Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIÆ LIBRI IX: ET DE VITA HOMERI libellus.

Illi ex interpretatione Laurentio Vallæ adscripta, hic ex interpretatione Conradi Heresbachij: vtraq; ab Henr. Stephano recognita.

Ex Ctesia excerptæ historiæ.

Apologia Henr. Stephani pro Herodoto.

Accessit in hac editione Spicilegium Frid. Sylburgij, ad Henr. Stephanum virum clariss.

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreæ Wecheli,
M D XCV.

Bayerische Staatsbibliothek München

Henrici Stephani Elegeion in eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.

Quisquis is est vel quisquis erit quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atq; leui famæ pondus inesse putat:
At si quis lectis hoc ausit dicere Musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

Eiusdem, in Herodoti interpretationem à se recognitam.

Qui verax propria, mendax interprete lingua
Antè fui, verum nunc in vtraq; loquor.

Eiusdem de hac editione sua distichon.

Herodoti Latium possederat hactenus vmbram,
Nunc Latium corpus possidet Herodoti.

Frid. Sylburgij elegeion in suum Spicilegium.

Ὥρη ἐν ἀμήτῳ, ὅτ' ἀολλίζονται ἀμαλλαι,
Ἀσταχύων ἐν ἀγροῖς λοίφανα συχνὰ μένει.
Τὼς καὶ ἐν Ἡροδότου διορθώσῃ πολυμόχθῳ
Σπεύδων ὁ Στέφανος σφαλμάτ' ἄπλατα λίπεν.
[redacted] ἑτέρων καὶ ἐμαῖς καπιδέρχθη ὀπωπαῖς,
Τῆσι ἐπανορθώθη ὀυδὲν ἡμετέρη.
Ἀλλὰ καὶ ἥδε πέλει Στεφάνου χάρις· ὄφρα ὁ παῦρα
Συλλέξας, Στεφάνου παῦρα πάλ' ἐξέμαθεν.

BIBLIOTECA
...ALENSIS

CLARISS. VIRO HENRICO STEPHANO, TYPOGRAphorum lumini S. D.

NON dubito quin miraturus ſis, vir clariſſime, quę cauſę nos impulerint vt Latinā Herodoti verſionē, quam tu diligēti recognitione & doctis annotationibus officinę tuę vindicaſti, nos noſtræ vſurpare auſi ſimus. Forſan etiā alij nō tantùm mirabuntur hoc factum, ſed etiam pro libito tū apud te, tum apud alios calumniabuntur, & à maleuolentia, inuidia, turpive lucri ſtudio profectū dictitabunt. Sed nihil iſtorū ſiue criminum, ſiue ſuſpicionum, in factū noſtrum competit. Cui⁹ ſi veras ſcire cauſas velis, haud equidē diſſimulabo. Quadrimeſtre eſt & amplius cum è Pannonia ſuperiore, Boiemia, & aliis quibuſdā locis, partim librarij, partim docti viri per literas nos rogarunt, vt præter alios auctores Herodotū Latinum, cuius iamdudū nulla exemplaria nec è tua nec ex aliis officinis prodierint, nos è noſtra in publicū emitterem⁹. Ea petitio & honeſta videbatur, & iuſta: ſed ita tamē iuſta, vt ei ſine iniuſtitię ſpecie difficulter poſſet ſatisfieri. Videbam⁹ enim, ſi talē ederemus qualis ante tuū prodiit, facturos nos reip. literarię iniuriā, quæ doctis tuis laborib. per nos fruſtraretur: ſin tuum exemplar ſequeremur, redundaturū ad te aliquid iniurię, qui laborum tuorū fructu à nobis priuari videretur. In iſta hæſitatione accidit vt prelū minimæ formæ libris deſtinatum charta deſtitueret, & vna cum charta etiā auctor mutādus eſſet. Itaq; hinc neceſſitate, illinc bonorum virorū precib. vrgentibus, cum nō haberemus aliū ſcriptorem quē ceſſanti prelo mandaremus, Herodotū tuum arripuim⁹. Qua in re nō parū nos confirmabat quod plerosq; omnes ęquos facti arbitros fore ſperabam⁹, quippe quo publica magis quàm priuata vtilitas quęſita eſſet: nec te magnopere indignaturū credebam⁹, qui aliis occupatus editionē iterare vel non poſſes, vel non velles. Tum minorem iniuriā fore putabamus, ſi grandi forma tibi relicta, nos minorē nobis ſumerem⁹: ita vt tua officina ſplendidiorib. bibliothecis, noſtra vero tenuioris fortunæ hominibus, & iis qui ſe in itinere hoc ſcriptore oblectare cupiunt exēplaria ſufficeret. Ad hęc ſciebā

te eo esse tum cãdore, tum erga remp. studio, vt si tua editione præterita, secuti essemus veteres, nobis ob istud quam ob hoc factũ grauius fuisses succensurus; vt qui huius offensionis metu pro bonis mercib. malas literatis obtruderemus. Atq; adeo si nos æquam istam bonorũ virorum petitionem spernati fuissemus, ad alios itũ esset, quibus tu multo minus hoc iuris indulsisses. Porro quia hic tibi mos est vt literatas editiones accessione aliqua locupletes, censui & mihi discipulo tuo laudatissimã præceptoris diligentiam hîc imitãdam. Itaq; collegi primum quæ Adrianus Turnebus, Ioannes Hartungus, Hieronymus Mercurialis, Franciscus Iunius, & Paulus Leopardus, doctissimi viri, vel in Græco textu vel in eiusdem versione emẽdauerant. Deinde his addidi quæ ipse obiter ex Diodoro Siculo, Dionysio Halicarnasseo, Pausania, Suida, Stephano, Eustathio; Plinio itẽ, Mela, Solino, vel aliis in meo libro annotaueram. Quas annotationes vt lector à tuis discernere posset, à fronte asteriscum, vel in fine initiali mei nominis litera S notare visum est. Siquas verò tuis adieci, iis inclusionis notas vtrinq; apposui. Eã opellam sub tuo patrocinio in publicũ emitto: & quidquid in ea boni est, tibi adscribi cupio: si cubi autẽ à scopo aberratũ est, id mihi imputari volo. Pleraq; tamẽ talia esse cõfido, vt exquisitissimo iudicio tuo non sint displicitura: cui si probentur, nullas aliorũ censuras quantumuis seueras pertimesco. Itaq; intelligis quas huius editionis causas habuerim, & quo eã corollario adauxerimus. Tu id factũ nostrum non tã nostra quam reip. gratia in bonam partẽ interpretaberis; ac si forte nostra diligentia tuam non exæquauerit, (quod metuo: nã ipse præesse operi non potui) id quoq; ignosces. Vnũ adhuc abs te contendo, illud ipsum scilicet quod tu in tua præfatione olim à Camerario petiisti, vt commercium cũ Musis constanter habeas, & quam literatis partim tuorũ, partim alienorum scriptorum expectationem feciſti, eam tãdem aliquando expleas: vt reipsa comperiamus hãc diuturnam cessationem tuam peperisse nobis ἀφθονωτέραν καλῶν καὶ ὠφελίμων συγγραμμάτων ἔκδοσιν. Quod vt præstare cumulatius possis, prosperam tibi valetudinem, tranquillum otium, & felices rerum successus à Deo opt. max. precor. Vale Francofurti è typographio Wecheliano, v Id. Febr. M D L X X X I I I I.

Fridericus Sylburgius suo & Wechelí heredum nomine.

HENRICVS STEPHANVS IOACHIMO CAMERARIO SVO S. D.

POST *Herodotum Thucydides, inquit M. Tullius: (in cuius dicti explicatione aut ego fallor, aut alij multi falluntur) at ego tibi cõtra, mi Camerari, Herodotum post Thucydidem, tuum ἀμαιξάϊον munusculum, Hesiodea mensura* ἀντιτιμώμενος. *Quem tu mihi Herodotum narras? inquies: illúmne cum suo Zopyro, aut sua cum Artaynte, miserandis pariter nefandisq; modis ab interprete mutilatum, laceratum, fœdatum, prorsus denique deformatum? Imò verò absit vt tam turpe tamq; horrendum spectaculum, Massagetis potius aut Cyclopibus dignum, in conspectum tuum venire permittam. Túne igitur (dices) Latinum Herodotum ad me mittis incudi per te aut aliam quempiam redditum? Certè si totum incudi redditum dixero, mentiar: si ex parte, & quidem magna ex parte redditum, non mentiar. Ita enim res (ne te diu suspensum teneam) se habet. Quum eodem tempore quo Thucydidem Graecum Latinumq; edidi, de edendo quoq; Herodoto cogitassem, atq; adeo non paruam pecuniæ vim in picturam sculpturamq;*

quarundam ad eum pertinentium iconum insumpsis-
sem, contigit vt is quem in recognoscenda Thucydidea
interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodo-
tea, quam ex eadē officina prodire animaduertebam,
plane deterreret. Sed tamen periculum aliquando tan-
dem facere placuit an officina illa sui vsquequaq; simi-
lis fuisset, an potius in cudenda Herodoti interpretatio-
ne meliorem quàm in altera, quicunq; est eius author,
operam nauasset. At ego non tam ouum ouo, quam du-
as illas fabricas sibi similes esse comperi. hoc tamen in-
teresse animaduerti, quòd quæ in Thucydidea peccata
sunt, bilem lectori; at quæ in Herodotea, risum potius
mouere possint. Quis enim adeo sit Democritus vt illi
ad multos cōcionū Thucydidis locos bile nō intumescat
iecur, quos ille quisquis est interpres, ita in Latinum
sermonem vertit, vt simul eloquentiam summā in me-
ram infantiam verterit? Quis vicissim adeo sit Hera-
clitus vt risum vel cachinnum potius ad illos Herodo-
tea interpretationis locos compescat, in quibus nouos
montes, nouos populos, nouas gentes ex vno calami du-
ctu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Semper Libya
noui aliquid adfert: at hæc interpretatio Libya vice fu-
erit viris doctis, quibus eam cum textu Græco conferre
minimè graue videbitur. Illic enim ἱρὸν (*Ionico more po-*
situm pro ἱερὸν) *id est sacrum, in montem nomine Hi-*
rum noua quadam metamorphosi mutatum conspi-
ciet: illic ex μωχοῦ (*id est recessu, vel sinu*) *Inachum siue*
Machum vrbem: ex ὁπνες (*id est Qui*) *populum no-*
mine Hœtines: illic ex ἤοπονας (*id est inferiores*) *populum*
Hessones: illic denique ex ἁλέες (*quod declarat Vniuersi,*
vel Simul omnes) *populosissimam gentem Halees repētè*
emergere videbit. Sunt nunc qui magicarum vocum

poten-

potentia vel circa leuissima opera fidē derogant, quum tanta à tantillis istis quingꝫ vocibus miracula, & quidē nullius Circes ope adinitis, edita cernantur. O quàm opportunè in Deucalionea tempora incidisset huiusmodi interpres: quam strenuus humani generis reparator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atgꝫ similibus iocis immensum quem circa bella illius interpretationis castigationem exhausi labore, fallere interdum iuuit. Quibus fortasse non absimilia ipse quoque, si foret in terris, iocaretur Democritus. Verùm vt vnde digressa est, eò mea reuertatur oratio, quum non tam ouum ouo, quàm duas illas interpretationes sibi similes esse comperissem, ego tamen nunquam ad subeundum castigationis onus magis imperatus fuissem (idqꝫ cum ob alia, tum propter eos qui sub prelo erāt libros, quos tibi paulò pòst recensebo) quē laborem vires etiam infirma detrectare suadebant, eum à me repentina necessitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius impressionem casus quidam interruperat) sufficiendus aliquis Græcus scriptor esset, commodè in illo incommodo accidere videbatur vt Herodotus Ion Ionis Homeri vicarium se offerret. Sed quanuis & omen hoc animum ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoneret, timide tamen vel trepidè potius manum operi admouebam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius scriptoris amantissimus, operam mihi suam pollicendo, (quam & nauauit qualem in prefixa ad lectorem epistola docui) ita me confirmauit, vt huius authoris editionem vno cœptam prelo, duobus prosequutus sim.

Sed quorsum tam multa? inquies: cur tam anxiè facti tui rationem exponis? Nimirum vt si consilium meum tibi nō vsquequaqꝫ probem, temeritatis saltem crimen

effugiam, atq; hoc à te impetrem vt hunc meum labo-
rem boni consulere, non autem ἀφυλακτοτέρως ἐξετάζειν
velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari
potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc qualecun-
que est opus insumptarum numerus subducatur, ne-
quaquam duodecim integros dies confecerint.

De authore autem huius interpretationis (quisquis
is est) quid dicam? Indoctus certè is non fuit. sed nec do-
ctus fuit. infidelem certè interpretem eum nõ vocarim,
sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non
videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid
medium inter doctum virum & indoctum, inter fide-
lem & infidelem interpretem, siquid deniq; medium
inter diligentem & negligentem esse potest, aut siquid
ex his alioqui contrariis conflatũ imaginari possumus,
id in eo fuisse putandũ est. Miraris quod dico? at quod
magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut non
vnius viri, aut vnius quidem, sed duplici ingenio pre-
diti opus esse aio. Quòd siquis quomodo fieri possit vt a-
liquis duplici ingenio sit praeditus, me roget, eum ego vi-
cissim interrogabo qui fieri possit vt vnum idemq; inge-
nium in vna eademq; sua interpretationis pagina rem
eandem hic aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris
verbis reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui
obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius
loci claro & aperto Hypsea caecior fuisse videatur. qui
fiat vt alicubi ita verbis Graecis insistat vt ea in re su-
perstitiosius sit potius quam religiosius: alicubi contra, ea
non libertate solùm sed licentia etiam vtatur, vt quae
sint interpretis partes oblitus videri possit. qui deniq; fi-
at vt illius loci interpretatio acutissimũ hominis indici-
um testetur, huius interpretatio ve ipso communi sen-
su ho-

ſu hominem caruiſſe arguãt. Nam ſi bona non ita malis permixta eſſent vt in vna eademq; pagina, imò verò in vna interdum periodo vtraque inuenirentur, ſed aliquot paginas integras bene, aliquot deinde malè interpretatus eſſet, ad harum interpretationem ebrium, ad illarum ſobrium acceſſiſſe, vel non eiuſdem interpretis totum eſſe opus ſuſpicarer: nunc quum vel vnius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, felicissimè ſit redditum, poſterius, quod erat facilius, infelicissimè: aut vice verſa: quomodo in vna periodo ſobrium & ebrium eundem fuiſſe, aut vnam eandemq; periodum duos interpretes habuiſſe veriſimile cuiquam fiat? Sed nec illud facile cuiquam perſuadebitur, eundem quidem interpretem fuiſſe, ſed eum in vno periodi membro aliquem ſe doctiorem conſuluiſſe, in altero autẽ neminem in conſilium adhibuiſſe. Quid igitur ſupereſt vt dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum ſuperſit neſcio: aliud certè mihi ſupereſt nihil, niſi vt id mirari quidem ac ſæpe miratum eſſe, ſed eius cauſam & antea ignoraſſe & nunc quoq; ignorare fatear. Cetera quæ de edito à me Latino Herodoto dicenda putaui, ex ea quam præfixi ad lectorem epiſtola (ſi legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO *ad eam qua tuum illud munuſculũ ornaſti epiſtolam. In ea me tam amanter à te tanto viro conpellari, ſane quam gaudeo: ſed nimiùm honorificas illas compellationes non agnoſco. Nullis tamen me nec laboribus nec ſumptibus parcere, dum in promouenda re literaria veſtigiis patris mei inſiſto, hi quos dum hæc ſcriberem, ſub prælo habebam ſcriptores (quorum te nomina libenter auditurum ſcio) teſtari poterunt* POETARVM *veterum ſyntagma (grandibus pariter & ele-*

gantibus literis (Homeri, Hesiodi, Theognitis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES cum omnibus quæ in eum extant scholiis POLEMONIS & HIMERII declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autem, MEDICORVM syntagmata è Græco sermone in Latinum versorum, Aretæi, Rufi, Oribasij, Tralliani, Pauli Æginetæ, Aetij, Actuarij, aliorumq; fere omnium præter Hippocratem & Galenum: additis & ex Latinorum medicorum numero iis quibus prima deferuntur. Inchoatum erat & SYNTAGMA concionum ex omnibus tam Græcis quam Latinis historiis excerptarum: sed Græco sermone in Latinum translato. quibus & indicem qui eas in certas classes distribuat, adiungere decreui. ANTHOLOGIAM autem Græcorum epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exiit, ad te vna cum ipso Herodoto mitto.

QVOD scribis, eam meæ epistolæ partem, qua te vt commercium cum Musis constanter habeas cohorter, nescio quid cogitationum animo tuo commouisse, quasi vel ipse suspicari vel ad suspicãdum aliis ansam dare videar, aliud a te suscipi atq; agi quam vt bonas literas colas: non de nihilo certè (vt uerum fatear) hæc animo tuo inceſſit cogitatio. Illa enim reuera mentem meam subierat suspicio, ex eo nimirum orta quòd iampridem nulla scripta prodiisse a te intellexissem. Tunc enim ne rude (prout mereris) donari velles, magno literarum omnis generis dispendio, vereri vel potius pertimescere cœpi. Sed quædam tua πονημάτια quæ paulo pòst in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.

Quòd in extrema epistola, Adriani Turnebi mortem (mei post Petrum Danesium & Iacobum Tusanum

num præceptoris) non fictis lamentis prosequeris, facis tu quidem quod non te solum, sed omnes literatos facere decet: quòd verò & eius sapientiam, doctrinam, virtutem, humanitatem pleno ore prædicas, in eo animi tui candorem (rē hoc seculo rarissimam) & agnosco & magnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur illud Ascrai poetæ, Καὶ πλησίον ἴκτερος. *Sed quid hoc sibi vult quod a te subiungitur? quum ais, quo maiorem iacturam hæc nostra studia fecerint, eo plus curæ laborisq; in me meiq; similes recumbere? Imò verò quod de me non nisi ioco, de te serio dici potest, illius morte in te, & in tui similes, (quos paucos orbis habet) in tevnū, inquam, totam literariam rempublicam inclinatam recumbere. Cæterùm quum te laudum eius tam studiosum esse animaduertissem, non dubitaui quin grata tibi lectio futura esset eorum quibus tumulum eius ornaui epigrammatum: quare adscribēda censui, tua vicissim (si qua scripseris) expectans.*

Εἰς Ἀδριανὸν Τύρνηβον.

Τυρνήβου μὲ πρὶν κλέος ἔπλετο νεκρόμπικες.
Νῶν δ' αὖτ' ἐμὴ νεκρὸν τὸν Τύρνηβον ἔπαιρε.
Καὶ γὰρ ὁπηχθονίης σοφίης δεδαημένη ἄκρα,
Ἠλθε καὶ νεκρίνης ἄκρα δαησομένη.

In Adriani Turnebi tumulum.

In manes ingrata tuos hæc ora ferentur,
Quòd taceant te, à te quæ didicere loqui.
Sed reus huius agi malo, cariſſime, laudes
Ingenij culpa quam tenuare tuas.
Ergo alij laudent: ego tantùm epigrammate teſtor,
Laudibus haud vllum par epigramma tuis.

In eundem.

Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
Illi, vix hoſtes vnus & alter erant?
Cur placuit cunctis? tot linguis lingua diſerta
Tótne illi potuit conciliare viros?
Cur placuit cunctis? an quòd certare videbant
Iudicij dotes dotibus ingenij?
Cur placuit cunctis? cunctas placuitne quòd artes
Excoluit Graias, excoluit Latias?
Cur placuit cunctis? an quòd totumq; lepores
Spiraret, totus quòd lepidosq; ſales?
Cauſæ equidem ſunt hæ: ſed & hæc eſt maxima cauſa,
Hic placuit cunctis quòd ſibi non placuit,

HEN-

HENR. STEPHANVS Lectori S. D.

QVVM inceptã à patre meo Rob. Stephano Græcorum hiſtoricorum editionem perſequens, & eum in illa perſequenda ordinẽ tenens, non quẽ ratio temporũ quibus quiſque vixerat, ſed quem offerentes ſe occaſiones ſuadebant, Diodorũ Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidẽ vtrumque Græcum pariter & Latinum edidiſſem, à me Herodotũ vtroque itidem lingua loquentem expectari ſciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quod naufragis vſuuenire ſolet, vt tranquillas etiam aquas horreãt, idem & mihi vſuueniebat: ac tantum abeſt vt iterum aduerſus Laurentianam Scyllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire ſuſtinerem. Sed illa potentiſſima domina Neceſſitas me quantumuis repugnantem in hãc arenam iterum deſcendere, & iugo quod excuſſeram, rurſus collum ſubdere, quantumuis recalcitrantem, coegit. Hũc igitur laborẽ quum illa mihi expreſſerit, occaſionem quam in mea ad Ioachimum Camerarium epiſtola commemoraui, nacta, diligentiæ quæ multis in locis deſiderari poteſt, veniam mihi dari poſtulo.

Ea tamẽ lege veniã impetrare volo, vt quod hîc defuerit id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatiſſime expleam. Ad quam differendam tribus potiſſimùm rationibus ſum inductꝰ. Prima eſt, quòd illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres ſequutus erat diuerſas lectiones examinando, maius veterum codicum auxilium deſiderarim. Quanuis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa diſſentit, ex noſtris vetuſtis exemplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nonnullas margini huius Latinæ editionis adſcripſi, easque præſertim quib. lacunæ explentur) non tamen omnes tum quas ille rectè ſequutus eſſe videtur, tum quas præterea in locis alioqui obſcuris ſequẽdas iudico, aut reperi, aut reperturum me, niſi conſultis multis aliis veteribus exemplaribus, ſperaui. Secunda quæ me ad differendam Græcam editionem impulit, cauſa fuit, Theodori Bezæ pollicitatio. is enim in deſcribendis pictori iconibus

quę huic volumini subiunctæ sunt operā suam nauasse & quā-
tundam; suarum in tres priores libros animaduersionum, ac
potissimùm in primum, copiam mihi feciſſe non contentus,
quum se pręterea nōnullas in hunc scriptorem obseruationes
editurum polliceretur, illas ego grāde morę pretium (omni-
um iudicio qui hominis doctrinā norunt) futuras existimaui.
Tertia est, quod meum imperfectum emendationis laborem
eo quo paulo antè dixi modo explere, atque adeo, vt aliena re-
cognoui, ita & mea ipsemet (quum præsertim nimiæ nimiúm-
que periculosæ festinationis mihi sim conscius) recognoscere
statuerim. Nā & loci quidam, dum iam sub prelo essent, mihi
clari redditi sunt, qui obscuri paulo antè fuerāt. ex quib. ille est
insignis lib. 2. μὴ μεχαπονοβῆς ἐπὶς πὰς λιθίνας πυραμίδας. cuius,
quum iam prelo commissus esset, hunc esse sensum animad-
uerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tā anxiè excuso? Si Conrado Heresbachio
tibi imponēti, & quum ne milleſſimam quidem errorum hu-
ius interpretationis partem emendasset, totā se accuratissimè
emendasse iactāti, æquum te præbuisti, cur mihi, bona fide te-
cum agenti, iniquum te præbebis? Sed quid de Cōradi Heres-
bachij impostura loquor? Cū interprete & cū Conrado ipsos
etiā qui antea excuderunt hunc librum typographos de im-
ponendo tibi & de te ludificādo coniurasse dicas. Nulla enim
tam horrenda fingi erratorū typographicorum monstra pos-
sunt, quæ superiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicę nō
fouerint: quæ vix dici potest quanto & quàm molesto cum la-
bore à me profligata fuerint: & eorum quędam in calce huius
libri, in perpetuā rei memoriam, spectanda tibi visum est pro-
ponere. At bonus ille vir Cōradus Heresbachius, quasi ab illis
monstris sibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò
ne attigit quidem. Qui tamen, quotamcunq; eorum partem
profligasset, multo melius & de Herodoto & Herodoti lecto-
re meritus esset, quàm dum decē interpretationis Latinæ er-
rores pro decem millibus errorum, magna cum ostentatione
emendat, & eos quidem eiusmodi qui in omnium oculos qui
Græcas literas vel à limine salutarint, incurrere queant: vel dū
pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ solus intelli-
git, & quę nec Herodoti nec cuiusquam Græci scriptoris sunt,
reponit: vt quum pro ἄρθμιος nos ἀρίθμιος legere iubet.

Verùm

Verùm his omissis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione posui, & de ratione quam pro temporis angustiis inij vt maiore cũ fructu legi Latinus Herodot⁹ posset, dicenda nunc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea scribenda censui quę in contextu Græco nõ habentur: & ex illis ea potissimùm quæ interpretem nõ ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuersõ, (quod eum locis aliquot feciſſe ostendi) sed ex ingenio, interpretationis iuuandæ gratia, addidiſſe existimaui. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara videbantur, partem aliquam mutaui. Antiquissima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falsas interpretationes emendandi cura: quarum tamen multas me inemẽdatas reliquiſſe, vt mihi sum conscius, ita ingenuè fateor. Hoc quoq; nõ dissimilabo, multos esse locos, quorum sententia, si generatim cõsideretur, bene reddita sit: sin sigillatim, malè. id est, in quib. interpretatio, quod ad nudam facti expositionẽ attinet, vera sit: quod ad circumstantias autẽ, non satis. Cæterùm ne quem interpretationes apertè falsæ offenderent, statueram quidem initio vnamquanque earum expungere, & in eius locum veram reponere: (ac plurimis iam certè locis id feceram, vt ex collatione cum cęteris editionib. cognoscetur) sed quum animaduertissem, lexica Græca quę hodie linguę Græcæ studiosis tereṇdà proponuntur, huiusmodi falsis, ineptis ridiculisq; interpretationibus, (vt similes habeãt labra lactucas) tanquam gemmis quibusdam ab eorum interpolatorib⁹ insignita esse: ne ij quos illa ad has interpretationes remittũt, in mea editione eas quærẽtes, oleum & atq; operã perderent, retinendas esse, nostris e regione adscriptis, iudicaui. Neq; verò de his illísve lexicis loquor, sed de omnib. quę duodecim abhinc annis prodierunt: quorũ nonnulla Thesauri etiã titulo ornata fuerunt: sed de quibus, quum introspiciuntur, verè dici possit quod habet vetus prouerbiũ, thesaurus carbones. Sed nimirũ quidam qui patrẽ meum audierant sæpe dicentẽ, se Thesauri Græci editionẽ moliri, si non aliud, at ipsum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac siquis Irũ, ob acceptã Crœsi vestem, regem euasisse persuadere vellet. Sed de his tunc aptior fuerit dicendi locus quum verum & ἐπώνυμον Thesaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem esse video, eo magis vt illi respondeat, efficere manib⁹ pedibusq; conabor

Quòd ſiquis obiiciat me bonas horas in emendanda huiuſmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augię bubili, malè collocaſſe, potiusque nouam cudendam fuiſſe, primùm ego ei, aurum ex Ennij ſtercoribus collectum fuiſſe reſpondebo: deinde eundē hoc conſiderare iubebo, ita eſſe vitioſam hanc interpretationem vt permixtas vitiis virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumq; ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretē agere diſcit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam deniq; omnib⁹ modis cōcinnè venuſteq; expreſſa, vt nihil Latinius, dilucidi⁹, numeroſius, nihil concinnius venuſtiusq; fieri fingíue poſſe videatur. Quid quòd ſæpiſſimè in vno eodemque loco bona malis permixta eſſe cōtingit? quid quòd interdum in vno periodi mēbro doctum, fidelem & diligentē interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoſcim⁹, in altero doctrinam (imò vel vulgarē linguę Græcę cognitionem) fidem, diligentiam deſideramus? Hoc tibi mirū viſum iri ſcio: mihi certè & mirum viſum eſt iampridē, & in dies magis miror: nec quamcunque in partem animum verſem, vlla coniectura rationem huius inconſtantiæ aſſequi poſſum. Sed hanc interpretationē (quicunque ſit eius author, & vndecunque profecta ſit quę in ea cernitur inconſtantia) minimè reiiciendam, ſed potius quas habet inter vitia virtutes, & roſas inter aculeos carpendas eſſe cenſeo. Vale, & noſtris laboribus faue.

HENRICI STEPHANI
APOLOGIA PRO HERODOTO, SIVE HERODOTI HI-
ſtoria fabuloſitatis ac. cuſata.

TAntiquitatem nonnulli nimiùm religiosè atq; adeo ſuperſtitiosè colunt, ita nõ deſunt qui eandem merito honore meritaq; obſeruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunq; non peculiare ſeculo noſtro, ſed illi cum ſuperioribus eſſe commune, multa nobis argumento eſſe poſſunt. Poſterioris quidem certè fidem nobis vel ipſa Græci ſermonis conſuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia ſimplicitate prædito, interdum verò & de planè ſtolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον itidem. Atq; hinc, id eſt ex hoc priſcorum morum & inſtitutorum (vtpote quibus nimiùm rudis ſimplicitas ineſſet) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βακκιοκόλωνος. Hinc & illi verſus,

Priſca iuuent alios: ego nunc me denique natum
Gratulor, hæc ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui ſuperſtitiosè antiquitatem colunt, quid anſam præbuerit, aſſequi coniectura nequaquam facile eſt. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de iis loquor qui mores ſui ſeculi exoſi, vota contraria votis Naſonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec triſtia noſſem
Arma, nec audiſſem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ poſtquam aurei ſeculi felicitatem commemorauit. Atq; hunc dum eò reſpiceret, pertæſum vitę ſuæ fuiſſe, mirum videri non debet: quum ipſe Heſiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πεμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipſe Naſo, qui in verſib. quos modò citaui, antiquitatẽ ludibrio habet, illã laudari ſolitam, alibi fatetur, quũ dicit,

Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.

Et qui (obſecro) priſci ſeculi laus diſſimulari poſſet, cui⁹ vt rudis ſimplicitas iis quę dixi verbis apud Græcos notata, ita viciſſim probitas & fides conſuetudine Latini ſermonis celebrata fuit? ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus, inquit Plautus. Homo antiquâ virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex ſua natura cæteros fingerẽt, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiam non alios quàm poetas præbuiſſe veriſſimile eſt: ſed hi quàm anguſtis ſpatiis tempus illud circunſcribant, vel ex his Iuuenalis verſibus patet,

Antiquum & vetus eſt alienum Poſthume lectum
Concutere, atq; ſacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferreа protulit aetas,
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.

Sed & ipſum Heſiodum longo interuallo argentei ſeculi mores ab aurei ſeculi morib. ſeparantem audimus. Dubium verò nemini eſſe debet quin aureo ſeculo argenteum, vt æreo ferreum poetæ ſubiunxerint, id ipſum exprimere volentes quod Horatius his verſibus cecinit,

AEtas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Quam ſententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri poteſt,

Οἷλω χρύσειοι πατέρες γλυκερὸν ἐλίποντο
Χειροτέρων. ὑμεῖς δ' ἀκαχόπεδα πᾶξέετε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obſcura ratio eſt. quum enim poſteri vltra nequitiam ſuorum maiorum, cuius hęredes relinquuntur, ſibi nouã in dies comparent, nequiores euadere neceſſe eſt. Verùm (ſi ſeriò loquendum eſt) ne primũ quidem ſeculum, vel poti⁹ ne primos quidem illos primi ſeculi homines nequitia caruiſſe, & ea vel maxima, ſacræ literæ nos Cainĩ exemplo docent. Quò minus Romuli multis ſeculis poſterius factum in perpetranda itidem fratris ſui cæde, mirum videri debuit. Atque (vt huic ſermoni finem imponamus) priſcorũ hominum maiorem ſimplicitatem atq; adeo ruſticitatem fuiſſe, quàm probitatẽ, & aut nullo vitio aut ſola auaritia minus quàm nos laboraſſe, credibile eſt. At noſtrum ſeculum ſi auream eo vocari ratione non poteſt ob quam nomen id primo

ſeculo

ſeculo impoſitum fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naſo in his verſibus (nam eorum authorem illum eſſe potius quàm Propertium iudico) eam ſuæ ætati tribuit,

Aurea ſunt verè nunc ſecula: plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adiicienda ſunt quæ apud Propertium ſequuntur,

Auro pulſa fides, auro venalia iura
Aurum lex ſequitur, moxque ſine lege pudor.

Adiiciendus ad hic verſus, qui diſtichon illud *Aurea ſunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

Verumenimuero non de illis (vti dixi) altè repetitę antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea ſomniarunt, vera eſſe in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui ſuæ ætatis artifices, (præſertimque pictores & ſculptores (necnon poetas, præ illis quos ſuperiores ætates tulerant, floccifaciebant. Nam quis vel ex Cicerone non didicit quanto ſtudio olim antiqui operis tabulæ, ſigna, toreumata conquiri quanto pretio comparari ſolita fuerint?

Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo

inquit Horatius: ad quàm multos præterea eadem inſania & circa ſtatuas & circa res huiuſmodi laboraſſe putamꝰ, perinde ac ſi cum Apelle & Zeuxide ars pingẽdi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars ſculpẽdi ſiue fingendi ſepulta eſſet? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuiſſe crediderim illa loquẽdi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquiſſimum mihi fuit, aliaq; huiuſmodi. Nam qui hęc ab ea quæ ſenili ętati debetur reuerentia petita eſſe exiſtimãt, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ πρεσβύτερον meritò fortaſſe tribuatur: ſed vocabulũ Antiquius, vt illi ſignificatione reſpondet, ita origine reſpondere, nequaquã dixerim. Et de artificibꝰ quidem hactenus. Quod autem de poetis dixi, vel ſolius Horatij querimonia nobis ſatis ſuperq; teſtatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter

Perfectos veteresq; referri debet, an inter
Viles atque nouos

Similis autem cum alibi, tum lib. ſecundo Antologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamẽ vt hodie cantilenæ ſiue cantica, quo recentiora, eo ſunt gratiora, ita iam Homeri ſeculo nouitatem illa non vetuſtatem commẽdaſſe, ex his illius verſibus diſcimus,

Τῶν δ' ἀοιδὰ μᾶλλον ὀπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui ſubſcribens Thebanus Poeta dixit, Αἰνῇ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Vbi animaduertendum eſt negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi ſententia affirmat.

SED quorſum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum vt propoſitis duobus hiſce hominum generibus, quorum vnum nimis religioſos, alterũ nimis irreligioſos oculos & aures ad antiquitatem affert, iis qui veterum hiſtoriarum lectores futuri ſunt, vt mediam quandam viam teneant, author ſim: ſic tamẽ vt veteres hiſtoricos (ſicut & poetas) dũ legunt, illos ab eorum poſteris, tanquã magiſtros à diſcipulis, diſtinguẽdos eſſe meminerint. Nam ad hiſtorias quidem quod attinet, ſi verè illud dictum fuit, diſcipulum prioris eſſe poſteriorem diẽ, quin facta plurima quæ in poſterioribus hiſtoriis celebrãtur, priores hiſtorias (id eſt facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar ſibi propoſuerint, nemo (vt opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (vt vnum aliquod in hiſtoria Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiẽdis ſummis papauerum capitibus Thraſybulum imitari voluiſſe neget? Imò verò vt hũc ille imitatus eſt, ita hiſtoricos Latinos in deſcribẽdo eius facto Græcos imitari voluiſſe dicas. Ego verò ex Græcis Herodotũ, ex Latinis T. Liuiũ, deligens vtriuſquod locum (nequid fingere videar) proferã. Herodot⁹ igitur (ſi bene interpretor) hæc ſcribit, Præconẽ ad Thraſybulum Periander miſit qui ex eo ſciſcitaretur quis maximè tutus ipſi rerum ſtatus & ad exercendum in vrbẽ ſuam imperium accommodatiſſimus futurus eſſet. Thraſibulus hunc à Periandro miſſum ſecum ex vrbe educens, ſegetem ingreſſus eſt, eamq; perambulans, dũ illum repetitis ſubinde ſuper eius è Chorintho aduentu interrogationibus compellaret, vt quã-

que

que ſpicam ſupra reliquas eminere cernebat, retundebat: & poſtquam retuderat, proiiciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ altiſſimæq; erant, hoc modo lebefactauit. Quum autem vniuerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reuerſo deinde præcone, quum Periander Thraſybuli conſilium audire ſummopere cuperet, is nullum ſibi ab eo datũ reſpondet: & ſe mirari addit qui illi in mẽtem venerit, vt ad talem virum eũ mitteret, qui ita mente captus eſſet vt etiam ſuas ipſius res profligaret. Quæ dicens, ſimul quæ facientẽ Thraſybulum viderat, narrare cœpit. At Periander quũ huius facti mentem percepiſſet, & Thraſybulum ipſi de interficiendis ciuibus conſilium dare animaduertiſſet, mala omnia ciuibus ſuis inferre cœpit. Hactenus Herodotus, Liuiũ nunc audiamus de ſexto Tarquinio ita loquẽtem, Itaq; poſtquam ſatis virium collectũ ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis vnum ſciſcitatũ Romam ad patrẽ mittit quídnam ſe facere vellet quandoquidẽ vt omnia vno ipſe Gabiis poſſet, ei dij dediſſent. Huic nũtio (quia credo dubię fidei videbatur) nihil voce reſponſum eſt: rex, velut deliberabundus, in hortũ ædium tranſit ſequente nuntio filij. ibi inambulans tacitus ſumma papauerum capita dicitur baculo decuſſiſſe. Interrogando expectandoq; reſpõſum nuntius feſſus, vt re imperfecta, redit, Gabios: quę dixerit ipſe, quęq; viderit refert: ſeu ira, ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio, nullam eum vocẽ emiſiſſe. Sexto, vbi quid vellet parens, quòd vę pręciperet tacitis ambagib', patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populũ, alios ſua ipſos inuidia opportunos, interemit. Hactenus & Liuius. Quis autem hoc ea quę dixi id eſt παραβολὴν παιδείας & παραβολὴν διηγήσεως non agnoſcit? Iam verò ſi fluuiorũ quos vidimus, fontes quoque videre iuuat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſiue riui ſiue riuuli profluxerint) gratiſſima eſſe debet? Nam vt Homeri poeſin fontem appellat Naſo, (quum canit,

— à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pierius ora rigantur aquis) ita ego

Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus comparare, duab. de cauſis non dubitẽ. Vna eſt, quòd ex illorum lectione præſtantiſſimos quoſque & bellica virtute clariſſimos viros prudẽtiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis cõſi-

lium, tanquam ex oraculo certissimo petiisse, (felices, quos faceret aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta nõ in similibus tàntum rebus imitatos esse, sed interdũ ad vsus alioqui dissimiles accommodasse, verisimile est, Altera, quòd ex horum vtroq; (ac præsertim ex Thucydide) omnes propemodum qui sequuti sunt historicos, cum alia tum varias scribẽdæ historiæ regulas deriuasse, & horum scripta tanquã ideas illis scribentibus obuersatas fuisse, multa nobis argumento esse possint. Verùm quũ ista sint eiusmodi quæ multo faciliùs mẽte comprehendi quàm verbis explicari possint, quæ addi huc pertinentia possent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam silentio prætereundum censeo, veteres historicos (sicut & poetas) si nõ ob aliud, ob eam certè reuerentiam qua fictitium numẽ suum suaq; adulterina sacra prosequuntur dignissimos esse quos reuereamur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunq; multa loquendi genera, quib. sacræ literæ nobis Dei prouidentiã, & (vt theologica voce vtar) omnipotentiam testantur, itidem ab illis vsurpata inuenient: quæ contrà eorum posteri neglexerunt. Duob. exemplis contentus ero: quis non, quum hæc verba audit, Deus in cor meũ immisit, Deus in manus meas illũ tradidit, Dauidem, vel Esaiam, vel Ieremiam, aliúmve quempiam è sacro sanctorũ Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Hesiodũ aut alium poetam loquentem audire sibi videtur? At ego, & hęc & alia loquendi genera Herodoto veteri historico cum veterib. illis poetis dico esse communia: vt omittam quæ præterea ore Christiano itidẽ dignissima sibi habet ille peculiaria, Quæ quoniam vt omnino impietatis, ita mendacij suspicione aliqua eum ex parte liberare posse videntur, non omittenda, sed alij loco seruanda iudico: atq; hactenus in gratiam & laudatorum & virtuperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipsum disputationis caput venio.

Qvvm in legẽdis historiis duo consideranda sint, quę narrantur & à quo narrentur. prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendũ est. Herodoti fabulositatem ita omnibus omnium sermonibus fuisse iã olim iactatam, vt in prouerbiũ propemodum abierit, quis est qui nesciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis superiorum seculorũ hominibus vsuuenisse credibile est, vt aliena fide illum mẽdacij argue-

guerent: quippequi ne librorū quidem eius titulum vnquam nisi per transenam aspexissent, sed aliorū à quibus lectos esse credebant, iudicio standum sibi esse existimarent. Verùm vt huiusmodi hominū voces olim exibilari potius quàm refelli solitas verisimile est, quippe qui temerariam suam credulitatem impudentiamque prodentes, nō Herodoti sed suam ipsorum famam læderent: sic & hodie similem impudentiā similiter exibilandam explodendamque potiùs quàm argumētis vllis confutandam censeo. Quare hos missos faciēs, illos compellabo, qui Herodotum non semel, sed sæpius, non eius partē sed opus integrum, nō oscitanter, sed summa cum attentione voluerunt. Ac primum ex illis scire velim vtrum Herodotus prudens sciensque, an imprudens mentiatur. Illum prudētem ac scientem mentiri si respondebunt, mendacij ipsimet ex ei° sexcentis locis conuincentur. Si enim mentiri propositum illi esset, cur quoties aliquid commemorat quod perspectum exploratumque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam solicitè se excusat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrant, Vt aiunt, addere passim attinebat? Aut quid horum quidem se testem esse oculatum, at illorum testem auritū duntaxat, fateri necesse erat? vt in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς Ἐλεφαντίνης πόλι& αὐτόπλης ἐλθών, τὰ δὲ ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. Sed & sæpe de rebus sibi dubiis scribens, ἱ nescire se quàm veræ sint illæ, sed quæ ab aliis referantur, narrare, & penes eos fidem esse velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc suum esse in vniuerso opere consilium pronuntiat, vt sibi commemoranda quæ ab ab aliis acceperit, non item omnino sibi credēda esse censeat. ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι μεμὲν οὐ παντάπασιν ὀφείλω. καὶ μοι τοῦτο τὸ ἐπ& ἐμέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus sæpe etiam suspicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem, sed verisimile sibi non fieri profitetur. vt quum in Clione scribit, φασὶ δέ οἱ αὐτόχθονες, ἐμοὶ μὲν ἀπιστὰ λέγοντες, τὸν ἡρῶον αὐτὸν φοιτᾶν. &c. Sic in Terpsichore dicit, ἐμοὶ μὲν ἀπιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δὲ πῳ.. At multis locis hanc admonitionem non attexit, inquibus videtur esse necessaria. Nimirum tibi necessaria videtur. at illi cōtrà sēperuacaneam (quippe cui sui dicti ratio constaret) visam fuisse, persuasum habeo. Atq; hanc meam opinionem confir-

mat(ni fallor)iſte Clionis locus,in quo Babylonici ſoli fertilitatem exponens,ſcribit, In quam autem altitudinem milium & ſeſamum arboreſcant,etſi probè norim,tamen id non referam:quum certò ſciã, iis qui nunquam Babylonicam regionẽ adierunt,quæ de fructibus dicta ſunt,planè incredibilia videri.Meam,inquam, opinionem cõfirmat(vt opinor)hic locus, vt enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet quidni de illis quoq; tacuiſſet, ſi fide maiora fore putaſſet: aut aliquo ſaltẽ verbo,vt aliis in locis ſuſpecta ſibi eſſe teſtatus eſſet? Quid quòd comperta ſibi aliorum mẽdacia diſſimulare non poteſt, vt cum in Euterpe, tum alibi apertè oſtendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquam eius qui mendaciis gaudeat, eſſe videtur.Ac primum quidem hoc ſit φιλαληθείας Herodoti argumentũ.Secundum eſſe poſſit, quòd non,vt alij pleriq; hiſtorici,quæ vel à dicendo vero eum deterrent,vel ad mentiendum impellerent,habuerit.Cui enim illum aſſentari voluiſſe, aut quod aſſentationis præmium ſibi propoſuiſſe dicemus? Adde quòd aſſentari & παῤῥησίαν amare,velut ex diametro inter ſe pugnent:quam tamen illum amaſſe,cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hîc ego, quòd ſentio & verum mihi videtur, nõ diſſimilabo:licet eiuſmodi eſſe ſciam quod mihi inuidiã apud multos conflare poſſit.Atenim quorundam encomia ſuæ hiſtoriæ inſeruit.Id quidem fateor:ſed & rara & nullã aſſentationis ſpeciem præ ſe ferentia eſſe dico. nec quicquã aſſentatorium vel in Polycratis laude in Thalia,vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnoſco. Remoto autẽ aſſentationis ſtudio, quid ei lucri fuiſſet(vt ille apud comicũ loquitur)nos fallere? Eſto tamen,aliquos hiſtoriæ eius locos criminis illius ſuſpectos nobis eſſe: at quis eam ſaltem partem quę non res geſtas,ſed varios hominum variorum mores ac ritus deſcribit,(quę potiſſimùm calumniis obnoxia eſt)ſuſpicione huiuſmodi non liberet? Tertiũ argumentum(niſi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa ſuũ numen ſuaq; ſacra obſeruantia peti poſſe dixerim, quã & paulò antè attigi. Multæ enim ſententiæ ſiue γνῶμαι tũ quas aliis locis adhibuit,tum quas narrationib.vel prefixit, vel tanquam coroll aria adiunxit, tanta illum pietate præditũ fuiſſe teſtantur,quanta in hominẽ Chriſtianæ religionis ignarum cadere poteſt:imò verò ea de diuina potentia prouidentiaque

tiaque sensisse quæ Christianum sentire & deceat & oporteat. Huiusmodi sunt hæc in Thalia, SED profectò prouidētia Dei, pro sua sapientia, quæcunque animalia meticulosa & esculenta sunt, valde fœcunda reddidit, ne assiduo esu absumpta deficerent: at quęcunque improba & pernitiosa, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Consideremus & hęc ex Polymnia, VIDEN' vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum fastum non tolerans: at pusilla ne videlicet quidem? Viden' vt in editissima quæque ædificia & in celsissimas quasque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Vnde etiam contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum insolentiam exosam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt superiores eorum successus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de se sentire nemine commune secum esse sinit Deus. Quid, obsecro, de diuina potentia diuinius istis dici potuit? Hesiodeam illam γνώμην laudibus omnes efferunt,

Ῥέα μὲν γὰρ βεβάει, ῥέα δὲ βεβάουῖα χαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθῃ, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνεσκολιὸν, καὶ ἀγλώσσα κάρφῃ
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίῃ.

Quem imitatus Horatius dixit.

——— valet ima summis Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens.

Et meritò quidem certè illam veteris poetæ sententiam laudibus extollunt: sed quanto tamen vlterius progreditur hic noster historicus? Iam verò gnomen illam quę Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in speculo intuendam proponit? Primùm quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem suam claudit, audiamus: ac quoniam est valde memorabilis, eam à capite ipso arcessamus, dispersa eius membra in vnum corp⁹ colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis vxor. hic Arcesilai fili⁹ erat: quem Cyrenes regnū tenentem, dū morbo laboraret, frater Aliarchus strangulauerat: isq; vicissim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex insidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arcesilaus quē is è Phe-

retima ſuſtulerat, regni hæres relinquitur: ſed quũ orta inter hunc & populum ſeditione, factio populi ſuperior euaſiſſet, Arceſilaus Samũ, Pheretima eius mater Salaminẽ profugit, & ab EVelthone, imperium eius obtinẽte, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At EVelthon quiduis potiꝰ illi quàm exercitũ dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens pulchrum quidem & id eſſe dicebat, ſed pulchrius futurum eſſe ſi ipſi quem petebat exercitum daret. Atque hoc reſponſo donũ vnumquodq; proſequebatur. Tandem verò EVelthon ei fuſum aureum, & colũ cui circum poſitum ſtamẽ erat, dono miſit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendũ hoc munus vſa eſſet, tunc EVelton ſe talia fœminis non exercitum donare dixit. Arceſilaꝰ autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum ſtatum reſtitutus eſſet, magnam in ſuos ſæuitiam exercuit: ob quam ſibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regẽ ſocerum ſuum ſe contuliſſet, à Barcæis quibuſdã, quibus ſe nonnulli Cyrenæi exules adiunxerant, in foro interfectus fuit: eiuſq; cædem mox Alazeris ſoceri cædes ſequuta eſt. Ad Pheretima, tantiſper quidem dum Arceſilaus filius Barcæ ageret, eiꝰ gradum apud ſuos cum aliis in rebus, tum in præſidendo ſenatui tenebat: ſed vbi filium Barcæ interemptum audiuit, fuga ſe in Ægyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyſes Ægypto præfecerat) ſupplex rogauit vt vicem ſuã vlciſceretur, hoc prætextu vtens, quòd filiũ ſuum, quia Medorum partibus fauebat, interfectum diceret. Quum Barcẽ peruenieſſent quos exoratus Aryandes ex Ægypto miſerat, eamq; vrbem vi capere fruſtra cõati, fraude cepiſſent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitum murorum ſuffixit: eorum autem vxoribus mammas amputauit, quibus eoſdem muros tanquam notis quibuſdam interpunxit. Cæteros Barcæos Perſis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis nõ erant: his autem vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretium fuerit, quòd huic narrationi (interiectis tamen nonnullis) corollarium librum claudẽs, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipſa quidẽ mitem vitæ exitũ habuit, quum primum enim è Libya, Barcæos vlta in Ægyptum rediit, miſerabilem mortem obiit. viua enim vermibus

mibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis inuidiam ſibi apud deos conflant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimum eunuchum veniamus. ſcriptam enim de illo hiſtoriam religio mihi eſſet ſilento præterire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi iniuriæ, quàm vlli vnquam mortali (quod ſciam) contigit vltio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quęſtū faciebat quoſcunque enim nanciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, moxque Sardis aut Epheſum abductos magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd iis maiorem quàm aliis fidem in rebus omnibus habendam putant. Ex eorum autem numero quos caſtrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte contigere vt cum aliis donis Sardibus ad Xerxem mitteretur: temporis autem progreſſu primum inter eunuchos locum apud illum obtineret. Quum autem rex Perſicas copias in expeditionem aduerſus Athenas educens, Sardis peruenisſet, tum Hermotimus negotij eiuſdam gratia quum in Myſiam regionem deſcendiſſet, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hic Panionium offendit. Quē agnitum quum blandè compellaſſet, & primùm quidem ei expoſuiſſet quanta bona eius opera conſequutus eſſet, deinde verò magnam ſe illius meriti gratiam relaturum promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc commigraret, ei vt id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc commigraſſet, his eum affatus eſt verbis, O qui præ omnibus mortalibus è ſceleſtiſſimo facinore quæſtum feciſti, quid de te ego aut meorum maiorum quiſpiam, de te inquam vel aliquo tuorum cōmeruimus, propter quod me ex viro nihil eſſe feceris? Nēpe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rē adeo iniuſtam auſum, iuſto ipſi contrà iudicio in manus meas compulerunt, vt tantas, quantis dignus es pœnas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem et viciſſim faciendum adacti ipſi fuerūt. Ita Hermotimo aduerſus Panioniū diuinę vltionis vices adiutrices fuerunt. Quid quæſo hîc legimus quod ore Chriſtiano ſonari nō mereatur, ſi tantā

pluralem deorum numerum in singularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum scelerum magnas immitti à diis vltiones? τῷ δαιμονίῳ παρασκευάζοντος ὅκως παντελεθρίῃ ἀπολόμενοι, καὶ ἐφανὲς τῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιέοιεν) ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλας εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus suum de Hermotimi vltione sermonem finit, consona sunt (si ipsum etiam loquēdi genus spectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ ὑπολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεϊ πίστις μετῆλθον. dixerat enim illic, Παυσάνιον μὲν νεῷ ἔτι τῷδε ἦλθε πίστις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Sed & πίνῃ δίκλω πινὶ interdum dicit, vt in Eratone, ὑμῖν δὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ πίσιν τοιῇδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέπεσε. & in eodem libro de Cleomene, cuius insaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει πίσιν τοιῇδε Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκπίσαι. In Calliope autem δίκλω τῷ Φόνῳ τῷ Λεωκήδεω ἐκ Μαρδονίου dicit. Huc etiam pertinet vocabulum μοῖρα, vt quum scribit in Polymnia τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μοῖρα κατέσκηψε ἡ Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo pòst, ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἄγγελος ἡ Ταλθυβίου μοῖρα, &c. in quo etiam loco obseruatione dignissimum est quod tradit de scelere quod in filiis authorū eius Deus vindicauerit. Frequēs est illi vsus & vocis χρῆν, siue ἐδεῖ (pro ἐδέῃ, quod & ipsum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretū fuerit, ita fieri oportuerit & necesse fuerit: vt nō procul à Cliûs initio, χρῆν γὰρ Καδμαύλῃ γενέσθαι παῖδας Et circa finē Calliopes, κακῶς γὰρ ἐδεῖτο παιδοκτονίῃ γενέσθαι. Et in Terpsichore, ὑμᾶς γὰρ ἐδεῖτε τότε τῇ σφέτερα Ναξίους λαβεῖν. In eadem ἐδεῖ δὲ ἐκ τῶν Ἑπτάνων γένος Κορίνθῳ κακὸν ἀνάελπτον. Item in Eratone, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα πελευτᾶν μὴ εὖ. Nec verò mihi dubium est quin Liuius imitari Herodoteum istud loquendi genus volēs, (vt antea dixi à veterib, historicis posteros multa mutuatos esse) non procul à primi libri initio ita loquutus sit, Sed debebatur, vt opinor, fatis tantę origo vrbis, maximiq; secundū deorum opes imperij principiū. Quòd sibi huius χρῆν vel ἐδεῖ explicationem quęrimus, eā nobis eiusdē Herodoti Calliope suppeditabit, Hòspes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione auertere à se potest. quoniam ne verisimilia quidē dicentib. quisquam auscultare vult. Sed narrationē à qua dictum illud pēdet, audiamus. Dùm autē, inquit, hac in re occupati sunt barbari, Attaginus

ginus Phrynonis filius. vir Theban⁹, cõuiuio magnificentissimè instructo, Mardonium ipsum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratissimos, excepit. Secundum cœnã Persa quidam Thersandrũ Orchomenium cuias esset interrogauit: quem vbi Orchomeniũ esse accepit, Quoniam, inquit, te mihi mensæ & libaminum consortẽ esse contigit, tibi sententiæ meæ mnemosyna relinquere libet, vt & ipse eorũ quæ impendent præscius, tuis rebus consulere possis. Vide Persas qui hîc epulantur, & exercitum quem ad flumen castra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerso numero non multo pòst perpaucos videbis superstites. Atque his verbis multas lacrymas ille miscebat. Quæ quum admiratus Thersander dixisset, Nónne Mardonio hæc significanda sunt, & Persis qui secundum ab eo locum obtinent? tum ille subiecit, Hospes, quod à Deo cõtingere oportet, homo à se arte nulla depellere potest. siquidẽ ne verisimilia quidem dicentib. fidem quisquam adhibere vult. Atq; adeo ex Persis multi quamuis hoc sciamus, sequimur necessitate constricti. Ex his, (sicut & ex aliis quę antè attuli) quæ fuerit nostri historici pietas, patere satis arbitror. quanuis enim hæc postrema verba non in sua sed in Persæ cuiusdẽ persona proferat, (cui eũ illa nequaquã affingere dixerim) illi tamen aliqua ex parte adscribi possunt: quòd sic ea cõmemoret vt illis se assẽtiri planũ faciat. Reliquum est vt scrupulũ, quem animis aliquorum iniicere potuit vocabulum τύχη, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quem prædicas pietati consentanea sit illa τύχης appellatio, quæ quũ apud vetustissimos scriptores rarò, apud Homerum autem nũquam reperiatur, hic contrà illi euentus rerum imputat? Qui fortunã constituit, nónne is prouidentiam tollit? Hoc ego sanè fateor: sed τύχῃ illis in locis vulgarẽ fortunæ significationẽ habere nego. Alioqui enim quomodo adderet θείη cum τύχῃ? vt in Melpomene, τὰς δὲ οἱ ἵππους ἀπὸ τῆ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. Et in Terpsichore, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ ἐσῳσμένον τὸ παιδίον. Hic enim θείῃ τύχῃ nihil aliud sonat quàm θείῃ μοίρᾳ. & quod vernaculo sermone dicimus, *Ainsi que Dieu voulut*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, εἴ πέλεται δίνῳ ἄνεμος ἐλάων πυθέσθαι, εἴτε κῃ κατὰ συντυχίην, θεῦ ποιεῦντος. Illę porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quum ineptum

alioqui iudicetur, magnam tamen cum iſto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam vt eius videri poſſet ἀπόγονον. Ita enim loquitur ſæpe apud nos vulgus, O *eſt fortune*: *Dieule veult*. Quàm multas autem alias habeat hic ſcriptor dicendi formulas ſibi magna ex parte inter Græcos ſcriptores peculiares, at quæ ſermoni noſtro cum eo ſint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θεῖλον τύχλον reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θεῖον τύχη συμβάν. vt quum in Eratone dicit, ὁρέων δὲ μιν κρῆμνα μνμένλον ὁ Ἀρίξων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα οὐκ τῆς μλώσης. Dixerat autem paulo antè, τὸ μὲν οὖν πιθανὸν ἐμοὶ οὐδαμῶς φαίνεται γενέσθαι. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πολλοῖσι τοκμηρίοισι τὰ θεῖα τῶν πρημάτων. In quo etiam loco nobis obſeruādum eſt quo & alibi dicit, nimirum diuinitus ſigna malorum futurorum hominibus ſolere dari. vt in Eratone, φιλέει δέ κως τοιοῦτο μαίνεσθαι ἐνίοτε αὐτὸ μέλλει μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι. Rurſus in eodem libro, καὶ τῶν τὸ μέν κου πέρας κάθαρσίν ποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. Verumenimuero quas hactenus recenſui Herodoti pias ſententias dum mecum reputo (vt tandem huic ſermoni finem imponam) hic animum meū percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cū Herodoto cæteri profani ſcriptores quibuſcunq; adeo ſacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicij die reos peragant. qui quū Chriſto vnico veræ religionis duci, nomē dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunq; & ſentimus & loquimur & ſcribimus. Sed quoniā nō hoc in præſentia quæritur, quàm pius, ſed quàm verax fuerit. Herodotus, quod initio huius ſermonis dixi, iterum dico, tertiū φιλαληθείας ergò Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) poſſe duci. Quis enim rationi conſentaneum eſſe dicat, vt qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, vt ſciens prudensq;, nulla ſpe aut lucri aut alius cōmodi propoſita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Niſi fortè eum aliquis, quantum eſſet inter hiſtorici & poetæ officium diſcriminis, & veritatis lucem eſſe hiſtoriam, neſciuiſſe arbitratur: vnde incōperta pro compertis, ficta pro factis, falſa pro viris cōmemorate, adeo religioue nō habuerit, vt ſuum etiam nomen (ne poſteritas illorum mendaciorū authorem igno-

ignorare) operi suo prefixerit. Imò verò vel hinc, ideſt è prefixo operi nomine, quartum φιλαληθείας eius argumẽtum petí poſſe crediderim: quod tamen nõ tanquam neceſſariũ, ſed potius tanquam ex abundanti cæteris additum exiſtimari volo. Cęterum cogitãti aliquando mihi quid fidem Heredoti & cęterorum priſci ſeculi ſcriptorũ tantopere ſuſpectã multis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorũ partem qui res à ſe longinquis in regionibus viſas aut auditas narrant, mentiri ſuſpicamur quaſi locorũ longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiã non paucis dubia ſit illorũ hiſtoricorũ fides, quaſi temporũ longinquitate (quę rerum memoriã propè obliterarit) freti, fabulas pro hiſtoriis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis inſidet hæc ſuſpicio, quantum inter hæc duo ſit diſcrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem ſempermanet, at temporum non item. atque adeo multæ res geſtæ quàm longè à noſtris temporibus abſunt, tam propè ab eorum temporibus qui eas memoriæ prodiderunt, abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotum conſultò mentiri perſuaſum habent, reſponſum ſit.

At qui Herodoto propoſitum quidem non fuiſſe mentiri, ſed mentitum tamen eſſe arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & ſuam interdum fidem de iis quæ audierit, non ſecus ac de iis quę viderit, obſtringit, reſpondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuiſſe, id verò vnde ipſi compertum habeant. Si enim ſe hinc coniecturam facere dixerint quòd aliis quibuſdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipſi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces eſſe pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priſcis extãt ſcriptiones dirigendas cẽſebunt? Quòd ſi fortè Herotodum fabuloſitatis reum agi poſſe exiſtiment hoc vno nomine quòd eorum fidem ſuperent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem exceſſura putanda ſunt. Demus tamen ea eſſe eiuſmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ noua eſt iſta dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, vt quod veriſimile non eſt, ne verum quidem eſſe poſſit? Quæ porro eſt iſta in hiſtoricos tyrannis, vt ſi res ab illis

ſcriptas credere nolimus, eos noſtræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præſtare culpam velimus? Quæ tamen ego dū ſcribo, nō ſum neſcius Ioſephum in hac altera opinione fuiſſe, nimirum vt diceret Herodotū in mendacio quidē ſibi non placuiſſe, ſed ſuam illi credulitatem, mētiendi, occaſionem dediſſe. Sed ego quam modò ab aliis exegi normam, ad quam priſcæ hiſtoriæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

NE TAMEN dum alios nimis incredulos eſſe queror, nimiùm ipſe credulus habear, quibus nitēs aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandam eſſe antiquis hiſtoriis fidē contendam, exponere decreui. Quæcunq; leguntur apud hiſtoricos miracula, ea vel ipſius natura rerum, vel humanarum actionem eſſe, nemo (vt opinor) negauerit. Nā ſiquid hæc vel illa regio aut prorſus inauditū, aut inauditæ certè magnitudinis vel cōtrà paruitatis producit, id naturæ: ſiquid ab hominibus mirabile proficiſcitur, id humanæ actionis miraculū voco. Primùm igitur (vt terrę fruges omittam) quot animalium genere ſumma admiratione digna deſcribunt hiſtorici, quæ aut nō habem⁹ omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præſtantiſſimum nobiliſſimumq; genus, veniendum eſt. Quales nobis paſſim gigantes, quales viciſſim Pygmæi deſcribuntur? Quid? an quòd neutros viderimus, neutros eſſe aut fuiſſe dicemus: Atqui ad gigātes quidem quod attinet, qui fabuloſos eſſe illos dixerit, (vt omittam multa eorū extare paſſim oſſa) non profanos tantùm, ſed & ſacros libros fabuloſitatis inſimulauerit. Pygmęos autē ſi eſſe aut fuiſſe negabimus, non ſolùm magnæ externorum ſcriptorum turbæ, ſed & noſtris ipſorum oculis fidem derogabimus: quid enim aliud ſunt qui paſſim ſpectantur nani quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem ſi naturam (id eſt naturę opificem) omnipotentem eſſe credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differētes creare olim potuiſſe & hodie quoq; poſſe non credemus? Iam verò & hoc circa hominē (antequam ab eo digrediatur oratio) diuerſum naturæ opus conſideremus. Ea nūc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menſes includit: an igitur Herodoto, ex cuius hiſtoria quadam, fœtus vtero muliebri plerunq; decem menſiū ſpatio includi ſolitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt taceam

team, ne verisimile quidem esse, lõgam eum historiam ad inferendum illi tale mẽdacium confinxisse, quicunq; vel Herodoto vel alij cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri posse negat, nónne is eadem opera fidẽ diuinæ potentiæ derogare putandus est? Verùm vt ad diuinam vsq; potentiam non progrediamur, qui hîc mendacij Herodotũ accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiã paucis perstrinxerimus. hęc igitur sunt eius verba, de tertia vxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondũ autem elapso decem mẽsium spatio mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedẽs, nuntium de nato sibi filio simulatq; accepit, temporis quo vxorẽ duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, iureiurando affirmauit. Quod quũ audiss. &c. Aliquanto pòst narrat istum huius mulieris ad filium sũũ sermonem, Quod autem præcipuè obiiciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quum ei te natum esse nuntiatũ est, multis audientibus esse te suum negauisse; quippe quòd exacti nondum decem menses forent, nimirum vt talium rerũ imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidem nono etiam atq; adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mẽse peperi. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, apertius est, quàm vt vllam dubitationem relinquat. Superest igitur vt illos proferam quos in crimen trahi necesse sit ab iis qui Herodotum mendacij hîc insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cuius Sticho leguntur hi lepidissimi versus.

Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Sed quam ego matri meæ tulero iniustissimus,
Ea mihi nunquam retulit matèr gratiam:
Nam me illa in alio mensis gestauit decem,
At ego illam in alio gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestauit paruulum,
Quo minus laboris illam tepisse existumo:
At ego non pauxillulam in vterò gesto famem,
Verùm hercle multò maximam & grauissimam.
Veteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
Sed matrem patere nequeo, nescio quomodo:

Audiui ſæpe hoc volgò à multis dicier,
Solere elephantum graui dam perpetuos decem
Eſſe annos: eius ex femine hæc certò eſt fames.
Nam iam complures annos utero haret meo.

Idem poeta in Ciſtellaria,

——tum illa quam compreſſerat,
Decumo poſt menſe exacto hic peperit filiam.

Extant & Cæcilij ſuper hac re verſus, in Plotio,

Inſoletne mulier decimo menſe parere?
Pol nono, etiam ſeptimo atque octauo.

Quæ ſcripſiſſe fertur, hæc Menandri verba in eiuſdem nominis fabula ſequutus, γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Audiamus & Pomponium in Hirnea,

Pappi decimus menſis eſt quum factum eſt: ita ſit, ita ſemper ſolet:
Decimo menſe demum turgens verminatur, parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere teſtimonia proferamus, quis non illius Virgiliani verſus recordatur?

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.

quis non illorum Propertij?

Non non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperere boni.

Sed quoniam dubiæ ſunt itidem fidei poetæ, (qui tamen in iis quæ ad rerum naturã pertinent, veraces eſſe ſtuduerunt) ne videar τὸ ζητούμενον σωαρπάζειν, ad Hippocratẽ, Ariſtotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui nõ ſolùm decimo mẽſe, ſed vndecimo etiam, partus edi ſcripſerunt. Sed horũ partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiſmodi rerũ indagatione diligẽtiſſimo, proferre libet. Veſtilia C. Herdicij (inquit) ac poſtea Pomponij atq; Orfiti clariſſimorũ ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium ſeptimo mẽſe genuit, Suilliũ Ruffum vndecimo, Corbulonẽ ſeptimo, vtrunq; Cõſulem: poſtea Cęſoniam Caij principis coniugem, octauo. Hactenus Plinius. His autẽ exemplis quin & alia ex hoc noſtro ſeculo petita poſſint addi nõ dubito. Ad me certè quod attinet, honeſtiſſimã matronã Pariſiis audiui, in frequẽti cœtu, puerũ quem oſtendebat, vndecim mẽſes à ſe in vtero geſtatum affirmantẽ. ex certiſſimis enim ſignis (quæ mulieribus ſæpius enixis cognita ſunt) cõceptus tempus compertũ ſe habuiſſe. Quæ

quum

quum ita sint, crndelem quorundam iurisconsultorũ incredulitatẽ (hoc vti verbo cogor) mirari subit, qui pueros post certũ & à se præscriptũ diem ex vtero materno prodeũtes legitima hereditate fraudaverint. Scribit enim Vlpian⁹, Post decẽ menses mortis natus non admittetur ad legitimam hæreditatẽ De eo autẽ qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tẽpore videri natum. nec videri in seruitutẽ conceptum, quũ mater ipsius ante centesimum octogesimũ secundum diem esset manumissa. Hæc Vlpianus. Iam verò & Iustinianus mulierem quandam, quę vndecimo post mariti mortẽ mense pepererat, stupri damnat, quòd fœtum tanto tempore vtero includi, incredibile esse credat: & quã ipse forsan eius liberis sua incredulitate iniuriã facit, partui matris imputat εἰκότως, inquit, οἱ καὶ θεὸς οἱ τῷ μακρῷ τῆς μητρὸς τοκετῷ ἐπενδεδεμένοι τὴν γῆν ἀφορμαίαν τῷ παιδὶ ἤξιον λαβεῖν δωρεάν. Imò verò tu fortassẽ Iustiniane eos ἐπενδεζίζεις, vel potius, ὑποδεζίζεις τῇ σῇ ἀπιστίᾳ, propter quam indicta causa illorũ matrem damnas. Longè certè tuo iudicio dissimile L. Papyrij Prætoris iudiciũ fuit, qui secũdo hęrede lege agente, bonorum possessionem contra eũ dedit, quum mater partum se XIII mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum temp⁹ pariendi statutũ videretur. Enimuero postulare videtur hic locus vt mirã quam tempus attulit circa rem hanc mutationẽ considerem⁹. Hunc enim Lacedæmoniorũ regem Aristonem videmus, ob non elapsos decem mensẽs, partum vxoris nolle agnoscere: quũ hodie cõtrà elapsi illi iustam maritis occasionem non agnoscendi vxorũ partum, atq; adeo suspectam habendi illarũ pudicitiam, præbere videantur. Atq;, vt generalem huic sermoni clausulã imponamus quicunque quid sit ratiocinari, nouerit, ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie est ordinariũ vterum gestandi spatiũ, olim fuisse extraordinariũ: cõtrà, quod extraordinariũ nunc sit, id olim fuisse ordinariũ. Quantũuis enim Herodoti accusatores in sua pertinacia sibi hic placeãt, Herodotũ certè hic absoluere quàm cũ eo tot grauissimos scriptores damnare mallent. Ego verò huic ratiocinationi aliã quam hinc elicio, adiungã. ita enim colligo, quemadmodũ si nusquã alibi mẽtio facta reperiretur part⁹ decimo mẽse editi, historia hęc, quũ vera sit, falsa iudicaretur: ita multas alias esse quæ, q

exemplo careant, falsæ iudicentur, quum tamen verissimæ sint, & exemplo fortasse nõ itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum alias, tum vel maximè vbi quarundam regionum fertilitatem describit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quę de Babylonici soli fertilitate scribit, si quidem ad nostros respiciamus agros, & cõiecturam ex illis facere velimus, statim mendacij Herodotum accusabimus. At si hanc regulam teneamus, nõ esse nobis ex iis quę viderimus & audierimus ferendum de iis quę nec visa nobis nec audita sint, iudicium, & mentem ad omnipotentem Dei manum potius quàm oculos ad arua nostra conuerterimus, nulla tanta describetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, sed vt antea potuisse, ita nunc quoq; posse alicubi esse credemus. Atenim (dicet aliquis) veteres historiæ locis quibusdam summam fertilitatem tribuunt quos hodie penuriæ tantùm fertiles esse videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum historiarũ authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Nisi fortè & ipsa sacra biblia suspecta mendacij nobis esse debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie vestigium in illis appareat. Quod absit vt nobis in mentem veniat: sed potius illud Dauidis animo nostro semper obuersetur,

Te magnam pandente manum, saturantur abundè
Omnia: te rursus vultum condente fatiscunt.

Quid? si Babylonis magnitudinem è nostrarum vrbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iã vna vrbis parte, rumorem expugnationis ad alteram longo post tẽpore peruenisse? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum imperatoris expeditionibus æstimemus, nónne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mẽdacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea quæ prædita sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadẽ opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex paruo Rubicone æstimare oportebit. Verùm vt ei qui Nilum vel Danubiũ viderit, multo credibilior Oceani vastitas fuerit quã ei qui paruum

num Rubiconem duntaxat ſpectauerit: ita qui in regum noſtrorũ factis nõ inſiſtet, ſed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiuſmodi quempiam aſcendet, nõ tam incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ euectus eſt vt quadringentis equitũ, ſexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus ſuperauerit: & cæſis eius militum ducẽtis millibus, ipſum aureis catenis vinctum & caueæ incluſũ in omnibus quas poſtea ſuſcepit expeditionibus, ſecum duxerit. Hic ille eſt Tamberlanes qui quẽcunq; locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, ſecunda rubro, tertia nigro vtebatur: cãdore, pacem pollicente, rubore, omnium puberum cẽdem, nigredine, loci illius excidium, omniumq; incolarũ internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non eſt. hoc vnum cõſideremus, vt lõgo interuallo Tãberlanis copiæ à Xerxianis abſunt, ita quantum viciſſim noſtræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & ſexaginta octo annis illos præceſſit) ſuperẽtur. Quum autem de regibus noſtri temporis loquor, Turcarum regem ſiue imperatorem excipio, qui (ne lõgius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Chriſtiani principes, cogere poteſt: vt non immeritò magni domini appellationem obtinuerit. Tãtam verò eſſe eius potentiã & mirabitur & vix credibile fortaſſe arbitrabitur qui Turcici imperij ſtatum cognitũ non habuerit, & ex noſtrorũ principum imperiis æſtimare voluerit: at qui illũ cognouerit, mirari deſinet. Eiuſmodi enim is ſtatus eſt vt duos duorum Perſiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex ſibi vendicare, & dominũ, vt Cambyſes: inſtitorem, vt Darius, appellare ſe meritò poſſit. & quod in nos quidam iocatus eſt, quum regem Gallorum, regem aſinorum eſſe diceret, (quòd onera nulla ſibi ab illo impoſita detrectarent) de vniuerſis qui ſub ditione eius viuũt, nõ ioco, ſed ſeriò dici queat. Verè enim illi, tanquam ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι πεφόρμοι (vt Tyrtæus de Meſſeniis cecinit) non bona tantùm omnia precaria poſſidẽt, ſed ipſam etiã animam precariã trahunt. Atque vt in regum noſtrorum aulis inter multos de nobilitatis, ſic apud illos inter omnes de ſeruitutis gradib. certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, ſed & aliis multis, regno

Perſico maior eſt cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atq; vt taceam huius ſplendorem multis in rebus Perſico ſi nõ parem, certè æmulum, vt magnã eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam ſatrapatũ turbã omittam: multos etiã ritus, multas conſuetudines velut hæreditarias manſiſſe illius regno conſtat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Perſarũ regibus manaſſe, Herodotus, Thucydides, Xenophõ, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipſum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamẽ nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hiſpanum pro Hiſpanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere ſoleamus) ab iiſdem regibus originẽ habere, ex illis ſcriptoribus diſcere poſſumus. Nec verò dubium eſt quin idem Turca morẽ illum rarò in publicum ac nonniſi cum magno & ſpeciem exercitus præbente ſatellitio prodeundi, (vt ita ſuis formidabiliorem ſe venerabilioremq; reddat) à Perſarum itidem regib. mutuatus fuerit. Noſtri autem reges (vt hoc obiter dicam) quid à Perſarum regibus peculiariter mutuati ſint neſcio, reginę certà noſtræ à Perſarum reginis zonas ſuas ſũmpſiſſe videri poſſunt. Perſarum enim reges Antyllę vrbis reditus ſuis vxorib. in zonas donare ſolitos, memoriæ proditum eſt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt eò reuertatur oratio, quàm abſurda ſit potẽtię alicuius noſtrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel vnum eius quo Themiſtoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim hiſtoricis didicimus Xerxẽ Themiſtocli Lampſacum in vinum, Magneſiam in panẽ. Myuntem in opſonium donauiſſe. At ſicui noſtrorum regum quiſpiam non tres pagos, ſed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna cenſetur.

Sed iam ad alterũ partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones ſiue humana facta verſantur, examinemus. (quam ad partem ſiquis eo referre malit quæ modò de regib. dicta ſunt, non magnopere repugnabo.) Quæ ſunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fidę abhorrere iudicanda ſint, vt illorum ergò præ quouis alio mendax iudicari debeat? An quæ de variis variarum gẽtium ritibus moribusq; ſcribit? Hanc nimirum partem reprehenſionib⁹ patere, hanc potiſſimùm calumniis obnoxiam, hẽc ſanxis multorum expoſitam eſſe

esse video. Quare? quòd non tã aqua igni quàm ritus mores q; illi nostris repugnent, atque adeo illorum rituum nõnulli huiusmodi etiã sint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidẽ posse videatur. Atqui nónne ipsimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eũ quem in vicinis populis non inueniunt morum cõsensum, in iis quærendum putent quos maria tot montesq; à nobis separant, & quibus longè diuersum cœlum longè diuersas animorum inclinationes tribuit? atq; adeo quæ in vicinorum moribus excusant, ob eadẽ hyperboreos nescio quos accusandos censeant? Age enim cur quod Herodotus de Persis commemorat, eos nimirũ nonnisi inter pocula de rebus grauiorib. agitare consilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quosdã ex vicinis populis hunc morẽ magna cura, velut inuiolabilem, seruari videam⁹, vt qui sunt de re quapiam magni momenti consultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona βυλευτήριον faciant, atq; ibi nõ prius vllum de suo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere desinãt? Apud hos κωπηλαβυλευτὰς si mulierẽ quampiam de marito interroges, illum edormiscere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vllo pudoris signo, respondebit. Nos hæc in illis populis quibuscum nobis quotidie commercium est, & qui nobiscum religione cõiuncti sunt, nõ miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur: quibus nullus vnquã Christianę religionis affulsit radius, non mirabilia solùm, sed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ nõ dicam natio, sed vrbs, sed domus, non habet aliquos sacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto vtentibus sæpe contingit vt alter edere & bibere vt viuat; alter contrà, non alia de causa quàm vt edat bibatque, viuere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutuntur, missos faciamus: discrimen inter eos qui moderatè illis vtũtur, consideremus. Nónne quod huic palato sapit, illi insipidum est? quæ hoc palatum appetit, ea illud fastidit? nónne cibos nonnullos à quibus ipsi abhorremus, aliis quibusdam in deliciis esse videmus? nónne multos feribus, nonnullos & muribus vesci videmus? Iterim tamen si gentis alicuius victus nobis à quopiam historico describatur à nostro descrepans, is statim nugatur, statim mendax, statim fabulosus audiet. Veruntamen susq; deque ferri profanorum

ſcriptorum ſugillatio poſſit: quid quòd ne libris quidē ſacris incredulitas quorundam parcit? Ioannem Baptiſtam locuſtas ediſſe non veriſimile eſt (aiebant nonnulli) qualis enim fuiſſet iſte cibus? Ad hoc Euangeliſta ſcribit, Non Euangeliſtæ (reſpondebant) ſed librario fidem derogamus, eumq; ἀκριδας pro ἐγκρίδας vel alia quapiam voce ſcripſiſſe dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci ſententia potuerunt, quàm varij ex variis authoribus externis prolati ſunt de locuſtarum eſu mentionem facientes loci. Labantem ſcilicet ſacrorum librorum hac in parte fidem, teſtimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quā experimur paſſim circa ciborum delectum diſcrepantia, quod de locuſtarum eſu traditur, vel à quolibet profano ſcriptore (nedum ab Euangeliſta) ſcriptum, credibile videri poterat. Vtrū enim mirabilius? locuſtarum aut huiuſmodi animalium eſu delectari, an ab eſu panis abhorrere? Nónne hoc quàm illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locuſtis veſceretur, neminē: qui à panis eſu prorſus abhorreret, his oculis ſæpe vidi. Rurſum verò quàm mirabile nobis eſt videre quempiam qui panis eſu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teſte) Perſas pane veſci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus, ſi nūquam abſtemios vllos vidiſſemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos ſe vidiſſe dicerent, fabulari crederemus? Et tamē illa ipſa regio quæ homines alioqui vino deditiſſimos gignit, quoſdam etiā hoſtes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοινοπότοις quum loquor, primum locum Flandris, ſecundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, ſed ex iis quæ vidi, ſententiam pronuncio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor eſſe communia, atque illud in primis vt quot calices ſuper menſam, tot matulas ſub menſa habeant, aut omnia illis vicem matularum præſtent: (de iis tantùm loquor qui apud vtroſque principem inter Bacchi ſatellites locum obtinent) ſed illos ab his ſuperari hac in re dico quòd horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à ſpurio Baccho, id eſt zytho ſiue ceruiſia, domitā aut certè ſemidomitam ſe ſenſerit. Quod quum ſe more inſti-

tuto-

putoque maiorum facere dicant, eius tamen facti ratione assequi coniectura non potui. nisi forte vt clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut, vt vulgari prouerbio fertur, inter duos litigates tertium gaudere, ita se, interea dū in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hactenus in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. si superiorū temporum historias excutiamus, nō solùm natura abstemios abstemias q:, sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potū mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romę autem nō solùm mulieri ingenuæ, sed & seruo vini vsus interdictus erat. atq; adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius vsus eōcedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice nō minus si vinum bibissent, quàm si adulterium admisissēt, multari solitas, M. Cato refert. Nūc autem apud nos nulli mulieri, cuiuscunq; conditionis sit, probro est vini vsus: & tamen morem illum osculandi obuios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quē Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdā credimus) nō ob osculandi cōsuetudinē vini vsus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi vsus institutus erat. Quid quòd Zaleuc⁹ legislator Epizephiriis Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum consideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est vini saporem: ex Anglis contra multos aut saccharū aut herbam quampiam ad eius saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidē quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, vt fidē impetrare possit vereor: & tamē vtriusq; peræque oculatus sunt testis. Quid illud est? Vinū butyro (nauseo referēs) diluere, & ita dilutum (si tam hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis crediturus. Nā in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atq; adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem

adiiſſem, credibile videbatur: at verò vllũ vſquam mortalem eſſe qui vinum è butyro ſiue butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. quòd ſi inter vicinos populos tanta eſt in victu diſcrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis abſunt, fabuloſa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis ſermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrij ſedentes edunt atque bibunt: & ad conuiuia ſuas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere exiſtimantur, ſi ex iis qui in cœtu illo ſunt, cuicunque fors tulerit, propinauerint. Hęc ſcribit Hermippus, primùm quidem illud ceu nouum referens, ſedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm ſedentes ederint. Quod autem ſequitur de iiſdem qui ad cõuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet ſine diſcrimine propinare permitterent, quin, vt ipſe mirabatur, ita mirum aliis futurum putauerit, nemini dubiũ eſſe poteſt. Sed & Æmilius Probus (autis potius cui Æmilij Probi nomẽ tribuitur) poſtquam de iis loquutus eſt qui nihil rectum niſi quod ipſorum moribus conueniat, putant, inter alia hoc diſcrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliás non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo fit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, niſi propinquorum: neque ſedet niſi in interiore parte ędium, quę γυναικωνῖτις appellatur. quò nemo accedit niſi propinquacognatione cõiunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Qui ſi igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidiſſent, vt ignotis etiam viris ſuas ipſi vxores ad compotationes abducendas traderent, iiſdemque eas reducentibus Bacchi ſacris (& iis quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum ſumma alioqui admiratione dignum, ſi tamen cum Candaulis aut Caij Caligulæ facto comparetur, minus admirabile iudicabitur: contrà verò, ſi cum Cotys regis zelotypia, de qua poſtea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem eſſe dixeris. Cuius quidem facti hiſtoriam multi Galli ſi legiſſent, aut lectam memoriæ infixam

infixam habuissent, ipsis Neapolis & Mediolanum sepulchra miserè interfectis non fuissent: imò nec dominum fortasse vrbes illæ mutassent: sed nimirum, vt illis, dum se in Macedonia non in Persia esse, obliuiscuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum se in Italia non in Gallia esse non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & osculationes, atque adeo salutationes (quum ne salutari quidem suas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius esse potest, emerunt. Sed quoniam iucunda non est harum rerum memoria, illum de mulieribus sermonem persequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus nostri seculi exempla fidem afferant, ita vicissim nonnulla illum narrare quorum exempla desint, fateor. Hoc enim seculum Pheretimarum, Amestridum, Atossarum, necnon (vt Cresiæ historiam cum Herodotea connectam) Amytidum & Parysatidum ferax, contrà Artemisiarum & Argiarum sterile esse dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione satiabiles, cum Pheretima, Amestride & Parysatide, non pauciores libidinosas cum Amytide, multas etiam noui semper luxus auidas cum Atossa: nullas autem vel pauciſſimas strenuas cũ Artemisia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ aliis regionibus Anglia suggerere potest: de mulierum autem inexhausta libidine luxuque insatiabili regiones omnes æquè conqueri posse existimo. Nec verò si seculi illius mulieres considéremus quod inter eas quas modò nominaui & nostras interceſſit, pauciora nobis exempla suppetent. Nam si ad libidinem Romanarum mulierum respicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monstrosè libidinosam Messalinam Claudij Cæsaris vxorem fuisse, vt à latere viri quocum iacebat, furtim se subducens, ad lupanar se conferret, & inde lassata viris nondum satiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantùm, sed incredibile etiam videri possit quod de Atossa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum solicitasse, Lacænarum, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incensam. Sed vt ad reginas vsque non ascenda-

mus nónne Romanas matronas pro ſuo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuium certare videmus? Nónne & Naſonem querentem audimus

Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos?

& Propertium,

Matrona incedit cenſu induta nepotum.

Nec tamẽ ſingularum ętatum luxum peculiare aliquid habuiſſe negauerim. Exẽpli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, ſtudioſè vndiq; cõquiſitos fuiſſe ſcimus, quòd illos, vt ſcribit Herodotus, magis fidos in rebus omnib. quàm alios, eſſe putarẽt. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib ſeptimo Xenophon) quinetiam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuiſſe, memorię proditum eſt. Verùm, vt veteres Romani eunuchorũ minus ſtudioſi erãt, eosq; pauci barbaris inuidebãt, ita nos hodie Turcæ aliisq; barbaris principibus eos non inuidemus. Porrò quin Romanorum viciſſim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium eſt, vt quum Tibullus de domina ſua dicit,

Illi ſint comites fuſci, quos India torret,
Solu & admoto inficit igne equos.

quod & Italas quaſdam imitari videmus. Itidem verò & noſtri huius ſeculi luxum propria ſibi habere multa, controuerſum non eſt. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerũt eſt damnoſior, quòd in dies atq; adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regũ noſtrorum aulis id veſtis genus quod manè geſtari cœperit, veſperi pro obſoleto haberi, id demũ circa cultũ corporis magnificũ & ſplendidum ducitur quod diu magnificum ſplendidumque eſſe non poteſt: ne videlicet nouę ſemper ſumptuũ occaſiones deſint. Hinc factum eſt vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerũt (vt hodieq; ſunt Germanis) ſordere incipiant. Quẽ tamẽ ornatum iam inde à priſcis temporibus originem habere variæ nos hiſtoriæ docẽt. Ex tribus etiam rebus quas nunc in deliciis regum noſtrorum aulę habent, duas cum ſuperioribus ſeculis communes eſſe illis conſtat, tertiam ſuo quodam iure, tanquam proprium inuentum, vendicare ſibi videtur. Nanos enim & catellos Melitęos Sybaridis quidẽ primùm, poſtea verò & aliis in deliciis fuiſſe (ſicut & ſimiliolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iuliũ Cęſarem,

quum

quũ peregrinos quosdã diuites vidisset qui catellos & simiolas in sinu circũ ferrent, interrogasse an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Masanissa Maurusiorum rex iam antea quosdam mercatores, qui simiarum coemẽdarum gratia illuc venerãt, eadem de re interrogauerat, si Ptolemæo apud Athenęũ credimus. Fuisse autẽ & Romanas mulieres catellorum huiusmodi studiosas, testatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philosophicã Thesmopolidis barbam (si bene memini) perminxit. Hanc enim catellã ei hera sua mulier Romanà nobilis (ludos miserum philosophũ faciens) custodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum nostrorũ aulis peculiare esse, vel hinc coniicio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inuenio: ac certè vel nunquam vel rarò inuentam existimo. sed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare nõn dubitabo. Quam igitur nũc ex morionibus fœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic seculo peculiarem esse suspicor: certè si non peculiarem, at longè vsitatiorem illi esse, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in vetere principũ aulis fuisse (de scurtis, id est γελωτοποιοις, non loquor) atque adeo posteriotibus demum seculis illos haberi in pretio cœpisse, mihi persuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) nõ naturales tantũ, sed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirũ ex ἡμιμώρων facti sũt μωροὶ, aut certè in eum statum redacti qui inter φρενήρη & μωρὸν medius est: siquid tamen inter hæc duo mediũ esse potest. Hoc autem, vti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factũ damnamus in amputandis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quãto illi corporis parti mẽs antecellit, quæ alioqui & vniuerso corpore longè præstãtior semper iudicata est. Atenim ex iis duntaxat fiũt moriones quib. parũ mẽtis inest, adeo vt iã aliquam naturæ inclinationẽ ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miserari eorũ conditionẽ, nõ deteriorẽ efficere, conari oportebat. Sed quoniã vereor ne in hac de morionib. quęstione immorari, μωρολογεῖν esse iudicetur, aliis eam relinquam: & comparationem hãc claudens, hoc addam, principes nostri seculi fœminas (ac præsertim Gallas) si nõ alia virtute à priscis, φιλοσοργίᾳ saltem superari. Quotacũq; enim princeps fœmina hodie infanti ex vtero suo prodeunti sua vbera fugẽda præ-

ber? Arq; huius rei ideo mẽtionem faciendam putauit, ne qui reginas ipſas apud noſtrum Herodotum aliosque hiſtoricos nutricum officio fungi leget, fidẽ illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοσοφίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priſcis vſque ſeculis repeto? Carolum Marilliacum (clariſſimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentiſſimam ſui memoriam reliquit) hiſtoriam hanc ex Hiſpanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliæ quę ex Hiſpania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem ſuum lactaſſe, vt quum aliquando abſente ipſa lactatũ ab alia reſciuiſſet (qui iam per aliquot menſes ſolius matris lac ſuxerat) nũquam conquieſcere potuerit donec infantem lac illud externum euomere coegiſſet. Hęc ille. Cæterum vt Herodoto derogãdam non eſſe fidem admonui vbi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis deſcribit, ita nec quod in Calliope de Ameſtri regina texẽte marito ſuo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadã regina piſturam ſuæ familiæ exercente ſcribit, ſuſpectum eſſe debere, ſed vt in quibuſdam hiſtoriis luxum illius ſeculi, ſic in quibuſdam vicifſim ſimplicitatem contemplandã nobis eſſe dico. Sed vt à reginis ad reges trãsferatur oratio, nõ minus certè quæ de regibus ſcribit Herodotus impetrare fidem debent: quantuis ſi ad regum noſtrorũ mores inſtitutaq; exigantur, in dubiũ meritò vocari poſſint. Si enim quod de Pſeudoſmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per ſeptẽ menſes habitũ fuiſſe, ad aulicos huius tempeſtatis ritus exigatur, qui fraus illa tãdiu latere potuerit, & qui à nullo ſuorum tam longo tẽpore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at ſi aditũ ad reges illos non itidem vt nobis ad noſtros patuiſſe, ſed multo pauciorib. & rarius ſe conſpiciendos exhibere ſolitos fuiſſe cõſideremus, minor iam huius facti animos noſtros ſubibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noſter Herodot⁹) hoc inſtituit, ne cui ad regẽ aditus pateret, ſed omnia per internũtios tranſigerentur; & nequis regem cõſpiceret quinetiam inhoneſtum cuius coram rege ridere vel ſpuere, cenſeri voluit. Hæc ille, cauſam etiam ſubiungens. Vt autem eandem conſuetudinem à rege Turcarum ſeruari dixi, ita ſimilem impoſturam locum apud eos ſuperioribus annis, inuenſſe ſcimus, quod Pſeudomuſtapha pro Muſtapha vero ad regnum grauante.

Quæ

Quæ tamen quum dico, alibi quoq; vbi consuetudo hęc recepta nõ erat, Pseudariarathi, Pseudatiocho, Pseudoneroni, Pseudalexandro viam arte diuersa ad similem dolum patuisse non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iustinus, Appianus, Iosephus, aliorum præterea meminerunt qui hac similitudinis formæ occasione vsi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque grassati sunt. Atque adeo (vt omnes nõ temerè veteribus historiis fidem derogari debere, & nostrum seculum multis in rebus nõ minus superiorib⁹ miraculorum ferax esse intelligant) facta duo eiusdem cum præcedentibus artificij, id est similes illis duas impostoras, (diuersum tamẽ finem propositum habentes) recentẽ vnam, aut recenti proximam, alteram, recentissimam, cõmemorabo. Anno post natum Redemptorem nostrum M. CC. XXV, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remensi, inopi & vilibus ministeriis operam locare solito, quòd Balduinũ qui ex Flandrorum comite imperator Constãtinopolitanus euaserat, facie planè referret à proditoribus quibusdã, vt nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illis non suasissent solùm, sedetiã persuasissent, (vt facilè ad amplectendos obuiis vlnis huiusmodi honores erigũtur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum Imperatorem è captiuitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam quum dissipata esset fama, vndique illuc concurritur, magnaq; cum pompa illinc hic Pseudobalduinus per vniuersas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum suũ gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitiũ imperium quum per mẽses aliquot exercuisset, Ioãna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperij hæres (quę paulo antè, nihil nisi repentina fuga sibi consuluisset in illius Pseudobalduini man⁹ uentura fuerat) regem Galliæ Ludouicũ octauum, sibi cõsanguineũ, de hac quæ sibi fiat iniuria certiorẽ facit. Rex Pseudobalduinũ fide data ad se vocat. Ille vt adfuit, variis interrogationib. à rege aliisq; qui regi à cõsiliis erãt, vrgeri cœpit. Aptè ad singula & vt ipsius impostoræ cõsentaneum erat, respõdet; quippe qui nõnisi ore præcompositio illuc venisset. Sed enim quũ multos difficiles alioqui nodos expedisset, vnũ facillimũ,

quem quidã Bellouacensis episcopus ei proposuerat, expedire nõ potuit. Interrogatus enim quo in loco vxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum impostoræ suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impunè à se abire permisit. Ille quũ se inde in patriam propripuisset, aliquanto pòst ibi deprehensus, captus, & ad Ioãnam missus fuit: quæ eum sibi non donatum, sed magno pretio vẽditum, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flãdriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdam historicis nõnihil circa facti ipsius circunstantias dissentientibus. Ad alteram illam quam recẽtissimam esse dixi impostoram venio, huic & superioribus similem, & eadem quidem via, sed aliò tamẽ tendentem. Alij enim sua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarũt, aut certè inuolare conati sunt: at hic in alienæ vxoris possessionẽ inuolauit, & fabulosum Plauti Iouem non fabulosè imitatus est; vt testatur sententia quam aduersus eum curia Tolosona tulit, lite primùm apud eam intẽdi cœpta AN. M. D. LIX. vnde excerpta est quæ sequitur breuis facti illius narratio, quæ tibi prima fronte Amphitruonẽ Alcmenam, Iouem repręsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuuene vxore in militiã profectus fuit. Elapso demũ octauo post eius discessum anno, quidã Arnaldus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens quòd ei omnibus oris lineamẽtis assimilis esset) ad illam quũ venisset, ab ea prò marito recipitur. quippe quẽ esse Martinũ Guerre, nõ ipsa solùm, sed quatuor ipsius Martini sorores, aliique nonnulli propinqui, & cùm his amici vicinique omnes persuasissimum haberent. Nã præter illam oris similitudinem qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterat, afferebat: & varia superioris temporis facta dictaque illi in memoriam reuocans, ad arcanos vsque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox cõscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito resciuisse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercesserat, partim magicæ artis auxilio diuinasse creditus fuit) Sed quũ per tres annos cũ illa consueuisset, duobus iam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quũ eius impostoræ suspicio mulieri oborta esset, actionem-

que

que in eum intendisset, in carcerem cõiicitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodũ eius interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentiã suã tueri visus est, (præterquã quòd tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabant, quot erant ij qui suo eundem testimonio premebant), vt vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absoluere curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in re tam perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: moxq; quam sibi factam videt iniuriam, iudicib. exponit, eorumq; opẽ implorat. Verùm ille alter supposititi⁹ maritus postquam cum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare cœpit, vt aliquãdiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, abvxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimoniis comprobatus verus maritus, suæ vxori suæq; domui redditur; alteri autem suę impostura præmium, domicilium in patibulo datur. Hic mihi huius generis exemplis finẽ imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octaui Põtificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa, verumetiam ψόδοανὴς fuit, id est sub muliere virum mẽtitus est: donec vir illa (non ille) suo se tãquam sorex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne in posterum alius quam masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamẽ consuetudinem alij potiori sua ætate cessisse, docet Pasquillus: qui vbi illã & illius causam versib. octo descripsit, ita suũ epigramma claudit;

Cur igitur nostro mos hic iam tempore cessat?
Antè probet quòd se quilibet esse marem:

Cæterùm huius facti longiore alioqui narratione digni refricandã duntaxat memoria (quòd eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quòd nõ alienũ, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum impostoris muliebris fallacię exemplũ Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadã quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentib. inserebat, proponit:

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad nostrorum regum mores & instituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factáve commemorantur. alioqui enim cui persuadebit Herodotus Xerxis satellites legatos Lacedæmoniorũ in caput protrusisse, vt ad procumbendum pedib. Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui vltro citroque mittebantur legatos obseruari possint quæ non satis cum nunc recepta consuetudine conueniunt. Illud certè omnibus seculis commune fuisse videtur, vt legati sępe sub legationis specie speculatorum exploratorumq; officio fungerentur. Nam vt in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambysis sic alloquentem, Neque Persarum rex vos ad me cum donis ideo misit quòd me sibi hospitij necessitudine iũgi, magni ęstimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Vt (inquam) hũc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, sed ex Æthiopũ instituto, quòd cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præstaret, rex creatus) sic apud Salustiũ in bello Iugurthino legimus, Ibi cũ Boccho Numida quidã nomine Aspar multùm & familiariter agebat, præmissus ab Iugurtha: qui postquam Syllam accitũ audierat, orator & subdole speculatũ Bocchi consilia erat. Hactenus Salustius. Nostri quoq; seculi principes non ignorare hunc legatorũ vsum, quis ignorat? Verumenimuero illic Salustij locus Libyã mihi in memoriam reuocans, vnà etiã quandam Libyæ regum consuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam prę quauis alia exemplo carere, & tamen fabulosam nequaquam esse credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, solenne fuisse scribit vt adductis in conspectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ essent, ei quę præ cęteris placuisset, virginitatem raperet. Sed qũ & alia multa idem historicus regum facta cõmemoret, in quib. vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorũ regum factis qui longe post tempore extiterunt fidem priscis illis visum est cõciliare. Primùm igitur illum deuirginatorem regem, vel Rhampsinitum filiam suam prostituentem, cum Hieronymo Syracusarum rege comparemus. Hũc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxisse, & regi-

reginam constituisse, memorię proditum est. Quid Ptolemęus? Thaidem nobili illud scortum matrimonio sibi iūxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiā vnam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliauit; in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosq; huiusmodi, necnon eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse, vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandē ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimū eius amicum inter pocula interfectum commemorant, & hāc cædem seniib. eius mero victis imputant? Hunc (si illis credim⁹) vt ebrietas ad cædem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbum contraxisset, morte tādem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam nō breuiori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiūt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysij filius Hipparinus? nónne sua illum crapulā iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nūc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor; & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnum non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & satis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hāc autem missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandā licet veteris illius prouerbij authoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hic mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

Vt ſtat, & incertus quæ ſit ſibi neſcit eundum
Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipſa exemplorum copia nocet. Sed commodùm illi⁹ regis facta in mẽtem veniunt, qui ſuo ipſius cognomine veteri illi prouerbio aſtipulat⁹ eſt. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitentib. Epimanes dictus eſt. Is ſubinde regali veſte depoſita, vilem togam induebat, eaq; indutus ad forum ſeſe conferebat, in quo obuium quenq; prehẽſabat, vt ędilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magiſtratũ adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur Idem ſubinde à ſuis ſe ſubducẽs, aurifabrorũ aut aliorum artificũ officinas adibat, vt cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atq; adeo è fæce plebis ei occurreret, illum cõgerronem habebat. Obuiis & nunquã antea ſibi viſis munera ſæpenumero dabat. Interdum per compita numos proiiciẽs, Cui dat fortuna, capiat, inquiebat: moxq; ſe inde proripiebat. Interdum & ſertis caput redimitus per vrbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipſum ſequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, vtebatur. vbi quum aliquando plebeius aliquis ei pretioſis vnguentis ſe perfricãti dixiſſet, Beati eſtis vos reges quibus harum rerum vſus ſuppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te iſtis (reſpondit) ad ſatietatem vſq; ,& vltra etiam, explebo. Cuius promiſſi memor poſtridie ad locũ in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguẽto pretioſiſſimo ſtacte appellato plenum in eius caput effundit. Quum autẽ multi è plebecula (qui non procul & ipſi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuſo ſe volutarent, moxq; in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labẽtes riſum ſpectantibus mouerent, tandem & rex ipſe ex illis ſuo lapſu riſum excitantibus vnus eſſe voluit. Idem rex fontem quẽdam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiuſdem regis eiuſdemq; generis facta ex hiſtoriis promenda lectori relinquo. Cæterum hic quidem rex in vnam, alij potius in altera ſtultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem ſe demittebat, tãto alij multi ſupra illam ſe extollebant, & aliquã de ſeipſis diuinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani verſus: qui poſtquam oſtendit quàm miſera egenis conditio ſua videatur, cõtrà

trà de diuitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

Ὃς δὲ κεν εὐόχθησι, θεὸς δ' ὀπὶ ὄλβον ὀπάζῃ
Καὶ πολυκαιεχάλκῳ, ὅτε λὴ θεται ὕνεκα χαίρων.
Ποσσὶν ὑπεστείβει, θνητοὶ δέ οἱ εἰσὶ πολῖται·
Ἀλλ' ὑποπλὶη ϑ ἀμβροτῶν ἥσι νόοιο
Ἴσα Διὶ βρομέει· κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας ἴχει,
Καί περ ἐὼν ὀλίγος, μενεπτόλεμον δ' ἐὺ πήχυν Ἀθήνῃ,
Ἥ ἑ πὶ ἀτρεκέως πολεμαίρεται ὕλυμπόν δε,
Ὅς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἀεέθμιος εἰλαπινάζῃ.

Hîc autem quorsum Poeta, non contentus dixisse, reges ita fastu turgere vt obliti videantur se terrã pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus esse, addat inter alia, eos Mineruę nuptias ambire, quum à non paucis doctissimis viris quæsitum sciam, à nemine autem repertum audierim, si explicauero (quum præsertim explicationem proposito nostro cõgruentem habeat) maximam me à multis initurum gratiam spero. Poetam igitur non hyperbole poetica hîc vti voluisse, nec Mineruam pro quauis alia dea nominasse, sed ad historiã respexisse dico à Theopompo sic relatã. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum supergressus est nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ducturus esset: adornatoq; thalamo, quum ebrius ipsius aduentum aliquandiu expectasset, tandem furore percitus, vnum ex satellitibus, num dea in thalamum veniisset, visere iussit. Quẽ reuersum, & neminem in thalamo esse respondentem, sagitta transfixit: moxq; secundum à se missum, ob idem re solum itidem interfecit. Tandem missus tertius, re animaduersa, illum à dea iampridem in thalamo expectari retulit. Hacten⁹ quæ ad germanam (vt ego quidem iudico) verborum Rhiani expositionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ proc⁹ erga vxorem suam fuit? Ex zelotypia in tantã iram repentè aduersus illam exarsit, vt propriis manib. eam, à vulua orsus, dissecuerit. Sed de Coty satis. Quid Alexander? nónne Ammonis siue Iouis filius haberi gaudebat? nónnè modò Mercurij ritu talaria petasumq; & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clauamque gestabat? Commodus autem nónne cum

Herculis insignibus nomen etiam eius sibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua prębendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita iam cũ opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicuius cultum & ornatum sibi adhibitum admisisse, quũ alterum quem debellaret orbem quæsiuisse audimus, vnà cũ hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamẽ principibus multis amici, nullis adulatores defuerũt. Habuit & Philippus huius pater suum Clisophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, suum Apollophanem, Ptolemæus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracẽ, Philopator suum Philonem, Attalus suum Simachum siue Theodorium, Mithridates suum Sosipatrum, Seuthes Thracũ rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiam fit mẽtio: habuerunt ambo Dionysij Syracusarum tyranni Satyrum, Chirisophum, Democlem: habuit earundẽ Syracusarum tyrannus Hieronymus Thrasonem & Osin. Nec verò his assentatorib. illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorũdam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mãdata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidẽ Alexandrum Hegesia, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliisque quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoque philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrũ enim (quem hic postremũ nominaui, & cuius verba putidæ adulationis plena paulo pòst referam) philosophum fuisse constat. Sed & eum quem Attalo assentari solitũ dixi, Simachum siue Theodorium, eius etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum περὶ τῆς Ἀτταλικῆς παιδείας scribere (Xenophontis Κύρου παιδείαν, vt opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monimentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiam huiusmodi homines à nounullis principibus tãquam prouerbiale nomen traxisse, & ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακας, à Dionysio διονυσοκόλακας appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: vnũ est eorum qui aperto (vt ita dicam

litam) marte; alterum, eorum qui ex insidiis adulantur. Hos illis vt periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quãto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto marte grassantur, periculosiores sunt ij qui ad id quod præstant infame obsequium, verbo non tantum ad demerendam principum gratiã. sed ad inflandos etiã eorum animos accommodata addunt. Vtriusque generis exempla proferã, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chirisophus Dionysij prioris adulator, ridentem illũ cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis esse risu dignũ. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui διονυσιοκόλακες appellati fuerunt, qui spuente Dionysio faciem suã sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) & euomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cęcus aut certe cęco proximus euasisset, patinas & calices inter cœnandum deijciebant, tanquã & ipsi ita cæcutirent vt nequaquã illa vasa ac ne ipsos quidẽ cibos cernerent: expectabantque dum Dionysius præhensam eorum manum patinę admoueret. Quod officium Hiero quoq; quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantib. præstitisse scribitur. Iidem illi Dionysij assentatores, vt sibi in illa sua simulatione constarent, inter eundum alter in alterum sæpe impingebant, adeo vt eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autẽ eorum facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculptus Philippo fuisset oculus, eũ comitabatur eundem & ipse oculum falsiis inuolutum habens. Rursus quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cũ Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi διονυσιοκόλακες, suam artem sine vllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assẽtationis furor) assẽtatores nactus est qui graues sibimetipsis assentationis suę pœnas dabãt. Quũ enim ille rei medicæ studiosus esset, vt ostenderẽt quantam de illi⁹ peritia opinionẽ concepissent, secãdos illi vrẽdos que (quũ alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbe-

bant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculoſius eſſe dixi, venio. Niceſias Alexandri aſſentator, quum eum ex epoto pharmaco torſionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis eſt, quum vos dij talia patiamini. Dioxippus autē Athenienſis pancratiaſtes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, ſanguine, Homericum illum verſum protuliſſe fertur,

Ἰχὼρ οἷός πῶς τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philoſophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipſe artem factitans? Quī aliquando Alexandro itineris comes eſſet, orto tā vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortaſſe (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiuſdem farinæ eſt illud Democlis factum, qui poſterioris Dionyſij aſſentator erat. Is quum moris in Sicilia eſſet ſingulos domi Nymphis ſacrificare, & circū earum ſimulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionyſiū circa eum tripudiaturus acceſſit: negās oportere ad inanima numina ſtudium conuertere. Quis verò nō multo etiā magis Athenienſiū planè ſimilē adulationē miretur? Traditur enim illos Demetriū cognomento Poliorceten, quum Athenas veniſſet, cum aliis diuinis honoribus proſequutos eſſe, tū canticis eum & domi & in publico celebraſſe, quib. inter cætera ſolum illum verum eſſe deum dicebant. Cæteri dij (inquiebant) aut procul à nobis abſunt, aut dormiunt, aut auribus carēt, aut preces noſtras negligunt: fortaſſe etiam ne omnino quidē vlli ſunt: at te præſentem cernimus, nō ligneum, non lapideum, ſed verum. Qui verò ſunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapſos audimus? Illi ipſi (illorū certè poſteri) qui Euagoram, quòd regē Perſarum adoraſſet, morte mulctarūt. En quàm propenſa ſint ad aſſentationem hominum ingenia. An verò minus propenſos eſſe putamus ad eam recipiendā principum animos? Quis eorum tam bene ſe modulo ſuo metiri nouit, vt ei aſſiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem menſuræ ſuæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimā rei militaris ſcientiā habet, Themiſtoclem, Epaminondā, Scipiadas ambos ſuperat: ſiqua corporis firmitate prędit eſt, ſtatim audit Hercules: ſi nō omnino indiſertus eſt, alter Demoſthenes vel Cicero alter appellatur: ſi vel vnū verſiculū ſcribere nouit, Homerus aut Virgilius eſt. Attalum

quidem

quidem certè eodem & præceptore & assẽtatore vsum esse, historiæ perhibẽt, Simacho siue Theodorio, cuius & antea facta fuit à nobis mentio: idem verò aliis multis principib. & olim contigisse & hodie cõtingere verisimile est. Quamobrem verè à Carneade dictum est, diuitum & regum filios solam equitandi artem rectè discere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, sponte succumbendo, illis adulatur: at equus quum nec sciat nec curet priuatúsne an magistratus, diues an pauper sit is quẽ vehit, ceruicem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tãtùm in parte exitiales sunt suis dominis adulatores quòd illis falsã de seipsis persuasionẽ induant: verumetiam quòd calũniis apud illos grauent quoscunq; suarum partium esse nõ vident, id est quoscunq; liberè & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbium) τλῶ σκάφλῳ σκάφλῳ appellare, quos deniq; ea quę veros amicos decet, & loqui & facere animaduertunt. Vnde enim (obsecro) Alexandrũ ad Callisthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, nisi ab illo suo adulatorum agmine impulsum fuisse arbitramur? Sed vt tandem aliquando ad priscos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam cõmemorat, quin illi quoq; suos adulatores habuerint, minimè cuiquã dubium esse debet. Verùm cæteris omissis, de eo qui principẽ inter eos arrogantiæ pariter & dementiæ tenere locum videtur, diçam. Qui Hellespontum compedibus vincit, qui Hellesponto minatur & contumeliam dicit, qui deniq; Hellespontum flagellat, nónne Mardonio adulatori pernicioſissimo potius quam Artabano amico fidelissimo auscultat, sicut & Dionysius, Philippus, Ptolemæus, suis singuli adulatoribus, quùm Dioni, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auscultare maluerunt? Iam verò & illis multo etiam antiquiorib. regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) sunt qui suos apud Homerum adulatores assignent. Vt autem reges aliosq; principes assentatorib. comitatos, ita & reginas quasdam assentatricibus comitatas fuisse, memoriętraditũ est: inter quas eæ quæ κλιμακίδες appellatæ sunt, claruerunt: id nomẽ ab obsequio quod reginis præstabant, adeptæ. harũ enim dorsa scalarum vicem illis currum conscendere volentibus præbebãt. Quæ quum ita sint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) sicut credibilem nobis cæterorum regum stul-

titiam reddit corrupta illorum ab aſſentatorib. natura, itidem Herodoto priſcorum quorundã regum amentiam deſcribenti credamus, ſi quidem aſſentatores his itidem fuiſſe credim⁹ Simul verò & principum huius tempeſtatis cõditionem conſideremus, qui quum à maioribus ſuis potentia circa res multas ſuperentur, ſola multitudine adulatorum illis potentiores manent, ſi modò qui ſuorum dominorum domos, vrbes, populos, regna, vt peſſundederunt olim, ita & hodie peſſundant, principum potentiam augere putandi ſunt. Cuius mali exempla ab hoc noſtro ſeculo petita odioſa eſſent, & ſatis multa veteres hiſtoriæ ſuppeditant. nam ſi principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quę illam morũ corruptelam ſequuntur clades, nõ dubium eſt quin adulationi acceptę ferri debeant. Adde quòd adulatorum eſt imminentia ſuis dominis pericula diſſimulare, ſecuros illos eſſe iubere, ad quiduis ſibi de ſua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciũt, nónne illos in pericula truduntⁿ nónne hoſtiũ telis inermes exponunt? nónne in illorum denique manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitij cauſa principibus iure dicantur eſſe adulatores, ſed non propinqua. At propinquam etiam exitij cauſam ſuis domiuis eos ſæpenumero fuiſſe teſtantur cum alij multi, tum is Philippus quem Romani imperio euerterũt. eius enim iam antea regnũ ab aſſentatore Proclide Tarentino labefactatum fuiſſe Polybius author eſt. Craſſi autem adulator Andromachus Parthis operam ſuam ad illũ fortunis pariter & vita ſpoliandum locauit. Porrò vt adulatores ſuperiorum ſeculorũ ab adulatoribus noſtræ ætatis, numero, ſic etiã peritia tanquam diſcipulos à magiſtris ſuperari ſciendum eſt. quò diligentius ab illorum inſidiis cauere ſibi principes debent. ſed ipſi viderint. Ad me quidem quod attinet, ſi quid vota hic valere poſſent, vt Theſſali olim vrbem quę Adulatio vocabatur, fundit⁹ euerterunt, ita præ quibuſuis aliis maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priſcorum regum ab Herodoto & aliis deſcripti collationem cum poſterorum quorundam partim regum partim aliorum luxu, aggredior. Inter cætera igitur quæ de luxu regum Perſarum monumentis literarum tradita ſunt, vix credibile nonnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunq; illi irent (nã quod de Cyro dixit, de eius ſucceſſorib. etiam

iam intelligi voluit) Choaspis fluuij aquã circumuehi solitam fuisse, & nullam illos aliam potare consueuisse Ego verò quẽquam qui hoc mirabile, nedũ incredibile, iudicet, esse demiror. Vtrum enim, quæso, maiori admiratione dignum? aquæ plaustris regũ Persarum comitatum ditionem suam peragrare, an Cardinalem è media Gallia Romã vsq; aliquot lagenarum millibus comitatum peruenire? Quod tamen ego tacuissem, nisi earum fama iã percrebuisset, atq; adeo earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *botiglioni* Itali vocant, quasi lagenarios, Grecè λαγυνίωνας dicas) redundare cœpisset. Et illis quidem qui curiosas illas potus aquæ certæ delicias obiicient, hęc pauca respondisse, fuerit, meo quidem iudicio satis. Illis autem qui cętera obiiciunt, multa habeo quę respondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum versatur, nec plura nec luculẽtiora ex vllo quàm è nostro seculo posse promi exempla existimo, quo iam peruulgatum circa ferinam carnem esse cœpit, (de Gallia loquor) vt auulsi ex vterò viuarum matrum fœtus mensis apponantur. Quem tamen luxum mẽsa Galli cuiusdam primarij in regis aula viri, vilem iam reddiderat: & verba propediẽ exprimendis aliis eius circa cibos & ciborũ apparatum deliciis defutura erãt, si ciuilis Galliæ nostræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus insigne sui desiderium reliquit) exaudire voluisset. Verùm vt ad magnates vsq; nõ veniamus, virum quendam fide dignissimum de quadã Auenionẽsi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum sedem Apostolicam habẽtis Lais fuerat) audiui narrantem, eam turdis & perdicibus aliisq; auibꝰ vesci solitam, quæ fœniculi, anethi, coriannive aut similium semine saccharo condito pastæ essent. Sed illud audiui: at lactucas aqua saccharata, quam vocant, à matronę cuiusdam ancillis (& quidem illius, vt aiebant, iussu) irrigari vidi. Quæ quũ ita sint, quid aliunde quã è nostro seculo, huiusmodi deliciarũ arcessere exẽpla necesse est? At verò alterius luxus multa genera luxui nostrę ętatis (de quo & antea dictũ est) posse accedere fateor. Alterũ luxũ voco qui nõ circa cibos sed circa reliqua versatur. De hoc igitur quæcunq; ab Herodoto memorãtur, à Siciliæ tyrãnis superata esse dico. Quib. quũ primũ in hac re locũ tribuo, ipsũ etiã Herodotũ sequor, qui de Polycratę loquens, ita scriptum reliquit, Nullus enim regũ Grecię,

exceptis Syracuſanis, dignus eſt qui cũ Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen ſolos Syracuſarum reges ſiue tyrannos, ſed & Alexandrũ aliosq; illa prætergreſſos eſſe dico. Argumento autẽ vel vna Alciſthenis Sybaritæ veſtis eſſe poteſt, quæ centum viginti talentis vendita fuiſſe fertur. Quòd ſi ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendũ eſt, earum cum aulæ Alexandri ſplẽdore & manificentia comparationẽ ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, ſub qua ſedentes ſæpe Perſarũ reges iura ſuis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri ſumptum ęquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vuæ quæ ſmaragdos & Indicos carbũculos aliasq; pretioſiſſimas gemmas racemos immitãtes haberẽt. His autem deſcriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adiungit: quæ ſi vera eſt, verè etiã platanos aureas Perſicorum regum vitemq; aureã cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc perſequentes, ab ipſis dominis ad eorũ famulos aut ſeruos veniamus, (nam quicunq; ſub ditione regũ Perſarum erant, ſerui eius vocabantur) narrat Cteſias quenda Annarum qui ſatrapa Babylonię à rege conſtitutus fuerat, centum quinquaginta pſallentes & canentes mulieres circa menſam ſuam habere ſolitũ. Audiamus viciſſim quæ de quibuſdã Alexandri ſiue ſodalibus ſiue aſſentatorib. tradita ſunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, eorum aliũ clauos aureos crepidis ſuppactos geſtaſſe, aliũ, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, ſuper pauimento purpura ſtrato deambulare ſolitum fuiſſe: alios aulæis per quinq; ſtadia locũ in quo venarentur, cingere conſueuiſſe: alios puluerem ad palæſtræ vſum ſibi à iumentis multis, quocunq; irent, portandum curauiſſe. His ego comparationib. (quãuis alioqui in exẽplorum luxus cõmemoratione luxuriare oratio mea poſſit, præſertim ſi ad Romanos vſq; progredi voluerit) vtpote mea ſententia aptiſſimis contentus eſſe ſtatui. At noſtri ſeculi principum luxus illo quidem artificioſior & (vt ita loquar) ingenioſior meritò dici poſſit: at opulentia tantum illi cedit quanto minores ſunt horum quàm illorum principum opes.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atq; ritus ab Herodoto deſcriptos aliquando tandem reuertamur, quis nõ ex Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum ſcribendi more

à dextra

à dextra in siniſtram tendendo, cõmemorat, ſuſpectum mendacij habuiſſe credat? At nos quibus familiares ſunt Hebraicæ literæ, tantum abeſt vt hoc admiratione dignum cenſeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetraſſet Herodotus ſi aliquos inter Ægyptios reperiri ſcripſiſſet qui ſiniſtra in ſcribendo, non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum vnũ, Sabaudum alterum. Quid ſi verò eſſe tradidiſſet qui oculis caſu aliquo orbati, nihilo tamen minus ſcriberent? rem aliis quidem fortaſſe incredibilem, at mihi certè credibilẽ narraret. Quare? quòd ſcribere abſque oculorum vſu (id eſt vel in tenebris, vel oculis aliò cõuerſis) neceſſitas rerũ omnium magiſtra me docuerit. Atque hęc de iſto miraculorum genere hactenus, ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuiſſe credemus, quum apud Seguſianos nobis vicinos vſitatũ viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptum eſt viro, quàm ridiculũ, colum geſtare, & muliebri more fila deducere? Ineptum eſt (fateor) & ter quaterq; ridiculum: ſed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum eſt nobis eiuſdẽ Herodoti illud, Ægyptios viros (honor ſit aurib.) ſubſidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquã fuerit quibus hãc meiendi rationem tanquam honeſtam in vſu eſſe, noſtram cõtrà velut turpiſſimam auerſari aiunt. Ac certè (ſi in re huiuſmodi philoſophari nefas non eſt) nõ de nihilo eſt quòd Heſiodus, ne ſtãtes meieremus vetuit, quum μηδ' ὀρθὸς ὀμιχεῖν dixit. Sed eſto (excipiet aliquis) veracẽ in hoc fuiſſe Herodotũ: quid quòd addit, mulieres cõtrà ſtantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud quod reſpondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum ſi quod de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo ſuo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum eſſet: ita, quod de mulieribus addit etiãſi nullo exemplo (quod quidẽ ad aures noſtras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus eſſe poſſe. Hunc autem locum, Sophoclis poetę & Nymphodori hiſtorici authoritate claudẽdum cenſeo, qui eandẽ quam Herodotus morum Ægyptiacorum ab aliis diſcrepantiam teſtantur. Antequam tamen à ridiculis diſcedamus. addam & quod de vxorib. Libyum Adyrmachidarũ narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos ſuos

(honor nũc quoq; ſit auribus) non antè abiicere quàm eos vi-
tiſſim momorderint. (eſt enim ἀντιδάκνειν viciſſim mordere,
non præmordere, vt interpres' verterat) Hoc quoque iis annu-
merari debere quæ non ridicula ſint ſolùm, ſed & fœditatem
ſpurcitiemq́ue incredibilem habeant, confiteor: ſed cur aliis
hiſtoricis quoſdam φθειροφαγεῖν nobis commemorantibus fi-
dem adhibebim⁹, Herodoro narrati has mulieres φθειροδεκτεῖν,
(quod multò minus eſt) fidē derogabim⁹? Imò ne φθειροφάγους
quidem fuiſſē vllos credo, reſpondebit fortaſſe aliquis. Cur,
obſecro, minùs credibile eſt τὸ φθειροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdũ ſit? Anthro-
pophagiæ autem exemplum, vt feritatis extra omnẽ contro-
uerſiam poſitæ, profero: quum eius hac etiam tẽpeſtate multi
oculatos ſe teſtes eſſe iactent. Quam feritatem nequis in bar-
baris hominibus miretur (ſimul autem & alia multa crudeli-
ter ab iiſdem perpetrata, quæ ab Herodoto deſcribuntur) aut
ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum, ſed Græcum
hominem; non literarum rudem, ſed philoſophũ, & quidem
inter philoſophos celeberrimum, verba hæc vel ipſis Cyclopi-
bus & Læſtrigonibus anthropophagiæ authoribus indigna
proferentem: καὶ ἄν τῶν μελῶν ὁπόσον τι μέρος πρὸς τὸν τροφὴν χρήσιμον, μήτε καθαρεύῃ, αὖθ' μήτε ἄλλως ῥᾴθ', ἀναλισκέι δὲ αὐτὸ, ὅπως τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chryſippum in
libro De iuſtitia, ſcripta reliquiſſe, de mortuis hominibus lo-
quentem, teſtatur Sextus philoſophus. ſicut & iſta in libro De
officio, διὸ καὶ χρησίμων μὴ ὄντων τῶν κρεῶν, τροφῇ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν, οἷον ποδὸς ὁπόταν πίνηται ἐπίφθονος χρῆσθαι, αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauere ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Hero-
doto vel aliis hiſtoricis deſcriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabuloſam eſſe clama.

Verùm vt ad illam morũ Ægyptiacorum à Græcanicis diſ-
crepantiam redeam, ad inueniendā miræ & propè incredibilis
morũ diſſimilitudinis exempla, ab hoc noſtro ſeculo non diſ-
cedamus. Quid ſimile Germanorũ Flandrorumq́. mores cum
Gallorum aut Italorũ moribus habent, ſiue victus rationem,
ſiue cultum corporis, ſiue ſtudia & animorũ inclinationes ſpe-
ctes? Si Gall⁹ aut Italus ad mẽſam ducatur ea lege vt per ſex ſe-
ptem ve horas illi accumbat, in carcerẽ trudi, non ad menſam

duci

duci sibi videbitur: si verò accumbēti tale œnophorum quale illis ebibendum proponatur, ad suppliciū malle se rapi clamabit. nam vt horū vtriq; , vino se ingurgitare, acerbissima mors est, ita illis (de vulgo loquor) suauissima vita censetur. adeo vt nō immeritò quis eos progeniē illius esse suspicetur qui apud comicū Alexin, dicebat, O me beatū, ἐχ ὅτι Ἐν τοῖς γάμοισιν ἀνδρες σώζονται, Ἀλλ' ὅτι ἀφρόδιτος σώζεται. αὖ θεὸς θέλῃ. Ad vestitum autē quod attinet, siue huic siue illi caligas Lantsknechthicas indueris, non homini caligas, sed hominē caligis alligaueris, & ex quantumuis agili immobilē illa pāni saburra reddideris. Eisdē verò Gallo dico & Italo, aciis quidē potissimùm qui in aliquo sunt dignitatis gradu locati) nihilo magis vt in patria sua cū viridi pallio quā vt nudi in publicū prodeat persuaseris. non enim satis sanę mentis haberētur. At Germanis nulla huiusmodi de eo quem ita videt amictū, oboritur suspicio. Sic & versicolorē vestem aut certē versicoloribus fimbriis prætextā gestare fœminis permittūt: nos nequaquā. Permittūt iisdē (ac præsertim virginib.) passo & per colla sparso capillo incedere: apud nos autē virgo propter hūc habitū mænadib. annumerā retur. Et hæc quidē pauca sunt huius dissimilitudinis exēpla è multis quę hāc collationē persequi volētib. suppetēt. Vicissim verò aliquod exemplū rituū in quib. nos ab Italis discrepam⁹, proferre libet. Vxores nostrę ad illud exemplar institutæ sunt,

Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ,
Et nihil in tota me iuuet esse domo:

at illorum vxoribus dicas hos versus ita inuersos esse,

Illa regat nullos, sint nulla negotia curæ,
Illamq; in tota nil iuuet esse domo.

Illi vxoribus suis fucare faciē permittunt, (quū tamē hoc facin⁹ inearū senectutē redūdaturū sciāt) nos suspectas fucatę faciei, suspectas adulterij eadē opera haberem⁹. (aulas principū excipio, quę miscellaneos mores rituq; vsurpāt.) Vt verò à personatis mulierib. abhorrem⁹, ita nec grallatrices amamus: sed easdem & in lecto & in mēsa (.i. vtrobiq; vel proceras vel paruas) habere volum⁹. Inaures prisco more gestare multi eorū suis vxorib. permittunt; nos id in vxorib. nostris meretriciū iudicaremus. Nos obuias Gallas, siue matronas siue virgines quę nobis familiares sunt, salutam⁹: si patriciæ sint, etiā osculamur: Italas vix quisquā voce, nedū oscula salutare ausit. Offendūtur Iali osculationibus

huiuſmodi quas vxorib. noſtris concedimus: offendimur vi-cillim papillarum nudationib⁹, quas ſuis illi (ac præſertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas eſſe volunt, cultu ſuſpicionem impudicitiæ præbere volunt? Niſi fortè obuiis quibuſq; nudare papillas, retecta veſte & hac ratione (vt eſt in prouerbio) δέκα ἱμάτια χυσὶν ὀφείλει, pudicitiæ per occultam quandam antiperiſtaſin argumẽtum eſſe exiſtimant. Ad me certè quod attinet, cõiectura nulla poſſum aſſequi quódnã eorum à quibus hoc inſtitutum profectum eſt, conſilium fuerit: ſicut nec quod fuerit apud eoſdem Venetos illius qui vt velare faciem commune meretricibus cum ingenuis virginib⁹ eſſet, ſtatuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis trãſitus eſt, de his quoq; aliquid dicendum eſt. Nónne quæ ſit inter ipſas etiã Chriſtianas nationes de his controuerſia videmus? nónne de his varias in vtranq; partem (excluſo interim, proh pudor, Dei mandato) diſputationes quotidie audimus? dum hi iuuenum corruptelam eſſe obiiciunt, illi matronarum pudicitiæ præſidium eſſe reſpondent? At vulgus Italorum magis miretur vrbem quę receptaculis huiuſmodi quàm quę templis careat, & ſibi ἀσέβητον illic eſſe potius quàm hìc fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre ſacro dicemus, quem adeo grauẽ authorem προνοβοσκειομάχοι ſequuntur? Ego certè quod de illo alias (& quidem in media vrbe Roma) dixi, nunc quoque liberè dico, pudendum quidem eius factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli ſtudioſius reuerẽtiusque quàm Petri Apoſtoli memoriam colat: quippe qui viuis luparũ imaginibus Romã circumuallarit, at Petrum Apoſtolũ cum vnica (quæ quidem in pretio ſit) imagine, in angulũ vrbis detruſerit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, vt illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vſu interdixerunt, aliquem alium quo veſcãtur, illis proponunt: ita ipſe quibus licitum eſſe matrimonium noluit, licitam ſaltem eſſe ſcortationem voluerit. Sed quòd ſibi κοινὸν ἐρυλῶ cum lupabus illis eſſe inſtituit, huic verò eius inſtituto qua ratione patrocinari quis poſſit, non video. nam ſi verè dixit ille,

Turpe est ex reditu census augere paternos,

quanto turpius tam profani reditus partem in ſacraria inferri, & illo Petrum Apoſtolum ditari? Verùm quum de his latius philoſophari, nec loci huius nec temporis ſit, hunc ſermonem ſimul-

simulque eam quę in illum deduxit disputationem finiendam censeo: si tamen prius hanc esse huius summā monuero, vt ex ea quam nostris oculis credere cogimur in vicinis etiā regionibus morum discrepantia (cuius specimen tantùm pauculis illis exemplis dare libuit) multa quantumuis ab iis quę aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobismetipsis, id est à maioribus nostris, longè moribus dissentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hispanus vel Germanus maiores suos valde diuerso victu cultuq; corporis vsos fuisse, & diuersa etiam studia habuisse nescit? vt diuersos ritus ceremoniasq;, leges, instituta, iura omittam. Nam (vt de nobis loquar) quum formosas nostrorum Galliæ regū nostrarumque reginarum imagines aspicimus, nónne quid illis in mentem venerit vt eo vestitu vterentur, mirari solemus? Quòd si priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerūt, imagines haberemus, nō tantùm admiraremur fortasse, sed etiā vestitū illum cum hodierno conferentes, obstupescceremus. Ad victū veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuisse putamus, qui nobis viles sint: quàm multos contrà palato maiorū displicuisse, qui nostro gratissimi sint? Dignum scilicet hodie regia mensa fuerit ferculū anser: at Cyrus regis Artoxerxis frater *χλιῶνας ἡμιεφθέντας* amicis è mensa sua mittebat, vt participes essent voluptatis quam ex eorum esu ceperat. Quidni etiam credibile sit diuersum à nostris, saporem maioremq; teneritatem illas habuisse, vt gallinas Indicas duabus his aliisq; rebus differre à nostris videmus? Quinetiam anserinum iecur in deliciis olim fuisse, & has delicias hodieque Iudæos qui Venetiis agunt, magno Christianis vendere nouimus; quæ tamen vix alibi vsquam celebrātur. Sed & quum Martialem primā gloriam inter aues turdis dantem audimus, nónne aut diuersos à nostris turdos aut planè diuersum à nostro palatum habuisse, aut perdicem nūquam gustasse putandus est? Quid quòd Itali ab iis qui regis Galliæ apud Senatum Venetum legati erant, lepusculos leporibus, perdicia perdicib. anteferre didicerunt? Sed ne latum aequor de dissensione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ est in ciborū apparatu, ingrediar, cursum hîc sistens, hoc tantùm addo, homines moribus non solùm à maiorib. suis, non solùm à finitimis populis, non solùm à ciuibus

à vicinis, à domeſticis denique ſuis, ſed ipſos à ſeipſis ſæpiſſimè diſſentire. Quàm enim exiguus eſt eorum numerus qui iidem eadem poſſunt horam durare probantes? Quæ ſi nobiſcum reputabimus, minus quæ de diuerſis moribus apud Herodotum aliosque hiſtoricos leguntur, & mirabimur, & ſuſpecta mendacij habebimus.

Ad ritus ceremoniasque cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non ſtultitiæ ſolùm, ſed & furoris plena narrari non nego: ſed eo nomine mendacij ſuſpecta eſſe debere pernego. Mirum forraſſe tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos ſolenni quodam ritu ſeipſos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ ſolennes huiuſmodi verberationes viderim. Sed quod potiſſimum hominum genus apud Ægyptios hunc ritū coleret, neſcio. quos Romæ & Venetiis ſeipſos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, veberones eſſe audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod noſtra ſuppeditare Prouincia poteſt? Cōmodùm tamen facta Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipſi vicinum reuocauit, vbi eorum ſpectator fui quæ multa tum ab Herodoto, tum ab aliis de variarum gentiū ſuperſtitione relata, non credibilia ſolùm reddere, ſed & excuſare poſſunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipſos Athenienſes quorum ſuperſtitioſis ritibus tantopere cōmotus fuit Paulus Apoſtolus, ea ſine horrore ſpectaturos fuiſſe exiſtimo. Receptam & alibi ſuperſtitionum farraginem omitto.

Hunc igitur ſermonem miſſum facientes, potius vt antea priſcum Bacchum & priſcam Venerē cum noſtro Baccho & noſtra Venere contulimus, Martē itidem hunc cum illo conferamus. Equidem noſtrum illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit, neſcio: ne certè vnquam poſthac dici poſſit, ciuilia Galliæ noſtræ bella (vtinā vel nunc bene ſedata) prohibuiſſe ſcio. Quis adeo eſt ferus vt ſiccis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima diſcentes, media in ſchola trucidarūt? Priſcum eſt facinus illud: quod ſicui incredibile antea viſum eſt, ſimilis crudelitatis exemplo tēpora noſtra credibile reddent. (ſi tamen ſimilis, quæ illam multis partibus ſuperat, di-

cenda

cenda est) Ecquis enim adeo humanitatem omnem exuerit vt id factum quod primum incendiis illorum ciuilium bellorum fusci tabulum fuit, sine suspiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, iuuenes, senes, dum ab ore sacri hypophetæ pendent, non à Turcarum aliorúmve barbarorũ caterua, sed eorum qui & ipsi Christo nomen dederant, multis vulneribus inermes ab armatis repentè confodiuntur. Verùm vt à peculiari crudelitate ad communem transeam, in vtris, quæso, veteribúsne an nostri seculi bellis, Vulcanus Marti frequentius consociat° fuit? Puerile bellũ hodie existimatur τὸ παιδοφονεῖν, estq; in vsu potius τὸ πυρ πολιν: incendiis passim res geritur. Quid quòd vnusquisq; iam miles, ex quo globi igniuomi reperti sunt, ferro pariter & igni armatus est? Quid quòd non multis abhinc mensibus, ad augendam ignis illius crudelitatem (quasi non satis ignis in igne esset) artes nouæ excogitatæ fuerũt? Quòd si & nostras expugnationes vrbium spectemus, frigebit illa descriptio Homerica ἐ ἴδρας μὴ κτείνωσι, &c.

IAM verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque historicos dico, quę quanuis à fide abhorreant, non solùm exemplis similium factorum quæ alij referunt, verisimilia reddantur, sed & eorũ authoritate qui nostro seculo eadem apud alios viderunt, confirmantur, Ex quorum numero est quod de Thressis quibusdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites se certatim offerre. Hoc enim verisimile quidem reddi aio ea historia quam Iul. Cæsar & Nicolaus Damascenus de quibusdam Aquitaniæ regibus referunt, sexcentos cum illis versari viros, qui vt cum viuentib. viuunt, & quidem regij dominatus regiæq; opulentiæ participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: sed (quod maius est, idem illud factum mulieribus Indicis nonveteres tantùm scriptores, sed & oculati testes hodie adscribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ vt à veritate abhorrere videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortasse quos posteri eorum de quibus scriptæ sunt, eorúmve annales, aliqua ex parte testimonio suo comprobare hodieque possint. In quam opinionem me adduxit ostensus mihi à quodam amico locus ex Sigismundi commẽtariis rerum Moscouiticarũ peritus, in quo historia Herodoti de Scythis seruisqui dominis absentibus in vxorum illorum possessionem inuola-

rant, tandemq; quum iusto prælio repelli à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata exstat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunstantiis.

AD CTESIAE autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed vt de aue Indica psittaco illi simulq; oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix crediturí) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiamsi non viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorsus admiratione nõ assentior, ita viciſſim admirationem tantam vt ex ea increduli reddamur, non probo: sæpeq; illa Iuuenalis mecum reputo, *Quis tumidũ guttur miratur in Alpibus?* &c. Denique iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt fidem temerè derogemus,

Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Iiuſ-

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

Herodotvs, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se cõtulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisię, Pisindelidis filiæ Lygdamis fuit. Sami autẽ Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris ix scripsit, auspicatur à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vltrò abiit: ibiq; defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradũt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus. siquis fidẽ Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somniũ quidem nostram victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victum siquis apud nos amulari vellet nihilo cum eo melius quàm cum iis qui cicutam aut aconitum aut helleborum bibunt, ageretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquẽtissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cęteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nam q; & Herodotum illum qui princeps genꝰ hoc ornauit, in causis nihilominꝰ versatum esse accepimus. Atqui tãta est eloquentia vt me (quantũ ego Gręcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidesque mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset longissimè tamen ipsi ătalibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisque ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ εἴθε μὲ καὶ πᾶλαι μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν· ἢ πάντα φημὶ ὅσα ποιοῦσιν ἄμεινον γὰρ εὐχῆς τυγχάνει· ἀλλὰ κἂν ἓν ἢ δύο ἁπάντων. ἢ κάλλος οἷον τῶν λόγων, ἢ ἁρμονίαν αὐτῶν, ἢ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ καὶ ποικιλίαν, ἢ τὸ γνώμης τὸ σφοδρόν, ἢ ὅσα μοῦσα καλὰ ὁκεῖνος ἅμα συλλαβὼν ἔχει, πρὸς τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος ἃ δὴ ἐποίησεν ὀλίγοις τοῖς συγγράμμασι, καὶ ὡς πολλαχοῦ τῆς Ἑλλησιν ὠφελείας κατέσκηψεν, ἐγὼ, καὶ σὺ, καὶ ἄλλος ἂν μιμήσαιμην. πλεύσας γὰρ οἴκοθεν ὁκόσα τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο ποῖος ἑαυτὸν, ὅπως ἂν τύχοι καὶ ἀφελιμώτερος ἐσόμενος καὶ θελγόντως ἀκουσόμενος, καὶ τὰ συγγράμματα. τὸ μὲν οὖν θέλγητρον, νοῦν μὲν Ἀθηναίοις, νοῦν δὲ Κορινθίοις ἀναγινώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ὧν τῷ μέρει, ἐγγὺς καὶ μακρὰν ἡγεῖτο εἶναι· καὶ τελείως μὲν ἁπάντων τοῦτ' ἔσεσθαι. ἔχειν ἠξίου δ' ἁπλῶς τὸ θέλγητρον, ἢ εἰ κατ' διαίρεσιν ἔστω κατ' ὀλίγον ἀγείρων καὶ συλλέγων ἢ γνώσιν ἐπιβάλλειν· ἢ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόως πᾶσι λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. ἐνίοτε γὰρ ἂν ὀλυμπικὰ τὰ μεγάλα· καὶ ὁ Ἡρόδοτος, τοῦτ' ὁκεῖνο εἶπειν οἱ νομίσας τὸν καιρὸν, μάλιστα ἐγλίχετο. πλήθουσαν πανήγυριν πρὸς πανήγυριν, ἅπαντα χόρτον ἤδη τῶν ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν εἰς τὸν ὁπλοδρόμον, ἠθροίζετο, ἀλλ' ἀγωνιζόμενος ὀλυμπίων παρεῖχεν ἑαυτὸν· ἄδων τὰς ἱστορίας, καὶ καλῶν τοὺς παρόντας, ἄχρι τῶν μύστας κληθῆναι τῶν βίβλων αὐτῶν, ἐννέα καὶ αὐτὰς ὔσας. ἤδη δ' ἂν ἅπαντες αὐτὸν ἤδεσαν πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ὀλυμπιονίκας αὐτούς· καὶ ἔστιν ὅς τις ἀνήκοος ἐμοὶ τῶν Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν, αὐτοὶ ἀκούσαντες ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ δὲ, ἀπὸ τῆς πανηγύρεως ἥκοντων πυνθανόμενοι· καὶ εἴ πως φαείη μόνον, ἐδείκνυτο ἂν τῷ δακτύλῳ· οὗτος ὁκεῖνος Ἡρόδοτός ἐστιν, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς ἆσαι συγγεγραφώς· ὁ τὰς νίκας ἡμῶν ὑμνήσας. τοιοῦτ' ὁκεῖνος ἀπέλαυσε τῶν ἰσοθέων, ὧν μιᾷ συνῳδὸν παιδημόν πνα κοινὸν ψῆφον τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς ἀχὶ ὑφ' ἑνὸς μὰ Δία κήρυκος, ἀλλ' ὧν ἁπάσῃ πόλει, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν πανηγυρικῶν. ὅπερ ὕστερον καταμαθόντες, ὅτι πρῶτον πνα ζωτικὸν ὁδὸν ἐς

γῆν

γῶσιν, Ἱππίας τε ὁ Ἠλεῖος αὖ τ σοφιστὴς, & Πρόδικος ὁ Κῆος, & Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, & Γῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, & ἄλλοι συχνοὶ, λόγους ἔλεγεν ἀεὶ & αὐτὰ πρὸς τὴν πανήγυριν, ἀφ' ὧν γνώσεσθαι ἐν βραχεῖ ἐγίγνετο. & τί σοι τοὺς παλαιοὺς ὀνείρους λέγω σοφιστὰς, & συγγραφέας & λογογράφους, ὅπου & τὰ πλεῖστα ταῦτα & Λέσβιοι φασὶ τὸν Ζωγράφιον συγγεγραφέναι τὸν Ῥωξάνης & Ἀλιξάνδρου γάμον, ἐς Ὀλυμπίαν & αὐτὸν ἀγαγόντα τὴν εἰκόνα δηδεῖξαι. ὥστε Προξενίδαν Ἑλλανοδικῆσαι τότε ὄντα, παθόντα τὴν τέχνην, ἀμερῆ ποιήσασθαι τὸν Ἀλέξανδρον. Et paulo post, Ἡρόδοτος μὲν ἂν ἐπαίειμι γὰρ ἐπ' ὀκείνῳ ἰκανὸς καὶ ὢν τ ὀλυμπίασιν τὴν πανήγυριν ἠγεῖτο, & συγγραφεὺς θαυμασὸν δεῖξαι τοῖς Ἕλλησι τοὺς Ἑλληνικοὺς διεξιόντα, ὡς ὀκείνου διεξῆλθεν. ἐγὼ δ', & ὡς φιλίᾳ μὴ μὲ κορυδαλὸν παῦ ὑπολάβητε, μηδὲ τὰ μὰ εἰκάζειν τοῖς ὀκείνου. ἴλεως ὁ ἀνήρ. ἀλλ' ἔστ γε ὔμμιον παθεῖν φημι αὐτό. ὅτε γὰρ τὸν ἐπιδήμησα τῇ Μακεδονίᾳ, ὡς ἐμαυτὸν ἐσκοπούμην ὅ τι μοι χρήσιμον ἦν θεάσασθαι· & ὁ μὲν ἔρως ἐμοὶ, ἅπασι γνωσθῆναι, & ὅτι πλείστοις Μακεδόνων δεῖξαι τὰ μὰ· τὸ δὲ αὐτὸν θεατὸν ὄντα, πλωτικαῖς & ἔτεσι ξυγγίνεσθαι πολεῖ ἑκάστῃ, οὐκ εὐμαρὲς ἐφαίνετο. εἰ δὲ τηρήσαμι πῶς δὲ ὑμῖν πῶς σώσομεν, εἶτα παρελθὼν ἐς μέσον δεῖξαι μὲ τὸν λόγον, ἐς δέον ὄντως ἐπιβήσεσθαί μοι τὰ τ εὐχῆς. αὐτί τε ὧν ἤδη σωθεληθῆτε, ὅπως ὄφελος ἐξ ἑκάστης πόλεως αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον Μακεδόνων ἁπάντων· & ὑποδέχεται πόλις ἡ ἀρίστη, & ἃ & ἐν Πίσαι μὰ Δί', & δὲ ἐπιδιατενοχωρεῖαι, & σκιαὶ, & καλύβας, & πῦρ, οἵτε αὖ πανηγυρίσαι, & συρφετώδης ὄχλος, ἀθλητῶν τι μᾶλλον φιλοθεάμονες, ὧν παρέργῳ οἱ πολλοὶ τ Ἡρόδοτον πεπήμενοι· ἀλλὰ ῥητόρων τε, & συγγραφέων, & σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσον & μικρὸν ἤδη, μὴ τύμων ὥρᾳ πολὺ ἀνδρέστερον φαίνηται τῶν ὀλυμπίων. ἀλλ' ἐὼ μὲν ὑμεῖς Πολυδάμαντ, ἢ Γλαύκωνα, ἢ Μίλωνι ὥρᾳ θεωρῆτέ με, κομιδῇ ὑμῖν δόξω θρασὺς ἄνθρωπος εἶ ἦν ἐγὼ πολὺ ὀκείνων ἀπαναγόντες τὸν μήμιλον, ἐφ' αὐτὸ μόνον ἀποδύσαντες ἴδητε, τάχ' ἂν & παῦ μαστιγόσιμος ὑμῖν δόξαιμι, ὡς ἐν γε πλικούτῳ σαδίῳ ἱκανὸν ἔμοιγ' ὄν καὶ τόδε.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐδὲ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ἐὺς Ὠχυλίων κλέα φωνῶν
Ὅσσα περ ἠπείρων δυσὶ ἤλασθ', ὅσσα περ αἰὼν
Ἔδρακεν ἱερυζών, φάτας αἰνίξατο μούσης,
Μίξας ἐνεπίησιν Ἰωνίδος αὐδήεσσα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτῃ κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορικῆς θρύπανον.
Δωριέων πάτρης βλάστον· ἀπὸ τῷ γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκπροφυγὼν, Θούριον ἔδρε πάτρῃ.

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur ex æuo, neque ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò

a

t *Totum hoc principium ita reddi posset:* Historia ab Herodoto Halicarnasseo edita, hæc est: vt nec ea quæ facta sunt, ex hominũ memoria tempo ris lõginquitate deleantur, neq; magnorũ & admirandorum factorũ, quę partim Græci, partim barbari ediderũt, fama extinguatur, cum circa alia *quæ de iis cognitu digna sunt*, tũ vero *circa hoc*, quænam belli inter eos causa fuerit. Persarum quidem certe sermones memorant diss. *Legit autem hic interpres* λόγιοι pro λόγῳ.

a profecti, & positis sedibus in ea regione quam, &c.

regis filiam cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarentur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices ſeſe adhortatos impetum feciſſe: & ipſarum pleriſque aufugientibus, Io cum aliis aliquot raptam fuiſſe, eisque in nauem impoſitis Phœnices in Ægyptum vela feciſſe. Hunc itaque in modum Io in Ægyptum

1 Phœnices: peruenisse memorant Perſæ, non quemadmodum Græci: & hoc iniuriarum principium extitiſſe. Poſt hæc Græcorum quoſdam, quorum nomina non poſſunt dicere, Tyrum appulſos, filiam regis rapuiſſe Europam: (fuerunt autem iſti Cretenſes) illisque par pari repenſum. Verùm poſtea Græcos ſecundæ iniuriæ authores extitiſſe. longa enim naue in ora Colchidis & ad Phaſim fluuium, quum cætera tranſegiſſent quorum gratia venerant, illinc rapuiſſe filiam regis Medeam. Ad quam repoſcendam, pœnaſque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem miſiſſet, Græcos reſpondiſſe, vt illi de rapta Io Argiua pœnas ſibi non dediſſent, ita ne ſe quidem illis daturos.

2 Et iſta quidem pari cõpẽſatione inter eos eſſe facta.

3 Æam Colchiam aduectos.

Secunda deinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, quũ iſta audiſſet, cupidinem inceſſiſſe vxoris ſibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino ſe pœnas non penſurum, quas nec illi pependiſſent. Ita quum is Helenam rapuiſſet, viſum eſſe Græcis, primum miſſis illuc nuntiis & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò tergiuerſantes mentionem feciſſe de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dediſſent, nec rapinam repoſcentibus reddidiſſent, quomodo vellent ab aliis ſibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis ſolis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitiſſe, qui priores in Aſiam quam ipſi in Europam copias ducere incepiſſent. Se quidem ſentire iniuriorum virorum factum eſſe rapere fœminas. amentium verò, raptis vlciſcendis operam dare: prudentium autẽ, pro nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, niſi voluiſſent, haud dubiè raptæ nõ fuiſſent. Eoq. ſuarum fœminarum ex Aſia raptarum Perſæ negant vllam ſe habuiſſe rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparaſſe claſſem, deinde in Aſiam profectos,

4 Medeæ raptũ ipſis obiecisse, iſta prætexendo, quũ nec ipſi pœnas, &c.

5 Raptas nihil curare:

6 Se itaque Aſianos raptarum mulierũ nullam rationem habuiſſe dicunt Perſæ: Gr.

ctos, imperium Priami euertisse: atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, [1] putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europā verò & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilij excidiū sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cum nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse comperisset, veritam parentes, [2] sic voluntariā cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidē Persæ Phœnicesq; referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint nécne, [3] non pluribus persequar. Cæterùm quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriā, [4] hunc indicabo, longius oratione pergens tam paruas vrbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruę: rursus, quę mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [5] vtriusque fortunæ mentionem habebo.

1 *vel*, in necessitudinem suam recipiunt: cum Europa vero & Græcis nullam sibi societatem intercedere existimāt. *vel* nihil sibi esse commune

2 tum demū vltro cū Ph.

3 Dicere non constituī. *q. d.* non me comparo ad dicendum.

4 hunc vbi indicauerim, vlterius progrediar, tam p.

5 de vtriusque ment.

CRœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatteiearum verò nationum [6] tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum [7] alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidē Ionas, Æoles, & qui sunt in Asia Dores; amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamē [8] vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cæterùm principatus quum esset Heraclidarū, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit [9] tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidē Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules

6 regnator, *vel* rex: *aut* dominator. *itidemq; in aliis locis.*

7 *vel*, alios subactos (*siue* subiugatos) tributum sibi pendere coegit.

8 vrbes subiugauit: *vel*, iugum pati coegit.

9 *vide num.* 4.

Myrſi filius: quũ ante Argonẽ qui in ea regione regnauerant, fuiſſent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [1] ſuccedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, idque per quingentos & quinq; annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, vſq; ad Candaulem Myrſi filium. Hic igitur Candaules vxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium fœminarum eſſe pulcherrimam. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem Daſcyli filium ex ſatellibus ſuis (erat enim is maximè ipſi acceptus, [2] eoque miniſtro in rebus magis arduis vtebatur) ſpeciem vxoris ſupra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (neceſſe namq; erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis ſpecie: (quòd magis incredulæ ſunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conſpicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quemnam, inquit, here ſermonem profers haudquaquam ſanum, qui me iubes inſpicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus ſunt honeſta excogitata, [4] vnde diſcere debemus: ex quibus hoc vnum eſt, Quæ ſua ſint, quemq; inſpicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omnium ſpecioſiſſimam, teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcens ne quid ſibi ex ea re mali contingeret. Cui viciſſim ille his verbis, Fidens, inquit, eſto Gyges: caue timeas aut me, tanquam hoc te ſermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim [5] ſic ego machinabor, vt illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te namq; ſecundum fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingreſſus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitũ ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (vt quamq; exuet) reponet, ſeſe per multũ otium ſpectandam præbens: quæ quum à ſella cubitum perget, [6] oſtendens inuicem terga, curæ tibi ſit deinceps ne te per fores abeuntem conſpiciat. Gyges igitur vbi effugere non potuit

1 autem eduxit Heracl.

2 eique res magis ſerias communicabat) ſpec.

3 quia nõ videris m.

4 vnde diſcere oportet. *q. d. Iam olim compertum ſunt quænam honeſtati eſſent conſentanea; & in de nobis petenda diſciplina eſt. Vnum autem eorum eſt.*

5 tali artificio vtar, vt

6 & ei fueris à tergo, curæ ti.

potuit, fuit paratus: quē Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimq; pòst & vxor adfuit. quam intrpeuntem ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abiit; & inter exeundum à muliere conspectus est. 3 Hæc, vt didicit à viro quid actū esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; visa est percepisse, habens in animo Candaulem vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximè sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eū his verbis mulier inquit, 2 Nunc duabus tibi præsentibus viis, Gyges, offero electionem in vtram malis diuertere. * Aut enim me pariter ac regnū Lydorū, vbi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuò occumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo, 3 posthac scias quæ te scire nō decet: sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudā me es conspicatus, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primùm obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed vtique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur? Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam ostendit. in sopitum impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges 4 nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere. mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obtruncat, vxoreq; eius & regno potitus est. 5 Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui

3 *vel*, Hæc, vt animaduertit quod a viro factum erat, neque exclamauit, vtpote pudore retenta; neque præ se tulit animaduertisse.

2 Nunc eam duæ viæ in tua sint potestate. G.

* Aut enim Candaule interfecto, mihi cum regno Lydorū habe: aut t. S.

3 posthac videas quæ te videre non decet.

4 vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiēdi facultatem haberet; sed cui necesse esset aut per.

5 Cuius, *vicelicet Gygū*, m.

per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorũ, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit.[1] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis esse ventura. quod carmen neq; Lydi neq; ipsorum reges vllius momenti fecerunt, priusquam exitu comprobatum est. Hunc in modũ obtinuere tyrannidem Mermnadæ, sublatis Heraclidis. Gyges,[2] tyrannide occupata, Delphos donaria misit non pauca,[3] vbi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraq; istius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicauit: posuitque cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthij populi sit, sed Cypseli Eetionis filij. Ita Gyges barbarorum quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat,[4] rem spectaculo dignam: quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, vocitatur à Delphis Gygadas, eius *videlicet* qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbemq; Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus: Ardyis autem eius filij faciemus mentionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenses expugnauit & Miletum inuasit: quo[5] Sardium tyrannidem obtinẽte, Cimmerij à Scythis Nomadibus eiecti è sedibus suis, in Asiam transierunt, Sardisq; præter arcẽ ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnauitq; annis duodecim. Sadyattæ successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis, Cimmeriosq; exegit ex Asia, Smyrnam etiam

1 Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.

2 regno occupato

3 Sed cum alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum verò etiam præter arg.

4 quæ sella eodem loco posita est quo Gygis patere: vocaturque à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius *videl.*

5 Sardium regno potiẽte,

etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non (quemadmodum optabat) discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quumque in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, nõ fores effringere, sed incolumes esse passim sinere, arboribus modò fructibusq; regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic confidere. Ædificia autem idcirco Lydus non excidebat, vt [1] & Milesij habentes vnde procederent, humum 4 serrent, colerentque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos [2] duo ingentia vulnera accepêre Milesij: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem [4] quòd aliquando Milesij Chiis bello quod cum Erythræis gerebãt, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc [5] rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesiæ: quo incendio templum deflagrauit. [6] Neq; vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine scisitatum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nunciis autem, quum Delphos

1 Vnde non cum eo quẽ optabat extitu discessit.

2 vt postea prodeuntes Milesij possent serere & colere &c. quum, &c.

3 duas ingentes clades accep.

4 quòd antea Milesij cũ Chiis bellum aduersus Erythræos gessissent.

5 vi venti adactæ, cel.

6 Neque res hæc eo ipso tempore cõsideratu digna visa est:

perueniſſent, ſe reddituram reſpõſum Pythia negauit, priuſquam templum Mineruæ reparaſſent, quod in terra Mileſiorum apud Aſſeſum concremaſſent. Ita actum eſſe ego [2] Delphis accepi. Sed Mileſij his illa addũt, Periandrum Cypſeli filium, quum audiſſet oraculum Halyatti redditum, miſiſſe nuncium ad Thraſybulum tunc [3] Mileſiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid proſpiciendo ſibi conſuleret in præſens. Et Mileſij quidem ita id geſtum memorant. Halyattes autem, vbi hæc ipſi nunciata ſunt, confeſtim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thraſybulo & Mileſiis pactiones tantiſper dum templum ædificaretur. [4] Dum caduceator Miletum venit, Thraſybulus (vt qui omnem ſermonem planè perſenſerat, noratq; quidnam Halyattes facere ſtatuiſſet) huiuſcemodi rem machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel ſuum ipſius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Mileſiis vt quum ipſe ſignum dediſſet, cuncti potarent, & inter ſe comeſſationibus vterentur. Hæc Thraſybulus ea gratia fecit præcepitque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum effuſum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Halyattę. Quod & contigit. nam vt illa cõſpexit caduceator, Thraſybulóq; Lydi mandata expoſuit, reuerſus eſt Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum eſt. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti eſſe, & populum ad extremum vſque malorum deueniſſe, reuerſo illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipſe fuerat opinatus. Poſt hæc inter eos ita conuentum eſt vt mutuò hoſpites eſſent ac ſocij; próque vno duo delubra apud Aſſeſum ædificauit. Halyattes ipſe ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidẽ Halyattis cum Mileſiis atque Thraſybulo pertinẽt, ita habuere. Periander autem Cypſeli filius fuit is qui Thraſybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuiſſe oblatum populares ſui prædicant, & his Lesbij aſſentiuntur. Arionem Methymnæũ delphino inſidentem ad Tænaron fuiſſe euectum, qui erat citharœdorum ſui ſeculi nulli ſecundus: quíq; primus hominũ quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum.

[2] ex Delphis audiui.

[3] Mileſ. regem (quo cũ illi hoſpitalis amicitia ſumma intercedebat) adm.

[4] Dum caduceatores Miletum veniunt Thraſ. *ſequendo præcedentia.*

rambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis triuisset apud Periandrum, concupiſſe in Italiam Siciliamq; nauigare: rurſusq; parta ingenti pecunia, voluiſſe Corinthum reuerti: & quū profecturus Tarento eſſet, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigiū virorum Corinthiorum conduxiſſe. Quum igitur altum teneret, iſtos Arioni inſidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentē, oblata eis pecunia, mortem tantùm fuiſſe deprecatum. Non perſuadenti nautas juſſiſſe vt aut ſibi manus inferret, vt ſepulturam in terra nanciſceretur, aut illico in mare deſiliret. Arionē ad hanc difficultatem redactum, obſecraſſe vt quandoquidē ipſis ita placitum eſſet, paterentur ſe omni ſuo ornatu cooperatum, ſtantemq; ſuper [illegible]os, cantare: & quum decantaſſet, pollicebatur ſe ſibi [illegible]nus illaturum. Iſtos igitur (inuaſerat enim eos libid[illegible]idiendi præſtantiſſimum inter homines modulatore[illegible]è puppe in mediam nauem conceſſiſſe. Illū, induto ſibi omni ornatu, ac ſumpta cithara ſtantem ſuper foros, inchoaſſe carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, ſeſe, vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem curſum tenuiſſe Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuiſſe tranſuectū: & quum è delphino deſcendiſſet, Corinthum eodem habitu perrexiſſe: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarraſſe. Periandrum autem, quia non crederet, tenuiſſe hominem in cuſtodia, ne quò prodiret: cęterū curauiſſe vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum ſi quid de Arione memorarent: & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumque Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quo deſiliiſſet habitu: iſtos terrefactos, nihil amplius habuiſſe quod conuicti infitiarentur. Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt: extatq; apud Tænarū ingens Arionis ex ære donarium, ſuper delphinum ſedens. Porrò Halyattes Lydus, confecto cum Mileſiis bello, poſtea, quum ſeptem & quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecundus ex hac domo, quum è morbo conualuiſſet, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, ſpectatu dignam inter omnia quæ ſunt Delphis donaria:

1 vero Corinthum reuerti.

2 iſtos machinatos eſſe vt Arione deturbato, pec.

3 conſilij inopiam

4 non magnum

5 ſedentis homin.

opus Glauci Chij, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitauit.

DEFVNCTO Halyatte, ſucceſſit in regno Crœſus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Epheſiis bellum intulit. Vnde Epheſij ab eo obſeſſi, vrbem Dianæ donarunt, funem ex æde Dianę ad murum alligato. Eſt autē inter veterem vrbem quæ tunc obſidebatur, & templum, ſeptem ſtadiorum interuallū. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde verò carptim ſingulos Ionum Æolumque, alias in alios cauſas prætendens, vt in quoſq; maximas reperire poterat: in quoſdam etiam friuola cauſatus. Poſtea verò quàm Græcos in Aſia ſubegit ad tributum pendendum, tunc cōſtituit ædificatis nauibus aggredi inſulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito eſſent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæū, quum ſe Sardis contuliſſet, interrogatum à Crœſo num quid apud Græciam noui eſſet: reſpondiſſe, quòd illum à compingenda claſſe inhibuit. Inquit enim, Inſulani, ô rex, «
[1] decem millia equorum coemerunt, habentes in animo «
aduerſus Sardis atque te exire in expeditionem. Et Crœ- «
ſum vera loqui ratum, dixiſſe, Vtinam dent dij hanc inſu- «
lanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atq; hunc ex- «
cipientem dixiſſe, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus «
vt inſulanos in cōtinente adipiſcaris equitantes, haud ab- «
ſurda ſpe. Verùm quid aliud inſulanos optare cēſes quàm, «
[2] ſimulac audierint cōſtituiſſe te aduerſus ſe claſſem ædifi- «
care, vt nacti Lydos in mari intercipiāt, teq; pro his Græcis «
quos tu in cōtinente [3] tibi adiecisti, vlciſcantur? [4] Hoc ſer- «
mone delectatum admodum Crœſum, atque inductum (eſt enim viſus ille perquam ſcitè dixiſſe) ab ædificanda claſſe deſtitiſſe, atq; ita cum Ionibus qui inſulas incolerēt, hoſpitium contraxiſſe. Interiecto autē tempore, ſubactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæterosque omnes Crœſus in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylij. His inquā ſubactis, & potentia Lydorum per Crœſum aucta, contulerunt ſe Sardis opibus florentes, tum cęteri omnes è Græcia ſophiſtæ, qui

1 *vel*, infinitū equitatū coemunt,

2 quoniā audierunt

3 in ſeruitutē redegiſti,

4 Hoc illius ita reſpondētis ſermone *del. vel*, His verbis quib. ſermonem ipſius excepērat, *del.*

qui ea tempestate erant, pro se quisq; proficiscentes: tum verò Solon vir Athenienſis, qui quum leges iubentibus Athenienſibus tuliſſet, decẽ annos per cauſam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienſes ipſi facere nequibant, maximo iureiurãdo adacti ad eas decem per annos ſeruandas quas ipſis Solon condidiſſet. Harum itaque legum ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Ægyptum ad Hamaſim ſe contulit, & Sardis ad Crœſum. Eò quum peruenisſet, hoſpitaliter in regiam à Crœſo exceptus eſt: tertioque aut quarto quàm venerat die, iuſſu Crœſi, miniſtri circumduxerunt hominem circa theſauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, oſtentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt ſibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus eſt Crœſus, Hoſpes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam ſapientiam tuamque [1] diſcurſationem, qui philoſophando per multa videndi gratia es peregrinatus; ideo mihi nunc cupido inceſſit ſciſcitandi ex te [2] ecquem vidiſti omnium beatiſſimum. Sperans videlicet ſe inter homines beatiſſimum eſſe, ita ſciſcitabatur. Solon autem nihil admodum aſſentatus, ſed vt res erat reſpondens, Ego vero, inquit, ô rex, vidi beatiſſimum Tellum Athenienſem. Quod dictum admiratus Crœſus, inſtat interrogare, Qua de re Tellum iudicas eſſe beatiſſimum? Quia, inquit, Tello Republica bene inſtituta, filij fuerunt honeſti & boni, [3] eorumque ſingulis liberi, hique omnes ſuperſtites: & quum hoc vitæ, quantum in nobis ſitum eſt, benè traduxiſſet, obitus ſplendidiſſimus ei obtigit. Siquidem prælio quod Athenienſes cum finitimis geſſere apud Eleuſinem, quum auxilio veniſſet, hoſtemque in fugam vertiſſet, pulcherrimam oppetiit mortem. Quem Athenienſes, quo loco occubuerat, eo ipſo publicè humarunt, magnificeque honorarunt. Tum verò multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœſus, interrogat quémnam ſecundum ab illo vidiſſet, putans haud dubiè ſecundas ſe partes eſſe laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus ſuppeditabat: adhæc corporis robur tantum, vt & in

1 tuamq; vagam peregrinationẽ (proprie vagationem) quam, vtpote philoſophari volẽs, multa videndi ſtudio confeciſti.

2 an quempiam vid.

3 ex quibus ſingulis vidit natos liberos, eosque omn.

certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur. Quum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, eisque boues ex agro ad horam præstò non essent: tunc iuuenes excluſi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus, quum hæc fecissent, & ab omni cœtu cõspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc Deus indicauit, satius homini esse mori quàm viuere. Nam quum circumstantes Argiui laudibus tollerent, viri quidem, consilium filiorum; fœminæ verò, matrem eorum, quòd talib. filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorum facto tum fama, ante simulacrum stans, precata est eam vt Cleobi & Bitoni filiis suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem, vbi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescẽtes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstãtissimi extitissent, Argiui factas, apud Delphos collocarũt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit.

Crœsus autem [1] conturbatus inquit, Hospes Athenienſis, adeóne à te deiicitur in nihilum nostra felicitas vt ne priuatis quidem viris nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me Crœse gnarum omne numen inuidũ esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore multa videntur quę nemo velit videre, & tolerantur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitę ad septuaginta annos, qui anni constant ex vigintiquinq; millibus ac ducentis diebus, menſe intercalari non posito.* Quòd si velis alternos istorum annorum addito mẽse prolixiores fieri, vt tempora opportunè incidentia congruant, menses quidẽ intercalares per annos septuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero vigintisex millia ducẽti quinquaginta, [2] nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cæterùm tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permulto-

1 *Hoc responso offenſus: vel, in iram concitatus,*

Quòd si velet alterũ annũ esse quàm alterum vno menſe maiorem, vt tempora eodem opportunè recurrãt, mẽses quidẽ intercalarij triginta quinq; ſunt per annos ſeptuaginta: dies verò ex his mẽſibus mille & quinquaginta: vt Perellius vertit apud Theodor. Gaz. in lib. De mẽſibus: teſte Paulo Leopardo Emend. lib. 6. c. 21 S.

2 Alter nihil affert quod alteri ſit prorſus ſimile. Ita igitur, Crœſe, omnis homo eſt ipſa calamitas.

rum

» rum hominũ rex esse: sed id de quo me interrogasti, non-
» dum te esse dixero priusquam te bene vita defunctum es-
» se audiero. Neque enim beatior est qui magnis opibus
» præditus est, eo qui [1] diurnum victum habet: nisi eidem o-
» mnibus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita de-
» fungi. Etenim complures homines sunt perquam locu-
» pletes, minimè tamen beati: complures item mediocria
» habentes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis
» affluit, sed non beatus est, duabus tantummodo rebus an-
» tecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupidita-
» tes implendas, & ad grandem quæ incidat offensam supe-
» randam validior est: [2] hic, etsi illo inferior est in his duo-
» bus quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit
» quod illorum inexpertus est, quòd prospera fruitur vale-
» tudine, quòd malorum expers, quòd bonorum liberorum
» parens, quòd formosus est. Quòd si præter hęc, diem quo-
» que suum rectè obierit, is est (quem quęris) dignus qui vo-
» cetur beatus: prius tamen quam ad obitum peruenerit,
» nequaquam beatus appellandus, sed fortunatus. Sed hæc
» omnia consequi hominem impossibile est: sicut nec vna
» regio cuncta sibiipsi suppeditat: sed aliud habens, alio in-
» diget: quæ tamen habet plurima, ea est optima: quemad-
» modum etiam hominis corpus vnum aliquod nõ est con-
» summatum, quia aliud habet, alio caret. Sed quisquis ho-
» rum plurima constanter habuerit, & postea placido ani-
» mo è vita excesserit, [3] hic apud me nomine hoc veluti rex
» donari meretur. Omnis autem rei oportet inspicere exi-
» tum, quò sit euasura: quoniam multos Deus quibus [4] for-
» tunas suppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon, neque
assentando Crœso, neque vllius eum momenti faciendo,
loquutus dimittitur: saneque est visus esse indoctus, qui
bonis præsentibus prætermissis, iuberet omnium rerum
inspicere exitum. Post abitum Solonis ingens deorum in-
dignatio Crœsum excepit, quòd (vt cõiicere licet) seipsum
omnium hominum beatissimum arbitraretur. Statim i-
gitur ei quiescenti somnium oblatum est, veritatem indi-
cans malorum quæ circa filium erant euentura. Erant au-
tem Crœso liberi duo: quorum alter [5] qui mutus, inutilis
erat: alter inter æquales in omnibus longè primus, nomi-

1 viuit in diem

2 Hic verò ſi-stis illum superat, quòd damnũ quidem ferre & desideriũ explere non ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers autẽ est malorũ, sanus, felix sobole, & formosus.

3 is (meo quidem iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat.

4 felicitatem ostentaras.

5 vitio corporis laborabat. erat enim surdus.

ne Atys. Hunc itaque Atym Crœso significat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum rem versans, somnio territus, accipit filio vxorē: & quum solitus esset præesse copiis Lydorum, nusquam eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniaque huiuscemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, ne quid suspensum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate positus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi veniisset, ex ritúque domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiauit. Modus autem expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Crœsus, percontatus est vnde ille, quisnam foret, inquiēs, Homo, quis tu? « & quo Phrygię loco profectus, domesticus mihi factus es? « & quem virum aut quam fœminam interemisti? Ad quem « ille respondit, Midæ Gordio prognati sum filius, nomine « Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, « adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus « autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis a- « micis oriundus es, & ad amicos venisti: hîc in nostris ædi- « bus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calami- « tatem quam leuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. At- « que ille quidem apud Crœsum domiciliū habuit. Verùm per hoc idem tempus apud Olympum montem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemq; sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerāt, sed ab eo acceperant. Ad extremum igitur missis ad Crœsum nunciis, ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, « qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captan- « tes, interimere tamen non valuimus. Nunc itaq; te obse- « cramus vt nobiscum filium tuum ac delectos iuuenes ca- « nesque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc il- « lis precantibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita re- « spondit, Filij quidem mei nolite amplius facere mentio- « nem: neque enim eum vobis dimitterem. nam est nouus « maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen dele- «

ctos

» Cos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, man-
» daboque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam
» de regione summoueant. Hæc Crœsus respondit. Cuius
verbis quum contenti non essent Mysij, interuenit Crœ-
si filius, auditisque quæ Mysij precarentur, & Crœso ne-
gante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum ad-
» olescens, ' Pater, quæ nobis antehac aliquando hone-
» stissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in ve-
» nationes eundo specimen sui dare, horum vtroque nunc
» excluſum me tenes, nulla in me animaduersa neque i-
» gnauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis
» conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeun-
» tem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ vide-
» bor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut si-
» nas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora i-
» sta esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, ne-
» que quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniu-
» cundum mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed visum
» quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futu-
» rum: quippe ferrea periturum cuspide. Cuius visi gratia
» & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, di-
» mitto, obseruans si quo pacto queam te, dum viuo, à cla-
» de subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. namque alte-
» rum auribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicis-
» sim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agen-
» ti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verùm
» tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æ-
» quum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendis-
» se, me ferrea periturum cuspide. At verò quænam ma-
» nus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam
» si dente dixisset aut aliquo huius simili periturum me,
» deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Qua-
» re, quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et
» Crœsus, Euincis me, inquit, fili, ista loquens de somnio-
„ intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto senten-
„ tiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc lo-
„ quutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eiq;, vbi ad-
„ fuit, talia inquit, Ego te Adraste ' calamitate præditũ (non
„ ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi

1 Antehac quidé, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generosis, nempe bella & venationes frequẽtando, nominis celebritatẽ quærere. at tu nũc vtroque istorum excl. &c.

2 Calamitate percussum (quod nõ dico vt quicquam ingratum tibi exprobrem)

habeo, omnem ſuppeditans ſumptum: nunc ergo de me « qui prior de te bene meritus ſum, debes inuicē bene me- « reri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filij mei venatum proficiſcētis, ne qui inter viam occulti graſſatores in veſtram per- « niciem prodeāt. Ad hæc, tua intereſt eò te ire vbi ſplendor « ex rebus geſtis paratur, quod tibi paternum eſt, & præterea tibi robur adeſt. Cui Adraſtus, Ego, inquit ô rex, in iſtud « certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate af- « fectum, nefas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos, [z] aut « velle inter eos adeſſe. & frequēter meipſum continui: nūc « tamen quoniam tibi hoc in animo eſt, cui gratificari de- « beo & gratiam referre pro beneficiis, iſtud exequi para- « tus ſum: filiumque tuum, quem me cuſtodire iubes, expe- « cta incolumen rediturum [a] cuſtodis cauſa. Poſteaquam « his verbis Adraſtus Crœſo reſpondit, mox inſtructi viris delectis, iuuenibuſque & canibus, diſcedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfuſi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adraſtus, vibrato in aprū [g] iaculo, non illum, ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus eſt. Iſte, cuſpide ictus, vocem ſomni impleuit. Quod factum quidam Crœſo nunciaturus cucurrit, peruenienſq; Sardis, pugnam illi & filij necem indicauit. Crœſus autem morte filij perturbatus, eo grauius eā ferebat quòd is eum necaſſet quem expiaſſet à cæde. Et pergrauiter cladem ſuam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, teſtificans quæ ab hoſpite paſſus eſſet. [i] Inuocabat etiam hoſpitalem & familiarem, hunc eundē nominans Deum: hoſpitalem quidem, quòd quum domum excepiſſet hoſpitem, percuſſorem filij ſui imprudens aluiſſet: familiarem vero, quòd quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum comperiſſet maximum hoſtem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebāt: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans autem hic ante cadauer, ſeſe Crœſo tradebat, manus protendens, iubensque vt ſe ſuper cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem ſuam, tum, quoniam ſuum etiam expiatorem interemiſſet, ſibi viuendum amplius nō eſſe. Hæc Crœſus audiēs, etſi in tanto domeſtico luctu poſitus, tamen Adraſtum miſeratus eſt, & ad eum inquit, Habeo

[z] neque mihi ea eſt voluntas.

[a] quod ad cuſtodem attinet.

[g]

[i] Hoſpitalem & Sodalitiū, eundē illum Deum appellans.

„ beo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam te-
„ ipsum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis
„ author es, nisi quatenus id feciſti imprudens: sed deorum
„ quispiam, qui iampridem mihi ventura significauit. Crœ-
sus ergo filium pro dignitate sepeliuit. Adrastus autē Mi-
dæ filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tū expiatoris in-
terfector extiterat, vbi silentium hominum fuit ad sepul-
chrum, ignoscentibus ei hominibus ob quę ipse grauissi-
mè afflictabatur, sese super bustum trāsfodit. Porrò Crœ-
sus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. Quem
luctum postea finiuit Astyagis Cyaxaris filij dominatio à
Cyro Cambysis filio sublata, & res Persarum augescentes:
atq; in solicitudinem venit, si qua ratione posset, potētiam
Persicam, priusquā magna efficeretur, occupare. Sub hanc
ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæq;
apud Grecos, quæq; in Affrica essēt, aliis aliò dimissis, qui-
busdam Delphos, quibusdam Dodonam: nonnulli etiam
ad Amphiaraum ac Trophonium, & alij quidam ierunt ad
Branchidas orę Milesiæ. Atq; hæc sunt Greca, ad quæ con-
sulenda Crœsus misit oracula. In Affrica verò ad Ammon-
nem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit
exploratum oracula quid sentirēt: vt, si cōsentanea in vero
deprehenderentur ea, secundò per suos tentaret num quid
in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaq; ad oracu-
la tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die pro-
ficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum temptis supputantes, quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam
faceret Lydorum rex Crœsus Halyattæ filius: & quod sin-
gula oracula responsissent, id omne conscriptum ad se re-
ferrent. Quid porro cętera responderint oracula, à nemine
commemoratur: apud Delphos autem, simulatq; ingressi
sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscituri quod si-
bi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

Æquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
Mutum percipio, fantu nihil audio vocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,
Ære infrà strato & stratum cui desuper est æs.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi

1 sese existimans omnia hominum quos vnquā vidisset, esse miserrimū, seipsum supra

2 Postea verò Astyagis Cyaxaris filij principatus à Cyro Cambysæ filio sublatus, Crœsi luctū inhibuit, eumq; in solicitudinem cōiecit quomodo posset, priusquā Persæ magni facti essent, crescente eorum potentiam subuerteret.

3 quibusdam ad Phocensium vrbem; Abas, quibusdam

4 singuli eodem die oraculum consulerent.

Sardis rediêre. Quumq; alij quos circummiſerat Crœſus, affuiſſent, tunc ſingula reſignans, quod ſcriptum eſſet, inſpexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus eſt, & excepit: exiſtimás ſolum eſſe Delphicũ illud oraculum: quippe quòd comperiſſet quod ipſe fecerat. Nam poſteaquam ad petẽda oracula nuntios dimiſerat, ſtatuto illo die obſeruato, tale quiddam eſt machinatus, commendando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: teſtudinem pariter & agnum conciſos in aheno coxit, operculo aheneo impoſito. Atque ita è Delphis Crœſo reſponſum eſt. Ex Amphiarai vaticinio quidnam reſponſum ſit Lydis, quum in ſacro illo rite ſacrificaſſent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Crœſus verax vaticinium ſe nactum eſſe exiſtimauit. Poſt hæc aũt ingentibus hoſtiis deum qui eſt apud Delphos exorãdum ſtatuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argẽteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, ſperans ſeſe aliquanto magis his rebus poſſe deum illum ſibi adiungere: iuſſis etiam Lydis omnibus, vt ſua ipſorũ, quicquid tale haberet quiſque, immolaret. Quo ex ſacrificio quũ immenſa vis auri defluxiſſet, ex ea dimidiatos lateres conflauit, longiores quidẽ ſex palmorum, breuiores trium, craſſitudine palmari, numero cẽtum decem & ſeptem: quorum quatuor erãt auri excocti, ſinguli pondo duorum & dimidij talẽti: cæteri verò, auri albidi, pondo binũm talentorum. Fecit quoq; leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo dum templum Delphicũ deflagrauit, à ſemilateribus decidit: (ſuper illos enim erat collocatus) & nũc in Corinthiorũ theſauro repoſitus eſt, pondo ſex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Grœſus vbi perfecit, Delphos miſit, cumque eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteamque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram poſita erat, argentea ad ſiniſtram. Quæ & ipſæ, quum templum incenſum eſt, amotę fuerũt, aureaque in Clazomeniorum theſauro poſita, pondo talentorum octo & dimidij, præterea minarum duodecim:

argentea

* Quum autẽ huic ſacrificio finẽ impoſuiſſet, magnã auri vim liquefecit, & ex ea dim.

argentea ad suggrundam anguli templi, sexcẽtarum amphorarum capax: in quam miscebatur vinum à Delphis Theophaniæ festo: opus (vt Delphi aiũt) Theodori Samij, vt & ego arbitror. nou. n. mihi videtur opus vulgare. Misit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro sunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumque: quorum in aureo inscriptum est, donarium esse Lacedæmoniorum: non rectè, quoniam & hoc Crœsi est. sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volens hoc inscripsit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verùm puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum est, sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœsus dona misit nõ insignia: item fusilia ex argento orbiculata: necnon mulieris simulacrũ tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc donauit vxoris suæ monilia à collo pendentia, ac zonas, [1] quæ Delphos Crœsus transmisit. Amphiarao insuper, cuius & virtutem audierat & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totamque ex auro solido hastam, & [2] xystum cum suis iaculis aureum. quæ ambo ad meam vsque memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenij Apollinis templo. Hęc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus iniunxit vt interrogarent an aduersus Persas Crœsus sumeret expeditionem, & aliquorũ hominum auxilia adscisceret. Lydi vbi eò quò dimittebãtur peruenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerunt his verbis, Crœsus Lydorũ aliarumq; nationum rex, [3] ista in hominibus sola esse vaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, vosq; percõtatur an aduersus Persas sit profecturus in expeditionẽ, & socialem aliquem exercitum sibi adiuncturus. Atq; hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem vtriusq; in idem concurrebãt sententiæ, prædicentes Crœso fore vt si arma Persis inferret, magnum imperiũ everteret. Consulebãt etiam vt potentissimos Græcorum ad cõparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis atq; auditis, Crœsus ita elatus animo est vt omnino conciperet spem se euersurum esse imperiũ Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona, iis angulos vixos, quos illic multos esse audiebat, binos au-

1 Et hæc quidem Delphos Crœs.

2 hastile cum suis spiculis

3 existimans sola hæc esse inter homines oracula, mittit vobis dona vestris inuentis conuenientia.

ri ſtateres. Ob quæ munera Delphi viciſſim Cræſo Lydiſque donarunt primas in conſulendo oraculo partes, primumque in ſedendo locum, & ius perpetuum cuique volenti adſcribi in numerum Delphorum. Cæterùm donis Cræſus proſequutus Delphos, tertiò vaticinium conſuluit, quòd videlicet illud verax ſibi eſſe comperiſſet. Quærebat autem an diuturnum ſibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba reſpondit,

Regis apud Medos mulo iam ſede potito,
Lyde fugam molluſ rupoſtum corripe ad Hermum,
Nève mane ignaum poſito ſis Lyde pudore.

His ex verſibus, quum allati eſſent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Cræſus accepit, ſperans fore vt nunquã apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipſe nec poſteri ſui principatu abrogarentur. Poſt hæc putauit ſibi curandum vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret. Idque veſtigando, comperit Lacedæmonios atque Atheniẽſes eos eſſe, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelaſgica, altera Hellenica, *hoc eſt Græca*: quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſiduè multumq; eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednum. Inde rurſus in Dryopidem eam migrauit, atque ita in Peloponneſum venit, Doricaque cognominata eſt. Cæterùm qua lingua Pelaſgi ſint vſi, pro certo affirmare non poſſum: ſed coniectura ſignoſum

1 & renuncianndo oracul. Valla legit ἀπελίλω, pro ἀγελίλω.

2 Poſtquã enim oraculũ illud verax eſſe comperiſſet, eo ad ſatietatẽ vſq; abutebatur. q. d. eo ſe ad ſaturitatẽ vſque implebat.

3 Nã hæ duæ gentes antiquitus præcellere iudicabantur; vna videlicet Pelaſgica, altera verò Hellenica: quarũ iſta quidem nunquã aliò demigrarit, illa verò valde multum que ſit vagata.

4 *Totum hunc locũ ſic interpretor, qui in Græco etiã exemplari prorſus eſt perturbatus*; Sed ex coniectura licet dicere, eius linguæ fuiſſe cuius ſunt hodie ij ex Pelaſgis qui ſupra Tyrrhenos Crotona ciuitatem incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Theſſalicam regionem incolebant: & ij quoque Pelaſgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Atheniẽſium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelaſgos olim barbare fuiſſe loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placiani lingua quidem diſſident à ſuis vicinis, inter ſe verò conueniunt: & ſatis oſtendunt ſe eam ipſam linguæ formam conſeruaſſe quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaq; ſi tota gens Pelaſgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelaſgi, & quæcunque aliæ Pelaſgicæ ciuitates nomen mutarũt quum in Helleniũ mutarentur, ſuam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hellenica ſemper, ex quo extitit, eadem lingua vſa eſt, vt

rum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur qui supra Tyrrhenos vrbem * Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum, qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen: quum Pelasgi habitarent ad Hellespontum, qui contermini Atheniensium erant: aliaque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelasgicam, quum in Hellenes, *id est Græcos*, transiit, linguam simul istorum perdidisse. Etenim neque Crestoniatarum loquela cum vllo circa populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc conseruare. At nario Hellenica, *id est Græca*, ex quo exiistit, eadem lingua semper est vsa, vt mihi videtur: ideo imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescés, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quòd Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gentibus, Atticam Crœsus audiebat obtineri, oppressamque esse à Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quum priuatus spectaret olympia, ingens cõtigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (vt imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasit ei, primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum: secundo loco, si vxorem haberet, eiiceret: & siquidem ex ea filium sustulisset, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractisque seditiosis, per causam tutandi mõtanos, huiusce modi rem machinatur: Seipsum ac mu-

est, vt mihi videtur: quãque à Pelasgis abscissa, imbecilla esset, à tenuibus quibusdam principiis progressa, vel de multis gẽtibus & frequẽtibus etiam barbaris cum ea sese cõiungentibus, in multitudinẽ excreuit. Et sic quoq; mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere non creuisse.

* *Dionysius Halicar. lib. 2. pag. 19.* Crotoniensium *vocat. S.* 1 & dominari

los quum vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent: & populum precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quum prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione contra Megarenſes, cui præfuerat, capta Niſæa, aliisque præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus, non qui haſtas ſed clauas ferrent, Piſiſtratum ſectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit: & inde Athenienſium imperio potitus, nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis, neque legibus mutatis ſed in præſenti ſtatu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed non multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum eiecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius eiectores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarunt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente verò conditionem Piſiſtrato, machinati ſunt ad illum reſtituendum, rem (vt ego comperio) longè ſtultiſſimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum eſt Græcam gentem dexteriorem eſſe quàm barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia ſunt machinati. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currumque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitum quo venuſtiſſima videnda eſſet, in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore proſequuta, in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicarunt: & ſtatim rumor in tribus emanauit, Piſiſtratum à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erant, perſuaſi hanc mulierem eſſe deam ipſam,

fœminæ

fœminæ supplicarunt pariter, & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit vxorem. Verùm quum & filij essent ei adolescentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [1] haud legitimè coibat cum vxore. Quam rem quum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enunciaret id nécne. Mater viro indicauit. Iste verò iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, [2] milites homini infensos reddidit. Quæ ferì Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberauit. Quum autem sententia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recuperanda, [3] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cùm aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimum. [4] Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso, Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro aduenies, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cæterùm Pisistratus quamdiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbẽ versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendũt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebant. Quum autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, tumul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [5] altrinsecusque arma potuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, [6] Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens:

1 non coibat cum vxore vt moris est. Et illa quidẽ initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percõtanti, siue minãti, exponebat: & ista rursus máritо.

2 positis inimicitiis in gratiã rediit cũ seditiosis. [*vel, vt alij*, in gratiã rediit cum diuersæ factionis hominibus.]

3 munera collegerũt ex vrbib. antea sibi vtcunq; cognitis,

4 Postea verò (vt paucis absolutã) tempus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

5 peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impetũ fretus Amph.

6 Pisistrato adfuit, & ad eum accedes, hex.

¹ Verticulū iactū est, expansaque retia, nocte. Mox adortus thynni cl. [Cæmer vertit, iacta rudens. a. i, iactus est iactus. S.]

² ne dispersi Athenienses amplius conglobirentur: [vel, vt alij, cōueniremus.]

³ Crœsus igitur per id tēpus Athenienses eo redactos esse intellexit: Lacedemonios autem mag.

⁴ nullo neq; inter se neq; cum peregrinis commercio: sed ad æquam & honestis legib. institutā gubernationem se tractauit.

¹Est nummum proiectus, item sunt retia tenta;
Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo perçepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tūc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui çum Pisistrato erant, eos in fugam vertūt. Ipsis autem fugientibus solertissimum cōsilium Pisistratus excogitauit, vt ²Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros iussos conscendere equos præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerēt, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemque abire. Ita audientibus dicto Athenensibus, Pisistratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit tum auxiliariorum copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenensium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulā ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaq; Pisistratus tyrannide potitus est, Athenensiū aliis in prælio cæsis, aliis vna cum Alcmæonidis domo profugis. ³Hunc ita Athenensibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonij quum cætera bella prosperè gessissent, aduersus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, ⁴tam circa se quàm circa hospites nullo consuetudinis conuersationisque commercio. quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatq; in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

Ad mea venisti prepinguia templa Lycurge,
Grate Ioui & cunctis qui tecta tenemus olympi,

Ambi-

Ambigo vaticiner ſis vtrum vir ne deóſne:
Sed multo magis eſſe deum te credo Lycurge,

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei expoſuiſſe inſtituta quæ nunc à Spartiatis ſeruantur. Ipſi tamen Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum eſſet tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attuliſſe. Siquidem quum primum tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditq; operam nequis ea tranſgrederetur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, [1] enomotias, triacadas, & ſyſſitia: ſuper hæc inſtituit *tribunoſplebis*, ephoros ac ſenatores. Ita illi ad rectum vitæ genus tranſlati ſunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [2] Ex quo, cum bonitate ſoli, tum non exigua hominum copia diſcurrerunt ſtatim, ac benignè rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, quum ſe Arcadibus præſtantiores eſſe arbitrarentur, de omni illorũ terra occupãda oraculum Delphicum cõſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit,

Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam veſcentes glande viri ſunt,
Qui te reiicient. tibi ego haud inuidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus:
*Vtq; queas campum metiri * fune feracem.*

Hæc reſponſa vbi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abſtinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes ſecum cõpedes: videlicet captioſo freti oraculo, tanquam eſſent ipſi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm cõgreſſi prælio ac fugati, quicunq; eorum viui ſunt capti, eiſdem quas ipſi attulerũt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad noſtram vſq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ *apud Tegeam* ſuſpenſæ. Atq; ſuperiore quidem bello Lacedæmonij aduerſus Tegeatas aſſiduè ſemper malè pugnauerant: Croeſi tamen ætate & Anaxandridæ Ariſtonisq;, regum ſuorũ, longè ſuperiores contra eoſdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum ſemper in bello à Tegeatibus ſuperarẽtur, miſſis Delphos cõſultoribus, oraculũ ſunt ſciſcitati quémnam deorũ placarent vt Tegeatum victores exiſterẽt. His Pythia reſpondit, id fore ſi oſſa Oreſtis filij Agamemnonis

1 *Enomotiæ erant viginti, quinq; virorum collegia, & ſecundùm alios plura: erat q; hic ſextus à rege magiſtratus. Triacades, triginta virorum collegia. Syſſitia, cœtus in quos diſtributi cines, cibũ communiter capiebant.*

2 Quumq; in fertili & populoſa regione verſarentur, excurrerũt ſtatim, ac proſperè rem geſſ. [*vel.* ſed ſtatim, vt in bona & populoſa regione, ſuccreuerunt iterum & proſpera fortuna vſi ſunt: *vt Suid. quoq; ἀνὰ τ' ἐδέαμον exponit ἠυξήθησαν.* S.]

* *Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 7, mauult* ſchœno. S.

referrent. Cuius vrnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea in regione parentis:
Hic duo flant venti vi perquam vehemente coacti,
[1] Forma hostis formæ, & plaga superinduita plagæ,
Hic Agamemnonides terra omni parente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor.

Vbi hæc audierunt Lacedæmonij, nihilo tamē minus [2] inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescāt, alij aliò mittuntur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia vsus. [4] nam quum Tegeatas à Lacedæmoniis hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrariū opificium? In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quàm nūc sunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referēte quæ viderat, Liches considerans, coniectauit hunc ex oraculo esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarij folles, totidem comperit esse ventos: incudem verò & malleum, [5] formam formæ hostem: ferrum verò quod procuderetur, [6] plagam superinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd in plagam hominis ferrum inuentum sit. Hæc itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi ex composito hominē criminis conuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, calamitatem suam referens fabro

1 Hic typus antitypus, noxæ & superindita noxa. *Quid autē hoc sibi velit, paulo pòst exponatur.*

2 Ab inuentione aberāt.

3 Benemeriti autem isti, *seu beneficiati* sūt quini ciues ex equitibus ætate maximè proueċti, qui singulis annis exeunt. Quos oportet eo anno quo egrediūtur, cōmuni consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam non tam trahere.

4 Nam quum Lacedæmoniis Tegeatis adeūdi facultas hoc tempore esset,

5 Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum illū incudi impingentē: quem quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim ferions.*

6 Noxam superinditā noxæ; hac rat. id con. quòd in damnum hominis fet.

7 Per simulationem hominem crimine intentato, exil.

fabro ferrario,* conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitãs, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eaq; portans Spartam rediit. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cũ Tegeatibus congressi sunt, superiores extitêre: prętereà verò magna etiã pars Peloponesi iã eis parebat. Hæc itaq; omnia Crœsus audiens, misit nuntios Spartã cum muneribus, ad rogandã belli societatẽ, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquã peruenerũt, Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorũ aliarumq; gentiũ rex, ita inquiẽs, Lacedęmonij, quoniã deus oraculũ reddidit vt Græcam mihi societatẽ adiscíscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatẽ ex oraculo prouocandos, ad ineundã mecum quam cupio amicitiã atq; societatẽ, circa dolũ fraudemq;. Crœsus hęc per legatos nuntiauit. Quorũ aduentu Lacedæmonij, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cũ eis hospitij societatisq; iniẽrũt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quũ illi misissent Sardis ad aurũ coemendũ, quo vsuri erant in id simulacrũ Apollinis quod nunc positũ est ' apud Laconicã in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Quã de re Lacedęmonij, quodq; se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerunt. Quod vbi fecerunt, patera aheneam labiorũ tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, ' quum Samum appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios qui pateram portabant, serò venientes, quũ audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vẽdidisse viris priuatis, qui eã Iunonis templo dedicauere: & illos qui vẽdidissent, Spartã reuersos, forsitã dixisse ã Samiis sibi fuisse ereptã. De patera ita res se habet. Crœsus aũt elusus oracuło, aduersus Cappadociã exercitus cõparabat, spe & Cyrum & potentiã Persicã euertendi. Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidã nomine

* cõducit ab eo nolẽte locare: *Paul. Leop. lib. 7. c. 7. S.* Vbi vero tandem ei persuasit, *illam locare.* inhabitare cœpit: ac vid. sep.

1 apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tũ denũt. sese par. exhibuerũt: tum etiã fabricati erat.

2 Quum circa Samum essent.

Sandanis, & antehac pro circumſpecto habitus, & ob hanc quam dixit ſententiam plus nominis apud Lydos conſequutus, hunc in modum Crœſo conſuluit, Aduerſus tales viros expeditionem paras, rex, qui [1] coriacea ſubligacula, qui è corio reliquam veſtem ferunt: qui non quibus voluntcibis veſcuntur, ſed quos habent, vtpote regionem aſperam incolentes. Ad hæc potu non vini vtuntur, ſed aquæ, non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil ſit quod eripias, ſi vinceris: ſin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi guſtauerint illi noſtra bona, [2] circumſiſtent nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Perſis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus non tamen Crœſum flexit. Etenim Perſis, antequam Lydos ſubigerent, nihil erat neque lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Perſæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum diſterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui ſunt ad dexteram, & Phrygas qui ſunt ad læuam: tum boream aduerſus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextera, Paphlagones à ſiniſtra perſtringens. Ita flumen Halys cuncta ferè ſuperiora Aſiæ, à mari quod Cypro obiectum eſt, ad Euxinum vſque Pontum dirimit. Eſt autem dorſum totius huius regionis, longitudine quinq; dierum itineris viri expediti. Itaque aduerſus Cappadociam Crœſus cum exercitu profectus eſt, cupidus cum hanc partem ſoli fœcundi ſuo adiiciendi, tum vel magis, fiducia oraculorũ, Cyrum vlciſcendi: propter Aſtyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem ſuum, quem Cyrus Cambyſis filius prælio victum ceperat. Erat autem Crœſo Aſtyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum eſſet ſeditio, caterua quædam eorum ſeceſſit in terram Medicam, qua tempeſtate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote ſupplices, initio * benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pueros eis traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio

[1] vel, coriacea femoralia: *Intellicere autem videtur quæ & braccæ dicuntur.*

[2] pertinaciter contendebant.

[3] ſubduxit ſe,

* benignè tractabat. S.

tificio arcus vtendi. Interiecto deinde tempore, quũ Scythæ venatum assiduè irent & semper aliquid afferrent, nõnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus [1] Cyaxares (erat enim, quũ ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, vt se indignũ, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatumq; vt feras apparare cõsueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atq; ferinam. id q; quum obtulissent, quamcelerrimè se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyattis se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quòd Halyattes reddere abnuerat) bellũ inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarent, [2] stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: eoq; propensius ad pacem inter se constituendam festinauerunt, autoribus conuentionis Syenneſi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, [3] properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam sine vehementi necessitudine conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cæteris ritu Græcorum, [4] tum feriendo brachia quà illa humeris cõnectuntur, ac mutuum sanguinem delingẽdo. Hunc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula *consulenda* miserat. Et quum responsum reddidisset [5] haud syncerum, [6] secum facere interpretatus, in expeditionẽ profectus est [7] aduersus quandam Persarum partem. Atq; vbi ad Halym flumen perue-

1 Cyaxares (erat enim, vt re ipsa ostendit, ira impos) asperè admodum & indignè sectauit.

2 inter pugnandum

3 operam dederunt

4 tum secando brachia vt quedam sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *vt legatur aliquot-poulw pro ἑαυτοῦ. Vide Tacitum lib. 12.*

5 captiosum

6 a se facere

7 in Persarum fines

nit, tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi fictis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quum incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullosdum enim ex illis pontibus ea tempestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Feciſſe autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; quum celerrimè fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursum redierūt, illum transiuissent? Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitq;. Cepit quoque cunctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebāt, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus profectus castra contra Crœsum posuit: ibidemq; in regione Pteria pro se vtrque alterum lacessere. Commissaq; acri pugna, & multis vtrinq; cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri victores. Atq; hunc in modū duo exercitus dimicauerunt. ' Crœsus è suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex fœdere: quorum cum Rege Amasi, ante quàm cum Lacedęmoniis societatē inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmoniis vt ad certam diem præsto essent: hisq; & suis copiis coactis, vbi per hye-

' Crœsus autem, causatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multò minores quàm Cyri) hoc inquā causatus, quū postero die Cyrus nō descenderet in certamen, regressus &c.

hyemem quieuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisitq; caduceatores ad socios, edicens vti ad quintum mensem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minimè sperans vnquam fore vt Cyrus, qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: quos, vt existebant, equi inter ambulandum, quum ad pascua irent, comedebant. Id Crœso cernenti visum est (vt erat) esse portentum: ideoque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, vbi accepere responsum, didicereque quid sibi vellet significaretque portentum, non contigit vt Crœso renuntiarent. Nam priusquam retro Sardis reuocherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitum externum Crœso illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas subigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœso euenerant. Cyrus certior factus Crœsum, qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæpretium esse quàm celerrimè posset promouere exercitum Sardis, vt hostem, priusquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, statim exequutus est: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quòd præter opinionem præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior nec magis strenua: ex equisque pugnabat, equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursum est, ante vrbem Sardiensem iacet, magnus & editus: quem cum [2] alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus infunditur

[1] quos prædeuntes equi relictis pascuis, passim comedebant.

[2] cum alij amnes permeant, tum verò etiã Hellus in omniũ maximũ influẽs, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, &c. [*Paul. Leopard. Emend. lib. 7, c. 9. legit* Hyllus, *ex Homero & Strabone, atq; adeo sic habent etiã Græci codices nonnulli. S.*]

mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos, Cyrus, eorum equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebatur cameIis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit, & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit vt prærirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum: peditatui, vt hos subsequeretur. post hunc collocauit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos cõtra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeò quidem vt nec speciem eius intueri, nec odorẽ sentire sustineat. Id ideo commentus est vt equitatum Crœsi, quo ille se prælaturum considerabat, inutilem redderet. Simulatq; igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auertunt. vnde spes Crœsi interiit. Verùm non protinus Lydi obid exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. & tandem, multis vtrinq; cadentibus, vertuntur in fugam: ac muros ingressi, à Persis obsideri cœperunt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. nam qui antea dimissi erant, hi conuentũ Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat, oratũ quam celerrima auxilia mitti sibi, vtiq; iam obsesso, & cum ad alios socios misit, tum verò ad Lacedæmonios. Cæterùm per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis cõtentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etsi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonij intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est quicquid regionis Malea tenus ad occasum vergit in continente: & insulæ tum aliæ, tum verò Cythera. Quum ergo Argiui suo territorio intercisio auxilium ferrent, ibi ab vtrisq; in colloquium ventum est vt triceni vtrinq; dimicarent & vtri superiores exstitissent, eorum regio foret: atq; ambos exercitus in suam vterq; terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea scilicet causa, ne, si adesset, parti succumbẽti auxilium

15

ac muris inclusi.

2 interceptum

3 intercepto

xilium sui ferrent. His conuentis, in diuersa digrediuntur. Ex vtriſq; delecti viri qui relicti sunt conflixerunt: atq; illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die vtriq; re audita adfuerunt, sibiq; victoriam vendicabant: Argiui quidem, quòd suorum plures superfuisse dicerent: Lacedæmonij verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac postquam permulti vtrinq; ceciderunt, Lacedæmonij vincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea nec essent criniti, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legem tulere Lacedæmonij, vt in posterum comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatũ Crœsõ obsesso auxilia. Illi caduceatore audito, statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœsumq; viuum esse captum. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros cõscendisset. Posteaquàm id conato exercitu res non processit, ibi, quiescẽtibus cæteris, Mardus quidam cui nomen erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quãdo vrbs caperetur haud suspectum erat, vt pote loco prærupto atq; inoppugnabili: quaq; vna parte Leonẽ Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui

Leo quacunque parte murorum circunlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circunduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circunduxit, eoque prætermisit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque considerauit: dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persæ subinde, atque alij frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque omnis direpta.

Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. 1 ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atque ei Pythia talibus respondit,

1 Iraq; antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cum alia excog. &c.

Lydegenus, rex multorum, valde insciæ Croese,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longè.
Ille die quoniam primum insece loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum sibi ignotum vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quum regnasset annos quatuordecim, totidemque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus superingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circaque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum (quem religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur. hęc quidem Cyrum

rum feciſſe aiunt. Crœſo autem ſuper pyram ſtanti, etſi in tanta calamitate poſito, tamen veniſſe in mentem Solonis, quòd ab eo ſibi nutu dei fuiſſet dictum, ex viuentibus beatum eſſe neminem. Quod dictum vbi ſubiit Crœſo, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiſcentem, ter Solonem nominaſſe: & Cyrum, quum audiſſet, iuſſiſſe interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illosq; accedentes fuiſſe percontatos, & hunc interrogatum ſilentium tenuiſſe. Deinde quum loqui cogeretur, dixiſſe, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptaſſem. Eum non planè loquentem, rurſus interrogant quidnam eſſet quod dixiſſet. Efflagitantibus atque infeſtantibus, [a] inquit quemadmodum Solon, qui eſſet Athenienſis, ad ipſum à principio veniſſet, & intuitus omnes eius opes eorum, pro nihilo duxiſſet. Adeò quæ de ipſo dixerat, ea omnia euenifſe, neq; hęc magis de ſeipſo quàm de omni hominũ genere, & de iis præſertim qui ſibi ipſis beati viderentur. Hæc Crœſo referente, iam pyra incenſa ardere extrema cœpiſſe, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœſus dixiſſet, pœnituiſſe: quum ſe quoque hominem eſſe cognoſceret, qui alium hominem, qui ſe inferior non fuiſſet opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil eſſe in rebus humanis ſtabile, iuſſiſſe ignem celerrimè extingui iam incenſum, Crœſumq; deponi & quæ cum eo erant. Verùm eos qui iuſſi fuerant, non potuiſſe amplius vim ignis ſuperare. Ibi ferunt Lydi Crœſum cognita Cyri ſententiæ mutatione, quum cerneret vnumquemque extinguendo deuoluendoque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocaſſe Apollinem vt ipſi adeſſet, ſiquod ab eo donum illi gratum fuiſſet oblatum, ipſumq; præſenti malo liberaret. Ita cum lachrymis Crœſo deum inuocante, nimbos repente, quum ſerenum ac tranquillum eſſet, [b] cõfractos eſſe, imbresq; erupiſſe, ac vehementiſſima aqua pluiſſe, & rogũ extinxiſſe. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum eſſe Crœſum, è pyra depoſuiſſe: atq; hunc in modum interrogaſſe, Crœſe, quiſnam tibi

[a] inquit Solonem Athenieſem olim ad ipſum veniſſe, & intuitũ omnes eius opes, pro nihilo duxiſſe.

[b] concuſſiſſe, vel irruiſſe.

hominum persuasit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, Ego, inquit, rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus loquutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, acin multa sanè obseruantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipse quàm omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus vero eum, quæcunque liberet, audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur, Quidnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuasque opes * absumit. At qui (Crœsus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq; His verbis iniecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris 17 interrogat quidnam in his quæ fierent, sibi constituẽdum censeret. At quem Crœsus, Quoniam me dij seruum tibi tradiderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & iidem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, vt quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaque vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset, his verbis eum affatus est, Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à

1 Quidnã, inquiens, tanta ista turba tãto studio agit?

* *alij*, differt, dissipat. S.

2 Crœse, quũ sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c:

me

me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus, [1] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [2] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas, esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata exequutis, Pythia fertur ita respondisse, Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, [3] *hoc est abaui*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verùm Apollo, quum studuerit vt hæc Sardium clades liberis Crœsi, non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarant, se fuisse captum. Secundo loco, quòd ipsi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Crœsus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec consi-

[1] Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deum Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c.

[2] & quicquid aliud tibi opus erit.

[3] Tritaui. *i. Gygis, à quo quintus erat Crœsus.*

derans, nec interrogans, sibiipsi acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuersarum gentium parentibus ortus sit, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio & prima Ioniæ subactione ita res se habent. Porrò Crœsi non hæc solùm quæ iam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in vestibulis templi apud Delphos clypeus visitur aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad nostra vsque tempora supererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant iis quæ sunt Delphis. Cæterum ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai misit templum, hæc sibi, veluti domestica bona, paternarumque facultatum primitias, diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus: Pantaleon enim, & ipse, Halyattis filius erat, Crœsi frater, at non germanus: *matres enim habebant diuersas.* Nam Crœsus matre fuit
1 Ionica Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex 1 Iade fuit susceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœsus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter 1 sibi restitisset, in fullonis officinam pertractum interemit: bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, tunc vti diximus iis locis consecrauit. Atque de donariis hactenus dictum sit. Porrò Lydia quòd scribatur nihil sa-

ne

nè mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & & Babylonicorum opera. Ibi enim est Halyattis Crœsi parentis sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulchri pars, [1] aggestio est terræ. Quod sepulchrum construxisse feruntur homines [2] emptitij atque operarij, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulchri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum [3] iugerum: latitudo, [4] iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas prostituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteumque ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [5] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filij, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiam valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus toleràsse, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inuentum ab iisdem [6] aleæ tesserarumque ludum, & pilæ, cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam [7] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicant Lydi. Porrò ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quærendo-

1 terræ aggestæ moles est.
2 circumforanei
3 plethrorum
4 plethrorum
5 Hetruriam
6 tesseratum & talorum
7 calculorum.

rum ſolicitudine diſtorquerẽtur: altera verò à luſibus abſtinentes, veſci conſueuiſſe. Atq; hoc modo vixiſſe annis quodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, ſed magis etiam ſæuiret, tum regem vniuerſos Lydos bifariã diuiſiſſe, & hos quidem in ſedibus ſuis permiſiſſe, illos verò aliquò ablegaſſe colonos. Ac verò iis qui in ſedibus ſuis permanerent, regem ipſum perrexiſſe imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ deſtinati erant, filium ſuum præfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertiſſe Smyrnam, & mox fabricatis nauigiis, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum ſedesq; quærendas oram ſoluiſſe: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros peruenirent: vbi ciuitatibus conſtructis, ad hunc vſq; diem habitauerint. Atq; pro Lydis, propter regij filij qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata nominatos fuiſſe Tyrrhenos. Lydi itaq; à Perſis in ſeruitutem redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum quiſnam fuerit Cyrus ille qui Crœſi euertit imperium, tum quomodo Perſæ Aſiæ imperio potiti ſint. Igitur quemadmodum quidam memorant Perſarum, non qui res Cyri illuſtrare, ſed prout illa ſe habent, referre ſtudent, ita ego conſcribam: gnarus trifarias alias eſſe de Cyro narrandi vias. Quum Aſſyrij annis quingentis viginti ſuperiorem Aſiam obtinuiſſent, primi Medi ab ipſis deficere cœperunt: qui cum Aſſyriis pro libertate præliati, ſtrenuè ſe geſſerunt: excuſſoq; ſeruitutis iugo, in libertatẽ ſeſe aſſeruerunt. Poſt quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterùm quum iam per continentem in vniuerſum propriis vterentur legibus, hac demum occaſione rurſus tyrannidi ſubiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir ſapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aſpiraret, huiuſmodi quędam excogitauit. Quum Medi per vicos paſſim habitarent, Deioces cum antè apud ſuos probatus, tum magis ſtudioſiusq; æquitatem affectitabat venditabatq;, quòd videret apud Medos vni-

1 & ſorte legiſſe, alteram quidem partẽ ad manendum, alteram verò ad exeũdum è regione. Et parti quidẽ illi cui ſortitò obtigiſſet vt maneret, ſeipſũ regẽ; migrãti autẽ ſuũ filiũ prẽfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Alteros portò quibus ſorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnã deſcendiſſe. Hic mox, &c.

2 Ita autẽ de his ſcribã vt Perſæ quidã narrant, qui res Cyri geſtas verbis auguſtiores redere nolunt, ſed id quod res eſt dicere: gnarus tripliçem aliam eſſe de Cyro narrandi viã.

3 ipſe quum iã antè apud ſuos celebris eſſet, tum verò magis etiã quàm antea iuſtitiam ſectari aggreſſus eſt: quòd videret apud Medos vniuerſos mag. q. licentiam, & ſatis ſciret iuri iniuriam aduerſari.

vniuersos magnam quãdam licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum se æquumq; prębuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam: [1] adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, lęti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis sententiis fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrent: postremò nulli alij hãc prouinciam per-
19 mitterent. Quum verò numerus accurrentium crescret, vtpote qui intelligerent sententias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic cõsidere, vbi prius ius dicere cõsueuerat, volebat, neque omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat, si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimendis aliorum litibus operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito cõcilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. [2] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sentẽtiam loquebantur: Nequaquam, inquientes, hisce modis vsuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobisipsis regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, [3] & nos, ad sua quisque opera diuertẽtes, nusquam impunitate sceleratorum violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuò consultatum est quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productusq; in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ędificia sibi erigi imperio digna, stipatoresque ad custodiam corporis sui adiungi. [4] Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probeq; munita extruxerunt in ea quam designauerat regio-

1 adeò vt quum in aliis pagis intellexissent Deiocem solũ esse qui incorruptè iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocẽ discepta turi vltro accurrerẽt: postremò nulli alij arbitriũ deferrent. Quum autẽ in dies ventitarent plures, vtpote q.

2 Hic (vt ego quidẽ existimo) Deiocis amici bellissimum sermonem sunt exorsi. Enimuero (inquiebãt) si pergamus his moribus viuere, hãc nostram regionẽ diu non poterimus incolere.

3 & nos res nostras agamus, neq; male agendi licẽtia nostris sedibus pellamur. His

verbis persuasi Medi regio imperio se subiicere, statim cõsultant quemnam regem creẽt. Tum Deioces ab omnibus nominati & prædicati, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.

4 Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eiq;, &c.

ne: permiſerunt quoq; ſatellites ex vniuerſis Medis quos vellet ſibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere: vt hoc vno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obſequentibus quoque hac in re Medis, mœnia conſtruit ampla ſimul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: ſic nimirum conſtitutis mœnibus, [1] vt ambitus ſinguli alteris gradatim eſſent ſublimiores, ſolisque pinnis prominerent. [2] Adiuuabat huc loci ipſius commoditas, vt qui collis inſtar eſſet eleuatus. Sed acceſſit etiam maius quiddam data opera factum. ſiquidem ambitus iſti numero erant ſeptem contigui, in quorum poſtremo regia eſt & theſauri. Hæc mœnia quum ampliſſima ſint magnitudine, prorſus illum Athenienſium æquant ambitum. *Atque ſingulæ quidem pinnæ ſuis atque hunc in modum diſtinctæ fulgent coloribus.* *Nempe* primi ambitus pinnæ colore ſunt albicanti; ſecundi nigro, tertij purpureo, quarti cæſio, quinti ſandaracino: poſtremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces ſe ſuamque regiam circumſepſit, ac reliquum populum ſeorſum circumquaque habitare iuſſit. Cæterum vniuerſis hoc ornatu conſtructis, primus Deioces cauit ne cui ad regem ingredi liceret, ſed per internuntios cuncta tranſigerentur: adeò vt nec conſpici regem à quoquam fas eſſet. [3] ad hæc nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia eſſent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati ſtrenui & fortes, indoleant atq; infidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuerſum ipſis eſſe videatur, ſi coràm ipſum non intueantur. Quibus quum ſeſe Deioces iam adornaſſet, atq; in imperio confirmaſſet, in exercenda iuſtitia valde ſeuerum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſas ſuas conſcriptas intro per internuntios mittebant, quas ille deciſas remittebat. Et hæc quidem in iudiciis factitabat. Cæteris autem in rebus hũc ordinem inſtituerat: Si quem intellexiſſet iniuriam cuipiam facere, hunc ad ſe aſcitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vſum exploratores

1 ita vt ambitus alter alterũ amplectatur.

2 adiuuante ipſo loci ſitu, vt qui collis eſſet. Sed acceſſit maior etiam ars & induſtria, factis ſeptem ambitib. inter ſe contiguis, in quorum poſtremo regia eſt & theſauri. Eorum autẽ ampliſſimæ magnitudine plus minus circuitum Athenarũ exæquat. Suntq; primi ambitus pinnæ albæ: ſecundi, nigræ: tertij, puniceæ: quarti, cæruleæ: quinti, ſandaracinæ.

3 Præterea ne ridere coràm vel exercere in quoquam honeſtũ haberetur. Et hæc à Medis apud regem obſeruantur, ne videlicet. &c.

tores auſcultatoresque per vniuerſam ſuam ditionem diſpoſuerat. Deioces igitur ſolam Medicam ſubegit nationē, eiq; ſoli imperauit. Cuius nationis tot numero gētes ſunt, Buſę, Paretaceni, Struchates, Arizāti, Budij, Magi. Tot ſunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes ſuſcepit imperiū. Qui ſolo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Perſis, eosque primos in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Aſſyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, ſed tunc à ſociis per defectionem deſertos: alioqui per ſe bene habentes. Aduerſus hos expeditione ſuſcepta Phraortes, ſecundo ac viceſimo quàm regno potitus eſt anno; cum pleraque exercitus parte periit. Poſt obitum eius, Cyaxares filius. Deiocis nepos ſucceſſit: qui dicitur multo maioribus ſuis fortior fuiſſe, & primus Aſiaticos populos [1] in prouincias diſtinxiſſe, primusque in ſuum quoſque ordinem diſtribuiſſe, haſtatos, equites, ſagittarios: quum prius omnia [2] promiſcua fuiſſent atque implicita. Hic eſt qui cum Lydis bellum geſſit: quo tempore in ipſa pugna dies in noctem eſt conuerſus: quique tota ſupra Halyn flumen Aſia ſibi conciliata, collectis ſuis omnibus, copias duxit aduerſus Ninum, ſimul & patrem vlturus, & ciuitatem ipſe euerſurus. Ipſi porro, Aſſyriis prælio ſuperatis, Ninum obſidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Aſiam eruperunt: & dum illos fugientes perſequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Eſt autem à lacu Mæotide ad Phaſim vſque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere peruenīri poteſt in Mediam: ſed vna duntaxat natio interiecta eſt, Saſpires: quos vbi tranſieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, ſed alia via ſuperiore & multo longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hic Medi cum Scythis congreſſi, prælioque fuſi, Aſiæ imperium amiſerunt. Porrò

1 in turmas decuriaſſe,

2 promiſcuè fuiſſent confuſa.

Scythæ vniuerſa Aſia potiti, hinc rectà in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæſtinam ingreſſis Pſammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne vlterius progrederentur. [1] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe eſſent Palæſtinæ Aſcalone, bonaque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot reliqui Veneris Vraniæ fanū depeculārunt, inter cętera (quantum equidem ſcio) huius deæ fana vetuſtiſſimum. Siquidem quæ in Cypro eſt *eiuſdem deæ* ædes, ex hac prodiit: id quod ipſi etiam Cyprij referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipſa templi ſpoliatoribus eorumque poſteris ſemper immiſit morbum fœmineum: quemadmodū & ipſi fatētur Scythæ, ſe videlicet illo morbo ob id laborare. [2] & videre licet apud Scythas hūc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Poſtquam verò iam vigintiocto annis Aſiæ imperium Scythæ obtinuiſſent, omniaq; iam penè ex negligentia licentiaq; depopulata eſſent (nam præter tributum exactionesq;, diripiebant, extorquebantq; à quibuſlibet quæcunq; poſſidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hoſpitio acceptam inebriatamq; interemerunt. Et ſic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt. Vt autē ceperint, in aliis mox ſcriptis indicabo. Aſſyriosq;, excepta Babylonica quapiam portione, ſubegerunt. Poſt hæc Cyaxares, vbi quadraginta annis [3] vnà cum Scythis imperaſſet, vita functus eſt. Cuius regnum ſuſcepit Aſtyages filius. Hic filiam ſuſtulit, appellauitque eam Mandanen. Quæ viſa eſt ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipſius vrbem oppleret, atq; vniuerſam Aſiam inundaret. Quod ſomnium quum magis ſomniorum interpretibus expoſuiſſet, conterritus eſt, ſingula quæque ab illis edoctus. Ideoque viſum hoc reformidans, Mandanen iam

1 Scythæ verò regredientes, quū in vrbem Syrię Aſcalonē perueniſſent, pleriſq; nullo illato damno prętergreſſis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanū ſpoliarūt, omniū (quantū quidem intelligo) huius deę templorū veneriſtiſſimum.

2 Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos cōſpici: quos Scythæ ipſi enareas, *id eſt, execrabiles, ſeu execrationi obnoxios*, appellāt.

Ita que octo & viginti annos Scythæ imperiū Aſiæ tenuerunt, quo tempore omnia iniuriosè & ſuperbè imperitādo vaſtarunt. Siquidē præter tributa, tantū à ſingulis exigebant quantum iis impoſuiſſent: & tributis non contenti, ſingulorum etiam bona paſſim prædabantur. Pleroſq; igitur ipſorum Cyaxares & Medi hoſpitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant ſunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autem ceperint, & Aſſyrios (excepta Babylonia) ſibi ſubiecerint, alibi declarabo.

3 comprehenſo Scytharum imperio, regnāſſet.

iam viro maturã, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persę cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio sedato, [1] gerentemq; se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quę omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Persis accersit, eiq;, quum venisset, custodiam apponit, volens quod illa peperisset interimere. Etenim magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebãt Astyagi, prolem filię pro ipso regnaturam. Hocigitur obseruans Astyages, vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi supersedeas: [2] néve committas vt alios præponendo, postea tibiipsi perniciem crees. Capito quẽ Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: postmodũ quoquo modo voles ipse sepelito. Cui respondit ille, * Neque aliàs vnquam rex huic viro rem iniunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quòd si tibi cordi est hoc ita fieri, [3] mea interest id industriè exequi. Hæc quum respondisset Harpagus, eique [4] puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum flens: adiensque vxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego verò (respõdet vir) quanquam Astyages mãdauit, etiamsi desipiet, peiusque insaniet quàm nunc insanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idque multis de causis, tum quòd puer ipsi mihi cognatus est, tum quòd Astyages grandis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero securitatis meæ causa
21 expedit hunc puerum interire, sed per aliquẽ ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc loquutus, euestigio

1 & quẽ ipse infra mediocris cõditionis Medos duceret.

2 Neque me decipito, & ne aliis *ad hoc agendum* delectis, tãdem tibi ipse malum crees.

* neque aliàs vnquã notasti, *sensu* deprehendisti) in hoc viro illepidum quidquam. *est enim hic παρειδὼς ἰδὲ quod cognoscens: vt ex Thoma Magistro docet Pam. Leopar. Emend. l. 7. c. 11. S.*

3 meum est

4 puerulus cũ ornatu traditus esset ad necem,

nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pá-
scuorum maximè idoneorum, & montium feris frequen-
tissimorum esse gnarissimum, cui nomẽ erat Mitradates:
cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cy-
no Græca lingua, *id est canis*; Medica, Spaco. nam canem
Medi spaca appellãt. Locus vbi boum pascua ille habebat,
montium radices erant, ad ventũ boream Ecbatanorum,
& ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saspires ver-
gente, Media valde mõtosa est & edita, ac nemoribus fre-
quens, reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque ac-
cersitus, properè quum venisset, inquit ad eum Harpagus,
Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertis-
simo montium exponas, vt celerrimè pereat. & hęc vt tibi
dicerem mihi iniunxit: & nisi hunc interemeris, sed aliquo
pacto seruaueris, pessimo exitio te occubiturum. cui ex-
positioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc vbi
audiuit bubulcus, sumpto infante, rediit quà venerat ad
bouile suum. Ei, dum in vrbẽ abiit, vxor sua, quæ erat præ-
gnans, per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis
enixa est filium. Absente marito vtrique mutua tenebantur
sollicitudine: hic quidem vxori parturiẽti metuens, il-
la vicissim marito timens, propterea quòd præter consue-
tudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus
affuit, eum vxor, vtpote ex improuiso cernens, prior inter-
rogauit quid ita studiosè ipsum Harpagus accersisset. Cui
ille, Vxor, inquit, vbi in vrbem veni, & vidi & audiui quod
nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros. Harpa-
gi domus omnis luctu tenebatur: in quã ego perterrefa-
ctus simulatq; introij, video puerulum in medio positum,
palpitantem vagientemq; auro ac versicolori veste orna-
tum. Eum Harpagus, vbi me vidit, iussit celerrimè sumere,
atq; exponẽdum asportare in montẽ quammaximè feris
abundantem: dicens Astyagem esse qui hęc mihi iniunge-
ret: magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum
puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorũ esse, non
autem illius generis. Admirabar tamẽ quòd viderem au-
ro vestibusque ornatum: præterea quòd planctus manife-
stus fiebat in Harpagi domo. Atqui inter viam, ex omni
ora-

1 pascua & montes feris oppletos quã opportunissimè incolere, 2 fore vt pessimo supplicio te interficiat. Expositũ autem intueri sum iussus.

3 ad casam suam. Huic porro etiã vxor quæ per totũ diẽ parturierat, tunc fortè numinis voluntate filiũ peperat. dum ipse in vrbẽ proficiscereturr: erantque alter de altero sollicitι.

4 quod vtinam neq; vidissem, neq; vnquam dominis nostris eueniat.

5 Nunquam enim cogitasse ex eo genere esse.

6 Cæterùm in via rẽ totã ex ministro intellexi, qui mihi extra vrbem deducto puerulum in manus tradidit: filiũ esse videlicet Mãdanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filij: & Astyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic est,

oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihiq; infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici. atq; is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cum lachrymis amplexa, obsecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam: seque, nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier vbi id viro nõ persuader, 1 Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum: ablatum hunc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neq; nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste qui supereſt, animam non amittet. Sane quam commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti conditione: atque ita continuò fecit. Igitur quem necaturus attulerat, eum vxori tradidit: suum autem, qui mortuus erat, acceptum, collocauit in eo vase in quo alterum portauerat. Omniq; alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domum Harpagi: aitque sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptum, educauit, impositio illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, eum res ista quæ illi contigit, palàm fecit: Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, ipse eos muniis distinguebat: vt alij domorum structores essent: aliis, vt satellites: alij, vt oculus regis esset: alij, vt mandatorum renunciator, tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum

1 Secundò hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi nõ possum persuadere vt exponas, tu saltem hoc facito: si quidẽ omnino necesse est exponi cerni.

2 Tertio verò die quàm puer expositus fuerat,

3 ipse quibusdam eorum præcipiebat vt domorum ſtr.

quidam colluſor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non feciſſet, iuſſit ab aliis pueris comprehendi: & quum illi paruiſſent, * multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, vbi primùm dimiſſus eſt, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertuliſſet deplorauit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomẽ) ſed filium bubulci Aſtyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Aſtyagem, ducens filiũ ſecum, contendit: & rem intolerandam paſſum eſſe inquiens, eiusque humeros oſtendens; Siccine indignè, ait, accipimur, rex, à filio bubulci ſerui tui? Audiens hæc atq; cernens Aſtyages, volens Artembaris honoris gratia vlciſci puerum, iuſſit accerſi bubulcum & filium. Qui quũ ambo adfuiſſent, intuens in Cyrum Aſtyages, Túne, inquit, hoc tali patre genitus, auſus es huius filium, viri apud me primarij, * tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Iſtud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat; me regem ſuum ludentes conſtituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime eſſe idoneus. At iſte, quum cæteri pueri iuſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd ſi ego propterea vllo malo ſum dignus, hîc tibi præſto ſum. Hæc loquente puero, ſubiit Aſtyagi agnitio eius, viſáque eſt figura oris referre ac repræſentare ipſum, & geſtus eſſe liberaliór, & tempus expoſitionis cũ pueri ętate congruere. His perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine voce manſit, vixque tandem ad ſe reuerſus, volens à ſe Artembarem dimittere, vt bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artembares, efficiam vt filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri poſſit. Dimiſſo igitur Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percõtatur vnde puerum accepiſſet, quíſve ei tradidiſſet. Ille ex ſe genitũ reſpondere, & genitricem eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum cõſulere qui cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulque hæc dicens, ſatellitibus innuit vt caperent ipſum. Hic autem ad neceſſitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioq; exorſus, vera referendo, deſcendit ad preces & ad petendam

* *alij*; verberibus eum hd modum aſperè tractauit. S.

1 à ſerui tui, & quidé bubulci, filio?

* *alij*, tam indignè tractarei S.

2 vt de bubulco ſeorſum accepto quæſtionem haberet, Ego, &c.

3 ac ſi vltro vellet in maximas anguſtias ſeſe dare.

petendam sibi veniam. [1] Bubulco veritatem eloquuto, Astyages pauciora iam verba fecit: sed Harpagum, cui valdè succensebat, vocari à satellitibus iussit. Quem, vbi adfuit, percontatur Astyages, Harpage, qua nece interemisti quẽ tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit pastorem interesse) noluit tergiuersari mendacio, ne argumentis conuinceretur: sed ita respondit, Ego, posteaquam infantem accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui sententia facerem: & [2] tamen, quum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibiipsi carnifex. eoque ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te esse qui iuberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non sum. tu enim ita præceperas. [3] Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expirasset: comminatus isti extrema quæq; nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis, rem cognoui, & per eosdem mortuũ sepeliui. Ita res habet, rex: atq; hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem [4] directam habuit orationem. Astyages autẽ dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod cõtigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hunc puerũ factum erat, valde laborabam, & à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare. Harpagus, quũ hęc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum cõmodè cessisset, & propter sortem prosperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properãter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiẽs, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Astyages iugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum,

1 Astyages bubulci veritatem eloquuti non magnam rationem habuit: sed Harp.

2 & tamen, quũ in te nihil peccassem, neq; filiæ tuæ, neq; tibiipsi essem carnifex.

3 Tradidi igitur isti hoc modo: addito mãdato vt eum expon.

4 simplicem

paratum habuit. Dehinc ſub horam cœnæ, poſtquam ad-
fuerunt cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus, conui-
uis quidem aliis atque ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt
ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & ma-
nus extremas ac pedes, reliquis filij ſui partibus. nam illa
in caniſtro operta, ſeparatim repoſita erant. Eum autem,
poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages, inter-
rogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se verò valde ob-
lectatum, dicenti Harpago, ij quibus negocium erat da-
tum, adferunt caput filij cum extremis manibus ac pedi-
bus tectum: & adſtantes iubent detegere, ac ſumere quod
vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit
reliquias filij. non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt,
1 ſed mentis compos fuit. ' ſed apud ſeipſum manſit. Et percõtanti Aſtyagi nunquid
agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere re- 23
ſpondit: ſibiq́ue quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito
reſponſo, receptisq́ue reliquiis carnium, domum abiit, eas
(vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum
quidem hac vltione Aſtyages proſequutus eſt. De Cyro
2 quomodo ſibi viſum illud eſſent interpretati. Illi idem reſponſum reddiderunt, *quod antea*: oportere puerũ regnare, ſi ſuperſtes eſſet, nec prius obiiſſet. Atqui, &c. autem deliberans, eoſdem ex Magis accerſiuit qui fuerant
ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſci-
ſcitatur eos ' quid cenſeant de viſione ſibi agendum. Illi
neceſſariò fore inquiunt vt puer, ſi ſuperſtes eſſet, nec hac-
tenus periiſſet, regnaret. Atqui puer & viuit & incolumis ee
eſt, (Aſtyages excipit) & quum ipſum ruri agentem pueri ee
eius pagi, regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt ee
reges, ea omnia hic fecit. Nam ſatellitibus, ianitoribus, in- ee
ternũciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium exercuit: ee
quæ vobis quónam videtur ſpectare? Si ſupereſt puer (Ma- ee
gi reſpondent) atq; regnauit ' nulla ex prouidentia, confi- ee
dito ob id, ac bono ſis animo, iam non eum regnaturum ee
3 non de induſtria & abſque vllo conſilio, confid. iterum. Nam quędam vaticinationes noſtræ in exigua re- ee
4 & quæ ex inſomniis pẽdent, prorſus ad leue quidpiã deueniũt. ciderunt, * & velut inſomnia in imbecillum quiddam tan- ee
5 hunc eſſe ſomnij exitũ, puero, &c. dem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpondens) iſtius ee
veſtræ, Magi, ferè ſum ſententiæ, ' me ſomnio eſſe defun- ee
ctum, puero iam rege nominato, nihilq́ue mihi amplius ee
eum eſſe reformidandum. Vos tamen probè conſideran- ee
tes, quænam futura ſint & meæ domui & vobis tutiſſima ee
conſulite. Ad hæc Magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) ma- ee

gni

» gni interest, tum stare principarum: [1] qui si immutetur,
» & ad hunc puerum qui Persa est transeat, nos quoque qui
» Medi sumus, in seruitutem redigemur apud Persas, & ex-
» tranei nullius erimus pretij: te verò regnante, cuius popu-
» lares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud
» te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno
» tuo prospiciendum est: & nunc, si quid cerneremus quod
» timendum esset, tibi aperiremus: verùm quum in rem fri-
» uolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te iti-
» dem cõfidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab ocu-
» lis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyages ga-
» uisus est: accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego pro-
» pter quandam haud sanam somnij visionem in te fuissem
» iniurius, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque
» lætus ad Persas ito cum iis quos ad te deducendum mit-
tam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis est vxor eius. Hęc loquutus Astyages Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambysis reuersum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt, vt quem statim mortẽ obiisse crediderant. Sciscitabantur igitur quónam modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse, [2] & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verùm in illo itinere omnẽ rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, vt magis diuinitus videretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. vnde hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales virilissimus euasit & idem dilectissimus, [3] constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per se se, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat, sibi socium comparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Har-

1 alioquin alienatus, ad hunc puerum qui Persa est, deueniret: at tũ nos qui Medi sumus, in seruitutẽ redigeremur, nullius q; pretij essemus apud Persas, vtpote extranei. At permanente rege, cuius pop.

2 & in maximo errore versatũ fuisse.

3 ei instabat Harpagus, dona mittendo. *vel*, *Erat studiosus eius.*

pagus ſingulis quibuſque eorum ſe inſinuans primoribus, perſuadebat oportere Aſtyagem à regno ſummoueri, Cyro delecto. Harpagus, his tranſactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Perſas agenti ſuam aperire ſententiam, quum aliter nõ poſſet, vtpote itineribus cuſtoditis, huiuſmodi rem comminiſcitur. Exenterato quem ſolerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino reſcinderetur, indidit libellũ in quo quæ libuit cõſcripſerat: reſutoq; ventre, leporem vnà cum retibus tradidit venatori cuidam ſuorũ domeſticorum fidiſſimo: miſitq; ad Perſas, præcipiens ſuo ore, quum daret leporẽ, Cyro diceret vt ipſe ſuis manibus aperiret, idq; ſine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambyſis, quẽ dij reſpiciunt (nam aliter nunquam in tãtum fortunæ peruenisſes) vlciſcere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem ſtudio perieras, deorum tamen beneficio & meo ſuperſtes es. Quæ omnia quemadmodũ circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſim quòd te non occidiſſem, ſed bubulco tradidiſſem. Nũc, ſi mihi auſcultare vis, omni tu cui Aſtyages imperat regioni imperabis. Quum enim Perſis vt deficiant perſuaſeris, expeditionem aduerſus Medos ſuſcipe: vtpote ad votũ tibi reſucceſſura, ſiue ego dux ab Aſtyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorum illuſtrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi ſint hîc in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus, his auditis, conſiderabat quónam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc eſſe appoſitum, vt ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, cõcilium Perſarum coëgit. Deinde reſignato libello atque lecto, ducem ſe inquit Perſarum ab Aſtyage eſſe deſignatum. Et nunc Perſæ, ait, edico vobis vt præſtò mihi ſitis cum ſingulis falcibus. Hoc Cyrus Perſis præcepit: quorum complura ſunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt, Arteatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphij, Maſij.

1 Quũ leporem arte cõpoſuiſſet, eiusq; ventré reſcidiſſet, nihil lacerádo, indidit libel

2 *vel*, præcipiens vt quũ leporem Cyro daret, ſuo ore diceret vt, &c. *vel, Cyrum admoneret etiã vt, &c.*

3 Sunt autem hæc a quibus alij omnes *dependent.*

Sed

Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum [1] cognatio est, vnde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Persida is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem vt lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quam lautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo [2] interualli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vllo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi. nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona video in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persæ, vt qui iampridem [3] dedignarentur parere Medis, nacti [4] præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersiit. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque [5] aduerso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [6] cum Persicis prælium conseruerunt, quicunque eorum [7] sermonis Harpagi erat expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant, plerique de industria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapso turpiter Medico

1 Tribus

2 *diuersimode:*

3 grauiter ferrent

4 ducem,

5 tanquã diuinitus mente captus, Harp.

6 cum Persicis iũctæ fierũt. *vel.* Persicis occurrerunt.

7 proposirũ Harpagi ignorabant, præliabãtur: cæt. ad Pers.

exercitu, Astyages vt primum rem cognouit, minitãs Cyro, inquit, Ne sic quidẽ Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes qui suasissent ipsi Cyrum dimittẽdum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis cõfligens fugatur: viuusq; capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo astans Harpagus insultauit, eumque dicteriis lacessiuit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filij pauisset; [1] quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuens Astyages vicissim interrogat nunquid [2] ipsius foret Cyri opus. Harpagus suum verò esse diceret; idque meritò, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. [3] Tum Astyages eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd si facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt.

Iidem sequentibus temporibus, quum horum factorũ pœniteret, à Dario defecerũt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæq; qui nunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asię imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. Porro ritus quibus vtuntur Persæ,

1 quòd esset illius seruitus pro regno. *id est, Quòd propter illud ex rege seruus factus esset.*

2 sibi vindicaret Cy.

3 Tũ Astyages demonstrare cœpit illum omniũ hominum & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimũ quidem, quòd quum ipsi liceret regem esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium attribuisset: iniquissimum, &c.

29

Persæ, tales esse comperi. Neq; statuas, neq; templa, neque aras extruere consuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniæ tribuere. ob id (vt mea fert opinio) quòd non, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum cœli Iouem appellantes. Soli lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt iam inde ab initio. [1] Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Assyrij Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hoisce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt: Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorsus: sed neque libamentis vtuntur, aut tibiis, infulisve, aut molis: verùm, vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens, deum illum implorat, myrto maximè cinctam gestans tiaram. [2] Sacrificans autem, non pro se solo priuatimq; vota nuncupat, sed communiter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidem regi: quoniam [3] inter Persas omnes idem quoque comprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam susternit quammollissimã, maximè trifolium. Huic impositis carnibus, Magus astans theogoniam accinit. siquidem hanc illi dicunt esse incantationẽ efficacissimam. Citraque Magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quemcunque vsum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum censent suum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis equum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornacibus tostos, isto die in mensam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autem vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc est quòd Persæ dicunt, [4] Græcos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur pretij nullius, & si quid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec

1 Postea verò didicerunt Vraniæ etiã sacrificare. & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

2 Illi autem qui sacrificat, non licet sibi priuatim precari bona. sed commun.

3 Inter cunctas Persas ipse etiam qui sacrificat, comprehend.

4 Græcos finẽ edendi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretij: quod si quid tale apponeretur, nõ esse finem facturos quoad satiati essent. Vini vsu de appetentes sunt.

vomere coram, nec vrinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maximè ſeriis conſultare conſueuerunt. Nam ſi quando ipſis conſultandum videtur, tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ędibus illis in quibus fortè conſultatur prędeſt: &, ſi placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipſo: ſin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdem poti pronunciant. Quum in via inuicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur, quòd ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur duntaxat: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis autē illos obſeruant reuerenter qui proximè habitāt: ſecundas tribuūt iis qui à primis proximi: atq; ſic deinceps progredientes, quo vicinio.es, hoc arctiori neceſſitudine iunctos exiſtimant: ſe nimirum omnium longe optimos arbitrantes: alios verò, quo remotius diſſiti ſunt, hoc à virtute magis eſſe alienos. atq; illos demum ſecundum dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes qui à Perſis abſint quam remotiſſimè. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus omnibus præerant Medi. Idem & affines perinde atq; Perſę colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progreſſa fuit. Externorum autem morum Perſæ maximè omnium hominum ſunt ſtudioſi. Nam & Medicam veſtem propria elegantiorem arbitrantes, geſtant: & in pugnis thorace vtuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas ſemel reſcire potuerunt, frui ſtudēt. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, ſed multo plures pallacas habent. Secūdum bellicam fortitudinem potior ducitur numeroſæ ſoboliſ procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, huic

1 Quod autē ipſis placuerit deliberantibus *inter pocula*, id poſtri die proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & ſi quidem placuerit ſobriis etiā, eo vtuntur: ſin min⁹, relinquūt. De quibuſcunq; autem ſobrij conſultauerint, inebriati ea in diſquiſitionē reuocant. Si in vita, &c.

2 Minimè autē eos qui ſedes à ſe remotiſſimas incolunt, honore afficiūt: ſeipſos omnium hominū longè præſtantiſſimos eſſe arbitrātes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolūt, (vt dictū eſt) virtutem amplecti. at

qui longiſſimè ab ipſis habitent, deterrimos eſſe. Porrò Medis imperium obtinentibus, quædam etiam gentes mutuò imperabant, *id eſt, imperium in quaſdam obtinebant, & viciſſim aliarum imperio ſubeſſent.* Medi enim vniuerſis imperabant, & maximè ſibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: iſti verò, iis qui maximè vicini erant. Eadem autem ratione & Perſæ vicinos ſuos colunt. Latę enim progrediebātur illa gens imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut.

[1]huic rex, tanquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes vsq; ad vicesimum, tribus duntaxat in stituũt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquenniũ filius in conspectum patris non venit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia sic fit vt si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neq; alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam exercere ob vnum solum delictum: [2]sed expendere iubetur quisq;, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta vratur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios, aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens sit, a proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Siquis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quòd in solem peccauerint. Externum verò qui iisdem correptus fuerit, [3]è regione sua exigunt: atque ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quamquam illos lateat, nobis minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probè sciens de Persis possum indubitatò affirmare. at ista quæ de mortuis pro-

1 huic rex munera quot annis mittit. In multitudine autem positum esse robur existimant. Lib.

2 Sed vbi cõsideraueriit, si peccata commissa plura maioraq; esse comperiat quã obsequia præstita, tum demum iram suã exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidisse: sed quicũque tales fuerint *filij* necesse esse vt si de illis inquiratur, aut supposititij aut spurij comperiãtur. Quippe veris.

3 multi è regione sua expellunt; necnõ columbas albas, *f. expellunt*; eandem causam prætendentes. In flum.

duntur, obſcuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Perſarum non prius humari quàm vt aut ab alite aut cane trahantur. [1] Magos tamen ſat ſcio hæc factitare: quandoquidem apertè faciunt. Perſæ igitur mortuum [2] cera inuoluentes in terram condunt. Magi verò cum ab aliis hominibus, tum à ſacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi nullius animantis occiſione ſe polluunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi ſuis ipſorum manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt ſi formicas ſerpentesque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hũc in modum dictum ſit: nos ad inſtitutam narrationem recurrimus. Porro Ionesatque Æoles, vbi audierunt Lydos citra negocium à Perſis victos, legatos Sardis miſerunt ad Cyrum, [3] vltrò poſtulantes vt iisdem conditionibus eos admitteret quibus Crœſi ſubiectos in ditionem accepiſſet. Verùm Cyrus ad eorum poſtulata per huiuſmodi *ſimilitudinem atque* apologum reſpondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi piſces in mari conſpexiſſet, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus ſuauitatem* in terram progreſſuros: at ſpe ſua fruſtratus, miſſo in mare verriculo, ingentem piſcium vim complexus eſt traxitque. Et quum palpitãtes cerneret in ſicco dixit ad piſces, Temperate, inquit, nunc mihi quæſo à ſaltationibus: quando non libuit vobis me canente ſaliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipſo Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœſo rebellarent, conſtanter recuſauerant: actum demum, [4] rebus non ex ſententia ſuccedentibus, parati eſſent Cyri imperata facere. Hac occaſione ita commotus, dicto reſponſo eos dimiſit. Iones, hic auditis, ad ſuas quique ciuitates reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Mileſios. quippe cum his ſolis fœdus inierat Cyrus, iiſdem conditionibus quibus & [5] Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi ſententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *ſimul & præſentem rerum ſtatum nuntiarent & auxilium rogarent*. Iones verò illi ad quos Panionium quoq; perti-

1 Magos qui dem certè ſat ſc.

2 vel, Cera circumlinentes, aut integentes.

3 volentes iiſdem conditionibus fiare quibus & Crœſo fuerant ſubiecti. Verùm Cyr.

4 rebus confectis.

5 Legit hic interpres λυδὸς pro λυδούς.

pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tũ montium cõmoditate omniũ optimè sitas quas nos nouerimus: adeo vt neq; superior regio, neq; inferior, neq; ea quæ orientem nec quę occidẽtem spectat plaga, Ionia hac in parte æmulari possit. Siquidẽ hęc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtuntur non eadẽ, [1] sed eius quatuor proprietates ducũt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Post hanc Myus & Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadẽ lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantũ ad linguã attinet, nõ conueniunt, inter se tamen eadẽ sonant lingua. Reliquę sunt tres ciuitates Ionicæ, quarũ duæ insulas habitãt, Samũ videlicet & Chium: tertia in cõtinenti sita, Erythræ. Ex his Chij & Erythræi eandem sermonis proprietatem sibi vendicant: Samij verò ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac verò ex iisdem Ionibus Milesij erant qui cum Cyro
57 metus pertextu fœdus pepigerant. Insularibus autem nihil dum grauius fuit metuendum, quòd Persis Phœnices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigiis non vterentur. Porrò hi non aliam ob causam ab Ionibus defecerunt quàm quòd imbecilles essent omnes alij Græci, tum Iones oppido quam infirmissimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia insignis erat. [2] Iam enim alij Iones atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc plerosq; ex illis videas quos nominis istius pudeat. Cæterum duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur: & *quum semel nomen sibi Panionius indidissent*, fanum quoque de suo nomine construxerunt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem participes fieri, exceptis tantùm Smyrnæis. Tale quippiam Dorienſibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nam & hi cauent ne quẽ è finitimis Dorienſibus ad Triopium [3] sacrum admittant: adeo vt etiam ex populariſbus suis, qui sacri legem transgressi essent à Iudorum

1 *Ad verbum* Sed quatuor modos deductionum vsurpant. *i. Eas vtuntur in quatuor modos & proprietates deducta.*

2 Adeo quidem vt cum alij Iones, tũ ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ionesq; appellari nolent. Sed etiamnum multi eorum nomen sibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit.

3 Templum.

communicatione excluſerint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victoribus cõſtituebantur ęrei: quos acceptos non è sacro efferre, ſed deo ipſi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnaſſeus, nomine Agaſicles, in eodem certamine victoria potitus, auſus eſt legem hanc violare, tripodemq; domum ferens sibi aſſeruare. Propter quod commiſſum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camerus, Cos atque Cnidus, ſextam ciuitatem Halicarnaſſum à ſacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnaſſeos multantes. Atq; mihi ſanè videntur Iones duodecim feciſſe ciuitates, nec voluiſſe plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponneſium habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è ſedibus ſuis exegerunt, duodecim ſunt partes. Nempe prima* ante Sicyonem eſt Pellena, deinde Ægiræ & Ægæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus eſt. Poſt Ægas Bura eſt & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Poſt hanc Ægion eſt, & Rhypes, & Patrenſes, & Pharenſes, atq; Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli mediterranea colũt. Hæ ſunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque cauſa fuiſſe videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates cõſtituere placuerit. Nam iſtos præcipuè magisque aliis Iones eſſe, aut præſtantius quippiam geſſiſſe, magna inſania eſſet aſſeuerare: quum ex his Abantes ſint, Eubœæ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomeniis ſint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, Phocenſes, Moloſſi, Arcades, Pelaſgi, Dores, Epidaurij, atque aliæ pleræq; nationes inter ſe commixtæ ſint. Quorum alij ex Athenienſium Prytaneo progreſſi, nobiliſſimos ſe Ionum exiſtimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter ſe firmauerant, tradiderúntque ſuis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nũquam cibum ſumerent, neque propriis nominibus compellarent:

1 templo.

2 ad clauum ſuſpendere. Propt.

* Pauſan. 211, 26: & 234. 37. habet πρὸς Σικυῶνος. quod ſignificat, ex ea patre quæ Sicyoné attingit Achaia. δ.

3 Omittit ἀποδάσμιος.

4 Ex quorum numero, illi qui ex Prytaneo Athenienſium profecti ſunt, & ſe Ionum nobiliſſimos exiſtimarunt, hi vxores ſecum non adduxerunt quum in coloniam migrarent: ſed Caricas habuerũt, quarum, &c.

pellarent: propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, idq; ob cædis patratæ causam. Porrò Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm; quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates. Æolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, [1] Ægæa, Myrina, Grynea. Atque hæ XI Æolicæ fuerunt priscæ ciuitates. Vna autem Smyrna (Æolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [2] diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam verò hac occasione amiserunt Æoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi accepissent, [3] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis iis quæ Idam

1 Ægæa, αἰγαῖαι,
2 dirempta fuit.
3 distributæ sunt, *velinter se partita sunt* ipsis illæ vndecim, &c.

habitabant: nam illę ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebāt. Sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquam consanguitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbiis Tenediisque [a] nihil grauius, perinde atq; cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. Porrò vbi Ionum Æolumq; legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pytermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [b] in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [3] Illi quanuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego coniicio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionumque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonij & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatam dixisse, Equidem non extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt. Atque his, (si modò superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerent. nā Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabulo homini Persæ commisit: Crœsi autem cæterorumq; Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendū. Ipse versus Ecbatana cōtendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [4] etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item

[a] nihil periculi, pet.

[b] vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerēt, processit, hort.

[3] *Adde ex vet. cod. Græcum*, Lacedæmonij verò illis aurem præbere noluerūt, imò non ferendum esse auxiliū Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

[4] *Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.*

Item Sacæ atque Ægyptij, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. [1] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro defciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimisque omnibus persuasit vt communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalumque in arce vndique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nunc mihi accidunt? [2] quando non cessabunt Lydi (vt videntur) tantisper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde fecisse atque is qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, ipsis autem vrbem suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex inquit, Cyre, quanquam prudenter tu recteque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cum superiorum, tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera, ne *videlicet aliquando viribus aucti*, vel defectionem meditari ausint, ye molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetoque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos: Adhæc impera vt liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex: viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminisceretur, non persuasurum illi vt institutum detrectaret. Adde etiam quòd formidabat ne in posterum

1 Verùm simulatq; Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

2 non videntur Lydi facessendi mihi & sibi negotij finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nũc perinde fecisse, &c.

aliquando Lydi, ſi imminentem calamitatem effugiſſent, rebellantes à Perſis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœſi admonitione gauiſus, remiſſaq; iracundia, reſpondit ei ſe pariturum. Accerſitoq; continùo Mazare homine 29
Medo, eadem illi præcepit quæ Crœſus ſuggeſſerat Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit, illos omnes ſub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnaſſent: Pactyam autem viuum ad ſe perduci. Et iſta quidem ex itinere quũ præcepiſſet, Lydos compulit ad Perſarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abeſſe, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam ſecum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cum ſuis cõmilitonibus Sardis abiiſſe cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obſecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commurarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam miſit qui Pactyam repoſcerent. Cumæi verò conſilio inito ſtatuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus eſſet. Erat enim illic oraculum peruetuſtum quo Æoles Ioneſq; communiter vti conſueuerant. Oraculum hoc in Mileſiorum agro eſt ſitum ſupra Panormum portum. Miſſis igitur ad Branchidas conſultoribus rogabant quídnam facientes hac in re deo gratificaturi eſſent. Conſulentibus reſpondebatur Pactyam Perſis eſſe permittendum. Quæ quum relata audirent Cumæi, putauerunt oracuło acquieſcendum Pactyam q; reddẽdum. Cæterùm quum huc bona pars propenſa eſſet, Ariſtodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros ciuimęos clarus, ſeu oraculo parum fidens, ſiue ipſos conſultores oraculi reſponſum non rectè perferre exiſtimans, conſtanter obſtabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum eſt vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterẽtur ſacerdotes conſultores, inter quos ipſe quoque Ariſtodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenissent vnus ex omnibus Ariſtodicus conſulebat oraculum, ſciſcitans in hæc verba, O rex, venit ad nos ſupplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Perſæ eundem repoſcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Perſarum potentiam formidantes, tamen ſupplicem nondum reddere

1 in Perſiam ad ſedes ſuas pertexit. Pact.

2 Cumæi. Pactyam tradere decreuerant. *vel in animo habebat.* Quum autem vulgus hoc decreuiſſet. Ariſtod.

reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico idem rursus respondebatur quod priores retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeres aliasque auiculas quæ fortè in templo istic nidulabãtur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret, Hominum scelestissime, quæ nam libido te incessit vt auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxilium fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt impij malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis vestris supplicibus lacessatis. Porrò vbi responsum hoc posttemum relatum audiuerunt Cumæi, neque volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam flagitaret, pacisceuntur pro certa mercede mittendum: [1] quod tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea quę circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus à Chiis tedditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, e regione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [2] neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò Pactyas iam à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [3] frumentationem militibus faciens: Ma-

1 Haud enim possũ id certò dicere, quũ res ad exitum perducta non fuerit.

2 neque bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.

3 illo in prædam suis militibus exposito: Magnes

gueſiam etiam pari modo. Poſtremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum ſuffectus Harpagus, & ipſe Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Aſtyages indignis epulis exceperat, quique Cyrum in regni poteſtatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro inſtitutus dux, ſimulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [2] Nam vbi mœnia ciuesque vndique exercitu clauſiſſet, aggere ad murum obiecto *citra nego ium* expugnabat: atque ſic [3] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus eſt. Hi Phocenſes, primi Græcorum [4] longis nauibus vſi feruntur: Adriamque ſimul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tarteſſum [5] occupauerunt. Nauigiis autem vtebantur non roſtratis, ſed penteconteris, *hoc eſt lembis quinquagenum remorum*. Hi quum primum Tarteſſum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique iam octoginta annis Tarteſſiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [6] Phocenſes Arganthonio iſta occaſione reddiți ſunt amici, quòd videlicet Phocenſes Ioniam relinquentes, iuſſit in ſua ditione ſedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quum hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligeretque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non paucorum eſt ſtadiorum, totusq; è maiuſculis lapidibus, iisq; affabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocenſibus hoc pacto fuit conſtructus. Porrò Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quum [7] poſtulaſſet prius ſibi ſat eſſe, ſi vellent Phocenſes vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cetera illis se permiſſurum intacta*. Phocenſes ſeruitutem auerſantes, reſponderunt diem vnum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed interim dum conſultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis vt conſultarent permittere. Simulatq; igitur ille exercitum abduxit, Phocenſes continuò lembos inſtruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque ſupellectile vniuerſa imponerent: ad hęc ſtatuas quoque templorum & cętera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut deniq; picta eſſent, & reliqua

1 Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c.

2 Poſtquam n. ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

3 Phocæam primam Ionũ ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

4 longinquis nauigationibus vſi ſunt: Adr.

5 oſtenderunt. *vel, Paruerunt.*

6 Phocenſes huic viro ad eo fuerãt accepti, vt primùmquidé ipſos reſtituto ia quam vellent ſuæ regionis partem incolere iuſſerit: deinde verò quum id non perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad vrbem muro circũuallandã dedit: & quidé large. Siquidem, &c.

7 propoſuiſſet *illi*,

liqua omnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, soluerunt traieceruntq; in Chium. Phocæam autem iam desertam hominibus occupauerunt Persæ, Phocenses autem quum ipsis Chij insulas quæ OEnusæ vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium transferretur, obq; hanc causam hæc eorum insula excluderetur, concesserunt in Cyrnum. Hic enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porrò Cyrnum traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præsidiaque illic Persarum quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [1] quotquot ex classica sodalitate supererat, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [2] Commodum verò, profectionē molientibus, plusquam mediocritatem desiderium cepit ingens paterni soli morumque Phocensium: & plerique etiam violato iuramento remigrarunt in Phocæam. Alij autem iuramento satisfacientes, soluentesque ex OEnusis Cyrnum rectà petierunt. Quò quum appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacraq; erexerūt. Cæterùm quū iam vicinos circunquaq; hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribusque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginensium Tyrrhenorumque manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunque

1 diras atrocès imprecati sunt omnibus suæ classisqui illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, seque nō prius Phocæā reuersuros iuraruntquā hęc massa emergeret. Cōmod. &c. *Hæc autem verba, Saxum vadis imis leuatū renarit sumpsit Valla ex Horatio.*

2 At quum Corsicam nauigarent, maiorem illorū partē desiderium ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurando Phocæam remearūt. Alij autem iu-

ex Agyllenſium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenſes lapidati fuerant, continuò ' morbida fiebant, ſtupore atque igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllenſes Delphos miſerunt, volentes commiſſum illud expiare. Pythia hæc iuſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſeruantur. nam & iuſta illis perſoluunt magnificè, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. Illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [2] Hyela. Atq; Phocenſium in Ionia res ſic habent. Simile quiddam accidit Teiis, quos ſimulatq; aggerum beneficio cepiſſet Harpagus, omnes conſcenſis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temeſius Clazomenius: ſed nihil pro hac ſua opera fructus reportans, à Thracibus expulſus fuerat: nunc tamen à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum ſoli ſeruitutem non ferentes, patrium ſolum reliquêre. [3] Verùm alij Iones, præter Mileſios, prælio ſuperati tandem, acceſſerunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, viroſque ſe ſtrenuos declararunt, pro ſuis quiſque fortiter pugnans. Superati autem & capti in ſua quiſque patria remanſerunt, eaque quæ imperabantur ſubibant. Mileſij qui iam Cyro fœdere adſtricti erant, (quemadmodum ſuperius à me commemoratum eſt) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia ſecundò in ſeruitutem fuit redacta. Porrò quum Ionibus iis potitus eſſet Harpagus qui continentē habitabant, inſulani horum exemplo conterriti, vltrò ſeſe dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamſi afflictis, nihilominus ſeſe ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum ſaluberrimum dediſſe conſilium: cui ſi obtemperaſſent, licuiſſet Græcorum omnium feliciſſimos viuere. Siquidem ille ſuadebat vt communi claſſe ſoluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum conſtruerent. Hoc enim pacto eos ſeruitute liberatos feliciter eſſe victuros, omnium inſularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit ſibi apparere libertatis ſpem. Hæc Biantis ſenten-

1 mente alienabantur.

2 Hyela. Eam autem cōdiderūt, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnū condere, qui heros eſſet, nō ipſam inſulam. Atque Phoc.

3 At cæteri Iones (exceptis Mileſiis) prælium quidem & ipſi cū Harpago cōmiſerunt, ſicut & qui *ſolū patrium* reliquerunt: ſeq; fortiter geſſerunt, pro ſua quiſq; patria pugnātes: ſed ſuperati captiq;, in ſuis ſedibus remā ſerunt, imperata faciētes. Mileſij autē, qui, &c. *Fortaſſe tamē poſſit & aliter exponi* ἐμεῖναν κατὰ χώρην.

31

sententia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verùm Thaletis quoq; sanum illud consilium, iam ante subactam Ioniam datũ, nempe qui iusserit Ionas vnam quandam communẽ curiam habere, eamq; esse in Teo; propterea quòd Teos in media esset Ionia: cæteras autem ciuitates habitatas, nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus, subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vna ducens Ionas atque Æoles. [2] Nam Cares ab his oriundi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo è longissimo auditu coniectare: sed [3] quũ Minos flagitabat, naues ei implebant. [4] Ille felici vsus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quę illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis [5] signa adiunxere, postremò [6] lora quoq; scutorum excogitauerunt. antea nanque citra habenas gestabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo siniſtroq; humero sustinebant. Post Caras verò tempore longo succedente, Dores atque Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiuntur Cares, qui se aborigines atq; indigenas esse memorãt, eodemq; nomine vsque vsos. atque apud Mylassos Iouis Carij delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoque Mysi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus sint germani. Quippe Lydum & Mysum Caris fratres esse dicunt. atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiamsi, Carum lingua vtantur, non tamen sacro participant. Caunij verò, quantum mihi videtur indigenæ sunt, etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [7] id quod ægrè diiudicari posset. At Iero circumpositos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Post Caras, &c.

1 nihilominus eodem loco haberiquo tribus. *Sed vopuc&ṽras aliam etiã interpretationem admittit*

2 Inte hos autem Cares ex insulis in continentem venerunt. Olim, &c.

3 *vel*, quum Minoi opus erat, naues, &c.

4 Quum autẽ Minos magna ditione potitus esset, prosperaq; in bello fortuna vteretur, longè Carica gẽs supra omnes alias celebris erat. Tribusq; rebus quas illi excogitarant, vsi sunt Græci. Quippe gal.

5 *vel* insignia, *picta videlicet.*

6 ansas quoque scut. excog. Antea nanq; absque ansis gestab. clypeos quicunq; illis vti soliti erant: colloque & dextro hume

c iij

7 Haud enim certò diiudicare possum.

gibus vtuntur cum ab aliis gentibus, tum à Carum moribus multùm diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [1] iuuentutẽ frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, *tam viros quàm mulieres atq; pueros.* Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patriis duntaxat videretur vtendũ diis, Caunij [2] omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi vtebantur. Lycij autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europę filiis Sarpedone atq; Minoe Minos superior factus expulit Sarpedonem [3] eiusq; cõspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycij incolunt, olim erat Milyas: & Milyę tunc appellabantur Solymi. Dũ igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus, Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factũ est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium, partim Carum. [4] Quanquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina sibi ipsis indunt. Et si quis obuium percontetur quisnam sit, quáve familia ortus, à matribus auiisq; protinus genus suum repetet. Adde quòd si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabũtur: sin autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, susceptí ex his liberi reputabuntur [5] minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec 32
Cares tantùm nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Bybleſiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij propemodum circumflui: (eam enim partẽ qua boream spectat, Cerau-

1 prout ferũt gradus ętatũ, & amicitia intercedit, ad compotationes tutmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

2 sumptis armis petulanter aerem feriẽtes hastis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt; se expellere *deos externos* dicentes.

3 Et hi quidem moribus. *vel ritibus*, huiusmodi vtũtur. At Lycij, &c.

& quos habebat suæ cõspirationis, *vel factionis*, socios.

4 Sed hunc morẽ peculiarẽ habent, & cum aliis nullis cõuenientẽ, *vel cãmunẽ*, quòd se de nominibus matrũ appellent, nõ patrum adeo vt si quis vicinũ suum roget quis sit, recenseat seipsum, *i. genus suũ, vel gentem suam*, à matre: matrisq; suæ matres enumeret. Adde quòd, &c.

5 infames. *vel honoribus indigni.*

nius claudit finus, auſtralem verò Symanum Rhodium q; mare) reliquum quod per quam exiguũ eſt, nempe quinq; ſtadiorũ, Cnidij tentauerũt perfodere interea dum Harpagus Ioniã euerteret, volentes ſuã ditionem in inſulę formã redigere. Eratq; hic iſthmus quem perfodere ſtatuerãt, ea parte qua continentẽ ſpectat Cnidia. Id ergo multa manu conãtibus diuinitus arbitror aliquid repugnaſſe, quod nimirũ omnes qui manũ admouerent lęderet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infeſtante petra, Cnidij, miſſis nunciis Delphos, rogant quidnam iſtuc eſſet quod tãtopere conatibus eorũ aduerſaretur. Pythia, vt ipſi referunt Cnidij, ſenario verſu reſpondit in hanc ſententiam,

Iſthmum neque aggerate, neque fodite.
Iupiter nanque inſe, ſi placiuiſſet, feciſſet Inſulam.

Quum reſpondiſſet hunc in modũ Pythia, Cnidij à perfodiendo iſthmo deſtiterunt, & inuadenti cũ exercitu Harpago, vltrò ſeſe nõ cõmiſſo prælio dediderunt.[2] Pedaſij qui mediterraneã ſupra Halicarnaſſum colũt, alijq; vicini maximã diligentiã adhibere feruntur vt eorũ ſacerdos Palladis ſacrã barbã habeat. id quod ter illis accidiſſe putatur. Hi ſoli in Caria populi Harpago diu reluctati ſũt, multũq; negocij exhibuerũt,[3] montẽ extruendo cui nomẽ Lyda. Tandẽ tamen & ipſi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campũ exercitũ produxiſſet Harpagus, Lycij contrà procedentes, pauciq; cum multis confligentes, ſtrenuè ſeſe geſſerunt. Superati aũt prælio fugatiq;, in vrbẽ ſeſe receperunt, vxores, liberos atq; pecunias vnà cum familia tota in arcẽ cogentes: admotoq; igne arcẽ vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quę vbi feciſſent, ipſi regreſſi iureiurando ſe mutuò aſtringentes, eoq; horrendo, cũ hoſtibus iterũ congreſſi ſunt, fortiterq; pugnãdo omnes oppetierunt. Ex Lyciis aũt, qui Xanthij dicuntur eſſe, hi omnes,[4] præter octoginta quoſdã, Iſtięorum ſunt conuenę. qui octoginta tum emigrantes, ſuperſtites remanſerant. Xanthum igitur

c Erat autem intra *ipſum iſthmũ* tota ipſorũ ditio. Nã qua parte in continentẽ definit, iſthmus eſt, quẽ perfodere ſtatuerant. Id ergo multa manu conãtibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddã id videri poſſet, tum aliis corporis partibus, tũ præcipuè circa oculos, dũ rupes feritetur, vulnerati videbantur. Cnid.

2 Porro Pedaſei, *vel Pedaſenſes*, ſupra Halic. medit. incolebãt: apud quos illi quę Mineruę ſacerdos eſt, prolixa barba naſcitur, quoties ipſis aut ipſorum vicinis aliquid mali immi-

net. Quod ter illis vſu venit. Hi ſoli, &c. [*Infra, 216, hoc ipſum repetitur, & à Strabone lib. 13. ab Ariſtotele quoq; Hiſtor. animal. lib. 3, cap. 11. vt annotauit Paul. Leop. Emend. lib. 7. cap. 11. S.*] 3 Munito operibus monte. 4 ſunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe nõ erant, atq; ita ſuperſtites fuerunt. Xanthum &c. *Decepit autem Vallam iſtud ἁμάρτημα, quod pro ἰσίοις perperam ſcriptum fuiſſe, manifeſtiſſimum eſt ex his proximè ſequentibus, εἰ δὲ ἰσίοις.*

huncin modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum, Nam Caunij Lycios insequuti sunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Asiã Harpagus euertebat, superiorẽ ipse Cyrus, vniuersam gentẽ subigẽs nihilq; relinquens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraq; prudens omittam, ea duntaxat proditurus quæ illi q uãplurimo constiterunt labore, suntq; memoria dignissima. Quũ igitur Cyrus cõtinentẽ vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyriis bellum intulit. Assyriæ autẽ cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimũ est Babylon, vbi post euersam ab ipsis Ninũ, regia erat. quod oppidũ situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouersus cẽtenum vicenûm stadiorũ, in summa quadringentorũ & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum est vt aliud nullum eorũ quæ nos nouimus. Iam primûm fossa ambit alta atq; lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorũ crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autẽ regius cubitus, quàm is quo pro mensura vtimur, tribus digitis maior. Operæprecium est me præter hęc [1] differere in quem vsum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidq; terrę [2] in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnam vim duxissent, eos in fornacibus coquebant. Postea cœno vtentes, asphalto feruenti per tricesimum quenq; laterum ordinẽ [3] summitates arundinum instipatas conglutinabant. & primùm labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibusque. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is vnà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt [4] plagæ, quas interfluit fluuius

[1] exponere vbi sit consumpta.

[2] in effodienda ad fossam faciendã terra effer.

[3] Quas vocat arundinum summitates quidam ex Corintho interpretatur arundinum areolas, *siue* arundineas areolas. Super has autem, latentes siccabantur.

[4] portiones, *siue* partes.

fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex
33 Armeniis in rubrũ mare decurrit. In hũc vterq; murus lacertos exporrigit, eiusq; [1] incuruæ vtrinq; ripæ coctilibus lateribus pro maceria præ texuntur. Ipſa vrbs plena domibus eſt ternarum quaternarumque contignationum ſecta in vias cum rectas, tum verò trãſuerſas, quæ ad flumen pertingunt; ad quarum ſingulas pro numero vicorum portulæ factæ ſunt in maceria quæ flumen ſepiebat, & ipſæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica eſt. Alius verò intus non multo quam hic debilior, ſed exilior, inque vtriusq; ciuitatis plagæ medio murus eſt erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrãdi atq; valido: in altero verò Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate exiſtit, duorum vndecunq; ſtadiorum amplitudine, figura quadrata. In [2] ſacri medio turris ſolida, craſſitudine ſimul & altitudine ſtadij, cui alia rurſus ſuperimpoſita turris, & huic ſubinde alia, ad octauam vſque. His forinſecus ſcalæ ſunt in circuitu adhibitæ, per quas ad ſingulas conſcenditur turres. [3] In mediis gradibus ductus, ſellæque in hoc factæ, in quibus [4] aſcẽſuros liceat ſedere ac conquieſcere. In poſtrema turri ſacellum eſt aliud, in quo lectus eſt ſplendidè ſtratus, & appoſita menſa aurea. Statua tamen in hoc ſacello nulla eſt: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrãt Chaldæi huius dei ſacerdotes. Narrant enim illi (tametſi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipſum ingredientem templum, in hoc cubili conquieſcere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt ferunt Ægyptij. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: [5] quæ vtraq; mulier cum viris putatur non habere conſuetudinem: ſicut etiam dei antiſtita Pataris Lyciæ ciuitate, [6] quando ita accidit. Neque enim oraculum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum eſt, antiſtita noctu in templum concluditur. [7] Porrò in Babylonis templo aliud etiam eſt ſacellum inferius, quod [8] magnam habet Iouis ſtatuam, eamq; auream [9], ponè menſam, & ipſam auream, ſimul & ſuſtentaculum cum ſella, omniaq; aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri

1 incuruæ ripæ pro ἐπικαμπαῖ: *quæ vox ſonat* incuruaturæ, *ſed videtur eſſe irreptitia.*

2 templi

3 in med. gr. ſtatio.

4 aſcendẽtes

5 quarũ mulierũ vtraque cum v.

6 intelligo. Quando cõtingit vt antiſtita debeat fungi munere.

7 Porro illo Bab.

8 magnũ habet Iouis ſimulacrũ ſedens; *vel* ſedentis, *legẽdo* καθημένου.

9 & illi magna menſa adiacet aurea: cuius ſcamnũ & ſella ſunt ex auro.

opus æstimẽt. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum, atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis [1] hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet hostias mactare, præterquam lactentes. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldęi [2] quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic suo deo [3] sacra faciunt. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duo decim cubitorum è solido auro: quanquã ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc statuam Darius Hystaspis filius insidiosè captans, non ausus tamen fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darij filius abstulit, sacrificio, qui prohibuerat statuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiamsi alia sint peculiaria pleraque eiusdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitere, (quorum in exponendis rebus Assyriis mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harũ prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorem regnauit, vocata est Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, quum antehac flumen eam omnem restagnare solitus esset. Posterior regina, Nitocris nomine, extitit superiore solertior. cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit se omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipsorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo vt quendam Assyriæ pagum, nomine Artericam, ter influat, & qui nunc è mari per Euphratem Babylonem versus subuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggessit visu mirandum, tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit [4] paludis eluuiem, profunditate quidem [5] ad aquam vsq; semper ducta: latitudine verò eius quoquouersus [6] trecentorum viginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad flu-

[1] pecudes im.

[2] *vel*, quotãnis libanotũ ad põdus centum mill. talentorũ adolent.

[3] festum diẽ celebrant.

[4] paludis receptaculum.

[5] *id est*, *Quoad aqua fodiendo inueniretur.*

[6] quadringẽtorum vig.

ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum vbi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur. [1] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc interseptit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent. [2] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cęterùm ex eis
34 talem fecit cõmunitionem: Quum sit vrbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenẽte, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [3] effluuiũ paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui vbi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnẽ fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac descẽsus qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus, eadẽ qua muros ratione. extruxit item circa mediã fermè vrbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subliciis quadratis, per quæ Babylonij transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem trãseuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pontis exornatũ, tunc fluuium Euphratẽ ex palude in pristinum alueum reuocauit: atq; ita palus quam effoderat, [4] visa est necessariò facta, & pons in vsum ciuiũ extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; cõspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SIC VT REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVMCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVE APERITO. NON ENIM IN REM

1 Hæc autem extruxit qua parte adit⁹ erãt & viæ cõpedia quæ ex Medis ducẽt: ne Medi, &c.

2 Et his quidem munitionib. ab imo vsq; vrbẽ circundedit. Sed & has munitiones obiter ad hũc vsum accommodauit: Quum sit, &c.

3 receptaculum

4 comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

EIVS FVERIT. Hoc ſepulchrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum eſſe ratus ſeneque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, quòd ſupra caput ipſius tranſeuntis mortuus ſitus eſſet) neque ſumere pecunias repoſitas, & eas quidem ipſum prouocantes, reſerauit monumentum: in quo nõ quidem pecunias inuenit, ſed literas ita dicentes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCHRA NON APERVISSES. Talis extitiſſe hæc regina memoratur. Aduerſus cuius filium Labynitum, patris nomen & Aſſyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi cõparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaſpe, Suſa prꝛterfluẽte, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaſpis aquam decoctam, & in argentea vaſa diffuſam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, aſſiduè comitantur quocunque ille proficiſcitur. Cyrus igitur Babylonẽ tendens, vbi venit ad Gyndem amnẽ (qui in Mantienis ortus montibus, per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem prætərlabẽs, rubro infunditur mari) conabatur hunc traiicere, quum non poſſet niſi nauibus traiici. Interim ei quidam è ſacris equis candidis petulanter ingreſſus fluuium, tranſire conabatur. Hunc fluuius verticibus contorquẽs, ſubmerſum abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus eſt, ſe ſic redditurum eum tenuem vt in poſterum facilè vel à mulieribus tranſiri poſſet, ne genua quidẽ tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermiſſa, copias ſuas bifariam diuiſit. Dehinc alueos ad funiculum deſignauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuerſos: quos diſtributis copiis effodi iuſſit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam ætatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctaſſet in trecentos & ſexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxiſſet, ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præſtolantibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit,

1 quòd trãſiens habitur eſſet cadauer ſupra caput ſitum ſitum.

2 ſed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur:

3 *Hæc verba,* Ducit autem rex, &c. *vſque ad* Cyrus igitur, &c. *paulo inferius videntur collocanda.*

4 per Dardaneos. *Darnã enim numerat Ptolemæus inter Aſſyriæ vrbes mediterraneas.*

mouit, cũ eo cõflixerunt, prælioq; fugati, in oppidũ compulsi fuerunt. Ij tamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietum esse, viderantq; omnes pariter gẽtes aggredientẽ, comportauerãt permultorum annorũ commeatus: ideoq; tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsũ in mẽtem venit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit vt, quum cernerent alueum posse tranfiri, illac vrbem inuaderent. Ita instructis atq; admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipse fecit. [1] Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum vado trãsibilem reddidit. Quod quũ ita factum esset, Persę qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueum vnde fluuius Euphrates abscesserat, [2] mediorum ferè femorum tenus fortiter Babylonẽ introierunt. Quos Babylonij, si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubiè [3] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quę ad flumen ferunt portulis, conscensisq; septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cauea excepissent. [4] Nunc exinopinato eis Persæ astiterunt: & quum capti essent qui media vrbis incolebant Babylonij, propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur (vt fertur) ab iis qui circa extrema habitabant. Sed quòd fortè dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciuerunt. Atque ita primò capta est Babylon. Cuius ciuitatis quanta sit potẽtia, cum ex aliis multis declarabo, tum verò ex hoc. Quum regi magno omnis plaga cui imperat, sit [5] distributa in ipsius atq; exercitus eius alimentum, præter tributa, ex duodecim quibus annus constat mensibus, quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omnium prouinciarum longè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([6] qui pro rege tribu-

1 Nam fluuius in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinum eius alueum, fluuio subsidente, *vel abscedẽte*, peruiũ reddidit.

2 mediorum femorum tenus, ad summum, fortit.

3 ingredi nõ permisissent, sed pess.

4 Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantaque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodum narrant accolæ) quũ capti essent qui extremas vrbis partes incolebant, ij qui mediam vrbẽ incolerent, id nescirent. Sed quòd, &c.

5 *Intelligit, singulu regionib. indici solitum quid alẽdo regi & eius copiis persoluerent.*

6 (quem rex huic tractui præfecerat.

tum hoc exigebat) ſingulis diebus ſingulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Eſt autem artaba mẽſura Perſica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello deſtinatos, admiſſarij octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, ſexdecim millibus. nam ſinguli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbẽda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes. [1] Atque hæc præſidis Babylonis peculiaria erant.

[2] Porro in Aſſyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum eſt quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem ſeges prouenitq; frumentum, nõ quemadmodum in Ægypto, flumine ſua ſponte in arua aſcendente, ſed manibus atque *ſcrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca, diſſecta eſt in foſſas, quarum maxima nauibus trãſiri poteſt, [3] ad ſolem hybernum vergẽs: [4] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumẽ, ad quod vrbs Ninus ſita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, [5] lõgè optima eſt, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu cõtendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax eſt vt nuſquam non ad ducena reddat: vbi autem bonitate ſeſe ipſa vincit, etiã ad tricena. Quaternũm autem digitorum maximorum latitudo eſt tritici atq; hordei foliis. [6] Milij verò ac ſeſami ſpeciem non habeo, quamuis ea mihi compertam habeam, tamen memorare ſuperſedeo, probè ſciens, iis qui nunquam Babylonicã regionem adierunt, quę de frugiferis dicta ſunt, perquam incredibilia viſum iri. Oleo autem non vtuntur niſi quod ex ſeſamis faciunt. Sunt eis paſſim per omnem regionem palmæ ſua ſponte naſcentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos, & vinum, & mel cõficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci maſculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices [7] ferunt, quemadmodũ caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecundum ipſam vrbem,

1 Atque hæc ad eũ qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

2 Porro in Aſſyriorũ regione parum pluit: & hoc ipſum eſt q̃ fruméti radicẽ alit: ſeges tamen fluuio rigata, fit lęti-or, prouenit-q́ue, &c.

* celoniis, *ſiue* tolenonibus S.

3 *id eſt, Ad ſol ſtitiũ hibernũ.*

4 pertingit autem ab Euphrate

5 longè præſtãtiſſima eſt ferendo quidem certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidẽ ferre poteſt: veluti ficum, vitem, oleã. Cereris, &c.

6 In quam autẽ altitudinẽ milium & ſeſamum arboreſcant, etſi prõbè nõrim, tamen id nõ referam: quũ ſciã, iis qui n.

7 producũt,

bem, mihi summo miraculo est differendū. [1] Nauigia illorū quæ per flumen cōmeant Babylonē: omnia sunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarij Armeni qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicib. faciūt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modū soli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciē clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustum, dirigentib. illuc duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt aūt nauigia hęc & magna admodum & minora: quorum maxima quęq; ferunt pondus quinq; millium talentorū, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonē peruenerūt, onusq; exposuerunt, lignis nauigij atq; omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eosq; in Armeniā agitant. aduerso enim flumine nauigari prę illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Idem, vbi asinos agitando in Armeniā redierunt, alia ad eundē modum nauigia comparant. Et naues quidē eorum tales sunt. Amictu aūt tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsque ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduunt: postremò candidā penulam circumiiciūt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita habētes comata, mitris redimiunt, vnguētis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gestāt, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malū, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absq; insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atq; hic eorum corporis est cultus. Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nubiles, eas quum congregassent, vniuer-

[1] *Hunc locum ita vertit Sayf. in lib. De re Nauali.* Nauigia illis sunt quæ secūdo flumine deferūtur Babylonem versus, omnia circulari forma, eaque ex aluta. Vbi enim Armenij qui supra Assyrios habitāt, ligna circulatia è salice coaptarūt, obrendūt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtūtur carinæq; loco, nulla neq; puppis neque proræ forma discreta, verùm scuti instar, in orbem cōpositas deinde stipula refercīunt, illudq; nauigium ilumini permittunt, mercib. onustū: præcipuè autem bicos è palmarum foliis comportant vino refertos. Regūtur autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorum alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiuntq; hæc nauigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinque millium. Inest & in vnoquoq; nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures. *Pro Bicos è palmarum foliis, alij Dolia palmea interpretantur.*

fas vnum in locũ recipiebant, quas circumſiſtẽte virorum frequẽtia, ſurgens præco ſigillatim vendebat: ſed primùm pulcherrimam omnium, 1 ſecundum hãc (vt quam plurimo venditur auro) aliam euocabat quæ poſt illã eſſet ſpecioſiſſima. Vendebatur autem in contubernium. Babylonij igitur qui locupletes, & iidem cœlibes erãt, pulcherrimas quaſq; mercabantur, vt quiſq; licitando alterum ſuperauerat. At iis ex plebe qui eſſent cœlibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines ſimulque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum ſpecioſiſſimarum peregiſſet vẽditionem 2 excitabat deformiſſimã, ſi quis illorum mercari volens exiſteret: edicebatque quiſquis vellet quam minimo auri ſumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus eſſet, fœmina addiceretur. Ita aurum ex ſpecioſis virginibus conficiebatur, & ſic ſpecioſæ deformes ac 3 debiles collocabãt. 4 Quarum nullam cuiq; emptori fas erat ſine fideiuſſoribus abducere, ſed datis fideiuſſoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. ſi de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiã ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari ſi vellent. 5 Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quę tamen non perſeuerauit. Sed nouiſſimè aliud quiddam excogitauerunt, ne quis fœminas iniuria afficiat, néve quis aliam in vrbem abducat. Nam poſteaquam expugnati malè accepti ſunt, remque domeſticam abſumpſerunt, vnuſquiſq; plebeius qui victus inopia premitur, filias ſuas adigit ad quæſtum corpore faciendum. Alteram item ſapienter condiderunt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore cõſulant 6 qui eos adeunt, ſi quis & ipſe eundem paſſus eſt morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt cõſulunt, hortanturque ad ea quæ ipſi faciendo effugerint ſimilem morbum, aut alium nouerint effugiſſe. Nec fas eſt cuiquam ægrotantes prẽterire ſilentio, nec antequam explorauerit quónam

1 Vbi autem hęc auro mulcto vendita erat, aliam addicebat, quæ ſecundum illã eſſet ſpec. Vendebatur autem ea conditione vt vxores eſſent *emptoribus*. Babylonij igitur qui.

2 ſurgere iubebat

3 debilitatas aliqua parte corporis. *vel*, quæ aliquo vitio corporis laboraret.

4 Nec verò cuiq; ſuã filiã collocare licebat cui vellet, neq; emptori ſine fid.

5 *Videntur in Gr. exemplaribus præpoſtere collocatu eſſe quæda verba, & eſſe hic ſenſus.* Et hęc quidem apud illos honeſtiſſima cõſuetudo erat, ne iniuria illas afficeret, neq; in aliam vrbẽ abduceret. Verũ ad hæc vſq; tempora non permanſit: ſed nouiſſ. aliud q. excogitauerunt. Nam poſteaquam in *ſuas vrbes* expugnatione vexati fuerunt & bonis euerſi. vnuſquiſ.

6 Accedentes igitur ad ægrotum ſi qui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo conſilium dant, hortant.

Iam ille morbo laboret. Sepulchra eisdem in melle sunt: luctus funebres Ægyptiacis persimiles. Quoties autē cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiā sub diluculum abluūtur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babyloniis lex est omnibus modis fœda: nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque sint diuitiis tumentes, [1] quæ sui copiam facere recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræq; etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris sedent nodis corollisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuiq; libuerit deligendam. Porrò quum semel illic consederint, non prius domum regrediuntur quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Assyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reiicere; [2] siquidem in sacrum contiertitur vsum. Neq; mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare: sed quicunq; is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremò vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, [3] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [4] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitque interdum vt vno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseras. [5] Alicubi, nempe in Cypro, simillis quędam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt [6] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: *In pilam cōiiciunt, ac pistillis pinsunt: deinde linteis con-

1 quæ se aliis immiscere dedignantur, hæ veh.

2 siquidē illa fit sacra.

3 rite factis deæ sacris,

4 nihil tam magnum est quo dato potiri illis possis.

5 Sed & in aliqua Cypri parte simil.

6 Tribus,

* In pilā coniectos, & pistillis cōminutos, incernunt per linteum, *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. cap. 11. est enim σάκκος* cribrate, per cribrum seu incerniculum transmittere.

seruant, vnde quisquis vult conspergit, offamq; facit quasi in modum panis torreat.

Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisq; ortum sita, trans Araxem fluuium e regione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellūt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circunquaque considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiādum cantandumque consurgant. Atque hęc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed & per sexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiesq; euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium verò est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso prætentum monte, cuius cum maxima vastitas, tum summa est altitudo, multasque atque omnifarias gentes habet, ac pleraſque omnes agresti materia victitantes: vbi arbo-

1 Græca verba suspecta hic sunt.

tum frondes 1 iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse: quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana

veter-

veteraſcere. Horum quoque hominum concubitus, ſicuti pecorum, in propatulo eſſe. Et huius quidem maris quod Caſpium vocatur, partem quæ ad veſperam vergit, Caucaſus diſterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientemque ſolem, planities excipit proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpatioſam planitiem non ex minima parte Maſſagetę poſſident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis ſolicitatus incitatusque cauſis. Primùm ſua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine eſſe: ſecundo loco, felicitate qua fuerat vſus aduerſus hoſtes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaſerat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Maſſagetarum regina defuncto viro, Tomyris nomine, ad quam in coniugium petendam Cyrus miſit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. at illa animaduertens non ſe in coniugium, ſed regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Poſtea Cyrus, quum dolus non procederet, progreſſus vſque ad Araxem, apertè infeſto cum exercitu in Maſſagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisque nauibus turres deſuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem miſit, qui diceret, Rex Medorum deſine incumbere in quæ incumbis, neſcius an iſta quæ conſtituiſti, tibi conducibilia erunt. Omiſſo incepto, apud tuos ipſius regna, & nos ſine finium quorum ſumus principes, eſſe. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia males quàm quietem. Quòd ſi tantopere affectas laceſſere Maſſagetas, fer quam ſuſtines ærumnam. Sed deſiſte iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digreſſis, traiicito in noſtram regionem: aut, ſi mauis, nos excipere in veſtram, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Perſarum primoribus coactisq; in medium rem proponit, conſulens vtrum ſibi agendum conſtituerent. Illorum in idem conuenêre ſententiæ, iubentium recipi in ipſorum regionem cum ſuo exercitu Tomyrin. Quam ſententiam Crœſus Lydus quum adeſſet, improbat, in cõtrarium diſſerens his verbis, Equidem tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo,

1 Hanc Cyrus per quoſdam quos miſerat, ſimulatis verbis ambiebat vxorem ſibi habere volẽs. At Tomyris, vbi nõ ſe, ſed Maſſagetarũ regnum ab illo ambiri animaduertit, accelſ &c.

2 Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti antepones? Atqui ſi tãto lacceſſendi Maſſagetas deſiderio teneris, agedum omitte quæ differs in cõſternendo põtibus fluuio laborem: & nõ

id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi in- «
grati, mihi tamẽ extitere disciplinæ. Si tibi esse videris im- «
mortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt «
meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agno- «
scis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis «
discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, sem «
per eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac quam «
proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes «
in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc pericu- «
lum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud «
dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, 38
sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non ad- «
eo multum vincis quàm multum si traiiciens in terram «
illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [1]Hoc e- «
nim pro illo substituito consilium, vt victo hoste, recta «
pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem si- «
ne duce. Turpe est enim atque intolerabile, Cyrum Cam- «
bysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque «
mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in «
occursum prodeant: atque dehinc [2]ita faciendo, dare ope- «
ram vt illos superemus. Namque, vt ego audio, Massage- «
tę bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum com- «
modorum expertes. his ergo viris propone in nostris ca- «
strис magnam instructarum epularum copiam, magna vi «
pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vi- «
ni meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi feceri- «
mus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum «
reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis «
conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: «
vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. At- «
que hæ quidem [3] in discussionem venere sententiæ. Cy-
rus autem priore repudiata, Croesique probata senten-
tia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduer-
sus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio ſpo-
ponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filij sui (cui re-
gnum tradebat) manus præbuit, Crœsum, ac maiorem in
modum vt hominem honore beneficiisque prosequere-
tur, præcepit, si sua aduersus Massageras traiectio non re-
stè cederet. Hæc vbi præcepit, eosque remisit in Persi-
dem,

1 Etenim idẽ ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adoituros tuas prouincias*, fore vt victo hoste recta pergas ad Tomyridis regnũ. Ac præter illud quod est cõmemoratũ, turpe est atq; introl.

2 ita vt dicã fac.

3 propositæ fuerunt sent.

dem, ipſe cum copiis ſuis flumen traiecit. Tranſmiſſo Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem viſionem: Videbatur Cyrus in ſomnis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis habentem in humeris alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Hyſtaſpi (qui Achæmenides erat, [1] Arſamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè viceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus quòd non maturus militiæ eſſet. Expergrectus Cyrus viſum ſuũ [2] intra ſe retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atq; regno meo inſidiari deprehenſus eſt: hoc [3] vnde proculdubio nouerim, per me noſcas licet. Dij mihi, quòd mei curam gerunt, quæcunque euentura ſunt, oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viſo [4] nulla tergiuerſatio eſt quin ab illo mihi tendantur inſidiæ. Quapropter tu quamprimum in Perſidem reuertere: facitoque vt quum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filium tuum mihi ſiſtas ad cauſam dicendam. Et Cyrus quidẽ hęc loquutus eſt, ſcilicet quòd ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. At dæmon ei portẽdebat ipſum ibi mortem oppetiturum, & eius regnum ad Darium eſſe peruenturum. Reſpondens illi Hyſtaſpes, Abſit, inquit, rex, vt quiſpiam vir genere Perſes, tibi moliatur inſidias: quòd ſi quis ſit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Perſas ex ſeruis liberos, ex ſubditis, aliorum hominum dominos effeciſti. Quòd ſi qua tibi viſio filium meũ indicat rebus nouis contra te ſtudere, ego tibi eum [5] exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito reſponſo, Hyſtaſpes traiecto Araxe in Perſidem contendit, Cyro filium ſuum Darium cuſtoditurus. Cyrus autem Araxe traiecto progreſſus vnius diei iter, quæ Crœſus admonuerat exequitur: relictaque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe defenſantes interimit. Eadem, conſpecto epularum apparatu, poſt aduerſariorum cædem, ad epulandum

1 Arſacis. *nã & vet. cod. pro* δροσάμδυ *habent* δρσάνεος.

2 Apud ſe examinabat. *vel in diſquiſitionẽ vocabat. Ad verbum, ſibiipſi rationem illius viſi reddebat.*

3 vnde certò compererim.

4 Nulla ratione negari poteſt quin, &c.

5 *id eſt, Offero, vel, exhibere paratus ſum.*

discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persę superuenientes horum multos occidunt, multosq; plures viuos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris, cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo desipitis vt descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum vicisti, dolo, nõ prælio es superior. Quare meum admitte consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impunè quòd tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatiabilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit se in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statimq; quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: Primùm vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; [2] fuisse confertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibiq; cum permagnam exercitus Persici partem, tum verò Cyrum ipsum occubuisse, quum vnum detriginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum stragem Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem demisit quem humano cruore compleuerat: mortuoque insultans inquit, Tu quidem meum viuentis & in pugna victricis filium perdidisti dolo captum: at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quũ multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico similem. Ex equis præliantur,

[2] & po-

1 in quod malum incidisset. *vel*, Quantum mali sibi accersisset.

2 manus obseruisse

& pedibus. vtroque enim genere valent. Sagittarij item sunt atq; hastati: sagares, *hoc est pugiones*, è more gestãtes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur namque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinẽt: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamẽtum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. [3] Circa frænum, frænaque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus vtentes. nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quóties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit: Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, vbi coxerunt, vescuntur: quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore exstinctos non edũt, sed terra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino ferunt: sed pecoribus victitant, piscatuq;, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [4] Hic autem est eis mos sacrificandi, vt deorum perniciſſimo è quadrupedibus omnibus perniciſſimum mactent.

1 & absque equis. *Gall. Ilz combatent a pied & a cheual.*

2 *Alij sagaris securu genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.*

3 Circum lumbenas &.

4 Est autẽ institutũ hoc sacrificiũ vt deorũ perniciſſimo omnium mortalium perniciſſimũ mactent. *sed Valla vltimũ legit pro trip.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDus, qui inscribitur EVTERPE.

CYRO vita functo, regnum suscepit Cambyses, eius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & cæteris quibus imperabat, eam ingenti luctu prosequi præcepit. His parētibus ortus Cambyses, [1] quum Iones & Æoles pro hæreditariis suis seruis haberet, aduersus Ægyptios fecit expeditionem comparato cum ex aliis, tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu. Ægyptij autem priusquam apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se primos extitisse arbitrabantur: verùm Psammeticho regnum adepto, quum incessisset cupido noscendi quinam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se verò quàm cæteros. Enimuero Psammetichus, quum sciscitando quinam primi hominum extitissent, [2] nullume xitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocem vllam edere, sed in deserta casa ambos seorsum collocari, [3] eisdemque in tempore capras adduci: vbi autem lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatque [4] Psammetichus, quòd quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulatè vagire desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus occurren- 49 tes, beccos clamabant. Quod primò audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeuenti & obseruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata,

1 Iones quidē & Æoles pro paternis seruis habebat, sed aduersus Ægyptios fec. *Sonabit autem* paternis, *à patre relicto.*

2 nullam rationem inire posset,

3 eisdemque certis temporibus capr.

4 *Valla sic verterat*; iubebatque Psammetichus, quod cuperet ex pueris, vbi inarticulate vagire desisterent, audire: *legens ὃν πρῶτα φωνὴν, pro ὃν πρῶτα φ.*

cata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [1] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant.

Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis urbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani ferũtur Ægyptiorum esse solertissimi. [2] Atque ex iis narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. [3] Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, [4] distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [5] hoc agunt quàm Græci, quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptij verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adiiciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Ægyptios quoque primos duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [6] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Ægyptum præter Thebaicam prouinciam, palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum

1 Ex hac re coniecturam faciẽtes, Phr. *vel*, Quum hanc rem examinassent.

2 Verum quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare nõ libet, præter illorũ nomina; & idem de illis omnes homines scire existimem.

Quæ autem præterea de his cõmem.

3 Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebant. Omn.

4 atque illi duodecim tẽpora distribuisse. Et hæc comp.

5 annuum spatium exigunt ita distinctum.

6 quæ ita se habuisse re ipsa comprobant, magna ex parte. Præt.

à mari per flumen ſeptem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifeſtum enim eſt ei qui, ſi antea non audierit, tamen inſpexerit, (modò ſit ſolertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigant, acceſſionem eſſe terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ ſupra ſtagnum hoc ſunt, ad trium vſque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabant. Eſt autẽ & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiuſcemodi natura eſt: Iam primùm quum Ægyptũ verſus in altò curſum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis ſpatio [1] patieris ſenſum cœni, etiam in aqua vndecim alta [2] paſſus: quæ res declarat eatenus eſſe humum aggeſtam. Ipſius autem Ægypti longitudo ſecundum mare, ſaxaginta eſt ſchœnorum *id eſt funiculorum*: quemadmodum nos Ægyptum diſtinguimus à ſinu Plinthinete, *id eſt lateritio*, vſque ad ſtagnum Selbonidis, ad quod mons Caſſius vſque pertingit. Itaque ab hac parte ſexaginta ſchœni ſunt. Etenim qui modicum terræ poſſident, metiuntur illam [3] paſſibus: qui minus inopes terræ ſunt, metiuntur ſtadiis: qui multum poſſident paraſangis: qui plurimum, ſchœnis. Conſtat autem paraſanga tricenis, ſchœnus, (qui menſura eſt Ægyptiaca) ſexagenis ſtadiis. Ita erat Ægyptus ſecundum mare ſtadiorum trium millium ſexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea verſus Ægyptus ſpatioſa eſt, [4] ſupina omnis & aquarum inops ſimul ac limoſa. A mari ad Heliopolin eundo per ſuperiora, iter eſt eiuſdem ſpatij cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorum fert Piſam & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera ſi quis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria ſint, ac non amplius quindecim ſtadiis. Nam viæ quæ ex Athenis Piſam fert, quindecim ſtadia deſunt quominus ſit mille & quingentorũ ſtadiorũ: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc ſtadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per ſuperiora eundo Ægyptus anguſta eſt. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad auſtrum, ſemper ſurſum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi inſunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ ſunt apud Memphin, exciſæ. Ab hac quidem parte deſinens

1 demiſſa bolide, *id eſt nautico perpẽdiculo, quod explorandæ profunditatis gratia demittitur in aquam*, cœnũ erues, (*ſeu* cœnum refers) etiam in aq.

2 vlnas. *Gr.* orgyas.

3 vlnis. *Gr.* orgyis.

4 depreſſa *i. campeſtris, non montoſa.*

finens mons, declinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spectat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multorum spatiorum est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est vnius & octoginta schœnorum: quæ Ægyptia stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta: quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (vt & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia Ægyptiis est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim vrbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostiis Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum aliorum, tum verò Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lon-

1 reflectitur versus ea quę dixi loca.

gus atque arctus vt disserendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [1] ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis. latitudo verò vbi sinus amplissimus est, dimidiatum diem nauigationis. in quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuarium est. Porro alium huiusmodi arbitror sinum extitisse qui in Ægyptum ferretur, à mari septentrionali Æthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd si in hunc Arabicum sinum Nilus velit alueum suum conuertere, quid prohibebit assiduè fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? Ego enim credo, intrà decem millia annorum qui ante me natũ transierunt, scubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo quàm hic est maiorem, à tanto flumine atque ita operoso. Itaq; quæ de Ægypto à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. quippe quum videam & Ægyptum esse exporrectam à terra contigua, & conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiã pyramides corrumpat: & solum hunc montẽ qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionẽ hanc nulli alteri conterminæ: aut Arabiæ, aut Lybiæ, aut Syriæ assimilem esse: (etenim Arabiæ maritimam oram Syrij incolunt) sed nigram terrã & [3] fragilẽ habere, vtpote limo ex alluuionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humũ scimus magis rubrã esse, & magis [4] subarenaceam: Arabicã verò atq; Syriacam, argillosiorem ac suppetrosam. Quinetiam hoc magnum huius regionis documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigasse Ægyptum quæ infra Memphim est. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tẽpus quo hęc ego à sacerdotibus audiebã. At nunc, nisi ad sedecim aut ad quindecim saltẽ cubitos ascẽdat fluuius, in regionẽ non transcendit. Quæ regio, si proportione in altum surgat, & tantundem ad incrementũ tendat, nõ restagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptij vtique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui

[1] ab eius recessu vsq; ad latum mare. *Legendum est enim ex vet. cod. μυχοῦ, non ἰσάχου, vt legit Valla: nec μέχου, vt in vulg. edit. habetur.*

[2] *Hic Græca exempl. mendosa esse videntur.*

[3] in rimas fissam

[4] *Subarenaceum vocat cui arena subest: suppetrosam (vel potius subpetrosam) cui petræ subsunt, s. lapides. q. d. petriosam vel lapidosam. Sic ex primere voluit ὑποψαμμοτέρην & ὑπόπετρον.*

qui vocatur Delta, idem paſſuri omni futuro tempore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terram pluuia perfundi, non fluminibus, vt ſuam, dicebant fore vt decepti aliquando magna ſpe, malè eſurirent. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos, ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatẽ immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil aquæ, niſi tantùm à Ioue ſuppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptiis in Græcos dicuntur, rectè ſe habent: age, nunc viciſſim dicam quomodo res ipſis Ægyptiis ſe habeant. Si, vt ſuperius dicebam, quæ infra Memphim eſt regio (hæc enim eſt quæ augeſcit) velit in altum augeſcere proportione præteriti temporis, quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quàm
42 eſurituros? ſi neque guſtare ea quæ ab Ioue ſunt, neque à flumine reſtagnari queant rura ipſorum. Iſti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Ægyptiis, maximè illaboratum percipiunt fructum, qui neque pro ſcindendis aratro ſulcis, neque ſubigendo ſolo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: ſed poſtquam fluuius ſua ſponte ſuperueniens irrigauit rura, irrigataque reliquit rurſus, tunc in ſuum quiſque rus iacto ſemine ſues immittit, conculcatoque ſuibus ſemine, meſſem deinde expectat: atque vbi [3] ſuibus ſemen verſauerit, ita demum frumentum percipit. Quod ſi vellemus de Ægypto Ionum vti ſententiis, qui ſolum Delta Ægyptum eſſe aiunt, à Perſei ſpecula appellata, dicentes illam ſecundum mare, ad Peluſiacas vſque taricheas, quadraginta ſchœnorum eſſe: à mari autem mediterranea verſus, pertingere ad Cercaſorum vrbem, iuxta quam ſcinditur Nilus in Peluſium fluens & in Canobum: cætera verò Ægypti, partim eſſe Africæ, partim Arabiæ: oſtenderemus hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuiſſe regionem. Nam Delta eis (vt ipſi dicunt, & mihi viderur) [4] defluxa humus eſt, & quæ nuper (vt ſic dicam) extitit. Itaque ſi nulla eis terra erat, quid curioſi ſunt, putantes ſe primos homines

1 *Rectè legit Valla* πεινᾶσιν (*vt habẽt vet. cod.*) *non* πονέσιν.

2 nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, eſſe rite neceſſe fuerit, ſi neq; Iupiter illorũ regioni pluet neq; fluuius in arua illorum tranſcendere poſſit? Nũc enim iſti minore labore quàm omnes alij homines, atque adeo quã cæteri Ægyptij, fructum è terra percipiũt: qui neq; ſe fatigãt pro ſcindendis aratro ſulcis, neque fatriendo ſolo, neque aliud q. *Lego autem* ὕοντα *pro* μένοντα.

3 ſuum ope frumentum è ſpicis excuſſerit, tum demum colligit. Quòd ſi, &c. *Sunt enim qui* ἄτιτον ἀποδύηναι *id ſignificare hic putent, vt id loco ſit triturationis.*

4 humus eſt alluuie fluuij deuecta

extitisse? [1] qui ne in puerorũ quidem experimentũ qui primam linguã proderent, ire debebant. Ego certè Ægyptios opinor neq; cum loco quẽ Delta Iones vocãt, pariter exstitisse, sed semper fuisse ex quo genus humanũ extitit [2] progressuq; terrę multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorũ sex millium ac centũ viginti. Itaque si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de Ægypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quarum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, si non sit neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat: qui quum [3] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sententiam missam facientes, ita de his dicimus: Ægyptum quidem eam omnem esse quæ ab Ægyptiis incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyriis. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Ægyptiorum. Si verò quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus omnem Ægyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrumque cognomen obtinere. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à catadupis incipiens, mediam interfluens Ægyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperam tendens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse

Ægy-

1 Nil sanè necesse fuit eos in infantibus experiri quam primã vocem emitterent: Ego certè Ægypt. &c. *Huius autẽ facti meminit libro eodem supra.*

2 terraque *fluuij decursu* accrescente ex eis remansisse, multos item in inferiorem regionem decidisse.

3 *Plinius scissuras vocat.*

Ægyptum, quantam ratione demonſtraui, teſtimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone eſt redditum: quod ego poſterius quam ita in animum induxeram, circa Ægyptum audiui. Nam qui ſunt ex vrbe Marea & Apia incolentes Ægypti fines Libyam verſus, quòd ſibi Libyes non Ægyptij viderentur, quodque peroſi ſacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miſerunt ad Hammonem, negantes quicquam cum Ægyptiis ſibi eſſe commune. Habitare enim ſe extra Delta nullumque ſibi cum illis linguæ eſſe commercium, ac velle ſibi fas eſſe omnia guſtare. Hæc eos deus facere non permiſit, inquiens Ægyptum eſſe eam quam Nilus ſupergreſſus irrigaret: quique infra vrbem Elephantinam incolentes ex hoc flumine potarent, eos eſſe Ægyptios. Hæc illis ita oraculo reſponſa ſunt. Porrò Nilus vbi inflatus eſt, non modò Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libyca eſſe aliquoties & Arabicam: idque vtroque verſus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à ſacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptiſſimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur inchoans ab æſtiuo ſolſtitio, ad centum vſque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita vt per omnem hyemem tenuis eſſe perſeueret ad ſolſtitium rurſus æſtiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptiis ſciſcitando. num aliquam vim Nilus haberet natura diuerſam cæteris fluuiis. Hæc ego noſcendi cupidus, eos interrogabam & cur ſolus omnium amnium nullas ex ſe auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum inſignes vellent effici ſapientia, trifariam diſſeruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas exiſtimo, niſi eatenus vt illas tantùm ſignificem. Earum vna ait, ventos eteſias eſſe in cauſa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam eteſiæ nondum ſpirauerunt quum Nilus id agit. Ad hęc, ſi eteſiæ in cauſa forent, oporteret alia quoq; flumina quæcunque eteſiis obnoxia ſunt idem quod Nilus, pati: & eo magis quo tenuiora ſunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in

43

nec ſe cum illis conſentire, ac velle &c.

Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nílus. Altera opinio est [1] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamẽ admirabilior, quę ait illum, quod ab Oceano fluat istud efficere: Ipsum vero Oceanum orbem terrarum circumfluere. Tertia opinio, vt multo modestissima ita longè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilũ, qui quũ ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptũ euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, nõ esse credibile, eũ qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuò est. (super niuem autem quæ cecidit, necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego vllum noui fluuium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorũ poetarum, quum inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiã, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate, Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [2] Totum, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quũ omne veris tempus sit serenũ in his regionibus & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere consue-

[1] indocilior

[2] i. Ac rem certè totam (vt maxima breuitate vtar) hisce verbis comprehendit.

consueuit. ad se enim trahit aquam, attractamque in superna abiicit loca, quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in mediũ cœli regreditur, atq; illinc iam itidẽ ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [1] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autẽ qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem verò solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem, mea sententia, autor est aereæ siccitatis in ea regione, [2] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [3] finium ac cœli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profecto sol [4] amotus è medio cœlo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam, pertransiliensque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura aũt quę nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Cõsentaneũ esse è locis valde feruidis nihil respirare auræ: quippe quę ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita fiant quemadmodũ & sunt, & ab initio fuere. Nili tamẽ fontes nemo neq; Ægyptiorũ, neq; Græcorum, neq; Afrorũ, cũ quibus in colloquiũ veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarũ Mineruę pecuniarum apud Ægyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans
44 se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos vrbem Thebaidis & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, *hoc est immensæ altitudinis*, emanare: cuius aquæ dimidium Ægyptum versus & ventum aqui-

[1] i torrentibus abundantem,

[2] *Videtur διὰ καυσῶν legisse pro διὰ καταιγώνων: Græca sonant*; dum transitũ ei perutit. *id est*, dum eum permeantem vrit. S.

[3] Gr. *αἰθέων*: *sunt aũt ὧραι stata anni tempora. Sed videtur alia lectionem sequutus esse.*

[4] expulsus è medio cœlo ab hyeme & aquilone;

lonem fluerēt, reliquum dimidium Æthiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum Ægypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquę, vnde nequeat funis ad explorādum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire non potui, nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam vsque vrbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo acceperi, eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum acceliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione: esséque ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrum, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modum nauigare oportet, & postea peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam Æthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere Ægyptios. Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circum Æthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigiū, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocunque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundem temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando peruenies ad Automolos, *id est transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum

1 sed quicquid præterea audiui, *vel accepi*, (ad Elephantinam quidem vsq; vrbē spectatū ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id est huiusmodi, penitissimè *indagatū*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti acclivis est locus, adeo vt necesse, &c.

2 peruenies. *Sic & sequentia per indicativum, non infinitivum.*

3 Insulæ contiguū est ingens stagnū. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus expon.*

bum Græca in lingua idem pollet quod Siniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti quum eſſent Ægyptij bellatores, ducenta & octo millia, ad hos Æthiopes tranſiere hac de cauſa: Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidiis collocati, * alij ad vrbem Elephantinam & ad Daphnas Peluſias aduerſus Æthiopes, alij aduerſus Arabes & Syros, alij ad Maream aduerſus Libyam (Quibus in locis, quemadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quum igitur triennium in præſidio fuiſſent Ægytij, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi vii conſilio, à Pſammeticho ad Æthiopiam ſibi tranſeundum putauerunt. Quos re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos vxoresque deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo veretro dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi & vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in Æthiopiam profecti ſunt, ſeſe Æthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli Æthiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. Æthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſuetiores, moribus Ægyptiacis imbuti. At quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per Ægyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu: dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex aliis ſermonibus deueniſſe in confabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fontes: Etearchumque narraſſe, aliquando quoſdam ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gens ſit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auroram, non multum ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deſertis, retuliſſe, apud ſe fuiſ-

* *Franc. Iun. in Eſaiam. p. 68. Græca ſic diſtinguit: τὴν Ἐλεφαντίνην πόλει πρὸς Αἰθίοπων καὶ τὴν Δάφνησι τῇσι Περσικῇσι ἄλλη πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων id eſt,* alij ad vrbem Elephantinam, Æthiopibus oppoſiti: alij ad Daphnas Peluſias, oppoſiti Arabibus & Aſſyrijs.

i non longe penetrando, *vel progrediendo.* Eos, qs

ſe quoſdam virorum præpotentium filios petulantes: eos quum in virilem ætatem adoleuiſſent, cum alia ſuperuacua fuiſſe machinatos, tum verò ex ſeſe quinque ſortitos ad inſpiciundas Libyæ ſolitudines, & ſi quid amplius cernerent quàm ij qui longiſſima inſpexiſſent. Oram enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vſque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac ſupra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora ſunt parte à feris habitata, arenoſa eſſe, vehementerque arida, ac prorſus vaſta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimiſſos, aqua atque cibariis probè inſtructos, primùm per regionē hominibus habitatam perrexiſſe: hanc permenſos, in illam à feris habitatam peruenisſe. Ex ea per ſolitudines iter feciſſe ad ventum zephyrum: peragratoq; multo ſpatio ſabuloſi loci pluribus ſanè diebus, aſpexiſſe demum arbores in planitie quadā enatas, ad easq; acceſſiſſe ac fructum qui inerat decerpſiſſe, eisq; inter decerpendum ſuperueniſſe quoſdā infra mediocrem virorū ſtaturam puſillos: quorū linguam Naſamones nō intelligerent, vt nec ipſi Naſamonū. Et ab his deprehenſos ductosq; fuiſſe per maximas paludes: atq; illas tranſgreſſos peruenisſe in vrbē in qua vniuerſi forent æquali ſtatura illis qui adduxiſſent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi grande flumē, ab heſpero ad orientē ſolem fluens, in quo cōſpicerentur crocodili. Hactenus à me ſermo Ammonij Etearchi cōmemoratus ſit: niſi quòd is aiebat Naſamones (vt Cyrenæi referebāt) reuertiſſe, & eos homines ad quos illi peruenisſent, omnes eſſe [1] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum eſſe & ratio ſic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediam ſecat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Iſter meat. Iſter namque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem ſunt extra cippos Herculis, Cyneſiis finitimi, omnium in Europa ad occaſum habitantium vltimi) mediam Europam ſcindit: totamque permenſus quam Iſtriani Mileſiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

45

[1] impoſtores, *vel præſtigiatores.*

[1] Et Iſter

[1]Et Ister fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. exit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc recta ad Sinopen in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus istro. Hactenus de Nilo dictum sit.

Venio ad plura de Ægypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodum & cœlo eorum & flumine diuersam ab aliis naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponanturque, & institoris operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subtegminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in viis comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm verò, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filiis nulla nolentibus filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto derasi. [2]Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio, Ægyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo victitant, Ægyptiis [3]victitare iis quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. [4]Consperſionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, alij talia relinquunt qualia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt: Ægyptij circuncidunt. Viri binas vestes habent, fœminæ sin-

1 Verum Ister à multis cognoscitur; quippe qui per terram habitatam fluat.

2 Apud alios homines more receptũ est vt in luctu statim capita tondeantur ab iis quos potissimum is attingit: at Ægyptij, in morte suorũ sinunt capitis barbęq; pilos creiscere, quũ alioqui antea tonsi fuerint. Apud cæt.

3 victitare his, maximè probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alij zeas appellant.

4 Farinam aqua maceratã subigunt pedibus, lutum autem manibus subigũt, & *iisdem* stercus accipiũt. *Fortasse autem intelligit lutum ex quo intritum conficitur, quod Gall. mortier*

gulas. Alij velorum anſulas & funes extrinſecus aſſuunt, Ægyptij intrinſecus. Græci literas ſcribunt & calculis computant à ſiniſtro in dextrum manum ferentes, Ægyptij à dextro in ſiniſtrum: & hoc facientes aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis bifariis vtuntur quarum vnas, ſacras vocant, populares alteras. In deos ſupramodum ſupraque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed vniuerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recèns abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia pluris facientes ſe mundos eſſe quàm decoros. Sacerdotes tertio quoq; die totum corpus eraduntur, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. 46
1 byblinos Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos 1 papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas
2 bis: δὶς, non τρὶς. eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu 2 ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neq; impendunt, ſed eorum ſingulis quotidie 3 cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas Ægyptij in ſua terra nec admodum ſerunt, nec eas quæ prouenerint, aut 4 crudas aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrãtes haud mundum illud legumen eſſe. Initiantur non ſigillatim cuique deorum ſed gregatim: quorum vnus eſt pontifex, vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eaque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundum cenſent: Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cum ſtante & erecta, tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit iis ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caude pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non no-

3 *Sunt qui ſacrificia exponant, alij panes ſacros.*

4 *Videtur aliud legiſſe quam habeant vulg. edit.*

tatam,

tatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem is eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [1] ſupra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [2] mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſunt, & eis Græci negotiatores adfuerint, atque illis vendunt: qui ſi non adfuerint, in flumen abiiciunt. Execrantur autem capita in hęc verba, vt ſiquid mali aut ipſis immolãtibus aut vniuerſæ Ægypto futurum ſit, id in caput hóc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter Ægyptij in omnibus templis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo Ægyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deam maximam eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iam nunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [3] atque obdormierunt, bouem immolant, eumque corio exuunt, & aluo tota vacuant. Inteſtina intra ventrem adipemq; linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armosque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc infarſerunt, adolent, multum vini oleique infundentes: ieiuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, [4] omnes verberantur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſacrificij reliquiis proponuntur. Boues mares eoſdemque mundos, ac vitulos vniuerſi Ægyptij immolant: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Bouesque fœminas omnes itidem Ægyptij venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo Ægyptius Ægyptiáve Græci vitri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abiiciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cor-

1 ſupra hoſtiam

2 mactatæ caput, amputant, & reliquum corpus excoriãt. Capiti autem illius multa imprecati, aſportant. Aſportant, inquam in forũ quidem illi quibus forũ eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibique illis vendũt: illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum.

3 & precati ſunt κατεύξονται, *pro quo aliud legit.*

4 omnes ſeipſos verberant. Poſtquã autem verberare deſierũt, dapes, &c. *In vulg. edit. huius interpret. Valla* epulaue rũt *legitur pro* vapulauerũt, *ſeu* exapulauerunt.

nu extante, signi gratia. Vbi cõputruerunt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas vrbes nauis ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, habetque nouem schœnorum ambitum. In qua cum aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum est. ex qua vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidem interimunt.

Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ prouinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptij, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt. hos peræquè vniuersi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, siue Mendesiæ prouinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptiis Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopium coloni, & linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quòd Ægyptij Iouem Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induũt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt.

De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cuius nomen non Ægyptij a Græcis acceperunt, sed Græci po-

47

1 *vel, præfecturæ. & sic sta tim post. Valla vtrobiq; ritus, id est νόμος, non νομός.*

2 *id est. Lingua vtentes quæ aliquid cum vtrorumq; lingua commune habet.*

3 Ammon

ci potius ab Ægyptiis, & ij quidem Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi: & quòd Ægyptij negant se aut Neptuni aut [1] Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauicularian exercebant, & vlli Græcorum nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, [2] ex quo Herculem ex octo diis, qui duodecim erant, vnum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quòd & vidi opulenter exornatum cum aliis multis donariis, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandā Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorum ætatibus prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. eoque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt. vni quidem vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de

1 Dioscurorum

2 ex quo è diis octo facti fuerunt duodecim; quorum vnū Herculē censent.

3 studens pro viribus, Tyr.

Samsonis forte aliqd audiere

Herculeferunt, eum, quum in Ægyptum peruenisset, ab Ægyptiis redimitum tanquam Ioui immolandum, cum pompa fuisse eductum, ac tantisper [1] quietem tenuisse dum illi ante aram eum stetissent. [2] ibi ad vim conuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ Ægyptiorum & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres, ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo tot millia virorum interemisset. Hæc tamẽ tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta. Porro capras & hircos ea de causa ij quos diximus Ægyptiorum non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus, haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similẽ cæteris diis. Qua tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundum. Verùm hi omnes cum capras, tum verè maxime capros venerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decessit, ingens toti Mendesię prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in [3] ostentationem hominum peruenit. Suem autem Ægyptii spurcam beluam arbitrantur: quam si quis vel transeundo contigerit, abit [4] lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, Ægyptij indigenæ, nullum ingrediuntur in templum? nemoq; aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Aliis diis immolare sues ius Ægyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunij sues immolarũt, eorum carne vescuntur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab Ægyptiis ratio redditur: sed

1 se continuisse
2 ibi viribus vti cœpisse, omnesq; interem. *Ad verbum, Ibi ad vires se conuertisse.* [*Alij sic totum locũ vertunt*, atq; interim quietũ mansisse, at cùm ei ad ará admoto molã insperg erent, (*vel, vt Rud. sentit*, capillum vellerent) ad vires *exercẽdas* versum, omnes illos interemisse.S.]

3 *Sunt qui* ἐπίδειξιν *pro ostento hic accipiant.*

4 immersum se flumini cũ ipsis vest.

sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hunc in modũ fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omẽtum simul componunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatum, assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui illam vendiderat. [2] Quin & alium diem festum Baccho Ægyptij agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales, [3] è neruis compactæ, quas fœminæ circunferunt per pagos, mentula nutante, quę propemodum instar est reliqui corporis, & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canentes, sequuntur. Cur autem mentulam habeat iusto maiorem *statua* & vnum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra, adeo vt iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel* Bacchi nomen & sacrificium, & pompam phalli * enarrauit, non tamen omnem planè rationem complexus. Verùm ij qui post hunc extiterunt [5] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [6] Itaque phallum Dionyso missum narrandi Melãpus autor extitit. à quo edocti Greci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, [7] diuinationemq; sibiipsi cõparasse: eundemq; cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum verò nonnulla de Dionyso, tamen commutata. [8] Neque enim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congrue-

1 sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur* σαυίνας pro πίνας.

2 Reliquũ aũ tẽ festũ Baccho celebrãt Ægyptij, exceptis porcis, pariter ferè, cæteris in rebus ac Græci.

3 quæ fidicu lis tracte mouẽtur tanquã uiuæ. *Sũt qui putent esse nostras marionetes, vel marionetes.*

* *Videtur potuisse significare* ἐξηγησάμενος *& qui autor illius fuit: vel Qui introduxit. Alij, Qui inuexit. Sic statim post* ὁ ἀπηγησάμενος *et* ἀπηγήσασθαι, *Q.d. Qui illis præiuit & viam ostendit. Id est, Qui magister illius fuit.*

5 Philosophi 6 Phallum certè qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

7 artemque diuinandi sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur.* Neque enim dixerim casu contigisse, vt eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recens introducta.

re cum iis quæ in Græcia. Nam consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos [1] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisq; Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt. Idque ego ex barbaris scilicitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipuè venisse: [3] Et idcirco illic non esse vsquam nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi dicunt Ægyptij, qui se negant deorum illorum *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vsurpauerunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent. [4] Eum Ægyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaq; ritus & alios præterea quos ego referam, Græci sunt ab Ægyptiis mutuati: sed vt Mercurij statuam facerent porrecto cum veretro, non ab Ægyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alij. [5] Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, *ex quo cœperunt pro Græcis* haberi. Hæc quæ dico quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Athenienſibus vnà habitauerunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothraciæ mysteriis declaratus est. Idem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe quod nondum audissent.

1 aut hûc aut aliũ ritũ. Vid.

2 Nam à barbaris profecta esse audiens, itar.

3 Nã præterquã Neptuni & Dioscurorum, (quẽad. à me ℔ dictũ est) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorũ deorũ nomina Ægyptij semper olim in sua regiõe habuerũt. Dico autẽ, & c.

4 *Quidã sic, Ægyptij verò heroas nullis sacris dignantur. vel, Pro diis nõ habent.*

5 Athenien siũ enim, qui tũc inter Hellenas cẽseban tur, Pelasgi cõtubernales fuere in ea regione: vnde etiã cœp. pro Græ. haberi. Quisquis aũt Cabirorũ sacris fuit initiatus, (quæ Samothraces peragũt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothraciam

dissent. [1] Quos autem cognominauerũt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res atque omnes regiones illi
49 tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audiuerunt ex Ægypto allata: post quos diu nomen Dionysi acceperũt. Itemque aliquanto pòst de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Namq; hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenissent ascisceret, oraculum redditum est vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi nuper atque heri, vt sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisque & [2] cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. [3] Quibus & posteriores videntur extitisse hi poëtæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodoneæ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum vsque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya est, talia Ægyptij commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent. Percontantique mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc respondisse, maiorem in modum se institisse vestigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuisse, sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiui. Antistites autem Dodonæorum, hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauisse, vtranque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos: quæ sago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi

1 Θεὸς autẽ eos vocatũt, *id est, Deos.* & res omnes omnesq; regiones, *vel pronuncias,* χώρας ἁπάσας, *id est dispositas, siue collocatas ordine.*

2 cognomina dederunt, honoresq; & artificia distribuerunt *id est singulis assignarunt*, ac eorũ figuras etiã effinxerũt, *vel simulacra repræsentarũt. vel simplicium, figuras eorum indicarunt.*

3 Qui verò istis priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (vt mihi quidem videtur) fuerũt. Et prima q. illa Dod. sacerdotes dicunt: ea verò quæ ad Hesiodũ & Homerum spectãt, ego is sum qui dico. At de orac.

i in fatis esse: [1] debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum cõderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes cum assensu cæterorum Dodonæorum [2] templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ: de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [3] hanc, quę in Græcia illa quę Pelasgia vocabatur, veniit, eã esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hic memoria eius haberetur: atq; hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcã accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdẽ Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum, quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam auibus sonare ipsis viderẽtur. Interiecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquam quę ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare visa quandiu barbarè loquebatur. nam columba quonam modo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Ægyptiam fœminam significãt. Suntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam. estq; diuinandi in templis ratio ab Ægypto ascita. Ipsi igitur Ægyptij extiterunt principes conuentus & pompas & [4] concilabula factitandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quòd illa constet priscis tẽporibus, Græcanica verò recẽs fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt Ægyptij, sed frequenter, cum alibi, tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti in honorẽ Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta Ægypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id est Ceres*. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorem

2 qui templi curam gerũt. *vel, Quibus templi cura demandata est.*

3 Videtur mihi hęc mulier venũdata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadẽ ptius Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ *ibi* nata esset cõstituisse Ioui sacrũ, *id est fagũ quæ ibi erat, Ioui consecrasse*, sicut par erat eã quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quẽ peruenerat, monimẽtum ipsius habere. Atque hinc orac.

4 collocutiones cũ diis per sequestrẽ & interpretẽ.

tem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorē Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis. Cæterùm quum se conferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; est in singulis nauibus vtrorunq; multitudo. Inter nauigādum assiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibiis canunt: cæteri cæteraque modulantur manusq; complodunt. Atq; vt ad quanq; vrbem perueniunt nauigando, talia agunt: Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes [1] retrahūt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruētum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atq; hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. [2] Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares qui Ægyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non Ægyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas [3] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomē impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunque Ægyptiorum non ierint, obseruantes sacrificij noctem & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ, nō in Sai modò, sed etiam per vniuersam Ægyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantū sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, [4] sed quoad sol circunfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus

50

1 pudenda reuelant.

2 Quotquot aūt Cares Ægyptū incolūt, in eo plus etiam faciunt illis, quod & feriāt frontē gladiis.

3 quibus superstitās incūbit ipsum elychniū. [alij, supernè autē ineſt ipsū elychniū. S.]

4 Sole autē iā inclinante, pauci quidā ex sacerdotibus circa simulacrū occupati sunt, plurimi autē eorū, *vel, maior autem pars,* tenētes ligneas clauas pro ſ. tēpli. Alij verò qui vota exequuntur, plures quam mille homines, cum singulis

templi, alij e regione, plus mille virorũ qui vota exequuntur, cum ſingulis fuſtibus frequentes alia ex parte conſiſtunt. Porro ſimulacrum ligneum ex ligneo ſacello deaurato in alias ſacras ædes pridie exportant, paucis illis qui miniſterio ſimulacri relicti ſunt, trahentibus plauſtrum quatuor rotarum, quo vehitur ſacellum cum ſimulacro quod intus eſt. Hos ingredi prohibent ij qui in veſtibulo ſtant. At ij qui vota exequuntur, opitulantes deo, percutiũt hos, ſeſe ipſi defenſantes. Hîc vehemens exiſtit fuſtuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulneribus (vt ego opinor) pereunt, etſi Ægyptij quenquã mori negant.

1 vt qui antea ipſum nõ viderint, nõ ſuiſſe ingredi, ſed abegiſſe.

Aiunt autem indigenæ cõuentum hunc ideo inſtitutum: Templum id incoluiſſe matrem Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis veniſſe gratia coeundi cum matre: quẽ maternos miniſtros, 1 vt qui eum à principio non agnoſcerent, eum ingredi ad matrem non ſinerent. Hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctaſſe, & ad matrem fuiſſe introgreſſum. 2 Et ob hanc rẽ Martĩ hãc verberationẽ die feſto ſolennẽ ſe inſtituiſſe aiunt. Sed & ne in tẽplo cum fœminis congrederentur, néve à cõgreſſu, *(ad verbum, a fœmine)* niſi abluti templũ adirent, hi primi religioſe ca uerũt. *vel, Sed in templo congredi, &c. hũ primũ religio fuit.*

2 Et ob hanc rẽ Martĩ hãc verberationẽ die feſto ſolennẽ ſe inſtituiſſe aiunt. Sed & ne in tẽplo cum fœminis congrederentur, néve à cõgreſſu, *(ad verbum, a fœmine)* niſi abluti templũ adirent, hi primi religioſe cauerũt. *vel, Sed in templo congredi, &c. hũ primũ religio fuit.*

Ægyptij porro cum in aliis ad ſacra pertinentibus, tum vero in his ſuperſtitioſè agunt. Ægyptus, quum ſit Libyæ finitima, non tamen admodum beſtiis abundat: quæ verò illic ſunt, eę omnes pro ſacris habẽtur, 3 partim manſuetæ, partim immanſuetæ. Qua autem cauſa pro ſacris habentur, ſi dixero, ad res diuinas oratio mea deſcendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumque quicquid dixi, id neceſſitate coactus delibando dixi. Cõſuetudo quæ de beſtiis eſt, ita habet: Eas ſeorſum ſingulas educandi curam Ægyptij atque Ægyptiæ ſuſcipiunt: in quo honore filius patri ſuccedit. His beſtiis omnes qui in vrbibus ſunt,

3 quarũ aliæ inter ipſos homines alũtur, aliæ nõ item. Cur autẽ abſtineatur ab iis quæ ſacra ſunt, ſi nix.

vota

vota persoluunt, supplicantes illi deo cuius illa bestia est, hunc in modum: Derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argẽti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradũt curatrici bestiarum. Illa pro hoc concisos pisces præbet bestiis escam. [1] talis enim cibus illis præbetur. Quarum siquam quis necauerit, si volés, morte mulctatur: sin nolens, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessariò morte afficitur. Quum autẽ multæ sint bestiæ quæ vnà cum hominibus victitant, multo tamen plures essent [2] nisi res hæc officeret felibus. Feles postquã sunt enixæ, nõ amplius adeũt masculos: eas isti coeundi gratia indagãtes, tamẽ potiri nequeunt: ergo contra illas talia comminiscuntur: Ereptos & subreptos earum fœtus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim fœtuum bestia est) ita demum ad mares se cõferunt. [3] Felem incensa strue diuina res occupat. nam quoties ignem exstinguere neglexerunt Ægyptij, custodias felium dispositi agunt. At illę aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum cõtingit, ingenti luctu afficiuntur Ægyptij. Quibuscunq; autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum aũt corpus & caput, in quorum domibus mortuus est canis. Efferuntur autem feles mortuæ ad sacra tecta, vbi salitę sepeliũtur in vrbe Bubasti. Canes fœminas in sua quisque vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, [5] ichneutæ sepeliuntur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepeliunt vbi iacẽtes inueniũt. Ac crocodilo talis ineſt natura: Quãtuor mensib. maximè hybernis nihil omnino edit: & quum sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditque: & plerunque diei in ficco agit, sed totam noctẽ in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & ruscido. Ex omnibus quæ nouimus [6] animalibus, hoc maximum exiſtit ex minimo. siquidem

1 Et huiusmodi quidem educatio ipsis est cõstituta. Quarum, &c.

2 nisi tale quiddã felib⁹ accideret.

3 Ergo aduersus hoc *malũ* tali vtuntur versutia.

4 Orto autẽ incẽdio diuinum quiddã felib. accidit. Ægyptij enim recedentes & ignem extinguere negligentes, feles obseruãt: feles autẽ subeuntes & supersiliẽtes, homines, in ignẽ insiliũt. *vel, saltantes super homines.*

5 *id est*, Canes masculi ferarũ *indagatores. Gall. chiens de chasse. Limiers.*

6 *adverbum, mortalibus.*

ouã gignit haud multo maiora anſerinis, & proportione qui fœtus excluditur: at excreſcens, ad decem & ſeptem & amplius cubitos peruenit: Oculos habet ſuillos, dẽtes magnos pro portione corporis, & prominentes atque ſerratos: cui ex omnibus beſtiis ſoli lingua innata nõ eſt. Idem inferiorem maxillam ſolum non mouet, ſed ſuperiorem inferiori admouet. Vngues quoque robuſtos habet, pellemque ſquamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, ſub dio perſpicaciſſimus. Itaq; quòd in aqua vitã degat, os ferè introrſum hirudinibus refertũ. Quúmque eum cæterę volucres ac beſtiæ fugiant, ſolus ipſi trochilus pacatus eſt, quòd videlicet ei eſt vtilis. Etenim poſteaquam crocodilus ex aqua in terram egreſſus eſt, ac deinde hiauit (ſemper enim ferè hoc ad zephyrum facere ſolet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat illius ſanguiſugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibuſdam Ægyptiorum crocodili ſacroſancti ſunt: quibuſdam non ſunt, ſed veluti hoſtes exagitant. Sacros admodum eſſe eos exiſtimant qui circa Thebas & Mœrios ſtagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctũ manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fuſiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque accommodata ac ſacra præbentes, conſectantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, ſale conditum ſacris in vrnis ſepeliunt. At qui circa Elephantinam vrbem incolũt, quòd ſacros eſſe non cenſeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocantur, ſed champſæ: verùm Iones appellauere crocodilos, illi genere crocodilorum quod apud eos in ſepibus gignitur, ipſorum formam comparantes. Hos capiendi quum ſint cõplura & multiplicia genera, vnũ tantum hoc mihi, quod maximè dignum relatu videtur, puto ſcribendum. Vbi tergum ſuillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipſe ad oram fluminis porcellum, quẽ viuum tenet, verberat. Cuius vocem crocodilus audiẽs, ſecundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et poſteaquã attractus eſt, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cæ-

1 cũ ſolo trochilo pacẽ habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim p.

* *alij*, tractant vt hoſtes. S.

2 conſtituta, *vel decreta.*

3 & viuũ honeſtiſſime tractantes.

4 *Valle interpretatio habet tantum* comparantes.

cto, cętera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus. Iā verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera Ægypto non sacri: talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri, tā crasso corio vt ex eo arefacto fiāt pila missilia. †Gignuntur prętera in fluuio aquatilia quædā quę Ægyptij sacrata esse arbitrantur. [3] Arbitrantur itē sacrum esse genus piscium quod vocatur squamosum, atq; etiam anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucribus verò vulpāseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquā vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos cōmeat, quingētesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eū aiunt (quod mihi non fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentē in templum Solis, gestare patrē myrrha obuolutum, & in eo tēplo humare. sic autem gestare: primùm ex myrrha ouum cōponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertū, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentē inferre: & qua parte ouū exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositō parētē effectum sit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in Ægyptum. in templum Solis. Hæc facere hanc auem cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri serpētes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore, binis pręditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo [52] sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audirem volucres esse serpentes. Eò quum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidē ad enarrandū, quarum acerui erant magni, & his alij atq; alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis montib. exporrigitur in vastam planitiem Ægyptiæ contiguam. Fer-

1 exertos dētes ostentantes, cauda & voce equina.

2 lutræ, *siue lutræ*, quas Æg. sacras esse arbitr.

3 Arbitrātur autē, etiā ex piscibus eum qui squamosus vocatur, sacrū esse, nec non anguillā. Hos autē pisces Nilo sacros esse aiūt.

tur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in Ægyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab Ægyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipsis Ægyptiis idcirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte aduncо, eadem qua crex magnitudine. Et hęc quidem species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. 1 At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, pręter caput ceruicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & rostrum alteri consentanea. Serpẽtis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras* & alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictũ sit.

1 Earũ verò quæ hominib⁹ magis obuersantur.

2 Ipsorum autem Ægyptiorum, ij qui circa partem Ægypti frumentariam habitant, 2 memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè excellentissimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque inteſtina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ: existimãtes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam sunt alioqui Ægyptij omnium hominum, secundum Libyas, maximè salubri corpore, 3 aëris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem 4 ex farre conficiunt, quem *panem* collesteum nominãt. Vino vtuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibusque atque auiculis. 5 cęteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali

2 in prodendis memoriæ factis omniũ hominum se exercentes.

3 tempestatum. *Gall. La disposition du temps.*

4 ex olyris. ὀλύρα.

5 Cæteris aũt quæ cũ auib. aut piscibus affinitatẽ aliquã habent.

omnino

omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis conuiuarum, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt | contentique moribus patriis: nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sunt egregia instituta, [1] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomẽ pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quæ sunt apud Ægyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus Ægyptiacè Maneros: quem Ægyptij tradiderunt, quum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, his lamentis ab Ægyptiis fuisse decoratum, & cantilenam hanc eamque solam ipsis institutam. | Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmoniis Ægyptij, quòd minores maioribus natu obuij cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorũ conueniunt. [2] Inuicem compellandi se mutuò in viis adorant, genu tenus demissa manu. | Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellãt, [3] super quas candida ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neq; vnà cum cadauere sepeliuntur. profanum enim est. Cõsentanea verò hæc sunt iis quæ Orphica & Bacchica appellantur, sunt autem Ægyptia & Pythagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum vestibus humari religiosum est, de quibus sacra redditur ratio. | Alia insuper sunt ab Ægyptiis excogitata, quis mensis diésve cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quomodo euenerit: & si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum | Diuinatio apud eos ita est constituta vt eius artificium nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apolli-

1 tũ verò etiã Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ varium quidẽ pro singularum gentiũ differẽtia nomẽ habet: sed (vt inter oẽs conuenit) eadẽ illa est quã Græci canũt, & Linum appellant. vt cũ alia multa quæ sunt in Ægypto, tum etiã illud admirer, vnde Lini illi⁹ quẽ videntur iam inde ab omni æuo cecinisse, nomen sit exortũ. Vocatur porro Linus, &c.

2 in viis pro mutua salutatione, ador.

3 *Valla*, ferunt amicula tamquam superiecta: *omittens οἱ φέρειν, id est* lanea.

nis,& Mineruæ,Dianæq; ac Martis & Iouis.sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta,sed differẽter.Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici,non plurium.itaque omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt oculorum, alij capitis, alij dentium,alij [1] alui partium, * alij morborum occultorum. Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [2] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [3] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi [4] expectorati se verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitant:qui,quum ad ipsos cadauer portatum est.ostendunt iis qui portauerũt, exemplaria mortuorum lignea,pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè fabrefactum esse aiunt, (cuius ego [5] nomen si nuncupauero,haud faciam sanctè)alterum illo inferius, ac vilioris pretij:tertium,vilissimi. Quibus expositis scisciantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentissimè condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [6] vt quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide Æthiopico circa illa conscindunt, atq; illac omnem aluum protrahunt:quam vbi repurgarunt,ac vino palmeo eluerunt, rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complentes contusa myrrha pura, & casia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt nitro abditum septuaginta dies. nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerunt,sindone byssina totum incisis lotis inuoluunt, gummi illinentes: quo Ægyptii glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumque

1 alui & vicinarũ partiũ.
* *Hier. Mercurialis Var. lect. lib.2. c.3. putat pro* alij *legi posse* siue: *vt hæc sequentia exponunt præcedentia.S.*
2 Inter cognatos. *vel necessarios. nisi οἰκείοις de prauatum est, aut pro οἰκίαις positũ.*
3 affines omnes.
4 succincti
5 nomẽ nuncupare nefas esse duco.
6 Ipsum quidem sic educentes, pharmaca verò infundentes.

sumque ita, [1] reponunt. Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant. Clysterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipsam neque scindentes neque extrahentes, sed per secessum, prehenso viæ posterioris hiatu, infer-ciunt: & tot quot dixi diebus sale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinum vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vna secum aluum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuiq; tantùm cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere, ex quo fic tradidere mortuum, nihil amplius negocij suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornantur eorum mortui: Qui tenuiori sunt fortuna, ablutionibus vētrem abstergunt, arefaciuntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium virorum, non statim vita defunctas tradunt cōdiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formosæ valde & [3] maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de causa facientes, ne cum fœminis isti salinarij concumbāt. Deprehensum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem vel ipsorum Ægyptiorum vel externorum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam eiectus est, condire, & quam honestissimo funere sepelire, in sacris monumentis, quem ne cōtingere quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum, [4] nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, &(vt semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri Ægyptij obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem, quo in oppido est templum Persei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circundatum, ingenti sanè è saxis vestibulo, statuibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc ambitu est templum, & in eo simulacrum Persei: quem Chemmitæ memorant sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter

1 reponūt in loculo, *vel potius in loco sepulcrorū loculis dicato*, & rectū statuūt ad parietem. Siquidē mortuos sūptuosissimè apparant, *vel adornant*. Eos autem, &c.

2 si mortui *propinqui* red dunt, nulla re alia fi cta. Tert.

3 in pretio habitæ fi

4 Sed eō ipsi sacerdotes Nili, veluti malas quiddam quàm humanū cadauer, manibus cōtrectantes sepeliunt.

intra templum. Eiusque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmiis tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis solis consueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptiis discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, nauigasse in Græciam; 54
1 quorũ genealogiã describẽtes, deuen. à quibus originem gradatim ducendo, deuenebant ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum venisse, & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur Ægyptij qui supra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vtuntur eisdem quibus cæteri Ægyptij moribus, cum in aliis, tum in habendis singulis vxoribus, quem admodum Græci. Cæterùm ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ lotos Ægyptij vocant, ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio calyce germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. Ineo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quę & tenera comedũtur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserũt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo si qui admodum suaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedũt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde

2 Se igitur certamen gymnicũ ipsius iussu peragere. & hi quidẽ sunt ritus Ægyptiorũ qui sup.

3 calyce adnascente è radice, simil.

deinde vescuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriuntur in stagnis: qui hęc faciunt: Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam fœminæ [1] consectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes instar milij parua, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiũtur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt; rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena siunt, & continuò cuncta piscsiculis minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quòd superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vnà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet ita se res habet. Porro Ægyptij qui palustria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant Ægyptij, [3] kiki, hunc in modum conficientes Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltrò nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; serunt, multum quidē fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerũt, alij contusum, ad ignem, alij in sartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata, illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habi-

1 consectantes, absorbent, & ex ea conc. *Legendum enim* ἀναγκάπτωσι *ex ver. cod. non* ἀναγέμπτωσι, *cum Valla, nec* ἀναλάμπτωσι, *cum vul. edit.*

2 his capita sinistram vertsus attrita apparẽt: qui vero capiuntur dum remeãt, dextram habẽt attritam. idq; obeam cautam pac.

3 *Vulgo vinum esse existimatur.*

tant, alia turriũ vice ſunt machinati, hæc videlicet: Singuli ſua habent retia, quibus per diem piſces capiunt, eiſdem noctu vtuntur cubili in quo requieſcunt. Circundatis illis, deinde operti ſomnum capiunt. qui ſi in veſtimento inuoluti aut in ſindone dormitent, eos per ipſa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulum quidem mordere conantur. Naues eorum oneratiæ ſunt factæ è ſpina, cuius figura ſimillima eſt loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi eſt. Ex hac ſpina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali [3] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum denſos ac longos ſtipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, deſuper frequentia tranſtra extendunt. [4] Commiſſuris nequaquam vtũtur, ſed introrſum compages byblo innectunt. Gubernaculum [5] ſcitè faciunt, & hoc per carinam tranſit. Malo quoq; ſpinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non poſſunt, niſi luculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decurſum hoc pacto feruntur: Eſt [6] ianua ex myrica facta, [7] putaminibus arundinaceis ſtrata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo: huiuſmodi [8] ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis ſinunt deferri: lapidẽ verò retrorſum alio fune. [9] Ita ianua, impetu aquæ inſidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis eſt nomen. Lapis autem dum retrorſum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos eſt copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem ſupergreſſus eſt Nilus, ſolæ vrbes apparent, eatenus extantes vt inſulis Ægæi maris ferè aſſimiles eſſe videantur. Nam cætera Ægypti, pelagus efficiuntur: ipſæq; vrbes, ſolæ extant, *quæ ſtationes nauium faciunt.* Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis ſed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [10] Memphin verſus, non iam iuxta pyramides ipſas, ſed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercaſorum. A mari autem & Canobo Naucratem verſus per campum ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbem

1 Nocte verò ſic vtuntur: Cubile in quo quieſcũt *ante* circundant; deinde op. *vt legatur ὕστω, non αὐτῷ.*

2 Nauigia eorum oneraria ſunt facta è ſp.

3 in formam lateris comp. hunc in mo. compingentes: Cuneis frequentibus & longis circunnectunt bicubitalia ligna. Vbi hûc ſu. m.

4 curuatis autem in gyrum lignis non vt.

5 vnum fac. ἓν, *pro quo hic legit* εὖ.

6 cratis

7 ex arundinum reſeminibus: cõſuta, *vel contexta*, & lapis perforatus, duorum ſ. &c.

8 cratem

9 Cratis itaque imp.

10 Memphin verſus nauiganti, iuxta ipſas pyramidas eſt curſus, *id eſt tenetur, vel dirigitur.* at ne hic quidem eſt *tum*, ſed *eſt alius* iuxta ac.

quæ

quæ vocatur Archandri. Harum vrbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in Ægypto regnat. quod factum est ex quo Ægyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. [1] Quòd si alius quispiam Archander esset, nequaquam Ægyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta sunt: hic pergam differere de Ægypto quæ audiui, addens & aliquid quod ipse viderim. Menem, qui primus apud Ægyptum regnauit, aiebant sacerdotes [2] iunxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam versus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefec sse pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidiis custoditur, quotannis obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id vnde fluit amnis effectum terrestre, ibiq; ab eodem vrbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustiis Ægypti sita) & exterius aquilonem versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tũ magnum, tum memoratu digniſſimum. Post hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Æthiopes & vna mulier alienigena: cæteri, viri Ægyptij. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltam fuisse fratrem ab Ægyptiis, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. Vltam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo absumptis. [4] Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat frater-

1 Sed fieri potest vt aliquis alius Archander fuerit: non tamẽ Ægyptiũ est hoc nomen.

2 Aggessisse Memphin. fluuiũ enim totum præterlabi solitũ monte fabulosum Libyã versus: Menẽ autem supra stadia circiter centũ à Memphi, sinu qui meridiẽ versus ferebatur obstructo, aresecisse.

3 quum ea pars aqua fluuium arcuerat, cõtinens facta esset, *vel terrestris*, ibi ab e.

4 Nam quum domum conderet, specum subterraneũ & eum quidẽ valde longũ excidisse, vt ipsa quidem dicebat; mente autẽ aliud machinatam esse. & conuoc. *vt legatur* κτισθῆ, *non* κτίσ.

næ cædis autores fuiſſe, per occultum quendam ſpecum immiſiſſe flumen diſcumbentibus. Hęc demum de illa referebant, præterquamquòd, vbi hoc feciſſet, conſperſiſſe eam multo cineré ædificium, quo impunita eſſet. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, niſi vnius, qui poſtremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificaſſe memoratu digna Vulcani veſtibula, ad ventum aquilonem vergentia: & ſtaguum effodiſſe, cuius quot ſint in ambitu ſtadia, poſterius aperiam: & pyramides in ea extruxiſſe, de quarum magnitudine ſimul cum ipſius lacu mentionem faciam. Hunc itaq; tantum operum edidiſſe: alios autem nihil prorſus. Quos ego prætergreſſus, eius qui his ſucceſſit, nomine Seſoſtris, mentionem habebo. Iſtum dicebant ſacerdotes, [2] primum longis nauibus ex Arabico ſinu profectum, rubri maris accolas in ſuam poteſtatem redegiſſe: progreſſumq; longius, veniſſe in mare iam vadoſum: & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro ſe ad Ægyptum recepiſſet, ſecundum ſacerdotum cõmemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexiſſe: omnesq; gentes, vt in quamq; incidebat, ſubegiſſe. Et quaſcunq; earum nanciſcebatur feroces & vehementer ſtudioſas libertatis, in earum regionibus cippos ſtatuebat, inſcriptos literis ſui nominis & patrię, & quę referrent ipſum illos vi ſubegiſſe: quarum verò vrbes nullo prælio nulloq; negotio cepiſſet, his cippis inſcripſit tum eaſdem literas quas ſcripſerat eis gentibus quæ viriles extiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitiſſe. Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Aſia in Europam tranſgreſſus, Scythas ſubegit & Thraces: ad quos vſq; & non vlterius mihi videtur Ægyptius exercitus perueniſſe, quoniam in iſtorum terra tituli, non vltra, poſiti apparent. Hinc digreſſus retro abiit, & poſteaquam ad Phaſin ſubſedit [3] quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipſe rex Seſoſtris, diuiſo

56

1 ſeſe conjeciſſet in domum cinere plenam, quò imp.

2 *Hunc locum Budeus ita vertit*: Primum omnium regum longis nauibus Arabicum ſinum præteruectũ, & populos rubri maris accolas in poteſtatem ſuã redegiſſe: indeq; retro iiſdem veſtigiis reuerſum, & coactis ingentibus copiis tranſgreſſum in continentẽ infeſto exercitu obuias vbiq; gentes ſubegiſſe: quaſcunque autẽ erat nactus gentes ſtrenuas, & pro libertate tuẽda acriter ac percupidẽ dimicantes, per horum ille regiones ſtelas, *id eſt cippos lapideos*, ſtatuebat, literis ſignificantes ipſius regis nomen & patriam, & vt copiis eos propriis ac viribus ſubegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepiſſet, apud hos itidem vt apud illos qui ſtrenuitatis ſpecimen ediderant, cippos quoq; ſtatuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adſculpebat; ſignificare volens eos ignauos eſſe. Bud.

3 Deinceps pro comperto dicere non poſſum an ipſe r-

Tuo

fuo exercitu, aliquantulum copiarū reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæſi peregrinationis, circa fluuium Phaſin ſubſtiterint. Nam Colchi videntur Ægyptij eſſe, quod ipſe prius notum quàm ex aliis auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido inceſſiſſet vt vtroſq; percontarer, magis Colchi reminiſcebantur Ægyptiorum, quàm Ægytij Colchorum. Dicebant autem Ægyptij ſe opinari Colchos è Seſoſtris eſſe exercitū. 1 Ipſe autem ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo (tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, quū & alij ſint huiuſcemodi) 2 ſed quòd iſti præcipuè. Præterea quòd ſoli omnium hominū Colchi & Ægyptij & Æthiopes ab initio ſtatim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe id ab Ægyptiis & ipſi conſtētur. Syrij verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum conterminī Macrones, à Colchis ſe nuper didiciſſe aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt qui circunciduntur: & in hoc faciendo, agnoſcūtur Ægyptij eſſe. Ægyptij verò atq; Æthiopes, nō queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur eſſe perantiquū. Sed quòd ex Ægypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc teſtimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur Ægyptios, nec eorum qui naſcuntur, virilia circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo ſint ſimiles Ægyptiorum. Hi ſoli atque Ægyptij linum eadem ratione operantur: omniſque vtrorumq; vita pariter & lingua ſimilis eſt. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quū illud quod ab Ægypto venit, appelletur Ægyptiacum. Titulorum quos Seſoſtris rex Ægypti 5 regionatim erexit, pleriq; iam incolumes non extant. quoſdam in Syria Palæſtina ipſe vidi inſcriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius viri figurę viſuntur in petris inciſę: vna quidem quà ex Epheſo in Phocæam itur, altera verò, quà è Sardibus Smyrnam verſus. In quarū vtraq; inſculptus eſt vir magnitudine quinūm palmorum, dextra ſpiculum tenens: ſiniſtra arcus, cæteramq; item armaturam & Ægyptiacam & Æthiopicam geſtans:

1 Ipſe partim ex hoc

2 ſed ex iſtis magis, quòd ſoli, &c.

3 & in eo iſtos Ægyptiorum cōſuetudinem ſequutos conſtat.

4 elaborant. *vel, apparant. Gall. acconſtront.*

5 per ſingulas regiones

& ex altero ad alterum humerum euntes ſacræ literæ Ægyptiacæ ſunt inſculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamẽ aut cuias fuerit, ab hac parte non indicant, ſed ab altera. Ea quidam conſpicati, Memnonis imaginem eſſe coniectant, multùm à veritate deficientes. Huncigitur Seſoſtrin Ægyptium ſacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas ſubegerat, reportantem, eundem, posteaquam ad Daphnas Peluſias ſe receperat, fuiſſe à fratre, quem Ægypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circunſtipaſſet, ſtruemque incendiſſet, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberaſſe, (nam & vxorem ſecum duxerat) & ea ſuadente vt duos è ſex liberis ſuper ardentem pyram extendens pontem faceret, ſuper quos ipſi tranſeuntes euaderent, ita feciſſe & duobus filiis ita incenſis, cæteros vnà cum patre fuiſſe ſeruatos. Seſoſtrin in Ægyptum reuerſum, vltionẽ de fratre ſumpſiſſe: quam verò multitudinem è terris in poteſtatẽ redactis abduxerat, ea vſum in hæc fuiſſe: Nempe iſti fuerunt qui ſub hoc rege immenſæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nuncin Ægypto ſunt, cuncta effodienda ſunt adacti, quia inuiti faciebant vt Ægyptum, prius equis & plauſtris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana eſt, tamen inequitabilis & plauſtris inhabilis extitit, propter multiplices foſſas + vniuerſa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit vt ciuitates quæ non accolerent flumen, ſed in medio Ægypti eſſent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, ſed ea ſuppeditaretur à puteis. Hac de cauſa Ægyptus interciſa eſt, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes Ægyptios diſpartita, ſoli quadrati æqua portione viritim per ſortem data: atque hinc prouentus inſtituti, impoſita certa penſione, quam illi quotannis ſoluerent. Quòd ſi cuius portionem alluuione flumen decurtaſſet, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inſpiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum eſſet, vtex

1 hic quidẽ non declaratur, ſed alibi declaratum eſt.

2 quum in reditu Daphnas Peluſias veniſſet,

3 & per imprudentiã fecerunt vt Ægyptus prius equis & plauſtris agẽdis vbiq; idonea, commoditate iſta careret. Nã &c.

4 & varias formas, *velvaria diuerticula* habentes. Regionem autẽ idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro* πρόπυς *legit* τόπους.

vt ex reſiduo proportione taxatum vectigal penderetur: atq; hinc geometria orta videtur in Græciã tranſcendiſſe.
77 Nam polum & gnomonem, *id eſt normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio potius eſt Æthiopię: monumentũ quoque ſui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas ſtatuas, duas quidem tricenûm, vnam ſuam, alterã vxoris: quatuor autẽ vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic ſtatuæ longo pòſt tempore quum Darij Perſæ ſtatua anteponeretur, nõ tulit id ſacerdos Vulcani, negans Darium tales res geſſiſſe quales geſſiſſet Seſoſtris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quam Darius, tum verò Scythas ſubegiſſet: eoq; iniquũ eſſe huius ante illius ſiſti donaria, qui rebus geſtis non eſſet illum ſupergreſſus. Hæc loquuto ſacerdoti tamẽ ignouiſſe Dariũ ferunt. Defuncto Seſoſtre, regnũ ſuſcepiſſe Pheronem eius filiũ aiebant, & hunc nullã ſumptiſſe expeditionẽ, ſed ei contigiſſe vt luminibus caperetur. idq; hac de cauſa: Quum flumẽ eo tempore copioſiſſimũ manaret, ita vt ſupra decẽ & octo cubitos rura tranſcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [1] facinus admiſiſſe, quòd ſumptum ſpiculũ in medios fluminis vortices contorſerit: ſtatimq; laboraſſe ex oculis, ac viſum amiſiſſe, decennioq; cæcum fuiſſe. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenisſe, iam exactum eſſe tempus [2] calamitatis: viſumq; ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quæ ad ſuum ſolius virum acceſſiſſet, aliorum virorũ expers. Eum ergo ante omnia vrinã vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarũ deinceps vrinam expertum, tandem vidiſſe. Tumq; omnes mulieres quas fuiſſet expertus (præter eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet) vnam in vrbem coegiſſe, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id eſt rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipſa vrbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet, vxorẽ duxiſſe. Ergo ea clade liberatus cũ alia in aliis templis donaria poſuit, omnia memoratu digna tũ maximè memorabilia ac ſpectaculo digna in tẽplo Solis gemina ſaxa, quos obelos vocant, *à figura veru*, centenûm cubitorũ longitudinis, octonûm latitudinis. Huic in regno ſucceſſiſſe aiebãt virũ Memphiten cui nomẽ eſſet

1 *Hæc addè poſt Subegiſſet:* Darium autẽ Scythas vincere non potuiſſe. Ideoq; in.

1 proteruitate quadam ſumpt.

2 pœnæ quæ mulctaretur.

lingua Græca Proteus. cuius nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaq; Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam coniicio esse Helenæ Tindari filiæ: tum quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatum est. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebāt ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari Ægæo ventis cursu excussum in Ægyptiacum pelagus: atq; illinc, non remittentibus flatibus appulsum, in Ægyptum ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templū, quod nunc quoque est: ad quod si quis cuiuscunque hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentesque deo supplices, Alexandrū insimulabant, eum destructum volentes, remque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quamraptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem « nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis « vxorem, quam secum ducens cum multis admodum opi- « bus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrúmne sinemus « eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? « Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quidnam dictus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum

1 supplices, ἱκέτας: pro quo hic legit οἰκέτας.

drum quisnam esset. & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquẽdo ac [1] tergiuersantem coarguebant ij qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittẽdo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni interesse arbitrarer de nullo peregrino sup-
85 plicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [2] omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: [3] neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisque conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo trãsfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem trastulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

Peplorata intrant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab vrbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carina;
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam:

Iliad. ζ.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit lone nata probum præsensq; venenum;
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena:

Odyss. δ.

[1] *Ad verbum.* Non dicentem veritatem.

[2] Qui (ô omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *At hic pro ξεινίων legit ξείνων, iungens cum ἀνδρῶν, & omittens τυχών.*

[3] Neque verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abiisti. Ac ne his quidẽ contentus, di epta hosp. *Potest & aliter exponi ἀναπλεφώσας:*

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit,

Odyss. d. *Hucetiam AEgypti dii me tenuere reuerti*
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse erationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt, Itaque cum hi versus, tum verò hic locus, nõ minimũ, imò maximè probant Cyprios versus non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, erasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterum, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorant nécne, percontanti mihi, sacerdotes respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; communito, miserunt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam [1] opesque quas Alexander furto asportasset, repoſciſſe, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem nunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur. sed ea in Ægyto esse omnia, neq; se iure reatum sustinere earum rerũ quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad Ægyptum peruenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [2] pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen iniurius in Ægyptos extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisq; haruspicinam fecit. Quod vbi eum fecisse rescitum est inuisus & exagitatus [3] fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò postea-

quam

[1] *Vel*, Resque.

[2] *Vel*, Res suas.

[3] Nauibus in Libyã profugit. Inde quonam iter cõuertérit, nihil ampl. *Hic interpr. pro* νηυσὶ *legit* νῆσοι.

quam se contulit, nihil amplius quod referrent Ægyptij habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant Ægyptiorum sacerdotes. Ego verò [1] ad ea quæ de Helena, comemorata sunt, & ipse adiicio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam cum multis aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo trésue aut plures perierant cum Græcis præliantes, siquid referentibus credi verificatoribus debet: hæc inquã, omnia quum contigissent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achęis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo susceperus: quem haudquaquam decuisset fratri iniustè agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euerti planum facerent hominibus magnarum iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [2] vt mihi videntur dicta sunt. Protei autem regnum dicebant susceptsse Rhampsinitum qui [3] memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo simulacra quinûm & vicinûm cubitorum longitudinis: quorûm quod aquilonem spectat, [4] id Æstatem: quod austrum, id Hyemem Ægyptij vocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapi-

1 & ipse adsentior iis quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c.

2 ex opinione mea

3 Monimenta

4 id Æstatem vocant, & eũ quidem adorant atq; beneficiis prosequuntur: eũ autem qui ad notum est, & Hyems vocatur, contraria illis faciunt.

deum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed ſtructorem inſidiantem hoc fuiſſe machinatum: Is vnum è lapidibus ita ſtruxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno poſſet. Ædificio abſoluto, regem in eo pecuniam repoſuiſſe: interiecto tempore, ſtructorem illum, quum eſſet vita exceſſurus, vocaſſe ad ſe filios (nam duos huic fuiſſe) eisque narraſſe, ſe illis proſpicientē, vt affluenter vitam degerent, aſtutè ædificaſſe regis ærarium: denique omnia illis expoſuiſſe planè, menſuraſque ad lapidem amouendum docuiſſe, ac dixiſſe, illos hæc obſeruantes, regij ærarij quæſtores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem diſtuliſſe. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouiſſe, multūq; pecunię expilaſſe. Quum autem rex fortè fuiſſet ædificium ingreſſus, videretque vaſa nummorum imminuta, obſtupuiſſe: nec habuiſſe quem inſimularet, quum & ſigna ſalua & ædificium obſeratum eſſet. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor aſſiduè pecunia apparébat, hoc feciſſe, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curaſſe, & eos circa vaſa in quibus pecuniæ inerant collocaſſe: fures, quemadmodum ſuperiori tempore, quum veniſſent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexiſſet, eum fuiſſe laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo eſſet, protinus fratrem vocaſſe, & præſentis conditionis ſuæ certiorem feciſſe: iuſſiſſeque vt quam celerrimè introgreſſus ſibi caput abſcinderet: ne ipſe conſpectus agnitusque quis eſſet, etiam illum vita perderet. Qui quum viſus eſſet probè dicere, fratrem ei obſequentem ita feciſſe: & adaptato lapide domum abiiſſe, fratris caput aſportantem. Vbi dies illuxit, ingreſſum in ædificium regem expauiſſe cernentem corpus furis in laqueo ſine capite, & ædificiū incorruptū, nullūq; neq; ingreſſum, neq; egreſſum habens. Ita abiiſſe, atq; ita faciendū ſtatuiſſe vt furis cadauer è muro ſuſpenderet: cuſtodesque illic appoſuiſſe, iuſſos vt ſiquem plorantem aut miſerantem animaduertiſſent, eum ad ſe perducerent. Suſpenſo cadauere matrem indignè tuliſſe, alloquutámque filium qui ſupererat, imperaſſe vt quacumque ratione machinari poſſet, corpus fratris reſoluere aſportaretque:

1 Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertè expoſuiſſet, eius menſurā dediſſe, ac fore dixiſſe vt ſi hæc obſeruarent, regij æt.

2 apparebat (nā fures non deſinere diripere) ipſum hæc feciſſe. Laqueos, &c. *vel (vtpote furibus aſſiduè diripientibus)*

retque: id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum quòd pecunias regias haberet. Aduersus hanc quum filius multa verba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis vtres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos tresque pedes resoluisse: & quum vinum profluueret, tum caput cedentem, vehementer vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se conuerteret. Custodes quum multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod profluueret, lucrifacientes comportasse. Istum simulata iracundia omnibus maledixisse, aliquandoque post illis consolantibus, finxisse se mitigatum & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse è via asinos atque instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacessereret, vt risum eliceret, donasse illis vnum ex vtribus. Atque eos illic, vt erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes vt secum ad compotandū maneret, atq; istum obsequutum remansisse: & quum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum vtrem. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos somnoque oppressos, ibidem vbi potauerant obdormisse. Istum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodum malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos posito cadauere domum versus agitasse, exequutumque imperia matris. Regem, vbi ei renuntiatum est furem cadauer surripuisse, acerbè tulisse: & quum vellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinatus, hoc fecisse, quod apud me caret fide: Filiam suā domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum quisnam in vita esset actum à se solertissimum ac sceleratissimum: & qui narraret quæ circa furem acta essent, eum comprehendere, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, quòd audisset quamobrem ista fierent, cupientem euadere versutiā regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manū sub pallio feren-

1 Detractis vtrium duobus aut tribus peronibus, *seu faccnlis*, resoluisse illos laxatis vinculis. [*Leopard. Emend. lib. 7. c. 12. vertit*, duos aut tres vtriū periolos pendulos resoluisse. *Infra sane in oracvlo è* πρόϊχων ἀσκῶν τοδῶν *dicitur penis, qui e ventre velut ex vtre petiolus pronet. S.*]

2 *vel*, qui intelligeret

tem isse, atque ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, hoc se sceleratissimum perpetrasse, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quòd cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebriis factis. Illam quum hæc audisset, manum in hunc iniecisse, eique furem in tenebris manum mortui porrexisse. Quam mulier quum apprehendisset, manum se huius tenere rata, istum per fores se propripuisse muliere delusa. Postquā & hæc renuntiata sunt regi, stuporem incussisse tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum dimissis per omnes vrbes nuntiis, regem edixisse, non modò veniam sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eum venisse: eiq; Rhampsinitum, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanquā ex omnibus mortalibus plurima sciēti. Nam Ægyptios quidem cæteris, hunc autem Ægyptiis antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse viuum sub terram, eò vbi Græci opinantur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Ægyptios. Idque ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verum an ob id sic feriati sint Ægyptij, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. Quæ ab Ægyptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni sermone constitutum est ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum Ægyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerēt animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gignetur,

1 anon id, an ob aliud quipiam sic ferientur Ægyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem pallio quoddam eo ipso die cōtextum vni ex suis induūt, & oculos mitra obducūt: quem gest. pall vbi in v. deduxerunt. ſ. ad C. templum, ipsi redeunt illo relicto.

2 Et hæc quidem tum ab Ægyptiis relata sunt, quæ cuic cr. vid is eis vt tur. Mihi autem toto hoc opere. 2 *totabacnar ratione*, constitutu

retur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. quorum ego nomina sciens, non duco scribenda, Ad Rhampsinitum vsque regem aiebant in Ægypto viguisse sanè ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit Cheopē in omne flagitiū fuisse prolapsum. Omnibus nanque eum templis obseratis, ante omnia Ægyptiis ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: aliis, vt ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illine ad Nilum vsque protraherent: aliis, vt transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id est centum millia*, ternis semper mensibus singulæ. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum. altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frōtes (nam est formæ quadratæ) sunt octogenûm iugerum pari altitudine, saxis do-
61 latis decentissimeque coagmentatis quorum nullum est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidā scalas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum

1 omnem legum æquitatem, &c.

2 Altitudo autē, qua parte est altior se ipsa. *Sic ad verbum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidu. Gall. La pointe, vel, l'eguille.*

3 octogenum pedum

4 Atq; prout in eū lapis attollebatur,

esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum a-
moliebantur. [1] Dictum sit à nobis de vtroq;, quemadmo-
dum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyra-
mide, quæ erat altissima: deinde gradatim sequentia: no-
uissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyra-
mide literæ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit ero-
gatum in operarios pro [2] apio, cæpis, & aliis: quod inter-
pres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in sum-
ma mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se
habet, quantum in alia credibile est suisse consumptum,
vel in ferramenta, vel in cibos, vel in [3] vestiarium operario-
rum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant.
Alio item tempore (vt ego opinor) lapides excidêrũt atq;
portarunt, & alio non exiguo subterraneã fossam effece-
rũt. Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, vt pecu-
nia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit,
imperans quantumcunque faceret quæstum. (non enim
dicebatur quantum) eamque cum patris iussa feciss e, tum
verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. ita-
que singulos ad se intrantes orasse vt sibi ad opera singulos
lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fu-
isse pyramidem quæ stat in medio trium, in conspectu py-
ramidis magnæ, cuius vnumquodque latus [4] sesquiiuge-
rum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem
Ægyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fra-
trem Chephrenem: & hunc eodem instituto vsum cum in
aliis, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad
magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos su-
mus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neq;
per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in
alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insu-
lam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt.
[5] Fulsisse tum ex Æthiopico lapide versicolore primùm
domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed ha-
bentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant
autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pe-
dum celsitudinis. Porrò quinquaginta sex annos regnasse
Chephrenem aiebant. ita centum & sex anni supputantur
quibus Ægptij in omni calamitate versati sunt, nec
templa

1 Dictum enim sit à nobis quod aiũt in vtrãq; partem.

2 raphano,

3 vestem, *id est vestitum*, operatiorum dum per id quod dixi tẽpus opera extruerent.

4 sesquiplethri spatium habet. *Ad verbum*, *Sesquiplethrum est, id est*, 150 *pedes.*

5 Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra, alteram ædificauit eadem magnitudine, magnę cõtiguam. *vt legatur* οἰκοδόμησε *pro* οἰκοδόμης.

templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Ægyptij præ odio ne nominare quidem volunt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in Ægypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa reseraſſe, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quin etiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Ægyptij maximè prædicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat. tum verò quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autē esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [1] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inauraſſet, in ea filiam sepelisse defunctam. neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo [2] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores [3] inferūtur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est, grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse; matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad pedes eorum stratæ visebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua

1 ita se gereret,

2 extabat in vrbe, &c. *vel, visebatur.*

3 adolentur

circulus annexus ineſt, ſoli aſſimilatus. Neque ſtans eſt bos, ſed in genua cubans, magnitudine quanta eſt grandis vacca viua. Effertur autem è conclaui quotannis. & poſtquam Ægyptij verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eam oraſſe patrem Mycerinum, vt defuncta quotānis ſemel ſolem intueretur. Huic regi, poſt calamitatem filiæ, ſecundo loco hæc acciditſſe: Ex vrbe Buti veniſſe oraculum, fore vt ſex omnino annos viueret, ſeptimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, viciſſim miſiſſe ad oraculum contumelioſas querimonias: quòd, quum pater ſuus & patruus qui deorum immemores templa clauſerant, hominesque perdiderant, tandiu vixiſſent, ipſe piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rurſus ei veniſſe dicuntur ex oraculo reſponſa, eapropter ipſum properè vitam finiturum quòd nō id faceret quod deberet. Oportuiſſe enim Ægyptum centum quinquaginta annis affligi: idque duos qui ante eum fuiſſent reges didiciſſe, ipſum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, ſe iam à numinibus damnatū, lucernas feciſſe permultas, quibus quum noctеſceret accenſis, potaret, ac ſe oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin per paludes perque nemora vagaretur, vtque audiretur iuuenilibus in rebus ſtudioſiſſimè verſari. Hæc autem idcirco excogitarat, quò vellet oraculum conuincere mendacij, vt duodecim pro ſex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam eſt quadrangularis) breuiorem, quæ eſt trium iugerum, Æthiopico ex lapide ad medium vſque. Hanc quidam Græcorum volunt eſſe Rhodopis mulieris proſtantis, non rectè ſentientes: qui ne noſſe quidem videtur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illa ſibi facere deſtinaſſet, in qua talentorum infinita (vt ſic dicam) millia conſumpta ſunt. Ad hęc, non iſtius ſed Amaſis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim poſt hos reges annis qui iſtas Pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani, conſeruus Æſopi fabularū ſcriptoris (nam & hic Iadmonis fuit

1 orbis eſt ſolis aureus aſſimilatus.

2 quod in fatis eſſet vt faceret.

3 & vbi intelligeret cœnaculā eſſe commodiſſima.

4 trium plethrorū, *id eſt, pedum 300.*

5 Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc manifeſtè oſtendit.

fuit postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, si quis sumere pœnas vellet animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, aliud Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Ægyptum abiit, à Xantho Samio transportata. Et quum eò ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in Ægypto remansit: gratiosaque vehementer effecta ingentes opes [2] comparauit, quę Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. [3] Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt e regione templi, post aram quam Chij donauerunt. Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: [4] cuius amore Charaxus insaniens Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus. Post Myçerinum autem Ægypti regem fuisse dicebant sacerdotes Asychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimam longeque maximam. [5] Habere enim vbique cum figuras insculptas,

1 *id est vitæ, vo pro vita.*

2 cõparauit, pro Rhodopes quidé cõditione, neq; tamen ad potentiã tãtam peruenit. *vel ad tantum regnũ. At Valla pro τυραννίδα legit πυραμίδα. Quã lectionẽ sequendo (quæ & in aliquot vet. codic. habetur) ita verte: sed* non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

3 Nam quum ipsius opum decimam patẽ quiuis etiã nunc cernere possit, nõ est cur magnas ipsi opes tribuamus.

4 Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

5 Habere enim cum alias porticus, figuras que bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum vero ista longè pluta. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alij cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuisse dicebant, vt ita demum, &c. *vt distinguatur post μάλιστα, ita tamen vt hæc verba ad sequentia referri possint. q. d. Ista quæ sequuntur: quamuis sint ἄξια μνήμης, non τοσαῦτα tamen.*

tum aliam infinitam ædificiorum ſpeciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuiſſe factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc Ægyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, ſi cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adieciſſe, vt penes creditorẽ eſſet poteſtas omnis ſepulchri debitoris, vtque hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, ſi diſſoluere æs alienum recuſaret, fas non eſſet ſepeliri aut in paterno aut vllo in alio ſepulchro: ac ne alium quidem ex ſeipſo progenitorum ſepulturæ mandare. Hunc præterea regẽ ſuperiores antecellendi cupidum, reliquiſſe memoriam ſui pyramidem lateritiam, inciſis 63
lapidi literis in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRA-
1 Videtur aliud legiſſe quàm vulgatus. MIDIBVS [1] COMPARES, QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LAGVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, [11] ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT, atque id demum operis hunc regem edidiſſe. Poſt
11 lateres duxerunt, & me in talẽ formã redeg.
hunc regnaſſe cæcum quendam ex vrbe Anyſi, nomine Anyſin: atque eo regnante, excurriſſe in Ægyptum magna cum manu Æthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga ſe in paluſtria proripuiſſet, illum regnaſſe in Ægypto quinquaginta annos: idque intra tempus iſta edidiſſe. Quoties Ægyptiorum quiſquam aliquid deliquiſſet: neminem voluiſſe morte afficere: ſed pro ſui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certã menſuram aggerum intra vrbem vnde quiſque [2] incolentium
2 nocentiũ
erat. Atque ita vrbes ſunt etiam ſublimiores effectæ. nam primùm humus aggeſta fuerat ab iis qui ſub rege Seſoſtriuos effoderant: iterum ſub rege Æthiope valde ſunt vrbes factæ excelſæ, cum cæteræ quæ in Ægypto ſunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubaſtis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum eſt Bubaſtis, [3] quæ noſtra
3 Eſt auté Bubaſtis. ea quæ lingua Græca Artemis dicitur i. Diana. Sed hæc verba habentur in cod. Gra. poſt iſta, Nullum tamen eſt aſpectu iucundius.
lingua dicitur Diana, omniũ maximè memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora, tum ſumptuoſiora, nullum tamen eſt aſpectu iucundius. id ita ſe habet: Cætera præter acceſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum vſque duo è Nilo

fluenta

fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atq; illinc præterfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime est figuris senûm cubitorum adornatum. Id templum in media vrbe situm, vndique circumeuntium oculis subiicitur. nam quum vrbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. illud [1] materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimarum arborum manu consitarum luco ambiente, in quo delubro statua est. [2] Lõgitudo templi quoquouersus vnius est stadij. Ab eius ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter stadia lõgitudinis & [3] quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus manu consitis in cœlum euntibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verùm se ita ad extremum liberatos Æthiope referebant, quòd ille per quietem oblata sibi visione, fugę se mandauerit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos Ægypti sacerdotes incideret medios. Hac eũ visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasionem, vt piaculo in sacra cõmisso, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquã ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus quod ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in Ægypto regnaturus. Etenim quum in Æthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur AEthiopes, respondérat deus, fore vt is in AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum excessisset, & viso insomnij perturbatus esset Sabacus, vltrò ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperiũ: vbi quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque humo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuenire potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Vulcani, no-

1 septẽ figuris exsculptũ

2 Latitudo autem & lõgitudo t.

3 quatuor plethrorum. *id est 400. pedum*

mine Sethon: eumque bellatoribus Ægyptiis abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, & cum aliis ignominiis affecisse, tū verò agris exuisse quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumque rex cum magnis copiis inuasisset Ægyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in cœnaculum se contulisse: ibique apud simulachrum comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurum. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis Ægyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Pelusio posuisse. (hac enim Ægyptus inuaditur) nec eum fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugā fecerint, multis amissis. Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc vsque narrationis locum & Ægyptij & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hūc qui postremus regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidē interea pontifices totidemq; reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ sunt vltra trecentas, sunt anni mille trecēti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosque & quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem Ægypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nūc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in Ægypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec

64

quæ

1 A ruris exuisse. *quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.*

2 noluerint ei milites Ægyptij opitulari. *vel, Bellatores Ægyptij. Videtur significare eos qui rei militaris scientiam profiterentur. Ipse Valla bellatores paulo ante interpretatur, & alibi pugnatores.*

quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [1] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi namque stabant pontifices sub imaginæ vitæ qua quis vixerat, enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnumquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes expoſuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinque [2] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, *id est hone stus & bonus* Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in Ægypto principes, [3] vnà cum hominibus habitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc, postquã extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum, Osiris autem Græca lingua est Dionysus, *id est* Liber. Atqui apud Græcos nouissimi deorum esse censentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertij vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptij aiũt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem

1 Tam prius auté Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recẽsenti, ac progen. famil. suæ ad sextumdecimum vsque deũ repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recens. originẽ fam meæ. introducto in q. gr. cœn. en. demonst. tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli põtifices adhuc viui imaginẽ suã collocãt. Enum. itaq;. &c. Legitur autẽ & ita, ὡμοῖ δ' ἐγὼ ἐνλογήσαντι. quam lectionem hic sequitur.

2 cõmemorarent Piromidas cognominatos, neque tamẽ refer. *Lego:ndo πίρωμις ἐπώνυμος ζωόμενος.*

3 minimè cũ hominibus versantes

quindecim millia annorum ſupputatur. Et hæc AEgyptij pro compertis aſſeuerant, ſeque ſcire aſſiduè ſupputando, ſemperque annos deſcribendo. A Dionyſo quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatē ſunt anni ferme mille ſexcenti: ab Hercule verò Alcmenę filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum eſt quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius ſibi videtur, eo quiſque vtatur licet: [1] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam ſi & iſti in Græcia cum celebres fuiſſent, tū ſenuiſſent, quemadmodum Hercules ex Amphithryone genitus, Dionyſus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixiſſet aliquis & hos alios habere illorum deorū nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionyſum, ſtatim editum, ab Ioue inſutum in femore, portatumque in Nyſſam quæ eſt ſupra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habent quidē quod dicant, vbinam à partu ſit educatus: ex quo fit mihi manifeſtum, Græcos audiuiſſe poſterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recenſuiſſe quo primum de iis audierant. atque hæc quidem AEgyptij aiunt. Quæ verò cæteri homines cum AEgyptiis conſentientes memorant in hac regione fuiſſe geſta, hæc iam explicabo, [2] aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Poſt Vulcani ſacerdotem regem *ſuum* AEgyptij libertatem adepti, duodecim ſibi reges (nullo enim temporis momento poterant ſine rege viuere) deligūt, in totidem partes omni AEgypto diſtincta. Iſti iunctis inter ſe affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò 65
auferre imperium conarentur, néve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, ſed vt eſſent inter ſe quam amiciſſimi. Atque ea de cauſa has pactiones arctas accuratasque inierunt, quòd eis inter initia, ſimulatque tyrannides inuaſerunt, reſponſum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libaſſet, eum totius AEgypti regno potiturum. [3] Vbi omnia ſacra exequuti ſunt, placitum eſt eis aliquod relinquere ſui commune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo ſupra ſtagnum Mœrios, maximè vrbem verſus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aſpexi

1 A me verò quę ſit de illis ſententia cōmemoratum eſt. Quòd ſi & iſti, videlicet Dionyſus ex Semele, & Pā ex Penelope genitus, in Græcia celebres fuiſſent ac conſenuiſſent, quemad modū Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiā poſſet aliquis & hos alios, &c.

2 quibus aliquid etiā adiicietur ex iis quę ipſe conſpexi. Poſt Vulc.

3 Nam in omnibus templis cōuenire ſolebant. viſum autē eſt e[illegible], &c.

aſpexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorũ narratione muros & operis ſpeciem [1] ratiocinetur, minus concipiet quèm pro labore & ſumptu huius labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignũ, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ ſunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem cõtiguæ, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Bifaria in eo ſunt domicilia, vna ſubterranea, altera ſuperiora [2] illis impoſita, vtraq; numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quę aſpeximus enarramus: ſubterranea verò auditu didicimus. [3] Nã præpoſiti Ægyptiorum nolebant vllo pacto illa monſtrari, quòd dicerent illic ſepulchra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ędificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus maiora. nam egreſſus per tecta, & [4] regreſſus per aulas diuerſiſſimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in cõclauia tranſitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulę aulę maxima ex parte digeſto lapide albo, columnarum ambitu redimitę. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuum, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quũ talis ſit labyrinthus, tamen ſtagnũ Mœrios, ad quam labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcentorum ſtadiorũ eſt, ſchœnorum ſexaginta, quanta videlicet ipſius Ægypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum lõgo ſitu aquilonem verſus auſtrumque: altitudine, vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuum. Quòd autem manu facta ſit ac depreſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aquia extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio

1 ęſtimet: *vel, colligat:*

2 illis *aulis* impoſita numero tria millia, ſingula *videlicet* mille quingenta.

3 Nã qui ex Ægyptiis prę fecti erant *labyrintho,*

4 aufractus; *vel, implicitæ viæ*, per aulas diuerſiſſimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in cõclauia tranſeuntibus, ex conclauibus in cub.

sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem [1] iusti passus sunt stadium vnum [2] sex iugerum. Passus, inquam, mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorũ: cubiti verò, sex palmorum. Aqua stagni natiua non est, vtpote solo illo admodum arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, [3] augens regium fiscum talentis argẽti singulis, in singulos dies, prouentu piscium, quum influit, viginti minis. Hoc stagnum dicebãt etiam indigenæ euadere in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea [4] Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentem. Verùm quum humum è lacu egestam nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum vbinam esset humus illinc defossa. [5] Illi dicere fuisse deportatam, facilè id mihi persuadẽtes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum vrbem Assyriorum auditu cognouerã. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare quum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi viam sub terra ad regias ædes, eamq; humum è cuniculis effossam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem modo audiui in Ægypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præter quam quòd nõ noctu hæc, sed interdiu est facta. Ægyptios enim humum quam effodiebãt, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hìc quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim autem reges quũ iustè degerent, ac fato tempore in templo Vulcani sacrificassent, & vltimo die festo libaturi essent, porrexit eis põtifex aureas phialas, quibus libare consueuerant: aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorũ stabat, quum non haberet phialam, detractam sibi æreã galeam tenuit, libauitque. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tum quidem dolo malo Psammitichus galeam tenuit. Cæteri tamen id consultò factum esse a Psammitticho existimantes, & in memo-

1 *Videtur respondere hac Græca phrasis Gallica.*

2 sex plethrorũ. *id est 100. pedum.*

3 in regiũ fiscum talenta argenti singula singulis diebꝰ ex prouẽtu piscium persoluit: quũ influit, viginti minas.

4 Occidentẽ versus,

5 At illi quónam esset deportata, mihi expoſuerunt.

6 At illi mẽre cõprehenso facto Psammitichi, atq; oraculo ipsis reddito *vel, Quũ Psammitichi factum & sibi reddituũ oraculum apud se considerassent.*

memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Ægypti futurum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam [1] rimando compererunt non id illum fecisse industria: sed maxima potentiæ suæ parte exutum in paluſtria relegandum, ne illinc egressus, cęteræ Ægypto se immiſceret. Hunc Psammitichum, [2] quum Sabacum Æthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquam Æthiops, ex insomnij visione abiit, reduxerunt ij Ægyptij qui sunt [3] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vna cũ vndecim regibus; contigit ei vt fugeret iterum propter illã galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis esset, statuit vltum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditũ est responsum, affuturam vltionem ei è mari viris æreis [4] exiſtentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatẽ offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædãdi gratia nauigantes, necessitas compulit applicare ad Ægyptum. Hi quum in terram exissent ęre armati, Ægyptiorum quidam nuncium fert Psammitycho ad paludes: & quia nũquam viderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos viros campestria populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vnà cum iis Ægyptiis qui secum sentiebant, cumq; auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus Ægypto, fecit in Memphi, tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenũm cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq;, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandũ posita altrinsecus prædia Nilo medio direpta; quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pue-

1 quæstione habita cõper.

2 quũ Sabacum Æthiopem interfugiens, qui patrẽ eius Necon interemerat, in Syriã venisset, post. &c. *Sed vulgata lectionem ἐπὶ τὸν ἐλθόντα sequendo, interpretandũ esset,* qui patrẽ eius volens interemerat. *id est,* nõ per imprudentiam.

3 e præfectura

4 repẽtè apparentibus, *vel in conspectũ venientibus.*

ros quinetiã Ægyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in Ægypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [1] contra mare, aliquantulum supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus Ægyptios. Post sedes ab istis in Ægypto collocatas Græci cum illis ita cõmercium habuerunt, & nos res in Ægypto gestas, à Psammiticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Ægyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc. [2] & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostentabantur. Atq; hunc quidem in modum Psammitichus Ægypto potitus est. De oraculo autem quod est in Ægypto, cum feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Ægypto, sacrum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæq;. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decẽ passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenũm cubitorũ: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaq; eorum quę circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab Ægyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouẽtem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Ægyptij rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo numini-

1 propemodum ad mare, infra vrbẽ Bub.

2 & canales quibus deducebantur naues.

numinibus quę prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Isidesibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam
67 Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem Ægyptiacè Orus dicitur: Ceres autē Isis, Diana verò Bubastis. Atquē hinc solùm non aliunde Æschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus [1] omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideoque insulam redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in Ægypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius qui regnum Ægypti suscepit, extirit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferentē primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Ægypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [11] continens prope Memphin ocupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert, in sinum Arabicum. Quá igitur breuissimus tractus & maximè compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui Ægyptum Syriamque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verùm fossa multo lōgior, scilicet quanto est [2] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centū viginti millia Ægyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc [3] interpellatus oracuło, eum id

1 omniū superioris ætatis poetarum

11 contiguus

2 obliquior.

3 impeditus, *vel* reuocatus

opus barbaro præmunire. Ægyptij autem barbaros omnes vocant qui non ipſorum lingua loquuntur. Superſedens itaque à facienda foſſa Necus, [1] ad militum copias ſe conuertit, atque ad claſſes quæ partim in mari ſeptentrionali, partim in ſinu Arabico ad rubrum mare ſunt ædificatę: quarum adhuc [2] veſtigia naualium oſtendunt. Et claſſibus quidem Necus, dum opus fuit, eſt vſus. Terreſtri autē acie congreſſus cum Syris in Magdolo, victoria potitus eſt, & poſt prælium, Cadyti magna Syriæ vrbe. [3] In veſtitu autem curioſus quum fuiſſet, illum Apollini dicatum ad Branchidas Mileſiorum miſit. Hic perfectis decem & ſeptem imperij ſui annis deceſſit, tradito imperio Pſammi filio ſuo. Eo apud Ægyptum regnāte, nuncij Eleorum aduenerunt, iactantes a ſe in Olympia iuſtiſſimum [4] ac maximum inter mortales propoſitum eſſe certamen, rati ne Ægyptios quidem hominum ſapientiſſimos aliquid vltra hæc eſſe inuenturos. Iſti vbi in Ægyptum peruenerunt, eaque expoſuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex Ægyptiis eos qui ſapientiſſimi haberentur. Qui quum conueniſſent, & Eleos audiſſent omnia commemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & ſe veniſſe dicentes ſciſcitatum, num quid poſſent Ægyptij reperire iuſtius, habito inter ſe conſilio, interrogarunt Eleos nunquid apud eos certarent ciues. Et illis reſpondentibus, ſine diſcrimine & ſuorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; volenti certare fas eſſe. Atqui, inquiūt illos quum tale certamen proponerent, ab omni iure [5] excedere. Nullo etenim pacto poſſe fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hoſpiti. Sed ſi vellent iuſtum proponere certamen, & ſi eius gratia veniſſent in Ægyptum, iuſſerunt hoſpitibus ponere certamē, nullo Eleorum certare permiſſo. Hæc Ægyptij Eleis ſubiecerunt. Pſammis autem, quum ſex tantum regnaſſet annos in Ægypto, facta in Æthiopiam expeditione, mox vita defunctus eſt. Cuius regnum Apries filius accepit, qui ſecundum Pſammitichum auum ſuum, fortunatiſſimus extitit omniū ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum manere-

1 ad bellicas copias & triremes partim in m. ſept.

2 canales qui bus deducebātur naues, *vt paulo ante. Alij naualia interpr.*

3 Eū autē veſtitū quouſus erat quū iſta conficerētur, miſſum ad Brāchidas Mileſiorū Apollini dicauit. Poſtea verò decem & ſeptē omnino annos quum imperaſſet, deceſſit. trad.

4 ac optima ratione præter omnes mortales

ret,

ret, contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræsentiarum. Quum aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset, id ei imputantes Ægyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: vt his internecione deletis, ipse cæteris Ægyptiis imperitaret securius. Hæc perquam grauiter ferentes tum ij qui redierunt, tum eorum qui interierant amici, ingenuè desciuerunt. Id vbi resciuit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin. Qui quum peruenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent. quidam Ægyptiorum ei a tergo stans galeam circundat: eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt ostendit. nam simulatque ab iis qui desciuerant Ægyptiis declaratus est rex, sese apparabat
68 tanquam aduersus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant Ægyptiis, spectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iussum vt ad se viuum Amasin perduceret. Hic vbi peruenit, Amasin ad se vocat. [1] Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidè iubet hunc ad se adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret accitus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret: nec de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præstò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione, tum ex apparatu quem videbat, statuit suæ diligentiæ esse quam celerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huic redeunti, quòd Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes cæteri Ægyptij qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos probatissimum ita fœdè indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Ægyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna. [2] Itaque vtrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnæ

1 At Amasis (ferebatur enim forte in equo) cure sublato pepedit, & illud Aprie afferri iussit. *Ita Camerar. Afferatur & tertia interpretatio: sed Camerario assentior.* [*Plutarch. pro vocē alibi dicit ἀπεψόφησε, id est, crepitum ventris emisit.*]

2 Apries igitur in Ægyptios, Amasis in externos tendebat. Quumq; Memphin vtrique peruenissent, tétare pugnæ discrimen parabant Cæterū sunt & in. *Ad verbū. Mutuo alter alterius experturus erat. vel, experiri parabat. Potest etiam verti non male fortasse. cum Valla, Apriani & Amasiani.*

discrimen. Sunt autē in Ægypto septem hominum genera, quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatores appellantur, alij bubulci, alii subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Ægyptiorum genera, à suo quodq; artificio appellata: sed pugnatores vocantur Calasiries, & Hermotybies, qui [1] harum regionum sunt: (nam in regiones distincta est omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ sunt plagæ, Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermothybies, quum plurimi, centum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quæstuarij didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasirium hæ aliæ plagæ sunt, Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [2] Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbis. Hæ tribus Calasirium, qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum sunt, quibus nec ipsis licet vlli artificio operā dare, sed solùm rei militari, filio discēti à patre. Hoc ab Ægyptiis ne mutuati sint Græci non possum pro certo diiudicare, quum videam & paud Scythas Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia discunt, eorumq; liberos: generosiores aūt eos qui à manuariis operibus abstineant, præsertim [3] qui cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. [4] Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His solis Ægyptiorum præter sacerdotes, hoc eximij honoris habebatur, vt singulis duodecim arurę essent exemptæ & immunes. est autem arura centum cubitorum Ægyptiorum quoquouersus. Ægyptius verò cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam ijdem. Calasirium milleni & Hermotybium, alij totidem circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ minæ, carnis bubulæ binæ, vini [5] sextarij, quaterni. Hęc assiduè satellitibus præbebātur. Vbi igitur ediuerso venientes,

1 harum præfecturarum sunt. (nam in præfecturas distincta est omnis Ægyptus,) Hermotybiorū quidem hæ sunt præfecturæ. *Et paulo post:* Ex his præfecturis. pro *Ex his tractibus. Item. paulo post Præfecturæ pro Plagæ, & pro Tribus. nisi quis malit vocē Ὑπὲρ ἑᾳ nomoi vbiq; retinere.*

2 Anytia,

3 qui rei militari vacāt.

4 At Corinthij minimè contēptui habēt opifices. *Intellige autem Minimè vel pro Non, vel cōparatiuè pro Minimè omnium.*

5 ἀρυσῆρες, *ab aliis cyathi, ab aliis notationem vocabuli sequentib. Hausius, vel Hausira.*

tes, Apries cum auxiliariis, Amasis cum vniuersis Ægyptiis, in vrbem Memphin peruenere, cõgressi sunt. Et peregrini quidem eg regiè pugnauerunt, tamen quòd erant multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [1] vt nullus neq; deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, prælio fugatus est, viuusque captus ad vrbem Sain ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [2] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus Ægyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumẽtis sepelierunt, quæ sunt in tẽplo Mineruæ proximè [3] cœnaculum ad læuam manum intranti. Nam Saitani [4] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [5] ex altera parte cœnaculi est, quam illud Apriæ eiusque progenitorum. In eiusdẽ templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant in quibus vrna est. Sunt etiã sepulchra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem: atq; in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea
69 crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoeides. In hoc lacu imagines suorum quisq; affectum noctu faciunt, quæ vocant Ægyptij mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Ceteris quoq; initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex Ægypto attulerunt, eoque Pelasgicas fœminas imbuerant. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis: ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non eiecti sunt, sed relicti) conseruatus. Aprie sublato, regnauit Amasis è [6] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum-

6 præfectura: *vel, prouincia*

1 ne deum quidem vllũ posse sibi adimere reg.

2 aliquam diu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit: *vel*, honesta obseruãtia prosequutus est: tandem autẽ inculant. *vel antea quidem in regia nutriebatur: & eum Am. honestè obseruabat: at postquam inciuarunt Ægyptij, &c.*

3 Palarium

4 cunctos ex ea præfectura reges

5 longius quidem abest a palatio quã illud Apriæ eiusq; progenitorum: est tamẽ in septo templi hoc quoq; porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu gemina stant fores, intra quas est conditoriũ. Sunt etiam sep.

inter initia Ægyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, nõ asperitate, perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tũ verò puluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; [2] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: Ægyptij simulachrũ adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis Ægyptiis aperit, ex illa pelui in qua primò Ægyptij euomere immingereque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulachrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atq; peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit Ægyptios, ita vt æquum censerent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto. ab aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [3] castigabant, Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [4] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & Ægyptij cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [5] arcus ab iis quorum sunt, quum est opus, intendi. eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant, vti: ita & hominis institutũ esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandiq́ne cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari, & quum reposceretur ab iis qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & fre-

1 *Non legit* ὑγιαμοσύνη (*vt in vulg. edit.*) *sed* ἀσυμφοσύνη, *vt in vet. cod.*

2 numinis stat.

3 admonebant, Non tu ipsum rectè regis, o rex, qui, &c.

4 augustus augusto in solio sedés per totum diem res administr.

5 qui arcum possidét, quũ illo opus habent, intendũt: postquã autẽ vsi sunt remittũt. Nã si perpetuò intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo nõ possent. Talé & hominis conditionem esse: si assiduè seria tractare, nec vll.

& frequenter ab oraculis conuictum, frequenter absolutum. Postquam verò etiam assequuus est regnum, ista egit: quicunque dij eum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mererentur, quòd redderent falsa responsa: qui autem eum [1] pronunciauerant furem hos tanquam verè deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine, tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægrandia in apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Ad hæc, quod non minimè sed maximè omnium admirot, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo afferendo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinsecus est vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum autem [2] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quòd quum suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex iis qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinq; & septuaginta pedũ. Superq; idem pauimenti gemini colossi stant [4] ex Æthiopico lapide, vicenûm pedũ magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est alter in Sai lapis, eodẽ habitu iacẽs. Illud etiãquod in Memphi est templũ Isidis ingens & spectatu dignissimũ,

1 *ad verbum* constrinxerant. *id est, conuicerant.*

2 duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx est lõgitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinq; sublimitas.

3 hoc in religionẽ vertens Amas.

4 ex eodem lapide.

Amasis ædificauit. Sub Amasi rege dicitur Ægyptus fuisse maximè beata, in iis quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incolerentur tunc fuisse numero illic mille & viginti. [1] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud Ægyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præsides Ægyptij omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab Ægyptiis mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quòd sit castissima, assiduè vsurpant. Amasis porro, quoniam Græcorum erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tum iis qui in Ægyptum concederent, dedit facultatem Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atque [2] celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ communiter illud extruxerunt, sunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Æolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporij præbentur. Cæteræ ciuitates quæ consortes huius rei sunt, rei ad ipsos minimè pertinentis consortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt Æginetæ quidē, Iouis, Samij autem, Iunonis, Milesij verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in Ægypto aliud nullum. Quòd si quis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat dierare se venisse inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuialibus nauigiis circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucratin, ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templum quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis construendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex Ægypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui Ægyptum incolebant, viginas minas

1 Hic est autē Amasis qui legē hanc tulit, demōstrare vnumquēque apud præsidem cuiusque loci, vnde viuat: quod qui nō fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem iustā nō potuerit, hunc morte mulctandū. Solon autem Athenienſis sumptam hāc legē ex Ægypto Atheniēsibus promulgauit, qua illi semper vsi sunt, lege sanè inculpata. *Ita hunc locum vertit Budæus.*

2 maximè frequentatū. *vel, Quo maximè vtuntur.*

minas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiam societatemque iniit, ita vt illinc vxorem etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcæ amore captus, siue aliàs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij volunt filiam fuisse Batti, alij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen aliis mulieribus vteretur. Id quum diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoque nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) mutuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbẽ Cyrenensem posita. Hanc Ladicen Cambyses, posteaquam Ægypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineruæ inauratã, & sui imaginem pictura [1] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ simulachra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum vero, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem Æacis filium: Lindum autem nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danai filiæ, [2] postquam agnitæ sunt quum filios Ægypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

1 ad viuum expressam:

2 eo appulsæ quum ſ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERTIUS, qui inscribitur THALIA.

ADVERSVS hunc Amasin Cambyses Cyri filius, comparato cũ ex aliis quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusq; exercitu, bellum mouit ob hanc causam: Misso in Ægyptum legato; Cambyses petiit ab Amasi filiam, & petiit consilio cuiusdam Ægyptij, qui Amasi erat infensus, quòd se potissimùm ex omnibus Ægypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin miserat petitũ ocularium medicum omnium qui in Ægypto essent præstantissimũ. Ob id infensus Amasi ille Ægyptius, instituit suadere Cambysi vt ab Amasi filiam peteret vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut nõ data, Cambysi redderetur inuisus. Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potentiam grauabatur horrebatque. Hæc reputans, ita sibi faciendum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine Nitetis vnica domi relicta, grãdis atq; specioſa. Hanc puellã Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquantum tempus Cambyses salutasset, filia Amasis appellans, ipsa ad eũ, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu comptã transmisit, tradens tibi pro sua, quum reuera sim Apriæ filia, quem ille dominũ suum cum Ægyptiis rebellans interemit. Hic sermo extitit causa quæ Cambysem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduersus Ægyptum. Atq; ita quidẽ memorãt Persæ. Ægyptij autem Cambysem suum vendicant, asserentes ex hac Apriæ filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod

quum

1 caduceatore, *vt & ipse alibi recte xύρυκα caduceatorem vertit, non* legatum.

2 Amasis, quũ Persarum potentiam grauaretur atque exhorresceret, nec dare nec abnuere audebat. nam & Camb.

3 Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta.

4 Hic sermo & hæc causa *vel occasio* interuenisse, Camb. Cyri fil. veh. stomachatũ aduersus Ægyptũ impulit.

quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non later. nam siqui alij, profectò & Ægyptij rectè norunt mores Persarũ: apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnũ, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris Ægyptiæ. sed Ægyptij rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cæterũm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem ad vxores Cyri introgressam, quũ liberos Cassandanes assistẽtes forma ac statura egregia conspicaretur, supramodum admirabundã magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanẽ (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorũ sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandã ex Ægypto ancillã. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorũ Cambysem subiecisse, Ego vetò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa Ægypti reddã ima, & ima summa, idq; dixisse circiter decem natũ annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatẽ, & regnum obtinuisset, huius rei memorẽ, Ægypto bellũ intulisse. Accessit huc & aliud quidam, ad hanc sumendã expeditionem. Erat quidã auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio ptęstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambysis. Eum Amasis (quòd inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; de rebus Ægypti nonnihil compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominẽ insequendũ mittit cum triremi eunuchorum fidissimũ, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed nõ reduxit in Ægyptum, ab illo prudentia superatus. Nã Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cambysemq; molientẽ aduersus Ægyptum expeditionẽ, & quo pacto carentia aquis loca trãsmitteret ambigentem, adiit. Eiq; cum alias Amasis res exposuit, tũ verò quæ ad transmittendũ pertinebant, suadens, ad regẽ Arabum mitteret oratũ vt sibi tutũ præberet transitũ. Hac. n. duntaxat patet ingressus in Ægyptũ. Nam à Phœnice vsq; ad mõtes Cadytis, quæ est vrbs eorũ Assyriorum quidẽ per legem non licere vt illegitimus regnum obtineat quũ legitimus adsit: deinde. Cassand. filiũ fuisse Cambysem, Phar.

1 primum

2 rem ita narrant vt inuectam.

3 Phanes enim eum altitia circumuenit. Nam inebriat custod.

4 vsq; ad mõtes Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

riorum qui nunc Paleſtini vocantur: ab vrbe Cadyti non minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia ſecundum mare vſq; ad vrbem Ienyſum, Arabicæ ditionis ſunt. Ab vrbe Ienyſo rurſus, Syriacæ, vſq; ad lacum Serbonidis, iuxta quem Caſius mons pertingit ad mare. A Serbonidis 7 lacu in quo Typhon fertur occultatus, deinceps iam Ægyptus eſt. Hoc tamen intercapedinis quod eſt inter vrbem Ienyſum & montem Caſium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus eſt, ſed itineris inſtar trium dierum, vehementer aridus. Verùm quod pauci eorum qui in Ægyptũ nauigant notũ habent, hoc dicere inſtitui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in Ægyptum bis quotannis [1] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt ſic dicam) vas vinarium fictile aſpici [2] vacuum poteſt. Vbinam (dicat aliquis) hæc vaſa conſumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti prouinciarum neceſſe habent ex ſua quiſq; vrbe colligere vaſa teſtacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. [3] ita hydriæ ſuperuenientes in Ægypto ſumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi aqua contracta, Perſæ vſi fuerunt, qui hoc ingreſſu apparato quam celerrimè Ægypto potiti ſunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non eſſet, Cambyſes, audito hoſpitis Halicarnaſſei conſilio, miſſis ad regem Arabum nuntiis tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicem fide. Seruãt autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quam hũc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtroſq; ſtans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui fœdus ineunt. Deinde ſumpto flocco ex vtriuſq; veſtimento, inungit eo ſanguine ſeptem lapides in medio poſitos, inter inungendum inuocans Dionyſum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit ſequeſter fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hoſpitem, aut fortè ciuem, ſi cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipſi qui amicitiam contraxerunt, ſeruare iuſtum cenſent. Dionyſum quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, ſolos deos eſſe arbitrantur. [4] Et quemadmodum Dionyſium, ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in rotun-

1 vel, Amphora vini plena. ſic & in ſequentibus. vel potius, Ampho ræ vini plenæ: vt ſit poſitus ſingul. pro plurali.

2 Vox reſpondens huic in textu Gr. non habetur. ſed ex κεράμιον, quod ibi legitur, factũ fuit κενὸν id eſt vacuum.

3 ita amphoræ quæ inuehuntur, ſumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriã portantur. Et quidem Perſæ ij ſunt qui hunc in Ægyptum tranſitum apparauerunt, contracta. vt modò dixi, aqua, ſimulatq; occuparunt Ægyptum. Intellige autem Vltra veteres, pro eo quod eſt Vltra eas quæ iam antea ibi erant.

4 Eodemque modo quo tonſus eſt Dionyſus, tonderi ſe aiunt,

rotundum, tempora ſubradentes. Igitur poſtquam fœdus cum nuntiis iniit Arabs, talem rem commentus eſt: Camelos omnes, poſteaquam vtribus camelinis aqua completis onerauit, egitque ad loca humore carentia, ibi Cambyſis exercitum præſtolabatur. Ex iis quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem eſt, tamen id quoque quod minus credibile eſt, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Eſt magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliisque crudis coriis conſutum, tanta longitudine produxiſſe, vt ad loca arida per illum aquam produceret: inque ipſo arido ſolo ingentes ciſternas fodiſſe, qua recepta aqua potum ſuppeditarent. Et quum ſit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxiſſe. Cæterum apud Nili oſtium quod dicitur Peluſium, habebat caſtra Pſammenitus Amaſis filius, Cambyſem opperiens. Nam Amaſin Cambyſes in Ægyptum progreſſus non viuum nactus eſt, ſed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnaſſet: per quos nihil admodum calamitatis eſt expertus. defunctusq; & ſale conditus eſt, & in ſepulchris quæ ipſe ædificauerat, ſitus intra templum. Sub eius autem filio Pſammenito maximum extitit Ægyptiis portentum: Apud Thebas Ægyptias (quod neque prius vnquam neque poſtea ad meam vſque ætatem contigit, vt ipſi Thebani aiunt) pluit.[1] Thebis tamen tunc pluit guttis. Perſæ porrò vbi ſiccania peragrauerunt, ſubſedere, vicini Ægyptiis, tanquã iam congreſſuri. Ibi Ægyptiorum auxiliarij Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in Ægyptum abduxiſſet, infenſi, hoc rei in illũ ſunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto in caſtra perduxerunt atque in conſpectum patris, poſitoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos ſingulos puerorum ſuper craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in cratere intulerunt: quo ſanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commiſſo, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur Ægyptij. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Oſſa eorum qui

[1] Nam in ſuperiore Ægypto penitus nõ pluit. Thebis tamen, &c.

[2] *Legit συμβαλόντας vt & vet. noſtri cod. habent.*

in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum Ægyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si vetis ferire, vel solo calculo perforare possis: Ægyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadentes) quòd Ægyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi: nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis Ægyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quòd à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiarasque. Hæc ego huiusce modi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cum Achæmene filio Darij ab Inaro Libye sunt cæsi. Ægyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Memphin, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrumpunt, virosque frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Ægyptij quidem post hæc obsessi aliquandiu restiterunt. Libyes verò in animaduertentes, eadem sibi quæ Ægypto contigissent veriti, se citra pugnam dediderunt, tributumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidē vt Libyes timentes, similia & ipsi fecere. Cambyses munera quæ à Libybus venere, perbenignè accepit: quæ autem à Cyrenęis, succensens, vt opinor, quòd exigua erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito Ægyptiorum rege, qui sex omnino regnarat annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cum Ægyptiis aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illius, vestitu seruili circundatam, cum hydria ad aquam emisit, & cum ea similiter indutas alias quas delegerat primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum eiulatu ploratuque, cæteri quidem patres conspectis

1 Perstringas.

2 Et hæc quidem ita se habent.

3 Obsessi tandem ad deditionē venerūt. At Libyes vicini eadem. &c.

4 Menses. *nam μῆνας & in vulg. edit. & in vet. cod. legitur.*

filiabus

filiabus tam malè acceptis, vicissim vociferati sunt atq; fleuerũt: Psammenitus autem intuens atq; intelligens, humi vultum demisit. Prętergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filiũ eius cum duobus millibus Ægyptiorũ æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autẽ luituri pœnas his Mitilenæis qui cum naui fuerant ad Memphin obtruncati. Ita enim censuerant regij iudices, pro singulis suorũ interfectis denos primorũ Ægyptiorũ interficiendos. Psammenitus prætereuntes intuens, & filiũ animaduertens duci ad mortẽ, aliis Ægyptiis qui circunsedebant comploratibus, *ac indignè ferentibus*, ipse idem quod erga filiã fecit. His quoq; prętergressis accidit vt quidam [1] compotorũ eius natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quę inops mendicabat, obiret exercitũ, necnõ Psammenitũ aliosq; Ægyptios in suburbanis considentes. Quem vt conspexit Psammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicũ, caput suũ cædebat. Aderãt autẽ ei tres obseruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarũ exitu Cambysi renuntiarent. [2] Ea quę fiebant admiratus Cambyses, misso nuntio Psammenitum percontatus est, inquiens, Psammenite, herus te Cambyses interrogat quamobrẽ tu, qui visa filia indignè affecta, viso etiã filio ad mortẽ eunte, neq; eiulasti neq; fleuisti, paupertatẽ tãti feceris, tibi (vt ab aliis audiuit) nõ propinquũ. Et Cãbyses quidẽ ita interrogauit: Psammenitus aũt his verbis respondit, Fili Cyri, domestica mala erãt maiora quàm vt possem ea deflere: at lamentario amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiam recidit, in extremo limine senectutis. [3] Hæc vbi responsa ab hoc tenuntiata sunt, visus est illis Psammenitus, vt ab Ægyptiis fertur, rectè respondisse. Crœsusq; dicitur illacrymasse, item qui aderant Persæ, ipsiq; Cambysi commiserationẽ subiisse, vt protinus iusserit & filiũ ex his qui mortis addicti essent liberari, & patrẽ è suburbanis excitatũ ad se perduci. Sed filiũ quidẽ qui adierũt, nõ iã superstitẽ inuenerũt, sed primo loco truncatũ: ipsũ verò Psammenitũ excitatũ ad Cambysem perduxerũt: vbi reliquũ vitę vixit, nihil violentũ passus. Qui si cõpertus fuisset nõ affectasse res no-

[1] compotorum

[2] Quod factum admir.

[3] Hæc quum ab isto renũciata essent, visus est Psammenitus rectè respondisse. ferũtq; Ægyptij Crœsum (nam hic quoq; à Cambyse in Ægyptũ adductus fuerat) eos qui ad erant Persas illacrymasse.

uas, accepiſſet Ægyptum vt eam procuraret. Nam conſueuerunt Perſæ in honore habere filios regum, & etiamſi qui ab eis defecerint, tamen illorum filiis reſtituere principatum. Quod eos ita facere conſueſſe, cum aliis permultis poteſt probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyra Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quodq; Pauſiris Amyrtæi filius & ipſe paternum recuperauit imperium. * Nec ipſis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Perſis irrogatum eſt. ¹ Nunc Pſammenitus malè cogitans mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxiſſet, captus eſt: ac deinde à Cambyſe conuictus, epoto cruore taurino, ſtatim expirauit. Atq; hunc in modum iſte deceſſit. Cambyſes autem è Memphi vrbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Etenim ſimulatq; in ædes Amaſis ingreſſus eſt, imperauit cadauer Amaſis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & ſtimulis pungi, ² omni denique contumelia infeſtari. Quod facientes poſtquam defatigati erant, (nam cadauer vtpote ſalitum reſiſtebat, nec quicquam omnino elidebatur) iuſſit cremari: haudquaquam ſancta iubens: quia Perſæ deum ignem eſſe arbitantur, & apud neutros moris eſt cremare cadauera: apud Perſas quidem, propter id quod dictum eſt, quia nefas eſſe aiunt deo depaſci cadauere hominis: apud Ægyptios autē quia perſuaſum habent ignem animatam belluam eſſe, & omnia quæ naſcuntur deuorare, & poſtquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipſa re deuorata emori. Non eſſe verò apud eos conſuetudinem mortuum belluis tradendi, ſed 74 ſaliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris cōſuetam rem iuſſit agi Cambyſes. Quanquam (vt ipſi aiunt Ægyptij) non Amaſis fuit qui iſta paſſus eſt, ſed alius quidam Ægyptius eadem quàm Amaſis ætate: quem Perſæ Amaſin arbitrantes vexauerunt. Memorant enim Amaſin, quum ex oracuło audiſſet quæ circa ſe defunctum futura eſſent, hoc modo rei venturæ medendum putaſſe, vt hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum ³ ad poſtes ſepeliret extra conditorium ſuum, ſe autem in conditorij quam intimo receſſu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amaſis fuiſſe

* tametſi quàm Inarus & Amyrtæus nullus dum Perſis plus damni dedit: *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.*

1 Verùm Pſammenitus quū fraudem molitus eſſet, mercedem accepit. Deprehenſus enim Ægyptios ad defectionem ſollicitare, ac deinde à Cambyſe conuictus, &c.

2 *vel, Omnibus denique modis vexari.*

3 ad fores intra conditoriū ſuum:

ſus fuiſſe mandata de ſua & alterius hominis ſepultura, ſed aliàs ab Ægyptiis adornata. Secundũ hæc Cambyſes conſtituit [1] trifarium mouere bellum, aduerſus Carthaginienſes, aduerſus Ammonios, aduerſus Æthiopes macrobios, *id eſt longæuos*, qui Africam ad auſtrale mare incolunt. & aduerſus quidem Carthaginienſes, nauticas copias: aduerſus autem Ammonios, peditatum: aduerſus verò Æthiopes, prius exploratores mittere, per ſpeciem dona ferendi illorum regi, ſpectatum illic menſam Solis. nunquid reuera eſſet: ſimulq; res Æthiopicas exploratum. Solis autem menſa talis eſſe memoratur: eſt in ſuburbanis pratum, omnium quadrupedum aſſa refertum carne, quam per noctem ſinguli ciuium magiſtratus properant ponere: ad eamq;, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipſa à terra reddi aſſiduè indigenæ aiunt. Et menſa quidem quæ Solis vocatur, talis eſſe fertur. Cambyſes autem vbi ſtatuit exploratores dimittere, continuò ab vrbe Elephantina accerſit ex Ichthyophagis, *id eſt piſce veſcentibus*, maximè gnaros Æthiopicæ linguæ. [2] Vſquedum iſti veniunt, interea nauales copias Carthaginem verſus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos ſe Phœnices negauerunt. eſſe enim magno cum illis iureiurãdo ſe deuinctos: præterea non facturos ſanctè ſi aduerſus liberos ſuos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recuſantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienſes quominus in ſeruitutem Perſarum redigerentur euaſerunt: quoniam Cambyſes haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui ſeipſos Perſis dediderant, ex quibus nauticus omnis conſtabat exercitus. Sed & Cyprij qui aduerſus Ægyptum in militia erant, ſeſe & ipſi dediderãt. Porro Cambyſes poſteaquã ex vrbe Elephantina aduenerũt Ichthyophagi, eos ad Æthiopes miſit, iuſſis cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculũ purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabaſtrum, cadumq; vini [3] Phœnicei. Æthiopes autem ij ad quos miſit Cambyſes, feruntur eſſe maximi omnium hominum atq; pulcherrimi: diuerſiſq; vti à cæterorum hominum ritibus, cum aliis, tum verò hoc circa regnum: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iu-

1 triplex

2 Et interim dum iſtos accerſeret, nauales cop.

3 palmei.

dicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaq; viros Ichthyophagi venerunt, offerentesque regi munera, ita loquuti sunt, Cambyses Persarum rex cupiens amicus tibi fieri atque hospes, nos misit, iubens vt in colloquium tum veniremus, tibique hæc dona daremus; quorum ipse vsu maximè delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad explorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum vos ideo cum donis misit quòd magni faciat hospitium meum, neq; vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium venistis: neq; iustus ille vir est. si enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus, nec homines à quibus nihil lacessitus est in seruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex Æthiopum regi Persarum consilium dat, [1] quando Persæ tam facilè trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduersus macrobios Æthiopes cùm maioribus copiis moueat bellum: interim diis gratias habeat, qui non inducunt filiis Æthiopum vt præter suam velint aliam comparare regionem. Hæc loquutus, arcum laxauit, eisq; qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo rogauit quidnam esset & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura deque tinctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt vestimenta. Secundo loco de auro scisciatus, de torquili monili atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis risit, atq; existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula esse. Tertiò scisciatus de vnguento, quum illi de confectura vngendique ratione dixissent, idem dixit quod de vestimento. Vbi [2] ad vinum peruenit, eiusque conficiendi rationem audiuit, maiorem in modum delectatus potu, percontatus est quibusnam rebus vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa viueretur. Isti dixerunt vesci regem pane, (exposita tritici natura) perfectissimumque diu viuendi spatium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Æthiops, nihil se mirari inquit si stercore vescētes, paucis viuerent annis. nam ne tot quidem annis victuros [3] nisi hoc potui acceptū refer

a quum Persæ, tam facile tendeut tantæ magnitudinis arcus, *quā facilè hunc a me tends videtis*, tunc copiis supra modum magnis instructus macrobiis Æthiopibus bellū inferat.

1 *id est*, *Æthiopibus*

2 *id est*, *Ad sermonem de vino*

4 *Legit* ἀνίσχυσον. *ex qua lectione videtur & hoc sensus elici posse*: Nisi potu illo vires refocillarēt Ichthyophagis vinū innuens. in hoc enim se à Persis vinci. Quum autem vicissim regē interrogarēt Ichthyophagi de vita, &c. *At legendo* ἀνίσχυσον, *perinde fuerit ac si Gallicè dicas Sisle ne detrempayēt leur viande d'un tel breuuage.* [*Eā lectionem secutus Paulus Leopard Emend. lib. 7. cap. 14. sic vertit*: neque enim tot eos victuros fuisse *annos*, nisi potu conspergerent atq; miscerent; *de vino hoc dicens Ichthyophagis. hac enim re se Persis esse inferiores.* S.]

referrent. affirmãtibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse) interrogatus vicissim rex ab
75 Ichthyophagis de vita & victu, plerosq; è suis ait ad centũ viginti annos peruenire, nonnullos etiã hos transcendere: dixit cibum eis esse carnẽ coctam, & potũ, lac. Et quũ exploratores de numero annorũ mirarentur ad fontẽ quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; oleo inuncti, violã olentes. Eam aquam aiebãt exploratores adeò inualidã vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidẽ, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundũ. Hæc aqua si verè apud illos est qualis cõmemoratur, ideo macrobij, *id est longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerẽ deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos Æthiopes omniũ rarissimum ac pretiosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur solis. Post hanc ad extremum inspexere eorũ sepulchra quę dicuntur è vitro esse constructa hunc in modũ: Posteaquã mortuũ siue Ægyptiorum siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt, picturaq; exornantes repręsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exbibens, sed omnia ipsũ illi mortuo simillia habens. Hunc cippum qui maximè sunt propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasq; ue: anno exacto efferunt circaque vrbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus Æthiopes exiit in expeditionẽ, neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neq; secum ipso, ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis cõpos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cũ omni peditatu, Græcis qui aderant illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est vẽtũ, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incẽderent: ipse cũ reliquis copiis aduersus Æthiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partẽ confeciſ-

sent, exercitum eius protinus commeatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus Æthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. [1] Et quum è Thebis descēdisset Memphin, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus Æthiopes ita se gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes itineris duces sequebantur [2] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin peruenerunt, quam incolunt Samij ij qui feruntur è tribu Æschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος *id est beatorum insula*. in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alij habent quicquam dicere. Nam neq; ad Ammonios peruenerunt, neq; retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamq; medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant Ἔπαφον) apparuit. Ægyptij, quum Apis extitisset, vestimenta quam pulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes Ægyptios Cambyses intuens, [3] ratusq; ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudiis, præpositos accersit Memphis, quos, vbi præstò fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copia-

1 Thebis autē iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendissent.

2 ac peruenisse quidem eos vsque ad vrbem Oasin constat, quā incolunt &c.

3 *vel*, Valde *aut omnino* hoc eorum factū improbans, quod in eius rebus aduersis ita se exhilararent. Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes Ægyptios solennem celebrare lætitiã. Hæc vbi audiit Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquã mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Si quis deus mãsuetus ad Ægyptios veniret, fore vt se nõ lateret. [1] Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idemq; Epaphus, è vacca genitus quæ nullumdum alium
76 potest concipere fœtum: quam Ægyptij aiunt fulgure ictã concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in frõte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [2] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apin sacerdotes adduxere, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansq; ad sacerdotes inquit, O capita nequam, huiusce modi dij existunt, sanguine atq; carne præditi & ferrum sentientes? dignus nimirum Ægyptiis hic deus. nos certè ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc loquutus imperauit iis quorũ hoc munus erat, vt sacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem Ægyptios, vt quenq; feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutum est, sacerdotes mulctati: Apis sauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulauere sacerdotes clam Cambyse. Ob hoc scelus, (vt Ægyptij aiunt) continuò Cambyses insaniit: [4] quum ne cõpos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parẽtibus fratrem, quem ex Ægypto remiserat in Persas liuore commotus quòd solus ille Persarum arcum quem Ichthyophagi ab Æthiope attulerant, [5] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto hãc vidit in somnis Cambyses visionem: Nuntius quidam è Persis veniens, ei nuntiare est visus, Smerdin in regio sedẽtem solio cœlum cõtingere vertice. Ob id Cambyses sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad il-

1 Nec plura loquutus

2 Nõ μικρὰς, sed μείζας (id est, magnus) *habent nostra exemplaria. magu tamen placet illud quam hoc: vt dicat Herodotus, eũ, cum sit alioqui niger, habere candorem fig. quadr. Valla de suo addidit illa,* toto corpore.

3 in lingua scarabeum,

4 quũ ne pr⁹ quidẽ cõpes mẽtis fuisset. *Quæ verba nõ iam sunt Ægyptiorũ sed ipsius autoris. q.d. 'Dicunt illum Ægyptij hinc furore correptum. atqui ne antea quidem mentis compos erat,* exorsus, &c.

5 ὅσον ἐπὶ δύο δακτύλους, *quod Gallicè dicitur, A deux doigts pres. Pro traheret autẽ vertendum potius adduceret, aut tenderet, siue intenderet. hæc enim de arcu potius dicũt.*

vt & ipse Herodotus in sequentibus dicit διατείνειν τὸ τόξον.

lum interimendum Prexaspem, sibi ex omnibus Persis virum fidelissimum. Hic vbi Susa conscendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxisset venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cambysis extitisse ferunt: secundum autem scelus, sororis necationem, in Ægyptum eum sequutæ: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atq; eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyses vnius sororum amore captus, cupidusque deinde ducendi illam vxorem, [1] quum propter rei insolentiam laboraret efficere, accersit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Persis viri, suntque [2] perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyses percontatur, num qua lex sit quæ sinat volentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices & iustè & [3] ingenuè respondentes, negant vllam se inuenire legem quę sinat fratri nubere sororem: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neq; legem abrogarunt metu Cambysis: & ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerũt adiutricem eius qui sororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaque Cambyses [4] eam quam dixi accepit vxorem, aliquantoque pòst & alteram. Harum iuniorem quæ ipsum in Ægyptum comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo: & quum à leunculo catulus superaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro superuenisse: & quum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse, dum id cernit, capiente voluptatẽ, hanc ei assidentem illacrymasse. Ea re animaduersa, Cambysem interrogasse, quidnam lacrymaretur: & mulierem dixisse, se viso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere quòd subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam

1 quum rem nouã facere in animo haberet.

2 donec moriantur.

3 & cautè respond.

4 eam quã diligebat: vel, amicam illam

emptam memorant: Ægyptij verò ob id quòd quum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque decerptis foliis, virum interrogauit, vtrum discerpta lactuta an densa pulchrior foret: quum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnantem, eamque abortu edito decessisse. [1] Ita Cambyses in præcipuos domesticorum insaniit, siue id propter Apin, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidem sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem tanam fuisse. [2] Atque in alios quoque Persas insaniisse, veluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequebatur, & qui ad eum nuntios perferebat: & [3] cuius filius Cambysis vina miscebat, qui honos & ipse non paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cambyses, Quémnam virum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cætera quidem omnia in te magis laudibus ferunt, sed nimis te [4] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respõdit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi respondérant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & Ægypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adæquandus esse patri: nõdum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit [5] nihil esse

1 *id est, Talia per insaniam fecit præcipua, &c.*

2 Hęc aũt aduersus alios Persas insaniit. *id est, Per insaniam egit.* Ferur enim ad Prexaspẽ dixisse, quem præcip.

3 cuius filius à poculis ei erat:

4 *Non legit φιλοινειλη, sed φιλοινιν: quam lectionẽ sequentia comprobare videntur.*

5 *id est, vanũ esse, vulgus iuratum*

quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas vera
1 loqui,[1] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerumque percussit: atq; eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. quumque in corde sagitta esset inuenta, ob id lætabundus atq; cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verùm nunc mihi dicito quémnã ex omnibus hominibus iam noris ita ad destinatum emittere sagittas. [2] Prexaspes hominem aduertens esse vesanum, & in ipsum quoque insanientem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probè iaculari. Et tunc quidem hoc perpetrauit. Altero die, duodecim Persas primoribus [3] pares,[4] ob nullius momenti causam necauit, viuos in caput defodiens. Hæc eum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere: tu verò viros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis etiã pueros: qualia si multa facies, considera ne abste deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerem, subiiciendo qnicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellent transire in terram nostram. Imò & teipsum malè præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti. sed ob id nequaquam gauisurus: quia olim iam debebam captare in te occasionem. [5] Arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœsus cursu se foras proripuit. [6] Hic vbi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris vt illum comprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ratione, vt si Cambyses facti pœnitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerentur, quòd illum seruassent: si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pòst quum Cambyses desideraret Crœ-

1 & me non sapere.

2 At Ptexaspé quũ animaduerteret hominé mente captũ esse, & sibi timeret, dixisse. Here, ego, &c.

3 Nõ legit ὁμοίους, sed ὀφθαλμοὺς: vt & in vet. cod.

4 ob nullum morte dignũ crimẽ. vel. Nullo crimine mortem cõmeritos. Sic & statim post.

5 Hæc quum dixisset, arcũ corripiebat, &c.

6 At hic quũ illũ cõfigere nõ posset: vtpote qui se foras proripuisset

f

Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses se quidem inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum Memphi moratus est, Cambyses faciebat 1 insania. Adeoq; vetusta recludēs sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu simulacrum illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoque Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documento sunt, Cambysem vehementer insaniisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentassет templa 2 leges- que habere ludibrio. Nam si quis vniuersis hominib. præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cum aliis cōiecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erant Græcos perdoctatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita moribus comparatum est: rectéque mihi videtur 3 Pindarus fecisse vt diceret, morem omnium esse regē. Cæterùm dum Cambyses in Ægyptum contendit, Lacedæmonij quoque intulere bellum Samo & Polycrati Æacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior electo, totam

1 *vel, per insaniam.*

2 *ritusque*

3 Pindarus ceciniſſe, morem, &c. *nam ποίησαν de poetis dicitur, vt Lat. canere.*

ſolus obtinebat, inito fœdere cum Amaſi rege Ægypti, cum quo hoſpitium habebat, mittens munera viciſſimque accipiens. Breuiſque ſtatim tempore res eius adeò proceſſerunt vt per Ioniam cæteramque Græciam celebrarentur. Quocunq; enim [1] bellum intulerat, cuncta ei proſperè cedebant, quum haberet centum [2] biremes, mille ſagittarios, inuadens omnes ſine vllo cuiuſquam diſcrimine: quòd diceret ſe magis gratificari amico ſi ei quæ abſtuliſſet redderet, quàm ſi [3] nihil adhuc auferret. Multas itaque hìc inſulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Leſbios enim cum omnibus copiis opem Mileſiis ferentes, nauali prælio vicit cepitque, qui omnem foſſam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere ſecundas eſſe non latuit Amaſin, cui hoc curæ erat. Sed quum aſſiduè forent multo ſecundiores, Amaſis libellum Samum miſit in hæc verba ſcriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hoſpite, audire voluptati eſt: tamen tuæ magnæ proſperitates mihi non placent, qui intelligo quàm inuidum numen ſit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipſius, tum eorum qui mihi curæ ſunt [4] res nunc proſperè ire, & ita *per varias fortunæ vices* ætatem traducere, quàm in omnibus mihi proſperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduerſus proſperitates agito: diſpice quid tibi ſit quod plurimi facias, quodque amiſſum tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [5] ad homines veniat. Quòd ſi proſpera tua deinceps non variabuntur aduerſis, medeare tu tibi ſubinde eo modo quem tibi ſubieci. Hæc quum legiſſet Polycrates, & in animum demiſiſſet, tanquam bene ſibi ab Amaſi præcepta, diſquirebat quódnam ſuorum ornamentorum eſſet quo amiſſo maxima ipſe moleſtia afficeretur: atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemina ſignatoria ſmaragdus, quam geſtabat auro incluſam, opus Theodori Samij Telecle geniti. hanc vbi abiiciẽdam ſtatuit, ita abiicere libuit: [6] Biremem conſcendit: eam dehinc viros quibus illã inſtruxerat, in pelagus educere iubet. Et poſtquam ab inſula procul aberat, detractum ſibi ſigillum, iis qui vnà nauigabant inſpectãtibus abiecit in pelagus:

1 bellũ inferre cogitaret.
2 centum naues quinquaginta remorum.
3 nihil ab initio abſtuliſſet.
4 res nunc proſperè ire, nũc infeliciter cedere. *vel potius, Ex rebꝰ aliàs feliciter, aliàs infeliciter cedere: Poſt cedere, adde,* Nec enim adhuc de quoquam audiſſe me puto, qui quũ in omnib. felix fuiſſet, nõ tandem malè perierit funditus.
5 *id eſt, In hominum conſpectum.*
6 Quinquaginta remorum nauem

gus: hoc acto renauigauit. Reuerſo domum, quum ex iactura afficeretur, quinto ſextóve quàm hæc acta ſunt die, hoc ei caſu euenit. Piſcator quidam captum à ſe piſcem, grandem ſanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret, eum ad fores quum attuliſſet, dixit ſe in conſpectum Polycratis ire velle: à ianitore permiſſus, donans Polycrati piſcem, Rex, inquit, hũc ego quem cepi piſcem, etſi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me eſſe in forum, ſed te tuaque potentia dignum. Eum itaque affero tibi, donoque. His verbis iſte delectatus, ita reſpondit, Tu verò probè, nec facto ſolo, ſed etiam oratione apud me iniſti gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piſcator domum abiit. piſcem miniſtri reſcindentes, offendunt in eius aluo ſigillum Polycratis. Quod vbi viderunt ſumpſeruntque, ad Polycratem lætabundi quam celerrimè pertulerunt. Eoque illi reddito, referebant quo pacto fuiſſet inuentum.

[1] Polycrates, quemadmodum res diuinitus cõtigit, ſingula quæque à ſe geſta retulit in libellũ: & qua ratione quod amiſerat recepiſſet. Hæc vbi ſcripſit, in Ægyptum miſit. Quibus tabellis Amaſis perlectis quæ à Polycrate venerant, [2] intellexit non poſſe præſtare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam ſemper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abieciſſet. Miſſo itaque Samum caduceatore, dixit ſe ius cum illo hoſpitij ſoluere. Quod ideo fecit ne in triſtem aliquem grauemque caſum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hoſpite ipſe cõtraheret. Aduerſus hunc igitur Polycratem in omnibus bene agentem, Lacedæmonij ſumpſere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui poſt hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, miſſo clãculum caduceatore ad Cambyſem Cyri filium, aduerſus Ægyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad ſe in Samum miſſis, rogaret aliquid copiarũ. Quod audiens Cambyſes, libẽter in Samum miſit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas ſecum iſte mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maxi-
79 mè ſuſpicabatur è popularibus ſuis ad rebellionẽ ſpectare, quadraginta triremes miſit Cambyſi, mandans ne retro

1 Polycrates quũ eũ ſubiiſſet diuinũ quiddã id eſſe, ſcribit quæ feciſſet, & quæ poſt illa à ſe facta ſibi contigiſſent: *vel, Quicquid ſibi poſt ea rem facta accidiſſet:*

2 didicit fieri nõ poſſe vt homo homini nẽ à re quę euẽtura eſt retrahat: & Polycrati nõ felicẽ fore tandem tertũ exitum, qui per omnia ſpectaram fortunã experiretur: adeò vt ea etiam reper.

eos dimitteret. Et alij quidem negant Samios à Polycrate missos, in Ægyptum peruenisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se colloquutos decreuisse ne porrò tenderent. Alij verò aiunt peruenisse in Ægyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeũtes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atq; in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulsos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sunt qui dicant penes eosdem, ab Ægypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicentes mea opinione. Neq; enim oportuisset illos ascisci Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat, vt cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede cõducti, tũ domestici sagittarij, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atq; vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt si ii qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnà cum ipsis naualibus cõbureret. Posteaquam verò Samij qui à Polycrate exacti erãt, Spartam venerunt, adeuntes principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo cõgressu responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidẽ oblitos esse se, posteriora verò nõ intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem responderunt [1] panario superfuturum. [2] Itaq; opem ferendam eis censuerunt. Atque vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum se contulere, referẽdæ gratię causa, vt Samij aiunt, quia illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent: vt verò Lacedæmonij aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, q̃ vt eosdẽ vlciscerentur ob interuersum craterẽ, quẽ Crœso portabant, & ob thoracẽ ab Amasi rege Ægypti ipsis missum. Interceperãt enim Samij priore quàm craterẽ anno, thoracem lineum quidẽ, sed frequẽtibus animalium figuris ex auro lanaq; versicolore, [3] è ligno intextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mineruæ

1 illos panario superuacaneam orationem curiosè addidisse. Q. d. *Debuisse illos cõtentos esse panario seu faccio ostẽdere. Videtur hic verus esse huius loci sensus, cui tamẽ fortasse vox aliqua deest.*

2 Ferendã tamen illis opẽ censuerunt.

3 ex xylo intertextũ, quẽ admiratione dignũ reddebãt singula eius fila; quæ quũ exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidẽ euidẽtia singula habebant. Talis & alter est quẽ in Lindo Min. idẽ Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiuuerunt etiã Corinthij lubenter.

neruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerũt itaq; Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrãdos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiiq; qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [1] puluinar Dianę contingerent: deinde non finentes [2] abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthij præbere illis alimenta, ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebãt choros virginum atque adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerunt ex sesamo ac melle, quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyręorum filij rapientes, alimenta haberent. idque eousque factum est dum Corinthij pueris quos asseruabant omissis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij [3] aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyræis discordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorũ delectos pueros, vlciscendi facinoris gratia quod Corcyræi priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hęc quoque accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septem, & alter duodeuiginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad se actitos ea prosequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittẽdos statuit, priusquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quisnam matrem vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrem neque prior affatus sit, neque af-

1 templum
2 abstrahi supplices è templo, quũ prohib.
3 ad sumendã in Samios expeditionẽ operas contulissent.

fantem reaffari, ac ne interroganti quidem reſponſum reddere voluerit. Eum Periander tandem ſanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus eſſet colloquutus. Ille narrare vt ſe auus amantiſſimè accepiſſet: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixiſſet, 80
1 quippe qui eius non meminiſſet, q animũ ad id non aduertiſſet.
[1] quippe quòd in mentem non admiſerat. Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtum: itaque percontando inſtare. Tunc adoleſcens in memoriam rediens, id quoque dictum fuiſſe narrauit.
2 Ad quod Per. animum aduertens,
[2] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipſo expulſus degebat, prohibitũ ne adoleſcentem in domum excipiant. Iſte illinc eiectus, in alterã ſe domum conferebat: ſed ab hac quoq; abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulſus hinc in aliam ſodalium domum ſe contulit. Illi etſi formidantes, tamen quòd eſſet Periandri filius, hominem excipiebant. Ad poſtremum Periander edictum propoſuit, quiſquis hunc in domum reciperet, aut
3 mulctam
alloqueretur, eum ſacram [3] pœnam Apollini debiturum, quantam ipſe nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipſe quidem putauit rem deſperatam eſſe tentandam: ſed intra porticus ſe tenens, aſſiduè verſabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, miſertus eſt, depoſitaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum eſt optabilius, iſtúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atq; opes accipere quæ ego habeo? qui quum ſis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptaſti mendicam vitam, obſiſtendo atq; iraſcendo illi cui minimè debebas. Nã ſi quid calamitatis illinc accidit vnde ſuſpicionem in me habes, id mihi accidit, eiusque ego
4 Inuidiam quàm cõmiſerationem mouere.
particeps eo magis ſum quòd ipſe id perpetraui. Tu verò, edoctus quanto ſatius ſit, inuidioſum quàm miſerabilem eſſe, & ſimul quid ſit in parentes & in meliores ſe iraſci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [4] caſtigabat: ille autem nihil patri reſpondit, niſi ipſum ſacram
5 corripiebat
6 mulctam
[6] pœnam deo debere, quod in ipſius colloquium veniſſet.

Ibi

Vbi Periander animaduertens malum filij [1] vehementius esse quam vt corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Procle cepit, quem tamē viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibique esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne [2] responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. [3] Læua possessio est peruicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora [4] iustioribus præponunt, multi materna sectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est proiectæq; ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis frātrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthum, quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsederunt, succedentesque muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderunt. Sed mox cū magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat)

1 eiusmodi esse cuius tanandi ratio nulla iniri posset: *vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad verbū, Nullum exitum habere.*

2 interrogatione: *vel, conpellatione*

3 Sinistra: *vel infausta*

4 iustis æquitatē anteponūt. *i. Æquū & bonū summo iuri præferunt.*

erupiſſent tum auxiliarij, tum ipſorũ Samiorum permulti,& aliquantiſper Lacedæmonios ſuſtinuiſſent ipſi, retro fugam fecerunt,inſequentiq; ab hoſte cędebantur. Quòd ſi Lacedæmonij qui aderant, Archię & Lycopę ſimiles exſtitiſſent,eo die capta Samus fuiſſet. Siquidem Archias & Lycopes ſoli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes,intercluſa ad redeundum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt.Equidem ipſe cum alio Archia Samij filio,eodemq; tertio ab hoc Archia, congreſſus ſum

1 apud Pitanen (huius enim tribus erat) qui ex omn. hoſp. Samios potiſſimùm honorabat,ſuoq; patri impoſitũ Samij nomẽ dicebat,quòd ſuus pater Archias ſtr. &c. *Valla ita vertit quaſi ὸς, quod eſt ante ξείνων, referat δῆμον, quum referat Ap-χίλω.*

[1] apud Pitanen(huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitibus maximè Samios honorabat) ſibi dicente Samio nomen à patre fuiſſe inditum, quòd eius pater Archias ſtrenuè pugnans, Sami mortem oppetiſſet: ſe verò ideo Samiis honorem habere quòd auus ſuus fuiſſet à Samiis publicè affectus egregia ſepultura.Lacedæmonij,quadragin 81
ta diebus in obſidendo abſumptis,quum in ſuſcepta re nihil admodum proficerent, in Peloponneſum redierunt. Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit)magnum numerum monetę patriæ è plumbo percuſſiſſe,eamque auro induxiſſe, ac Lacedæmoniis dediſſe: atq; ea accepta illos receſſiſſe. Hãc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſceperũt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, poſteaquam à Lacedæmoniis ſe relictum iri vident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem ea tempeſtate Siphniorum res, eratque hæc inſularum locupletiſſima, vt in qua auraria & argentaria metalla eſſent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuiq; par, Siphniis pecuniam quæ quotannis cõficiebatur, diſtribuentibus. Qui vbi theſaurũ confecerunt, nunquid diu permanere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculũ. Eis ita Pythia reſpondit:

2 *Hæc explicantur ſtatim poſt.*

[2] *Quum tamen in Siphno fuerint prytaneia cana,*
Cana fori facies, tunc vir vafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, lœtumq; rubentem.

3 *id eſt, domus publica.*

Erant eo tempore Siphniis [3] prytaneium forumque Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnij neque tunc ſtatim, neque poſt aduentum Samiorum intelligere potuerunt.

tuerunt. Nam Samij [1] quum velocissimè ad Siphnum applicuissent, miserunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem instituto naues omnes erāt rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obseruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncij igitur vbi peruenere, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphniis se mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audiētes Siphnij, continuò occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorumque multi ab vrbe intercluſi, quos postea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponneso adiacentē, quam Trœzeniis commendauerunt: ipsi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de causa nauigassent, sed vt Zacynthios ex insula summouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt, vt templa, quæ nunc in Cydonia visuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Æginetæ nauali prælio victos cum Cretensibus diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt, eaque rostra apud Mineruæ templum in Ægina affixerunt. Hæc Æginetæ Samiis fecere, insensi quòd illi antea sub Amphicrate rege, bello Æginæ illato, magnis cladibus illos affecissent, & inuicem affecti fuissent. & hæc quidem fuit causa. Protraxi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum: celsitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est [2] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in vrbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophi filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, ad viginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tertium opus est templum omnium quæ nos vidimus amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis ex-

[1] quum primū Siph. applicuerunt.

[2] viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, triū autē pedū latitudinis. *Vel la pro τεσσαρων legit τεσσαρακοντα.*

tendimus. Cambyſe Cyri circa Ægyptum immorante, ac deſipiſcente, duo magi iidemque fratres [1] coniurauerunt: quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisque Perſarum erat nota, pleriſque eum viuere arbitrantibus, [2] rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi, vnà coniuraſſe, corporis habitu quam ſimillimus Smerdi Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nec ſpecie tàtùm corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum verò in Ægyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambyſi. Hęc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Ægyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio, præcepta magi expoſuit. Hæc audiens Cambyſes, vera loqui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum, quòd miſſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſſet, intuens in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exequutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Iſta here, ait, haudquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te, [4] aut quippiam ex illo viro certaminis exiſtat magni exiguíve. quippe quum ego ſim exequutus quæ tu mihi imperaſti, quiq; hominē meis ipſius humanim manibus. [5] Quòd ſi defuncti rebellāt, expecta vt etiam Aſtyages Medus in te rebellet: ſin autē ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percontando indagēt [6] nunquid à quo Smerdi rege nobis denuntiatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpem Cambyſes audiens, quum placuiſſent, cōfeſtim ad aſſequendum caduceator iſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes his verbis interroga: O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio nuntium, dicito veritatem: qua dicta, abito ſoſpes. trum Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum?

Tum

1 rebellauerunt: *vel, inſurrexerunt.*

2 inuadendū regnum

3 rebellaſſe, *vel, inſurrexiſſe*

4 aut vlla cōtentio, *vel diſceptatio*, magna aut parua ex illo aduerſus te oriatur.

5 Si fortè tamen mortui reſurrexerūt, pura fore vt etiā Aſtyages Medus rebellet: ſin res ita ſe habent vt antea *id eſt, ſi mortui nihilo magis nunc reſurgunt quam antea*, fieri nō poteſt vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet.

6 a quo veniens. *i. miſſus*, nō. Smerdi dicto audientes eſſe iubeat.

Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex quo Cambyſes aduerſus Ægyptum fecit expeditionem, nunquam conſpexi: ſed magus quem Cambyſes rerum ſuarum familiarium procuratorem conſtituit, is mihi iſta mandauit, dicens Smerdin Cyri filium optare hæc apud vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus eſt. Tum Cambyſes, Prexaſpes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus imperata feciſti, culpam effugiſti: verùm quiſnam fuerit è Perſis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaſpes, Ego, inquit, hoc quod actum eſt mihi videor intelligere. Magi ſunt qui aduerſus te inſurrexerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem reliquiſti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, quum Smerdis audiſſet nomen, percuſſit veritas ſermonis, ac ſomnij, per quod ei quidam viſus fuerat nuntiare Smerdin regio inſidentem ſolio, ad cœlum vſque pertingere vertice. Agnoſcens itaque ſine cauſa fratris interemptorem ſe fuiſſe, deflebat Smerdin. Quem vbi [3]defleuit (vt erat omni clade afflictus) in equum inſiliit, habens in animo [4]quam raptiſſimè Suſa verſus exercitum ducere in magum. Inſilienti in equum [5]vagina gladij excidit, vnde nudatus gladius perſtrinxit eius femur, in ea ſcilicet parte, in qua prius ipſe tanquam opportuna ad feriendum (vt ſibi videbatur) percuſſerat Apin Ægyptiorum deum. Vulneratus Cambyſes, quódnam illi oppido nomen eſſet interrogauit. illi aiunt, Ecbatana. Sed quum fuiſſet iam antea Cambyſi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis deceſſurum, ipſe interpretabatur ſe in Ecbatanis Mediæ (vbi res eius omnis erat) ſenem vita functurum: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [6]poſtquam ſciſcitatur, reſipuit, oppidi nomen audiens, tum magi iniuria perculſus, tum vulnere: verbaque oraculi expendens, Hoc in loco, inquit, fatale eſt Cambyſem Cyri decedere. Hactenus tunc loquutus. Viceſimo dehinc die accitis Perſarum qui aderant præſtantiſſimis quibuſque, ita inquit, Quod maximè occultum volebam Perſæ, [7]id cogor apud vos efferre. ego enim quum apud Ægyptum agerem, inter quietem viſum vidi, [8]quod quidem minimè viſum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo

1 *inſunxiſſe: vel, mandaſſe*

2 *Videtur hæc librarius reſpondere noſtræ, Il fut touché en ſon cueur.*

3 defleuit, & de tota calamitate queſt⁹ eſt, in equum inſ.

4 quã primũ, *vel, Primo quoque tempore*

5 gladius vagina excidit.

6 poſtquã ſciſcitatus, oppidi nomen reſciuit, tum magi iniuria perculſus, tũ ex vulnere, reſipuit; *vel, ad ſe rediit: & intellecto oraculo, vel, & quũ mente cõplexus eſſet oraculum*, dixit. Hoc in loco fatale eſt Camb.

7 eo redact⁹ ſum vt id apud vos efferam.

8 quod vtinã minimè viſiſſem.

adueniens, nuntiare Smerdin in regio sedentem solio, cœ- «
lum capite contingere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer «
principatu, properantius quàm prudẽtius feci. neq; enim «
in hominis natura situm est auertere quod euenturum «
est. Itaq; demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin interi- «
mendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius de- «
gebam, nequaquam coniectans fore vt Smerdi sublato, «
alius quispiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus «
euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum ex- «
stiti, & nihilominus regno exutus sum. nam Smerdis ma- «
gus erat is quem dæmon mihi per quietem demonstrauit «
in me arma sumpturum. Hoc opus quum ego perpetra- «
rim, iam vobis Smerdin Cyri nõ superesse existimetis, sed «
magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerum «
domesticarum procuratorẽ reliqueram, alter eius frater «
est Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam «
vlcisci, indigna à magis passi, is [1] immerita morte à proxi- «
mis suis affectus est. [2] Secundo loco (quod reliquum est «
Persæ) necessariissimum mihi demandare vobis quod è «
vita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regios deos ob- «
testans cum omnes vos, tum maximè Achæmenidas qui «
adestis, ne per socordiam permittatis vt imperium rursus «
rédeat ad Medos. Sed si dolo occupatũ est, illud dolo surri- «
piatis: sin vi præreptum, [3] vi recuperetis. Hęc vobis facien- «
tibus, & tellus fructum proferat, vxoresq; & pecua pariant «
in omne tẽpus libertate fruentibus: secus facientibus, con- «
traria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuiq; Persa- «
rum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus «
Cambyses, [4] defleuit omnem suam conditionem. Persæ vt «
regem lamentantem conspexere, vniuersi tum vestimen- 83
ta rescindere, tum effuso ploratu vti. Post hæc vbi femoris
os [5] vitiatum est, femurq; celerrimè contabuit, Cambysi
vita erepta est Cyri filio, quum regnasset septem omnino
annos & menses quinq;, nulla vnquam prole suscepta vi-
rili fœmineáve. At Persis qui aderant magna offusa est in-
credulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius,
Cambysem quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse vt illi
omne nomen Persicum redderetur hostile. Itaque pro cer-
to habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare, vt-

pote

1 impia

2 Quũ verò iste superstes non sit, hoc mihi secũdo loco relinquitur impri mis necessariũ, vt vobis mãdata dem de iis quæ mihi vita excedenti præstari volo. Hæc igitur à vobis extremũ peto, per regios deos obt.

3 vi recuperetis pro viriliter: *vel, Pro viribus.*

4 omne illud factum suum defleuit.

5 *Alij, Carie exesum fuit. alij etiam aliter.*

pote Prexaspe vsque pernegante à se fuisse Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse, simulando se Smerdin esse Cyri filium, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambysis: per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiæque exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiã incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas quibus imperabat nationes edictis magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem mense, quisnam esset compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atque opibus primo cuique Persarum par. Hic Otanes magum non esse Smerdin filium Cyri primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac coniectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Persarum procerum quempiam ad conspectum suum vocabat. Itaque [1] eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædimam, quam Cambyses tenuerat, cuiusque tunc magus contubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambysis vxorum: misit ad eam quendam sciscitatum quo cum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, [2] an cum altero. Illa remisso nuntio, negauit se id scire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidisset vnquam, nec eum cum quo cubaret nosset quisnam esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, inquiens, Si ipsa Smerdin Cyri non habes cognitum, saltem sciscitare ab Atossa quo cum viro tu atque illa cubitatis. non enim illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respondit, Ne in Atossæ quidem colloquium venire possum, aut vllam aliam cernere mulierum cum illo cubantium. Namque hic vir, quisquis est, quumprimum adeptus est regnum, nos dispersit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otani res est visa manifestior. itaque tertiò nuntium ad eandem mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortam natalibus, suscipere periculum quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis filius

1 quum eum suspectũ *imposturæ* haberet, ita egit: Quum hab.

2 an cum alio quopiam.

Cyri non eſt, ſed is quem ego ſuſpicor, non debet neq; tuo frui contubernio, neq; quòd potentiam Perſarum obtinet, impune lætari, ſed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduertesque ſoporatum, palpa eius auriculas: quas ſi habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare exiſtima: ſin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma reſpondet, ſe, ſi id faciat, magnum adire diſcrimen, quoniam probè ſcit, ſi ille careat auribus, & ipſa in palpando deprehendatur, fore vt ipſa ab illo trucidetur: tamen ſe id facturam. Et Phædyma quidem recipit ſe patri hoc eſſe perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, non exigua de cauſa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta eſt. nam vbi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Perſarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, vnà cubuit, eiusque, dum vehementer ſoporatus eſſet, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, ſed facilè ſane deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorem rei geſtæ facit. Iſte, ſumptis Aſpathine & Gobrya Perſarum primoribus, & ad fidem ſibi ſeruandam accommodatiſſimis, rem omnem exponit, qui & ipſi ſua ſponte rem ita ſe habere ſuſpicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiſerunt: conſtitueruntque vt ſinguli ſibi ſingulos in ſocietatem deligerent è Perſis quibus maximè confiderent. Aſciuit itaque ſibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aſpatines Hydarnem. hi quum ſex forent, Darius à Perſis (nam his pater eius Hyſtaſpes præerat) Suſa aduenit. qui quum aduenisſet, placuit ſex Perſis hunc in ſocietatem adſciſcere. qui quum ſeptem eſſent, congreſſi colloquutique, fidem mutuò dederunt. Quumque ad Darium ordo dicendæ ſententiæ veniſſet, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego ſolus noſſe magum regnare, & Smerdin filium Cyri mortem oppetiiſſe: atque ob id ipſum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verùm quandoquidem contigit vt vos quoq; rem ſciatis & non ſolùm ego, videtur mihi confeſtim eſſe tranſigendum neq; differendum. differre enim ſatius non eſt. Ad hæc Otanes, Fi-

li, in-

li, inquit, Hystaspis, & patre egregio ortus es, & te nihilo inferiorem esse patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita properare ad rem aggrediendam inconsultò, sed considerantius illam capesse. quam ita demum aggredi debemus quum plures fuerimus. Tum Darius Viri, inquit, qui adestis, si eo quem Otanes dixit vtemini modo, sciatis vos deterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione habita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis potius per vosmet qui cœperatis, ista exequi: sed quoniam statuistis ad plures referendum & me adhibēdum, aut hodie transigamus, aut scitote, si nobis hodiernus elabatur dies, non alium occupaturum vt me apud magum accusset, sed me vt vos accusem Ad hæc Otanes, quum cerneret Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare compellis, nec finis differre, age, expone nobis ipse quónam pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. excubias nanq; dispositas esse, ipse quoq;, etsi non visu, certè auditu nosti: quas qua ratione penetrabimus? Cui respondens Darius, Multa sunt: inquit, Otanes, quæ nequeunt oratione declarari, sed facto: alia, quæ oratione declarari possunt, sed vnde nihil clari operis existit. Vos verò nostis, excubias quæ dispositæ sunt, haud quaquam difficiles esse ad penetrandum. nam quum nos tales simus, nemo non, quisquis ille sit, cedet nobis, partim ob reuerentiam, partim ob timorem. Adde quòd habeo prætextum accommodatissimum * cui innitamur. siquidem è Persis venisse me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntiare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. nam idem optamus quique mendacium dicimus quique veritatem: quippe quum ii qui mentiuntur, tunc mentiantur quum persuadendo sunt quippiam lucri facturi: & qui verum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quòd si nihil lucri faciendum esset, peræquè & verax foret mendax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, siquis eorum libenter cedet nobis, vtilius ei suo tempore erit: siquis resistere conabitur vt erit hostis, ita tũc pro hoste habeatur: deinde intro irrumpentes, rem trãsigamus. Post

1 haud difficulter posse pertranstiri. Nam q.

2 quo innitẽtes pertranseamus. siquidem e P.

3 consequantur, & aliquis magis ipsis conuerteatur, *vel* flectatur: *id est morigerétur si præbeat. q. d. vt aliquis magũ animum ad eorum voluntatem conuertat. In iis autem quæ proxima sequuntur, aliam lectionem sequitur interpres.*

hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recu- «
perare imperium: aut, si recuperare non poterimus, mor- «
tem oppetere, quàm, quum simus Persæ, viro Medo pare- «
re, & quidem aures non habenti. Quum præsertim qui- «
cunque vestrûm Cambysi ægrotanti adfuistis, memoria «
teneatis quę ille dum vita excederet, Persis imprecatus est, «
nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non «
admittebamus, [1] inuidiosè dici à Cambyse existimantes. «
Nunc igitur calculum pono in Darij sententiam: [2] neque «
hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus «
magum adeundum. Hęc dicta à Gobrya cæteri compro- «
barunt. Interea verò dum ab istis consultatur, fortè hoc
contigit, vt magi inito inter se consilio statuerent conci-
liandum sibi amicum Prexaspem, quòd indigna passus à
Cambyse esset, occiso eius filiò ictu sagittæ, & solus mor-
tem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu
interemisset: quòd [3] pręterea *ob id* apud Persas maxima fla-
grabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi ami-
cum comparabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fal-
laciam quę ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturûm
neque cuiquam mortalium patefacturum, [4] pollicitantes
innumerabilia se ei daturos. Recipiente Prexaspe factu-
rum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se
habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideoq;
iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Per-
sis imperari & ab alto nemine. Hæc illi præcipiebant, ve-
luti homini summæ apud Persas authoritatis, & qui sæpe-
numero asseueraſſet eum esse Smerdin Cyri ac cædem à
se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum
exequi dicente magi conuocatis Persis hominem in tur-
rim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea
quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsusque
ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recensет: & vbi tan-
dem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas
beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus i-
deo se hactenus occultasse quòd sibi tutum non fuisset
proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate
coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smer-
din Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quo-
que ver-

1 calumniosè
2 Neque hoc cœtu dissolu-to, eundum aliò censeo quàm rectà ad magum.
3 prætерea apud Persas in maxima existimatione esset.
4 pollicitantes se decies millies ipsius bona multiplicaturos.

que verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput è turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via secedentes
85 iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui verò cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria vulturum, eosque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntiis: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi permisissent: atque vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladiis, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidemque cursu in conclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterq; & quod fiebat animaduertentes, [2] ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde [3] miscentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoq; ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se proripuit, fores occlusurus.

1 rem iterum in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrét, neque, rebus flagrátibus, inceptum capesserent: (*vt legatur, οἰδ' ἐάσων*, at Darius confest.

2 vires suas aduersus illos experiri cœperũt. *vel, Pro viribus illis obsistere cœperunt.*

3 manus conserebant.

Sed illuc duo de ſeptem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [1] quum autem Gobrias eſſet implicitus cum mago, Darius adhuc ſtans atque hærens, conſiderabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otioſum ſtantem, interrogauit cur nõ vteretur manu. Reſpondenti Dario, Diſpicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum caſu percuſſit. Interfectis magis capita demunt, eaque geſtantes quinque eorum, duobus reliquis qui ſaucij erant illic relictis, tum quòd inualidi eſſent, tum arcis tuendæ cauſa, foras procurrunt cum vociferatione ac tumultu: cæterosque Perſas compellando, rem geſtam exponebant, capita oſtentantes: & ſimul quicunque magorum ipſis occurrebat mactabant. Perſæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipſi facienda ſibi eadem cenſuerunt: eductisque gladiis, vt quemque reperiebant magum, interficiebant: &, niſi noctis interuentu cohibiti fuiſſent, neminem magorum reliquiſſent. Hunc diem Perſæ maximè ſolennem publicè obſeruant, & in eo ingens celebrant feſtum, vocantes id μαγοφονίην, *id eſt magorum cædem*. quo die nulli magorum fas eſt prodire in lucem, ſed cuncti ſe intra domum continent. Vbi reſedit tumultus, dieſque quinque exceſſere, ij qui magos inuaſerant, de omni rerum ſtatu conſultabant. Quorum orationes etſi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiuſmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Perſicam in medium conſtituerent, ita inquiens, [2] Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum eſt, aut bonum. [3] Nam & quò licentiæ Cambyſes proceſſerit, noſtis, & quò magus. [4] Quid igitur nobis opus eſt monarchia, quam ſuſtulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamſi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea poſitus eſt, extra conſuetos abiecerit ſenſus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præſentibus bonis inſolentia. [5] Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam

[1] Quum autẽ pedem cõferret cum mvel. *Quum autem manũ conſereret. vel, Quum adoritus eſſet Gobrias magum:*

[2] Ego certè, vt poſthac noſtrum vnus rerum ſolus potiatur, *vel, vt totum imperium vni noſtrum poſthac deferatur*, autor non fuerim *q. d. Non eſſe poſthac de hoc cogitandum vt imperium vni deferatur. Neque enim dicit, Poſthac deferatur, quaſi ia antea delatum fuerit. Sic intelligendum paulo pòſt* μετέντας ἡμέας μὲν ἀρχίλου.

[3] Nam quo progreſſa ſit Cambyſis inſolentia vidiſtis, & magi inſolentiam experti eſtis.

[4] Quomodo autem monarchia ſit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *vel, Quomodo autem in monarchia res bene compoſitæ eſſe poſſint?*

[5] Hæc autem duo habens, omne vitium habet

malitiam

malitiam habet, tum per insolentiam, quòd expletus omnibus rebus est, tum per inuidiã multa facinora admittens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debebat sine liuore esse: verùm ita natura comparatum est [1] vt is sit aduersarius popularibus suis. si quidem eorũ optimis quibusq; qui superstites sunt atq; viuunt, inuidet, [2] de terrimis delectatur: &, quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modestè, offenditur quòd non effusè hoc facias: siue effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœminis vim affert, indemnatos interimit. At quum dominatur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomian, *id est iuris æqualitatem*: deinde verò nihil eorum agit quæ monarchus: *hoc est vnicus princeps* nam magistratus tum sorte deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consilia in commune referuntur. [3] Itaq; (vt meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ deiectoribus statum multitudinis esse optandum. in multitudine enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus autem ad oligarchiam, *id est ad statum paucorum*, rem traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de obolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam rerũ deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neq; insipientius, neq; insolentius. Itaq; eos [4] qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere læuitiam, nequaquam tolerandũ est. Nam tyrannus; si quid facit, intelligens facit: [5] at plebi suum est nihil intelligere. quo. n. pacto sciat, qui neq; edoctus est, neq; honestũ nouit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti

1 vt contrario modo se in populares suos gerat: *vel, contrarium moribus erga suos populares præditus sit. vel breuius, Sed ea tra comparatus est in ciues. vel ὑπεναντίον, ut matur aduerbialiter.*

2 de terrimis delectatur: criminationibus etiam, *vel calumnijs*, locũ dare optimũ *putat*. Et (quod est quiddam minimè omniũ secũ consentiens) si quidẽ eum mediocri *(vel modica)* admiratione prosequaris, infensus est quòd non impensè colatur: sin impensè quis eum colat, eo cultu tanquã assentatione, offenditur.

3 Nobis igitur censeo, missam facientibus tyrannidem, euehendam *(vel, promouendam* esse multitudinẽ in multitud. *& c. i. missam facientibus de tyrannide deliberationem.*

4 qui tyranni insolentiam fugiunt, in plebis effrænæ insolentiam incidere, neque.

5 At plebi nulla intelligentia in est quomodo enim intelligat, *(vel, vnde enim intelligentia ei adsit)* qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquam, ne in sua quidem familia; & qui ad res ag. &c. *Sed aliquanto post est & aliter expone.*

flumini similis? Quare si qui malè consultum Persis cupiunt, ij statu popolari vtantur: nos verò cœtu virorum optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Magabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, non rectè. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium sentio. imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. [1] Quod qui sentit, non immeritò statum popularem nullum faciat. vt taceam sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam verò, plebe imperante, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiæ validæ. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt mutuò se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines compescat, is vidclicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admirationi est tunc verè [2] monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimam. Atque vt in summa omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populone, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [3] sentio, quum sitis per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam satius est. Hæ tres dictæ fuerunt sententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium loquutus est, [4] Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse vnum aliquem è nobis regem fieri, siue

1 Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinem gubernauerit: vt tac. &c. *Sequentia proxime loci scriptura, mendosa esse videtur. tamen ita reddi posse:* Atq; hac potissimum ratione (*vel*, hoc potissimum modo) consilia taceri apud aduersarios queant.

2 Monarchus euadit: 3 sentio, quū per vnum *nobis* imperante liberati, hoc *vnius imperium* nobis esse tuendum. ac præterea, leges patrias nō esse soluendas, quæ rectæ sunt, *vel*, *bona*. non enim cōsultū *nobis hoc fuerit*. Hæ tres dictæ.

4 Conspirationis (*vel*, factionis) socij.

» ri siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis
» electionem siue qua alia ratione, equidem ego [1] vobis non
» refragor: quippe qui neque præesse volo, neque subesse. Et
» hac lege cedo vobis ius meũ imperij, vt nulli vestrum aut
» ipse ego, aut vllus vnquam meorum subsit. Otane hæc
loquuto, cæteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic
aliis non refragatus, è medio abiit aliò sessum. [2] Cæteris
autem septem de rege iustissimè deligendo consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorũ numero regnũ perueniret, Otanẽ donari debere peculiariter eiusq; deinceps posteros cum omni alio magnificẽtiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ idèo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitauerat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiariter Otani decreuerũt: illa verò in commune, vt regiam introire vnicuique è septem sine internuntio liceret, nisi fortè cum vxore cubaret rex: néue regi fas esset aliunde quàm è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem hunc in modum: vt sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis vectarentur, cuius equus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat autem Dario quidam equiso, vir solers, nomine OEbares: ad quem Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares de regni negocio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, vt cuius equus vocem primus ediderit, is regno potiatur. quare siquid solertiæ habes nũc comminiscere, vt nos obtineamus hoc decus, & nemo a-
» lius. Ad eum respondens OEbares, Here, inquit, si in hoc
» versaris vt rex sis vel non, [3] huius rei causa confidere te iu-
» beo, & bonum habere animum, ante te fore regem nemi-
» nem. eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Da-
» rius habes istiusmodi commentum, adest tempus cõmi-
» niscendi, nec differendi rem, vtpote crastino die nobis
» futuro certamine, Hæc vt audiuit OEbares, ita facit. Vbi
nox aduenit, vnam equarũ quam equus Darij maximè adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat: tum equum Darij eodẽ ducit: eumq; circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes.

1 vobis cunctis non contendam. *i Me cõpetitore non habebitis. Sic & paulo post ὡς ἐγωνιζετο.*

2 *Inter* Cæteris *adde*. Atque ad hunc vsq; diem tota hæc familia inter Persas libertatẽ retinet, nec imperio *regio*, nisi quantum ei visum fuerit, paret, leges Persarum nõ transgredi eus.

3 de hac rẽ securum esse te velim.

& quum in suburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cœlo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerũt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinarum, sunt qui aliud. vtroq; enim modo refertur à Persis. Voluit nanque OEbarem attrectatis manu huius equę genitalibus ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortũ, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumque ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse. Darius itaque Hystaspis filius, declaratus est rex, eiq; omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt. [1] Hi Cambysi aduersus Ægyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ Ægyptum, Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis filij Cyri filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem viribus omni ex parte stabilitis ante omnia simulachrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocant) constituit: earumque singulis præsides præfecit: taxauo quod penderetur tributo per nationes, [2] aliis finitimos transcribens, aliis transferens, aliis remotiores gẽtes attribuens. distributo prouinciis hunc in modum tributo quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ij Babylonici talenti pondere: qui aurum, ij Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta minas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed

munera

[1] Quum Cambysi aditũ in Ægyptũ permississent:

[2] *Sunt qui hunc locum ita exponant,* Adiunctis ad nationes (*vel gẽtes*) vicinarũ regionũ incolis; atq; etiam transgressus vicinos, iis qui longius erant dissiti, aliis alias gentes tribuens. Distribuit igitur prouinciis hunc in modũ tributũ, quod quidem exigebatur, &c. *Vt legatur* ἄλλοις ἄλλα ἔθνεα τιμῶν ἀρχαίης δὲ, &c.

munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorem: Cambysem autem, dominum: Cyrum verò, patrem: quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolunt, & Æolibus & Caribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (vnum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysoniis & Cabaliis & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontiis, qui ad dexteram illuc nauigantiũ siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingenta: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [1] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vsque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc. [2] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque Ægypti istæ ordinantur) septingenta prouenichant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Persarũ, qui in Albo muro Memphitico stationẽ habent: & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumẽtum. Sexta portio hæc. Sattagydę & Gandarij & Dadicę & Apparitę, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorũ regione, trecẽta: Octaua hęc portio A Babylone verò cęte raq; Assyria millena talẽta argẽti prouenichãt, & prętereà pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis &

1 in montibus *Valla legit* ἐν ὄρεσιν pro ἐν Αἰγύπτῳ.

2 Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nã Valla in præced. vocem portionem vertit.*

ab reliqua regione Medica & Paryçaniis & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caſpij & Pauſicæ & Pantimathi & Daritæ ſimul conferentes, ducena talenta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Æglos vſq;, trecentorum & ſexagenorum talentorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armeniis, eorumq; confiniis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta: Tertiadecima hæc. A Sagartiis & Sarangæis & Thamanæis & Vtiis & Mecis, & iis qui rubri maris inſulas incolunt, vbi rex eos qui relegati vocantur collocat: ab his omnibus ſexcentorũ talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpij ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Choraſmijque & Sogdi & Arij, trecena talẽta: Sextadecima portio hæc. Paricanij & qui ex Aſia ſunt Æthiopes, quadraginta talenta: Decimaſeptima portio hæc. Mantienis & Saſpiribus & Alarodiis ducena iniuncta talenta erant: Duodeuiceſima portio hæc. Moſchis & Tibarenis & Macronibus & Moſynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant: Vndeuiceſima hæc portio. Indi, vt ſunt multitudine multo numeriſſimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramentorum: Viceſima portio hæc. Quòd ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicũ redigatur, fiunt nouies millena quingenaque & quadraginta talenta argenti. [1] Aurum verò ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum, ſexcentaq; & octoginta. Quibus in vnũ contractis ad Euboicum computum, exigebãtur in ſummam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya. cæterùm pro-

88

[1] Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talentum Euboicorum quatuor milliũ ſexcentorũ & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma, *ramẽtũ*, terdecies tanto argẽti repẽdatur. His igitur omnibus in vnum coagmẽtatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4 De aſſe, admonens legẽdũ πεντακαιδεκαπλάσιον. quam lectionẽ & in vet. codice reperimus. Idem alio verbo hunc locum ita reddit circa initium eiuſdem libri*, Aurum vero ramentitium ſi terdecies extendatur ad argentum, in ſumma repetietur ad rationem Euboicam eſſe quatuor millia talentorum, ſexcentaq; & octoginta. Quibus in vnum coactis, hæc ſumma eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & ſexagena talenta Euboica.

cedente

cedente tempore & ab insulis obuenit aliud tributum, & ab iis qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit*, Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex eoque auro argentóve, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vsus postulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, [1] quòd eam minimè Persæ colunt. Isti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, sed munera portabant: Æthiopes Ægypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios Æthiopes sumpta subegit, quique sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agunt. Isti Æthiopes eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiæ semine vtuntur, subterraneasque habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam vsque memoriam, binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos Æthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorumque finitimi ad montem vsque Caucasum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatem, quinto quoque anno afferebant centenos pueros, totidemque virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solem vergit, fabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum autem tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & eorum alij sunt dediti rei pecuariæ, alij non: item alij in paluſtribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis nauigiis exceptant. Singula autem

[1] quòd Persæ immunes agros colant. Isti porro alij fert.

[2] binos chœnices auri ignem non experti.

nauigia è ſingulis arundinis internodiis fiunt. Iſti ex Indis ferunt veſtem è tegete: quum vbi è flumine meſſuerunt inciderunt́q;, plectentes in modum ſtoreæ, tanquam thoracem ſibi induunt. His finitimi auroram verſus ſunt Indi pecuarij, carnibus crudis veſcentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [1] aliquis aliquáve ægrotat, virum quidem ſui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabeſcentem, carnes ipſis corrupturum: & licet ſe neget ille ægrotare, nihilominus iſti non ignoſcentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò, ſuæ maximè neceſſariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad ſenium peruenit, eo itidem mactato paſcuntur. Ideoque cum hac de cauſa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi ſanè eorum ad ſenectutem perueniunt. Eſt aliorum Indorum hæc diuerſa conſuetudo, vt nullam animantem in- 89
terimant, vtq; nihil ſerant, nec domos parandas exiſtimẽt. atq; herba victitent. Eſtq; eis ſemen quoddam milij inſtar, ſua ſponte naſcens è terra, ſuo in calice: quod cum ipſo calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quiſquis in morbum incidit, is in locum deſertum pergit, ibique decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recenſui Indorum coitus in propatulo eſt, ſicut pecorum: color ſimilis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, ſed atra, vt color corporis: qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Perſis abſunt, [2] & vento Auſtro obnoxij: eoque Dario neutiquam obtemperabant. [3] Cæteri Indi Caſpatyro vrbi & Pactyicæ regioni contermini ſunt, ad ventum Aquilonem habitãtes: Et ex aliis Indis ij qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnaciſſimi ſunt, & qui [4] ad aurum præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vaſta ſunt propter arenam loca. in ea ſolitudine areноſa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Perſarum viſuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis ſub terra domiciliis egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo,

ipſa

[1] ſeu vir ſeu fœmina, ægr.

[2] & verſus Auſtrũ ventum.

[3] Alij ex Indis Caſpatyro vrb.

[4] ad aurum *colligendũ* præcipue mittũtur. *In aliu edit. interpret. Valle legitur, qui ad Auſtrum mittunt, pro qui ad aurum mittũtur, vel proficiſcuntur.*

ipſa ſpecie corporis ſimillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea eſt: [1] pro qua in deſertum mittentes Indi, ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos fiænatos trahunt, fœminam in medio, in quam ipſi aſcendunt: data operâ vt à recentiſſimis fœtibus abſtractas iungant: Etenim apud eos cameli cum nihilo ſint minori pernicitate quam equi, tum viro ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus ſpeciem, Græcis, vtpote ſcientibus, non puto ſcribendum: ſed quod de eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter poſteriora crura caudam verſus ſpectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [2] vt quum feruentiſſimus fuerit æſtus, ſint in rapina. ſiquidem præ æſtu formicæ ſub terra ſe occultas tenent. Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutinis, non quemadmodum aliis meridie, eouſque efferueſcens dũ tempus eſt à foro diſcendẽdi: per quod ſpatium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua ſe abluere. Meridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinante meridie, talis eſt illic ſol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigeſcens, dum ad occaſum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culeis quos attulere, arena completis, [3] raptiſſimè retrò ſe recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur tanta pernicitate quãta in alio eſt nullo: ita vt niſi viam [4] ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoque camelos mares, quod impares fœminis ſunt in currendo, [5] ne trahantur, diſſoluunt: ſed non vtrunque pariter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil ſibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur. vt Perſæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius eſt. Et ſanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars ſortita eſt, quemadmodum [6] Græcia (quod præſtantiſſimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarũ quæ ad orientem vergentes habitãtur, Indica

1 Ad quam colligendã qui in deſertum mittũtur Indi. &c.

2 ſic initã itinere ratione vt quũ feruen. &c. vel, Hoc prudenter præuiſo vt quũ, &c.

3 quam primum: vel, primo quoq; tempore

4 interim dum formicæ congregantur.

5 diſſoluunt, ſi vna nõ trahatur vtriq; *Ad eſt. Strytzij aſſequi pari gradu non poſſunt, Ita quida hunc locũ interpretantur, qui & aliam interpretationem admittere videtur.*

6 Græcia longè temperatiſſimas nacta eſt anni tempeſtates. *Gall. Les ſaiſons de l'annee.*

est: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo sunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanã ferentes, quillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in vestiarium Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha casia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores
1 versicolori obseruant colubri subalati, exiguo corpore, ' discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, iidem videlicet qui aduersus Ægyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, nisi (vt iidem narrabant) simile quiddam istis contingeret, ei quod no-
2 vt rationi consentaneũ est, uimus contingere viperis, idq; (' vt credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fœtuosa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: solaque ex omnibus bestiis, quũ 90
3 superfœtet, grauida est, etiam ' impleatur, & alium fœtum in vtero gestet pilis vestitum, alium nudũ, alium tantumm non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leæna validissimum ferocissimumque animal, semel in vita vnum parit. nam vnà cum fœtu vterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutissimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augescensque magis ac magis, vngues imprimendo exhulcerat: ita vt ad postremum, quum partus instat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoq; si viperæ & alati Arabiæ serpentes gignerentur vt ipsorum natura fert, non esset hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit,

hendit, [1]ſorbensque non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit maſculo pœnam: quòd filij dum adhuc intra vterum ſunt, patrem vlciſcentes matricem ambedunt; eiusq; aluo ambeſa ita partum faciunt. Cæteri ſerpentes qui non ſunt hominibus pernitioſi, oua pariunt & magnam vim fœtuum excludunt. Porrò viperæ per vniuerſum orbem terrarum viſuntur: alati verò ſerpentes nuſquam alibi niſi in Arabia, aut certè non adeo frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparãt: Caſiam autẽ ſic: Poſtquam ſibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliisque pellibus, ad caſiam pergunt. Ea naſcitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, veſpertilionibus ſimillimę, ſtridore diro & viribus præualentibus: quas ab oculis arcentes Arabes, ſic caſiam metunt. Cinnamomum etiam quàm ſuperiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quòd probabili ratione vtũtur, quòd quidam volunt id gigni in iis regionibus vbi Dionyſus educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto cõſtructos in præruptis montium & homini inacceſſis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [2]aſinorumque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuere, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ volucres, ad nidos ſuos carnẽ comportant: cui ſuſtinendæ impares nidi ad terram diſciſſi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocant) etiã cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentiſſimo loco naſcens, tamen fragrantiſſimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad ſuffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum ſit. Redolet Arabica regio mirificè iucundo quodam odore. ſuntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nuſquam alibi viſuntur, quorum vnum caudas habet tam longas

1 & arctè amplexa: *vel, Et arctè conſtringens: vel, Et inhærens.*

2 aſinorumq; mortuorũ & al. iumentorum membra in quã maxima fruſta cõciſa, in ea loca port.

vt nõ sint tribus breuiores cubitis: [1] si quis trahi sinat, hulcera contracturæ dum per terram atteruntur: nunc vnusquisque pastorum hactenus est doctus arte fabrili, vt plostella faciant quæ singularũ ouium caudis subligẽt, superque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem vergit, conterminata est Æthiopia terrarum habitatarũ vltima. Hæc & auri multum fert & vastos elephantes, prominentibus vtrinq; dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum verò ebenum, necnon, viros maximos pulcherrimosque & æui longissimi. Atq; hæc quidem extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto referam non habeo neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad Septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*, nam vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiosè quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrumque. Cæterùm ad septentrionem Europæ quam plurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo, Dicuntur tamẽ id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi. quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cæteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porrò extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia planities quædam vndique cincta monte quinq; in locis interciso quæ aliquando fuit [2] Chorasmiorum cum ipsorum finibus & Hyrcanorum, & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: sed & postea quam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas vndique intercisiones ductus ac distributus totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo

[1] Quas si permittãtur trahere, *id est demittere ad terram, vel demissas affricare terræ*, hulcera cõtracturæ sint dũ illę ad terram atterentur: verùm vnusq.

[2] Chorasmiorum montes incolẽtium, Chorasmiorum *inquam* & Hyrc.

91

illo sunt passæ, quòd anfractibus mõtium ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa est: interfluenteq; introrsum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt [1] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantesq; [2] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit, vtiq; eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atq; hæc quidem ita se habent. Cæterùm rex vnum è septem viris qui aduersus magum conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppressores, vt eis ad regem foret aditus sine internuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuntium censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quum ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtriq; naresq; præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesque dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quenq; Persarum accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, explorauitq; nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiusque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cum suis propinquis rebellionem fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad

[1] panicum

[2] id est, In aula regia. sic & in sequen. locis.

regias fores accedens, plorabat atq; lamentabatur. id assiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset, misso ad eam nuncio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de causa, viro filiisq; prætermissis, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atq; alij liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parētibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. Hāc sequuta causam, ita loquuta est. visaque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septē Persis statim initio occubuit. Enimuero illud ferè circa Cambysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine Oroetes, Persa, cui nefarię rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læsus esset, quemq; ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quum aliquando pro foribus regis cōsiderent Oroetes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiciens Oroeti inquit, Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit. eiusque tyrānide potiatur? Hoc iurgium audiēti Oroeti adeo doluisse quidam aiunt, vt affectauerit non de obiurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quē malè audisset. Alij (sed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Oroete missum cuiusdam rei rogandæ causa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò

1 Hāc rationē in ista electione sequutus.

2 Itāne tu vir censendus es qui insu.

3 vt non tam eum qui hæc dixisset vlcisci affectauerit quàm Polycr.

consultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue fortè aliqua huiusmodi factum. ad quem quum accedens Orœ-
92 tis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorãtur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaq; Orœtes in *vrbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animũ nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus (secundũ Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animũ induxerit vt mari potiretur. Primus. inquam, extitit [1] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orœtes factus, misit nũtium in hęc verba, ORŒTES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses (vt mihi pro comperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur me ipsum recipito, atq; pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidẽ non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, [2] cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus est, atq; obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis [3] Mæandrum Mæandri filium, scribam suum: qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnẽm dicauit. [4] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circunspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienς Mæandrus quum inspexisset, Polycrati renuntiauit. [5] Enimuero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabãtur tum oracula

1 *id est, Primus inter homines. Hoc addit, q Minos haberetur Iouis filius.*

2 cui ego ostendam. *vel, repræsentabo.*

3 Męandrum Mæandri fil.

4 At Orœtes quum explorator ẽ aduentare audisset, ita egit. *Ad verbum, Expectari aud. sset.*

5 At ille, tum oraculis tum amicis multũ dehortantib⁹ illuc profect⁹ est. quum etiam *eius* filia somniũ hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, &c.

& amici, tum præcipuè somnium hoc, quod eius filia vide-
rat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse,
qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur.
Hanc visionem conspicata, [1] instabat omnino dissuadere
patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam
[2] ad bitemem eunti malè ominabatur. Cui quum ille mi-
nitaretur, si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret vir-
go: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim
se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates o-
mne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit,
cum alios secum ducens, tum verò Democedē Calliphon-
tis filium Crotoniensem medicum, qui eam artem apud
suos [3] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam
peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaque
sua persona [4] & suis cogitationibus. nam neq; eorum qui
Syracusis tyranni extiterunt, neq; aliorum Græciæ tyran-
norum vllus est magnificentia cum Polycrate comparan-
dus. Eum Orœtes (quod indignū relatu est) cruci suffixit:
ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidē di-
misit, iubens eos gratiā sibi habere quòd liberi essent: per-
egrinos autem atq; seruos iure captiuitatis sibi vendicans,
retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem
exoluit. nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à
sole autem, [5] exudante è membris abdomine, vngebatur.
Hunc exitū habuerunt tam prosperæ res Polycratis, quem
vaticinatus ei fuerat Amasis rex Ægypti. Verùm non
multo pòst tempore Polycratis vltio Orœtem excipit:
quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno,
Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis
imperio fraudati erant, bene meritus est: sed [6] in ea pertur-
batione Mitrobatem Dascylij præfectum ([7] qui illi de Po-
lycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Crana-
pem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omni-
faria flagitia commisit, tum quendam è nuntiis qui ad i-
psum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset,
trucidandum curauit, summissis quibusdam qui rede-unte-
tem aggrederētur, quique trucidatum cum ipso equo oc-
cultarent. Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vl-
cisci cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem
filium.

1 omnib. modis (*vel, omnino*) dissuadebat

2 ad nauem quinquaginta remorum. *Sūt qui vertāt, ad nauē ad mariam.*

3 optimè omnium suæ ætatis exerc.

4 & suo ingenti animo, *vel excelso.* Nā præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

5 quū ipse humorē è corpore emitteret.

6 legit ἐν ταύτῃ τῇ παραχῇ.

7 qui ei illa ad Polycratē pertinentia exprobrauerat,

filiumque, cupiebat: sed aduersus eum [1] è professo mittere copias consilij non erat, [2] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: quum præsertim audirent Orœtem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem iniuit: accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat, & exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi agere nihil attinet. Ergo [3] quis vestrûm mihi Orœtem
93 vel adducat viuũ, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cum alia multa scelera admisit, tum hæc duo: vnum, quòd duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quòd à me missos ad se accersendum, [4] necandos curat, facinus profectò non tolerandum. ideoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, [5] comprehendendus est ad necẽ. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extitetunt qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. id quum fecissent, sors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigilloque Darij impressit, cum his profectus est Sardis. eas, posteaquam in conspectum Orœtis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autem separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandũ ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtẽ funganmini satellitum officio. Hocilli audito lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *id est, hastati satellites* eductis acinacibus sine mora Orœtem interemerunt. Ita vindicta Polycratis

1 apertè: Græcè ἐπὶ τῆς ἰδέης. *q.d. recta via*

2 vtpote rebus adhuc turbulentis. *vel Rebus nondum compositis ad verbũ, Rebus adhuc tumẽtibus. q.d. Quũ nondum tumor rerum resedisset, id est, turbulentus status.*

3 aliqui vestrum. *Potest & interrogatiuè legi.*

4 necat, insolentiã intolerabilem exhibens.

5 morte nobis est occupandus.

Samij Orœtem perſequuta eſt. Traductis atque comportatis Suſa bonis Orœtis, contigit non diu pòſt vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo deſiliit, pedem intorſerit vehementerque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus eſt. Se itaque exiſtimans, vt etiam prius, habere ex Ægyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. Atiſti retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebant: adeo quidem vt ſeptem dies totidemque noctes Darius præ moleſtia qua afficiebatur tranſegerit inſomnes. Octauo die eidem malè habenti quidam Democedis Crotonienſis mentionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audiſſet. Darius hominem quam celerrimè acceſi ad ſe iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus eſt, ſicut erat pannoſus ac compedes trahēs. In medio poſitum Darius interrogauit nunquid eam noſſet artē. Democedes, veritus ne, ſi ſe proderet, vſquequaq; Græcia priuaretur, diſſimulare: ſed quū videretur notitiam artis præ ſe ferre, Darius iuſſit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille diſſimulatione miſſa, ſe planè ſcire artem illam negauit, ſed aliquantulum, ob eam conſuetudinem quam cum medico habuiſſet. Factaq; ei poteſtate curadi, Græcis medicamentis vtens, * & lenia poſt acria admouēs, Darium compotem ſomni fecit, & breui tempore incolumem reddidit, quum iam ſe poſthac validum fore adincedendum deſperaſſet. Ob quam curationem poſtea quum eum Darius duobus aurearum cōpedum paribus donaſſet, interrogauit Democedes nūquid ideo ſe duplici malo remunerandum putaret, quòd ab eo ſoſpes ipſe foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad ſuas vxores hominem miſit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc eſſe qui reſtituiſſet animam regi. tunc earum ſingulæ auream phialæ thecam ſuffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui ſequebatur, excidentes ex percuſſione phialarum ſtateres colligens, non paruam auri ſummam coegerit. [1] Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate conſuetudinem habuit: quum a patre

ſanè

* *alij in Græco legunt* ἐπιπάσσων ἰσχυρὰ φάρμακα: *id eſt*, fomenta efficacia & vehementia admouēs. *vt vertit Paul. Leopard. Emenda. lib. 7. c. 14. S.*

1 Hic aūt Democedes ita Crotone *Samium* venerat. Cū Polycrate patre verſat', quum aſperā eius iracundiā ferre non poſſet, illo relicto ab. &c.

sanè iracũdo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Æginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequenti anno Æginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno tentum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samum profectus est. A quo viro non minimùm [1] medici Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenęi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musicâ ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire nõ poterat. Quinetiam Ægyptios medicos regem curare solitos, quum essent patibulis suffigendi quòd à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [2] maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij vxor) in mamillâ vlcus exoriretur, deinde rescissum porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iam se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod oraderit. oraturum autem nihil vnde dedecus redundaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potẽtiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt faciat, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi insidias tendant. Nũc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nã augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hęc Atossa

1 Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quũ primi quidem medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

2 in maximo pretio à rege Democedes habebatur.

94

1 ad oſtēdēda ſingula Græciæ loca & ad deducendum

2 vt quum Perſis oſtēderit vniuerſam Græciā & per eā deduxerit, reuertatur.

3 pro illis donaturum.

4 Præterea verò ad dona portāda nauē onerariā ei ſe ſuppeditaturū dixit, eāq; ſe bonis omniſariis impleturū, quæ cū ipſo nauigaret.

5 Pollicebatur: ille tamē veritus ne Darius eius animū tentaret, nequaquā omnia quę dabātur percurrit, & recenſuit, & accepit: ſed ſua quidē ſuo in loco relicturū ſe dixit. vt ea reuerſ. & c. vt legatur πάντα ex vet. cod. pro πάντως, & ἐπιδραμὼν actiuè ſumatur. q. d. no percurrit. ſe numerū. tanquam id omittere volentem. Forta, ſi tamen

ex admonitu Democedis. ad quā Darius reſpondēs, Quæ, inquit, vxor, ipſe facere deſtinauerā, ea omnia dixiſti. ego enim conſtitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari & noſtra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atoſſa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles, tui erunt: aduerſus Græciam tu mihi eas in expeditionem. concupiſco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximè idoneum ad demonſtrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum ſanauit. Cui Darius, Quandoquidem, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græciam tentare debere, mihi videtur ſatiùs ante omnia mittere illuc exploratores Perſas, vnà cum iſto quem dicis, qui percepta omnia illic & viſa renuntient: & mox ego ab illis edoctus, aduerſus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod eſt loquutus, re quoque aggreſſus eſt. nanque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Perſarum ſpectatis, præcepit vt ſequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca colluſtrarent, néve committerent vt Democedes ab illis aufugeret, ſed rurſus cum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, ſecundo loco Democedem ipſum ad ſe accerſitum orat vt expoſita atq; demonſtrata Perſis omni Græcia, rurſus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia ſua vtenſilia, affirmans ſe alia multo plura illi inuicem donaturum. ac præter dona miſſurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omniſariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio) mandabat: ille tamen veritus ne ſe Darius tentaret, tanquam fugitiuum, ſi cuncta ſibi oblata caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic velle relinquere, vt ea reuerſus ſibi haberet: verùm nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimiſit. Iſti, quum in Phœnicem deſcendiſſent, & ex Phœnice in vrbē Sidonem, conſcſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onerariam omniſariis bonis impleuerunt. Comparatiſq; omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima

eius

eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex,[1] & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hęc Democedes Crotonem abit ad domum suam.[2] Quo abeunte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de nauib. abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt: nactiq; in foro Democedem prehendunt. Eum Crotoniensium quidam, res Persicas reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, fustibus cædebant Persas,[3] qui his verbis cõmonefaciebant, Viri Crotonienses considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex vlu erit vobis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cedet ista feciſſe,[4] si nos dimiseritis? Cui enim prius quàm huic vtbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hęc dicendo nihil magis Crotonienſibus persuaserunt. quinimo non modò Democede, sed etiam oneraria naui quam vnà duxerant, priuati sunt: atque in Asiam reuersi, omisso iam studio discedi vlteriora Græciæ, quòd duce essent fraudati. Quibus tamen in digressu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomẽ Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properasse magna erogata pecunia vt ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ, ad Iapygiam in quasdam naues incidẽrunt: à quibus in seruitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regẽ Darium reportauit. Ob quod meritum quum rex paratus esset donare ei quicquid vellet, optauit se in patriam reduci, expositа prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se esse vt per solos Cnidios reduceretur: existimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cum Tarentinis, se præcipuè reductũ iri. Id Darius pollicitus effecit. nam misso Cnidum nuntio iussit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidij Dario obse-

& aliter explicari possit ἐπιδρομὴν.

1 *Nõ sequitur lectionem edit. vnlg. quæ tamẽ & ipsa suspecta est.*

2 *Interim verò dũ iste domũ reuertitur, Aristoph.*

3 *qui hæc verba obtendẽbant: vel, Hæc illiu aliegabant, vel proponebat:*

4 *si nobis hunc eripueritis?*

quentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt: nam ad vim inferendam inualidi erant. Atq; hæc huncin modum administrata sunt. hiq; Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. Samum verò post hæc rex Darius, omnium vrbium tam Græcarum quàm barbararum primam euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus Ægyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiandi, partim militãdi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. huic Sylosonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [1] nullius admodum cõditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloson, animaduertens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadã fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [2] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentũ. Syloson, qui putarat sibi illud stultè periisse, interiecto tempore, quum Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum ãdeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in Ægypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: [3] nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, «
tũne ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti do- «
nasti

1 nullius adhuc admodũ magnæ autoritatis vir, amiculi desiderio captus.

2 sed alioqui dono (si hoc quidé vt fiat necesse est) certè tibi *q. d. Sed quod ego vendere nolim, id alioqui dono tibi quidem certè libentius quàm cuiquã alij, quãdoquidem donare, nõ vendere statui.*

Non immeritò tamẽ suspectus alicui fuerit hic locus.

3 nec vlli Græcorum vllo sum beneficio obstrictus, *vel denique tu.*

» nasti ea, quamuis parua, tamẽ perinde grata ac si nunc ali-
» quid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro ar-
» gentoque remunerabor, vt nunquam pœniteat te libera-
» lem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mi-
» hi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed
» patriam meam Samum, vbi eam liberaueris, quam nunc
» post necem fratris mei Polycratis ab Orœte interfecti,
» occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem at-
» que direptionem. His Darius auditis, misit exercitum
duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson roga-
sset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens,
contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat
Mæandrius Mæandrij filius, acceptum à Polycrate, vt il-
lud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non
licuit. nã vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius, an-
te omnia Ioui liberatori statuit aram, eique fanum in cir-
cuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis ex-
stat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium
» concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis po-
» tentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in
» meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod
» [1] in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam.
» Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi
» pares dominatum habens, neque alius quispiam talia fa-
» ciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego
» autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilita-
» tem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris
» tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talen-
» ta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris
» (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in per-
» petuum liberis, quàm mihi qui libertatem vobis restitui.
» Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum qui-
» dam surgens, Tu verò, inquit, indignus es qui nobis impe-
» res, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui
» pecuniarum quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Te-
» leserchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues [2] e-
96 rat expertæ virtutis. Quæ Mæandrius in animũ accipiens,
reputansq; fore vt si dominatũ ipse deponeret, alius quis-
piã in eius locum tyrannus constitueretur, non deponen-

[1] in alio textu.

[2] erat scriptum.

dum sibi dominatum statuit: sed in arcem regressus, accitum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitque. Post hæc, dum hi in vinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credens frater suus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neque enim videbantur velle liberi esse. Igitur vbi Samum tenuere Persæ, Syfolontem reducentes, nemo [1] aduersus eos manum leuauit. [2] Atque ij qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem se facere velle dixerunt: quin & ipse Mæandrius ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentissimi quique Persarum positis sellis eregione arcis sedebant. Erat autem Mæandrio germanus vecordiusculus, nomine Charileus, [3] qui quod delinquere solebat, in subterraneo loco erat alligatus. Hic quum audisset quæ agebantur, & per specum suspiciens vidisset Persas quietè sedentes, vociferando dicebat velle se in colloquium venire Mæandrij. Eum audiens Mæandrius, iussit solutum ad se adduci. vbi adductus est, confestim conuitiando maledicendoque illi suadebat vt impetum daret in Persas: hęc inquiens, Me tu, « ô deterrime virorum, qui sum tuus frater, quiq; nihil vinculis dignum peccaui, in subterraneo carcere alligadum « putasti: Persas autem, quos cernis te adorientes, atque ex- « torrem facientes, vlcisci non audes, tam faciles tibi ad ca- « piendum? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares « tuos, vt istos ob suum huc aduentũ vlciscar: paratus etiam « teipsum ex insula eijcere. Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eò insipientię venisset vt putaret suas vires regiis superiores esse: sed quia inuidens Syloſonti si ciuitatẽ & integram & sine labore esset acceprurus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atq; ita tradi: probè intelligens, Persas prius iniuria lacessitos, sæuituros esse in Samios, & sibi tutum ex insula excessum esse quandocunq; vellet. foderat enim sibi occultum cuniculum ex arce ferentem ad mare, itaque ipse quidem Męandrius è Samo profectus est. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactisq; portis, egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed [4] omnia pacata

1 *id est. Illis se opposuit.*

2 Quinetiã & Mæandrij milites & ipse Mæãdrius, se paratos esse, data sibi fide, insula excedere dixerunt. Quum autẽ hanc cõditionem admisisset Otanes, fidemq; dedisset, spectatissimi quiq; Persarũ, &c. *Lego autẽ σφισιν τοις ex vet. cod. pro σφεσιν τοις.*

3 qui ob nescio quod delictũ in subterranea fossa vinctus detinebatur. *Sic paulo post*, Et ex illa subterranea fossa suspiciens, &c. *Nec tamẽ σφρηγὶς est simpliciter subterranea fossa, sed cauosa etiã, siue limosa.*

4 de omnib. conueniſſe exiſt.

pacata existimantes. [1] In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi momenti erat, dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copiæ auxilio veniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum aut occideret aut caperet, sed insulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitque milites vt quenq; Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quenq; sine discrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiēs, Lacedæmonem nauigauit. eò vbi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat, [2] dat negotiū famulis vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse, Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquēdo deducit ad ædes suas. Cleomenes vbi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Męandrius eum iubere, quæcunque liberet, illinc asportaret: [3] idq; quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iustissimus extitit, qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit. [4] Sed quum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit, satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari, ne cui Spartanorum aut ipsi aut alij cuipiam persuaderet fieri malum. Illi, Cleomeni obsequētes, Męandrium ablegarunt. Persæ vbi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt viris desolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, [5] è visione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

Cæterùm, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebellauerūt, rebus probè admodum comparatis. nam quādiu magus imperauit, & septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque latuerunt: verùm vbi è professo desciuerunt, hæc sibi faciendà

1 Irruentes in auxiliarij Persas eos qui sellis insidebat, & maximæ autoritatis erant, interfecerunt.

2 ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *(vel protulisset)* ea famuli extergebāt. interea aūt ipse cū Cleomone Anax. filio Spartæ rege, colloquens, eum ad ædes suas deducit.

3 quum bis atq; adeò ter dixisset,

4 Sed quum intellexit eū hæc aliquib⁹ aliis ciuiū dōnaturū, & inde multātū iri, aditis ephoris dixit, &c.

5 ex insomnij visione & morbo quo illū circa pudēda laborare contigit. *i. Quod facere in mentem illi venit quū somnium quodda vidisset, & in morbū incidisset.*

ſtatuerunt: [1]Matres expellunt: mulierum vnam, quam ſibi quiſque voluit, è domeſticis deligit, itemque vnam ad panem ſibi faciendum: cæteras in vnum contractas ſtrangulant: hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipſorum illæ abſumerent. His rebus cognitis Darius, aduerſus eos contractis omnibus copiis contendit: & poſtquam peruenit, vrbem obſidione cingit. Sed illi nihili pẽdere obſidionem. nam conſcenſis propugnaculis, tripudiare probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit, Quid iſtic deſidetis Perſæ? quin potius abſceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos eſtis quum pepererint mulæ? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquã paritę mulam. Anno ac ſeptem menſibus in obſidione conſumptis, iam Darium atque vniuerſum exercitum tædere quod Babylonios expugnare nõ poſſet: etſi aduerſus illos omnia machinamenta atq; omnes inſidias expertus, cum alias, tum illas quibus eoſdem Cyrus expugnauerat. Omnia hæc fruſtra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne ſic quidem capi poſſent, viceſimo quàm circumuallati ſunt menſe, Zopyro Megabyzi filio, vnius è ſeptẽ qui magum ſuſtulerunt, hoc contigit portentum, vt quędã mularum eius quæ frumentum ſubuectabãt, pareret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, non credens, fœtum ipſe inſpicere voluit. eo viſo, vetuit ſeruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixiſſet, poſtquam mulæ peperiſſent, fore vt muri expugnarentur. Ex hac fama Zopyro viſa eſt expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & ſuam mulam eſſe enixam. Igitur vbi viſum eſt fatale eſſe iam Babylonem capi, adiens Darium ſciſcitatus eſt nunquid perquã magni faceret expugnare Babylonẽ. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud cõſultat, quomodo ipſe foret vrbis expugnator, & ſuum hoc eſſet opus. [3]beneficia enim apud Perſas permultum ad incrementa honorum conſequenda valent. [4]Eoque nemini expromens, ſe ſuffecturum rei faciendæ, ſi ſeipſum quum mutilaſſet, ad hoſtes transfugeret, ſeſe deformiſſima mutilatione affecit, prorſus quum id minimi faceret. quippe nares ſibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumton-

97

1 Matribus ſuis exẽptis: *vel, Quum matres ſecreniſſent aut ſegregaſſent.*

2 Ex hoc omine.

3 Fortia enim facta: *vel, Res enim fortiter geſta*

4 Alio enim nullo facto illam ſe ſubiugaturũ cogitabat quàm ſi à ſeipſo mutilatus ad illos trãsfugeret. Tũ igitur *id* parui pendens ſeipſum atrociſſima mutilatione afficit: *vel, ſeipſam modis atrociſſimis mutilat.*

cumtondit, [1] plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virũ videlicet spectatissimũ sic mutilatum. adeò grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus, nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temetipsum indignè lacerasse. Nunquid ô demens, te mutilato hostes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si inquit, tecum communicassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaq; iam Babylonem capiemus, [2] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti sum ad muros vt transfuga fugiam; dicamque ad illos me hæc abs te esse passum: &, [3] vt opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere cuius amissione nihil admodum damni fiat colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus interiectis, ex regione portarũ quæ dicuntur [4] Chaldæorũ, alios statue numero quatuor millia: dum neq; priores neq; posteriores habeant quò se defendant, præter gladios: hoc tantùm sinas eos habere. Post diem vicesimum reliquas copias iube rectà muros vndique subire. Verùm ad portas quæ Belides ac Cissiæ vocantur, Persas mihi statuito. etenim (vt ego arbitror) Babylonij mihi, qui magna opera ediderim, committent cum alia, tum verò portarum claues. illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turribus ad id dispositi erant, deorsim occurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigens veniret. Quumque hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum [5] ad Baby-

1 & se flagris cecidit.

2 nisi per tuos steterit.

3 Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militũ copias impetrabo.

4 Rectè legis Χαλδαίων vt & in vet. cod. non Χαλυδῶν.

5 ad publicas ædes Bab. eũ deduxerunt, *a la maison de la ville.* Quòd quum venisset, conditionem suam miserè deplorabat, ref. &c.

loniorum magistratus deduxerunt. Ante quos vbi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum quæ à semetipso passus erat, idque ob eam causam quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla via ostenderetur vrbis expugnandæ. At nunc inquit, ad vos venio Babylonij, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis eius maximo malo. Neq; enim quòd ita me mutilauit, feret impunè quum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij virum vtiq; apud Persas spectatissimum cernentes naribus atq; auribus prinatum, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes, omnino vera loqui, & ad ipsos venire [1] socium, inducti sunt [2] ad permittenda ei quæcunque postulasset. Iste postulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [3] ea quę cum Dario compositerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorũ copiis, mille Darianos quos collocari primos mãdarat, circumuentos trucidauit. Eũ Babylonij animaduertentes cõsentanea verbis facta præstare, maiorẽ in modum lętabantur, parati omni in re homini parêre. Iste rursus interiectis diebus de quibus erat conuentũ, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit.

1 auxiliatorem ei

2 ad ea illi committenda parati erãt

quæ ab ipsis postulasset Ille mil. cop. postulauit.

3 ea de quibus cum Dario conuenerat.

Babylonij cernentes hoc alterũ opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus superfedens ad prædictum locum copias educit, circumuentaque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus & murorum custos declararetur. Vbi verò è composito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. nam quum babylonij conscensis muris copias Darij adorientes arcerent, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [4] puluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum

4 templum

tria

tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt iidem vxores haberent vnde succrescerent soboles, prouidit. nam fœminas Babylonij (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt: ex quibus qui sunt Babylonij originem duxerunt. Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum Darij iudicio supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Ferturque Darius hoc dictum sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se, Zopyrum nihil esse cladis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, qui inscribitur MELPOMENE.

POST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quum Mediam ingressi essent, & eos qui [2] occurrerant prælio vicissent. Etenim Scythę (quemadmodum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerunt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuissent, [2] in patriā reuertentes excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Vxores nanque eorum, in diuturna virorum absentia [3] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eáque genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc aliis facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed [4] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit iis qui reuertebantur à Medis. Et primum quidem regionem interfepsit ducta lata fossa, quæ

2 intellige de iis qui in occursum ad resistendum ei venerant.

2 in patriam pone a tergo

3 cum seruis rem habuerant.

4 Nomades.

quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit, Quidnam rei facimus viri Scythę, cum nostris ipsorum seruis dimicãtes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubusque omissis sumenda flagella quibus equos verberamus: & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscentes, non perstabunt. Hoc Scythæ quum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capesserunt. Ità Scythę imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum.

1 Deinde verò conãtibus irrumpere Scythis se pęlio opponebat.

Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idque hoc modo extitisse. Virum quendam in hac terra, quum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: eiusq; tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta, aratrum, iugum, securim, phialam. Quæ quum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse: hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, quũ minimus natu accederet tertius, aurum fuisse extinctũ, & ab illo asportatum eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas: quorũ genus Auchatę appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autẽ nomẽ esse Scolotis, regis cognomen. sed Scythas Græci appellauere. Hũc in modũm se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extite-

2 non fit verisimile:

3 natu miniмum.

runt, à primo rege Targitao, vsq; ad Darij aduersus ipsos transitum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurũ verò illud sacrum [1] in primis custoditur à regibus, placaturque maioribus hostiis, & aditur quotannis solenniter. & qui aurum sacrum habens, die festo dormierit subdio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipsi tantum soli quantum vno die vectus equo peragrare potest. Quũ autem regio sit indigens, Coloxain constituisse trifariũ filiis suis regnum: eorumq; vnum & quidem maximum, vbi aurum asseruatur. [2] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere possint, neque prospicere neq; transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum esse: & has præpedire visum. Hæc Scythæ de seipsis pariter ac de regione superiore narrant. At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quam Græci insulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. (oceanum verò, ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur venisset, substrata sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus quum indagaret omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidem, [3] femorum tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conspicatum Herculem atque admiratum, interrogasse nuncubi suas equas errabundas vidisset. Illamq; respondisse, se quidem illas habere: sed non prius redditurã ei quàm cum ipsa coiisset. Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed quũ illa differret reddere equas, cupida diutissimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse,

[1] studiosissimè

[2] Quæ verò sunt boream versus, vltra eos qui supremã regionis partem incolũt, ea nec prospici nec trãsiri posse propter interf. &c.

[3] natium

Has

Has ego tibi equas, quæ huc venerant, seruaui: tu earum seruatarum pretium mihi persoluisti, Concepi enim ex te filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debeam: nunquid hic 1 habere domicilium, (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respondisse, Posteaquam eos in virilem ætatem adoleuisse videris, si ita facies non delinques: quem animaduerteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis obtemperabis, Atque ita loquutum Herculem tetendisse alterum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum & balteum, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, vni, Agathyrso: 2 sequenti, Gelono: 3 nouissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non sufficiissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham verò, qui rem complesset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharũ: ab illa autem phiala. Scythas ad hanc vsq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solũ Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto referunt. Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipuè assentior: Scythas 4 pecuarios, qui Asiam incolũt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriã abiisse. nam regio quam nunc Scythæ incolũt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorũ. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, tanquã qui à magno inuaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem: vtraq; quidẽ valida, sed regum meliore. nam populus sentiebat abstinẽdum bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandũ. Ita quũ neutris alteri obtẽperare vellent, & populus cẽseret sine prælio demigrandũ, tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria

1 dare filiis domic.

2 *id est, Ætate proxime.*

3 natu minimo

4 Nomades.

occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes. Hæc illos sentientes, inter se decertasse; vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorũ sepultos ad flumen Tyrem: (& eorũ adhuc sepulchrũ extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertã superuenientes Scythas occupauisse. Extantque ad huc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosporus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [1] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas, in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerij quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterraneã conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, verificator, Caistrobij filius, memorauit sẽ Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est supra aquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis authoribus assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam, decessisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denuntiatum rem propinquis defuncti. Dissipatoq; iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functum, [2] superueniisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud

[1] *id est, In Asiã venisse quum fugerent Scythas.*

[2] Cyzicenum quendam, ex Artace vrbe venientẽ, altercatum fuisse cũ illis qui *id* dicerent: affirmãte se Aristeo occurrisse eunti Cyzicũ, & cum eo colloquutum esse, Quare dũ pertinaciter contẽderet, propinquos mortu-

apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iſte contendendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fullonicam præſtò fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: ſed aperta domo, Ariſteum nec viuum comparuiſſe nec mortuum. ſeptimoque deinde anno, quum in Proconneſo comparuiſſet, eos verſus feciſſe qui nunc à Græcis Arimaſpei vocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe. Hoc iſtæ ciuitates commemorant: [1] quod ſcio congruiſſe cũ Metapontinis qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis, poſtquam iterũ euanuit Ariſteus, quemadmodũ coniiciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Ariſteũ, quũ apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe arã Apollini extrui, & iuxta eã erigi ſtatuã quæ cognomẽ Ariſtei Proconneſij haberet: quòd diceret [2] Apollinem ad eos ſolos ex Italiotis in ipſorũ terram veniſſe. ſe illum aſſectante, & qui nunc Ariſteus eſſet, tum fuiſſe coruum quum deum aſſectaretur. Et hæc loquutum euanuiſſe. Eoque aiunt Metapontini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſciratum quódnam illud hominis eſſet [3] proloquium, ſibique iuſſiſſe Pythiam vt dicto audientes eſſent. melius enim cum ipſis actum iri, ſi parerent. Se igitur hæc admittentes [4] perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomine Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam circunſtantibus vtrinque lauris. Hæc de Ariſteo hactenus. Regione autem de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe vidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in iis quos fecit verſibus, ait ſe vltra Iſſedones proceſſiſſe: ſed vlteriora fando ſibi eſſe cognita, quòd Iſſedones diceret iſta commemorare. Verùm nos, quoad [5] longiſſimè rem inueſtigare potuimus, omnẽ referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, *id eſt è Græcis facti Scythæ*: ſuper hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtriq; cum [6] in cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo, atque veſcendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ

1 Ad iſta Metapontinis qui ſunt in Italia contigiſſe ſcio trecent.

2 ſolos ex Italiotis eſſe in quorũ terram Apollo veniſſet.

3 viſum,

4 præſtitiſſe. *vel. effecta reddidiſſe.*

5 penitiſſimè.

6 in cæteris quidem ritũ Scytharũ ſeruant, ſed frumentũ ſerunt & edunt, nec non cæpe, & allium, & lẽtẽ, & miliũ.

1 qui frumentum non ad vescẽdum serunt, sed ad vendendum. Sup.

aratores, 1 qui non ad panem conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hoc incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos scimus, desertus est. Atque hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verum transmisso Borysthene, à mari prima est Hylæa: dehinc habitãt Scythæ agricolæ, quos Græci qui 2 sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant, ipsi verò se Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ 3 colunt cum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere pertingentes ad flumen nomine Panticapem: 4 eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Borysthenem versus, tractus autẽ qui vlterior est, in multum sanè spatij desertus est. Vltra quam solitudinem habitant Androphagi, *id est virorum carne vescentes*, separata natio, ac nequaquam Scythica. At supra hos deserta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantum nos scimus, At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram vergit, transmisso flumine Panticape, Scythę nomades, *id est pecuarij*, incolunt, neq; serentes quicquã neq; arantes. Nuda autem arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram versus, ad Gerrhum vsque flumen. Trans Gerrhum autem sunt 5 ea quæ 105 vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrãtur: à meridie quidem ad Thauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad fossam 6 quam dixerunt illi qui è cęcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis quod vocatur Cremni *id est præruptæ*, quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ superiora sunt, ad ventum aquilonem, Scythis regiis, ea incolunt Melanchlæni, alia gens nõ Scythica, Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda

2 ad Hypanim fluuium incol.

3 colunt, orientem quidem versus, trium dierũ iter.;

4 Boream autem versus, dierum vndecim, secundo flumine Borysthene.

5 *vel, ea quæ vocatur regia; sub. domus.*

6 quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt: e *cæcis illis, quorũ videlicet facta fuit supra mentio.*

7 sed prima quidem portio est Sauromat. *vel fors.*

portio

portio est) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [1] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ij quibus nomen inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittaque percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitate cane. Super hos, auroram versus, incolunt alij Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos usque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & ipsi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cuius regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabę instar nucleum habens. Id vbi maturuerat, vestibus [2] exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingunt, & lacte cõmixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmoque contexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriã infert. sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum controuersias diriműt, & quisquis ad eos cõfugit, is à nemine læditur. Nomẽ eis est Argippæi. Ad hos usq; caluos ingens quoquouersus prospectus est regionis & gentiũ, quę in conspectu sunt ex Borysthenis atq; ex aliis Ponticis emporiis. Scythæ quiad eos commeant, per septem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerum habetur. at quod

[1] *Videor: quod supra vertit separata.*

[2] excolanti

ſupra illos caluos eſt, nemo pro comperto referre poteſt. nam montes editi atque prærupti tranſitum interdicunt, quos nemo tranſcendit. Iſti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi tranſieris, eſſe alios qui ſenos menſes dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis eſt, ab Iſſedonibus habitari ſine ambiguitate compertum eſt. Ille verò ſuperior qui vergit ad aquilonem, [1] tam Iſſedonibus quam caluis ignotus eſt, niſi quatenus iſti ipſi dicunt. Iſſedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui deceſſit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [2] denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro ſimulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hoſtias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & iſti iuſti eſſe, & ipſorum vxores peræque fortes ac viri. Hi & ipſi cognoſcuntur. quod ſupra hos eſt, ibi aiunt Iſſedones eſſe homines vnoculos, & grypes auri cuſtodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaſpos. * nam arima Scythæ vnum vocant, ſpu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio, adeò infeſtatur hyberna ſeuitia vt octo menſibus tolerari non poſſet: tale illic gelu eſt. [3] ſicubi aquam effundas, modò facias ibi lutum, facies autem ſi illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Boſporus: ſuper quam glaciem omnes qui intra foſſam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plauſtra agunt trans mare vſque ad Indos. Ita vis hyberna octo menſibus perſtat, quatuor tamen menſibus reliquis frigora illic ſunt. V- 103
bi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. nam quũ tempus pluendi eſt, nihil ibi quod ſit vllius momenti, pluit: æſtate pluere non ceſſat. * Quinetiam tonitrua quum alibi, tum ibi nulla exiſtunt, æſtas nubila eſt, hyeme ſi fiant tonitrua, pro oſtento habetur. Terræmotus in Scythia ſi exiſtat ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquã prodi-

1 Neq; ab illis caluis neque ab Iſſedonibus habitari comperitur.

2 pilis nudatum

* *Sincerior videtur hæc Græci contextus lectio apud Euſtath. Commẽt. in Dionyſij Periegeſin. pag. 16.* ἀελμὸν γὰρ τὸ ἓν Σκυθικῇ, μέγαστος δὲ ὀφθαλμός *id eſt*, nam ARI Scythicè VNVM dicitur, MASPVS verò OCVLVS. vt Hartung. annotauit Decuriæ 1, cap. 2. S.

3 quibus ſi aquam eff. lutum non facies: facies au.

4 Tonitrua quo tempore ſunt alibi, ibi non ſunt: at æſtate frequenti exiſtunt Quòd hyeme, &c.

prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt; muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt: quũ tamen alibi stantes in gelido equi tabescant, asini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur esse causa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi sunt cornuti protinus agni.

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere. atín vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neq; locus sit frigidus, neq; vlla alia causa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quumq; tempus aduentat conceptui equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquam admiserint asinos. dumq; conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentem, nec vlterius transiri, hæc est mea sententia: [2] Quod vltra eam regionem, assiduè ningit, & (vt credibile est) minus æstate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet quod dico) nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectant. Eoq; opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verum [3] ea quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neque Scythæ quippiam, neq; alij vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad [4] occasum vsque atque illinc Meridiem versus dimissa, à pri-

1 & grauidæ fuerint, tunc turs.

2 Quæ sunt vltra hanc regionem loca, semper niuosa sunt; minus tamẽ (vt rationi consentaneũ est) est. quàm hyeme. Iam verò quisquis cadẽtẽ copiosam niuem intuitus est cõminus, intelligit quod dico. nix enim pennis similis est.

3 quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

4 Occasum versus longissimè Adriam vsque:

mis Græcorum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Melienſem ſinum, peruaſiſſeque in Euboeam, & oppidatim vſq; ad Caryſtum: & ab hac verò reliquiſſe Andrum (Caryſtios enim eſſe qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc ſacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos miſiſſe duas puellas quæ ferrent hæc ſacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è ſuis popularibus, qui eas deducerẽt: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum iſti ab Hyperboreis miſſi, rurſus non redirent, indignè ipſos Hyperboreos tuliſſe, ſi eos quos aſſiduè mitterent nõ reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentque illos conſideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ego ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticia id faciunt: atque ipſe vidi eas facientes. Cæterum his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis vtrique crinibes: quos [1] puellæ quidem fuſo inuolutos ſupra monumentum deponunt: pueri aut ad quandã herbam applicantes, & ipſi ſepulchro imponunt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, oleaque ſupra ipſum eſt nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisse, hosque illis alios honores donaſſe. Adeas enim [2] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Deliis edoctos inſulanos & Ione:, cœtus agere inſtituiſſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vetuſtos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [3] dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper infinitam

ægro-

1 puellæ quidem ante nuptias fuſo involut.

2 *Videtur potius ἀγείρεσθαι ita ſumi vt quũ de matre deorũ dicitur vnde μητραγύρτης. Sic & ſtatim poſt.*

3 & dum femora ad arã adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergendo Opidis & Argidis ſepulcro. Eſt autẽ ſep. [*Pauſanias hanc* Argin *vocat* Hecaergen, *41, 32; & 154, 13.* &]

ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepulchrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quòd siqui sunt Hyperborei, *id est, super aquilonares*, erunt & alibi hypernotij, *id est super australes*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendū. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc vesperam versus ab ea duę oræ terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc aquilonem versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeum Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundum mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico. etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicen tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam, Palæstinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasum versus in Asia continentur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram versus & solem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui contra solem orientē fluit. Porro Indiam

1 & quales sint singulæ, quantum ad descriptionē attinet.

tenus habitatur Asia. Illinc iam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quisquam potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Libya autem in altera ora est: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Ægyptum iam angusta est, nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo est centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustiis spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaque admiror eos qui disterminarunt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna: nam Libya seipsam monstrat circumfluã mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorũ rege, eorũ quos nouimus primo in hoc demonstrãdo. Is postquã destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicũ sinum, misit nauibus quosdã Phœnices, præcipiens vt trãsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: vt assiduè Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum [2] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendũ cruci mater sua, quę erat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abiit, sum-

1 in quamcunq; Libyæ partem nauigantes peruenissent: metsemq; expectabant Quũ autem messuissent, orã soluerunt. Ita bienn.

2 Achæmenidé Libyam non circũnauigasse, *id est, nauigando obiisse: quasi legeretur* λέγοντες ὅτι. *vel* λέγοντες *separandum à sequentibus. Deinde, 'Deterritum retro rediisse.*

ſumptaque illinc naue ac ſociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes, in meridiem curſum tenebat. Emenſuſque permultum maris intra complures menſes, quum aſſiduè pluri tempore opus eſſet, conuerſo curſu in Ægyptum rediit. Et illinc ad regem Xerxem regreſſus, aiebat ſe in pernauiganda remotiſſima ad quam iſſet ora, vidiſſe homines puſillos Phœnicea vtentes veſte, qui, quum ipſi terræ nauim applicarent, ad montes ſe fuga proriperent relictis vrbibus. Ipſe autem ingreſſos nihil illis iniuriæ intuliſſe, pecora tantùm illinc accepiſſe. Quòd
105 autem totam Africam non pernauigaſſent, hanc cauſam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non poſſet, ſed retineretur. [1] Hunc Xerxes negans loquutum vera, quòd certamen ſibi propoſitum non exoluiſſet, in crucem ſuſtulit, irrogata quam deſtinauerat pœna. Huius Sataſpis eunuchus, audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomen quum ſciam, tamen volens [2] obliuiſcor. Cæterùm Aſiæ bona pars à Dario perueſtigata eſt. Is cupidus cognoſcendi vbinam Indus (qui ſecundus omnium fluminum crocodilos præſtat) mare influat, miſit nauibus cum alios quoſdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Iſti è Caſpatyro vrbe è terra Pactyica ſoluentes, ſecundo flumine auroram verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipſum mare occaſum verſus, triceſimo demum menſe tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miſerat ad Libyam circumnauigandam. Poſt horum circumnauigationem Darius Indos ſubegit, & eo mari potitus eſt. Ita Aſiam (præter eam quæ orientem ſolem ſpectat) compertum parem Libyæ eſſe. At Europa à nemine inueſtigata eſt, neque quà ad orientem neque quà Aquilonem vergit, an [3] mari claudatur. Longitudine tamen cognoſcitur ad vtranque accedere. Neque poſſum coniectura colligere vnde, quum vna ſit terra, trifaria ſint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusque fines ponantur Nilus fluuius Ægyptiacus & Phaſis Colchus. Alij aiunt eſ-

1 At Xerxes nō aſſentiens ipſi, vera eſſe quæ diceret, quod labore ſibi propoſito nō defunctus eſſet:

2 *id eſt, ſilentio præterco.*

3 mari alluatur.

se fines Tanaïn & Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filij Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [2] familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [3] Tyria nomen accepisse regionem: [4] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram, quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. [5] nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gẽtem & Anacharsin. In gente autem Scythica ex omnibus humanis negotiis vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se cõtulerit, aufugere, [7] neq; ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarij, non pane victitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc tam, quam sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eamque interfluunt flumina non multo pauciora numero quàm in

sed ex pecoribus victum habeant, ac in paluſtris habitent, quî non hi fuerint inexpugnabiles & inacceſſi? Hæc autem, &c.

Ægy-

2 Diuersa videtur sequutus lectionem ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.

a tribus

3 Nõ Συείης legit Valla, sed Τυείης: cui lectioni assentiuntur nonulli etiã vet cod.

4 Antea vero nomine carebat, sicut & cæteræ.

5 Vtimur enim opinionibus quę de his receptæ sunt. Potest tamẽ & aliusq; esse sensus.

6 vna rerum humanarum maxima, omniũ quas quidẽ nouerim, solertissimè excogitata est.

7 neq; possit eos quisquã nãcisci, si inueniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portẽt, sintq; ex equis sagittãdi periti, ac nõ ex messe,

Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque hostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus, quòd alij in eum influũt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. [1] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alij ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Corbyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluës, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrunque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas) totamque permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbique ningit. Æstate verò

[1] Per quorũ medium cæt. fl. *vel, quos cæteri interfl.*

nix, quæ ſub hyemem decidit permulta, vndique in Iſtrum liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipſa ſolùm, ſed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æſtatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ ſol ad ſe attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Iſtro miſcetur eſtate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Iſter datis aquis & acceptis, fit vt ſemper videatur ſibi eſſe ſimilis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas ſunt, vnus eſt Iſter. Poſt hũc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride ſeparat. ad oſtium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen eſt Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam paſcuntur equi ſylueſtres cãdidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, anguſtus, & adhuc dulcis, ſed mox quatuor à mari dierum nauigatione ſane quam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum ſit exiguus magnitudine, tamẽ inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Eſt autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua * Amaxampeus, Græca autem lingua, ἱρὴ ὁδὸς, *id eſt, ſacra via.* Apud Alizonas autem contrahunt terminos ſuos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuerſum abeũtes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius eſt Boryſthenes, ſecundum Iſtrum omnium maximus, & noſtra ſententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, ſed etiã cæteris huberior, præter Ægyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autẽ huberrimus eſt Boryſthenes, paſcua præbens amœniſſima & accommodatiſſima pecoribus, necnon optimorum ac ſingularium piſcium affatim: idem ad potandum ſuauiſſimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem ſementis optima fit, & herba non ſatiua, etiam altiſſima. In huius quoq; oſtio ingens vis ſalis ſua ſponte concreſcit. Præbet idem ingentia cete ad ſalſuram, ſpinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præſtat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vſque ad locum nomi-

ne Ger-

* *Infra 110, Exampæus ſcribitur, etiam in Græco: itidẽq; apud Solinum cap. 24. & apud Pomp. Melam, lib. 2. cap. 1. S.*

1 & gramen, qua parte nõ ſeritur regio altiſſimũ. *ad verium, profund ſimum.*

ac Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumẽ. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, [1] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borysthenis immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexterã coercens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho, disterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum, & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluẽs, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [2] aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus li-
107 cet discernere. Et ea quidem vt quam maxima sunt, ita apud eos abundant cætera autem vulgaria sunt. Atq; hunc in modum [3] res sunt eis institutæ Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, & Martem & Hereulem. Hos cuncti Scythę deos arbitrãtur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem, Papæum, mea sententia

1 Hippoleon

2 *Videtur aliud legisse quam* ἐπιχολώδ. τ.

3 ritus sunt eis instituti. His solis diis litant; *vel, sacrificant.*

rectissimè: Tellurem Apiam, Apollinem OEtosyrum, cœlestem Venerem, Artimpasam, Neptunum Thamimasadem. Simulachra & aras & delubra [a] facienda non putant, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis insula, pecudem ferit, eaq; concidente deum inuocat cui illam mactat: deinde circundat laqueũ collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamque strangulat non incenso igni, [b] non votis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed vbi pecudem strangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum se conuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gẽtis (Lesbiis crateribus assimiles, nisi quòd sunt multo capaciores) iniiciunt. subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarum & cum aqua commiscent, atque ossa succendunt. Quibus pulcherrimè ardẽtibus, & aluis facilè capiẽtibus carnes ossibus seiunctas, ita fit vt bos seipse coquat: & itẽ cætera pecora immolata, per semetipsũ quodque elixum fit. Coctis carnib⁹, is qui immolauit, earũ atq; intestinorum [c] libamenta ante se porricit. Immolant autẽ cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic prisco ritu apud quosq; tale extruitur templum: Sarmentorum fasces aggeruntur trium in longũ latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis. desuper quadrata planities efficitur: tria latera prærupta sunt, quartũ accliue, per quod ascendatur. Eò quotannis comportãt centum quinquaginta plaustra sarmentorũ. nam semper propter cœli tempestatẽ illa marcescunt. Sub hac congerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idq; est Martis simulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus [d] huic acinaci quàm cæteris diis. Ex captiuis centesimum quenque immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. nam vbi eorum capitibus

a facere non est illis vsu receptum.

b nõ oblatis primitiis.

c primitias

d His: *intelligit fortasse Martis & acinaci.*

ribus vinum libauerunt, ipsos intra quoddā vas iugulant: dehinc eisdem in cōgeriem sarmentorum sublatis, acinaceem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciūt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [1] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. Quæ verò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriant, [3] eisque opercula pharetrarum indegunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maximè & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, vt quisq; illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantum bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verùm etiam interius inauret, & sic vterque pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent: referuntque, illos, quum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponentes. Semel autem quotannis [5] singuli regionū principes miscent vinum cra-

1 *Videtur aut diuersam à nostra lectione sequutus esse, aut nostra non intellexisse. quo tamen ἀπίξαστος habet pro eo qd vet. cod. ἀπίξαστος.*

2 Suum nullus est illis vsus:

3 eisq; pharetras integūt. *vel, & ex eis opercula pharetrarum confi-ciunt.*

4 At capitib. non quidē omnium, sed inimicissimorum, hoc faciunt:

5 vnusquisq; prouinciæ præfectus in sua prouincia crateré vini temperat, de quo Sc.

teri, de quo [1] Scythę omnes hostiũ homicidę bibunt, at nõ gustãt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominię. Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui plurib. virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerũt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponẽtes illarum singulas, vaticinantur. [2] ad hæc dicendo, viceuersa virgas prehendũt, ac rursus figillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, [3] qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atq; in hunc modũ vaticinantur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquuntur) peieraſſe, iurantem per regium [4] solium: (est autem Scythis mos plerunq; iurandi per regium solium, quum maximũ volunt interponere iusiurãdum) protinusq; is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur sciẽtia diuinandi, tanquam compertus falsò deieraſſe per regium solium, & ob id regem ęgrotare. Si ille inficians se negat peieraſſe, [5] atq; rem grauiter fert, rex duplũ vaticinorum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusq; facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerũt vaticini homines absoluerint, alij atque alij præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum: eosq; hunc in modum necant: Plaustrum concameratum ybi sarmentis referserunt, bobusq; iunxerunt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstructo, extendunt in mediũ sarmentorum: incensisq; sarmentis territãdo agitant boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambusti, cremato vtiq; plaustri temone, aufugiunt. Hoc quẽ dixi modo comburunt μάντιας, *id est vaticinos*, etiã ob alias causas, appellantq; ψευδομάντιας, *id est falsos vaticinos.*

101

1 Scythæ omnes bibũt à quib⁹ hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus nõ ediderint, hoc non gustant, sed. &c.

2 Simulque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluũt; *quas videlicet euoluerant*, & in vnum cõponunt.

3 Legit οἱ καὶ ἀνδρόγυνοι, pro ἢ οἱ ἀνδρ. Pro ἐναρέες supra fuit ἐναρέες, p. 20, *quod sonat exercitiũ omnexios. Cornutus, qui de dialecto scripsit*, ἐνάρεας *interpretatur* ὁπλίτας *nonnulli tradut.* ἐνάρεας *Scythas esse vates euiratos, quos Hippocrates alicubi* αὐανδρίας *appellauerit: vt annot. Paul. Leopard. Emen. li. 7. c. 10. S*

4 *aut, larem:*

5 Καὶ δεινολογέῃ, *quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

mos. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidē relinquit, sed vniuersos; mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscēt eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutiētes [1] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis, deinde in calice tingunt aciē [2] em, sagittas, securim, gladium. Hæc vbi fecerunt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ij qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ij qui sunt maximæ dignitatis. Regum autem sepulchra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iā nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentē scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præparārunt, accipiunt mortuum corpore incerato, aluo euulsa atq; expurgata, quam silere contuso & thymiamate apiiq; semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursus, impositumque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ: [3] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circuncidunt, frontem nasumque consauciant, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquā super torum in loculo posuerunt, hastis hinc atq; hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliunt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrum & eum qui erat à nuntiis, necnō equos & aliarum rerū omnium primitias, quinetiā phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vsu habēt. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tùmulum quam maximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agūt: E famulis regis intimos sumūt [4] (sunt autem famuli regum, ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorum quinquaginta quum strāgulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, [5] eductis intestinis & expurgatis, paleis

1 *Sunt qui vocem Græcam* σφάζωσι *suspectam habeant.*

2 iaculum.

3 auris *partē amputant.*

4 Sunt autē Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex iusserit: nec vllus venal. *Legisse autē videtur hic interpr.* ἐξ ἀνοίας *pro* ἐξ ἑκόντος.

5 vacuata & purgata aluo.

implent,ac consuunt: & vbi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, & itē alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad ceruicem vsq; traiectos, ita vt priores fornices sustineant armos equorum, posteriores verò iuxta femora suscipiant veteros, vtrisq; cruribus supernè pendētibus. Equos autem infrænant, eorumq; habenas ad palos extentas alligant: dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinqua- 109
ginta iuuenum strangulatorum hunc in modum, Vnicuique eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem vsq; transfigunt: quod inferius stipitis extat vltimunt, infigunt tigno illi quo equus traiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeūt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas, quum decesserunt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. eos singuli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis quam cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc [1] humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput eximaniuerunt, abluerunt́que, circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendūt lanea pilea, quam maximè possunt cōstipantes, & in [2] scapham in medio lignorum pileorumq; posita lapides conficiunt ex igne [3] perspicuos. Nascitur autem apud eos cannabis lino simillima, præterquam crassitudine ac magnitudine: sed multo quam nostra est præstātior, vel sua sponte nascens, vel sata: ex qua Thraces vestimenta conficiunt lineis simillima: quæ [4] nisi quis admodum terat, linea sint an cannabea, non queat dignoscere: & qui nō viderit cannabem, existimet lineum esse vestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne [5] perspicuos: vnde fit thymiama, tantum reddēs vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ eiulant: quod apud ipsos loco lauacri est. [6] neque enim lauant omnino corpus, sed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno: deinde perfrictum corpus quum intumuerit, illud faciem-

1 humantur. Postquam autē humarunt Scythæ, ita se purgant. Vbi caput abstersērit & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.
2 alueum
3 fulgētes. *vel candentes.*
4 nisi quis sit valde exercitatus, lin.
5 fulgētes *vel candentes.*
6 Corpus enim nullo pacto lauāt At vxores eorū effundunt aquam, deinde cupressi & cedri & thuris lignū ad scabrum aliquē lapidem atterunt: eo autē quod ita fuerit atterendo abrasum (est autē crassum) corpus totū faciemq; oblinunt.

faciemque medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, [2] medicamētis amotis mundas ac splendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, [2] vtiq; posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, voüit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, [3] venit ad locū qui dicitur Hylęa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [4] exutisque simulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc si quis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. [5] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnēses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græcię factum esse discipulum, & quum redisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem habērent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir (* quemadmodum antea

1 tamentis quibus se obleuerant,

2 vt ostendit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim quū multo orbis terrarum spatio perlustrato, magnaq; sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. nauigās, Cyzicū appulit. vbi voüit Matri d.

3 clā ingressus est Hylęa. *vel, in Hylęam se abdidit.*

4 *Legit Valla* ἐκδυσάμενος *pro* ἐνδυσάμενος, *pro quo perperā legitur in vulg. edit.* ἐκδημησάμενος.

5 Vt aūt egò ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eū Indathyrsi regis Scythārū patruum, filium aūt Gnuri L. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptū fuisse sciat. Indathyrsus, &c. *Est autem aliqua αὐαγκαιότης in verbis Græcis, quam expressimus.*

6 *vel*, eo quo dictum est modo, interemptus fuit.

dictum est) mortem oppetiit.[1] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literasque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum suscepit, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Vtiq; quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositaq; Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirēt, ne quis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. [2] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes, in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro[3] dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiā adigātur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens,

1 Et huic quidem propter externos ritus & propter cō suetudinem quæ illi cum Grēcis fuerat talia cōtigerāt. Mul. &c. *Q. d. Vt autem huic ita dānosa fuit rituū externorū cognitio, & c. ita Scyli multis postea annis.*

2 Ei Dionysi bacchici sacris initiari cupiēti, & iā iam initiationis ritum aggressuro, obl.

3 agendi bacchanalia con suetudinem, negantes rationi cōsentaneū esse exco gitare deum qui homines ad insaniam adigat.

» quiens. Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchana-
» lia agamus, quodque nos deus occupet: at nunc demum
» hic vestrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia
» exercet à deo in dementiam actus. Quòd si mihi non ha-
» betis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurum. Primo-
res Scytharum hominem sequuti sunt: quos Borysthenita
ille deductos clãculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scy-
les cum thiaso, Scythæ eum bacchabundum conspicati,
rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressiq;, ea quæ
viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares
suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
eius Octamasade, ex filia Teris genito. [1] Scyles cognito
quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraci-
am. Id quum audisset Octamasades, cum exercitu aduer-
sus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces
occurrerunt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octa-
» masadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid
» opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis
» meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi
» reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
» neq; ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octama-
sadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce obla-
tam conditionem Octamasades accepit, redditoque Si-
talci fratre, eodemque auunculo suo, Scylem recepit fra-
trem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitũ:
Octamasades autem eodem die caput Scyli dempsit. Ad-
eò sua instituta Scythæ obseruant: & iis qui externos ritus
adsciscunt, tales irrogãt pœnas. Multitudinem autem Scy-
tharum non potui exactè indagare, quum de eius nume-
ro varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus
paucos esse vtiq; Scythas. Quantum autem sub aspectum
meum venit, est inter Borysthenem & Hypanin flumina
locus nomine Exampęus, cuius etiam aliquanto antea ha-
buimus mentionem, quum dicebam fontem in eo esse a-
quę amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem redden-
tis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum quantus cra-
ter qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio de-
dicatus. Quòd si quis illum non inspexit, hunc ei in mo-
dum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facilè ca-

[1] Scyles quũ ita se tractari videret & cau sam sciret. *vel. quũ videret ita in se consuli*

pax, craſſitudine digitorum ſex. id aiunt indigenæ ex aculeis ſagittarum eſſe factum. regem enim ſuum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum ſcire vellet, iuſſiſſe ſingulos Scythas conferre ſingulos ſagittarum aculeos, propoſita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam eſſe aculeorum: & ex his confectum ahenum illud pla cuiſſe ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Si quid tamen præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Veſtigium Herculis oſtendunt petræ impreſſum, virili veſtigio ſimile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita ſe habet. Redeo ad eam quam ab initio inſtitueram orationem: Dario aduerſus Scythas exercitum comparanti, dimiſſis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditarum, aliis vt claſſem præſtarent, aliis vt Boſporum Thracium [1] iungerent: Artabanus Hyſtaſpis filius, Darij frater, nolebat illum vllo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, vtilia ſuadens: quum tamen non perſaderet illi, deſtitit à diſſuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex vrbe Suſis. Ibi cum OEobazus quidam Perſa, cui tres filij erant omnes in militiam euntes, obſecrabat vt vnum ſibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico [2] & modeſta obſecranti, reſpondit ſe omnes eius liberos relicturum. Eo reſponſo OEobazus magnopere lętabatur, ſperans liberos ſuos miſſionem habere militiæ. At ille [3] præpoſitos filiis OEobazi iuſſit vt omnes eos interimerent. Ita filij OEobazi obtruncati, illic ſunt relicti. Darius Suſis mouens, peruenit ad Boſporum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic cõſcenſa naui, tranſmiſit in inſulas nomine Cyaneas, quas Græci priùs errabundas fuiſſe aiũt. Ibi ſedens in templo ſubiiciebat oculis Pontum, rem ſpectaculo dignam. nam inter omnia maria eſt maximè admirabile. Cuius longitudo eſt vndecim millium ac centum ſtadiorum: latitudo (qua latiſſimum eſt) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis eſt quatuor ſtadiorum: longitudo oris (quod eſt collum)

1 *id eſt, Pontibus conſternens.*

2 & non nimia petenti. *vel, Rẽ non nimũ magnã pet.*

3 *vel potius,* eos quorũ id officium erat iuſſ.

collum) quæ Bosporus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem quod Ægæum vocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hic namque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta actria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosporus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non multo quàm ipse est minorem, quæ Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, tenauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosporum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis in vnum quidem Assyriis, in alterum verò Græcis, [2] omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcētis. His postea cippis Byzantij in vrbem suam translatis vsi sunt ad aram Dianæ Orthosiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadē vrbe relictus est literis Assyriis oppletus. Cæterùm Bospori locus quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [3] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bospori & regem Darium in Medico solio

1 Mæotis

2 'indicantibus omnes g. *Hoc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.*

3 *Hic mendosus est Græcus textus.*

ſedentem, ac ſuas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inſcriptione,

Qui rate piſcoſum coniunxit Boſporum, implens
Darii regis vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Eſſet honor Samio vnde, corona ſibi.

Hęc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus eſt Darius, tranſmiſit in Europam, iuſſis Ionibus nauigare in Pontum vſq; ad Iſtrum, atq; vbi eò peruenisſent, ſe illic præſtolari, fluuium ponte iungentes. Ducebant enim claſſem Iones & Æoles & Helleſpontij. Hi prętereuecti Cyaneas, rectà ad Iſtrum nauigarunt, ſubuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuerſa ſcinditur, illud ponte iungunt. Darius, tranſmiſſo per ratem Boſporo, faciebat per Thraciam iter, & quum ad *fontes* Teari amnis peruentum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium eſſe optimus cum ad alios morbos, tum ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadem petra manãtes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ eſt à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorum dierum vtraque. Fluit autem Tearus hic in flumẽ Contadeſdum, Contadeſdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum peruenisſet Darius, caſtraque poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptum, TEARI AMNIS [1] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [2] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc ſunt illic inſcripta. Darius hinc mouens venit ad alium amnẽ nomine Attiſcum, qui per Odryſas fluit: quò vbi peruenit, ita agẽdũ ſibi putauit: Oſtenſo certo loco copiis ſuis, iuſſit illic ſingulos quoſque prætereuntes ponere ſingulos lapides. Id quum omnis exerci-

1 *Sic vocare videtur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.*
2 PRAEBENT,

ercitus feciſſet grandes acerui lapidũ effecti ſunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priuſquam ad Iſtrũ peruenire, primos ſubegit Getas, [1] qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydeſſũ, quiq; ſupra Apolloniã & Meſambriam vrbẽ incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypſæi vocãtur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiã reſiſtentes, in ſeruitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracũ atq; iuſtiſſimi. Immortales autẽ agunt hoc modo: Mori ſe nõ putant, ſed eũ qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *dæmonem*, quem nonnulli eorũ opinantur eundẽ eſſe Gebeleizn. [2] Ad hũc mittunt aſſiduè cum naui quinq; remigum nuntium quempiam, ex ſeipſis ſorte delectum præcipientes ea quibus ſemper indigent. eumq́ue ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: aliis, vt comprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq́ue, hominem agitantes in ſublime iactent ad iacula. Qui ſi impræſentiarum extinguitur, propitium ſibi deũ arbitrantur: ſin minus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeuerantes malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuendi mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratq́ue, in cœlum ſagittas excutiunt, deo minitantes quod nullum alium præter ſuum eſſe arbitrantur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam rediit. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis, [3] cumq́ue Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium ex ſtruxit in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas, [4] neque illos qui illic aſſiduè gignerentur, interire: ſed in eum locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorum compotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificium. V-

1 ἀθανατίζοντας. I. *ad verbum*, *Immortalizantes*; *quod ſtatim poſt ab ipſo authore exponitur.*

2 Semper autẽ ſolẽt quinto quoq; anno quempiã è ſuorum numero ſorte delectũ, nuntium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ ſibi opus ſunt.

3 & quidem cũ Pythagora philoſophorum non infimo.

4 nec eos qui ex ipſis in omne tẽpus naſcerentur, interituros, ſed in eum locum venturos vbi, &c.

bi circiter trienniũ egit, desiderantibus eum Thracibus, & deflentibus tanquam mortuum: quarto anno se eisdem in conspectũ dedit. atq; ita credibilia sunt affecta quę illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neq; fidem detraho, neq; valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quisquã, siue sit dæmon Getarũ indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerunt, cæterum sunt exercitũ sequuti. Darius vbi ad Istrũ peruenit, & vnà pedestres copiæ cunctiq; flumẽ transmiserũt, tunc verò iussit Ionas, postquã ratem soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copiis. Qui quum ratẽ soluturi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum dux ita apud Darium verba facit, scisciatus antea nunquid ei gratum foret audire sententiam dicere volentis: Quum aduersus eam terrã rex facias expeditionem, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus iis qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus Scythis inuẽtis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim vereor ne prælio cõmisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid patiamur errabundi. Atenim credat me quispiã mea ipsius causa hæc dicere, vt hic subsistam: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neq; hic relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, præstò mihi sis, vt te ob egregium consilium egregiis factis remunerẽ. Hæc loquutus, vbi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quamprius habueram de ponte sententiã eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: quo ex tempore videritis me raptissimè iter intendentẽ in Scythas, ex eo tempore incipiẽtes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorũ exierit, vela facite in patriam vestrã. interea, quoniã consiliũ mutaui, agite custodiã ratis, & omne studiũ illi & conseruandæ & custodiendę adhibete: quod facientes, maiorẽ in modum mihi gratifica-

1 *Pontem vocat statim post.*

2 admittere sententiã, *vel consiliũ*, ab eo qui proponere vellet. *id est, Autorem præbere consilio.*

3 des te mihi in conspectũ,

4 simulatque videritis me in Scyth. proficisci, *ex eo temp.*

tificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum. Thracia tellus in mare tendens, Scythicę prætenditur, qua
113 sinũ faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in ventum eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, vsq; ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsq; ad Chersonesum dictam tracheam, *id est asperam*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod a tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa terra à Brundusio vsq; Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bospori Cimmerij sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaq; Scythæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quę ad mare pertingunt, altera ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaq; sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, vsq; Melanchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erũt quatuor millium stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferũt, totidẽ stadiorũ. Tantę est hęc terra magnitudinis: Scythæ

1 Mæetidis. *illa tamen altera appellatio frequentior est.*

2 Mæetin- 3 Porro Scythæ, quũ inita apud se ratione se solos impares esse animaduertissent copiis Dar.

inter se colloquuti, quum soli impares essent copiis Darij prælio repellendis, nuntios ad finitimos misêre. Eorum reges vbi conuenêre, consultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges, Taurorum & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes autem quos ceperint, hoc aiunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. At Agathyrsi exculti ssimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odij mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus qui vna ante Darij expeditionem ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerũt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. Iidem periculũ faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudiciis, non legibus vtentes, pecuariam exercentes: vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt,

1 *vel* luxui deditissimi sunt,

2 Videntur autem hi incantatores esse, quòd dic.

3 Sunt autem Nomades.

gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini, ingens natio atque numerosa vehementer cæsiis oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia constructa est. muro'alto è materia toto: cuius singula latera tricenorũ stadiorum sunt magnitudinis. Ædes quoq; cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est triennalia*, agunt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci
114 fuere, sed summoti inter Budinos habitauerũt, lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quũ indigenæ sint, [1] pecuariæ operã dant, soliq; eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multũ circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [2] ad curanda posteria sunt. De Sauromatis verò ita memoratur: Quũ Græci præliati sunt cum Amazonibus (quas Scythæ Æorpata vocant, quod nomen potest transferri Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata- autem, occidere) feruntur post victoriam prælij ad Thermodontem facti, abiisse, portãtes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressi Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscenduntque: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset coniicere nequibant, quum neq; vocem, neq; vestem, neq; gentẽ agnoscerent: admirabun-

1 Nomades sunt.

2 morbis matricis auxiliantur. *ad verbũ, Ad medelam matricũ conferunt.*

di vnde venirent, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demum fœminas esse cognouerũt. Itaq; consilio habito vsum est eis, nullo pacto posthac quampiã illarum esse occidendã: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittẽdos, eodẽ numero quo illas esse coniectabãt, qui sua prope earũ castra haberent, & eadẽ quæ illæ facerent. [1] Si inuaderentur, pugnarent neu subterfugerent: vbi subsisterent illæ, ipsi etiã proximè accedentes castra ponerẽt. Hoc Scythæ idcirco decreuerũt quòd prolẽ ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mãdata peregerunt. quos vbi Amazones intellexerũt neutiquã ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admouebãtur. Cæterùm ne ipsi quidẽ adolescẽtes quicquam habebant, quemadmodũ Amazones, præter arma & equos: & eandem vitã quam illæ viuebant, venando atq; prædando. Circa meridiẽ Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrẽ leuandum longius vagari. ea re Scythę cognita, & ipsi idem faciunt. [2] quorum cuidam vna illarũ, quę soliuaga erat propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat. nec appellare poterat eum quocum nõ esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eũdem locũ postridie rediret adducto secum altero, vt duo essent: se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hęc enarrat cæteris: posteroq; die socium secum ducens, ad locum præstò fuit, ac reperit [3] Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi [4] seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cum qua primũm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se conuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ respondẽrunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera

[1] *Si illæ* ipsos inuaderẽt, ne pugnarẽt, sed subterfugerent.

[2] Quum autem quidã vni Amazoni seorsum à cæteris vaganti corpus iunge ret, illa minimè repulit, sed copiã sui fecit, manuq; significauit, quòd voce nõ posset, (neq; enim se mutuo intellige bant) vt ad eund.

[3] Amazonem alterã ipsum expectantem.

[4] inmatrimonium sibi cæteras conciliarunt.

opera non edoctæ: vestræ fœminæ nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prodeuntes. proinde non possumus illis esse similes. Quòd si vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes adolescentes ita fecere, acceptaque facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ, Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitãdi: vnus, quòd nos parẽtibus vestris vos priuauimus: alter, quòd tertam vestram magnopere vastauimus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vnà nobiscum agatis, A gedum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoq; rei obtemperauere adolescentes. Traiectoq; Tanai & a Tanai trium dierum orientem versus, totidemq; à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum quem nunc incolunt, ibique subsederunt. Ideoque prisca
117 consuetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vruntur. nam ad venationem vnà cum viris ac sine viris, equis insidentes, & ad prælium proficiscuntur, eandemque quam viri stolam gerunt. Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare: *id est corrupte vti*, quòd eam ab initio non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia pertinet ita ab eis est institutum: Nulla virgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit: ideoque nonnullæ earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant, quòd legi satisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentiũ coactos reges nuntij Scytharum quum peruenissent, certiores eos fecerunt, Persam, vbi omnia quæ sunt in interiore continente in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori ponte iunctis, in citeriorem traiecisse continentem: subactisque illic Thracibus, fluuium Istrum ponte iunxisse, animo hæc omnia in suam redigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadendi: quod nisi facitis, nos in vltimum discrimen adducti, aut regionem deseremus,

1 Proinde nobis conuenire non potest cum illis.

2 Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent: vnum, quod. &c. alterum, quod terr.

3 Voce portro Scythica vruntur Sauromatæ, iam inde à prisco tempore ea solœcissantes, quod, &c *vel l. Visitata est autè Sauromatu nox Scythica, ea solœcissantibus tam inde à prima origine, quod eam. &c.*

aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem « subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquã « non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non mi- « nus venit Persa, quàm aduersus nos: neq;, nos subegisse cõ- « tentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipi- « te documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, a- « nimo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris « hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, « ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi pri- « mùm traiecit in hanc continentem, vt quisq; sibi occurrit, « pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo « subiectos imperio habet. Hæc quum Scythæ denuntiaſ- « sent, ij qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. [1] Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorumq; reges ita Scythis responderunt: Si vos in iniuria facienda ac bello « inferendo priores non fuissetis, rectè videremini precari « quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes, « idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum ter- « rã ingressi, imperitrastis Persis, quoad deus vobis indulsit: « illi itidem, quando quidem eos idem deus in vos excitat, vi- « cem vobis reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus « iniuriæ his viris, neq; nunc quicquam conabimur priores « inferre. Quòd si hic nostram regionem inuaserit, & prior « iniuriam fecerit, nos haud quaquam tolerabimus. id donec « cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neque enim in « nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt authores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiêre, statuerunt nullam sibi pugnam rectà atq; ex aperto conferendam, quando ipsis isti ad societatem nõ accedebant. [2] Itaq; digressi clam, ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt ac fontes obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum

1 Nam Gelonus quidem *rex* & Budinus & Sauromata conc.

2 Sed se subducendo, obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderét, graméq; è terra exteré dum. *vel eradendum*: & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnam, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. s. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

modum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [1] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tentare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copiis Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filij vxoresq; omnes degunt, vnà cum pecoribus, [2] præterquam ad victum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum [3] præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam comperunt Persas ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducentem: & quum ad vnam partium ventum est, auroram versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traiiciunt: eò & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinicam. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vtpote vastę: vbi vero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti ligneam mœnia à Budinis desertam, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati. in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itinéris magnitudine: vltra quam Thyssagetę incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc, octo vrbes easque ingentes condidit, pari

1 subducere se. *vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post repone pro Seducere.*

2 præterquã iis quæ ad victum satis esse possent,

3 præmisissent

inter se spatio distantes, sexagenorum fere stadiorum, quarum ad meam vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occuparur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterũt in Scythiam. Quibus è cõspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequebatur vnius diei spatio, nunquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primùm in Melanchlænorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugam finitimos è Scythis ac perturbari, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, missos caduceatore, Scythis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrũ suum, cum eis primùm se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo accendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadẽtibus Persis vnà cũ Scythis, neque virium neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capesserunt aquilonem versus ac solitudinem. [1] Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, [2] Virorum dæmonie, *id est bone*, quid assiduè fugam facis, quum liceat tibi horum facere alterutrum? si tibi videris idoneus ad resistendum negotiis meis, siste cursum, ac perstans, mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoq; siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, Sicres meæ habent, ò Persa, vt neque vllum mortalium

ego

1 At Scythæ nõ iam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissent) tendebãt, sed ex Neuride regione in suam Persis præibant. *Valla putauit* ἀπειπαμένους *esse pro* ἀπειπαμένοις συμμαχίαν, (*vt paulo ante loquutus erat Herodotus*) *quum referatur ad* ἀπηγόρευον *præcedens paulo ante.*

2 *Eudæmon vertit* O miserrime hominũ:

ego metuens antè fugerim, neq; nunc fugiã te, neq; quicquam faciã diuersum nunc atq; in pace facere consueuerã. 'Quòd autem nõ protinus tecum ineo prælium, huius rei te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri culti, quos inuadi aut vastari metuentes, properemus vobiscũ conferre pugnam. ad quam si opus est continuò deuenire, sunt paterna sepulchra, quæ vos quum nacti fueritis, agedum tẽtate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi vobiscum simus pro sepulchris, nécne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prælio non conseremus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, & solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua, quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te venire dona: pro eo quòd herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus Dario renunciauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis indignatione perfusi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte iunctum asseruabant. 'At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerẽtur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarũ, sed fugientes incidendo in pediratum, ab eo defensabãtur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebãt, & nihilominus noctibus quoq; tales incursiones faciebant. 'Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorũ vox ac multorũ species. Nam (vt superius à me demõstratum est) nullus in terra Scythica neq; asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Ita q; rudẽtes asini perturbabant Scytharũ equos, & quũ Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorũ voce, cõsternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, vtpote insolentia tum vocis, quam prius nõ audissent, tum formæ quã nunquam inspexissent. Atq; hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi

1 Cur autem nõ pr. tecum ineam prælium, hoc quo quẽ tibi declarabo.

2 & Vestam Scytharũ reginam.

3 At Scythæ qui ibi relinquebãtur, *vel remanebat*, nõ amplius censuerunt Persas cogendos esse vagari. sed adoriendos esse quoties cibum ii merẽt. Obtẽuantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur. faciebant quod statuerant. Enimuero, &c.

4 Verũm quod Persis auxiliabatur, Scythis verò aduersabatur, Darij exercitum in rudentibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* asinorũ vox & multorum species.

animaduerterunt Persas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum sæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi vt quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis nascatur, auis verò sit equo assimilis: at sagittis dandis, quòd seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Persæ, nisi effecti vt aues, subuoletis in cœlum, aut effecti vt mures, subeatis terram, aut effecti vt ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his sagittis confecti. Et Persę quidem illa munera sic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante etat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus enim Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis: Itaq; si id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythę raptim retrò abiere. At cæteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterũt tanquam conflicturi. Quum interim lepus in mediũ prosiliit, quem vt quis-

1 & commorantes angerentur ob rerũ omnium penuriam:

2 suam potentiam

3 Itaq; si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vocabitis: *nimirũ vt* quum ad pr. diem permanseritis, iam abscedatis.

4 primo quoque tempore redierunt.

vt quisq; vidit insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret, & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas cum quibus cætera colloqui consueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas rectè dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quũ mihi quoq; ipsi res ita se habere videantur, bono consilio est opus, vt tutus nobis eò vnde venimus sit receptus. Ad hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horũ ego virorum inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed vbi aduenj, euidentius intellexi, animaduertẽs eos hãbere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primùm nox aduenerit [1] incensis è more ignibus, & aliis quæ consueuerunt fieri, actis, imbecillissimis quibusq; militum ad hostẽ fallendum relictis, asinisq; omnibus alligatis, abeũdum, priusquam ad Istrum rectà pergant Scythæ ad pontẽ soluendum, [2] aut Ionibus soluere lubeat: quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [3] viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos *alligatos*: asinos quidem, vt vocem ederent: [4] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem. Isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens iis qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quam maturrimè ad Istrum contendit. [5] Asini, quòd multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credebant omnino Persas in eisdem permanere castris. verùm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [6] manus extendere ad Scythas, & quę contigerant referre. His illi auditis, repẽtè retractis duabus Scytharum partibus, & vnà Sauromatarum cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequũtur, vtpote plerosq; pedites & itinera nescientes, ea præser-

1 accensis ignibus, vt & alias facere cõsueuimus, & imbecill.

2 aut Ionesaliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit.

3 *Eadem est vox pro qua reddidit paulo ante* imbecillimis quibusque: *nisi quod hic est positivus gradus, quum ibi esset superlativus.*

4 Homines verò propter imbecillitatẽ quidem relinquebantur, sed hoc tamẽ prætextu, vt dum ipse cũ fl. cop.

5 Asini à cœtu segregati,

6 manus ad Scythas tendere, & iis quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in v-

num agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatũm vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas, at Scythicus equitibus constaret, & iis quidem itinerum compendia scientibus, quum vtique ab alt.abert.

tim quæ diuortia habebant, ipſi equites & compendia viarum ſcientes. Sed quum vtriq; ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Perſæ. Ibi cognito ſe præuertiſſe Perſas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerunt, Viri Ilones, quum dierum numerus iam pertranſierit, iniurij eſtis qui adhuc permaneatis: ſed quoniam hactenus præ timore permanſiſtis, nunc ſoluite quamcelerrimè traiectum, atq; abite ſoſpites liberiq;, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus veſter erat, ita tractabimus vt aduerſus nullum mortalium ſit facturus expeditionem. De hac re conſultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniẽſium ducis & 118
Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſententia erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſeruitute liberandam. At Hiſtiæi Mileſij diuerſa, quòd diceret nunc quidem eos ſuæ quenq; vrbis tyrannos eſſe ob Darium: potentia verò Darij ſublata, neq; ſe Mileſiis, neq; aliũ quenquam vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ciuitates popularem ſtatum quàm tyrannicũ mallent. Hanc ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui Miltiadi aſſenſi fuerant, in eam tranſierunt. Fuere autem qui diſceptauerunt, duntaxat alicuius apud regem exiſtimationis, Helleſpontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconneſius, & Ariſtagoras Cizicenus, & Ariſton Byzantius: & iſti quidẽ ex Helleſponto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æaeides Samius, & Laodamas Phocenſis, & Hiſtiæus Mileſius: cuius ſententia prælata eſt ſententiæ Miltiadis. Æolum verò vnus affuit qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi, poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiã, hoc ſibi præterea agendum dicendumque cenſuerunt, vt pontem [1] quidem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent. & Iſtrum ponte tranſire, [2] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi addendum quũ decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hiſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundã nobis rẽ attuliſtis, & op-

1 pontis partem ſolueret quæ veſtus Scythas ſpectaret: ſoluerent autẽ nõ amplius quã ad iactus teli ſpatium, ne nihil fac.

2 ſed ſoluentes illã põtis partem quæ Scythiam veſtus ſpectabat omnia pro ac Darius Scytharum ſe facturos dicerent.

» & opportunè instatis: atq; vt vos nobis probè viam ostendistis, ita nos vobis obsequenter obtẽperabimus. Vt enim » cernitis, traiectum rescindimus, adhibituri omnẽ diligentiã, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterùm dũ nos hæc » dissoluimus, interea vos illos inquirere tẽpus admonet, & » inuẽtos, tam vestro quàm nostro nomine ita vlcisci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidẽ habentes tanquã vera eloquutis, ad inquirẽdos Persas reuerterunt: atq; ab omni illorum itinere aberrarunt, [1] ipsi sibi huius rei causa, quòd pabula equorum illis in locis corruperãt, fontesq; obstruxerant. quod nisi fecissent, facilè si voluissent: nunc ita faciendo, visi sibi fuerant optimè consuluisse, ob quæ tamen eos res frustrata est. Quippe eam suæ regionis partẽ consectantes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostem indagabant, rati illum eadem parte fugam intendisse: at ille ob seruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenisset, nactus pontem solutum. animo prorsus concidit, veritus ne se relicto Iones abissent. Erat autem apud Darium Ægyptius quidam, omnium hominum vocalissimus: hunc Darius supra ripã Istri positum iubet inclamare Histiæum Milesium: Histiæus *cum sæpius inclamantem, tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendum exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Persæ effugerunt, quos indagantes Scythæ iterum aberrauerunt. & ob id Iones tanquam non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, deque eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amantia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in Iones Scythæ probra iacti ũt. Darius per Thraciam iter faciens, Sestum Chersonesi peruenit, atque illinc in Asiam nauibus ipse transiuit, relicto in Europa exercitus duce [2] Megabyzo, viro Persa, cui Darius aliquando hũc honorem habuit, vt hoc verbũ inter Persas diceret: quum esset esurus mala punica, simulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [3] nunquid tantum hominum sibi optaret quantũ illic esset acinorum, respondit, se prę optare tot sibi esse Megabyzos quàm Græciã subditam.

1 cuius *mali* sibi autores fuerant.

2 *Et propterea* modò Iones, vt qui liberi sint, pessi. & ignauiss. omn hom iudicant: modò de illis tãquã de seruis loquẽtes, mancipia dominorum amantia & minimè fugitiua esse aiũt *vel, Et propterea alias Iones. &c Sic & in altera parte. Alias vero de illis, &c. Solet tamen τῶν μὲν, τῶν δὲ potius exponi, Partim quidẽ, Partim verò. sed hic non satis conuenire videtur Partim j.n sua est enim Ionũ (Scytharũ iudicio si vt liberi considerentur, se in illa rẽ ignauissimos ostendisse: sin vt serui, officio mãcipiorum dominos amantissimos functos fuisse.*

3 Megabazo, *in vulg. edit. Gr. & in nostris vet. cod. Sic & in sequẽtib. locis*

4 Cuius rei tantam multitudinem sibi optaret.

His verbis apud Persas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Helleſpõtios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzantios vrbem condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quum pulchrior adesset locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Helleſpontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidem talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduersus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posteri quam à Pelasgis qui fœminas Athenienſium ex Braurone prædati sunt essent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, considentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij quum aspexissent, nuntium misere sciscitatum quinam & vnde essent. Illi, nuntio sciscitanti responderunt se Minyas esse, ab iis heroibus oriundos qui in Argo nauigassent, quique quum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuntio sciscitantur 119
quid sibi velit ipsorum aduentus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis eiectos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) orareque vt sibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum partici-
1 quibus ipsi conditionibus vellent,
pes. Eos recipere in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmonius placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauiganerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarũt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, statim elati superbia, cũ alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mulctandos quum censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscunq; autem Lacedæmonij morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur essent in illos

ani-

animaduersuri, exorati sunt ab eorum vxoribus (quę ciues erant & primorum Spartanorum filię) veniam ingrediendi carcerem, & cum suo cuiusq; viro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horum permissu, Minyarum vxores ingressæ carcerem, omni [1] veste quam gestabant viris tradita, illorum vestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rursusq; apud Taygetum cõsederunt. Hac eadem tẽpestate Theres Autesionis filius, Tisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum, Eurysthenis & Proclis: quorum, quum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab aliis imperari, quoniam imperium degustasset, vt negaret se Lacedęmone moraturũ, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula quæ nunc Thera vocatur, quondam Callista, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insulã quę nunc Thera vocatur quum appulsus esset, siue regionis amore captus, siue qua alia voluntate, reliquit illic cum alios quosdam Phœnices, tum Membliarem consanguineum suum. Isti hominũ ætatibus octo antequã Theras Lacedæmone venisset, insulam quæ Callista, *id est, pulcherrima*, vocabatur, incoluerunt. Ad quos Theras cũ multitudine tribulium missus est, nequaquam ad illos eiiciendos, sed ad vnà habitandum, & ad insulam valde frequentandã. Postea verò quàm Minyas è carcere elapsos & apud Taygetum considentes, Lacedæmonij tamen necare statuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedęmoniis assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secũ non vniuersos Minyas (pleriq; enim ex ipsis ad Paroreatas Cauconasq; diuerterunt) sed paucos, [2] quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magistum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorũ pleraq; Elei memoria mea deleuerunt. Insulæ autẽ à conditore Thera nomen est inditum. [3] Hic filio, quòd negaret se nauigaturum cum

1 vestitu quẽ gest. viris tra. illorũ vestitũ sumpt.

2 Quũ autẽ hos expulissent, seipsos in sex partes distrib.

3 At filius, quũ ei se vnà nauigaturum negãti. dixisset pater, se itaq; cum reliquis ἔσῃ σὺ λύκοισι, (*id est, omen inter lupos*) ex hoc dicto vocat⁹ fuit Οἰόλυκος: atq; adeo nomẽ hoc inualuit.

eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adoleſcenti impoſitum eſt OIolycus, *id eſt*, Ouilupus, & id nomen alteri præualuit. OIolyco natus eſt filius Ægeus, à quo vocãtur Ægidę, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum ſibi non permanerent filij, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod poſtea apud eos Theræos manſit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis conſentiunt: quod deinceps extitit, ſoli Theræi factum hoc modo eſſe memorant: Grinus Æſanij filius ab hoc Thera oriundus, quum eſſet Theræ inſulæ rex, contulit ſe ad Delphos [1] ducens ex vrbe ſolennes hoſtias, comitantibus eum cum aliis ciuibus, tum verò Batto [2] qui erat de genere Polymneſti, apud Minyas gratioſus. Conſulenti autem Grino Theręorum regi de alijs rebus, Pythia reſpõdit vt vrbem in Libya conderet. Cui viciſſim iſte, Equidem (inquit) ego, ô princeps, ſenior ſum & grauis ad moliendum: tu verò quempiã horum iube iſta facere. Simul hęc dicens, Battum oſtendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuerſi ſunt, pro nihilo habuere reſpõſum: neq; vbi terrarum Libya eſſet gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septẽ poſt hæc annos quum in Thera non pluiſſet, & omnes, præter vnam, arbores exaruiſſent, conſulentibus Theręis Pythiã, [3] reſpondit, mittẽdam in Libyam eſſe coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretã nuntios inueſtigatum ſiquis aut indigenarum aut aduenarum illic eſſet qui in Libyam nauigaſſent. Nũtij, quum Cretam pererraſſent, & ad vrbem Iranum peruenilſent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam cui nomen erat Corobio. is aiebat ſe ventis abreptum in Libyam applicuiſſe, & ad Platæam inſulã Libyę. Hunc nuntij mercede inductũ in Therã duxerunt. Verùm non multi ad rẽ explorandã ex Thera initio profecti ſunt, duce ipſo Corobio: quo in ea inſula relicto cũ aliquot mẽſium cibariis, ipſi quã celerrimè reuerterẽtur ad cæteris de inſula renuntiandũ. Quibus vltra præſtitutũ tẽpus redire differẽtibus, omnia Corobio deficiebãt: ſed appulſa eò naui Samia quæ ab Ægypto redibat, (cuius gubernator erat Colęus) Samij, omni re geſta à Corobio audita, in annũ homini cibaria reliquerunt. Ipſi ex hac

1 afferens ex vrbe Hecatomben comit.

2 qui filius erat Polymneſti, Euthymides genere ex Minyis.

3 obiecit illã colonię deductionem in Libyam.

hac insula quũ soluissent, Ægyptũ optantes, vẽto subsolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerunt in Tarteſſum, [1] pompã ferẽtes ad rem diuinam. Erat ea tempeſtate id emporium intemeratum, adeo vt inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximũ fecerint, [2] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis filium Æginetam, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decimã (id est sex talentis) selecta fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus coloſſis, *id est, humanis simulachris*, septenũm cubitorũ, genu nixis: & hoc primùm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisque cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam eregione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorũ rege Batto. Ita duas biremes in Plateam miserunt. Hæc Theræi memorant. Cętera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Therçis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filię nomine Phronimæ nouercam, quæ domum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum lædendo atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [3] impudicitiam impingendo: atq; ita rem habere viro persuasit. Ille ab vxore deceptus rem de filia nefariam cõmentus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themison: [4] hũc in familiaritatẽ acceptum Etearchus adiurat vt quã rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominem iurciurando adegit, adductã ei tradidit filiam suã: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciendum putauit: accepta puella mare ingressus, quum in altò fuit, [5] vt iureiurãdo Etearchi satisfaceret, reuinctã funibus puellã demisit in pelagus: ea deinde retracta, Therã peruenit. Ibi Polymnestus vir inter Theræos spectatus in

1 deducente eos numine. Erat, &c.

2 inter omnes Græcos de quib' certò nobis cõpertum est.

3 impudicitię crimẽ impingẽdo: *vel, Impudicitiam obuiciendo.*

4 Hospitio exceptũ adigit iureiurando, ipsum operam suã ei præstiturum quãcunq; ad rem illi opus ea esset.

5 defungi iurisiurãdi religione volẽs, demissam in mare puellã funiculis alligatã, statim extraxit, vt promisso satisfaceret. *Ita Budæus hũc locum vertit.*

concubinatū Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius, * sono vocis exili ac balbutiēti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod. sed eum cognominatum Battum postquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorē quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [1] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatē, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit.

Batte venit vocis causa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[2] Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce: tu de aliis mihi respondes quę nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. qua copia? [3] quáve manu? Hæc loquens nō persuasit illi vt alia responderet, sed eadem quæ prius respondente Pythia, illinc digressus abiit in Theram. [4] Mox deinde quum & huic ipsi & cæteris Theræis malè cōtingeret, nec mali causa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos scisciatum. Quibus quum respondisset Pythia, melius cum ipsis actum iri si Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miserunt Theræi Battum cum duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent) retrò ad Theram se receperunt. Sed eos Therei arcentes accessu Theræ repellebāt, ac rursus reuerti iubebāt. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in insula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictū est, Platęa, quę fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc est, par esse magnitudine. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius secum ageretur, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarūt ad oraculum consulendum. Eò postquam venerunt, sciscitantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamē melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigeræ Libyes scis quam nec adieueris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntes.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque enim

**Budæus ex antiquo exēplari legit ἰαχόφωνος, id est, hęsitans lingua, vt annotauit Paul. Leopard. Emen. lib. 3. ca. 21. Ex terrore id vocis vitium emēdatū refert Pausan. 331. 16. S.*

1 Pythiam in suo vaticinio lingua Libyca eū ita vocasse, quoniā eū Libyæ regem futurum nouerat.

2 *Ante hæc verba adde;* Perinde ac si lingua Græca oraculū reddens dixisset, O rex, vocis causa venisti. *Si verbū verbo reddatur,* O rex, ad vocē venisti: *sequentur, illa,* Ad hæc Bat.

3 Qua potentia? *vel, Quibus copiis?*

4 Ab eo tempore aūt quū *illa* tū in hunc ipsum tum in cæteros Theręos irā exerceret, hi calamitates suas (*id est calamitatum suarum*

enim finebat eos deus aliò migrare priusquam in Libyam concessissent. Reuersi ad insulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, e regione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collibus vtrinque conclusum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum sex annis quum incoluissent, septimo deserendum putauerunt, admonitu Libyum, vt in meliorem transirent. Ita illinc eos Libyes vesperum versus & ad locorum speciosissimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum spatium metiendo animaduerterent. Est autem huic loco nomen Irasa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hic vobis incolere commodum est vbi cœlum [1] vocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui condidit Zoam, & annos quadraginta regnauit, & sub ei[2] filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio missi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenęis habitatũ induxit suo oracuło Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba respondens,

» *Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,*
» *Discernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.*

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorum Libyum agros vastabãt, atque inter se partiebantur. At illi eorumque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in Ægyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ Ægyptiorum regi. Iste comparatum grandem Ægyptiorum exercitum misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontem Thestin acie, cum Ægyptiis conflixerunt, eosque superauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum, adeoq; profligarunt vt pauci ex eis in Ægyptum redirent. Qua de re Ægyptij succensentes Apriæ, ab eo desciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hãc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nũc appellatur. Et inter condendum Libyas [3] solicitabant ad

causam) ignorantes Delphos miserunt, *quo* de malis illis *sciscitarentur.*

1 cœlũ perforatum est.
2 *Suspecta hic sunt Græca exempl. quorũ alia ζῶσ, alia ζώησ habent.*

3 impulerũt ad defc.

deficiendum à Cyrenæis. Arceſilaus tam ſuis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arceſilaus vſque inſtitit inſequendo, dum ad Leuconem Libyæ perueniret, [1] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congreſſi cum eo Libyes, adeo ſuperauere Cyrenæos, vt ex illis ſeptem millia ceciderint. Poſt hanc cladem, Arceſilaum ægrotantem epoto medicamento frater ſuus Aliarchus ſtrangulauit: ſed hunc dolo vxor Arceſilai interfecit, nomine Eryxo. Arceſilao ſucceſſit in regno Battus, pedibus non valens, ſed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miſerũt per quoſdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclariſſimè habitarent. His Pythia reſpondens, iuſſit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatiſſimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi ſingula quæque edoctus eſt, in tres tribus diſtribuens illos, ita digeſſit vt vnam quidem partem faceret Theræorum, atque confinium: alteram autem, Peloponnenſium atque Cretenſium: tertiam verò, cunctorum inſulanorum. Qui etiam [2] huic Batto regi cum alia omnia quę ſuperiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate inſtituit. Quæ inſtituta ſub hoc quidem Batto ſincera permanſerunt: verùm ſub eius filio Arceſilao vehementer ſunt perturbata, negante Arceſilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio ſe laturum quæ Mantineus Demonax conſtituiſſet, ac repoſcente honores ſuorum maiorum. Hinc ſeditione orta, eiectus, pfugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempeſtate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum ſpectaculo dignum, quod in theſauro Corinthiorum ſitum eſt. Adhũc profecta Pheretima precabatur vt ſe filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem eſſe, ſed melius facturum eum ſi ei petenti daret exercitum. Quumque idem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret,

1 & inuadendum eũ eſſe Libyes cenſerent.

2 quũ Batto regi peculiaria fana & ceremonias fecreuiſſet, cætera omnia quę antea regũ erant, populo in commune dedit. Quæ inſtit.

ret, tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atq; colum penso circundatam [1]dicentiq; quæ consueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari fœminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, vnumquenque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactoq; ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu
122 in patriam. Cui Pythia ita respondit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos, octo hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare: vlteriꝰ vos conari dehortatur. Tibi verò suadet vt ingressus in domum tuam, quietem agas. Quòd si fornacem inueneris plenã amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos contraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatoq; rerum statu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendã causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alij exilio solum vertebant, alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramque dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerãt, circundata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum quo Pythia nõ sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit vltrò ex vrbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, [2]& quòd Cyrenen existimaret circumfluam. [3]Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus, fatum sui implemit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in Ægyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: quòd

1 eadem aut& verba ad *hoc munus* dicẽti, *id est, inter accipiendum hoc munus*, se talibus muneribus, non aut& exercitu, fœminas donate respondit.

2 & ꝙ existimaret circũfluam esse Cyrenen. *id est, appellationem circumfluæ Cyrenẽ significata fuisse.*

3 Vxor aũt ei erat genere oppinqua, Barcæorum regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hũc se contulit. At quidam Barc.

is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Ægyptum quum peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortansq; eum ad se vlciscendam, & prætendés titulum quòd ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Ægypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquanto pòst tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidē audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autem Ægypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoque extat purissimum argentum Aryandicum. Ea re comperta Darius insimulatum quasi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic *missertus Pheretimæ, omnes ei copias Ægypti tradidit*, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem [1] titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas subigēdos. Libyū enim multæ sunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræq; Darium contemnebant. Colunt autem Ægyptum versus (vt hinc incipiamus.) Libyū primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus Ægyptij moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comam alunt: quarum quæque suos quos capit pedunculos [2] præmordet atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Libybus soli factitant, soliq́ue virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidę ab Ægypto ad portum vsque nomine [3] Plynum. His confines sunt Gigamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem condidere Cyrenæi.

1 prætextus

2 vlcissim mordet;

3 *Sic in veter. cod. Gr.* πλυνὸς *legitur, nō* πλοῦν.

Atque

atque in continente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluére. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non postremi sed præcipui Libyum sunt qui quadrigis vehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum versus confines AVschisę, qui supra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad EVesperidas. Circa mediã AVschisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchitam oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus vtentes. AVschisarum quod ad occa-
123 casum vergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Ægilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ sunt, & spatiosæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prętento. Nasamonibus mos est, quum quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt sponsa singulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quisque cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant, illorum sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius vterque sumpto inuicem poculo bibit. quòd si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerẽ lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interiderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere aduersus au-

ſtrum-(quæ Libyes memorant refero)hos, quum ad arenas veniſſent, auſter ſpirans illic obruit. Pſyllis extinctis, eorum terram Naſamones obtinent. Super hos auſtrum verſus in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aſpectumque refugiunt, nihil bellicę armaturæ habentes, ac ne defendere quidem ſeſe audentes. hi ſupra Naſamones incolunt. Circa maritima verò, occaſum verſus, confines ſunt Macæ, qui ſummum capitis verticem radunt, in medio capillos creſcere ſinentes, hinc atq; hinc in orbem tondentes. In bellum pelles ſubterraneorum ſtruthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gatiarum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens eſt, quum cætera cuius memini Libya ſit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare ſtadiorum eſt intercapedo. Horum Macarum finitimi ſunt Gindanes, quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas ſingulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem paſſa eſt, fimbriam nodat, & vt quęque plurimas habet, ita præclariſſima cenſetur, tanquā à plurimis viris adamata.

Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu victitant: qui fructus eſt inſtar fructus lētiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis ſecundum mare vicini ſunt Machlyes, loto & ipſi veſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem vſq; ad ingētem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua eſt inſula quæ dicitur Phla. [1] Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iaſonem, poſteaquam ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea [2] cum aliis ſolennibus hoſtiis, tum verò tripode ęreo, circuiſſe Peloponeſum animo Delphos eundi, eumq;, quum teneret curſum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priuſquam tellurem cerneret, in [3] aſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe: eiq; hæſitāti de egreſſu apparuiſſe Tritonem, ac iuſſiſſe dari ſibi tripodem, quòd diceret oſtenſurum ſe illis exitum, atq; incolumes remiſſurum. Aſſentiente Iaſone, ita demum Tritonē oſtendiſſe

1 Aiunt autē editū eſſe Lacedæmoniis oraculum de deducēda in hanc inſulam colonia.

2 cū reliqua hecatombe, tum, &c.

3 *Statim poſt eandem vocem vertit Bremia. Lego aūt βεσ χσι & βεσ χ'ων cū vet. cod.*

qua

qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [1] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hæc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes, habitant AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, præliantur lapidibus, fustibusque, dicentes se [2] morem patrium seruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugna optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum cristà Corinthia, & curru impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis Ægyptiis. nam ab Ægypto affirmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamque [3] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoq; mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est feru abundans*. Supra hanc theriodem supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere [4] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam ho-

1 *ex posteris eorum qui, &c. Fortasse Valla scripserat ex nepotibus.*

2 ritus patrios ei peragere

3 nescio quid de patre conquestam

4 sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorum tumulorum vertic. è medio sale aqua frigida & dulcis erupit

mines habitant vltimi, solitudinem versus. & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habẽtes templum ad Thebani Iouis effigiem, etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulachrum est. Apud hos est alia quoque aquæ fontana, quę sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est, eaque hora hortos irrigãt. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam vsque noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autẽ per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen est Ægila, ad quem locum Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab Ægilæis alius collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodũ apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomẽ est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autẽ præposterè pascuntur, quòd cornua inflexa anterius habent, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atq; duritiã. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytę Æthiopes, omnium quos fando cognouimus pernicissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisque & alia id genus reptilibus vescentes, lingua nulli alteri simili vtentes, sed vespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua: accolẽtibus hominibus quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. nam sales quidem apud eos vocantur Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrantur, eique prætera

omnia

1 agger. *Paulo post ipse tumulum vertit.*

2 Nã omnibus quidem simul nomẽ est Atlantes. *id est, cõmune quidã vniuersa gentis nomen est Atl.*

omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem dierum iter & alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, angustus, & vndique teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen neqùeat cerni, quòd à nubibus nunquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate: quem esse columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturq; nec vlla animante vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsq; Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos non amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsque Herculeas, atq; vlterius. Intra quod est salis metallũ, *id est* [1] *effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex [2] micis salis. isti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus, nã si plueret illic, non possent manere parietes [3] salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta iam plaga est, & sine aqua ferisq;, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab Ægypto ad Tritonidem paludẽ, [4] pastoritij Libyes sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec Ægyptij gustant suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ fœminæ [5] ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in Ægypto, cui etiam ieiunia & dies festos studiosè agunt. At mulieres Barcææ non modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum verò Tritonidis paludis iam non sunt [6] pascuales Libyes, neq; eisdem moribus vtentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitãtes. Nam Libyum qui pastorales sunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, venas perticis illorum lana succida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id est pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt re vera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. vrina

1 Fodina.
2 grumis
3 *Post* Salis, *adde*, Ibi autẽ & alt⁹ & purpureus tal effoditur.
4 Nomades Libyes sunt, qui carne & lacte vescuntur, sed ab esu vaccarũ abstinent sicut & Ægyptij, suesque non alunt.
5 *Suspecta est hæc vox Græca.*
6 Nomades Libyes.

enim hirci aſperſa eos liberant. Ea autem refero quæ ipſi Libyes narrant. Porro ſacrificia apud [1] paſtoritios Libyes talia ſunt. Vbi pro primitiis autem pecudis præciderunt, eam ſupra domum abiiciũt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuerſi Libyes ſacrificant; at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniquè ac Neptuno: ſed Mineruę præcipuè. A quibus Libybus Græci veſtem & ægidas ſimulachrorum Mineruæ mutuati ſunt, præterquam quòd ægides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ: cætera verò omnia ad idem exemplar efficta ſunt: nomine quoque ipſo teſtificante veniſſe ex Libya Palladiorũ ſtolam. Quippe Libyſſæ mulieres ſuper veſtem amiciuntur nudis ægeis, *id eſt caprinis pellibus non villoſis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id eſt caprinæ pellibus*, ægidas denominauère Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in templis extitiſſe, quòd eo Libyſſæ mulieres vehemẽter vtuntur ac bellè. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem paſtorales Libyes defunctos vt Græci, præter Naſamones, qui illos ſedentes ſepeliunt, obſeruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum ſedentẽ cõſtituant, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt virgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab [2] orientali parte Tritonis fluminis ij Auſes qui ſunt aratores: [3] qui verò Libyes domos poſſidere cõſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior eſt feris ſyluiſque quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, ferisque frequens. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupra modum grandes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides, & aſini cornibus prædicti. Et [4] cynocephali, *id eſt capitis*

1 Nomades. *Sic & in ſeq. pro paſtorales.*

2 *id eſt ſimulachrorum Mineruæ. dicit enim Herodot.* παλλάδων *quod dixerat* τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.

3 occidentali *Lectionẽ ſequimur videtur ſi uerſam ab ea quæ eſt in vulgatis edit.*

4 *In vulg. Græc. edit. Cynocephalorum tantum fit mentio: ſed quida vet. cod. pro* κυνοκέφαλοι *habẽt* κεφάλοι, *hoc modo.* καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τῶν στέρνοισι ὄμματα ἔχοντες.

capita canina habentes, & acephali, *id est non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: nec non viri fœminæque agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti: nunquam enim bibunt. & oryes, quibus vlnales palmæ pro cornib. fiunt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & bassaria, & hyænæ, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item cæteræ quæ alibi, præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod βουνοί, *id est colles* alij, echines Sunt præterea mustelæ quæ in silphio nascuntur, murenis simillimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando longissimè inuestigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines sunt Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt * Zygantes, vbi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac similis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducentorum stadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam transiri è continēte potest, oleis refertam ac viribus. Et in ea esse lacuum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis tamenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quę narrantur scribo. Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquouersus pedum est, altitudinis duūm passuum. in hunc *virgines* contum, cuius in summitate mirtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picē, odorē quidem asphalti habentem, sed cętera præstantiorem picē

1 Ad quarum cornua Phœnices cubitos mensuras factunt. *1. Phœnices suas mensuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine facint pares. Fortasse tamen & aliter sit sensus.*

2 Tertessiacis similes.

3 Zaueces: * Γύζαντες *pro gente Libyca ex Herodoti quarto citatur à Stephano: vt annotauit Turneb. Aduers. li. 10. c. 24. Sed idē tamē Steph. & Ζύγαντες pro Libya populo citat ex Hecataeo & Eudoxo. S.*

4 Fieri autē posse vt id omnino ita sē habeat, quum ipse viderim, &c.

Pieria: eamq; in scrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggesserunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita quę de insula adiacenti Libyæ dicuntur, consentanea sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginēses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuêre se, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum cōscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depositō, rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos *pretium* considerare, & si dignum mercibus videatur, eo sumpto abire: sin minus, conscensis iterum nauibus considere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod depositum fuerunt addere, donec persuadeāt. Neutros autem alteris iniuriam inferre: neq; aut se contingere merces priusquam ipsi sumpserint aurū. Atq; hi sunt Libyum quos nominare possum: quorum pleriq; neq; tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atq; Æthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neq; verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc autem optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis omnino cæteræ Libyæ. Est enim pulla & vda fontibus, ac secura siccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui sit vehementior, lęditur. nam in eo tractu Libyę pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colunt. nam quoties id eximiè seipsum vbertate superat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editissima est, quam pastorales incolunt, tres in se

pla-

126

3 cōspicitur, *vel, apparet*

2 procul à mercibus retrocedere. *Hic autem interpres aliter legisse videtur. sed hanc lectionē ἢ ἐξαναχωρέειν ἀπὸ τῶν φορτίων, sequentia confirmant*

3 videatur aurum,

4 faciāt illos acquiescere. *Gall. Iusques à ce qu'ils les rendent contens.*

5 Neq; enim illos aurū attingere priusquam merciū pretio id æquauerint, *id est, priusquā tam multū exhibuerint quātum mercium pretio respondeat*: neq; illos merces attingere, *vel cōtingere*, priusquam, &c.

6 nec quicquam omnino simile est reliquæ Libyæ.

plagas continet admiratione dignas. Primam quæ maritima est, quod in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturq; his compositis, in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos bonos appellant: dum hi fructus adornatur, ij qui sunt in editissima plaga, coquūtur atq; matureſcunt. Itaq; dum primi fructus biduntur atq; eduntur, vltimi aduentant. Atq; hunc in modū ad octo menſes præceptio fructuū Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint. Persæ autem ad vlciſcendum Peretimam ab Aryande missi ex Ægypto Barcen peruenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denuntiarent dedi authores necis Arceſilai. Eos oppidani, vt qui cędis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menſes Barcen quum obsedissent Persæ, nono menſe cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murū, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunq; admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei reſona bat. vbi è diuerſo fodientes Barcæi, Persas suffoſſores interemerūt. Tormenta autem Barcæi ipſi repulsabant. Verum quum multum temporis contriuissent, & multi vtrinq; caderent, nec pauciores ex Perſis, Amasis dux peditatus talē rem commentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctē depressit, eiq; fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauēre, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierūt, ferientes fœdus super illam occultam fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret se pensuros regi, & Perſis, se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros promittentibus. Barceī dehinc fœderibus freti, & ipſi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuicunq; libebat intrandi vrbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ reſciſſo ponte occultò in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant

1 *Sunt qui in Græco corrextum pro χώρας legendum censeant ὤρας. quam lectionem sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.*

2 Eorum oppidani, vt qui &c. orationē non admiserunt. *id est, eorū petitioni non acquieuerunt. vel, assensi non sunt.*

reſciderunt, vt fœdus ſoluerent quod cum Barcæis percuſſerant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebant. refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, ſudibus ſuffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq; deciſas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Perſis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbem permiſis: reliquis in ſeruitutem rep abreptis Perſæ redierunt. qui quum ad vrbem Cyrenen rediſſent, Cyrenæi eos, oraculi cuiuſdam ſeruandi gratia, per vrbem deduxerunt. ſed inter tranſeundum præfectus nauali exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recuſante Amaſi peditum duce. ſe enim aduerſus vnam Barcen Græcam ciuitatē eſſe miſſos. Verùm poſtquam tranſierunt, & ad ripam Lycæi Iouis ſubſederunt, pœnitētia eos ſubiit quòd Cyrenen non occupaſſent: eamq; iterum adoriri conati ſunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contrà ferret arma, tamen inceſſit eis metus: illincq; curſu ſe proripientes, ſexaginta circiter ſtadia conſedērūt. vbi ſtatiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum ſibi præberi precati eſſent & eum accepiſſent, in Ægyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipiētes, veſtitus atq; victus filiū gratia, vt quiſq; relinquebatur trahebaturq;, interficiebant, donec in Ægyptum peruentum eſt. Hic Perſarū exercitus in Libyam longiſſimè ad Eveſperidas proceſſit. Quos autem Barcæorū cepere, quosq; ex Ægypto eiecere ad regem, iis Darius rex ad incolendū dedit vicum Bactrianæ regionis, (cui vico nomē impoſuere Barcæ) ad meam vſq; memoriam etiam incolis frequentem. Verùm ne ipſa quidem Pheretima probè vita exceſſit. nam poſteaquam vlta Barcæos celerrimè in Ægyptum rediit, malè periit. vt enim exiſtunt arces admodum & inuidioſæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

* Hos ex Ægypto ad regē tranſportā ſunt: rex autē Darius iis ad incol. *Legendū* ἀνεκτίσατο pro ἀνάστατος.

2 feliciter vitam finiuit. quumprimū enim vlta Barc. in Ægypt rediit, miſerè periit.

3 Vt enim diis odioſæ ſunt nimium acres hominū vltiones: *Perinde ac ſi diceat, deos illi tā miſerabilem vitæ exitū immiſiſſe, odio proſequentes eā quā vſa fuerat in vltione ſumenda crudelitatē, vt & alios adeò atroces vltiones odio proſequi ſolent Valla autore conſuto inuertit.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINTVS, qui inscribitur TERPSICHORE.

1 Sam. 14

AT Persæ qui in Europa sub [1]Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Helle-spontiis Perinthios Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthiis inferrent: & si quidem à Perinthiis ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt. Enimuero cõfidentibus Perinthiis eregione Pęonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere. Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere. [2]Quæ quondam a Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt: Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multò validissima; sed quia id nimis arduũ illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habẽt autẽ multa nomina singularũ

[1] *vel* Megabazo, *si nostra exemplaria sequaris. Itidemque in sequentibus* Megabazo, *&* Megabazus. *Verum & apud alios istud nomen nõ hoc sed illo modo scriptum inuenitur.*

[2] Quæ igitur quondam à Pæonibus acciderant *Perinthiis* ita se habuerant. *vel*, Talem igitur olim cladem *Perinthij* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strenu.

Germania

regionum ſinguli. Moribus tamen ac opinionibus conſimilibus imbuti ſunt, præter Getas & Trauſos,[1] & qui ſupra Creſtonæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui[2] ſe pro immortalibus gerunt, à me commemoratum eſt. Trauſi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia ſuorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circũſidentes cum ploratione proſequuntur, ob ea mala quæ neceſſe eſt illi, quòd vitam ingreſſus ſit, perpeti: humanas omnes calamitates recenſentes. Hominem autem fato functum, per luſum atque lætitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni ſit felicitate. At qui ſupra Creſtonæos incolunt, iſta agunt: Singuli plures vxores habent. quorum vbi quis deceſſit, diſceptatio magna ſit inter vxores, acri amicorum circa hanc rem ſtudio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata eſt & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à ſuo propinquiſſimo mactatur, *ynaq́ne cum viro humatur*, cæteris vxoribus id ſibi pro ingenti calamitate ducẽtibus. nam id eis ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non aſſeruant, ſed quibus libuerit cum viris concumbere ſinunt: at vxores aſſeruant vehementer, eaſq́ue magno ære à parentibus coemunt. Punctas[3] notis eſſe frontes, nobile iudicatur: non eſſe notatas punctis ignobile. Otioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur: agricolatorem verò pro contemptiſſimo. Ebello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem ſunt eorum inſigniſſimi mores. Deos autem hos ſolos colunt, Martem, Liberum, Dianam: ſed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipuè: per quem ſolum iurant, à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimatibus eorum tales ſunt ſepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatisq́ue omnifariis hoſtiis, conuiuantur. Illudq́ue deflerum prius, deinde combuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggeſtoq́ue deſuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiam, *id eſt ſingulare certamen*. Et ſepulturæ quidem Thracum huiuſmodi ſunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem vergit,

1 *vel*, & Creſtonæos qui ſuperiore regionem incolunt. *ſic & paulo poſt.*

2 *De his vide lib. præcedente locum Herodoti, ſimulq; annotationem in eum.*

3 ſtigmatis. *Cicero στιγμὰς interpretatur compunctum notis.*

vergit, nemo potest pro comperto referre quinam homines eam incolant: sed illam quæ trans Istrum plaga est, cõstat vastam esse atq; ignotam: [1] vbi solos audio habitare homines nomine Sigynas, veste Medica vtẽtes, eorumque equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdemque pusillos ac simos, inualidosq; ad viros gestandos, sed currui iunctos esse perniciissimos: atq; his curribus indigenas inuehi. Horũ fines proximè accedere ad Enetos qui sunt in Adria. Eos quoq; se colonos Medorũ dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: sed [2] fiat quidlibet intra longum tempus. [3] Sigynas Libyes qui supra Massiliam incolunt, institores appellant: Cyprij iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi non potest. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerãs esse. Sed mihi videntur loca quæ septentrionibus subsunt, ob gelu in habitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius, [4] transmisso rapidissimè Hellesponto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficij in se ab Histiæo collati, & cõsilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis obtulit electionem. Histiçus, vt qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidem popposcit: sed Myrcinum Edonidem, animo vrbis in ea cõdendæ: Et iste quidem hanc elegit: Coes autem, vt qui non tyrannus sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrãnidem. Impetrato vterq; quod optauerat, eò se contulit. At Dario res huiuscemodi oblata est, vt illam videnti incesserit cupido iubendi Megabyzo vt Pœonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius trãsmisit in Asiam, & ipsi Sardis venêre, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà sororem procera statura atque speciosam: obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rem sibi agendã putarũt: Sororẽ quam optimè poterant, quum exornassent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumq; è brachio trahentẽ, linumq; nentem. Eam prætereuntem Darius attentè considerabat, quòd

1 De nullis autẽ possum quicquam accipere qui trans Istrum habitent præterquam de Sigynis.

2 nihil est quod non cõtingere possit intra long.

3 Sigynas quidem certè Ligures qui supra Mass. &c. *At hic legit λίγυας pro σίγυνας.*

4 quum primum Sardis trãsmisso Hellesponto peruenit,

neque Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica neque vllarum ex Asia fœminarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem vteretur mulier equo. Illis obsequentibus, fœmina vbi peruenit ad flumen, equo satisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite sustinens, equum è brachio trahens, ac fusum versans. Admiratus Darius tum iis quæ ab exploratoribus audisset, tum iis quæ ipse vidisset, adduci coram fœminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiũt se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes se verò venisse dicere vt sese ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorũ qui è Troia fuerunt. Hæc singulatim illi referebãt. Interrogantique Dario nunquid omnes illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontoque transmisso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit: Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copiis processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti Pæonas cõueniſſe ad intercludendum ab ora maritima ingressum. sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facilè occupãt. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæopolæ, & qui ad Prasiadem vsq; paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt,

s equum aquauit vel, ad aquauit:

Dobe-

Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant: mox è lege hunc in modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas vxores (ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedem reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, dimissam fune sportam vacuam, aliquanto post retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ij qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est* [1] *fossa ærea*, vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta prouenichant. Post Metallum, superato monte quem vocant Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit. instructaque splendidà cœna, per comiter accepit. Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas [2] & adolescentulas vxores ad assidendum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio prosequutus es regique Dario &

[1] *fodina vnde &c.*

[2] *& legitimo virginitatis iure nuptas*

terram das & aquam, ſectare conſuetudinem noſtram.

Ad hæc Amyntas, Nobis inquit, Perſæ iſta conſuetudo nō eſt, ſed viros à fœminis ſemouendi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini eſtis, hoc quoq; vobis præſtabitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accerſit. Illæ, vt iuſſæ, præſtò fuerunt, & è regione Perſarum deinde conſederunt. Quas Perſæ conſpicati formoſas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum eſſe ſapienter. ſatius enim futurum fuiſſe, ab initio non venire fœminas, quàm, poſtquam venerant, non aſſidere, ſed ex aduerſo ſedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas aſſidere iuſſit. Quæ cũ obtemperaſſent illico Perſæ mamillas illarum tractare, vtpote pluſculo vino temulenti: nonnulli etiam tentare ſuauiari. Hęc Amyntas intuens etſi inquo ferebat animo, tamen præ metu Perſici nominis quieſcere. Verùm eius filius Alexander quum adeſſet, atque hæc aſpiceret, vtpote adoleſcens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare poſſe. itaq; grauiter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidem pater [1] cede ætati, abique hinc ad requieſcendum, [2] neq; indulgens nimium potationi: ego verò hîc remanens, omnia hoſpitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc reſpondit, Fili, inquiens, [3] verba tua hinc me ſummouentis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare: futurum in perniciem noſtram: ſed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad diſceſſum meum pertinet, parebo. His reſponſis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Perſas, [4] Vobis, inquit, hoſpites, cum his fœminis vel omnibus, ſi libet, facillimè licet concumbatis: ſed cum qua earum concumbere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & vos bene potos eſſe temulentosq; video. Proinde has fœminas, ſi vobis cordi eſt, ſinite ire ad ſe lauandum, quas, quum lotę fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexander, approbantibus Perſis, egreſſas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [5] viros læues malas habentes, muliebribus veſtibus exornat: traditisq; pugionibus introducit, admonetq; Perſas, inquiens, Vos verò Perſæ, à

1 morem gere ætati,

2 neque per totum potationis tempus hic maneas,

3 ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Poteſt etiam χόδον cũ ευωνμι iungi.*

4 Vobis, hoſpites, his fœminis potiri (*vel fruſficile*) eſt, ſiue cũ omnib. ſiue cũ aliquot earũ (*vel cum quantacunq; earum parte*) concũbere libeat. Verũ id *poſtea* nobis ſignificabitis: ac nũc quum & tempus, petendi lecti inſtet, & vos, vt video, egregiè poti ſitis, has (ſi graue non eſt) lotum ire ſinite: & lotarum reditũ expectate.

5 *id eſt*, imberbes iuuenes, *queis læua ſulgent ora vt loquitur Tib.*

» nobis in conuiuiũ eſtis omni munificentia accepti: quippe
» quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea o-
» mnia repreſentauimus: & quod omnium maximũ eſt etiã
» noſtras ipſorũ matres & ſorores liberaliter exhibemus: vt
» omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. rebus digni
» eſtis: vtq; regi qui vos miſit, à Græco quodã Macedonum
» principe vos & menſa & lecto bene acceptos eſſe, renun-
» tietis. Hæc loquutus Alexander, ſingulos Macedonas quos
fœminas eſſe aiebant, aſſidere iuſſit ſingulis Perſis, qui po-
ſteaquã à Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauêre. Et
hac quidẽ morte affecti ſunt Perſæ ipſi pariter & eorũ co-
mitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia,
& omnis generis apparatus, quæ cũcta cum illis omnibus
pariter intercepta ſunt. Non multo deinde interiecto tem-
pore, quum magna horum virorum à Perſis inquiſitio fie-
ret, Alexander illos [1] prudenter occupauit, tum multa pe-
cunia, tum ſorore ſua nomine Gygæa Barbari data, viro
Perſę, vni ex inquiſitoribus interfectorum. Ita horum Per-
ſarum cædes [3] deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe
autem Græcos hos qui à Perdica progeniti ſunt, quem-
admodum ipſi aiunt, & ego ſcio, & oſtendam in iis quæ
poſtea dicam. Quinetiam & ij qui in Olympia certamini-
bus Græcorum præſunt, *Græcos eſſe eos* ita cognouerunt.
Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipſum de-
ſcendiſſet; à concurſoribus prohibebatur, quòd negarent
barbarorum id eſſe certamẽ, ſed Græcorum. at vbi palàm
fecit ſeſe Argiuũ, Græcus eſſe iudicatus eſt: & ſtadium cur-
rens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita geſta ſunt.

Megabyzus autem Pæones ducens, abiit in Helleſpon-
tum: & illo tranſmiſſo, peruenit Sardis. quum interim Hi-
ſtiæus Mileſius iam muris cingeret locum, quo à ſe petito
donatus à Dario fuerat in pretium ſeruatæ ratis, qui locus
eſt ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Mega-
byzus, cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, quum primum ve-
» nit Sardis, ducens Pæones, ita eſt Darium alloquutus, Rex,
» quidnam tu rei feciſti, dato loco ad vrbem condendam in
» Thracia viro Græco, eidemque ſolerti atque induſtrio? vbi
» affatim materia eſt ad naues ædificandas, multumque re-
» migum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum

1 vt nos vobis omnem quo digni eſtis honorem exhibere intelligatis.

2 aſtutia circumuenit,

3 inquiſitoribus aſtu circumuentis, ſil. ſuppr. eſt. *ad verbum, Ita circumuenta eſt. Voluit enim autor retinere idem vocabulum, etſi minus poſteriori loco conueniens.*

Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid « ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hũc « ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. In- « hibe autem miti modo accersitum: quem quum accepe- « ris, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc lo- « quutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tanquam probè prospiciens quod esset euenturum. Darius misso in « Myrcinum quntio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex « Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulen- « tem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed fa- « ctis compertum habeo. proinde quum res magnas agere « destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis « fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Da- rius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd « [1] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis « meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, « quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: « quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse « virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi am- « bo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare « tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [2] hoc gratifican- « dum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thra- « cia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, me- « usque conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus « Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter in- tendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eo- dem patre. Item præfecto Orane oræ maritimæ cuius pa- trem Sisamnem, vnum è regiis iudicibus, quòd iniustè ob pecuniam iudicasset rex Cambyses interemerat: interem- proque detractum corium in lora concidit, quibus tribu- nal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemque eius filium Oranem sedere iudicem præcepit, atque in memo- ria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sum- pta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtramque habitatam. Sed Lemnij quoni-

1 quumprimum a Scythis redij.

2 Hæc pro pono; *vel offero.*

quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sunt: quorum qui superfuere, iis præfectum Persæ imposuere Lycaretum, Mæandrij eius qui Sami regnauit, germanũ. Hic Lycaretus quũ Lemno præesset, hac de causa mortẽ oppetiit, quod omnes in captiuitatẽ redigebat, atq; euertebat, alios insimulãs desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darij à Scythis reuertentiũ. Hęc iste in sua præfectura perpetrabat: sed nõ diu in malis faciendis delituit: & cœperunt iterũ è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri.[2] è Naxo quidẽ, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, eratq; Ioniæ prętextũ: quum laborasset duabus superioribus ętatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parij sedauerũt, ex omnibus Græcis correctores à Milesiis delecti. Hunc aũt in modum eos Parij correxere: Quum Miletum veniissent viri inter Parios præstantissimi, cernerentq; domos vehementer labefactatas, dixerunt velle se regionem ipsorũ peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesium lustrantes, vt quenq; fundum animaduertebant bene cultum *fructumq; emittentem*, conscribebant domini nomen. Peragrata omni regione, quum paucos huiusmodi fundos comperissent, quammaturrimè ad vrbem descenderunt: coactoq; cœtu, decreuerunt vrbem ab iis esse incolendam quorũ fundos bene cultos inuenissent. videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios qui prius seditionem mouissent, iusserunt horum dicto audientes esse. Ita Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idemque gener ac consobrinus Histiæi Lysagoræ filij, quem Darius Susis distinebat. nam Histiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Susis degebat quum Naxij venere iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletum Naxij aduenere, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum, ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret,

131

1 *Sunt qui ĭ. rursus hĭ suspẽdum habeant, nec immerito fortasse.*

2 Etenim Naxus quidẽ inter ini. felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quã vnquã antea florens, Ioniæ ornamẽto erat: quum laborasset.

3 *vel compositurunt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delecti. Hũc autem inmodũ eos ad concordiam Parij reuocauerunt.*

4 eos plane fortunis euertisse.

5 res Milesiorum Parij cõposuerũt. At tunc ex his vrbib.

tamen prætendens Hiſtiæi [1] hoſpitium, ita eos eſt alloquutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præbendum non ſuppetunt, vt inuitis iis qui Naxum tenent, vos poſſim reducere: quum audiam octo millia ſcutatorum Naxiis ac multum longarum nauium eſſe: tamen omné ſtudium ad iſtud efficiendum adhibebo, hoc ſcilicet in animo verſans: Eſt mihi amicus Artaphernes Hyſtaſpis filius, Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa claſſe: hùnc ego virum opinor facturum omnia ex animi noſtri ſententia. His auditis Naxij [1] inſtare Ariſtagorę vt rem quamoptimè poſſet conficeret: vtque munera homini pollicerentur, dicere, & ſe exercitui ſumptum ſuppediturus, vt ipſi paciſcerentur. [2] magnam videlicet ſpem habentes, quum ipſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ ipſi iuberent eſſe facturos, atque adeo cæteros inſulanos. nulla dum enim Cycladum inſularum ſub Dario erat. Profectus Sardis Ariſtagoras ait Artapherni eſſe inſulam Naxum, non ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinam, multis præterea & pecuniis & mancipiis refertam. proinde tu aduerſus hanc regionem ducito exercitum exules illuc teducens. [3] Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum errogabuntur. has enim æquum eſt nos præbere, qui aduentus veſtri authores ſumus: & te inſulas regi acquirere, ipſam Naxum, & quę ex hac pendent, Parum & Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiſcens, haud difficilè inuades Eubœam, inſulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem ſanè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has omnes occupandas ſuffecturis. Huic reſpondens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ ſunt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè iſta ſuades omnia, præterquam de numero nauium. nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte ſtatim vere in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authori-

1 *id eſt, Hoſpitij conſuetudinem. vel, Hoſpitalem amicitiá quæ illis cũ Hiſtiæo intercedebat. Intelligunt autè hunc prætextu huius amicitiæ voluiſſe Naxiũ operam nauare, quũ potius id eſſe quam declarat facere.*

2 rem Ariſtagorę commendarũt vt eã quàm poſſet optimè adminiſtraret. *vel, Negotium Ariſtagorã dederunt rẽ quam poſſet cõmod: ſimè gerendi.* quinetiam munera eum pollicerĕ iubebãt. & ſumptus in exercitum, vt qui eos reddituri eſſent. q. magna ſpe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conſpectũ veniſſent, illi omnia quæ ab ipſis iuberẽtur facerent.

3 Quod tu quum feceris, non ſolùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, conſequeris, præter ſumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, ſuppeditari par eſt) verumetiam ditioni regis adiicies inſulas, & ipſam Nax.

tatem

tarem quoque regis accedere. His auditis Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna tanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarũ, suo ac Darij consanguineo: qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum Naxiis, profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atque vbi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vento aquilonę traiiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubiis offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indignè ferens, iussit satellites intuentum eis nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id est*, *foramen per quod remus extat*: ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitem suum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Persam adit & hominẽ excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, 'grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit. Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotij? nónne te misit Artaphernes vt me sequereris, atq; eò nauigares quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxũ quosdam cum naui, ad rem Naxiis quæ impenderet exponendam. Naxij, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbem comportare: & se, vt qui obsidendi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabãt illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mensibus, assumptaq; à Persis quam secum attule-

132

1 cuius filiam postea (si vera fama est) sibi desponsatã habuit Pausan. Lacedæmonius Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens.

2 id magnæ iniuriæ locum lucens, Aristagoræ successit.

rant pecunia, & maxima etiã ab Aristagora, quũ plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus ędificauerunt, in continentẽ reuerterunt malè affecti. Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulãte apud milites malè affectos, verebaturq; præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendã cõpuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram cõmonefaciebat vt ab rege deficeret. Id nanque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis fidelissimo è seruis caput erasit, literasque impressit, & hominẽ retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi vt quum Milesum peruenisset, iuberet Aristagoram erasso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, am de sua sententia quam de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent: negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declara-

ad suæ fa-
ctionis homi
nes

claratum est. Verùm ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur. vtque vnus eorum Myuntẽ, nauigaret ad exercitũ qui è Naxo reuersus illic agebat, vt conaretur duces classiariorũ comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatũ Ibanolis filiũ Mylassensem, & Histiæũ Tymnis Termensem, & Coẽ Erixãdri filium, quẽ Darius Mitylene donauerat, & Aristagorã Heraclidis filiũ, Cymæum, complures q; alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Dariũ cõminiscens: & primũ quidẽ, verbo duntaxat tyrannidẽ [1] immutãs, statum reipub. Mileti constituit, vt secũ libenter Milesij rebellarent. Idẽ dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorũ alios eiiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxũ vnà ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, [2] aliũ in alia vrbe diuendens, ex qua quisq; illorũ erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productũ lapidibus interemerunt: Cymæi suũ dimiserunt. Posteaquam autẽ & alij complures tyranni fuga solum vertere, passim per ciuitates tyrannorũ abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxq; ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. opus enim erat magnam aliquam comparare societatem. Spartæ regnum iam non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia nõ superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nõ ille quidem propter virtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium sororis filiam, quæ etsi cordi erat tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id quum ita esset [3] ephori his eum verbis incusauerũt;

Si tu non prospicis, at certè nobis hoc nõ est despiciendũ, EVrysthei genus labefieri. Tu igitur quandoquidem vxorem habes quæ nõ concipit, ea repudiata aliam ducito, gratissimam rem in hoc Spartiatis facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutrã esse facturum: & hos non rectè cõsulere ait, qui ipsum hortẽtur repudiata quã habeat vxore innoxia, alterã ducere: eoq; se non esse pariturũ. Cui ephori atq; optimates consilio inter se habito retulerũt, Quoniã te cernimus amore cõiugis quã habes implicitũ, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid

[1] Aut aliud legit quam nos, aut male vertit.

[2] alium alij vrbi tradens.

[3] Ephori ei accersito dixerunt:

de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ sit fœcūda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquā Spartiaticè faciens. Non longo interiecto rempore vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem, [1] quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori incredulī fœminæ parturienti [2] custodes apposuerunt: quæ Dorieum peperit, moxque Leonidem & post hunc gradatim Cleombrotū. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filij Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autem inter æquales omnes primus erat, meritoq; putans se ob virilitatem regno potiturū. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari: Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oracuło, in quam terram ad vrbem condendā tenderet, neq; quippiam consuetorum exequutus, adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Charthaginensibus, in Peloponesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, vt Heracleum in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heraclæ, *id est* Hercule, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculū consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus classe

[1] atque ipsa quidem produxit eū qui deinceps regni administrationē susciperet. *Ita Camerar.*

[2] Dicitur tamen φύλαξαν perinde ac si ipsimet fuerint custodes.

classe quam & in Libyam duxerat, Italiã prꝛeteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum vt sibi opem ferret orauêre. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduersus Sybarin contendit, eamque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant fecisse aiunt. at Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quòd sacrificans de eundo aduersus Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt. quarum rerum vtrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem partim fanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Mineruæ cognomine Crastiæ: partim ipsius Doriei necem, quam volunt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinã regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatę multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam vsque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multò plura quàm Calliæ fuissent donata. hæc pro se vtrique eorum testimonia referunt: quorum vtris accedere quisque maiult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alij Spartiatarum, deducendæ coloniæ socij, Thessalus, & Paræbates & Celees & EVryleon, qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atque Ægestanis, in prælio occubuerunt, vno tantum, ex hac aduersa pugna superstite EVryleonte: qui collectis eorum reliquiis occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nã Selinusij impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncârunt. Dorieo & vitæ & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi

134

filia Telys Sybaritę, Crotone [1] pfugerat, abnegatoq; matrimonio transmisit Cyrenen. Ex hac discedēs, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorum sumptum, quòd esset olympionices, *id est victor certaminis ad Olympia*, & [2] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus vita functus est. qui si in animum induxisset ferre Cleomenis regnum, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomē Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam venit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; alloquuturus conuenit, habens (vt Lacedæmonij aiunt) æream tabellam, in qua totius terrę ambitus erat incisus, cunctumque mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquium vbi venit, ita ad eum inquit, [3] Studium meum Cleomenes quòd huc aduenerim, ne mireris. non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruā esse, cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est, tum verò vobis, & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nūc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, consanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neq; barbari sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicæ per virtutem euasistis, [4] & genus pugnandi eorum huiusce modi est: breues arcus ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est iis qui eam incolunt continentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum iumētorum, tum mancipiorum: quibus vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se confines, vt ego differam. His Ionibus cōfines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum verò argenti fetacissimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorum copia & terræ vbertate, omnium quos ego noui longè beatissimi. Phrygibus confi-

[1] Crotone exulauit: frustratusq; matrimonio, Cyrenen trāsmisit. ex qua profectus, *Dorieū* propria triremi proprijsq; in suos milites sumptib⁹, sequutus est, quū esset ol.

[2] omnium sui temporis Græcorum

[3] Ne meū in conficiendo hoc ad vos itinere studiū admireris Cleomenes. de eo enim nūc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cū nobis ipsis dedol. maxi. est, tum inter cæteros vobis; eo præsertim nomine [4] Græciæ præsidiis, *vel præsides estis.*

[4] eorum, que pugna talis est: Arcus & breue spiculū. Quinetiā bracis induti & pileis capita operti, in pugnā prodeunt. Adeo eos superare facile est. *Aliæ hæc Herodoti expositiones alibi exponuntur.*

confines ſunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines ſunt Cilices, huius maris accolæ, vbi hæc Cyprus inſula eſt ſita, qui tributum annuũ regi pendũt quingena talenta. His Cilicibus confines ſunt hi Armenij, & ipſi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Ciſſia hæc cõfinis eſt: in qua iuxta fluuium hunc Choaſpem ſita ſunt hæc Suſa, vbi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum theſauri ſunt. [1]Hanc vos vrbem ſi animosè ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neq; verò operæ pretiũ eſt vos ſuſcipere prælia pro terra neq; multa neq; ita feraci, & pro exiguis finibus, a duerſus Meſſenios [2]veſtros conſortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil eſt neq; auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at quum offeratur occaſio totius Aſiæ facilè potiundæ, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Ariſtagoras dicebat. Cui reſpondens Cleomenes, Mileſiæ, inquit, hoſpes, in triduum tibi differo reſpondere. Tunc quidem hactenus proceſſum eſt. vbi verò dies reſponſioni præſtituta adfuit, & ad locum de quo conuenerant, ventũ eſt, interrogauit Ariſtagoram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem eſſet iter. Ariſtagoras, alioqui ſolers, & valde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapſus eſt: qui quum non deberet rem vt ſe habebat illi aperire, volens Spartiatas in Aſiam educere, dixit trium menſium eſſe iter. Cleomenes, interpellata huius quam ordiri inſtituerat oratione de itineris ſpatio, inquit, Hoſpes Mileſie abſcede è Sparta ante ſolem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum iſtud facile non ſit Lacedæmoniis, qui vis eos trimeſtri itinere abducere à mari. Hęc loquutus Cleomenes, domum abiit. Ariſtagoras, ſumpto [3]oleæ ramo ad domum Cleomenis ſe contulit, [4]eamq; ingreſſus, iubebat precabundus ad ſe audiendum mitti illius filiam. Aſſiſtebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, vnica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nolle prohibere: tunc Ariſtagoras incepit polliceri illi [5]vndecim talenta, ſi precibus ſuis annueret. Abnuente

1 Hanc vos vrb. ſi ceperitis, iam cum Ioue audaciter de diuitiis certetis.

2 Viribus vobis pares.

3 *Oleæ ramo lana obuoluto quo ſupplicates vtebatur. vnde ded ita eſt vox Græca quaſi ſupplicatoriam dicas.*

4 Eamq; ingreſſus a Cleomene conten debat vt filiã amitteret, quippe q ab eo vt aurem ſibi cõmodaret, ſupplicite peteret. Aſſiliebat enim, &c. (*vel adſilebat. legendo poti*ꝰ *παρεσήκει quam* ἐφεστήκει) Cleomene, cũ iub. dicere quæ vellet, neq; differre propter filiolam, tunc Ariſtag. *Lego autem ικετεύων ἐπαιτῶν, ex vet. cod.*

5 Decem. *Sed Valla ex ὠδέκα fecit* ἐνδέκα, *quum ἐπαιρόμενος ab ἄρχειν.*

Cleomene, ſubinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hoſpes te corrumpet, niſi hinc abis. Conſilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud cõclaue abiit: & Ariſtagoras è Sparta prorſus abſceſſit, non facta ei amplius poteſtate indicandi itineris quod erat vſque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita habet. Vbiq; ſunt regij ſtathmi, *id eſt mansiones*, ac diuerſoria pulcherrima. Iter omne per loca culta, 135
ac tutum. id nunquam intermiſſum per Lydiam & Phrygiam, viginti eſt manſionum, *hoc eſt victorum caſtrorum*, paraſangarum nonagintaquatuor & dimidiati. Et Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas tranſire omnino neceſſe, atque ita fluuium tranſmittere. eſt & [1] præſidium magnum ſupra illum. Tranſgreſſo in Cappadociam, & eam permetienti vſque ad fines Cilices, duodetriginta ſtathmi ſunt, paraſangæ centum quatuor. In horum [2] montibus poſitas duplices portas ac totidem præſidia pertranſis. Hæc tibi tranſgreſſo, & per Ciliciam iter facienti, tres ſtathmi ſunt, paraſangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia diſterminat flumen quod nauibus tranſitur, nomine Euphrates. In Armenia ſtathmi ſunt diuerſoriorum quindecim, paraſangæ quinquaginta ſex & dimidiatus. in quibus & præſidium eſt. Eam fluuij qui nauibus trãſeuntur quatuor influunt, quos tranſmittere prorſus neceſſarium eſt: primus, Tigris, ſecundus dehinc ac tertius eiuſdem nominis, etſi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumeraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [3] Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac ſexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terrã Mantienam tendenti ſtathmi ſunt quatuor: vnde in regionem Ciſſiam tranſeunti ſunt vndecim ſtathmi, paraſangæ verò quadraginta duo & dimidiatus, ad fluuium Choaſpem, qui & ipſe nauibus tranſmittitur. ſupra quem vrbs Suſa eſt ſita. Omnes autem hi ſtathmi, ſunt centum vndecim. Tot diuerſoria ſtathmorum ſunt aſcendenti Sardibus Suſa. Quòd ſi iter regium rectè metiamur paraſangis, & paraſanga valet triginta ſtadia, (vt valet) ſunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecim

1 *Vel, arx. aut caſtellum. vel, propugnaculũ. Sic & in ſeq.*
2 Finibus.
3 *Mantienis. & paulo poſt.* Matienam.

decim millia ſtadiorum & quingenta: quum ſint paraſangæ quadringentæ quinquaginta. Itaq; peragrando ſingulis diebus centena & quinquagena ſtadia, cõſumuntur ſolidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Ariſtagora Mileſio apud Cleomenem Lacedæmonium dicẽte trium menſium iter eſſe, rectè dicebatur. Quòd ſi quis exploratius iſta inquirat, hoc quoq; ego indicabo. nam iter ab Epheſo ad Sardis [1] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Suſa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico eſſe [2] tredecim millia ſtadiorum & quadraginta: Ex Epheſo enim ad Sardis, quingenta & quadraginta ſtadia: atq; ita tribus omnino diebus producitur iter trimeſtre.

1 huic oportet annumerare.
2 quatuordecim

3 Digreſſus è Sparta Ariſtagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Poſtquam Hipparchum Piſiſtrati filium, Hippiæq; tyranni fratrem, qui in ſomnis viſionem cladis ſuæ euidentiſſimam vidiſſet, interfecêre Ariſtogiton & Harmodius, priſco genere Gephyræi, poſt hæc nihilominus Athenienſes, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriẽnio pertulerunt. Viſio autem inſomnij Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorũ videbatur Hipparchus cernere virum aſſiſtentem ſibi procerum atque ſpecioſum, hos verſus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolerat, tolerans animo ægro.
[4] Nemo virũ pœnas iniuſtis iure rependet.

3 exactus autem Sparta

4 Iniuſt⁹ nemo eſt quem nõ ſua pœna ſequetur.

[5] Vbi dies illuxit, confeſtim præ ſe ferebat referre hæc velle ad ſomniorum coniectores: ſed mox ſpreta viſione, miſit pompam, vbi mortem oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percuſſores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, vt ipſi aiunt: verùm, vt ego interrogãdo comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venére, atq; eam incoluere, ſortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulſi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus autem recepti ſub conditionibus ſunt vt ciues inter eos eſſent, multis [6] nec memoratu dignis quas agerẽt rebus impoſitis. Phœnices iſti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciã introduxere, tum verò literas, quæ apud

5 Quũ primũ aũt dies illuxit, hęc ad ſomniorũ coniectores apertè retulit. *vel, hæc ſomn. coniectorib. palàm cõmunicauit.* ſed poſtea repudiata viſione, *(vel. quũ viſioni illi renuntiaſſet)* põpam ſolennẽ celebrauit.

6 nec memoratu dignis rebus illis inter dicentes,

Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt quibus omnes Phœnices vtũtur: progressu verò temporis, vnà cũ sono mutauerunt & modulum pristinum. Et quum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolę Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocãtes, in vsu habuerunt, & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscaque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquãdo penuria biblorum, *hoc est* [1] *siporum*, pellibus caprinis ouillisq; vtebantur, adhuc quoq; ad meã vsq; memoriam multi barbarorum talib. in pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdã incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

Obtulit Amphitryon me genitus Teleboarum. 130

Hæc fuere circa ætatẽ Laij, qui fuit filius Labadaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sa. rauit spe. iosum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: si quidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti.

Tertius tripus, & is hexametro carmine ait,

Laodomas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus,
Hic insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit, *id est, solus principatu est potitus*, electi sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem post-ea [3] in suspicionem Bœotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit visum Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire fermonem quem à principio instituieram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis.

Hippia

1 qui quum à Phœnicib. literas didicissent, forma paucarũ quarundã immutata, vtebantur, & vtentes famam sparserũt, (vt æquitas etiam postulabat) quũ Phœnices in Græciã eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas.

2 *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.*

3 *Legit* ἐπανιστάμενοι *pro* ἐπελθόντες.

Hippia tyrannidem obtinente, [1] & infenso eis propter cædē Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniā ipsis vnà cum cęteris exulibus res de redeūdo tentata omni ope, frustrata fuit, conatiq; Athenas reuertendo liberare, vehementer spe decidērunt, Lipsydrium supēr Pæoniam cōmunierunt: dehinc omnia aduersus Pisistratidas cōminiscendo, mercede cōduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ędificandū, id quod nūc est, tunc autē non erat. Enimuero quum bene nummati essent, ac viri spectati iam inde à suis maioribus, extruxerunt templum exēplari pulchrius, [2] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentū esset vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi viri Delphis sedentes Pythiam pecunia persuaserunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, siue priuato siue publico agmine, petētes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij autem, quum sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimolium Asteris filium inter populares eximiū, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quę ad deū quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miserunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ auxilia Thessalia euocauerūt. societatem enim cum Thessalis fecerant. quibus rogantibus communi decreto Thessali miserunt mille equites cū suo rege Cinea, viro Coniæo. Hos socios vbi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: planitiem Phalereorum detergunt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq; illac equitatum in castra hostium emittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruēns, cum alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui superfuere, ad naues repulit. [3] Hūc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extatq; in Alopecis Atticæ bustum Anchimolij, iuxta Herculis templum quod est in Cynosargi. Postea verò Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cū quibus oram Atticā innadentibus cōgressus primùm Thessalorum equitatus, nō

1 qui exercebat in Athenienses erat ob cædem Hipp.

2 atque inter cętera, quum ea lapide Por.

3 Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus.

diu pòst in fugam versus est, cęsis supra quadraginta è suis, qui superfuere, qua quisque potuit, recta in Thessaliam rediêre. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Atheniensibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum Pelasgicum redactos. [1] Neque tamen omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione non cogitabant, & Pisistratidæ cibo potuque bene instructi erant. Itaq; quum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit. nã filij Pisistratidarum qui clàm extra regionem supponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Atheniẽsium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Moxque in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati [2] ex quibus ij qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduẽtitij, tamen Athenienſium reges euasêre. Eaque de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. qui recepta libertate, quæcunq; aut 137
fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia venerit, hæc prius edisseram. Athenæ, quum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebant, Clisthenes vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) [3] Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quàm vetusta non queo affirmare: eius tamẽ cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes, quum vinceretur, populum amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum, [4] Peleontis & Ægicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quę ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamẽ adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannũ fuisse imitatus. ille enim, quum bellum

1 Nec verò Pisistratidas vlla ratione eiecisset (*vel profligassent*) Lacedæmonij; quippe qui de trahẽda in longum obsidione nõ cogit. & Pisistr. cõmeatu bene instructi erant: ideoq; vbi per aliquot dies obsedissent, Spartã reuersi fuissẽt. Sed res contigit quo vt illis perniciosa, ita his aduméto fuit. Pisistratidarũ enim liberi dũ clam è regione subducerentur, deprehensi fuerũt. Quo ex fact. omn. &c.

2 Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenæ,

3 *Pythea persuaserat vt id faceret quòd paulo antè narratum est.*

4 Geleontis

bellum gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neque hæc modò submouit, sed etiam optauit monumentum Adrasti Talai filij, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit Adrastum quidem Sicyonium regem esse, ipsum verò, lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nuntiatum, velle se [1] afferre Sicyonem Melanippum Astaci filium. Eumq; tribuentibus Thebanis in vrbem intulit: atque ei fanum in ipsa cutia designatum exędificauit munitissimo in loco, in quem intulit Melanippum. [2] Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quòd & Mecestem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfecisset. Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerat. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonij cum aliis honoribus prosequebantur, tum verò [3] tragicis choris, ita vt nõ Dionysum, sed Adrastum venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Doriensium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina, commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onos, *id est suis & asini*, [4] vltima nomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suę, cui à sua arche, *id est à suo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabãtur: cęterorum autem alij, Hyatæ, *id est suales*: alij, Oneatæ, *id est asinales*: alij, Chœreatæ, *id est porcales*. His tributum nominibus Sicyonij & Clisthene imperante, & eo defuncto ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [5] inter se reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerũt, impositio cognomine Ægiales, ab Ægialo Adrasti

1 reduceret. *Sic in seq.*

2 Reduxit autem Melanippum Clisthenes (hoc. n. narrandũ est) vt Adrasto inimicissimũ, quòd & Mecest.

3 eius infortunia chotis tragicis decorabant.

4 Cognomina enim eorũ mutãs in alia quib⁹ *ὗος* & *ὄνος* (*id est suus & asini*) appellationes præfixæ essent, vltimas syllabas addebat.

5 quum apud se expendissent.

filio. Hæc Sicyonius Cliſthenes [1] & ipſe (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne foret eædem ipſis & Ionibus tribus, Cliſthenem ſibi cognominem imitatus eſt. Quum enim populus Athenienſis fuiſſet antea exagitatus, poſteaquam omnium authoritatem ad ſuam vnius redegit, tum tribuum nomina cenſuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decẽ pro quatuor, & totidem phylarchos, *id eſt tribuum præfectos.* Ita populo in tribus diſtributo atque compoſito, erat multo ſuperior iis qui erant contrariæ factionis. [2] Superatus in partibus Iſagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obſidione Piſiſtratidarum ſibi hoſpitem factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Iſagoræ ventitaret. is miſſo primùm Athenas caduceatore Cliſthenem eiecit, & cum eo alios complures Atheniẽſes, eos enageas vocans, *q d. piaculares*, videlicet admonitu Iſagoræ hęc dicens. nam Iſagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius inſimulabantur [3] Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obſtricti erant.* Cylon quidam Athenienſis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus eſt. Simulato namque æqualium ſodalitio arcẽ occupare conatus eſt. Id quũ efficere non potuiſſet, aſſedit ſimulachro dei ſupplex, ipſe ac ſocij. hos illinc ſubmouerunt quidem magiſtratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniendi eos citra mortem: ſed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Piſiſtrati ætatem geſta ſunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Cliſthenem atque piaculares, quamuis Cliſthenes ipſe profugiſſet, nihilo ſecius Athenas venit, non magna cum manu, atq; illinc ſeptingentas familias *militares* Athenienſium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei ſuggerebat Iſagoras. Hoc acto conabatur ſecũdo loco ſenatum 138 diſſoluere, & magiſtratus trecentis Iſagoræ militib. mandare: verùm reluctante ſenatu, atque obtemperare nolente. Cleomenes Iſagorasque cum ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienſes cum ſenatu ſentientes, biduo obſederunt: tertio die quicunq; Lacedæmonij ibi erãt, accepta fide, regione diſceſſerunt, [4] rato effecto

1 *Poſt* Cliſthenes, *adde*, fecerat. Athenienſis autem Cliſthenes, quũ huius Sicyonij eſſet ex filia nepos, & ab eo nomen haberet,

2 Superatus autẽ viciſſim Iſagoras, hoc contrà excogit.

3 Alcmęonidæ. n. & qui eorundẽ partũ erant, cædis huius inidiã ſuſtinebant, at ipſe *Iſagoræ* nequaquã, nec eius amici. Enagees autẽ inter Athenienſes ita nominati fuerunt.

4 omine Cleomeni rato effecto. *i. rato effecto eo quod omine portẽdebatur Cleomeni. vel, Exitu omen approbãte Cleomene. quod autẽ hic φυσλω, ſtatim poſt κλειδουχια vocat*, quod Valla interpr. *admonitum.*

facto quod Cleomeni dictum est. nam ei ad occupandam arcem ascendenti, & ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgēs è sella sacerdos, antequá ille valuas referaret Lacedæmonie, inquit, hospes retrò redeas, néve templum introeas. non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, Ego, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achæus. Itaq; admonitu vti nolens, atq; in conatu pergēs, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienses; & in iis Timesitheum fratrem eius cuius manualia opera atq; strenuitatem maximam referre possem. Atq; hi quidem in vincula coniecti mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingentis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuntij mandataque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè respondit, si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nuntij inter se colloquuti, quòd societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenensibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem; quum haberet in animo tum populum Athenienſem vlcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnà cum eo exarce decesserat. Cōparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœotij OEnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensiū vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferunt. Dumq; ambo exercitus conserturi prælium essent. Corinthij, primi omnium secum reputantes iniustè à se agi, auerterūt se, atq; abscesserunt. Secundum hos idē fecit Demaratus Aristonis filius, qui & i sententia mutauerunt.

ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his ſeiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis euocati, exercitū ambo comitabantur. Porro tunc cæteri ſocij qui erant in Eleuſine cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, ſub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertiò, quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quartò, quū Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleuſinen inuaſit. Ita quartò tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienſes volētes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes: quibus Bœotij ad Euripum iere ſupperias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. itaque congreſſi cum illis egregiè ſuperant, permultisque eorum cæſis, ſeptingentos capiunt. Eodem die trangreſſi Eubœam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in præliis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunq; ceperunt, vnà cum Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquanto pòſt binis mulctatos minis ſoluerunt: eorumque vincula quibus alligati fuerāt, in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam vſque memoriam extabant, pendētia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoq; redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

1 Pecuniarū à ſingulis in pretium redemptionis perſolutarū

Attica perdomitis acri ſub marte iuuentus
Bœotūm populis Chalcidicaq; manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,

139

Quorum

Quorum hæ de decima ſtant tibi Pallas equæ.

Et Athenienſes quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quàdiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos, dum tyrannis parebant, [1] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibi ipſi quiſque rem gerere properabat. [2] Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebatque vt [3] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [4] Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid nõ proximè nos incolunt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [5] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & Ægina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt Æginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniam nulla quàm hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad Æginetas orandos auxilia, tanquã proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis Æacidas. Societate Æacidarum freti Thebani, quum laceſſiſſent Athenienſes, accepta offenſione aduerſæ pugnæ, iterum auxilia virorum remiſſis Æacidis orauerunt. Quorum prece moti Æginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitiæ quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienſes [6] Bœotiis incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam traiicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autem quam

1 remiſſè agere voluiſſe: *vel. Operam ſedulò non nauaſſe.*

2 Horum igitur res ita ſe habebant. *vel. Hic igitur erat rerũ Athenienſium ſtatus.*

3 ad Polyphemum

4 Reuerſi cõſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat expoſuerũt, cõuocata concione. Thebani, quũ audirẽt quod illi dicebãt, *nimirũ* vt proximos rogarẽt: Nónne, inquiũt, proximè nos habitant Tanagr.

5 imò *videndum* ne aliud poti⁹ ſibi velit oraculum.

6 Bœotos bello premerẽt.

Æginetæ aduersus Atheniēses habebant, ex hoc initio exstitit: Epidaurij, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consuluere oraculum. Quibus Pythia iussit vt Damiæ & Auxesiæ simulachra erigerent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Sciscitantibusq; Epidauriis vtrum ex ære facerēt illa an ex lapide, respōdit se è neutro fieri posse, sed è ligno oleagino oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienses vt sibi permitterent oleā incidere, qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarent. fertur etiam nusquā gentium nisi Athenis illa tempestatè oleas fuisse.) Atheniēses se verò dixerunt concessuros, hac tamen lege, si quotannis illi sacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quę rogabant impetrauerunt, & simulachra ex his oleis fabricata statuerunt: terraque sua fructum eis ferente, quod conuenerat Athenienſibus persoluebant. Eo tempore atq; superiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas Æginetæ inter se vel actores, vel rei, illuc se conferētes agebant: verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio vsi, ab Epidauriis desciuerunt. Factique hostes, ac mari potiti, cum alias clades inferebāt, tum simulachra Damiæ & Auxesiæ surripuerunt: eaq; asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OEæ, viginti ferme procul ab vrbe stadiis. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtriq; dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoq; Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenienſibus non soluebāt: cuius rei quum à nuntiis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurij non essent: se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse: eisdem iam viduatos, non debere exoluere, sed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienses misere. Æginetæ negare quicquam negotij esse sibi cum Athenienſibus. Athenienses autem aiunt, post repetita simulachra, triremem missam publicè cum ciuibus

probris infectabantur,

quibus-

quibuſdam: qui Æginam quum venerũt, ſimulachra, tanquam è ſuis lignis facta, conati ſunt ſuis ſedibus emoliri vt aſportarent: quumq; eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentaſſe. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitiſſe: eaq; de re illos remiges qui trahebant ſimulachra, ab his in amentiam eſſe
140 cõuerſos: & ex hoc morbo ſeſe tanquã hoſtes mutuò trucidaſſe, donec vnus ex omnib. relictus eſt, qui ad Phalerum ſe recepit. Athenienſes quidem ita rem geſtam eſſe memorant. Æginetæ verò negant illos vna cum naui veniſſe, (facile enim ſe vnam nauim, atque adeo compluſculas, etiamſi ſibi nullæ fuiſſent naues, fuiſſe propulſaturos) ſed cũ compluribus in ipſorum terram inuaſiſſe, ſe verò ceſſiſſe, nec pugna nauali contendere voluiſſe. Qui tamẽ planum facere nequeunt, an quia impares ſe eſſe ad pugnandum agnoſcerent, ceſſerint: an volentes permiſerint illos facere quod fecerunt. Athenienſes certè, quòd nulli propugnatores obſtarent, egreſſos è nauibus ad ſimulachra ſe conuertiſſe: & quum ea è ſuis veſtigiis amoliri nequirent, circumdatis reſtibus trahere ita conatos, donec illi ambo ſimulachra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carẽtem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuiſſe ſibi in genua, atque ex eo tempore ſemper genu nixa permanſiſſe. Et hæc quidem Athenienſes feciſſe: ſe verò, quòd audirent ſibi bellum ab Athenienſibus illatum iri, præparaſſe Argiuos vt ſibi aduerſus Athenienſes in Æginam deſcendentes adeſſent auxilio. Eosq;, quum latuiſſent hoſtem in traiiciendo ex Epidauro in inſulam, in Athenienſes, qui nihil præſciſſent, à nauibus diſcluſos irruiſſe: & interea tonitrum ipſis terræmotumq; extitiſſe. Hæc ab Argiuis Æginetisque commemorantur. Athenienſes quoque conſtentur vnum omnino è ſuis incolumem in Atticam reuertiſſe, quem tamen Argiui aiunt ſuperſtitem fuiſſe ex Attico exercitu quem ipſi profligaſſent. Eundem Athenienſes, demonio incolumem, nihilo ſecius periiſſe referunt, hunc in modum: Quum Athenas ſe recepiſſet, clademq; renuntiaſſet, vxores eorũm qui aduerſus Æginam profecti fuerant, indignè ferentes vnum ex omnibus eſſe reducem, circumfuſas hominem prehendiſſe, ac ſibuiis veſtimento-

rum pupugiſſe, percontantes ſingulas vbi ſuus vir eſſet, atque hoc modo hunc fuiſſe confectum. Idq; factum mulierum viſum eſſe Athenienſibus ipſa clade triſtius. in quas quum alia ratione animaduertere nõ poſſent, veſtem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem veſtem gerebant Atticæ fœminæ, ſimillimã Corinthiæ. eam itaq; mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1] Quanquam reuera ſi ratione vtamur, non Ias olim veſtis fuit, ſed Caira, quoniam omnis priſca veſtis fœminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant, apud quorum vtroſque mos eſt fibulas faciendi ſeſcuplas menſura quàm tunc conſueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum conſecrare ſolent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceum quidẽ, ſed ex ollis gentilibus in poſterum ibidem potare. Eoq; contẽtionis proceſſere Argiuæ atq; Æginææ mulieres cum Atticis, vt ad meam vſq; ætatem fibulas geſtauerint quàm antea grãdiores. Odiorũ principium Æginetarum in Athenienſes hoc, quemadmodum cõmemoratum eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu auxiliũ tulere Bœotiis Æginetæ. Qui quum maritima Atticæ vaſtarẽt, Athenienſesq; aduerſus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abſtinerẽt, tricesimo anno, quum fanum Æaco dicaſſent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re ſucceſſura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, ſed ad extremũ illos ſubigerent. Hoc oraculũ ad ſe Athenienſes allatum vbi audiẽre, eatenus ei obtemperandum cenſuerunt vt Æaco fanum dicarẽt, quod nunc in foro exſtructũ viſitur: [3] ſed triginta annis non eſſe abſtinendum, quòd videlicet audiſſent eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab Æginetis, ſi bello abſtinerẽt. His tamẽ ad vlciſcen-

1 Vt tamen verum fatea mur, non Ionica eſt hæc veſtis ab antiqua origine, ſed Caira. omnis enim priſca veſtis Græcarũ mulierum, eadẽ erat cum illa quã nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & Æginetis hac de cauſa conſuetudinem iſtam inualuiſſe *aiũt*, vt fibulę fiãt menſurę ſeſcuplo maioris, quã quæ tũ recepta erat. quin etiã mulieres apud eos templo deorũ fibulas præcipuè cõſecrare. *vel fibulas pro donariis offerre*: Atticũ verò nihil, ac ne lateré quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis ſuæ patriæ potarẽt, more poſtea receptũ fuiſſe. *Animaduertendũ eſt antẽ in Græco textu interpunctionẽ quæ eſt poſt πνίσσαν, inde translatam ponendam eſſe poſt εἶναι, vt ſit, ἐν τόδε πνίσσαν νόμον εἶναι.*

2 *vel potius*, ipſi ſubigerentur.

3 ſed annos triginta non abſtinuerunt (*vel ſuperſederunt*) quum audiſſent ſibi eſſe abſtinendum, paſſis hoſtilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

dum

dum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. ſiquidem Lacedæmonij, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia in ipſos atq; Piſiſtratidas, duplicem ſe iacturam feciſſe animaduertebant: quòd & ſuos hoſpites è patria eieciſſent, & nulla ſibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipſis & [1] indigna ex Athenienſibus futura, quorũ antehac ſecuri fuiſſent, præſertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerſo didicerant. Etenim Cleomenes potitus eſt ex arce Athenienſium oraculis, quæ à Piſiſtratidis prius poſſeſſa, quum illi expellerentur, [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenẽ accepere, & animaduertebant Athenienſes augeſcẽtes, nec ad ipſis obtemperandum vllo modo eſſe animatos: præterea genus Atticum quod ſub tyrannis fuiſſet infirmum, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipſis par exiſtere: hæc omnia cõſiderantes, accerſierũt Hippiam Piſiſtrati à Sigeo Helleſponti, quò Piſiſtratidæ confugerant. Poſtquã Hippias accerſitus adfuit, acciſ etiã aliorum ſociorũ nuntiis, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [3] Agnoſcimus viri ſocij nos haud rectè egiſſe, qui mentitis oraculis inducti, viros qui erant noſtri imprimis hoſpites, [4] quiq; in animum inducebãt præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quũ hæc fecerimus, tamẽ ingrato populo vrbem tradidimus: qui poſteaquam per nos [5] liberatus, deſpexit nos, pariter ac regem noſtrum per dedecus detrimentumq; eiecit: inflatusq; ſuperbè, famam auget, præcipuè quidem Bœotos ſuos finitimos atq; Chalcidenſes didiciſſe qui ipſi ſint: ſed fore fortaſſis vt alius quis, ſi peccauerit, idem diſcat. Quare, quoniã in illis agen-

1 hoſtilia (τὰ ἀτρεκέα ab Athen. fut. quorum *oraculorũ* antea quidẽ ignari fuerãt, tum verò cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartam attuliſſet. iis. n. potitus eſt ex Athenienſiũ arce oraculis quæ &c. *vt* τῶν πρόσθεν *referat* χρεωμένων.

2 in templo reliquerãt: relicta autẽ Piſiſtratus acceperat. Lacedæmonij igitur, quũ hæc oracula in eorũ manus peruenissent, Athenienſium potentiã creſcere & ad parẽdum ipſorum imperio nullo modo animatos eſſe videntes, quum apud ſe conſideraſſent, gentem Atticam tantiſper dum libertate potiretur, (*veliſui iuris eſſet*) viribus parem ſuæ eſſe futuram; at ſi tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertiſſent, accerſiuerunt Hipp.

3 Conſcij nobis ſumus nos haud rectè.

4 quiq; ſe Athenas in poteſtatem noſtram redacturos receperant.

5 liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque noſtrum per contumeliam eiecit: atque adeo ſuperbè inflatus, ſuam potentiam auget: vt & iam didicerunt potiſſimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. diſcet verò fortaſſe & alius quem peccare contigerit. *id eſt, non cautè ſe erga illos gerere. quod tamen poteſt aliter etiam exponi, ſicut & illud* δίξαν φύσας.

dis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vnà vobiſcum euntes, ſuppliciũ de illis ſumamus. Hac enim de cauſa Hippiam & vos è ſua quoſq; vrbe accerſiuimus, vt públicо cõſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei quæ abſtulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum alij ſocij non probarent, quumq; ſilentium tenerent, Corinthius Soſicles ita loquutus eſt, [1] Eo tempore cœlum ſub terra, ac terra ſuperior cœlo erit, hominesque domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonij rebus publicis euerſis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quib. nihil eſt in rebus humanis neq; iniuſtius, neq; magis mortiferum. Quòd ſi bonum vobis videtur ciuitates ſubeſſe tyrannidi, ipſi vobis primi tyrannum conſtituite, atq; ita vt aliis conſtituatis operam date. At nunc ipſi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementiſſimè cauentes, hoc in ſocios ſtudetis efficere, qui ſi eſſetis, vt nos ſumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de hac re [2] ſententiam diceretis. Nam iſta res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quum eſſet apud eos paucorum regimen, & ij qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata eſt filia claudа, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Petra quidem tribu, ſed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quũ neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, miſſus eſt Delphos ad conſulendum de prole. eum introeuntem ſtatim Pythia his verſibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet ſis tantus) honorat.
Conceptum pariet ſaxum graue Labda, monarchos
[3] *Qui cadet in cines, emendabitq; Corinthum.*

[4] Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eodem tenebis ſtatus, vt penes paucos imperium eſſet. Quum igitur ij qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citroque matrimonia inter ſe contraherent. contigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia naſceretur quæ clauda eſſet, nomine Labda. Eam quòd nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion, &c. 3 Quod cadet. *neq; enim videtur poſſe alio referri πεσεῖται quam ad ὀλοίτροχον.* 4 Hæc oraculum Eetioni reſpondiſſe. Bacchiadis renũtiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eodem quo & illud Eetioni redditum, pertineret.

8 Nunc pfecto cœlũ ſub terra erit, terraq; cœlo ſuperemineb. homines mare incolẽt, pisces domicilia prius hominũ accipient, quũ vos Laced. reb. p. euerſ. t. in vrbes reducere cõemini quibus nihil in reb. hum. nec magis iniuſtũ eſt, nec magis ſanguinariũ.

Perinde ac ſi diceret, cũ poeta, Omnia naturæ præpoſtera legibus iũnt Parſque ſuũ mundi nulla tenebit iter: Omnia iã fient fieri quæ poſſe negabam, quũ vos Laced. adeo mutati ſitis vt, &c. Sed legendum ἢ δὴ ὅτε ἀγορὰς, &c.

2 ſententiam proponeretis. Talis erat Corinthiis vt

debat

debat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum quàm hoc renuntiatum est in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem
Robustum, iuuum genua & qui multa resoluet.
Hæc bene nunc animus versate Corinthia proles,
Quæ colitis pulchram Pallenem, altamq; Corinthum.

1 Pirenen.

2 Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius redditi mentē assequi nō possent, quū audiuerūt, id quod Eetioni erat editū, tunc illud etiam prius intellexerunt, cū illo Eetionis cōgruens. Quum aūt & hoc intellexissent, silentio suppresserunt, nascituram Eetionis prolē interficere in animo habētes.

3 ad gratulandum patri ven.

[1] Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petunt. Labda cur venissent ignara, [2] paternæque beneuolentiæ caussa venisse eos rata, affert filium, & in vnius eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, alius alium incusabant castigabantque, sed primum præcipuè, qui ex conuento non fecisset: donec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus introgressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus hæc omnia exaudiebat: eoq; metuēs ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi nō apparuit, visum est eis abeundum, atq; iis à quibus missi essent, dicendū se cuncta quę illi mandassent perpetrasse, atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hòc quod

deuitauerat in cypſela, *id eſt menſura frumentaria.* Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, conſulenti oraculum Delphis anceps eſt redditum, quo fretus, Corinthum aggreſſus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples noſtras hic qui deſcendit ad ædes
Cypſelus Eetides, clarę rex eſto Corinthi,
Ipſe, & eo nati, ſed nulli deinde nepotes.

Et, oraculum quidem, hoc erat. Cypſelus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos inſequutus ſit multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui quum triginta regnaſſet annos, bene vita defuncto ſucceſſit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater: ſed vbi per nuntios conſuetudinem habuit cum Thraſybulo Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruentus effectus eſt. Miſſo enim præcone, Thraſybulum interrogauit qua ratione ipſe rebus tutius conſtitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thraſybulus, eo qui à Periandro miſſus erat extra oppidum educto ingreſſus eſt rus quoddam ſatum, & vnà cum eo ſegetem interambulans, ſciſcitabatur hominem de ſuo aduentu è Corintho, detruncans atque abiiciens vt quanque videbat ſpicam inter alias extantem, donec ſegetem formoſiſſimã atq; denſiſſimam hunc in modum corrupit: prædiumq; illud peruagatus, nullo[1] verbo reddito præconem remiſit. Reuerſus Corinthum præco auido pręceptionis audiendæ Periandro negauit ſibi quippiam reſpondiſſe Thraſybulũ, & mirari quòd ſe ad virum veſanum Periander miſiſſet, & ſua ipſius deſtruentẽ: exponitq; quæ ex Thraſybulo vidiſſet. Periander id quod à Thraſybulo actũ erat intelligẽs, atque interpretans ſibi ab illo pręceptum vt eminentiſſimos quoſque popularium interimeret, tunc verò omnem in ciues ſæuitiam exercuit, interficiẽdo ac perſequendo conſummans id quod à Cypſelo fuerat omiſſum. Atque adeo die vno vniuerſas mulieres Corinthias exuit, propter Meliſſam vxorem ſuam. nam quum ad Theſprotos, qui ſunt ad flumen Acherontem, miſiſſet nuntios ſciſcitatum necyomanteon, *id eſt mortuorum oraculum*, de hoſpitis depoſito, Meliſſa apparens negauit ſe indicaturam aut dicturam vbinam depoſitum eſſet collocatum, quoniam ipſa alge-

[1] dato conſilio.

algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cum quibus sepulta fuisset, vtpote non crematas. Cuius rei, quòd vera loqueretur, testimonio foret quò Periander in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quòd ipse cum Melissa quamuis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eò tanquam ad diem festum, quam ornatissimè poterant quum essent mulieres istę, depositis clam satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas vestes* ad foueam comportatas Melissam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterum eosdem misit, tunc ei Melissæ idolum, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinam depositum hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis, Lacedæmonij, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos accessisse Hippiam, tum verò maior nunc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes [1] testamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis, in quo scitote Corinthios vobis non assensuros. Hæc Soficles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum præcipuè Corinthios desideraturos Pisistratidas, [2] quum venissent dies quibus expiare se ab Athenien-sibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Cæteri socij, qui antea silentium tenuerant, audito Soficle, liberius pro se quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obtestariq; Lacedæmonios ne quid agerent noui aduersus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est.

Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessalis Iolchon, neutrum accipere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis Pisistratus, à Mitylenæis eripuerat. Eoq; capto, tyrannum ibi cōstituerat Hegesistratum, filium nothum ex muliere Argiua, qui tamen, qui à Pisistrato acceperat, non tenuit
143 sine prælio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pu-

1 obtestamur vos ne tyrannides in ciuitatibus constituatis. Atq; adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiā contra ius & æquum reducere conemini, scitote nō approbaturos vestrū hoc factū Corinthios.

2 vbi venissent stati dies quibus futurū esset vt illos augerent Athenienses. *Sed dvia & Deus suspectum reddit vel ipsa Vallæ interpretatio.*

gnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regiones, illos refellentes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris esse Æolibus in agrum Ilienſem, quàm ſibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in præliis geſta ſunt, tum illud, quòd Alcęus poeta in prælio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus ipſe quidem fugæ ſe mādans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans in Mitylenen repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atque Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtriq; ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Athenienſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abiit, cuncta agitabat, inſimulando Atheniēſes apud Artaphernem, atq; omnem operā dando vt Athenę in illius ac Darij venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quum accepiſſent Athenienſes, mittūt Sardis nuntios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam conditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarū hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atq; ita animati ſunt Athenienſes eā conditionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. [1] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta, commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deque Perſico bello, quòd neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent, [2] facilesq; eſſent ad capiendū. Hæc ille referens, ea quoq; addebat, Mileſios eſſe Athenienſiū colonos, quos equum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrās quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius [3] enim ei viſum eſt multos decipere quàm vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit, id tamē in triginta millibus Athenienſiū effecit. Itaq; Athenienſes perſua-

1 Quum autem ad plebē acceſſiſſet Ariſtag.

2 expugnariq; facile poſſent.

3 eſſe videtur mult. decip. q. vn. ſi Cleom. quidē Lacedæmonium ſolum fall.

ſi, de-

si, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in re spectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atq; vicum per sese incolentes: ad quos vt peruenit nuntius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus [1] ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutē. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [2] eademq; vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidē, vsq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sanè voluptatem acceperunt: sumptisq; liberis atq; vxoribus, ad mare fuga se propipuerunt: nonnullis eorum præ metu [3] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transmisere. quò postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis sunt in Lesbū transportati, mox à Lesbiis in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniam receperūt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinq; triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesij aliquando [4] pro Eretriis in bello Chalcidensi prestiterant, quum Samij contra Eretrios atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, profectis aliis ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum ciuium Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresium, quod est agri Ephesij, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

1 salutare consilium vobis daturum.
2 vobisq; iam licet incolumes in patriā reuerti: vobis quidē ad mare vsq; : quod autem à mari est, nobis curæ erit. *Q. d. Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis: eò quum veneritis, quodcunque tenere debeatis, curæ nobis erit.*
3 illic remanentibus.
4 Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

Sardis aduenium, easq; occurrente nemine, capiunt, omniaq; eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: quæ res fuit impedimento quominus qui ingressi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræq; arundinaceæ: quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendisset, repentè ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunq; in vrbe erant, vndiq; circumuenti, ex vrbe in forũ confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiã ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc verò ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, cõperiunt Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugã eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorẽ in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuntios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerũt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerãt, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circa vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatem asciuerunt. nam Caunus, quæ prius societatẽ facere recusauerat, vbi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit:

1 repugnante nemine.

2 Ne aut em vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: *quod sequitur videlicet. at Valla iunxit præcedẽtibus hæc, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι, &c.*

140

acceſſit: Cyprij quoq; omnes vltrò, exceptis Amathuſiis, acceſſerunt. Defecerunt autē Cyprij à Medis in hunc modum: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Siromi nepos, Evelthontis pronepos. hic vir, quum ſæpenumero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe, vehemētius vrgere hominem inſtitit. In quo quia nihil proficiebat, obſeruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum ſuis [1] militibus, eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Oneſilus omnibus Cypriis vt rebellarent ſuadebat: perſuaſis cæteris, Amathuſios rebellare abnuentes obſidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, vt ei nuntiatum eſt Sardis captas incenſasq; ab Athenienſibus atq; Ionibus, & huius comparandę claſſis atq; rei cōtexendæ fuiſſe authorem Ariſtagoram Mileſium, fertur, [2] quumprimum hęc audiuit, dixiſſe Iones nihil feciſſe: probe ſciens non fuiſſe illos præ contemptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quinam eſſent Athenienſes. Id quum audiſſet, tum arcū popoſciſſe eoq; ſumpto, ſagittam quam impoſuerat, in cœlum excuſſiſſe: & ea in aerem excuſſa, dixiſſe, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar. Atq; hæc loquutus, cuidam famulorum præcepiſſe vt ſibi ſemper appoſita cœna, ter diceret, Here, memento Athenienſium. Et quum hoc præcepiſſet, accito ad ſuum conſpectum Hiſtiæo Mileſio, [3] quem ipſe diu diſtinuerat, ita eum fuiſſe alloquutus, Audio Hiſtiæe procuratorem tuum cui tu Miletum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe molitum. vitis enim ex altera continēte perſuaſit vt Iones ſequerentur, (qui mihi cōmiſſorum pœnas dabunt) eosq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quidnam ſine tuis conſiliis actum eſt? Proinde vide ne rurſus teipſum in culpam induas. Ad hæc Hiſtiæus, Quódnam, inquit, rex protuliſti verbum? méne conſulere rem quæ tibi ſit quippiam ſiue multum ſiue parū moleſtiæ allatura? Quid mihi quærens iſta facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adſunt quæ tibi? quem tu omnium conſiliorum tuorum communione dignaris? Quòd ſi iſtud quod ais egit procurator meus,

1 Legit στρατιώτων pro στρατιῶται.

2 vbi hæc audiuit, Iones cōtēpſiſſe, (*vel nihil feciſſe*) quippe qui nō impunitam illorum fore rebellionem ſciret. deinde interr.

3 quem à longo iam tē pore detinebat. *vel*, retinebat.

1 Sed ego prorſus fidē his verbis abrogo, Mileſ.

ſic habeto, id eum feciſſe ſuo conſilio. 'Principio rationē iſtam non admitto, Mileſios ac meum procuratorē quippiam rerum nouarum feciſſe aduerſus ſtatum tuum: ſiquid tamen huiuſmodi faciunt, & tu id quod eſt audiſti, rex, intellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum putaſti. nam Iones id agere aggreſſi ſunt poſtquā ego ex ipſorum conſpectu ſum amotus, cuius aggrediendi iam pridem libidine tenebantur: quod ſi ego in Ionia fuiſſem, nulla profectò ſe ciuitas commouiſſet. Proinde nunc properè dimitte me vt in Ioniam contendā, illic omnia negotia tibi in integrū reſtituturus, & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam poteſtatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui ſententia confecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc veſtem, qua indutus in Ioniam deſcendam, quàm Sardiniam inſulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Hiſtiæus fallendi gratia dicebat. quibus perſuaſus Darius, hominem dimiſit, præcipiens vt poſteaquam ea quæ ſpoponderat præſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nuntius de Sardibus ad regem venit, Dariuſque illam rem arcu fecit, & Hiſtiæum eſt alloquutus, Hiſtiæusq; ab eo dimiſſus ad mare ſe contulit, hoc interea omni tempore hæc geſta ſunt: Oneſilo Salaminio Amathuſios obſidenti nuntius affertur

2 Artybium Perſam cū numeroſa manu Perſica, Cyprum aduenare: *Ad verbum, Expectari in Cyprū. id eſt, Eſſe in Cyprum aduentu expectari. Valla autem hic προσδέκιμον cum δεκίμου confudit.*

2 Artybium virum inter Perſas eximium cum magna vi Perſarum curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, Oneſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui nō diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe ad eum ſe contulerunt. Et quum Cyprum tenuiſſent, Perſæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terreſtriq; itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus claſſe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprij optionem damus cum vtris dimicare velitis, cum Perſis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Perſis acie confligere, iam tempus eſt è nauibus egrediendi, & in acie ſtandi, vt nos veſtras ingreſſi naues, cum Phœnicibus dimicemus: ſin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum opus eſt eligatis, vt quantum in nobis ſitum eſt, Ionia

atque

atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos misit ad mare tutandum, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in terra confligeremus. Itaque vbicunque quidem collocabimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscentes, viros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac Soliensium. aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum (erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alioqui solertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybij equum edoctum sese erigere, & pedibus simul atque ore [2] eum in quem agitur, perficere: proinde tu propere inita ratione dicito vtrum malis obseruare, equúmne tibi feriendum, an ipsum Artybium. Ad quem seruus suus, Ego verò, inquit, rex, paratus sum & vtrunq; & alterutrũ, & omnino quicquid imperaueris, facere. promã tamen quod rebus tuis esse cõducibilius sentiam, regem ac ducẽ oportere cum rege ac duce certare. siue enim talẽ occidas, decori tibi fore: siue (quod secundũ est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiũ mali esse. nos verò famulos cum famulis hostium debere confligere. Nam quod ad equum attiner, non est causa cur eius artificium extimescas. recipio enim tibi cum posthac aduersus neminem se erecturũ. Hęc illo loquuto, mox exercitus cõflixere terrestres nauales q;. & classe quidẽ Iones eo die strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamen præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursum est, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi Artybius equo cui insidebat in Onesilũ inuectus est, Onesilus (vti cõuenerat cũ satellite) ipse inuadẽtẽ Artybiũ ferit, eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutũ eos iactãtis, *fal: e pereutius* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ imperator illic vnà cũ equo corruit. Cæteris aũt pugnãdo occupatis, Stesenor Curij tyrãnus, nõ parũ circa se copiarũ habẽs prodidit socios Curiẽtes. (hi Argiuorũ coloni dicũtur esse.)

1 Nos itaque vbi collocati sumus, vt oper. *vel, In meo re quod nobis iniunctum est.*

2 audaciæ plenus. *vel, Animosus. vel, Magnos spiritus gerens. Sed rectius* λημᾶν & *quam* λήσειν.

3 eum in quẽ impetum faciat, incidere, *vel, Eum in quem feretur, aut insurgat, conficere. quod melius respondet verbo* κρατήσειν.

Post horum proditionem, statim Salaminij, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cypriis superiores extitere. Horum acie in fugam versa, cum alij multi occubuere, tum verò Onesilus Cherſis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon Athenienſis Cyprum profectus inter tyrannos maximè versibus celebrauit. Oneſili caput Amathuſij, quoniam ipſos obſederat, exciſum in oppidum retulerunt, ac ſupra portas ſuſpenderunt. Quod ſuſpenſum quum iam exinanitũ eſſet, ingreſſum apum examen fauo referſit. ea de re oraculũ Amathuſiis (nam oraculum conſuluere) redditum eſt vt depoſitum caput humarent, Oneſiloq; quotannis tanquã heroi ſacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathuſij ad meam vſq; memoriam faciebant. Ione, & alij qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Oneſili perditas, & cæteras Cypriorũ vrbes obſeſſas præter Salaminem, eam autem Gorgo priſtino regi Salaminios reſtituiſſe, in Ioniam redire maturauerũt. Ciuitatum autem Cypriarum diutiſſimè obſidionem Soli pertulit, ſed eam Perſæ quinto menſe quàm obſidere cœperũt, circumſuffoſſo muro expugnauerunt. Ita Cyprij, quum annum liberi fuiſſent, denuò in ſeruitutem ſunt redacti. At Dauriſes, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeesq; & Otanes, atq; alij Perſarum duces, & ipſi filias Darij in matrimonio habentes, perſequuti eos Iones qui aduerſus Sardis expeditionem fecer[illegible], poſtquam in naues repulerunt prælio victos, dehinc inter ſe partiti ſunt vrbes quas expugnarant. Dauriſes quidem conuerſus ad vrbes in Helleſponto ſitas, cepit Dardanon, cepit Abydum & Percotem, Lampſacum & Pæſon, ſingulas diebus ſingulis. Cui à Pæſo ad vrbem Parion contendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus ſentientes, à Perſis defeciſſe. igitur conuerſo itinere ex Helleſponto aduerſus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Carij, ad columnas quæ albæ dicuntur, conueniunt, atq; ad amnem Marſyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Cariis, multę ſunt à multis dictæ ſententię: ſed optima omniũ, meo iudicio, à [1] Pixodora

146

1 Pixodora

xodora Mausoli filio, viro Cindyensi, qui Syennesis Cilicū regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur vt transmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoste congrederentur, vt sublata spe retrò fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur 'meliores quàm natura essent. Verùm hæc sententia non peruicit, sed illa, vt Persis potius à tergo Mæander esset, vt si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes, abire non possent. Post hęc quum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium cōseruere cum Persis acre atq; diuturnum: ad postremum præ multitudine hostium terga vertunt. Quo in prælio, Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atq; sacrum lucum platanorum. Soli autem ex iis quos nouimus, Cares sunt qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares quum se recepissent, de salute consultabant, vtrū sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio venere Milesij cum sociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cum inuadentibus Persis concurrunt: & quum diutius quàm prius dimicatum esset, fugantur, multis cæsis, Milesiorum præcipuè. Post acceptam calamitatem hanc Cares copiis reparatis ' repugnauerunt. Audientes enim vrbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in via quæ in Mylassa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio viro Mylassensi. In eas insidias Persæ nc ctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Persæ. Hymees autem (qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui aduersus Sardis militauerant) ad Propontidem conuersus cepit Cion Mysiam. Hac expugnata, audiens Dauriscm relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitum, cepitq; Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas ' qui à priscis Teucris relicti fuerant. Et ipse quidem Hymees, quum has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortē obiit.

1 fortiores. *vel, magis strenuos.*

2 *pro, Pugnam instaurarunt. vel, Denuo pugnarunt.*

3 qui ex priscis T. rel. fuerant. *vel, remanserant.*

Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Æolidem delecti imperatores. cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia verò Cumam. Quibus oppidis captis Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbassetIoniam, & magna negotia confudisset. Itaque cernens hæc vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, consulebat satius fore eis, si Mileto expellerētur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, vir logopœos, negabat coloniam alterutro deducendam: sed, si Mileto eiicerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia Præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntariis in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quàm conceſſerat. Ex ea profectus, dum vrbē obſidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametſi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus eſt.

1 *cum eis* deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si fortè Mileto expellerentur, anne agitur se coloniam in Sard. an in Myrc. Edonorū ducere oporteret, quā Hist. *Vbi autem Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video nisi ex ὑπαίχιον fecerit ὑπαιχιον.*

2 historicus.

3 *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, vt Miletus viri illius sit nomen, quū in nostris exēpl. sit duntaxat Pythagoræ.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTUS, qui inscribitur ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis authoritate oppetiit. Histiæus autem Mileti tyrannus, [1] à Dario commeatū adeptus, Sardis venit. eò quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, [2] Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiçe sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autē sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiçus tanquam rei gnarum veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximam in illius potestatē redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmisisset, à Chiis in vincula coniectus est, [3] exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas moliendas: sed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hostis esset, hominē soluerunt. Ibi interrogatus Histiçus ab Ionibus cur ita promptè Aristagoræ vt à rege deficeret [5] delegasset, & tāta clade Iones affecisset, [6] nō dixit causam penes illos meritò fuisse, sed regē Dariū constituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniā transferre, & Iones in Phœnicen, & hac causa literas ea de re se misisse. *Quibus verbis*, [7] quū nihil omnino rex cōstituisset, ipse Iones terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erāt, literas dat, tāquam secū antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntiū quendā Hermippum Atarniteū. Eas Hermippus non iis ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni.

1 a Dario dimissus,

2 Artapher nes illū astutè respondere videns, dixit, vt qui veram defectionis causam comperta haberet:

3 rege Dario decepto: in cuius potestatem cum Sard. inf. max. se redacturū esset pollicitus, subiit pr.

4 iudicantibus, *vel, existimantibus*

5 per literas (*vel per nūtios*) suasisset, *aut imperasset*,

6 veram causam illis minimè exposuit,

7 quum rex hęc *facere* minimè deliberasset,

Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Hiſtiæus mittebat, & quæ viciſſim à Perſis ad Hiſtiæum reſponderentur, ſibi dare. Ita rebus palàm factis, Arthaphernes de multis Perſarum ſupplicium ſumpſit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Hiſtiçus autem hac ſpe lapſus, exoratis Chiis, Miletum reductus eſt, Sed Mileſij, libenter etiam Ariſtagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote guſtata liberrate. [1] Hiſtiæus ſub noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in fœmore vulneratus eſt. Ita reiectus à patria ſua, rurſus ſe recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas ſibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [2] Leſbiiſque vt ſibi traderent naues perſuaſis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique ſubſidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui ſe paratos obſequi ſibi aſſentiebantur. Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agentibus aduerſus ipſam Miletum ingens exercitus hoſtium claſſiarius pariter & terreſtris [3] in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in vnum copiis cuncti in eã contendebant, minoris cętera oppidą facientes. Inter claſſiarios promptiſſimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens ſubacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduerſus Miletum & cæterã Ioniam venturos quum accepiſſent Iones, miſerunt ſuos quique primores ad commune Græciæ conſilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, viſum nullas debere terreſtres copias aduerſus Perſas contrahi, [4] ſed Mileſios mœnia per ſeipſos pro viribus tutari, cæteros claſſem inſtruere nulla naui prætermiſſa. Inſtructaque claſſe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam eſt inſula, vrbi Mileſiorum obiacens. Poſt hæc impleris nauibus Iones præſtò fuerunt, comitantibus Æolibus [5] qui incolunt Leſbum: atq; ita aciem inſtruxerunt: Cornu quod erat aurorã verſus, ipſi Mileſij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenſes erant, duodecim cum nauibus: Miuſij cum tribus nauibus. His contigui Teij, decem & ſeptem cum nauibus: Chij cum centũ. Vltra hos locati erant Erythræi

1 Atque adeo Hiſtiæus ſub-

2 quumque Leſbiis vt ſibi naues darent perſuaſiſſet, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantiũ nauigarũt. Ibiq; ſubſidẽtes nauigia q. e. P. pr. intercipiebant, præterquam eorum qui ſe Hiſtiço paratos obſequi dicebant.

3 expectabatur.

4 ſed è mœnibus Mileſios hoſtiũ impetum pro viribus propulſare: claſſem autẽ inſtruere, &c.

5 quicunque agrum Æoliçum incolũt:

thræi & Phocenſes: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenſes verò cum tribus. Phocenſibus adhærebant Leſbij cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum verſus. In ſumma, omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues Barbaræ verò, numero ſexcentæ: quæ vbi & ipſæ in agrum Mileſium venere, omnisque ei peditatus adfuit, tum verò duces Perſarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos ſuperare, néve Miletum, niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, ſimulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ ſubeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Ariſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduerſus Miletum militabãt, horum quicunque aderant conuocatis, ita verba fecerunt,

» Viri Iones, [1] qui veſtrûm de domo regia bene meritus eſt,
» nunc appareat. Suos enim populares quiſque veſtrûm co-
» netur abducere à reliquis ſociis, eliciendo illos hac pro-
» miſſione, nihil eos quod rebellarint, moleſtiæ ſenſuros,
» nullas eorum vel ſacras vel priuatas ædes incenſum iri, ni-
» hil violentius quam antea paſſuros: ſin minus iſta facere
» ſed omnino decernere prælio voluerint, hæc eis damna
» dicite euentura, quæ certè euenient: ipſos prælio victos in
» ſeruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis caſtrandos,
» virgines in Bactra aſportandas, terram aliis tradendam.

Hæc loquutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctem ad ſuos quiſque populares denuntiatum miſerunt. Iones ad quos ij nuntij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, ſibi quiſq; ſoli illa à Perſis denuntiari exiſtimantes. Hoc, ſimulatque Miletum Perſæ applicuere, geſtum eſt. Mox quum ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis ſententiæ dicerentur, Dionyſius Phocenſis dux ita

» loquutus eſt, Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ
» ſunt, viri Iones, vt aut liberi ſimus aut ſerui, & quidem tan-
» quam fugitiui, ſi vultis deuitare calamitates, ſubeundus
» eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus
» liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine
» receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quo minus pœnas

[1] nunc exſtet alicuius veſtrûm in regiam domũ beneficia.

regi rebellionis detis. Sed assentiamini mihi, & vosmet ipsos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concursuros hostes, aut si concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille classem assiduè in cornua producens, vt remiges exerceret, subinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei naues in ancoris stare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad septimum vsque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, vtpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum soli afflictati inter se dixere. Quo nos deorum offenso ista patimur? qui desipientes ac mente capti viro Phocensi superbo tres naues habenti, omnino nos permisimus, eumque toleramus? quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri videntur. quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo seruitutem, si qua futura est, expectare, quàm præsenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter se loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, sed tentoriis more militari in insula defixis frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuntium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans vt à sociis deficerent, quũ præsertim non fieri posse videretur vt regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darij classem superassent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occasionem, vbi primùm viderunt Iones negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. Æaces autem, cuius orationem admisere Samij, filius Syloſontis Æacis filij fuit, Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Iones cœperunt, Ionesque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, præliumque confertum, tunc quinam Iones ignaui, quive egregij fuerint, haud queo pro comper-

* quicunque futura est.

comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cum Æace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samumque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt dimicaruntque, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo exfacto commune Samiorum cõcilium eis donauit vt ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum virorum, in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbij videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samij. [1] Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chij præcipuè circumuenti sunt, & quia nolebant perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictũ est) centum naues quum pręberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerẽt
349 permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicauerunt, donec complurib⁹ captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerunt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terrę nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent. quos armatos Ephesij ingressos agrum suum videntes, quũ de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, vniuersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosq; interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciens eum cum cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicen: vbi nauibus onerariis spoliatis, raptaque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormentorum admoto

1 Quin & Ionũ bona pars idẽ faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterunt, Chij asperrimè tractati fuerunt; quippe qui egregia facinora ederẽt, nullumq; laborẽ detrectarent. Qui (vt sup.

eam ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atq; diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoq; commentrix operum Milete malorum,
Permultis cœna & præstantia munera fies.
Crinitusq; pedes tua pluribus abluet vxor:
Nostri erit ast alius delubri cura gemellis.

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erãt, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, templumque quod erat in geminis, & delubrũ, iuxta oraculum deflagrarunt. Pecuniarum autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt, quos rex Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in vrbe Amba ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [2] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesij qui puberes erant capita deraserunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hę præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permoleste tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulã quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto ne quis postea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis

1 funditus euerterunt

2 Milesiis autem in hunc modũ à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiam parem nõ rependerũt. Siquidẽ Sybari olim à Crotoniatis capta, Milesij omnes puberes capita rasitare instituerũt, ingentemq; luctum præferre ob calamitatem Sybaritarũ. duæ .n. illæ ciuitates omnium quas nouimus maximè inter se hospitio coniunctæ fuerunt. Non sic autem Athenienses vt Sybaritæ: qui quum manifestaalioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissẽt, insuper Phrynicho tragœdiam de Mileto capta scribente per scenicos; edente, quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis autorem mille drachmis mulctarunt, tanquam proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Eud. hunc locum interpret.*

Milesiis desolata est. Samiis autē iis qui aliquid habebant, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnam naualem consilio, visum sit, priusquam eò tyrannus Æaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Æaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Iones ad Pulchrum littus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorū quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samij cum iis qui effugere Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iāmq; appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vnà cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere finerent, & Zanclam occuparent viris desertā. Samij persuasi Zanclam occuparunt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelę tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, eosq; in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus
150 publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt [1] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quanquam plerosque Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat, [2] quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [3] beatus apud Persas excessit è vita. Samij itaque Medis liberati, Zanclam vrbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt.

1 dimidium toti⁹ supellectilis & mancipiorū quæ in vrbe essēt, ipse hab.

2 ex quibus Zanclæis trecētos qui pti. mores inter suos erant.

3 prædiues

Cæterùm post nauale prælium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis Æacem Syloſontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quòd in pugna nauali à sociis defecisset. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum gestis. itaque negotiis ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius præsidio non reciperetur, congressus, per multos eorum interfecit: simulq; cæteros Chios, vtpote ex pugna nauali malè affectos, subegit, quodam ex eorũ oppidulo cum Lesbiis progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænuntiari. etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa cõtigerant: vnum, quòd ex choro centum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonagintaocto pestilentia absumptis: alterum, quòd sub idem tempus, paulò ante nauale pugnam tectum supra pueros literas discentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna nauali, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem nauali pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui [1] Chios iam exhaustos facilè ad excidium deduxit. Histiæus autem illinc cum multa Ionum & Æolũ copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nũtiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [2] quòd copias suas formidabat, traiecit in prouinciã Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Perſa, non parui exercitus dux,

1 Chios iam malis confectos facilè subegit.

2 quòd eius copiæ sibi metuerent.

dux: qui cum Hiſtiæo egreſſo in terram, certamine commiſſo, & ipſum Hiſtiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hunc autem in modum captus eſt Hiſtiæus: Dum Græci cum Perſis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perſtarent, mox equitatus emiſſus in Græcos impetum dedit. quo ex facto verſis in fugam Græcis, Hiſtiæus haud credens ob præſentẽ noxam ſe interfectum iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus eſt: qui vt fugiens capiebatur à quodam Perſa, vtq; ab eodẽ erat transfodiendus, ſeſe Mileſium Hiſtiæum eſſe, lingua Perſica vtẽs indicauit. Quem opinor, ſi ſeruatus ad regem Darium perductus fuiſſet, nihil tale fuiſſe paſſurum, [1] remiſſa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néve fuga elapſus apud regem magnus rurſus exiſteret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus qui ceperant eum, Sardis perductum, in crucem ſuſtulerunt, *tamen truncum. nam* caput ſale conditum Suſa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerãt, quòd hominem viuum in conſpectum ſuum non adduxiſſent, iuſſit Hiſtiæi caput eos elotum atq; obuolutum ſepelire, tanquam viri de ipſo ac de Perſis bene meriti. Ita res Hiſtiæi ſe habuerunt. Perſarum autem nauticę copię circa Mileſum hybernãtes, altero à profectione anno haud difficulter inſulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Leſbum, Tenedum: quarum inſularũ vt quanq; capiebãt, [2] euerriculabant. Euerriculant autẽ hunc in modum: [3] Viri manum mutuò tangentes, à mari aquilonari ad auſtrale pertranſeunt: poſt hæc omnem inſulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoq; in continente vrbes Iades eadem ratione, prętерquam quòd non euerriculabant homines. neque enim non poterant. Hìc autem non falsò ceſſerunt ea quæ duces Perſarũ minati ſunt Ionibus, quum ex aduerſo caſtra haberent. nam poſtęaquam potiti ſunt vrbibus, formoſiſſimos quoſquę puerorum ſeligentes caſtrauerunt, exectis teſtibus faciẽtes eunuchos: virgineſq; forma præſtantiſſimas ad regem tranſportarunt: & ſuper hæc, vrbes cum ipſis templis cremauerunt. Ita tertiò Iones ſunt in ſeruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Perſis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quę ad

1 Sed Darium culpã ei fuiſſe remiſſurũ.

2 Tanquã in ſagenam includebant.

3 Vir manu viri prehẽſa. i. *Prehẽſis mutuò manibus. Gall. Se prenas tous par la main.*

læuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria & Byzãtium. Quorum Byzantij, & qui vlteriori in littore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidem aduentum Phœniciæ classis, sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique vrbem Mesambriam condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemoraui incensis, ad Præconnesum & Artacen se conuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se Oebari filio Megabyzi qui Dascylij præses erat, dedissent. Cęteras Chersonesi vrbes (prętęr Cardiam) Phœnices subegerunt, quarum vsq; ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperij author fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebant, quum ab Absinthiis bello vexarẽtur, reges suos, vt de bello cõsulerent, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terram deducendæ eum authorem asciscerent qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram viam ingressi, per Phocenses atq; Bœotios iter fecerunt. à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [2] Tethrippothrophi, [2] ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Athenienſi, cuius author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suę vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neq; tela, homines inclamauit: accedentibusque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oracula, precesque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, cõfestim persuasus est, vt qui pertęsus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: protinusque

1 *Vide quod paulo post dicit de palma quadrigario curriculo reportauerat. ibi enim est ὁλύμπια ἀνῃρηκὼς τεθριπποτρόφῳ, vt hic οἰκίης τεθριπποτρόφου quod (vt verba sonant) significat, Ex familia quadrunges equos alẽte. vel, equos ad quadrigarium cursum. Ex quo videtur voluisse lectores splẽdorem opulentiamq; domus colligere.*

2 Lõgius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriũdus, at propiꝰ repetita, Atheniẽsis, quum Philæus Æaci filiꝰ, ex hac familia primus Atheniensis fuisset.

tinusque Delphos se cōtulit oraculū consulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubēte Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmā reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, assumptis Athenienſiū voluntariis quibusq; ad expeditionē ineundam: & vbi locum illum tenuit: ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Cherſonesi isthmum, *id est breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præsepsit, ne ab Abſinthiis regionē incurſantibus infestari posſet. ſunt autē isthmi sex ac triginta ſtadia. ab hoc autem isthmo introrsus, omnis Cherſoneſus quadringētorum viginti ſtadiorū est longitudinis. Miltiades igitur, interſeptis faucibus Cherſoneſi, atq; hoc modo Abſinthiis cohibitis, primis cęterorū Lampſacenis intulit bellum: illi diſpoſitis inſidiis eum viuum cepere. Ea re Crœſus Lydus audita (erat aūt Crœſo Miltiades charus) per nuntios Lampſacenis præcepit vt hominē miſſum facerent: alioqui ſe illos in morem pini extriturū cōminatus est. [1] Hac oratione nutantibus Lampſacenis, quid ſibi vellet quod Crœſus minabatur ſe illos in morem pini extriturum, vix tandē quidam è maiorib. natu intelligens, quid illud eſſet expoſuit, inquiens, pinum ex omnib. arboribus ſolam eſſe quæ exciſa nullam ſobolē remittat, ſed prorſus emoriatur. Ea propter veriti Crœſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadē remiſerunt. Ita Miltiades ob Crœſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, imperium atq; opes tradidit Steſagoræ, Cimonis ſui è matre germani filio. Cui defuncto Cherſonitæ vt mos est cōditori vrbis, ſacrificant, certamenq; equeſtre ac gymnicum ſtatuto tempore celebrant, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante autē cum Lampſacenis bello, cōtigit vt Steſagoras quoq; liberis orbus decederet, apud curiā percuſſus ſecuri in capite à quodam qui ſe transfugā verbis ſimulabat, ſed re ipſa [2] quam hoſtis erat atrocior. Steſagora hunc in modum defuncto, tum Piſiſtratidæ Miltiadē Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas in Cherſoneſo res dimiſerunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquā non ſanè conſcij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit

1 *Hæc Valla non è ſuo addidit. nam in vulgato quidem edit. desunt, in vet. aūt cod. leguntur hæc verba:* πλανωμένων δὲ Λαμψακηνῶν σφι ταῦτα λέγοντα, τί θέλει τὸ ἔπος εἶναι τὸ ὑπὸ Κροίσου πείλησε ὁ πίνος πρόσωθεν ἐκτρίψειν. *qui error ex repetitione eiusdē verbi ἐκτρίψειν contigit, librarij oculis alterū transilientibus.*

2 hoſtis erat & temerarius. *vel, et ira præcipitus, ad verbum ſubſequitur.*

cõmemorabo. Miltiades vt venit in Chersonesum, [1] domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Chersonitæ, vndiq; ex omnibus ci- 153
uitatibus principes congregati sunt ad lugendũ cum Miltiade fratris necẽ. Hi postquam venerunt illuc, in vincula coniecti sunt, & Miltiades Chersonesum obtinuit, [2] cõductis auxiliariis: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit vxorem. Quẽ etsi nuper illuc profectum, tamẽ non mediocria, sed grauia tamẽ negotia exceperunt. nam tertio quam hæc gesta sunt anno è Chersoneso profugit, nõ auus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vsq; Chersonesum processerant. Illis digressis eum rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tũc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinq; cum triremibus (quas præsentibus facultatib. impleuerat) Athenas nauigauit, soluens ex vrbe Cardia. Qui dum per sinum Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumuentus, ipse quidẽ cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit, quintam verò Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, nõ ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regẽ perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiã inituros: quoniã Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset vt Iones Scythis rogãtibus soluta rate domũ abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Dario tantũ abest vt quicquã mali fecerit, vt permultis eũ bonis affecerit, donauit enim domo, facultatib[9], vxore etiã Persida: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas cẽsentur. Miltiades autẽ ex Imbro Athenas peruenit. [4] Neq; hoc anno

[1] Suspectus est hic locus in vulgat. edit. & mihi quoq; est potius vitiosus, quod hic accipiendum fuerit pro vltionem moliens.

[2] quingẽtos alens auxiliatios.

[3] Huic Cimonis filio Miltiadi, quũ nuper in Chersonesum venisset, molestiæ maiores quam antea contigerunt. tertio enim quam hæc gesta sũt anno, à Scythis fugatus fuerat. Iam quũ Scythę Nomades a rege Dario irritati cõferto agmine ad hãc Chersonesum vsq; progressi essent, illis inuadentibus obsistere non ausus, è Chersoneso aufugit, donec post Scytharum discessum, eum Dolonci reduxerunt. Hæc inquã tribus ante annis contigerunt quàm ista ei euenerunt. Tunc enim quùm Phœnices &c. *Lego autem ex vet. cod.* τὸν κρηθλαδόντων *pro* κρηθέντων *in priore loco: vt sit* κρηθλάμβανεν ἄλλα τῶν κρηθλαδόντων πρ. χαλ. ι. κρηθὲν ἄλλα *eo sensu quo pythia dicit* τῶν τότε μὲν κρηθέντων. *Illud autem* ἐφυγε Χερσόνησον, *fortasse interpr. Chersoneso exulabat: quo videlicet cum illum cõgredi ausus nõ esset.* ut interpretationi quadrat κρηθὲν ἐχθρὸν.

[4] Neque hoc anno vlla Persis aduersus Iones contentio extitit: imo magno Ionum commodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet.*

quicquam

quicquam est à Persis amplius in Ionas sęuitũ, sed benignè sanè cum eis actũ. Hoc anno Artaphernes Sardiũ præses, accitis hostiũ nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, de tradẽdis mutuò iis qui iniurias intulissent: né ve quid inuicẽ ferrent aut agerẽt. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellãt) regiones diuisit: regionatimque vectigal instituit quod regi penderẽt: quod vectigal ab Artapherne institutũ, ad meã vsq; ætatẽ qui illic fuere perpẽderunt, eadẽ penè qua prius cõditione institutum. Et hæc quidẽ illis pacata erãt. Cæterùm ineunte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobriæ filius, adhuc adolescẽs, & recẽs in matrimoniũ accepta Darij filia Artozostra, ad mare descẽdit, permagnas ducens peditũ classicorumq; copias. Qui cum exercitu post quã in Siciliã peruenit, ipse conscensa naui cũ classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespõtum ducẽtibus. Posteaquam autẽ præteruectus Asiã in Ioniam peruenit Mardonius, mirã hic rem ego referam iis Gręcis qui non assentiuntur, Otanẽ inter septẽ Persas suasisse potiorẽ esse Persis statum populare, abdicatis tyrãnis. Mardonius statum populare in ciuitatib. cõstituit. his actis, in Hellespontũ ire cõtendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditat, eas copias traiecit Hellespontũ, perq; Europã iter Eretriam versus atq; Athenas faciebat. Hę igitur ciuitates prętextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Gręcarum ciuitatũ subigere. Nã & classe Thasios nec manũ ex aduerso leuãtes subegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iã seruiebãt, in seruitutẽ redegit. etenim quæ citra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hęc classis è Thaso transmittẽs, ac terram legens, ad Acanthum vsq; processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circũuertit, ventus aquilo vehemẽs atq; admodũ atrox & intolerandus dicitur in eã ingruisse, nauiumq; pleraſque in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare nescirent, partim quod perris allisi, (nam sæuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidẽ exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in

1 vt rationi iniuriarũ mutuò reddendę obnoxij essent, vtque à mutuis direptionib⁹ abstinerent. *vel, vt iniurias mutuò persequi ex iure possent.*

2 Mardonius enim abdic. tyrannis, *vel abrogato tyrannico imperio*, ita tum pop.

3 prætextus expeditionis erant:

4 in Athon propulisse, & ex nauib. quidẽ trecentas, ex hominib⁹ supra viginti millia interisse. Quum enim feris abundantissimum sit hoc mare quod circa Athon, *(id est, hæc maritima pars quæ est circa Athon)* alij à feris rapti, alij pertis allisi; alij, quod natare nescirẽt, nõnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex.

Macedonia ſtatiua habentem Thraces Brygi ſub noctem inuaſere, & cum alios multos ex eis occiderũt, tum ipſum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen ſeruitutem Perſarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis deceſſit quàm illos in ſuam redegit poteſtatem. His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduerſus Brygos in exercitu terreſtri, tum ob maiorẽ quã in claſſe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter geſta rediit in Aſiam. In ſequenti anno Darius ante omnia Thaſios à vicinis inſimulatos tanquam defectionem molientes, miſſo nuntio iuſſit diruere muros, & naues in Abdera tranſportare. nam Thaſij, vt qui ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouentus magnos habebant, [1] pecunia multa vtebantur cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continentia atque ex metallis. ex foſſitia quidem metallorum aureorum materia, [2] ſeptuaginta talentorum: ex Thaſiis autem metallis minus, ſed tamen ita frequenter, vt ſi Thaſij forent immunes tributorum, fuerint eis in ſummam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, &, quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipſe quoq; inſpexi, [3] & tamen longè admirabiliora fuere quę Phœnices ij qui cum Thaſo eam inſulam condiderunt, inuenere: quę inſula ab hoc Thaſo Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thaſi Phœnicea metalla ſunt inter locum qui vocatur Ænyrorum & Cœnyrorum ſita: atq; e regione Samothraciæ ingens mons indagando euerſus eſt. Et hoc quidem huiuſcemodi eſt. Thaſij autem iubente Dario, & muros ſuos diruerunt & naues omnes in Abdera tranſportarunt. Poſt hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnaréne ſecum an ſeſe dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terram & aquam petere iuſſos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias ſibi maritimas ciuitates mittit, imperãs longas naues fieri, & hippagogas, *id eſt naues quibus equi feruntur*. Dum hæc iſti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perſes pręceperat petentibus, terrã multi in continente populi dederunt: inſulani quoque, cum alij omnes,

1 pecuniã *quã ex illis magnis prouentibus habebant*, impendebãt in compingendis.

2 octoginta

3 ex quibus admiratione digna erãt ea potiſſimum quæ Ph.

155

omnes, ad quos eadē petituri legati accessere, tum verò Æginetæ. Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam Æginetas, vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent.

Itaque libenter occasionem contra Æginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciam prodidissent. Ad hāc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarū rex, Æginam trāsmisit, animo præcipuos eius rei authores comprehendendi. Conanti autem illos comprehendere cum alij Æginetę intercessere, tum præcipuè Crius Polycriti filius, [1] negans eum gauisurum si quem abduceret Æginetarum. nam id eum facere sine communi cōsilio Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [2] epistola Demarati. Eum Cleomenes ab Ægina discedens interrogauit quod ei nomen esset. Ille respondit quòd erat Crios, *id est aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquam occursurus magno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarū, sed ex familia inferiore, quæ tamen alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quàm quòd familia EVrysthenis, quòd primigenius esset, nōnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij, nulli poetarum assentientes, negant se in eā quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnāte, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo pòst Aristodemi vxorem nomine [3] Æginam, (quā dicunt fuisse filiam AVtesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Therſandri, qui fuit Polynicis filius) peperisse geminos: [4] eisq; natis Aristodemū morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius, vt lex iubebat. Sed nescietes vtrum puerorum eligerent, quum essent similes ac pares: id quum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percōtatos genitricem, eaq; negante se dignoscere, sed dissimulāte, quòd videlicet (vt credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitātes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatum

1 *id est. Negat eum impunè quēquam Æginetarum abductorum.*

2 mandato

3 Argiuam

4 Aristodemum autē liberos hos intuitū morbo decessisse.

quid in eā agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunq; puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirēt, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibaretq;: quam si deprehenderēt eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternādo erraret, palā fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & vt isti aliam rationem inirent. Ibiq; Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentesq; illam præferētem alteri primigeniū tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceq; alendū curasse, imposito ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseueraſſe. Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. At hęc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges vsque ad Perseum Danaes à deo genitum, recenseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetij, quòd nullū Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectam rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisij filia retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorienſium [1] ex Ægypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisij [2] recensere ad progeniem Persei nihil attinet: eosque (quemadmodum Græci aiunt) Ægyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum Ægyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quæ verò alij nō attigerunt, eorum faciemus mentionem. [3] Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæ-

1 Ægyptios fuisse indigenas.

2 nullam habere cū Perseo cōsanguinitatem.

3 Has dignitates: *vel, hos honores*

Lacedæmonij & Iouis cœlestis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vtrid nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi erant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœna reges discumbant, & iis primis distribui incipiat vtriq; eorum duplum omnium quàm ceteris conuiuis: libaminaque immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est ex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideat. Liceatq; quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. (sunt autem Pythij qui Delphos ad cõsulenda oracula mittuntur, quiq; publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ Phœnices, *id est semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam honorentur. [4] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eine cui mater, an cui pater desponderat: necnon de viis publicis: & si quis adoptiuũ filium [5] facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui constat ex duodetriginta senibus: si eò non accesserint, eorum maximè propinqui duo senatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Viuentibus hęc regibus à republica Spartiatarum tribuuntur. ista, defunctis: Equites per vniuersam Laconicam obitum regis

1 Quoties in expeditionẽ proficiscuntur, vtant.

2 & vt primi in libationis locum obtineant, coriaque immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoq; calendis, & septimo quoque die mensis ineuntis, victima perfecta vtriq; illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem ipsum τέλειον, (id est, ad verbũ, perfecta victima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) varie exponitur.*

3 Liceatq; illis quos velint ex ciuibus proxenos cõstituere. *vel creare. Erant autem proxeni qui totius vrbis nomine hospitio excipiebant qui ex aliis ciuitatibus aduenirent, tuq; quacunq; poterant humanitatis officia præstabant.*

4 Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *vel asseruentur* Vt soli reges de his solis iudiciũ ferant de virgine ad quam tot ab hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorẽ ducere debeat, si pater eam nõ desponderit. *ad verbũ, qui obueniat illam habere. i. in quem cadat. Sic Gall. A qui il vient. pro, à qui il tombe.*

5 facere velit, vt coram regibus faciat. *id, in conspectu regum.*

enuntiant: fœminæ per vrbem circumeuntes ollas pulsant. quumq; hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadē autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam pleriq; barbarorum eodem ritū in mortibus regum vtuntur. Siquidem, posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum posteaquam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frōtes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulachrum quum expressērunt, in toro bene strato efferunt. cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusque magistratuum consessus, sed luctus continens. In hoc quoq; cum Persis isti conueniunt, quòd defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est omnibus ciuitatibus tributū quod debebant remittit. Cum Ægyptiis etiam Lacedæmonij in hoc cōgruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem aliis insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem autem tunc quum apud Æginam esset, communi Græciæ bono, operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quū è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorē, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuib. maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc nulla forma præditam esse cernens

mortuo rege Lacedæmoniorū, cogūtur prosequi funus aperto pectore toti Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis. *Ita Camer. hunc locum interpret.*

nutrix

855 nutrix sua, idque parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Hælenæ templum. quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quumque negaret nutrix se id facturam, quòd infantem parentes sui vetuissent ostendi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. [1] magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. atque ab eo pristinam speciem decidisse, Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titulatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quã ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, [2] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter hoc vnum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, [3] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariston repudiata secunda, duxit vxorem. [4] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Aristo, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem vtique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, id est

1 nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantẽ à se conspici, eiq; indè ostẽdisse. Hàc autẽ. caput puellæ demulc. dixisse, &c.

2 illius vxorem abducere studebat.

3 eam abducere permisit.

4 quæ intra breuius temporis spatiũ, & non exact. *Id est, Intra breuius quam decem mensium spatium.*

A populo votis petitus, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus regum probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer insimulabatur, cum antea quòd ab Eleusine abduxisset exercitū, tum eo tempore quum aduersus Æginetas cum Medo sentiētes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum vrgere Cleomenes componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Æginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quòd quum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta vxore, ac retenta. ob hanc causam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, contra Demaratū iurauit, negás eum rite Spartanorū esse regē, quòd Aristonis filius nō esset, deinde quod iurauerat instituit cōfirmare: quòd Ariston aliquādo dixisset, quum ei nuntiasset famulus suus filium ei natum, & mensēs conferens, iureiurādo negasset illum esse filium suum.

s vicisci

Huic verbo insistens Leutychides pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdem ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius nécne. Ibi Cleomenes, quum ex ipsius erga Pythiā prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt persuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, sciscitantibus iis qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. quæ tamen res sequenti tempore palàm facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Periallæ honores abdicata est. Hactenus

a *In Græco exemplo pro ἀνοίγω legendum videtur* ἀνοσίῳ, *cuius dictionis alibi passim reddetur.*

quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd cum eiectus regno gereret magistratum, adesseteq; spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus deridendi insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret 'qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægrè ferens Demaratus, respõdit se vtrunque expertum, illum verò non: & eam interrogationem Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit. confestimque præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersiit: quæ quum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter conuitia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiusque me filium esse. qua de re ego te audiens obsecro vt verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur feceris, non sola feceris, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium 'Aristoni fuisse genituram ad filios procreãdos. nam si fuisset, priores vxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam 'precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domũ Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad me venit, quod posteaquã mecum concubuit, 'corona quam gestabat me circundedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoque id abnuente, iurauit, asserens non bene illum facere qui negaret quippe qui paulo ante ingressus, vbi mecum coiisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. compertumque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta iauuam aulæ extructum, quod vocant Astro-

156

1 quale illius esset magistratũ gerere, qui antea regnauisset.

2 Aristoni fuisse prolificũ semen. nam si fuisset, pr.

3 precibus instas mihi vt dic. ver.

4 coronas quas gestabat mihi circumposuit. Et hoc quidem abiit Ariston autẽ postea venit.

baci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. « Habes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc he- « roe genitus es, paterque tibi est Astrobacus heros, aut ex « Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præ- « cipuè exprobrant inimici, quòd Ariston, quum ei te na- « tum esse nuntiatum est, multis audientibus negauit te « suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per « insciciam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam « mulieres nouem etiam mensium ac septem mensium « partum edunt, non omnes decimum mensem explen- « tes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque « Ariston non diu pòst agnouit se per imprudentiam id « verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitu- « ra noli admittere. omnia enim verissimè audisti. Nam « quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi, & iis qui talia « loquuntur, suæ vxores de asinariis pariant filios. Hæc illa « dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat. quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusque famulos: sed Zacynthiis eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorioque ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum aliis in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quòd illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutychidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spartiatarum Cynisconem, *id est catulum* vocabant. is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit vxorem EVrydamen, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consensit, sed has pœnas Demarato

« se per stultitiã id verbum emisisse. Cætera autẽ quæ de tua genitura dicuntur ne admittito.

marato rependit: In expeditione Thessalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecunię per corruptelam dono accepit, ipseque in re deprehensus, quum sederet in castris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque eius excisa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hęc insequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, quum sibi res in Demaratum bene cessisset, assumpto protinus Leutychide, contendit aduersus Æginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita Æginetæ vtriusque regis contra se aduentu non repugnandum iam sibi esse putauerũt: ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitiis ac genere eminentissimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Æginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, quum eum subiisset metus Spartiatarum, iam manifestus maleficij in Demaratum
137 excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, solicitans Arcadas aduersus Spartã, adigensq; eos iureiurando ad se sequendum quocunq; ipsos educeret. Quinetiã in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iusiurandũ per aquam Stygis. In hac autẽ vrbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, destillans in vas quoddã, in gyrũ maceria præseptũ. Nonacris aũt vbi fons hic visitur, vrbs Arcadiæ est, ante Pheneon vrbẽ. Talia molientẽ Cleomenem Lacedæmonij quum animaduertissent, timentes sibi ipsis, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reuersum statim morbus insaniæ cepit, iam etiam antea subinsanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem ac desipiscentem propinqui soleis ligneis illigauerunt. Qui custodem digressis aliis solum remansisse cernens, petiit ab eo gladium. custode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. ' Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens sese detruncabat. In lõ-

' Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibiis sese lacerare. nã conscindens longis vulneribus carnes, à tibiis sursũ versus ad femora perrexit, eęq; femoribus ad coxas & latera atq; ventrem peruenit. *Ita Camer. hũc locum interpretatur.*

gum nanq; diſcindens carnes, è tibiis ad femora proceſſit; è femoribus ad coxarũ vertebras atq; illa: quouſq; peruenit ad vterum, in quo reſcindendo, ſic expirauit. vt quidem pleriq; Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta ſunt: vt autem ſoli Athenienſes, quòd adortus Eleuſinem, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerãt Argiuos, ex Argi templo ipſorum abductos obtruncarat: & ipſum lucum quem in Argia occupaſſet, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculũ poſcenti reſponſum fuerat, eum Argos eſſe capturum. qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginẽ cõdi, & Argis poſtea exorientẽ apparere, illincq; iam eam aquam vocari Eraſinũ. ad hoc igitur flumen poſteaquam peruenit, ei hoſtias immolauit: & quũ lęta nõ eſſent exta de flumine tranſmittẽdo, dixit delectari ſe quidẽ Eraſino, qui nollet prodere ciues ſuos, nõtamẽ ideo Argiuos gauiſuros. Moxq; illinc motis caſtris ad Thyreã venit, & mari taurũ quũ mactaſſet, nauibus copias ad regionẽ Tirynthiam ac Naupliã duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiã tendunt ad mare. Et quũ aduentarent Tirynthũ, in loco cui nomẽ indutũ eſt *Sepia, relicta nõ magna inter duas acies intercapedine, cõſederũt è regione Lacedęmoniorũ. Neq; verò illic pugnam ex aperto reformidabãt, ſed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculũ quod Pythia ediderat communiter eis atq; Mileſiis in hæc verba,

Verùm quando mauem præuertet fœmina victrix,
Inter & Argiuos referet præluſtris honorem:
Tunc Argiuarum reddet pleraq; gementes,
Vt venturorum aiat quis quandoq; virorum,
Telo ſæuus obit ſinuoſo corpore ſerpens.

Hęc omnia Argiuis quum contigiſſent, metũ incutiebant. ideoq; eis viſum eſt præcone hoſtium eſſe vtendũ: atq; ita eſſe faciendũ, vt quoties præco Spartiata quippiã Lacedæmoniis denuntiaret, idem facerent ipſi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiaſſet, præcepit ſuis vt quũ præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos.

1 ipſum lucum cõtemptui habent incend. *Videtur autẽ hic legiſſe* ἐν δρῇσιν *pro* ἐν ἀλσέῃ.

* *in Græco eſt* Σίπεια.

gnos. Hoc exequuti Lacedæmonij, in Argiuos è voce præconis prandentes impetum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucũ Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciẽdum putauit: Scitciatus quosdã quos secum habebat perfugas, misit præconẽ ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præclusi erant ad se redimendos. est autẽ apud Lacedæmonios redemptio in singulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorũ quinquaginta, vt quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denso luco interiecto, nõ cernentes quid illi extrinsecus agerẽt. nisi postquam quãdã conscensa arbore, quod fiebat inspexit: vnde non amplius quĩ euocabãtur prodirent. Ibi Cleomenes iussit vnũquenq; seruorũ lucũ materia circundare: atq; illis obtẽperantibus, lucũ incendit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendam perfugarũ cuiũna deorũ esset ille lucus. perfuga Argi esse respõdit. Quo audito Cleomenes vehemẽter ingemiscẽs, O Apollon, inquit, vates, quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturũ. conicio iã extũ habuisse oraculũ. Post hęc maiore copiarũ parte Spartã redire permissa, ipse cũ mille delectis perrexit ad templũ Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram volẽs, quũ à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac posteaq; immolauit, Spartã abiit. Reuersum inimici ad ephoros citauerũt, crimini dãtes quòd pecunia corruptus, Argos, quũ facilè posset, non cepisset. Quibus respõdit Cleomenes (incertũ mihi verè an falsò) se posteaquã templũ Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculũ, & proinde non prius tentandã vrbẽ quũ sacris operatus sciret an sibi deus illã traditurus esset, an impedimẽto futurus. Sibi aũt apud Iunonis tẽplum litanti effulsisse flammã è pectoribus simulachri: atq; ita se intellexisse nõ expugnaturũ se Argos. Si.n. è capite simulachri flamma exitisset, fore vt vrbẽ ab arce caperet: quũ verò è pectoribus illa extitisset, id omne finisse confectũ quod deus cõficiendum voluisset. Hęc dicẽs, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus est, multoq; maiore parte sententiarũ absolutus. Cęterũ Argos ita viris desolatũ est vt serui eorũ res oẽs susceperint,

1 id est, Praetor praeco dicebatur.

2 futurum fuisse vt vrbẽ funditus everteret

atq; magistratus administrarint, dum filij cæsorum ad pu-
berem adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes,
ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Ti-
rynthem obtinuere, eatenus quidem dum fuit in eis mu-
tua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cle-
ander genere Phigaseus ab Arcadia. is persuasit seruis vt
dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum
extitit, donec Argiui ægrè euasere victores. Ob hoc igitur
aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, malè
periisse. Ipsi autem Spartiatæ negãt ab vllo dæmonio Cleo-
menem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytha-
rum, intemperantem meri esse factum, & idcirco furio-
sum. Scythas enim Nomades, post illatũ sibi à Dario bellũ,
ad illum vlciscendum perstitisse, missisq; Spartam nuntiis
ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtro-
rumq; vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen
Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartia-
tæ verò ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtrique
occurrerent. Cum iis Scythis qui ad hoc missi sunt, consue-
tudinem habuisse Cleomenem aiunt; atq; ex eo nimiam
didicisse potandi intemperantiam: seq; ob id eum insanis-
se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt,
aiunt, episcythison, *id est age Scytha.* Ita de Cleomene
referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Da-
marato pependisse. Eum autem esse defunctum vbi au-
diere Æginetę, Spartam nuntios misere, vociferatum con-
tra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His
Lacedæmonij consilio inito, multum iniuriæ à Leutychide
illatum esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi
Æginam deportarent pro iis qui Athenis tenerentur. Huc
quum essent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theasides Leo-
prepis filius, vir Spartę probatus, Quid, inquit, viri Ægine-
tæ facere vultis? regémne Spartiatarum deditum à suis ci-
uibus abducere? Si nunc præiracundia Spartiatæ ita decre-
uerunt, cauete ne quod exitiale malum in vestram regio-
nem (si hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab il-
lo abducendo supersederunt, hac tamen conditione vt se-
cũ profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui
illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac de-

posítum

fuitque mutua inter eos cõcordia donec ad seruos venit, &c.

positum repopoſcit, Athenienſes (vt qui reddere nollent) tergiuerſari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuiſſe, ideoq; iniquum eſſe id alteri ſine altero reddi. Quibus negãtibus ſe reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienſes vtrum ipſi vultis, ſi reddetis, ſanctè facturi: è cõtrario, ſi non redditis. Qualis autem res circa depoſitum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuiſſe tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum aliis ſummis laudibus excellebat, tum iuſtitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigiſſe vt vir quidam Mileſius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita ſit alloquutus, Ego ſum vir Mileſius, qui ad tuam Glauce fruẽdam iuſtitiam venio. Nam quum eſſet tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniã, apud memetipſum ratiocinatus ſum, Ionia quidem ſemper obnoxia periculis eſt, Peloponneſus autem tuto fundata, [1] & ob id videre licet eoſdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque conſultanti viſum eſt dimidium mei cenſus in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes te depoſita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnà cuſtodi: quam notam quiſquis habens repoſcet pecuniam, ei reddito. Hęc hoſpes qui Mileto venerat dixit: atq; ea conditione depoſitum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam depoſuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam repoſcunt. Ille enimuero repellere homines, atq; his verbis è contrario reſpondere, Neq; iſtius rei quicquam reminiſcor, neq; ad me pertinet ſcire quæ dicitis. Volo tamen, [2] reminiſcens, quicquid iuſtum fuerit facere, &, ſi accepi, iure optimo reddere: ſin à principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præſtituo vobis tempus hinc ad quatuor menſes. Ita Mileſij [3] facta iactura, tanquam fraudati pecunia, diſceſſere: & Glaucus Delphos ſe contulit ad oraculum conſultandum. Cui conſultanti an ὅρκῳ *id eſt iurando*, pecuniam prædaretur, Pythia reſpondit his verſibus,

1 & pecuniã nequaquam ab iiſdem poſſideri videmus.

2 ſi reminiſcar.

3 Calamitatem ſe paſſos exiſtimantes, vt qui pecunia fraudati eſſent,

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus
Sic orco viciſſe, interuertiſſeque nummos
Deiera & euorcum quoniam manet exitus idem.
Aſt orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis eſt pedibus, rapidè aduenit, vſque adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;
Cum ſobole euorci melius ſed poſtea agetur.

His auditis Glaucus veniam ſibi eorũ quę dixiſſet vt daret, deũ obſecrabat. Cui Pythia inquit, idẽ pollere, tentare deũ & facere. Tunc Glaucus accitis Mileſiis hoſpitibus pecuniã reddidit. Cur autẽ hęc oratio apud vos inſtituta eſt, dicetur Glauci nũc nulla ſupereſt neq; ſoboles neq; domus, quę illius cẽſeatur: ſed ex Sparta radicitus extrita eſt. Ita bonũ eſt nihil aliud de depoſito cogitare quàm vt repetẽtibus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quũ nihilo magis ab Atheniẽſibus audiretur, diſceſſit. At Æginętę priuſquã ſuperiorũ, iniuriarũ, quas Atheniẽſibus intulerant gratificãtes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quũ Atheniẽſibus ſuccenſerẽt quòd ſibi ab illis iniuriã fieri arbitrarentur, ſe ad vlciſcendũ apparabant. Erat aũt Athenienſium in Sunio quinqueremis quędam, qua Delum *iam inde à Theſeo quotannis* mittebãt: hanc Æginętę locatis inſidiis intercepere, plenã primoribus Athenienſiũ, virosq; alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienſes non amplius differendũ putauerunt quin omnia in illos excogitarent. Erat igitur quidam nomine Nicrodomus Cnœthi filius, vir in Ægina ſpectatus: hic ſuam ipſius priorem abitionẽ Æginetis imputans, querebatur: qui *prius ſua de miſſione quid tranſegiſſet*, cognito Athenienſes eſſe animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipſe infenſus eſſet, compoſuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo eſſet rem aggreſſurus ipſe, & illos oporteret venire ſubſidio. Atque ita ex compoſito vrbem quę vetus vocabatur occupat. Sed Athenienſes ad diem non adfuerunt, quia claſſis eorum par Æginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari ſibi naues rogant, interea res corrupta eſt. Corinthij autem per id tempus Athenienſibus amiciſſimi dedere rogantibus naues viginti, ſed dantes vendiderunt ſingulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetaban-

tur lege. His acceptis Athenienſes, & ſuis inſtructis in ſummam ſeptuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, perueneruntque poſtridie eius diei qui erat deſtinatus. Qui quum ad diem non adeſſent, conſcenſo nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Ægineta rum eum comitantibus, quibus Athenienſes Sunium incolendum dederunt. Vnde iſti prodeuntes, eos qui in inſula erant Æginetas & ferebant & agebant. ſed hæc poſterius acta ſunt. Cæterùm proceres Æginetarum, ſuperata plebe quæ vnà cum Nicodromo tumultum in ipſis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admiſere quod nullo ſtudio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex inſula ſunt deiecti, quàm deum ſibi propitiarent. nam quum ſeptingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus eorum è vinculis elapſus fugit ad Cereris legiferæ veſtibulum, eiusque cardinibus prehenſis adhærebat: quem illi quum auellere non poſſent, abſciſſis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus conſertæ manſerunt. Hæc quum ipſis feciſſent Æginetæ claſſe ſeptuaginta nauium cum Athenienſibus qui ſuperuenere congreſſi, ſuperantur. Victi nauali prælio, eoſdē quos prius Argiuos in auxilium vocauerūt: ſed illi noluere eis amplius auxilio eſſe, cauſati quòd & naues Æginæ æ neceſſario ſumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis in terram deſcendiſſent, vt nonnulli quoque è Sicyonæis nauibus deſcenderent in eadem contra ipſos expeditione. Quo nomine vtriſque mulcta ab Argiuis iniuncta eſt mille talentorum, quorū quingena vterque populus ſolueret. ſed quum Sicyonij ſuam culpam agnoſcentes, centum talentis cum Argiuis decidiſ-
86. ſent, Æginetæ ne agnoſcere quidem culpam voluere: erant enim ſuperbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, ſed volūtariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, quinque palmarum viro. quorū pleriq; non remeauere, ſed in Ægina ſub Athenienſibus occubuere. Et ipſe dux EVrybates ſingulari certamine ter victor, quarto ſub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm Æginetæ ſua claſſe adorti incōpoſitos Athenienſes ſuperauere, eorumq; naues

i Qui quin-que gymnaſtica certamina obierat.

quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis contraxerant. Perses autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assiduè in memoriam redigente vt reminiscereturAthenienſium, tum Pisistratidis assidentibus, Athenienses; criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunq; sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui malè rem nauales gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atque Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparandas. In has introductis equis atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icarium, interq; insulas: præcipuè quidem (vt ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primum copiæ ducerentur, Persæ vrgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atque vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege ipsius, quo in loco duo dij geniti sunt, nequit aut eum locũ

aut

aut eius incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter atq; Æoles agens. Statim q; ab illius digressu Delos tremuit, (vt Delij aiunt) ad meam vsque ætatem tunc & primùm & postremùm commota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artoxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus plus malorum passa est Græcia quàm viginti alijs ante Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat,

Et Delon, quanuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξήης, *id est coercitor*: Xerxes, idem quod ἀρήιος, *id est bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήιος, *id est magnus bellator*. Barbari, postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorũ obsides. Vt verò insulas præternauigantes, Carystum appulerunt, Carystijq; negarunt se vel obsides daturos vel militaturos aduersus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam significantes) Carystij tamdiu obsessi sunt, eorũq; ager vastatus, donec in deditionem Persarũ venerunt. Eretrienses autem audito Persarum exercitum aduersum se venire, auxilia ab Athenien-sibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretriensium haudquaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Athenienses, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorum censentibus vrbem deserẽdam, & in cacumina Eubœę eundũ: quibusdam, qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumq; animos animaduertens Æschines Nothonis filius, Eretriensium primarius, patefecit Athenien-sibus omnem præsentiũ rerum statum, orauitq; vt domum abirent, nevnà cum illis occumberent. Hęc consulenti Æ-

ſchini obtẽperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſ-
greſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò aducti, naues
oræ Eretricæ ad fanũ & Chœreas & Ægilia applicuerunt:
potitiq́ his locis, continuò equos expoſuere, & tanquam
cum hoſtibus conflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non
decreuerunt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum: ſed quan-
doquidem ſententia de vrbe non deſerenda euicerat, me-
ritò dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorientibus
autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt. mul-
tisq́ue vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alci-
machi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri
ſpectati, filius, vrbem hoſtibus prodidere. Quam ingreſſi
Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere, incenderunt, in vltio-
nem eorum templorum quæ Sardibus flagrauerant,
hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem captis. Potiti Eretria,
& aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tunc-
que magnam partem vaſtauerũt, rati idem facturos Athe-
nienſes quod Eretrienſes feciſſent. etenim erat locus Atti-
cæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum oppor-
tuniſſimus, quò illos Hippias Piſiſtrati filius deducebat.
Eodem Athenienſes & ipſi re audita ad vim arcendam pro-
ceſſerunt, decem præfectis ſibi ducibus: quorum decimus
erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Steſagoræ filium
fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis contigerat: &
dum fugit, obtinere Olympiadem quadriiugo certamine:
quam victoriam muneris gratia tranſtulit in Miltiadem
ex matre germanum: proximaq́; Olympiade eiſdẽ equa-
bus aliam Olympiadẽ quum viciſſet, à filiis Piſiſtrati inter-
fectus eſt, nõ iam viuo Piſiſtrato. Interfectus eſt aũt ad Pry-
taneũ, noctu ſummiſſis percuſſoribus: ſepultusq́; ante vrbẽ
trans viã quę vocatur Diacœle: & eregione ſepultæ ſunt e-
quæ illę quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem
quod iſtæ, jam alię equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ
Laconis alię præterea nullæ. per idem tempus maior natu
filiorũ Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem patruum in
Cherſoneſo educabatur: minor autẽ apud ipſum Cimonẽ
Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi con-
ditore. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus,
dux Athenienſium erat, è duplici exde elapſus: ſemel, quũ

eam

um Phœnices vſq; ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominẽ vt ad regẽ perducerẽt: iterũ, quum ab iis elapſum, domũ ſuã reuerſum, ac ſe reducẽ eſſe exiſtimantem inimici ſui exceperũt, & ad iudiciũ deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autẽ quũ adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatũ Spartã mittũt Phidippidẽ, illum quidẽ Atheniẽſem, ſed tabellariam operam factitantẽ. Hunc Phidippidi. vt ipſe refert, & Atheniẽſibus renuntiauit, circa Partheniũ montẽ, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullã gererent curã ſui, qui bene ipſis vellet, quiq; iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet, atq; etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Atheniẽſes, quòd eorũ iam ſtatus erat bene cõſtitutus, extruxerunt ſub arce templũ Panis: illiq; annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippes autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [1] iterũ Athenis egreſſus, Spartã peruenit, adiensq; magiſtratus, Lacedæ monij, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatẽ inter Græcos vetuſtiſſimã contemnatis in diſcrimen adductam, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mãdatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Etiſti quidẽ plenilunium expectabant. Hippiæ autẽ Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, viſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatũ eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre cõcumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuę obiret. Hũc in modũ interpretabatur viſum ſuũ. Dum autem prędã Eretrienſem quam depoſuerat in inſulã Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumq; naues ad Marathonẽ appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terrã egreſſos diſponit, ei talia adminiſtrãti cõtigit ſternutatio,

[1] poſtridiẽ quàm Athenis egreſſus eſt. *ad verbum, Secundanus ex Athenienſium vrbe fuit Sparte. At Valla* δευτεραῖος *accepit pro* δεύτερος. *Sic infra in hoc eodem libro,* τῇ τριτῃ ἐκ Σπάρτης ἐλθόντι τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

tussisque solito vehementior. vnde concussis eius, vtpote senis, plerisque dentibus, vnus illorum ex violentia tussiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam efficere, sed tantum modo partem, quantū spatij dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem interpretabatur euasisse. Athenienſibus autem apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Athenienſibus dediderant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenses, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione vtentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxiliū. nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem vt vosipsos Athenienſibus dedatis, vicinis pariter & ad tuendum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Platæēsibus quòd eis bene vellent, quàm quòd optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmoniis non aduersari Platæenses, aditis Athenien- 146
sibus, dum rem diuinam duodecim diis faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi prælium essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censeri, sinerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthij abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, commissaque pugna, repulsi. vnde Athenienses transgressi quos Corinthij statuerant terminos, [2] Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenses Athenienſibus sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Athenienſium ducibus anci-

1 Sed eam illius portionem quæ ad me pertinebat, dens posſidet.

2 Asopum & Hylias Thebanis aduersus Platæenses limite statuerunt. Ergo Plat.

pites

pites ſententię, aliis vetantibus fieri prælium, pauciores enim ſe eſſe quàm vt cum Medis cõfligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [1] tunc fortè polemarchum, *id eſt belli principem*: qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, *hoc eſt in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, vtrum in ſeruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximum omnium ex quo nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccũbant, palàm eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autem ſuperent, poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autẽ pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prælio committendo: aliis id ſuadentibus, aliis diſſuadentibus. Qui niſi prelium committimus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mentes eorum ſolicitet ad ſentiendum cum Medis: ſin pugnamus antequam aliquid vitij in nõnullis Athenienſiũ ſubeat, poſſum diis æquis cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: ſin acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ recenſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confligendo fuerat, vt cuiuſque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabant: quam ille accipiens, nõ tamen prius decertandum putauit quàm ſua dies imperij aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, vt polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebamur

1 Tũc, quòd vndecimum ſuffragiũ ad eum pertineret, qui ex facta per fabam ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet; *vel, ductis fabæ ſortibus polem. Athe. cr. eſſet.* (olim enim Athen. in ferendo ſuffragio par. duc. polemarchũ faciebãt) adiit Aphidnæum Miltiades tũc polemarchũ; eiq; dixit, In te nũc ſitum eſt Callimache Athenas vel in ſeruitutem redigere, vel illis liberatis, monumẽtum in omne ævũ relinquere, qua le ne Harm.

deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Plataeenses, sinistrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Atheniensis præco conceptis verbis precetur bona Athenien sibus pariter & Plataensibus. Igitur Athenien sium acies tunc apud Marathonem instructa ideirco sic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ posteaquã ita instructa est, ac sacrificium litatum esse Athenienses audierunt, tunc cursu in barbaros tendunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se videntes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insanię dantes id quòd cernerent eos cursu tendere, quum pauci 169
essent, & nec equitatu nec sagittis freti. Hoc ita barbari interpretabantur. at verò Athenienses, posteaquam cõferti conflixere cum barbaris, pugnam memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt. ' primi sustinuerũt cernere Medica veste indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone quum diu pugnatum esset, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Persæ stabant & Sacæ, eamque perrumpentes, hostem in mediterranea persequebantur: at in vtroq; cornu vincentes Athenienses Platęenses que, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum iis qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes quũ superassent, fugientes Persas vrgebant cædebantq;, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Stesileus Thrasyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dũ summã puppim apprehẽdit, abscissa bipenni manu cecidit: nec nõ alij Atheniẽses multi & clari. ac septẽ quidẽ naues obtinuerunt Atheniẽses hoc modo: cæteris barbari retracti, recepta; præda Eretriẽsi ex insula vbi reliquerãt, circumuecti sunt Sunium, animo præuertẽdi Athenienses euestigio abeuntes

1 primiq; vestem Medicã & eos qui illam gestarent cerneré sustinuerunt; quũ antea, &c.

euntes. Cæterũ Alcmæonidę ab Atheniẽſibus [1] inſimulati ſunt, quod videlicet ex cõpoſito Perſis adhuc apud inſulam agentibus ſcutum oſtenderint. Dum illi Sunium circũuehuntur, Athẽienſes eueſtigio abeũtes celerrimè ad ferendam vbi opẽ properarunt, barbarosq; eodem tendentes præuerterunt: progreſſiq; ex Herculis templo quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanum quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari cum claſſe Phalerum ſuperaſſent (hîc enim Athenienſium nauale tunc erat) ſuper eum locum aliquandiu propter tempeſtatẽ morati, rurſus in Aſiam abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter ſex millia trecenta: Athenienſiũ verò, cẽtum nonagintaduo. tot ex vtriſq; cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Athenienſis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum ſtante acie pugnat ſtrenuè, luminib. caperetur, neq; ſaucius vlla parte corporis, neq; ictus: atq; ita cęcus in reliquum vitæ tempus permanſerit. Quẽ audiui dicere ſolitum de ſua clade, viſum ſibi eſſe ante ſe ſtare virum quendam armatum, procero corpore, cuius [2] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipſum prætergreſſam, ſed illum qui ſibi aſſiſteret occidiſſe. Hæc Epizelum ſolitum cõmemorare audiui. Porro Datis in Aſiam cum claſſe rediẽs, vbi Myconum tenuit, vidit in ſomnis viſum. id tamen quod fuerit, nõ traditur: ſed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus eſt: compertoq; in naui Phœnicia ſimulachro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo è templo ſublatum eſſet: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans ſua naui in Delum (iam enim Delij in inſulam redierant) ibi ſimulachrum in templo depoſuit, præcepitq; Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod eſt ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc ſtatuam non reportauerunt, ſed viceſimo pòſt anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, poſteaquam in Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa perduxere. quos Darius rex, etſi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd ſe priores iniuria laceſſiſſent: tamen vt in conſpectum ſuum adductos vidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affęcit, ſed

[1] inſimulati ſunt, illis id molientibus Perſas hoc cõſilium cepiſſe, quòd videl.

[2] barba tectum clyp.

in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id eſt inſtrumento dicto ciconia*, pro ſitula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decuſſo, quicquid hauritur, mox in ciſternam diffunditur, atque hinc aliò effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſę rhadinacen appellant) in vaſa colligunt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretriēſes, quem ad meam vſq; memoriam tenuere, ſeruātes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet. Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedęmoniorum Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcēdi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus viſis, laudatisque Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex cōpoſito oſtentaſſe parmam, quòd vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe, [1] quippe quos cōſtat in habendis odiò tyrannis vehemētiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Athenienſium omnium, illius Athenis eiecti, quū publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta ſunt, vt viri ſummopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id quòd talem ſe in filias ſuas quę tres fuerunt, exhibuit. nam poſteaquam nubiles extitere, [2] hoc eis magnificentiſſimū munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæque vellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum

1 quippe qui vel maiori vel certè pari odio tyrānos perſequuti eſſe cōperiuntur ac Callias Phęnippi filius, Hipponici pater. *Vt autē hic dicit* μᾶλλον ἢ ὁμοίως, *ſic paulo pòſt*, ὁμοίως ἢ μᾶλλον ἦσαν.

2 dotem eis magnificētiſſimam dedit, atq; hoc præterea gratificatus eſt, *(vel, indulſit)* vt quę ſibi, &c.

ruptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minusque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tã cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide repræsserũt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superiùs à me commemoratum est. [1] Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Athenienses in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [2] Neque verò sermo obtinuit clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostẽtatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [3] Quanquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæone atq; etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculum ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersijt, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset: Ad istam doni conditionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad

1 Atenim fortasse Atheniensiũ populo succensentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dicet aliquis fortasse) ægrè ferentes se non eum apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabantur. Imò verò, nulli ex Athenientibus maiori autoritate præditi, nulli magis honorati erant: tantum abest vt sua sorte contenti non essent, & de eo Athenientibus succenserẽt. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodẽ sensu.*

2 Quo fit vt rationi consentaneũ nullo modo esse possit, clypeũ ab illis hac de causa fuisse ostensum. ostensus enim clypeus fuit. neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum. *i. desit, hac de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum, sed nihil vltrà: vt sit,* σὺκ ἔχω εἰπεῖν σαφέστερον τοῦτο, *pro* οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἄτε οὐδὲν εἰδὼς σαφέστερον τοῦτο. *Illud autem* οὐκ ἔστιν ἄλλως εἰπεῖν, *respondet Gallica phrasi, On ne peut dire autrement, pro, Non potest negari.*

3 Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum verò ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

theſaurum perrexit ad quem ducebatur. [1] Ibi in acerruum ramentorum procumbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant referſit: deinde omnem ſinum ſuum atq; etiam crines ramentis ſubigens, & parte in os deſumpta, è theſauro proceſſit, ægrè trahens cothurnos, cuius alteri rei quàm homini ſimilis: cuius os quum turgidum eſſet, & omnia onuſta, id cernens Crœſus, in cachinnumque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata eſt, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde ſecunda ætate Cliſthenes Sicyonis tyrannus extulit, vt multò magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Cliſtheni Ariſtonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agariſta: quam pater deſtinabat nuptum dare ei quem præſtantiſſimum Græcorum omnium cõperiſſet. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Cliſthenes curriculo quadrigali victor extitiſſet, nuntiari iuſſit voce præconis vt quiſquis ſeſe dignum putaret qui Cliſthenis gener eſſet, is ad ſexageſimum diem aut prius Sicyone præſtò foret, quòd Cliſthenes intra annum à ſexageſimo die incepturus, exequi nuptias deſtinaſſet. Itaque omnes [2] Græci aut ſua ipſorum aut familiæ claritate ſibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Cliſthenes & curriculum, & palæſtram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc ſe contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maximè Sybaris ea tempeſtate) qui vnus vir in plurimum deliciarum proceſſerat: & Siritanus Damas Samyris filius eius qui ſapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerũt. Ab Ionio autem ſinu Amphimneſtus Epiſtrophi filius Epidamnius. Ætolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat ſupergreſſus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneſo autem Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui ſpatia Pelopõnenſibus ſtatuit, longè omnium Græcorum inſolentiſſimus: qui ſum motis Elienſium agonothetis, *id eſt muneratis*, ipſe agonotheta extitit in Olympia, *id eſt certamen præmiumq; propoſuit*. Necnon Amiantus Lycurgi filius Arcas, ex Tra- 165
pezunte;

1 Ibi acerruo ramentorum *auri* incumbés, primùm quidem circa ſuas tibias tãtum aggeſſit auri quãtum cothurni capiebãt: deinde verò quũ ſinum totum auro impleuiſſet, & capillos ramentis illis conſperſiſſet, (*vel & ramẽta illa percæ capillos ſparſiſſet*) & alio ti indidiſſet, ex theſauro egreſſus eſt, & ægrè cothurnos trahẽs. & cuiuis rei magis quã homini ſimilis: vtpote cuius os obturatũ, & partes omnes inflatæ eſſent. At Crœſus eum intuit', in riſum prupit; eiq; cum hęc omnia, tũ verò alię his nõ minora donauit.

2 Græci qui & de ſeipſis & de patria ſua magnificè ſentiebãt, eò proci cont.

perunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, [1] & ob id in omnes homines hospitalis: [2] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Athenien sibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Crœsum se cõtulerat: & alter, Hippoclides, Tisandri filius, diuitiis, ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa. Et Thessalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præstituram adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamq; percontatur. deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuscuiusq; & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum vniuersis congrediens, & iuniores in gymnasia educens: præcipuà tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienses: [3] & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, quum præsertim eius maiores Cypseli Corinthij propinqui fuissent. Quum autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicatum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in cõuiuium tum ipsos procos, tũ omnes Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, [4] pariter & de oratione habenda in mediũ. procedente autem potatione, Hippoclides, [5] quum lõgè alios antecederet, iussit tibicinẽ sibi canere *ἐμμέλειαν, id est ſedatum quoddam ſaltationis genus*. Tibicine obsequẽte saltauit, sibi quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens [6] dissimulabat. Post hæc aliquantulũ interquiescens Hippoclides, iussit aliquam sibi inferri mẽsam. qua illata, primùm super eã Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primã ac secundã saltationẽ, etsi stomachabatur Clisthenes eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese cõtinebat, nolens

1 & ab eo tẽpore in quoslibet hospitalitatem exercuit:

2 & Eleus Onomastus Agæi filius. Atque hi quidẽ ex ipsa Pel. *&c. Valla autũ putauit ὀνομαστὸς hic, vt vulgò, appellatum esse nomẽ, ἠλεῖος autem proprium: quãquã cõtra ὀνομαστὸς sit hoc quidem loco nomẽ proprium ἠλεῖος autem nomen à patria.*

3 & ex illis magis Hippoclides Tisandri filius, qui & strenuitate cæteris præstare iudicabatur, & eo quòd eius maiores à Cypselidis Corinthiis genus ducerent.

4 pariter & de sermone q̃ in medium proponebatur. *1. & de aliis reb⁹ de quibus incidebat sermo.*

5 *Videtur aliud legisse quam κατέχων, aut id perperam accepisse pro ἀνέχων.*

6 suspectam habebat.

1 excãdescere & in iram præceps irrũpere. *Ita Bud.*

2 *Bud hãc interpretationem approbat. perinde est antẽ ac si diceret, Hæc tua impudenti saltatione nuptias tes trimastii: vel, nuptiis excidisti. q. d. Extra nuptias saltasti.*

3 sed quũ de vnica virgine *despõdenda* deliberãs, omnium voto satisfacere nõ possim, singulis quidẽ vestrũ qui circa hasce nuptias repulsam paetimini, singula argenti talenta dono, tum quòd dignum me censueritis cuius filiã in vxorẽ duceretis. *(vel cuius filiæ nuptias ambiretis)* tum etiam q̃ domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis fil.

4 Hactenꝰ de iis quæ in ferẽdo de procis iudicio gesta sunt.

[1] in eum erumpere: at vbi vidit crurib' veluti manibus gesticulantem, iam se vltrà continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, [2] desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ*. Tunc Clisthenes silentio impositio, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisq; omnibus, si fieri posset, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neque cæteros improbans: [3] verùm fieri non potest vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaque singulis vestrùm, qui compotes huius matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptiis, quodque domo peregrè abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agaristam despondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptię apud Clisthenem celebratæ sunt. [4] Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cum Clisthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Athenienſium tribus popularium̃que statum instituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agarista, ab Agarista Clisthenis nomen habens. quæ nupta Xantippo Ariphronis filio quum prægnans esset, visa est sibi in somnis parere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades autem cum antea probatus apud Athenienſes, tum verò post rem bene gestam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Atheniẽsibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarẽt. His verbis Athenienſes erectis animis, naues vt petierat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per speciem vlciſcendæ iniuriæ quam intulerant Parij quòd triremi in Marathonẽ vnà cum Perſis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, sed infensus erat Pariis ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Perſam accusauerat. Eò postquam

peruenit

peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missoq; caduceatore popoſcit centum talenta, dicens, ſi ea ſibi non darent, ſe non prius illinc abducturum copias quàm eos euertiſſet. At Parij non vt quicquã pecuniæ Miltiadi darent, ſed vt cuſtodirẽt vrbem cogitabant, cum alia loca interſepientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborantes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemoranda conſentiunt: deinceps geſta ipſi Parij referunt
166 hunc in modum: Miltiades quum inops cõſilij eſſet, adiſſe, atq; alloquutum fuiſſe mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quę eſſet indigenarum deorum adminiſtra: hanc, quum in conſpectum veniſſet, conſilium ei dediſſe vt ſi magnificaret Parum capere, exequeretur quę à ſe præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem acceſſiſſe ad maceriam quandam ante vrbẽ, qua macria ſepitur templum Cereris legiferæ: eamq;, quia fores aperire non poterat, tranſiliiſſe: & illam tranſgreſſum, ſolarium aſcendiſſe ad aliquid intus faciendum, ſiue ad mouendum aliquid quod moueri nefas eſſet, ſiue ad aliquid, quodcunq; ſit, agendum. Et quũ prõ foribus eſſet, ſubeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertiſſe, deq; macria deſilientem femur conuulſiſſe. alij in genua procidiſſe aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neq; pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro parta: vrbe tantùm per ſex & viginti dies obſeſſa, & agro populato. Parij, cogniro quòd miniſtra deorum Timo Miltiadem admoniſſet; volentes ob id de ea ſupplicium ſumere, poſtquam obſideri deſierunt, Delphos miſerunt ſciſcitatum nunquid miniſtrã deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hoſtibus detexiſſet, quæq; Miltiadi expoſuiſſet ſacra quæ ad virilem ſexum efferri nefas eſſet. Id Pythia fieri nõ permiſit, negans Timon earum rerum eſſe authorem: ſed quia Miltiadi 'non bene obeundũ eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſe. Hæc Patiis Pythia reſpõdit. Miltiadem autem è Paro reuerſum cum alij Athenienſes in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accuſauit quòd Athenienſes circumſcripſiſſet. Cui accuſationi Miltiades

t *id eſt, miſera morbe peremdum eſſet.*

non per ſe ipſe reſpondit, (neque enim poterat, quippe qui putreſcente femore iaceret in lecto) ſed pro eo amici ſui, allegantes cum alia multa, & Lemnum expugnatam, quã vltus Pelaſgos Athenienſibus tradidiſſet, tum verò pugnã in Marathone geſtam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talẽtis culpa mulctata eſt. Poſt hæc Miltiades [2] diſſoluto atq; marceſcente femore deceſſit: quinquaginta autem talẽta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelaſgi poſteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti ſunt, ſiue iure, ſiue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegeſandri filius [3] in ſermonibus ait, iniuria. Athenienſes enim, quum viderent regionem quæ erat ſub Hymeſſo, quam illis habitandam dederãt, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuiſſet, [4] à nemine accipi digna, liuore captos fuiſſe & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegiſſe illos, nulla alia re in excuſationem allata. Vt autem Athenienſes aiunt, iuro eiecti, quippe quum eſſent ſub Hymeſſo habitantes, illino prodire ſolitos hanc iniuriam intuliſſe: Quoties filię ac filij Athenienſium ad Nouem fontes aquarum pergerent (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tẽpus mancipia erant) Pelaſgos eis per contumeliam & contemptum vim attuliſſe, neq; hoc feciſſe cõtentos, ad extremum manifeſtò deprehenſos de inuadendis Athenienſibus conſilia agitaſſe. ſe verò adeo meliores quàm illi fuerant, viros fuiſſe, vt quum haberent facultatem interimẽdi eos quos ſibi inſidiatos deprehendiſſent, tamen noluerint: ſed eis præceperint vt è regione excederent: atq; ita illos ſolum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuiſſe. Illa Hecatæus, hęc Athenienſes aiunt. At Pelaſgi hanc Athenienſium iniuriam vlciſcendi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies feſti Athenienſium celebrarentur, [5] biremibus inſtructis, inſidias manipulatim collocarunt vxoribus Athenienſium diem feſtum Dianæ apud Brauronem agentibus: permultisq; illarũ illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hę fœminæ poſteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi conſue-

tudi-

2 Marathonij prælij mẽtionem ſubinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelaſgo vlt⁹ expugnatam eã Athenienſib. tradidiſſet.

2 quũ femur ei marcidum (aut putridũ) & emortuum factum eſſet. vel, quũ ad ſyderationẽ deuenĩſſet. vt quidã interpret. ex Celſo.

3 in ſuis narrationibus: vel. in ſuis hiſtoricis ſcriptis. vnde alibi vocat λογοποιόν.

4 & nullo pretio digna. vel nullius pretij.

5 nauibus quinquaginta remorum

tudinem cum Pelasgidū filiis habere abnuebant: & si quis è suis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atq; adeo longè præualebāt. Quæ animaduersa Pelasgi inter se colloquuti sunt, considerantesq; rem esse indignam inter se dicebant, Si nunc dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorū legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præesse conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaq; quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarēt. his necatis, addūt & cędes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarum, quę viros suos vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi, quum eis post necem liberorum atq; vxorum neq; tellus fructum redderet, neq; vxores neq; pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum præsentium malorum. Iussi autem à Pythia pœnas Athenienſibus quas illi vellēt pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt daturos se pœnas illis omnis iniurię. Athenienses, stratis in curia toris quàm poterant splendidissimè, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone atq; vno die nos è vestra regione in nostram prouehet, ita demū quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirent fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lemnus. Hæc hactenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellesponto, Athenienſium ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis etesiis perflantibus, ex Eleunte quę est in Chersonēso, soluēs, in Lemnum delatus est, præcepitq; Pelasgis vt ex insula excederēt: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri speraſſent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerūt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atq; Miltiades.

r auxilio Thoantis, *Erasm.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMUS, QUI INSCRIBITUR POLYMNIA.

POSTEA verò quàm nuntius pugnæ ad regem Darium Hystaspis filium allatus est ad Marathonem gestæ, quum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus quòd Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisque continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt singulæ multò quàm antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. 'His nuntiis Asia triennium exagitata est. Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptij qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus vtrosq; Darius expeditionem sumere properabat, Ægyptios atque Athenienses. Dum autem hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erat autem Dario iam antè quam regnaret, liberi tres è priore vxore Gobriæ filia susceptι, & post partum regnum, alij quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quum ex eadē matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quū apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autem nōdum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascēderat. hic vir audita liberorum

' Dum autē hæc circunquaq; denuntiarētur, vniuersa per tres annos Asia agitata fuit.

rorum Darij controuersia, adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuitq; vt ad cætera quę pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam rege & Persarum imperium obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus: proinde neq; æquum neq; iustum esse alium quempiam potius quàm se illam dignationẽ adipisci: quoniã Spartæ quoq; sic vsurparetur, vt si cui antequã regnet filij nascantur, deinde regnanti alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato suggesta ratione vtẽtem Xerxem, tanquam iustè dicentem, Darius regem declarauit. Quanquam etiã citra [1] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauisset: quippe quum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege quum conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos voti vt Ægyptios & Athenienses vlciscereturꝰ. Eius morte regnum ad Xerxem filiũ deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Ægypto. Cæterùm Mardonius consobrinus eius, Gobrię & sororis Darij filius, eum adiés, his verbis est alloquutus, Domine, haud decorũ est Athenienses tam malè iam de Persis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt. tu verò quod in manibus habes perfice; tamen vbi Ægyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniaq́ue genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quę à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijq́ue Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. nam alia vt rex ad hoc faciendum induceretur, adiumẽto fuere. primùm è Thessalia nuntij ab Alevadis ad regem inuocandum aduersus Græciam. se enim omne obsequium præstituros, (Aleuadæ autem isti erant Thessalię reges) deinde ij Pisistratidæ qui Susa ascẽderant:

[1] Admonitionem.

qui quum eadem verba habuerunt quæ Alevadæ, tum verò prætendebãt Onomacritum quendam Athenienſem, quem ſecum habebant, ſortilegum, & Muſæi ſortium ediſſertatorem. Aſcẽderant autem cum eo [1] reuerſi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Piſiſtrati filio Athenis fuerat eiectus, quòd à Laſo [2] Hermionis filio manifeſtò deprehenſus fuiſſet, inter Muſæi ſortes hanc etiam inſeruiſſe, fore vt inſulæ Lemno adiacentes mari ſubmergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiariſſimè illo antea vteretur. [3] Et tunc cum eodem, vt in conſpectum regis veniret, aſcenderat: deque eo honorificè cum aliis Piſiſtratidis loquebatur. Onomacritus, ſi quæ ſortes cladem barbaro huntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc ſortilego, & Piſiſtratidarum & Alevadarum ſuaſionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus eſt. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduerſus Ægyptios, qui rebellauerant: quos ſubactos, & in arctiorem quàm ſub Dario fuerant ſeruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri ſuo, Darij filio: quem præſidem Ægypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Pſammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta Ægypto, producturus aduerſus Athenas exercitum, præſtantiſſimos quoſque Perſarum in concilium vocauit, vt & illorum ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus eſt, Viri Perſæ, equidem ego non ero huius inſtituti author, ſed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus, ſed ita deus *nos* agit, & multa nobis [4] ſibi obſequentibus in melius confert. Atque

1 *Diuerſam à noſtra lectionem ſequutus eſt. noſtram tamen habent & vet. codic. ſed quidam pro* ἀνεκτήσαντο *habent* ἀνεκτήλυσαντο.

2 *Vel potius Hermionenſi, id eſt ex Hermione.*

3 Tunc autem quum vnà cum illis *Suſa* aſcẽdiſſet, quoties in conſpectũ regis veniebat, Piſiſtratidis honorificè de ipſo loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat. & contrà fauſtiſſima quæque excerpebat: nimirum in fatis eſſe vt Helleſpontus à viro Perſa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recenſens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat. Piſiſtratidæ autem & Alevadæ ſuas ſententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre perſuaſiſſent, tunc quum ſecundus ageretur à Darij morte annus, primam expeditio. ſuſcepit aduerſus Ægypt. &c. *Illud autem* μηχανᾶσθαι τὸ τοιοῦτον *perinde eſt ac ſi diceret, Ita ſe apud regem in hoc negotio gerebat vt oracula duntaxat illi allegaret quibus inducerentur.*

4 Se ſequentibus.

cc

» ea quidem quæ Cyrus Cambyſesque ac pater meus fece-
» re, quas gentes imperio addidere, non attinet referre a-
» pud probè ſcientes: ego autem poſteaquam hanc ſedem
» accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore ſunt fun-
» cti degenerarem, néve minus potentiæ Perſis acquire-
» rem. Quod animo verſans, inuenio nobis acceſſuram glo-
» riam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem
» neque deteriorem ea quam recuperauimus, ſed feracio-
» rem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindictæ. Ideoque
» nunc ego vos contraxi, vt id quod agere conſtitui vobis
» exponerem: Conſtituo, iuncto Helleſponto, copias per
» Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar
» iniurias, quas cum Perſis aliis, tum patri meo intulere.
» Noratis autem & Darium aduerſus hos viros bellum mo-
» uere deſtinaſſe: verùm ei morte præuento non contin-
» git vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicem aliorumque
» Perſarum vlciſcens, non prius deſinam quàm expugna-
» uero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem
» meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sar-
» dis vnà cum Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro venientes
» cremauerunt lucosque ac delubra: deinde in vos quid fe-
» cerint terram ſuam ingreſſos, quum Datis & Artapher-
» nes duces fuere, omnes ſciris. Harum gratia rerum [1] ir-
» ritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum fini-
» timos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, ſi in pote-
» ſtatem redegerimus, tot bona futura eſſe ratiocinando
» comperio: Terram Perſidem ætheri Iouis conterminam
» reddemus. nullam enim regionem ſpectabit ſol finiti-
» mam noſtræ, ſed ego omnem permenſus Europam, vnà
» vobiſcum cunctas regiones in vnam redigam. Nam ita
» rem habere audio, nullam reliquam eſſe hominum neque
» ciuitatem, neque gentem, quæ nobiſcum [2] dimicare poſ-
» ſit. Ita ſubactis his quos dixi, & qui nos laceſſierunt, iu-
» gum ſeruile ſuſtinebunt. In quo ſi mihi vos gratificari vo-
» lueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præſtò eſſe
» oportet, tunc vnuſquiſque debebit impigrè adeſſe. Quo-
» rum qui ornatiſſimis cum copiis aderit, eum donabo
» iis quæ in noſtra domo pretioſiſſima habentur. Et hæc
» quidem ita agenda ſunt. Sed ne ſolus videar in concilio

[1] *alij, Animatus ſum ad inferendum.*

[2] dimicare poſſit iis quos dixi ſumotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa ſunt, & qui culpa vacant, ſeruile iugũ ſuſtineãt. *vel, & qui malè de nobis meriti ſunt, & qui nõ*

sententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quam libet sententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius, Domine, inquit, tu verò non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima & verissima commemoras, tum verò [1] quòd Iones qui Europam incolunt, non sines habere ludibrio nos, minus quàm ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & Æthiopes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in [2] quincias redegimus: Græcos qui nos lacessere iniuria inceperunt, non vlciscemur. Quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorũ pugnam nouimus, eorum nouimus vires esse imbecilles, [2] eorũ quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Æoles & Dores appellãtur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Macedoniam vsq; processissem & penè vsq; ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissimè inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatẽ. nam quum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumque inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde discedant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniũt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntiis dirimere controuersias, & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse habẽt inter se omnino pugnare, locum aliquem inuenire vtrisque expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promouissem. Tibi autem, rex, quis obuiam venturus est bellandi causa, copias Asiæ atq; omnem classem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur fit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento

1 *Ita vertit quasi legeretur* ὅτι μὲν ἡμᾶς. *Sed rectius omitti videtur, quum Xerxes ea non dixerit.*

2 Sed & eorũ liberos ut habemus, subiugatis iis qui nostrã ditionem incolentes, Iones & Æoles, &c.

mento hominibus fieri consueuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus aliis Persis, nec diuersam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius, Xerxis patruus, vir conspectus ita inquit: Rex nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est vti: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo suadebam ne sumeret aduersus Scythas expeditionẽ, viros nulla vsquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus: itaq; sumpta expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis abscessit. Tu verò, rex, bellum inferre destinas viris multo quàm Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & terra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum sit, hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Hellespontо ais te copias per Europam in Græciam deductorum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobique abs te superati: siquidem feruntur viri esse fortes. Cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas soli Athenienses profligauerunt, ergo non vtraque in parte successit. Quod si iidem conscensis nauibus pugna nauali victores ad Hellespontum nauigẽt, ac deinde pontem soluent, hoc [3] durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnius priuata prudentia coniecto. sed eo casu quo aliquando parum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto Bosporo Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino instituere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, vt interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque horribilis, omnem regis statum in vno viro positum fuisse. Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœtum in præsens missum facito, iterumque dum tibi vide-

1 affricarunt alteri: *vel, Cũ mutuo attritu admotuue alteri.*

2 Timendum *(vel, periculosum.)fit*

3 timendum fuerit.

bitur, re apud teipſum conſiderata, edicito quod optimum
esse arbitraberis. Bene enim conſultare, comperio maxi-
mum esse lucrum. nam etiamsi quid è contrario euentu-
rum est, nihilo tamen minus bene conſultum est, ſupera-
uitque fortuna conſilium: at qui turpiter conſultauit, si ei
fortuna obſecundauit, ille est quidem voti compos, nihilo
tamen minus malè conſilium cepit. Vides vt prægrandia
animalia fulmine deus ferit, nec ſinit inſolescere, parua ve-
rò [1] nihil lædit? Vides vt magna ſemper ædificia magnaſ-
que arbores huiuſmodi fulminum tela percutiunt? Gau-
det enim deus eminentiſſima quæque deprimere. Vnde &
ingẽs exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis qui-
bus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea
quidam ſecus ac dignitas ſua poſtulabat, in calamitatem
inciderunt, quia deus neminem alium quàm ſeipſum ſinit
magnificè de ſe ſentire. Omnis res properando parit erro-
res, vnde magna detrimenta fieri adſolent: in cunctando
autem bona inſunt, ſi non talia quæ ſtatim videantur esse
bona, certè quæ ſuo tempore bona quis esse comperiat. Et
hoc quidem tibi rex ſuadeo. Tu verò Gobryæ fili Mardo-
ni deſine loqui ſtulta de Græcis, haud dignis qui malè au-
diant. nam Græcis detrahẽdo, ipſum regem vis excitare ad
bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate con-
tendis: [2] quod abſit vt fiat. Detractio nanque importuniſ-
ſima res est, in qua duo ſunt qui iniuriam faciunt: vnus cui
iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd non præ-
ſentem accuſat: item qui huic credit, iniurius est, quòd pri-
us credit quàm rem compertam habeat. & illi cui abſenti
detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero inſimulatur vt
malus, ab altero talis putatur. Quòd ſi omnino bellum his
viris inferre oportet, agedum, rex ipſe permaneat domi
apud Perſas, noſtrûm amborum liberi deponantur: tu in
expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiſcunq;
velis copiis: &, ſi ex ſententia tua res ſuccedent regi, inter-
imantur liberi mei, & inſuper ego: ſin ſuccedent vt ego di-
co, interimantur tui & inſuper tu, ſi redieris. Quòd ſi hanc
ſubire conditionem recuſas, cupisque in Græciam prorſus
deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hic
relinquentur, audiant Mardonium poſt allatam Perſis
magnam

[1] ne velliçat quidam?

[2] Abſit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, *vel obtrectatio, aut calumnia*) res est deterrima.

magnã aliquam calamitatem, à canibus volucribusq; discerpi aut in Athenienſium ſolo aut in Lacedæmoniorum: niſi fortè antea inter viam, tunc agniturum aduerſus quales viros ſuades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quòd patris mei frater es, hoc te ſubleuat ne dignam ſtulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia inſtrenuus es & ignauus, ne comes ſis meæ in Græciã expeditionis. ſed hic vnà cũ fœminis maneas. Ego etiã ſine te quę dixi conficiã. neq; enim fuerim Darij filius, (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui fuit Cambyſis, qui fuit Achæmenis filius) niſi Athenienſes vltus fuero: probè intelligẽs, ſi nos quieuerimus, non quieturos illos, ſed noſtrã terram cum exercitu inuaſuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Aſiam incurſarunt. Itaque neutris fas eſt recedere, ſed vtriuſq; propoſitum eſt certamen aut agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. medium enim inimicitiarum nullum eſt. Quare honeſtum erit nos iam iniuria laceſſitos exigere vltionem, vt quam calamitatem paſſurus ſum intelligam, profectus aduerſus eos viros quos etiã Pelops Phryx noſtrorum maiorũ ſeruus ita ſubegit vt ad hoc vſque tempus & ipſi homines & eorum regio ab illius qui ſubegit cognomine appellentur. Hęc hactenus loquutus eſt. [3] Deinde ſub veſperum, quum fuiſſet ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe conſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græcię bellum: immutataque rurſus ſententia quum obdormiſſet, viſus eſt in ſomnis (vt fertur à Perſis) videre quendam corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret, Reuocaſtíne ſententiã Perſa de inferendo Græciæ bello, quũ prędixeris Perſis te comparaturum eſſe exercitum? Neq;, ſi reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi aſſentiatur ad-

1 *Quidam ſic, ſed in eo res vertitur diſcrimine vt aut faciendũ aut patiendũ aliquid ſit.*

2 Vt autem nox aduenit, mordere cœpit Xerxẽ Artabani ſententia. Quum autem in conſilium noctem adhibuiſſet, planè competiebat è re ſua non eſſe expeditionem in Græciã ſuſcipere. Quum igitur hæc cõtraria prioribus decreuiſſet, obdormiit. Sed ea nocte viſus eſt in ſomnis, &c. *Illud ἔκνιζε vertẽ etiã poteſt Scrupulum iniiciebat, Eodem autem fere modo viſus eſſe videtur Ouidius verbo mordere. Illud verò ἐνύπνιόν οἱ ἐπῆγε μολεῖν videtur ad verbum reſpondere*

phraſi noſtrati & ea melius exprimi. Que ce n'eſtoit pas ſon cas. 3 quum iam Perſis vt copias cogerent denuntiaueris? At qui nec quòd ſententiam reuoces benè facis, nec adeſt qui ſiquam qui tibi *hanc rem, id eſt reuocatæ ſententiæ*, conſcius futurus ſit. *Vel*, nec ad eſt qui tibi *hoc delictum reuocatæ ſententiæ* condonaturus ſit. *q. d. Nec ego qui tibi adſto impunè hoc abire ſinam.*

est. quare perge ire eam viam quam interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit, Viri Persæ venia mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondũ ad summum quò perueniendum est mihi prudentię peruenio: & qui vt illud faciam suadent, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscens erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendę sententiam, vos quieti estote. Hęc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit, Fili Darij videris expeditionẽ apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili exiliit pariter & nuntium misit ad accersendum Artabanum. qui vbi aduenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego statim quum in te bene consulentem mihi, stultis verbis inuectus sum, non fui compos mentis: sed non multo pòst pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum quod tu præcipiebas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit. Quòd si deus est qui insomnium misit, eiq; prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem vt mihi præcipiens. Quod ita fore conjecto, si omnem meum ornatum sumas, eoque indutus ' in sella mea consideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tandem quum cogeretur, fecit imperata, hæc præloquutus: Apud me rex tantundem va-

' in solio meo

let

let bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum mare quod est hominibus omnium vtilissimum, ferũt ab ingruentibus ventorum flatibus non sini natura sua vri. Ego verò [1] quum ex te malè audiui, non tam meam dolui vicem quàm tuam: qui, quũ propositæ essent duæ sententiæ Persis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicens pernicioſum esse imbui animum vsu pluta semper expetendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autem quum ad te mutato in melius consilio de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomnium alicuius dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est fili. insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrantur, quemadmodum ego te docebo, multis quàm tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorum visa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. nos autem nudiustertius [2] expeditionem hanc inter manus & quidem vehementer habuimus. Quòd si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadem iubens. Verùm nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, sed meum: neque magis quiescenti in tuo toro quàmnon, sed in meo: si etiam alias vult se exhibere. Neque eò vesaniæ peruenit illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cernens putet esse te, ducto è vestibus argumento. Id autem si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem vestimenta, siue tua, sed te adibit: quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinum esse. Cæterùm si ita tibi agendũ videtur, neq; id reuocari potest, en ad cubãdum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq;, quũ ista fecero appareat, hac tantùm conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus Artabanus, [3] quod speraret, ea à Xerxe sine vllis verbis admissumiri, iussa exequutus est. Et quũ induta sibi Xerxis veste, regali solio insedisset, moxq; recubuisset, idem insomnium dormientem adiit quod Xer-

[1] quum ego me probris eo insectatus, nõ id mihi tam doluit. quàm quod ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erãt, altera insolentia prouehẽte, altera eam compescente, & pernicioſum esse dicente docere animum pluta præsentibus semper expetere: ex his sẽtentiis eã tu elegeris, &c.

[2] id est, de hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, vel tractauimus.

[3] quum speraret fore vt quæ à Xerxe dicerentur vana esse probaret, iussa ea seq.

xem adierat, eiq; superassistens, ita inquit, [1] Túne ille es qui festinantem ire in Græciã Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum neq; in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autẽ Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exiliit, aditoq; Xerxi obseruatã sibi in somnis visionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit: [2] Equidem rex, ego, veluti homo, quòd multa iam viderã, & magna negotia sub Hessonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malã multa concupiscere, memoria tenens quo modo cum exercitu Cyri contra Massagetas actũ esset, quomodo cum exercitu Cambysis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebã te (tũ quiescerès) omniũ hominum beatissimũ. Sed quoniã diuinus quidã instinctus est, & Græcos clades quẽdã (vt videtur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sententiã muto. Tu verò quę diuinit⁹ missa sunt, indicato Persis, iubetoq; vt iis quę ad apparatũ pertinẽtia antè præceperas, operã dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis, vbi dies extitit, ibi confestim & Xerxes hæc Persis exposuit, & Artabanus, quem constabat prius solum omniũ id fuisse dehortatũ, tunc exhortabatur. Post hæc ineunti expeditionem Xerxi tertiũ in somnis visum oblatũ est: quod Magi auditũ, coniectarunt ad vniuersam terrã pertinere, portendereq; omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes furculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis vniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circundata, euanescere. Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ qui in concilio fuerant, ad suã quisq; præfecturã digressi, omni studio incubuerũt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinẽdi. Xerxes autẽ ita copias suas contraxit vt omnẽ continentis locũ scrutaretur. siquidẽ à debellata Ægypto per totũ quadrienniũ comparauerat exercitũ atq; eius apparatũ, quinto aũt anno ineunte mouit cum ingenti copiarũ manu. Nam

omnium

[1] Túne ille es qui Xerxẽ ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam eius curã gerens? At nec inpræsens nec in posterum impune tibi erit quòd ea dissuades quæ fata fieri volũt.

[2] Ego certè, rex, qui multos quorũ res ampliores essent, ab iisdem quorum res angustiores erant, superatos vidi sem. te per omnia morem ætati gerere nõ sinebam. *At Valla populum aliquẽ sub Hessonũ nomine videtur somniasse.* [*ad verbum sonat*, multa & magna euersa esse ab inferioribus. S.]

omnium quos nouimus exercituũ hic multo maximus exſtitit: adeo vt ad eum nihil fuiſſe videatur aut ille Darianus, qui aduerſus Scythas ductus eſt, aut ille Scythicus qui Cimmerios inſequẽs Medicã regionem inuaſit, ac penè omnia ſuperiora Aſię ſubegit ac tenuit: (quo nomine Darius poſtea Scythas iuit vltũ), aut ille (vt fama fert) Atridæ aduerſus Ilium, aut ille ante Troicũ bellum, Myſorum Teucrorũq;, qui per Boſporum in Europã tranſgreſſus, omnes Thraces in ditionem ſuã redegit, ad Ioniumq; pontum deſcendens, ad Peneũ vſq; amnem qui ad meridiẽ vergit, proceſſit neq; illi omnes exercitus, neq; alij his adiecti. cũ vno hoc cõparari merentur. Quis enim nõ attulit ad Xerxẽ ex Aſia copias? quę aqua præter ingentes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues pręſtabãt, aliis vt peditatũ, aliis vt equitatum, aliis vt nauigia ad vectãdos equos eorũ qui vnà militabant, aliis vt naues longas in vſum pontiũ pręſtarent, iaiunctũ erat, aliis vt frumentum & naues. Quæ triennio ſuperiore præparata erãt, pręcipuè propter Athon, vt in quo ſuperior claſſis dum circũuehitur afflictata fuiſſet. Ad Eleuntem enim Cherſoneſi claſſis habebat ſtationẽ, illincq; omnes copiæ ſub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alij aliis ſuccederent, adiuuantibus etiam in effodiendo accolis: præpoſitis operi. Bubare Megabyzi, [2] & Artæo Artachæi filio, viris Perſis. Eſt aũt Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem deſinens in ſpeciem Cherſoneſi, *id eſt peninſulæ*, cum iſthmo duodecim ſtadiorum. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod eſt contra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon ſitæ ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex continentibus inſulanas facere aggreſſus eſt; quæ ſunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoũ, Thyſus, Cleonæ. Iſtę quidem ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autẽ in modum barbari locum [3] nationatim effodiebant recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab iis qui in imo fodiebant, alij humum effoſſam aſſiduè tradebant aliis ſuper ſcalas ſtãtibus: & iſti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad ſummos peruenieb atur, qui illam

1 Quum enim ex Aſia gentẽ in Græciam non adduxit Xerxes

2 & Artachæo Artæi filio.

3 nationatim diſtributum effoderunt

efferebant atq; abiiciebant. Qua in re tumuli effossi du-
1 præruptæ præcipitia fossæ dupl. plicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebāt.
nam quum eandem facerent fossæ mensuram superius in
ore quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At
Phœnices cum aliis in rebus, tum verò in illa prudentiam
suam declauerūnt: qui partem quæ sibi contigerat, ita
excauauerunt vt os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam
esse oportebat, procedenteq; opere assiduè illam coarcta-
bant, vt quum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum
partibus adæquaretur. Est autem hoc loco pratum quod-
dam, vbi illorum erat & forum & mercatus, quò multum
etiam ex Asia frumenti moliti comportabatur. Hanc fos-
sam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia
deprimi iussit, potentiæ ostentandæ cupidus, ac memoriæ
sui relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues
per isthmum transportare, iussit isthmum intercidi, ad
mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis vt duæ tri-
remes pariter illac agitari possent. Eisdem autem impera-
tum est vt fossam facerent, quibus fuerat vt flumen Stry-
monem pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modum
2 ὅπλα hic vocantur funes nautici. Gal. Lecordage. fecit. Comparauit item ad pontem [4]armaturam, [3]sirpi
atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Ægy-
ptiis negotio vt commeatum exercitui comportarent: ne
homines néve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [4]ab-
sumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quę cuique
opportunissima essent, alius alia via comportaret vtrique
ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verū plurimi com-
portarunt in oram quæ dicitur Album littus, vt quibusque
præceptum erat: alij in Tyrodizam Petinthiorum oram,
alij in Dorisçum, alij in Eionem, quæ est super Strymo-
nem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traie-
ctu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestri-
bus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Cri-
talis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copię
cogerentur, quæ per continētem erant cum Xerxe iturę.
In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrimè in-
structum ducens ab rege donatus est proposito præmio,
affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in
iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem trans-
missa
3 bybli
4 fame labo-rarent λιμήν-ρᾳε, non λιμή-γᾳε.

missō flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam
173 facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt:
& alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Catarac-
tæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæan-
drū. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Mar-
syæ pellis in vtrem formata: quam à Phrygibus fertur A-
pollo illi detractam suspendisse. In hac vrbe residens Py-
thius Atys filius, vir Lydus omnem regis exercitum atq; i-
psum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spo-
ponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob
quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interro-
gauit quisnam esset Pythius, & quātum possideret, qui hoc
» polliceretur. Illi, rex, inquiūt, hic ille est qui Darium patrē
» tuum aurea platano ac vite donauit: quiq; tunc omnium
» hominum diuitiis princeps est secundum te. Hæc vltima
» verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse
» Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neq; te
» inquit celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius fa
» cultates: sed sciens, proinde exactè recēsebo. Etenim post-
» eaquam accepi celerrimè te ad mare Græcum esse descen-
» surum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subdu-
» cta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia
» talentorū, auri verò quadragies centena millia nummûm
» Daricorū, septem millibus minus: quæ tibi dono do. nam
» mihi ipsi victus è mancipiis atq; ex agricolis suppetit. Hæc
» Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde,
» inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, ne-
» minem adhuc nactus sum qui in exercitum meum hospi-
» talitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum
» veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret,
» præter te: qui & exercitum meum egregia hospitalitate
» prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris.[2] ob quę
» vicissim ego te iis remunerandum duco. Hospitem meum
» te facio: & ista quadragies centena millia nummûm de
» meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringē-

1 Quum ad mare Græciæ descēdere te audissem, statim opū mearū rationem inire aggressus sum. Iam tum enim in animū induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerēdum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadringētas statērū Daricorum, septem millibus minus, habere me comperi quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipiis & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.*

2 Vt tecum paria faciam, pro hac libetalitate hospitem te meum facio: quadringētas verò myriadas nummûm de

meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies centenis millibus Daricorum statērum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possidetos mementoque talem te semper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiusdem Bud. interpr.*

tæ myriades, *id eſt quadragies centena millia*, ſint imperfectæ, ſed addito è meis ſupplemento ſumma ſit ſolida. quæque poſſides, ipſe poſſideto, ad ſcito ſemper talem agere. nam ita agentem te neque in præſens neque in poſterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit aſſiduè poſtò ire: prætergreſſusq; vrbem Phrygiam nomine Anaua, & ſtagnum ex quo conficitur ſal, peruenit Coloſſas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ ſubiens occultatur, deinde fere quinq; poſt ſtadia emergens, elabitur & ipſe in Mæandrum. Mouens autem è Coloſſis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod eſt in finibus Phrygum & Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Crœſo eſt, indicans literis eos fines. Vbi autem è Phrygia in Lydiam ventum eſt, ad diuortia viarum, quarum ſiniſtra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus neceſſe eſt proſus Mæandrum tranſire, vrbemq; Callatebum prætérire, in qua ſunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, repetit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamque tuendam viro immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. Poſtquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimiſit in Græciam petitum terram & aquam: edictumque vt cœnas regi inſtruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. Eorum autem cauſa mittebat petitum terrã & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miſerant, hos tunc perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimiſit. Secundum hæc ſeſe apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ij quibus negotium hoc datum erat, Helleſpontum ex Aſia in Europã coniungerent. Eſt autem Cherſoneſi in Helleſponto, Seſtum inter & Madytũ vrbes, ora ſalebroſa quæ in mare procurrit e regione Abydi. Vbi nõ lõgo pòſt tempore ſub Xantippo Ariphronis filio Athenienſiũ duce, Artayctẽ virum Perſam Seſti præfectũ cepere viuũ, ſtipitiq; ſuffixerũt: qui in templũ etiam Proteſilai quod eſt in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ij quibus hoc munus erat delegatũ: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptij ſirpo.

Eſt au-

1 *De his viris qui Immortales dicebantur, vide quæ poſtea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

2 *Deſunt hic aliquot verba in vulg. edit. Græcis, quæ Valla addit, vt etiã in vet. noſtris cod. habentur.*

3 byblo

Est autem ex Abydo ad vlteriorē continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atq; dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui mississe quoq; cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hāc tibi irrogat pœnam, quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Tetamen rex Xerxes, velis nolísve, transmittet: meritoq; nemo hominum tibi sacrificat, vt doloso pariter & amarę flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ij quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerūt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundum defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum causa qui extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & Ægeum, eurum & austri causa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigiis & ex Ponto nauigare posset. His actis: contenderunt a terra armamenta contorquentes machinamentis ligneis, non iā separatim vtraq; sed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidē retinaculorū crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea robustiora erāt, quorū cubitus talentū pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorū discissos & ad latitudinē ratis adæquatos aptè instrauerūt super armamenta intenta. Hos vbi gradatim disposuerūt, tū verò rursus desuper innexuerūt. Quod posteaquā fecere, materiā attulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiā aggerem cōportarunt: quo iniecto, sepem hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerētur, prętenderūt. Perfectis iis quę adpōtes pertinēt, & itē circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter

1 Intrinsecus

æſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluei obſtruerentur: Xerxes nuntiato ſibi prorſus alueo abſoluto, Sardibus vbi hybernauerat, ineunte vere inſtructo cum exercitu profectus eſt Abydum verſus. cui mouenti ſol ſuam in cœlo ſedem relinquẽs apparere deſiit, cum nullæ nubes, verùm ſereniſſimus aer eſſet: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quũ cura inceſſiſſet percontandi Magos quid oſtẽtum id vellet portendere, illi reſponderunt, deum ſignificare Græcis ciuitatũ defectum: quòd dicerent ſolem, Græcorum: lunam, ipſorum eſſe præſidẽ: Ea re audita, Xerxes maiorẽ in modum lętatus ire pergebat. Quẽ procedentem adiens Pythius Lydus cœleſti oſtento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus eſt, Domine, indulgebíſne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, ſed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturũ ratus ſe indulturum reſpondit, & vt peteret proloqui iuſſit. Pythius vbi hoc audiuit, ſumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi ſunt, quos omnes contingit in militiam tecũ ire aduerſus Græciam: horum vni tu quæſo rex, miſertus mei qui huc proceſſi ætatis, indulge militię vacationem, ei qui natu eſt maximus: vt & mei ipſius & cenſus curam gerat: quatuor tecum vnà ducas. Ita confectis quæ in animo habes, rurſus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis reſpondit, Homo improbe, túne, quum ego ipſe in expeditionẽ eam aduerſus Græciã, filiosq; meos & fratres domeſticos & amicos ducam, auſus es mentionem filij tui facere, qui meus es ſeruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc diſcito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaq; quum bene feciſti, & alia eiuſdem generis promiſiſti, non gloriaris te ſupergreſſum eſſe regem munificentia: poſtea verò quàm ad impudentiora conuerſus es, non tu quidem pro merito, ſed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præcipuè complecteris, damno mulctabere. Hæc quũ reſpondiſſet, ſubito imperauit iis quibus delegatum erat iſta exequi, vt maximum natu filiorum Pythij inuentum diſcinde-

1 Qui quum bona audierit voluptate corpus implet: quũ his diuerſa, moleſtia afficitur. *Ita Eraſm.*

scinderent medium: eiusq; discissi dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti sunt illac exercitus pertransiuit. In quo præcedebant ij qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum: neq; enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: secundum hos totidē hastati, & ij delecti ex omnibus, versis deorsum in terrā spiculis. Post hos [1] equi decem quampulcherrimè ornati, qui Nisæi dicuntur ideo sic dicti, quòd est ingens Medicæ regionis campus nomine Nisæus qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim sellam nemo mortaliū inscendit. Post quem ipse Xerxes vehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorū mille in lan-
175 ceis pro [2] coronis gestabant mala punica argentea: gerebant item aurea ij qui in terram versus spectantia spicula habebant: etiam mala, ij qui Xerxem proximè sequebantur. Hæc decem millia ordine subsequebatur equitatus è decem millibus Persarum. Relicta post hos duorum stadiorum intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autem à læua habēs montem Canen, per Atarnem ad vrbē Carinam. Ab hac per Campum Thebanum vrbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidē prætergrediens, & Idam ad sinistram manū strigens, ad terram Ilien sem peruenit. cui primùm sub Ida noctem agenti tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderūt. Deinde ad Scamandrum est ven-

[1] *Hæc in vulg. quæ de edit. non habētur: sed in vet. cod. legūntur hoc modo,* μετὰ δὲ μάχιμοι Φόροι χίλιοι, ἵππον ἕνα πάντων ἀποκεκλεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuisse omissa (quorum oculos ea subterfugerint quæ sunt à priore ἀποκεκλεγμένοι vsq; ad posterius) ex sequentibus apparet, vbi hæc enumeratio reponitur.*

[2] sacri equi dec.

[3] *Fortasse Valla alter scriptū reliquit.*

In fine pag. præced. pro Argentea legendum aurea, ex nostris exempl. ex quibus etiā sequi hæc debēt, & cæteros intercludebant: Nouem autem millia quę ab his intercludebantur, argentea mala punica

gestabant. *Potest συνέκλειον verti etiam includebant, vel circumcingebant.*

tũ qui fluuiorũ omniũ erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptũ est. Hũc profluentẽ sua aqua destituit, nec hominibus iumẽtisq; potantibus suffecit. Eò Xerxes postquã peruenit, Priami Pergamum adscendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quęque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua stringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerunt, Xerxi incessit cupido omnem exercitũ oculis subiiciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atque classem. Quam dum intuetur, subiit eum cupiditas spectandi naualẽ certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonij vicere, voluptatem Xerxes cepit, cũ certaminis tum copiarũ spectaculo. Et quum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti. qui te beatum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm breuis sit omnis humana vita, subiit horum miseratio: quorum, quum tot sint, nemo ad centesimum annum supererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam istud est, viuendo miserabiliora patimur. Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum, cui non crebrò, nedum semel, subitura sit animo moriendi voluntas potius quàm viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam perturbant: efficiuntque vt quum breuis sit, tamen perlonga videatur. Ita mors optatissimum est perfugium ærumnosæ vitæ, quam deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius facere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit, quoniam humanæ vitæ conditio talis est qualem tu exponis,

1 De humana vita quæ ita sit est qualem tu esse dicis, verba fiet te desinamus.

eam

eam commemorare superſedeamus: neq; triſtium faciamus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita euidens inſomnij viſio fuiſſet oblata, perſtaréſne adhuc in priore ſententia, diſſuadens mihi aduerſus Græciam bellum: an in ea perſiſteres? agedum apertè hoc mihi dicito. Ei reſpõdens Artabanus, Viſio inquit, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad votum ſuccedat amborum: ego tamẽ adhuc metuo, & adeo metu perculſus ſum, vt non ſim apud me. Nam mecum reputans, cum alia multa, tum verò duo, & ea omnium maxima, video tibi eſſe hoſtiliſſima. Adhæc Xerxes, [1] Dæmonie virorum, inquit, quænã iſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe? vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non ſatis copioſũ? terreſtréſne exercitus, quaſi multo numeroſior ille Græcus futurus eſſe videatur? an claſſis, tanquam illorum claſſe inferior? an hæc ambo: Nam ſi ob hoc imbeciliiores tibi vidẽtur noſtræ res, celerrimè alterum quis exercitum compararet. Reſpondit Artabanus, Neque hunc rex, exercitum improbauerit quiſquam, qui ſit mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, [2] etiamſi plures coegeris. Quæ autem duo dico eſſe tibi multo hoſtiliora, ea verò hæc ſunt, terra & mare. neq; enim vſquam maris portus eſt eiuſmodi (vt ego conjecto) qui ſurgente tempeſtate ſit capax huius tuæ claſſis, idoneusque ad eam tutandam: neque verò vnum tibi portum eſſe oportet, [3] ſed vniuerſam continentem eſſe portum, quò ſe recipiant naues. Itaque quum portus tibi opportuni deſint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominum eſſe. E duobus vno expoſito, pergam dicere alterum: Terra cum ob alia tibi hoſtilis eſt, tum eo hoſtilior, ſi nihil obſtiterit quò longius proceſſeris, aſſiduè vlteriora ſurripiens. Nulla enim eſt hominibus rei bene gerendæ, ſatietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem maiori in tempore regionem, famem eſſe allaturam. At vir ita demum fuerit optimus, ſi in deliberando quidem, omnem rem quamcunq; pati poſſit, reputans extimeſcat, in re autẽ agẽda ſit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit meritò tu quidem horum ſingula commemoraſti: tamen non eſt vt omnia reformides, omniaq; peræquè conſideres. Nã,

1 O miſerrime hominũ. *Sic Bud. in ſimili loco interpret.*

2 Quòd ſi maiorem numerum coegeris duo illa quæ dico, multo etiam hoſtiliora futura ſunt. Sunt autem illa duo, terra & mare.

3 ſed circum vniuerſam cõtinentem ſit quam tendis.

si velis in rei consultatione semper omnia perinde consi-
derare, nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia ala-
criter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm
omnia in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si
repugnando omnibus quæ dicuntur, [1] non vis commit-
tere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is
qui cõtraria istis dicat. [2] Et hoc æqualiter se habet. Scire ve-
rò aliquem (quũ sit homo) qua ratione quid firmum esse
oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid vo-
lunt, consueuit plerunque succedere emolumentum: rarò
autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis
quò res Persica potentiæ processit: quò nunquam progres-
sam videres, si ij qui ante me extitere reges, istiusmodi
consiliis quibus tu vsi fuissent: [3] aut vtentes istis sententiis,
non alios suasores tales habuissent: nunc pericula conte-
mnentes, tantopere statum suum prouexerunt. Magna
enim negocia magnis cum periculis suscipi volunt. Qua-
re nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore
ingredimur: subactaq; omni Europa, rursus reuertemur,
nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi.
nam & cõmeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad
quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re
frumentaria potiemur. nam aratoribus viris non nomadi-
bus inferemus bellum. Posthæc Artabanus, Quandoqui-
dem inquit, non finis vllam rem formidari, [4] & tamen me-
um admittis consilium: necesse est enim de multis nego-
tiis in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse geni-
tus omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam
reddidit. quare suadeo ne quo pacto hos viros aduersus
patres suos ducas. nam sine Ionibus satis superque suffi-
cimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissi-
mos esse, si metropolin suam in seruitutem redigant: aut
iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi
erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sunt: sin
iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perni-
ciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex in
mente habe, non statim ab initio exitum omnẽ esse mani-
festum. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sen-
tentiarũ quas dixisti in hac præcipuè falleris qui Iones me

tuis

1 non ostendas quid firmum sit, *vel tutum.*

2 Hoc inquã perinde est.

3 aut non vtentes istis sententiis, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorum sententia sed aliorum fuisset, quorum consiliis sequerentur. Valla autem negatiua particula locũ mutauit, & Sententia vti, more Græco dixit.*

4 at meum admitte consilium. *vel, Meum saltem adm. cons.*

» tuis ne immutentur: [1] quorum maximum habemus com-
» militium: quorum & tu testis es, & alij qui sub Dario ad-
» uersus Scythas militauerunt, quum in eorum esse pote-
» state situm vniuersas Persarum copias, & perdere & seruа-
» re, fidem tamen iustitiamque præstitisse, ne quicquam
» nos læsisse. Præterea quum liberos suos atque vxores in
» nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid re-
» rum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem
» extimescas, sed bonum habens animum, tutare meam
» domum atque tyrannidem, tibi enim soli ego sceptra mea
» permitto. Hæc loquutus Xerxes, Artabanum Susa dimi-
» sit, iterumque illustrissimos quosque Persarum accersiit.
» Qui posteaqu: m p æstò fuere, his eos verbis alloquutus
» est, [2] Persæ, ego vos quorum opera mihi opus est, contra-
» xi, vt viri præstantes existatis, néve res hactenus gestas à
» Persis magnas præclarasque dedecoretis, sed cum singuli,
» tum vniuersi [3] exhibeamus nos alacres. commune enim
» hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eaque de re vos
» censui præmonendos ad bellum constanter tolerandum.
» nam (vt ego audio) aduersus viros egregios tēdimus, quos
» si superauerimus nullus vnquam nobis alius exercitus ob-
» stabit. Nunc igitur deos præsides terræ Persidis precati,
transeamus. Ac eodem quidem die sese ad transeundum
parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum so-
lem exorientem cernerent, omnisarios odores in pontis-
bus congerentes, ac myrto iter consternentes. Vbi sol ex-
ortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud so-
lem vota concepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo
prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius termi-
nos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum
abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum, quem
acinacem vocant. Hoc pro comperto diiudicare non pos-
sum, vtrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus:
an Hellespontū, quòd eum flagellasse pœniteret, in com-
pensationem gladio donauerit. His actis, per alterum
pontium, qui vergebat in Pontum, peditatus omnis equi-
tatusque transiuit: per alterum, qui vergebat in Ægeum,
iumenta atque seruitia: præcedentibus [4] decem millibus
Persarum, coronatis omnibus quos promiscuus omnium

1 quorum (*id est quorū fidei*) maximū habemus documentū, iis in reb⁹ quarū & tu testis es, & al. *s. Quis maximum nobis sua fides documentum dederūt in iis rebus. &c.*

2 Ego vos Persę coegi; à vobis hęc requirēs, vt fortiter (*vel strenuè*) vos geratis,

3 alacriter operā nauem⁹. Ad id.n contēdim⁹ quod communem omnibus vtilitatē afferet. Ideo aūt vos vt gnauiter militętis prę-moneo, quòd viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiam. Quos si superauer.

4 Illis decē mil. *quorū videlicet facta fuit paulo antè mētio. Sic in sequen. Illi equites. & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

nationum sequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Insequenti autem primi transiere equites, quique spicula deorsum versa gestabant, & hi etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. pòst hastati, & mille equites, & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora littora agebantur. quāquam audiui postremum omnium pertransisse regem. Xerxes, posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exercitum sub verberibus transeuntem. Transiuit autem eus exercitus septem per dies totidemque noctes nullo tempore intermisso. Ibi iam transgresso Hellespontum Xerxe, fertur quidam vir Hellespontius dixisse, O Iupiter, quídnam tu sub specie viri Persæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è sedibus suis exturbare vis omnes homines ducens, quum etiam citra hoc tibi id facere liceret? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi [3] coniectura discutiendum. siquidem equa leporem enixa est. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes exercitum aduersus Græciam cum maximo strepitu & ambitiosissimè duceret, rursusque pro seipso solicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoque ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorum vtrunque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atque terrestres agentibus. nam isti quidem vesperum versus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent, iussi erant permanere: illi verò ad auroram & solis exortum iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrum Helles filiæ Athamantis, sinistrorsum Cardiam vrbem, per medium oppidi cui nomen est Agora, *id est forum*. Illinc deflectētibus ad sinum nomine Melana, *hoc est nigrum*, fluuius cui idem est nomen, non sufficit, sed alueum suum deseruit. Hoc fluuio transmisso à quo sinus hic cognominatur, vesperum versus contenderunt, Ænon vrbem Æolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscon

[4] post quos alter ille exercitus naues q; simul ad vltor.

177

[3] *Eandem vocem, videlicet συνιέναι: quam hic malè interpretatur Coniectura discutiendum, statim pòst bene vertit. Facile ad coniectandum id est, Cuius significationem conijcere, vel coniectura assequi facile erat.*

riſcon peruentum eſt. Eſt autem Doriſcus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumẽ Hebrus interfluit: vbi extructus eſt is murus qui Doriſcus appellabatur, in quo Perſarum erat præſidium à Dario iam inde impoſitum, quum Scythis inferebat bellũ. Quum igitur locus digerẽdis recẽſendisq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita ſibi faciendum putauit: Eius iuſſu nauarchi, quũ eò appuliſſent, omnes naues ad littus Doriſco contiguum receperunt. vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona ſitæ ſunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontoriũ, qui locus quõdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulſa claſſe ac ſubducta, qui in ea ſubducenda laborauerant reſpirauere Xerxes autẽ per hoc tempus apud Doriſcõ luſtrabat exercitum. Equidẽ quantum ſinguli præbuerint copiarũ, pro certo affirmare non poſſum: quoniam à nullis prorſus hominibus id refertur: cõſtat autẽ terreſtrium copiarum numerum fuiſſe centum ſeptuaginta myriades, *id eſt decies ſepties centena millia*. Quorum numerum hoc modo iecerunt: Cõtraxerunt vnum in locum myriadem hominum, *quæ ſunt decem millia*: qua coarctata quammaximè poterãt, circulum extrinſecus deſcripſerunt loco circumſcripto: emiſſaq; illinc myriade, ſepem circumdederũt, eatenus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere aliam ſubinde atq; aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autẽ, nationatim digeſſerunt. Ex quibus qui militabant, hi erant, Perſę, hunc in modum ornati: Circa capita geſtabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis ſquamis è ferro cõſertas in ſimilitudinem piſcium: femoralia circa crura: ꝓ clypeis gerra, *id eſt cetra*, pharetris ſubter pendẽtibus: haſtas breues, arcus grãdes, ſagittas arundineas. Ad dextrum femur, pugiones è balteo ſuſpẽſos. Hi ducẽ habebant Otanem patrem Amaſtris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autẽ quõdam Perſæ à Græcis Cephenes: à ſe verò ipſis atq; ab accolis, Artæi: verùm poſteaquã Perſeus Danaes & Iouis filius ad Cepheũ Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiã duxit vxorẽ, ſuſtulit ex ea filiũ quẽ Perſem appellauit, eumq; illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomẽ ſortiti ſunt

Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arij: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorant. Cissij in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrij autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo confertas, [2] non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrij vocabantur, sed à barbaris Assyrij sunt vocati (inter quos Chaldæi sunt) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgij, Sacas appellabant, quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes Darij filius & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrij. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi & Chorasmij & Sogdi & Gandarij & Dadicæ eandem in acie quam Bactrij armaturam gestabant. quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspij, sisyris, *quod est genus penulæ*, induti, arcus gētili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Artyphij germanum. Sarangę indumenta gestantes versicoloria decori erant, caligasque genuum

1 Anaphes

2 non facili explicatu: *vel, Quem explicare vel describere difficile fuerit.*

178

suum tenus extentas: arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipsi sisyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtij & Myci & Parycanij eodem quo Pactyes modo armati erant. sub his ducibus: Vtij quidem & Myci, sub Arsamene Darij filio: Paricanij verò sub Siromitre OEbazi filio. Arabes succincti erant ziras *amiculi genus*, arcusque recurvos habilesque gestabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo figilla sculpunt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum 'eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem Æthiopumque qui trans Ægyptum incolunt, dux erat Arsames Darij filius & Artystonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, 'cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem Æthiopibus qui sunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat. Ij autem Æthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebuntur cum Indis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu solis sunt, 'promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. Æthiopes autem hi qui ex Asia erant, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præustis, duce Masange Aorizi filio.

Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea iacula, pugionesque, pedibus 'caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandy-

1 imaginē eius ex auro solido compactam habuit.

2 rectos crines:

3 calceos patrio more ad media crura extentos.

norum & Libyum & Syrorum, Gobryas Darij filius, & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlogonicæ armaturam gerunt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quandiu Europæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtrisq; præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: pristinoque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Myßi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtrisq; præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circundati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferétes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (vt ipsi aiunt) Strymonij, quòd Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus breuia [1]è corio scuta, & bina singulis [2] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros est. Cabelees Meones (qui Lasinij vocantur) eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darij filius, & Parmyis filij Smerdis filiæ Cyri: Macrones & Mosynœ-

cos

[1] è crudo bouis tergore; *vt paulo post vertit eundem vocem.*

[2] venabula Lycij operis,

eos Artayctes|Choraſmis filius, qui Seſti in Helleſponto præſes erat. [1] Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaque è crudo bouis tergore, atque lanceolas, præterea machæras. Præerat autem maribus & Colchis Pherendates Theaſpis filius. Alarodij & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Siromętris filio. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſequuntæ ſunt ex iis inſulis ad quas tranſportare rex ſolet quos è ſuis locis ſummouet, gerebant proxima Medis & veſtimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux ſecundo pòſt anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus: quibus ij præerant qui commemorati ſunt, quiq; ordinarant milites connumerauerantque, & chiliarchas, *id eſt tribunos qui mille*, & myriarchas, *id eſt, qui decem millibus præſunt*, delegerant. nam myriarchę centuriones decanosq; creauerant. Erant & alij agminum & gentium prętores: verùm ij qui nominati ſunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores erāt, Mardonius Gobriæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij, Xerxis patrueles: & Maſiſtes Dario & Atoſſa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedeſtrium copiarum, prætęr illa delecta Perſarum decē millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd ſi quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius ſufficiebatur: nec vnquam plures erant pauciorésve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidē præſtantiſſimi omnium, vt dictum eſt: & præterea immenſo auro conſpicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eaque bellè ornata: necnon camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes, ſed nō omnes habebant equos, verùm hæ ſolæ: Perſæ, qui eadem erāt qua peditatus armatura ornati, niſi quòd quidam geſtabant in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt autē quidam Nomades homines, qui Sagartij appel-

1 Mares in capitibus quidē galeas more patrio textiles (*vel nexiles*) geſtabant, clypeos aūt patuos pelliceos, & iacula. Colchi in capitibus liga.

lantur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, vtétes reste è viminibus conserta, qua freti in prælium eunt. Est autem prælium eorum virorum hujusmodi: Cum hoste congredientes iniiciunt eas restes in summo habétes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horum pugna est, iidemque inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissij. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterùm equos desultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspij. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erant agitatores. Caspij quoque & Paricani itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq; numerus equitum, octo miryades, *id est octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati, ob id postremi ne equitatus cõsternaretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filij Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficisceretur, in calamitatẽ incidit insciens. equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuisò deterritus atque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit, nactusq; est morbum qui in phthisin, *id est tabem*, euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto namq; in eum locum vbi dominum strauerat, crura cum genibus abscinderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est. Porro triremes inito numero fuere millè ducentæ & [2] octo: quas hi præbuere: Phœnices, cum Syris qui Palæstinam incolunt, recentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas gerunt Græca-

2 septem

Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum ſcutis vmbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (vt ipſi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc tranſgreſſi maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus eſt, Paleſtina vocitatur. Hi circa capita caſſides forcipiculatas gerebant, conuexa autē ſcuta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. eorum turba thoraces gerebat ac magnas machęras. Hunc in modum iſti armati erant. Cyprij autem centum quinquaginta naues præbebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas geſtabāt, cętera vt Greci. Quorum gentes ſunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cithno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipſi Cyprij aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gētiles galeas, pro ſcutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis veſtibus induti: bina ſinguli iacula geſtantes, & enſem machęræ Ægyptiacæ perſimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, ſed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylij, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſiecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati: arcubus quoq; è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, arq; iaculis: gerentes ex humeris ſuſpenſas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quin etiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondā Termiliæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycij fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cætera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebant. quos prius appellatos fuiſſe Hœtines, in ſuperioribus libris dictum eſt. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneſo regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentum Danai & Xuthij in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi Ægialeęs, *id eſt littorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati.

t Hi autē qui (*id eſt*, quo nomine) prīo vocati fuerint, in ſuperioribus. *Hic autē ridiculē fecit populus ex vocabulo oinvec, vt ſupra, pag. 177. ex nomine ἀοιδοῦ populus Heſſones ſimulat.*

Insulani, naues decem & septem; armati vt Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Æoles, sexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Hellespontij, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erat Persæ & Medi & Sacæ, quarum velocissimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonij. Harum singulis, & item pedestribus eorum copiis præfecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiæ non exigit necessariò) non faciam mentionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: sed nõ vt ductores, verùm vt serui (quemadmodum alij qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos summa imperij erat, vt singularum gentium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est.

Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darij, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobriæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroq; parente germanus; reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorũ, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta constat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in classe erant, secundum duces, illustrissimi fuere, Sidonius Tetramnestus Alleſi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus, Arbali, & Cilix Syennesis Oromedontis, & Lycius Cybernisci Sicæ filius. Cyprij autẽ, Gortus Cherisi, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mẽtionem facere supersedeo, tanquã non necesse habens. Verùm Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionẽ aduersus Græciam sequutę: quę defuncto viro, ac pupilli filij tyrannidem

Eadem obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atq; virilitate in militia concessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Coiis, & Nisyriis, & Calydniis, quinque cum nauibus venit omni copia instructis. atq; post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Troezeniam, cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes ínitò copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque inscenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebãt, donec ad extremos equitum peditumque peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensque sub aureo tabernaculo, præteruehensque nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem, vt de terrestri exercitu fecerat, describíque iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuersis à terra prois, & in vnam frontem digestis, epibatis quoque, *id est propugnatoribus*, tãquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspicabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratum Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit, Demarate, iuuat nũc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex re, quam ex aliis Græcis: qui me alloquẽdi gratia adeunt. nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem Græci aceæteri mortales qui ad hesperum incolunt, si congregarentur, pares essent nostris armis, nec me inuadẽtem expectarent: quum nõ sint inter se cõcordes. Libet tamẽ mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit. Demaratus autẽ excipiens, Vtra, inquit, apud te rex vtar? veritatẽne an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neq;

1 qui me alloquuntur: *vel, Quibuscũ mihi ferme est.*

2 ad occidentem

enim sibi ob id eum, minus iucúdum forte quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniã, inquit, me iubes rex omnino veritatem proloqui, [1] ea dicam quę nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Grœcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Grœcia, & paupertatem [2] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis solis. Jam primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferentem Græciæ seruitutẽ: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi cæteri Grœci omnes sentiant tecum. Neq; verò de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congredientur: & item siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedum, dic mihi, nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regem? vísne igitur sine mora tu cum decẽ viris dimicare? Quòd si vestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas, profectò secundũ vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorũ: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [3] tanta statura qualis quantusque tu, accęteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videre ne quum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decem millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinq; millia. [4] Nam sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verberibus, vel pauciores aduersus plures eũt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Grœcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos

1 ea dicẽtem ob quę nemo à te postea mẽdacij conuincetur; *vel arguetur. Relinquitur autẽ pendens sententia, vt subaudiatur. Ita res se habet, vel, Audi.*

2 propulsat

3 Tantilla

4 Nã si more nostro vni pareret, illius metu strenui magis quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adoriẽtur plures quàm ipsi essent: at nunc quũ solutè ac liberè viuant, horũ certè neutrũ fecerint.

» taturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verùm
» non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis satel-
» litibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quo-
» rum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, In-
» telligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non
» iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima
» coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quan-
» quam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego a-
» mem, qui me honore & dignatione paterna exutum, ex-
» torrem profugumque fecerunt: quem pater tuus excep-
» tum, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibi-
» le virum prudentem respuere beneuolentiam explora-
» tam, sed maximè obseruare. Ego autem neque cum de-
» cem promittam me posse dimicare, neque cum duobus:
» ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At
» si necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libẽtis-
» simè cum vno quolibet istorum hominum dimicarem,
» qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis
» Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singu-
» lis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris: at con-
» ferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet
» sint liberi, non tamen sunt vsquequaq; liberi: quippe qui-
» bus præest domina lex, quã multo magis metuunt quàm
» tui te. Faciunt ergo quęcunq; illa cogit. cogit autem idem
» semper, vetans semper eos ex acie fugere quantumuis ho-
» minum multitudinem: sed iubens vt ordinem non dese-
» rentes, aut vincant aut occumbant. Hęc ego loquens, si ti-
» bi blaterare videor, volo posthac in cæteris silentium age-
» re. Hactenus loquutus sum coactus: tibi verò ex sententia
contingat, rex. Hæc loquuto Demarato, Xerxes ad risum
versus, nulla indignatione permot' est, sed comiter homi-
nem remisit. Post Demarati colloquium, vbi Doriscо præ-
fecit prætorem Mascamen Megadostis filium, amoto eo
quem Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Grę-
ciam pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes,
vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos
aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: &
item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante
hanc expeditionem in Thracia & vbique in Hellespontо

1 hastatis, vt & ipse antea est interpretatus.

prætores fuerant, qui omnes post eandem expeditionem
à Græcis ejecti sunt & è Thracia & ex Hellesponto, præ-
terquam è Doriſco. ' vnde Maſcamen Græci, permulta
conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in
Perſis regnat, ſemper dona mittuntur. Eorum verò qui
à Græcis expulſi ſunt, neminem rex Xerxes virum egre-
gium eſſe dixit, præter vnum *Bogem ex Eione, quem
laudare non deſinebat, eiusq; qui ſuperfuere liberos ma-
ximo inter Perſas honore proſequebatur. Siquidem ægnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenien-
ſibus & Cimone Miltiadis filio obſideretur, licerétque ei
accepta fide egredi, & in Aſiam remeare, tamen abnuit,
ne regi præ metu ſuperfuiſſe videretur, ſed ad extremum
vſque perſtitit: atque vbi nihil in mœnibus commea-
tus reliquum fuit, accenſo ingenti rogo, interemit libe-
ros, coniugem, concubinas, familiam: eosque in rogum
deiecit: dehinc omne aurum vrbis atq; argentum è muris
diſperſit in Strymonem. his actis, etiam ſemetipſum con-
iecit in rogum. Ita hic meritò à Perſis ad hoc vſque tempus
præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam ten-
dens, vt quoſque populos adibat, ſecum militare coge-
bat. Erat autem (vt ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad
Theſſaliam vſque tractus in ditionem redactus & regi tri-
butarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Di-
greſſus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios mu-
ros, quorum vltimum oppidum ad veſperam ſitum eſt
nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſio-
rum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius
aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc
olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ
tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente
Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergreſſus
eſt: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit,
& hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, [a] Iſmari-
dem, qui Maroneam Strymamque interiacet: Biſtoni-
dem Dicæę contiguum, in quem duo flumina ingredium-
tur, Trauus & Compſatus. Iuxta Abdera autem nullum
nobilem lacum præteriit Xerxes, ſed fluuium Neſtum
mare ſubeuntem. Poſt has regiones perrexit mediterra-

' At Maſcamem hûc qui apud Doriſcũ erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

* Paul. Boen vocat. 242. 44. &.

[a] Hæc nomina lacuũ fœminina ſunt Græcis, quia λίμνη id ſit fœminini generis. Ide & in ſeq. obſeruandum.

neas versus vrbes: in quarum vna est lacus triginta fermè stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi nomen est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas sinistrorsum relinquens, præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Cicones, Bistones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus sequuti sunt: qui verò mediterranei (qui & commemorati sunt à me) præter Satras, cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstiterè, Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obsitos: suntq; viri in re bellica eximij: apud quos oraculum est Dionysij, idque in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo propherant, *id est vaticinantur*, sunt Bessi: antistes verò quæ reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis variè. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes secundo loco transiit muros Pierum, quorum vni nomen est *Niphragæ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla, quæ cum Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples prætergressus Xerxes, ad vesperam versus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulò antè fecimus mētionem) adhuc viuebat. Regio autē hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc vesperum versus
113 porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem subit: hinc meridiē versus ad ipsum Strymonem, ad quem magi mactatis equis candidis litauerunt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pōtibus iunctum inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorū indigenatum viuos defoderūt. Persicū enim est defodere viuentes. nā & Amestrin Xerxis vxorē, iam profectæ ætatis,

* Phagræ *legendum esse docet Paul. Leon. Emen. li. 8. c. 1. ex Thucyd. lib. 2. & Strabone Epitome. 8.*

1 possident.

audio bis ſeptem illuſtrium Perſarum liberos defodiſſe ad referendam pro ſe gratiam deo qui ſub terra eſſe fertur. Vbi à Strymone progreſſus eſt exercitus, illic ad ſolis occaſum eſt littus, in quo ſitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit, hæc & quæ ſuper eam eſt regio, vocatur Biſaltria. Illinc autem, ſinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagirum Græcam vrbem, peruenitque Acanthum, ducens vnà ſingulas harum gentium, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas ſuperius commemoraui: iis qui maritimi erant, claſſe: qui procul à mari aberant, terreſtri itinere ſequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque ſerunt, ſed ad mea vſque tempora magnopere venerantur. Poſteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hoſpitalitatem exhiberent, eosque Medica veſte donauit: laudauitque quòd alacres cerneret eſſo ad bellū, quodque audiret foſſam eſſe abſolutam. Xerxe autē apud Acanthum agente contigit vt Artachæes, qui foſſæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi ſpectatus, genere Achemænides, ſtatura inter Perſas proceriſſima, quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatiſſimè eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij ſacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amiſſo Artachæe iacturam ſe feciſſe exiſtimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miſeriam deuenere adeo quidem vt ſuis laribus efficerētur extorres. Dum autem Thaſij pro ſuis vrbibus quæ in continente ſunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illuſtris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerant propoſuere aliis circa vrbibus, (tale enim cōuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præſertim præconibus paſſim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter ſe diſtri-

ſ proceriſſima, (quippe cui quatuor dūtaxat digiti. &c.) & cui vox erat præ quouis alio altiſſima, adeo vt Xerxes, magno damno, &c. funerauerit, exhib.

distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant, Ad hæc [1] excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & iis qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [2] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidem laborem sustinebant: isti verò quum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes percarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxē aduenientem, aut præstolati, pessimè inter omnes homines affligerētur. Et isti quidem quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebātur: Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iter pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes, altera per mediterranea, cui præerant Trintatechmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto com-

[1] pulcherrimas qualque pecudes pretio comparātes, saginabant, altilesq; aues habebat, terrestr.

[2] Quum autem aduenit exercitus, paratum quidē fuit tabernaculum (*velten torium*) quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat. Vbi autē cœnæ tēpus adfuit, tunc conuiu.

militio, perrexit ire ad finum Thermęum: circumuectus Ampelon promontorium Toronæum, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitiũ sumpsit) Toronam, Galepson, Sermilam, Mecybernã, Olynthum, quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Canastræum totam ferè Pallenam præteruectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex Æga, ex Therambo, ex Scione, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Palena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiã militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa, Smila, Ænea. (quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terrã Mygdoniam, donec ad Thermam quò præceptum erat, peruentum est, & ad vrbem Sindum, & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terrã dirimit à Bottiæide, cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copiæ circa flumen Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes statiua habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hac iter faciente Xerxe, leones impetũ dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt, nullo-que alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [1] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinẽt ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autẽ per ea loca leones multi, & boues agrestes pręgrãdibus cornibus, quę ad Græcos veniunt. Leonũ autẽ terminus est Abderorum flumẽ Nestus, & Ache-

1 Miror autem qui fieret vt leones à cęteris quidem abstinerẽt, camelos autem inuaderent, quod animal, &c.

& Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Neſtum vſquam gentium viſerit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Heſperum in reliqua continente: ſed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Poſtquam autem Thermam venit Xerxes, ibi ſubſtitit, tantũ maritimi ſpatij occupantibus caſtris quantum eſt ab vrbe Therma & Mygdonia vſque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrum Bottiæicum Macedonicumque diſterminant. In his locis ſtatiua habuere barbari: quibus potantibus ſolus ex ijs qui commemorati ſunt amnibus Chidorusè Creſtonæis fluens non ſuppetiit, ſed defecit. Xerxes è Therma proſpiciens Theſſalicos mõtes Olympum & Oſſam præcelſæ magnitudinis, audienſque in medio eorum anfractum anguſtum eſſe, per quem fluit Peneus, & illic viam eſſe quæ in Theſſaliam fert, cupidine captus eſt nauigandi ad Oſtium Penei inſpiciundum: quia ſuperiorem viam tenenti erat eundum per Macedones ſupernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum vrbem. nam hâc tutiſſimũ iter eſſe audiebat. Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcenſa naui Sidonia, (quã ſemper conſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignum cæteris nauibus proficiſcendi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquam peruenit, oſtia Penei cõtemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quondam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præ altis montibus. nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludũt: quod ad ventum aquilonẽ, id Olympus: quod ad Heſperũ, id Pindus: quod ad meridiẽ & ventũ auſtrũ, id Othrys: quod inter hos mõtes mediũ, id Theſſalia eſt, ita deuexa, vt cũ alij frequentes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine, cæteros innominatos reddit. Fertur quondam quum nondum eſſet

hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodum nunc, & tamen non minus quàm nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effeciſſe pelagus. Ipſi quidem Thessali memorant Neptunum feciſſe conuallem per quam meat Peneus, haud absurdè sentientes qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræ motu diducta sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id feciſſe. nanq; diductio illa montium (vt mihi videtur) terræmotus est opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hîc. cuncta enim vndiq; montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conſcij, iampridem cum alia præuiderunt, tum verò hoc quòd regionem habeãt facilem occupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc esse negotiũ, flumẽ obstructo anfractu, auersóq; alueo per quem meat, in eorũ terram inducere. à quo omnis Thessalia præter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi cõplures dies circa Pieriã est commoratus (nam montem Macedonicũ, vt illac in Peræbos omnis trãsiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodẽ [2] legati qui dimiſſi in Græciam fuerant ad terra petendam, regreſſi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, * Enienes, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæteriq; Bœoti præter Thespienses & Platæenses: [3] cum quibus ij Græci *Perabi* percusserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunq; Græci se dediderint Persæ, non adacti neceſſitate, [4] eorum decimum quenque, rebus bene cõstitutis, se deo qui Delphis est deuoturos. Ita apud Græcos iusiurandum se habebat. Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitum miſerat,

1 Hæc autem quæ dicebat, ad Alevæ liberos spectabant, quòd quũ Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent; existimabat q; Xerxes illos à tota natione amicitiam *(vel confœderationẽ)* sibi spondere. *Id est, Hoc autem dicebat de Thessalis, ratione habita illius quod Alenada fecerant. Sperabat enim tota natione factum illorum imitaturam.*

2 caduceatores

* Ænianes *hi dicuntur a cæteris scriptoribus, de quib. vide Stephanum. S.*

2 aduersus quos ij Græci percusserunt fœd.

3 hos, rebus bene constit. ad soluẽdam deo Delphico decimam adigere. *Potest tamen & paulo aliter exponi* Δεκατεῦσαι.

erat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipsum miſiſſet, eorum alios iſti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regẽ. Hac de cauſa nullos illuc ad petendũ miſit. Et Athenienſibus quidem, quòd ita legatos tractarint, quid triſte contigerit nõ queo dicere, niſi quòd eorum ſolum cum vrbe vaſtatũ eſt: quod tamen ipſum non ea cauſa ſuſpicor contigiſſe. Lacedæmoniis verò ira Talthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. eſt autem Spartę Talthybij templum, cum eius poſteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [2] legationis Spartanorum ſemper tribuitur. Itaq; poſt eam rem Spartiatæ, quum lęta exta eis non eſſent, idq; diu contingeret, perteſi huius calamitatis Lacedęmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum propoſuere, ſiquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneriſti & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro ſe obtulerunt ad ſatisfaciendum ſua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortẽ obituros, miſerunt ad Medos. Digna autem admiratione cum hęc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Suſa tendentes, ad Hydarnem Perſam A ſianæ oræ maritimæ præfectum venerunt: qui eos hoſpitaliter munificeq; acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonij, quid ita reſpuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo ſtatu quàm ſcit honore proſequi rex viros egregios, [3] vos itidem honoraturus ſi vos ipſi ei dederitis. Videamini modò apud eum viri egregij: quoniam ſinguli veſtrũm rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi reſpondentes, Hydarnes, inquiunt, num ex æquo conſilium quum ad nos ſpectat atq; ad te, qui conditionis quam ſuades expertus es, noſtræ inexpertus. nam quidem eam noſti libertatem autem nondum expertus es, vtrum ſit dulcis an non. quę ſi tibi experta foret, non vt haſtis ſed vt ſecuribus pro ea dimicaremus, nobis ſuaderes. Hæc Hydarni reſponderunt. Dehinc verò vt aſcenderunt Suſa, & in conſpectum regis venerunt, principio iubentibus ſatellitibus

1 caduceatores

2 obeundorũ prædoniorũ ex Sparta

3 ſic & vos ſi regi vos tradatis, ab illo ſinguli (quippe qui magnã de veſtra fortitudine opinionem conceperit) principatũ alicuius nationis Græcæ ſitis cõſequuturi. Ad quæ illi reſpõdétes, Hydarnes, inquiũt, nõ das nobis par vtrinque conſilium. tu enim qui nobis cõſilium das, vnum expertus es, alterum nequaquam. nam ſeruus eſſe diciſti. at libertas dulcis ſit nẽcne, nõdum es expertus. Si enim illam expertus eſſes, non vt haſtis &c. *Illud* τὸ ἐξίστορας *&c. poteſt & ita verti, Non pari vtrinque ratione das nobis conſilium. Q. d. Quum ſuadas nobis vt*

conditionem tuã noſtræ anteponamus, res duas inter ſe comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem ἐξίστορας poteſt etiam verti Cernitis, & ſ. iaſſe melius.

ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, & per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetud nem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Postea quam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro iis legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmonius similem: illos enim interimendis legatis ius omniũ hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturũ: neq; eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturũ. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ire Talthibij cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatũ est inter Peloponnenses & Athenienses bellũ, vt Lacedæmonij aiunt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestũ: quia ira Talthibij nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regẽ ascenderũt filios, Nicolan Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntij qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthen quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam ab Athenien sibus necati sunt: eumq; iis Aristeas Adimanti filius Corinthius. Verùm hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. quæ expeditio (vt ad superiorem orationẽ redeam) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciã. Eam diu ante Græci quũ audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ij qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro, qui non dederant magno in metu versa-

banturt

negauerunt se, vel si in caput protrudẽtur, hæc vllo modo facturos. *Atque hæc phrasis illa Præcipitare significat. Eo enim sensu quem Valla sequutus est videtur dicturus fuisse potius Herodotus,* ἢ ἀναγκάσω ἄρχοφρέσιν, ἢ ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοὺς ἀθεώντων. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* κατ' ἀθεώμενος.

Sed longo post tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Atheniensiũ, vt Laced. aiunt. quod mihi diuinitus contigisse videtur. Talthybij enim iram in nuntios incubuisse. nec cessauisse prius quã discessissent.

qui ad luendam pro illu pœnam mittebantur: id æquitas postulabat: *Gal ad verbum, Le droict le portoit ainsi*) at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascendebant, Nicolai Bulis, &c. *Sed non videtur mendo vel potius mendo carere totus hic locus. præsertim q; illud* ἐξηλθε, *pro quo* ἐξηλθον *lego, eo sensu quem hic indicaui, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

batur. quippe quum nulla tãta classis esset in Græcia, quæ posset excipere inuadentẽ, præsertim pleriſq; bellum detrectãbus, & libenter ad partes Medorũ inclinantibus: Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiã apud multos quidẽ homines inuidiosam, [1] non tamen quod mihi videtur verũ dissimulabo: an Athenienses formidantes periculũ quod impendebat, patriã deseruissent: an, nõ deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regẽ in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in cõtinenti gesta essent: an etiã multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à sociis Lacedæmonij iisq; nõ voluntariis, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggressi, generosè occubuissẽt: an hęc passi essent: an, priusquã viderent alios Græcos cũ Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atq; ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud Isthmum loricatorum quęnam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quini audire. Nunc autẽ siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto nõ aberrauerit à vero. nam vtrò se illi applicassent, hæ partes erãt præponderaturæ: quũ verò præcluerint Græciã præstare liberam, nimirũ ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens erexerunt: quiq; secundũ deos, regem repulerũt. Ac ne oraculis quidẽ horrendis ac terribilibus, quę è Delphis veniebãt, inducti ad Græciã deserendam fuerunt, sed persistentes cõstituerũt excipere hostem sua inuadentẽ. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: iisq; factis apud templũ quæ ritus postulabat, ædẽ ingressi consederũt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,

[1] Non tamen quod mihi ver. esse vid, subticebo. Si Athenienses impendentis periculi metu patriã deseruissent, aut nõ deſ. sed in ea permanẽtes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quod si mari nullum Xerxi restitissent, terra certe illis contigissent: Quãuis muri à Peloponnẽsib. per Isthmum ducti essent multis loricis sulti, Lacedæmonij (vbi eos socij prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti. quippe quorũ vrbes singillatim à classe barba

ri caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclaris in prælio factionibus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut cæteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neque enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur

(id est quæ quum ita se habeant) si quis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat. prof. *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendũ non caret. necesse enim est vt initio antè τὸ Ἀθηναίους omissam esse dicamus particulam τὶ, & non procul inde interpunctionem quæ est post Ξέρξῃ, inde trãslatam post θεὸν, vbi nunc collocatur. Sed & hæc suspecta sunt, ὑ τοῦτο ἂν τις ἀκούσειε ἔχειν τῦ.*

Quid miseranda sedes populus? fuge ad extima terræ,
AEdibus & globida desertis collibus vrbis.
Nam caput & corpus minimè sincera manebunt,
Extrema vi pedes poterunt superesse manus ve.
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis vrgens Asiegena curru.
Atque alias plerasque, tuas non solius arces:
Permultas q; deum sæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes,
Atque metu tremere, & de lapsu aribus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite sed ex adyto, atq; malis effundite mentem.

His auditis Athenienſium conſultores maximo ſunt mœrore affecti. quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte reſpõſum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illuſtris ſuaſit hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad conſulendum ſuppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſq; permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas olympia cum multis hortatibus vſa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item reſponſum, adamanti pr pinquans.
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis ore
Intus habet, quodcunq; ſacer penetrale Citharon,
Iupiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui ſoli inuicti tibi ſint natiq; ſaluti.
Tu verò aduentum peditumq; equitumq; quietus,
Terreſtres q; acies ne præſtolare: ſed hoſti
Terga dato, vel ſi tibi fors erit obuius vſquam.
Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam.

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora, poſtquam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſique ad populum recitauere: & quum aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretãtium, & eæ plurimùm perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere ſaluam

2 Pro, globoſa, i. rotunda.

2 Legit ἀσυμφόρους, pro εὐσυμφόρους. & probabilimo cur vu reponẽdus videtur accuſatiuus currum vt hæc Græcu reſpondeant. tunc erit fuerit Aſiegena dictum pro Aſiagenẽ vt ſiquis ex Omnigenis faciat accuſatiuũ Omnigena pro Omnigenem.

3 Rectè legit τὸ σὸν, pro quibus in vulg. edit. habetur τόσον.

4 madere

5 videtur phraſis Græca ἐμοῖα τῷ μέλιτα reſpondere potius Latine, vt qui maximè. vt ſit, vir illuſtru (vel potius Vir ſpectatus) vt qui maximè. vt illa verba Græca cum δόκιμος & imitantur, non cum σωφρονέστατος.

6 oliuæ palmitũ. Non tamen ſimpliciter ἱκετηρίαι ſunt oliuæ palmites, ſed q. d. ſupplicatorij palmites oliuæ.

ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium [1] arcem præ-
ſeptam vallo fuiſſe. & ij quidem interpretabantur vallum
eſſe hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum ſigni-
ficare naues: easq; cęteris omiſſis ædificari iubebant. [2] Ve-
rùm eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebāt,
vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hos verſus
confundebatur eorum ſententia qui claſſem volebant eſſe
ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in
eam ſententiam accipiebant, fore vt ipſi inſtructa claſſe ad
Salaminem pugna nauali ſuccumberent. Erat autem inter
Athenienſes quidam qui in primores recèns peruenerat,
[3] nomine Themiſtocles, Neoclis filius, qui negabat inter-
pretes omnia rectè coniectare: [4] quòd diceret, Si clades
quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret vllo modo, non
ita placidè nobis deum fuiſſe reſponſurum, ſed ſic ô Sala-
mis miſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: ſi circa eā
ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus ſen-
tiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non
contra Athenienſes. Itaq; ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tan-
quam prælio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus
murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes po-
tiorem eſſe cenſuerunt quàm illorum qui interpretantes
oraculum, diſſuadebant apparatum pugnę naualis: ſed hāc
eſſe in ſumma ſententiam dicebant, non louandam in ho-
ſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandū, & aliam
incolendam. [5] Extitit & alia ante hanc Themiſtoclis ſen-
tentia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è
prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario
Athenienſium, eaq; eſſet æquè diuidunda viritim denis in
ſingulos puberes drachmis, tunc Themiſtocles hanc diſ-
ſuaſit Athenienſibus diſtributionē, ſed ex pecunia claſſem
ducentarum nauium ad Ægineticum bellum comparare

1 arx circumſepta vallo erat.

2 Sed eorum ſententiā qui dicebant naues illum eſſe murū ligneū, euertebāt hęc duo poſtrema quæ Pythia dixerat; Diuina at Salamis mulierbria pignora perdes, Vſquam vel Cererē ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina confutabāt inquam eorum ſententiæ qui naues illum eſſe murum ligneum dixerant. Siquidē oraculorum interpretes illa in hunc ſenſum accipiebant. fatale ſibi eſſe circa Salaminem ſuperari, inſtructa pugna nauali. Erat autem inter Ath.

3 cui nomen quidem erat Themiſtocles, ſed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c. 4 talia dicens, Si ad Athenienſes ſpectaret illud carmen, non videtur mihi tām mire reſponſum redditurus deus fuiſſe; ſed pro eo quod dixit Diuina at Salamis dicturus fuiſſe At Salamis miſera; ſi quidem circa ipſam ſui incolæ eſſent oppetituri. illi igitur qui rectè coniectaret, (*id eſt. Illius igitur iudicio qui &c.*) deum aduerſus hoſtes hoc oraculum, non aduerſus Athen. edidiſſe. 5 Cæterùm alia quoque Themiſtoclis ſententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterum opportune cedebat quòd antea alij Themiſtoclis ſententiæ primæ partes delatæ eſſent.*

suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præstò esset, & alterâ exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus operiri vniuersos, deo obsequentes, 1 vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius sentiebant, interque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum verò maximum inter Athenienses & Æginetas. Posteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decreuere cum aliquos in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieri posset, omnis vis Græca vnum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter se rediere, principio speculatores in Asiam tres viros misere: qui quum Sardis venissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestriũ copiarum torti, deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia: Id vbi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerẽtur speculatores, ad se deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Scisciatus rex qua de causa venissent, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatumque ostentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit quòd cogitabat fore, vt si speculatores necati

1 vnà cum Græcis eadẽ volũtate prẽditis.

2 *Fortasse* πρῶτον χρὴ μάλιστα πάντων *respondet potius phrasi nostræ. Deuant toutes choses. Certè interpretationem Vallæ verba hæc Græca ferre non possunt.*

3 *Rectius inter preterea explorat. hic & in sequent. loc. vt alibi ipse uocè illam Græcam reddidit; & paulo antè dixit, Ad res regis explorandas.*

necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes, tribus viris interemptis: at iisdem in Græciam regressis, fore vt Græci (vt se opinari dicebat) auditis rebus suis, antequam exercitum compararet, propriam libertatem traderent, atq; ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hęc sententia Xerxis cum altera quadam cõgruit. nam quũ Abydi ageret Xerxes vidit naues cursum tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Peloponesumq; portabant. quas vbi audiere eius assessores esse hostiũ, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui quum respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumẽto onustæ: tunc Xerxes excipiens inquit, Nónne eodem quò isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumẽto instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Cæterùm speculatores illi reb. inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci qui contrà Persam coniurarant, nũtios iterum Argos miserunt. Quib. Argiui respondẽrũt res suas ita habere: Audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentque Græcos sese colligere tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optimè facientibus esset euenturum. (nuper enim sex millia suorũ fuisse interempta à Lacedęmoniis & Cleomene Anaxãdridæ filio, eaq; de causa se misisse,) & iis qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

Finitimus inuise, deis dilecte beatu,
Interius tutamen habens, impune maneto,
Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quàm nũtij Argos venerũt, senatumq; ingressi mandata retulerũt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, perpulso fœdere: sed ea cõditione, vt dimidium imperij penes se esset. quanquam enim ius imperandi ipsorũ esset, tamẽ dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum

1 Hanẽ se rationẽ in suis rebus tenuisse *vel, sic ratos egisse.* Quũ inde abiisset audisseq; quæ barbarus aduersus Græciam moliretur, & fore animaduertissent vt Græci ipsius nihilominus quàm cæteros ad uersus Persã assumerent, se Delphos misisse qui deum cõsul. &c. *Sed legendum est* ὃ πάρ ῥησον τας: *vt sit ad verbum, Græcos non omissuros ipsos assumere. Sic aliquanto post* ἐπεὶ δὲ σφέας παραλαμβάνειν τὸς Ἕλλη λήνας. *in quibus etiã interpret. lapsus est Vallæ.*

senatū respondisse, quanuis dissuadēte oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamē properare vt fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi sui in virilem ætatem adolescerent: hac videlicet ratione, ne siqua calamitas ad superiorē accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterū subiecti Lacedęmoniis essent. His dictis Argiuorū à senatu, quidam è nuntiis Spartanorū ita respondit, quod ad fœdera quidē attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperiū, id verò sibi demandatum esse, vt responderēt dicerentque, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnū, ideo non posse fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperiū: & nihil obstare quominus cum iis duobus rex Argiuus parem dignitatē obtineret. Ibi Argiui negare se perpessuros insolētiam, sed prǫoptare à barbaro imperari sibi, quàm Lacedęmoniis cedere. Atq; ita edixerunt nuntiis vt priusquam occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostiū loco futuros. Hoc ipsi Argiui sic se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hęc vobis inquit, Nos arbitramur Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filij, ex Andromeda genitū, quę fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellū, & vos aliis opem ferendo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos confidentes otium tenere. nā si mihi ex sententia succederet, nullos plutis quàm vos faciā. Hæc Argiui quum audissent, rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod actū esset, nihil poposcisse Græcos: sed quùm ab illis reprehenderentur, tūc partē imperij poposcisse, gnari id Lacedęmonios non concessuros, vt hoc prætextu otiū agerent. Cui rei competit, quod quidā Gręcorum multis postea annis gestū fuisse memorāt. Quum Susis Memnoniis alterius negotij gratia essent Athenienſiū nuntij, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter ascenderant, cōtigit vt Argiui & ipsi per id tempus Susa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filiū Xerxis interrogarent an amicitiā quam cum Xerxe contraxissent,

" " " "

sent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullamq; sibi ciuitatē amiciorem putare quàm Argos. Verùm an caduceatorem Xerxes Argos [1] misérit
189 ad ea dicenda, & an Argiuorū nuntij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro cōperto dicere non possum, nec vllā de his aliā proferre sententiā nisi quam Argiui proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissimè ab Argiuis actū est. Ego verò quæ dicuntur dicere debeo, attamen nō omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictum sit. quoniam & hoc narratur, Argiuos exstitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cum Lacedæmoniis malè pugnassent, præ dolore præsenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidem dictum est. In Siciliam aūt ad agendum cum Gelone, tū alij nuntij à sociis iere, tum verò à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor, qui in Gela erat, ex insula Telo, quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela conderetur à Lindiis, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [2] posteri eius deorū inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt. oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam viri Geloi per seditionem eiecti, in Mactorium vrbē quę sita est super Gelam, profugerūt: hos Telines Gelam [3] deduxit nullis virorū copiis adiutus, sed horum deorum sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere non possum. His sacris fretus, [4] eò deduxit illos vbi posteri sui deorū sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effeciſe: qualia opera non à quocunq; vito effici

1 ad ea dicēda remiserit, & an Argiuorum nuntij ad interrogādum Artaxerxem de amicitia, Susa ascēderint, pro comp.

2 eius posteri cōtinua successione deorum inferorū sacrifici (*vel sanctissimi sacrorū diis inferis*) fuerunt, quū Telines, vnus quidā ex progenitoribus, *hanc dignitatē* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cum in aliis peccauit, tum in eo quod ita vertit quasi κτησαμένου legerētur; quæ tamen statim post in eadem re alteram lectionem sequatur.*

3 reduxit. *sic & paulo post emenda.*

4 eos hac cōditione reduxit vt eius posteri deorum

D iij

sacrifici essent. *Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres.*

5 *Sensus huius loci postulare videtur vt ψυχὴ ἀγαθὴ respondeat ad verbū ei quod dicimus Bon esprit: vt totū hunc locū sic interpretemur:* Neq; enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio viriliq; robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoq; πρὸς τὸ videtur aliter accipiendum, & eodem modo quo vtimur præpositione. Ad, quum dicimus, Obstupuit ad hæc voces.*

consueuerunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustæque præstantiæ. Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates susceptit imperium. Quo tyrānidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum aliis multis, quorum vnus erat Æneſidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu pòst ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitque cum Syracusanis & permultis barbarorum, in iis bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omniū quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. quos pugnā ad flumen Elorum superatos Corinthij Corcyræique liberauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Camerinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio victis, ipse Geloorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. [2] Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori vocabantur, à plebe suisque seruis qui *Cyllirij nominabantur, eiectos, in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbem & seipsam dedit. Quam Gelon vbi accepit, Geiam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideoque ea ciuitas confestim [3] excucurrit atq; propagata est. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissent, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum

1 Omittit ἔφη, quod respondet præcedenti λόγῳ. vt Latinum verborius ad conseruandum suum imperium adiuuat, ipse non idem verbum, sed aliquid aliud inuehit.

2 Post hoc autem imperatum fuerunt, Quum autem ei nihil [illegible] obtigisset.

*Cyllirias Κάλλιχυρίας, vocat. itidemque Alcæus in Prometheorum Colle Tantes habet Κάλλιχυρίων πλῆσις. Qui vero hic (inquit mg. apud Hesychium) more Siculo seu Dorico vocatur χαμόροι, in iisdem Proverbiis et apud Suidam nominantur χαμόροι, quasi dicas Agrorum possessores Agricolæ.

3 incrementum vigoremq; assumpsit.

fectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit: at plebem Megarensem quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali se passuram expectabat, Syracusas adductam venundedit, ex Sicilia aspectandam. Idem hoc fecit Eubœensibus qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguens. Hoc autem ideo de vtrisque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcorum, postea quàm Syracusas coramque venerunt, ita loquuti sunt, Lacedæmonij pariter & Athenienses eorumque socij nos misere ad te in societatem assumendum aduersus barbarum. nam prorsus audisti bellum Græciæ inferri, iuncto pontibus Hellesponto, virum Persam, secum omnes Eoas ex Asia copias ducentem: per simulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in suã potestatem. Tu igitur, cui magna potentia adest, nec minima Græciæ portio, quũ sis Siciliæ princeps, ferto opem iis qui Græciam à seruitute vindicant, eamque vna cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaq; pares inuadentibus nos: quòd si è nobis alij proditores fuerint, alij otiosi sedeant, id syncerũ quod superit Græciæ, exiguũ erit. vnde periculum est ne omnis Græcia pessum eat. Neq; enim speraueris Persam, si nos prælio superauerit, ad te non esse venturum: quinimò hoc ante caueris. nobis nanq; opem ferendo, temetipsum tutaris. Rei bono cõsilio gestæ letus plerunq; est exitus. Hæc legati dixere. Quibus respondens Gelon, [1] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, insolentem habetis orationem, qui ausi estis me adire, hortantes ad ineundam aduersus barbarum societatem: [2] quum ipsi me orantem prius aduersus exercitum barbaricum recusaueritis socium. nam dum mihi erat cum Carthaginensibus certamen, incumbenti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filij de Ægestanis exigendam, offerebamq; me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [3] voluptates prouenerant; vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluistis. Itaque [5] quantum in vobis est, omnia hæc

1 His verbis quibus eos vehementer vrgebat, vsus est.

2 quum ipsi petenti mihi aduersus exercitum barb. ferre opem recusaueritis.

3 & obtestabar vt pœnas necis Doriei Anaxandridæ filij ab Ægestanis repeterentis, offerebam.

4 Commoditates proueneruntt:

5 Itaque per vos quidem hæc omnia barbari possideant licet. *Per vos nõ stet quin hæc omnia nunc à barbaris possideantur.*

à barbaris possidentur. Verùm nobis hæc in melius reciderunt. [1] nunc quoniã circumuenit vos atq; attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à vobis, nõ ero vestri similis: sed paratus sum ad opem ferendam ducentarum triremium, & viginti millium armatorum, ac duûm millium equitum, *totidemq; ferentariorum*, totidemq; leuis armaturæ, totidem sagittariorum, totidem funditorum. Sed & rem frumentariã cunctis Græciæ copiis, donec fuerit debellatũ, suppeditaturũ me recipio. Sed ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus Barbarũ Græcorũ imperator: aliter neq; ipse venirẽ, neq; alios mitterem. Ea Syagrus audiens, nõ tulit: sed O quàm eiularet, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu verò ne feceris huius rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, non habe animum opem ferendi. Ad hęc Gelon, vbi vidit verba Syagri auersa, hanc ad extremum protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationem. verùm tu contumeliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumeliosè reddendam. Sed quando vos ita imperium amplectimini, multo me magis quàm vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium nauium imperator sum. Cæterùm, quoniam ista oratio vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his sociis destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offerebat. Cui nuntius Atheniensis [2] Lacedæmonios anteuertens, ita respondit, Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te misit non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præte fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas. [3] Itaq; quantum ad

[1] Nunc postquam translatę sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. At enim dedecore à vobis affectus, vos nequaquã imitabor: sed opem ferre paratus sum ducentarum triremium, &c. *Est tamen ad verbum, Suppeditans ducẽt as triremes, & viginti millia armat. eodemq; modo deinceps.*

[2] Lacedæmoniorum nuntium anteuerr.

[3] At nos ad illam quidem tuam petitionem qua vniuersi Græcorum exercitus imperiũ postulabas, silentium tenuimus, contenti Lacedæmoniorũ respõso esse volentes, quod pro vtrisque sufficere posse sciebamus: iam vero, quum tu vniuerso imperio exclusus? *i. postquam denegatum tibi est vniuersum imperium*) nauale postules, ita habeto, nos ne permittente quidem id Lacedæmonio, permissuros.

eam

» eam partem pertinet qua cuncto Græcorũ exercitui præ-
» esse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus ſilentium a-
» gere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro vtriſque rationem: quantum autem ad illud attinet, quòd poſcis vt vniuerſæ claſſi præſis, ita habeto: nos, etiam vt Lacon permittat, non eſſe permiſſuros præeſſe te claſſi. noſtrum enim munus hoc eſt, niſi Lacedæmonij id velint: quibus præeſſe claſſi volentibus non contradicere-mus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui fruſtra plus nauium quàm cæteri Græci poſſideremus, ſi Syracuſanis imperium cederemus, qui ſumus Athenienſes, & antiquiſſimæ originis, ſoliq; Græcorum qui nunquam ſolum vertimus: è quibus virum inſtruendo ornandoque exercitu aptiſſimum Homerus etiam verſificator ait Ilium veniſſe: vt non ſit dedecus nobis iſta commemorare. His Gelon iſta reſpondit; Hoſpes Athenienſis, apud vos qui præſint habetis, qui ſubſint non habetis. Quocirca quum nihil cedere ſed totum obtinere velitis, quam celerrimè hinc retro abſcedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex anno illi exaruiſſe. Cuius dicti ſenſus hic eſt, quum conſtet probatiſſimam anni partem eſſe ver, talem eſſe ſuum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quaſi quodam vere, quod illi exareſceret, non inita ſecum ſocietate. Hoc reſponſo Gelonis accepto nuntij Græcorum profecti ſunt. Poſt hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro eſſent, tamen indignum atque intolerandum ſibi ratus vt profectus in Peloponneſum ſubeſſet Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrannus eſſet, omiſſa hac via aliã iniit.

191 Nam vbi primùm audiit Perſam tranſmiſiſſe Helleſpontum, miſit cum tribus biremibus Cadmum Scythis filium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obſeruandum quò caſura eſſet pugna: vt ſi barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terramque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: ſin vincerent Græci, rurſus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus quum tyrannidem Coorum à patre accepiſſet ſatis validam, nullo aduerſo caſu, ſed ob iuſtitiam, ſua ſponte eam in media ciuitate depoſuit. atque in Siciliam abiit. vbi vnà cum Samiis vrbem Zanclam (cuius nomen in Meſſa-

1 *Legit* πως δ' ἂν ὁ, μὴ πως ἐγὼ.

2 Poeta

3 Vos, q imperent habere videmini; at quibus imperetur, non item.

4 exemptum eſſe. *vel, ſublatum eſſe.*

5 ſicut ver in anno præcellere cõſtat ita ſuũ exercitũ Græco *præcellere.* Ideoque Græciæ, quæ ſua ſocietate priuaretur, idé contingere dicebat ac ſi ei ex anno ver exemptũ eſſet.

6 nauibus quinquagenũm temorum

7 bene ſtabilitã *(vel conſtitutam)* nulla premẽte calamitate, ſed iuſtitiæ exercẽdę ſtudio. *(vel ſed iuſtitiæ amore: ad verbũ, ſed propter iuſtitiã)* in mediũ Cois propoſuerat, & in Siciliam diſceſſerat.

nam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex aliis rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abiit, ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab iis qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmoniis animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone Æneside mi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filij, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt ijdem contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum confligeret, prælio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed cõspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è conspectu sublatum.

z adolentem in pyra ingesis

tum. Cui siue hoc modo, vt Phœnices, siue alio, vt Carthaginenses & Syracusani memorãt, ex oraculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipuè in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

Corcyræi autem aliud nuntiis responderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidẽ nuntij qui in Siciliam ierant, adissent, & iisdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam de salute periclitantem: quę si collaberetur, nihil aliud sibi superesse quàm vt primo quoque die seruirent. ideoque sibi, quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: ægreque digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron ore Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quo caderet, desperantes fore vt Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiorem victæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere vt hæc verba apud Persam facerent, Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quòd non minimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamen aduersum te ire noluimus, aut quippiam tibi molestię facere. Hæc dicendo sperabant se plus aliquid quàm cæteros ablaturos: quod etiam (vt mihi videtur) cõtigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam vsi sunt. accusantibus enim Græcis quòd opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per vẽtos etesias superare Malęam nequisse. Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec vllius cladis pugnæ naualis participes fuere. Et isti quidẽ ita Græcos à se summouerunt. Cretes autem, postquam aditi sunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc sibi faciendũ putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum consulturos nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit, O stulti, imputate vobis quascunque lacrymas ob defensionem Menelai vobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem põ sunt

1 operam igitur dabãt. (*vel de industria id faciebant*) vt possent hęc Persę dicere; Nos, ô rex, quum ad hoc bellũ Græci assumerent. (*pro adeo careant*) licet potentiã non minimam haberemus. Et nõ paucissimas naues suppeditare potuissemus, sed plurimas secundum Athenienses: aduersum te ire nol.

2 Atq; ita factũ fuisse vt Salaminem non peruenirent: & q; à pugna nauali ab fuissent, in eo se minimè malitia vlla vsos fuisse.

vlti cædem Minois in Camico factam; vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, [1] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisque nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [2] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. quas diu pòst Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegij relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadũ incoluit, complures que statuas in Olympia consecrauit. [3] Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsij aiunt cum alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiaque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis omnibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitassent. nam quum primum audiere Persam traiicere in Europã, nuntios

1 quam mea ætate Acragantini tenebant.

2 continẽtis habitatores.

3 Sed ego ab oratiõe mea digrediens, hæc de Rheginis & Tarentinis verba interieci. Porro in Cretam, postquã desolata fuit, Præsij, &c.

tios ad isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum, Ad quos postquam venere nuntij Thessalorum, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque debetis multum illic mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. [1] Nulla nanque fortior necessitas est quam imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiẽdum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripum nauigauit. Qui postquam ad [2] Algas Achaię peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti: quibus aderat Thessalorũ equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [3] non esset è regio genere: ex Athenienſibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij, suasum eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarẽtur: videlicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicãdo. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtemperauerũt. Quanquã mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quâ & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam

1 Nullo enim modo necessitas impotẽtiam superare potest. *vt accipiamus impotentiã pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere. fieri enim nulla ratione potest vt quis ad id faciendum cogatur quod facere nõ potest.*

2 Allon Achaiæ. *Infra autẽ pro isdem verbis* Ἀλλοὶ τῆς Ἀχαΐης *habes Litoralia Achaiæ.*

3 *Sic & ver. cod. Gr. addunt negatiua particulam.*

nihil ambigentes, ita prompti ad Medos trãsiere, vt in rẽ
bus gerẽdis sese regi præstiterint vtilissimos. Græci autem
ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant,
consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerẽt,
& quibus in locis. euicitque hæc sententia, vt præsidio ad-
itum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur
& angustior quam ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ 193
propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea
fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius ' quàm
ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit.
Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne barbarus
transiret in Græciam, vtque classis proueheretur in Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. ab angustiis autem EVbœæ iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, *id est*, Dianæ templum. Ingressus verò in Græciam per Trachinem, vbi arctissimus, dimidij iugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: iuxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodò ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope vrbem Anthelam, solùm agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & prærupti præcipitij, protentus vsque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis. In hoc autem ingressi sunt θερμὰ λουτρὰ, *id est calida lauacra*; quæ * χύτρους, *id est ollas*, indigenæ vocant: & desuper ata Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, *id est portæ* erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Æolidem iere habitatum, quam hunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio impositò se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, vt esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic

tamen

' quàm peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

* Eustathius fœminino genere χύτρας habet, Comment. in Dionysij Periegesin, pag. 73. S.

tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca visa sunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neq; equitatu vti possent, ibi illos Græciam inuadentes excipere statuerunt. Postea verò quàm Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mari ad Artemisium. Dum autem Græci (vt cuique præceptum erat) properè ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti. His responsum est vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quòd acceperè oraculum, cum iis primùm Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephisi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velocissimas rectà misit in Sciathũ, vbi erant tres præsidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: quæ præuisis barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, insequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde [1] strenuissimum quemque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Æginetica verò, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, quòd eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen eousque pugnando restitit donec totus dilaniatus est: quem collapsum nõ mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt seruarẽt, vulnera smyrna medentes, sindoneque

[1] *Videtur totũ hunc locũ aliter legisse, aut nõ intellexisse.*

[2] Quòd ea veheretur Pythi.

[3] velut in lanienа conciſus est. *Bud.*

byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, ac probè obſeruãtes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauib⁹ interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris bar bari potiti ſunt. nam Athenienſes, ſimulatque nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeque Athenas receperunt. Huius rei per ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem conceſſerunt ad EVripum tutandum, relictis per edita Eubœæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod eſt inter Sciathũ & Magneſiam, nomine Myrmecem, profectę ſunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulũ impoſuere. Qui ex Therma ſoluerunt, vbi littus oculos effugit, cum omni claſſe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma 194
diſceſſerat, inter ſe diſſipati: ſed eos herma deducebat, qđ erat in traiectu ferè Scyrius Pamm̃on. Hinc totum diem nauigãtes barbari, oram Magneſiam tenuerunt ſuper Sepiadem, & littus quod eſt inter vrbem Caſthanæam & oram Sepiadem. [4] Ad hunc vſque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc claſſis (quemadmodum ego ſupputando inuenio) mille ducentarum ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos ſupputãdo viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addẽdo Perſarum Medorumq; ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cõſtabat ex triginta ſex millibus, ducentisq; ac decem. Adijciam autem huic & ſuperiori numero [5] eos qui ſunt ex biremibus: in quarum ſingulis plures fecerim

[3] ac bene eũ tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarẽt.

[2] Legit πυρσῶν, vt & vet. cod. habent, non πρώρων.

[3] *Locus hic in vulg. edit. Gr. eſt ſuſpectus: ac certe hunc aliã lectionẽ & hic et paulo poſt ſequentiũ eſſe manifeſtum eſt.*

[4] Ad Sepiadem vſque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (vt ego cõiectura aſſequor) ex nauibus quidẽ ab Aſia profectis, numero mille ducẽtis ac ſeptẽ, eorum dũtaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naues numerantibus. Porro inter claſſiarios indigenas tticeni Perſæ, Medi & Sacæ, in naues eaſdem aſcenderant. quæ multitudo ſex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud hunc locum interpr.*

[5] Eos qui ex penteconteris erant, *id eſt ex nauibus quinquagenûm remorum*: ita rationem inieus vt fuerint in ſingulis octogeni viri, maiore numero

mino-

certim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id est, ducenta & quadraginta millia.* Hæc igitur erat classis ex Asia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuersum, & præterea septem millium sexcentorum decem. Peditatus fuit decies septies centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes, qui currus agitabant, quę facio viginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summam redactæ fiũt ter & vicies centena & præterea decem & septem millia, sexcẽti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur. & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciẽdus, est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ij Græci qui sunt è Thracia, & ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt triginta quatuor millia. Terrestres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Piéres, & Macedones, & Perræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor trigínta myriades, *id est trecenta millia* fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summa virorum pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero nõ pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebãtur: quos neq; plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebũt totidem myriadas: fientq; quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij filius duxit ad Sepiadẽ & vsq; ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nã mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerũ nemo pro cõperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidẽ, aliorumq; iumẽtorum sarcinariorum, neq; canum Indicorum: exercitum comitantium, præ multitu-

minorẽ cõpensante. *Id est, iis in quibus plures erat cõpensantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluisse significare quod nostrate lingua in rẽ simili dicimus. L'une portant l'autre: vel, Le fort portant le foible. Adeo vt locum hic non habeat genus illud loquendi Plus minus: præsertim quũ ὂν sit pro ὄν, q.d. In singulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud τὼς ὂν τῶν πενήνοντα respondet phrasi Gallicæ, Ceux des nauires, pro Ceux qui estoyent dedans les nauires.*

a non minorẽ sed maiorẽ fuisse existimo famulitij numerũ, eorumque qui frum. in nauig. erant & qui in aliis n. v. c. milit. bus vehẽbantur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures neque pauciores, certè æquati in tali numero pugn.

dine quisquam inire numerum possit. ' Quo minus miror proditum esse, fluenta quædam non suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ratione cōperio, si singuli quotidie singulas frumēti chœnicas, *id est semod a* non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è jenu modiu.* haud annumerando mulieres eunuchosq;, & iumenta, atq; canes. In quo exercitu quum tot virorū millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquā dignior qui illud imperium obtineret. Nauales autē copiæ postquam è statione soluerunt, profectęq; oram terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter vrbē Casthanęam & oram Sepiadem, primæ quæq; naues ad terram habuere stationē, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum vsq; ordinem ' intra mare procedentes, vtpote angustiore littore quàm vt classem caperet: atq; ita per noctem stetere. Sub ipsum verò diluculum, ex sereno cœlo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nuncupant qui circa illa loca habitant. Eum ventum quicunq; augescere animaduerterūt, & quibus per conditionē stationis licuit, ij tempestatē præuenerūt, reuulsisq; nauibus sese atq; illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus ' exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicūtur *inroi, id est furni*, quæ sunt in Pelio, extulit alias in litt⁹, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in vrbē Casthanæam, alias in Meliboeā expulit. erat enim intolerāda vis eius. Enimuerò feruntur Athenienses Boreā inuocasse ex oracul alio, quod eis redditū est, vt generum suum ad sibi opitulandum inuocarēt. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum ' in Chalcide pro Europæ excubarent, quum intelligerent auctum iri tempestatem, inuocarunt

1 Itaq; mirū mihi non videtur quorūdam amnū fluenta defecisse tot hominū millia: sed quónam modo frumentum suppetierit tot hominum millib⁹, id verò mirū videri potest. Siquidem vt chœnicē frumenti quisq; in singulos dies acceperet, ac nihil amplius, subducta ratione inuenio cētena dena millia medimnûm quotidie absumi potuisse, & trecēta præterea quadraginta medimna. *Ita End. hunc locū vertit, addens etiā Amnū fluēta prodidisse (hoc est destituisse) exercitū tatum. Vide apud eundē De asse lib. 5. in quo sit reprehēsa hic Vallæ interpretatio.*

2 ἐκ πνοος αὐ τῶν vulgò exponitur *Naues sibi iunctæ scalarum instar alia post alias.*

3 altum tenentes

4 in Chalcide Eubœæ excubarent. vbi tempestatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quam id intellexissent*, sacrificare cœperunt, & Boream Orithyiamque inuocare vt sibi auxil.

inuocauere Boream, cui prius sacrificauerãt, & Orithyam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Ilissum. In hac clade, qui pauciſſimas naues, ij non pauciores quadringentis periſſe aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli [1] Cratineo viro Magneti maiorẽ in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquãto post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [2] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumque nauigiorum quę perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tãdem die magi [3] incisiones faciẽdo, & veneficiis incãtando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificãdo, tempestatem cõpescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua spõte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptã fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrẽtes, altero ab exorta tẽpestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisiũ reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationẽ habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, postea quam ventus cõquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant,

[1] Cretinei (alii Cretini) filio

[2] Nã & hunc calamitas quædã angebat circa liberorum cędẽ.

[3] Ipse alibi haruspicum fac. mentionem

circumuehentesq; promõtorium Magneſiæ, rectum cur-
ſum in ſinum qui ad Pegaſæa fert tenebãt. In hoc Magne-
ſiæ ſinu locus quidam eſt, in quo fertur Hercules, quum è
naui Argo aquatũ miſſus eſſet, derelictus fuiſſe ab Iaſone
atq; à ſociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauiga-
rent. [1] Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eaq; de
re nomen loco fertur eſſe Apheteę, *id eſt dimiſſæ*. Hoc in loco
Xerxianæ naues ſtationem habuerunt: quarum quinde-
cim, [2] quæ longè vltimæ appellabantur, proſpectis Græ-
corum ad Artemiſium nauibus, ratæ ſuas eſſe, in medium
earum & ad hoſtes delatæ ſunt: quarũ dux erat Sandoces
Thaumaſij filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem antè
Darius ob hanc cauſam captũ cruci affixerat, quòd quum
è regiis iudicibus eſſet, iniquam ſententiam ob pecuniam
tulerat. ſed eius in cruce ſuſpenſi Darius reputans plura
peccatis eſſe beneficia in domum regiam collata, hoc re-
periens, agnoſcensq; properantius ſe quàm prudentius e-
giſſe, hominem ſoluit. Ita regem Darium elapſus ac vitæ
reſtitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapſu-
rus. hos enim ad ſe curſum tenentes Græci vbi videre, co-
gnito hominum terrore, aggreſſi [3] repente cepere. In qua-
rum nauium vna captus eſt Aridolis, Alabandenſium qui
ſunt in Caria tyrãnus: in altera Penthilus Demonoi filius,
dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxiſſet,
amiſſis earum vndecim tempeſtate quæ ad Sepiadem ex-
ſtiterat, cum vna quæ ſuperabat tendens ad Artemiſium,
captus eſt. Hos Græci quæ volebãt de Xerxis exercitu ſci-
ſcitari, vinctos ad Corinthiorum Iſthmum dimiſerũt. Cæ-
tera barbarorum claſſis, præter quindecim naues quibus
præfuiſſe Sandocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cũ
terreſtribus copiis per Theſſaliam & Achaiam iter faciens
triduo, euaſit in Mellienſes: quũ in Theſſalia certamẽ cur-
rule feciſſet, ſuas equas experiendi gratia, & illic optimas
Græcarum equas eſſe audiebat. in eo aũt certamine mul-
to inferiores fuerunt Græcæ. Fluiorum porro qui ſunt in
Theſſalia, ſolus Onochonus potanti exercitui [4] non ſuffe-
cit. Xerxi [5] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores ſui
cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de tẽplo Io-
uis Aphlyſtij ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli
filium

1 Illinc enim aquati ἐμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφίε-
σθαι. *ad verbũ, In pelagus erant immiſſuri.* vnde loco
illi nomẽ extitit Ἀφέται. *Poteſt autem ἀφήσειν, & aliter redd. ſunt enim qui* ἐς πέλαγος ἀφίεναι *vertant, In altum vela dare.*

2 quæ multo poſt alias ſuperarant, conſpectis Græc.

3 facile cepere.

4 nõ ſuffecit. Fluuiorũ aũt Achaiæ quũ maximus ſit Apidanus, ne hic quidem ſuffecit, niſi aliqua ex parte. *i ne hic quidem illi aquam abundè ſuppeditauit, ſed parcè tantùm.*

5 Pro ἐς Ἀλλον τὸν Ἀχαϊὸν *hic poſuit Ad littoralia Achaiæ, quũ ſupra pag. 192. pro eiſdem verbis poſuerit Algas Achaiæ.*

filium, inito cum Ino consilio necẽ Phryxo machinatum:
496 deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris
proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic
aditu prytanei, *id est curiæ*. (quam leitum Achæi vocant)
interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt si quis adisset,
non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos,
quum iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse
regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi es-
sent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehẽsi, toto cor-
pore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari
consuesse. Hoc autem posteros Cytissori Pryxo geniti ob
id pati, quòd quum Achæi expiationem loco facientes, ex
oraculo Athamantem Æoli filium essent immolaturi, Cy-
tissorus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eoq;
facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum
audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo absti-
nuit, & idem suis copiis imperauit: domumq; item poste-
rorum Athamantis ac fanum veneratus est. Hæc in Thes-
salia Achaiaque: à quibus locis processit Xerxes in Meli-
dem iuxta maris sinum, vbi totum diem æstus atque reci-
procatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus
campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Suntq;
ipsi campo circumiecti mõtes editi atq; inaccessi, omnem
Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ no-
minantur. Prima in sinu vrbs ab Achaia euntibus est Anti-
cyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus
in mare defluit. A quo alter amnis x x ferme stadiis abest,
cui nomen inditum est Dyras, quem fama est emersisse ad
ferẽdam Herculi opem. Ab hoc totidem stadiorum inter-
capedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est niger*. Vn-
de vrbs Trachis quinque stadia abest, [1] sita in amplissimo
regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & vi-
ginti millibus iugerum planitie montis qui terrã Trachi-
niam circumdat. Ad Trachinis meridiẽ anfractus est per
quem Asopus circa radices montis defluit: ad cuius meri-
diem alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his
montibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustis-
simum viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrũ
duntaxat agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas

[1] Hac autem maximè parte spatiosa est illa regio, à mari ad mon tes, iuxtą quos est sita Trachis. sunt enim viginti duo planitiei plethra. Mon tis autem qui Trachiniũ agrũ circũdat, est anfractus, ad Trachinis meridiẽ, per quem Asop.

quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo vicus eſt nomine Anthela: quem præterfluēs Aſopus in mare euoluitur: &ei locus ſpatioſus eſt circumiectus, vbi templū Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus & ipſius Amphictyonis delubrum. Cæterùm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis caſtra habebat, Græci verò in tranſitu: qui locus à pleriſque Græcorum vocatur Thermopylæ, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunq; caſtrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream ſpectant vſq; ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt, tenētibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtriſque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliquà Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autē quadringenti: à Philiunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneſo aderant: Ex Bœotis autem Theſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cum omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi enim Græci eos euocauerant, miſſis nuntiis, qui dicerent ſe quidem præcurſores aliorum veniſſe, cæteros autem ſocios propediem expectari: tutelam verò maris eſſe in Athenienſium præſidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta eſſet. nec ſibi quippiam eſſe formidoloſum. non enim deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hominem: nec mortalem quempiam aut eſſe aut fore qui, ex quo natus eſt, mali exors ſit: & vt quiſque maximus eſt, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis eſſet qui bellum inferret, ab opinione eſſe caſurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſque ciuitatis, tum verò, penes quem ſumma imperij erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Ageſilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui EVryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui [a] Cleonidæi, qui Hylli, qui Her-

[a] Cleodæi: *quam lectionē reprobat locus quem habes ſupra pag. 153 de Ariſtodemo qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.*

Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ: verùm Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è primoribus viros, & quibus filij erant: assumpseratque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam vt Græcos sumeret solos, quòd eos maximè 1497 insimulabat quòd cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem: sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: vt his inspectis alij socij in militiam proficiscerentur, néve cum Medis sentirent, si eos superari audirēt. Ipsi autem celebratis Carneis, (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem socij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant. Ita isti sibi faciendum statuerant. At ij Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi de discedēdo consultabant. At cæteri quidem Peloponnenses censebant faciendum vt reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent: huic autem sententię quum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illic perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquā se paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, eiusque duces esse Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Equus vbi

1 constantis ætatis viros Cæsar.

ad ſtationem Græcorum ſucceſſit, contemplatur aſpicitq; non ille quidē omnes milites (nam eos qui intra murum quem excitauerant excubabant, intueri nequibat) ſed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore extetius manendi in Lacedæmoniorū ſtatione vices: eos animaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim comam pectētes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cęteris omnibus planè cognitis, per otium ſeſe recipi. nemo enim illorum inſequebatur, ſed hominem magno contemptui habebant. Regreſſus ad Xerxē, cuncta quæ inſpexerat, refert quæ Xerxes audiens, [1] nō poterat conijcere quidnam molirentur, tanquam quoad poſſent perituri pariter, & hoſtem perditurі. Sed quum ridiculam rem ſibi facere viderentur, accerſit ad ſe Demaratū Ariſtonis filium, qui in exercitu erat: quem, vt venit, interrogauit horum ſingula, cupiens noſſe quid ab Lacedemoniis ageretur. Et ille, Audiſti inquit, antea me, dum aduerſus Græciam proficiſceremur, de his viris: & quum audiſſes loquentem hæc quæ euentura prouidebam, deriſui habuiſti. ſed quanquam mihi ſummum diſcrimen eſt aduerſus te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoq; veritatem: Hi viri ad nobiſcum pugnandum do ingreſſu venere, atq; hoc apparant. nam ita ſeſe apud eos habet conſuetudo: quoties adire animæ periculum debēt, tunc capita comunt. [2] quod ſcies, ſi hos & qui Spartæ manſerunt, ſubegeris: nulla hominum gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduerſus regnum in Græcia pulcherrimum atque viros præſtantiſſimos tendis. Xerxe, quòd hæc ei admodum incredibilia viderētur, interrogante quo pacto tātillæ copiæ cum ſuis pugnaturæ eſſent, rurſus inquit, [3] Pro vano me ducas, niſi hoc tibi vt ego annuo, vſu venerit. Hæc dicens, tamen Xerxi non perſuaſit. Itaque quatriduum Xerxes ſuperſedit, ratus eos illinc fugam eſſe facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem eſſe in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, imperans vt illos caperent viuos & in conſpectum ſuum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerunt, multi cadebant, aliisque ſuperuenientibus nihil tamen promouebant,

[1] nō poterat ex *ea quæ audiebat* rem ita ſe habere vt reuera ſe habebat, nimirū illos ſe præparare ad moriendū & ad alios morte afficiendos pro viribus.

[2] Scito autē, ſi hos cæterosque qui Spartæ remanſerūt ſubegeris, nullā aliā fore hominū gentem quæ contra te rex, &c.

[3] in me vt mendacē conſule. *vel, De me vt mendace ſtatue.*

uebant, etsi vehementer ingruebant: palàm facientes cum aliis omnibus, tum verò ipsi regi, se quidē multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Post vbi Medi se ægrè tutabantur, tum verò ipsi se subduxere: Persæque subeuntes excepere, ij quos [1] immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes: tanquam facilè hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [2] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentantes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent: cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quanuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Persę posteaquam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperūt. Fertur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. [3] Postero die nihilo melius barbari præliati sunt [4] nam sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnandū, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem quódnam in re præsenti consilium capessereret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitq; ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam

1 *Caritas vocarentur supra expositum, pag. 179.*

2 breuioribus

198

3 Hunc igitur ita pugnarunt: Postridie autem nihilo mel.

4 Ita enim pugnabant vt qui existimarent illos, vtpote paucos, saucios esse, eisque vel ad attollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

causam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis præmio affectus est. Hunc in modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama Onetē Phanagorę filium, virū Caryſtium, & Corydalū Anticyrenſem, fuiſſe qui ea dixerint regi, & circum montem Perſas deduxiſſe. Quod apud me prorſus fide caret. nam hinc licet coniectemus, primùm, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Gorydali, ſed Epialtæ Trachinij caput pecunia licitati ſunt, quòd ſcilicet eum compertiſſimum haberent: deinde quod Epialten ob hanc cauſam ſcimus ſe fuga proripuiſſe: poſtremò, quòd Onetes qui non erat Milienſis, ita demum tramitē illum nouiſſet ſi in ea regione permultùm diuerſatus fuiſſet. Ideoque Epialtæ culpam adſcribo, quòd Perſas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes ſe confecturum ſpondebat probans, maiorem in modum lætus, ſine mora Hydarnem cum iis quibus præerat copiis miſit. Ille circa lucernarum accenſionem *id eſt, ubi crepuſculum* è caſtris profectus eſt, & tramitem ingreſſus. Quem tramitem indigenæ Milienſes veſtigauerunt. eoque inueſtigato Theſſalos deduxere aduerſus Phocenſes, eo tempore quo Phocenſes interſepto muris tranſitu, adarcendum bellum in præſidio erant. [1] Extrinſecus nihil admodum præſeptus tranſitus erat. quum nihil eſſet vtilis Milienſibus. Sic autem ſeſe habet ille callis: Ab Aſopo fluuio, qui per mōris meat anfractū, incipit, cui monti ac vię idem nomen eſt inditum Anopæa. hæc Anopæa per dorſum montis extenta, definit iuxta Alpeū urbem, quę prima eſt ex Locridibus, Milienſes verſus, ac iuxta *lapidē nomine Melampygum ac iuxta πετρὰν καὶ τὸν ἀτραπὸν ἐρῆς, hoc eſt *malitioſorum ſedes*, vbi anguſtiſſimus callis eſt. Hac via atq; ita ſe habente, Perſæ Aſopum tranſmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextra Oetæos montes, ad ſiniſtram terram Trachiniorum habentes: ac ſub exortum auroræ in cacumen montis euaſerunt: quo in loco (ſicut ſuperius oſtenſum eſt) mille Phocenſium armatorum præſidium excubabat, tum ad ſuam terram, tum ad viam tutandam. nam tranſitus inferior à quibus dictum eſt cuſtodiebatur, quòd eam per montem viam vltro à Leonide acce-

[1] *Diuerſam a noſtra lectionē ſequutus eſt, quam etiam ſe quondo, verisimilius fuit, poſtea.* Adeo vt nihil eſſet vtil. * *Paul. Leop. Emend. lib. 3, c. 3. mutauit*, lapidē Melampygi, *id eſt, Herculis nigro podice praditi. 6.*

acceptam obsidebant. Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercum latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere: qui cõspicati viros arma sibi circundantes obstupuere, quippe qui (vt in exercitu assueratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialten percontatus est quisnã ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorum missilibus multis crebrisque Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduersum se ab initio illos venisse: & se præparabant tanquam perditi. Ita isti sentiebant. Verùm his spretis ij qui circa Epialten & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, primùm vates Megistias extis inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco significauere speculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententiis discrepabant. alij enim stationem non deserendam suadebant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque vrbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui abscesserẽt, dimisisse, de illorum vita solicitus: se verò & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio venissent. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo: Leonidem posteaquam animaduertit socios ignauos & inuitos esse ad periculum subeundum, veniam eis abeundi dedisse, sibi verò decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem speraſſe. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum,

1 Quum enim nullũ aduersarium sibi occursurũ speraſſent, in exercitũ inciderunt. a cuius

fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius oecumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, amplissimæ olim quæ mœnia Spartæ,
Aut vrbs clara dabit Persa victore ruinam:
Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonia ora.
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
Sed Iouis & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidem, cupidumque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius quàm illos qui abierunt, in sententiis dissidentes, tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quòd vates Megistias huius expeditionis comes (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem missum fecerit. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abire. Thespienses tantùm atque Thebani perstitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses verò libentissimi, qui negauerunt se Leonide & iis qui cum eo erant desertis abscesluros: permanentesque vnà cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus dum tempus esset quo forum solet maximè frequens esse hominibus, è castris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam descensus à monte, cõpendiarius magis ac breuioris multo spatij quàm circuitus montis atque ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant accessere: & isti tanquã ad necem iam multo magis quàm à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto cõcursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui

ac facere volentem vt id decus Spartiatarum dun taxat esset, remisisse socios.

a Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserunt, & Græci itidem qui cum Leonide erãt, tanquã multo magis quã initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progressi sunt.

gosui quisq; agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes absumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur. Quumque scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque quum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtruncarent, tũc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alij tam celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darij regis frater, Hystaspisque Arsamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorumque conflictu, vt Græci ter hostibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint, dum ij qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnãdi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti præter Thebanos. est autem tumulus in ingressu, vbi nũc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant barbari circunfunduntur, & manibus & vocibus incessentes: alij ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alij vndique circunuenientes & circunstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, quum tales exstiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset, barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit

1 quasi

omnia sibi bona Trachinium hospitem nuntiare, si Medi solem obducerent: se enim sub vmbra cum illis, non in sole pugnaturos. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc autem è Lacedæmoniis duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderunt sepultis, & iis sociis qui prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

Terdecies centum hîc certarunt millibus olim
E Peloponneso bu modò mille viri.*

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmonia refer hîc peregrine[2] iacentes,
Exhibito illorum vocibus ob requi-.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmoniis: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quanuis præsciret adesse,
Spartæ haud sustinuit deserwisse duces.

[3] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Aristodemus, ferunturⁱ ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed quum sententiis discreparent, Aristodemum quidem præ ignauia remansisse: EVrytum verò audita Persarum circuitione, petiisse arma: seq; eis indutum iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugę se mandasse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quòd si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci.

[1] Mnemosyna sui aiunt (id est monumenta) Dian.

* Forsan bis duo: cum in Græco sit δὶς τέτρες, id est quatuor milia. In præcedenti versu Diodori Siculus pa. 259. pro τετρακόσιοι: habet διακόσιοι: id est Bis decies centũ millibus. S.

[2] iacere,

[3] Veterum codicem lectionẽ sequutus est Valla, qui ad dunt quod in vulgatis edit. deest. ita enim illic legitur. ἐπιγράμματα μὲν νυὶ τῇ στήλῃσι, ἔξωθεν τὸ τῶ μόνιος ἐπίγραμμα. Ἀμφικτύονες εἰσὶ σοφίας οἱ ἐπιγράψαντες τὸ δὲ τῶ μόνι & Μεγίστιω Σιμωνίδης &c.

[4] ob vehementissimũ oculorũ morbum

ne Græci. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alij autem, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociūq; eius qui vnà mittebatur, in pugnā profectum, oppetiisse. Lacedæmonem igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [1] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitę: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum erat Leontiades [2] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) se cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: pluribus iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pandito, Quótnam sunt Lacedæmonij, quótve eorum tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ: quod autem discere vis à me, scies: Est enim [3] Lacedæmone vrbs Sparta octo milliū ferme virorū, qui omnes iis qui hîc

1 quòd nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

2 ad tempus quidem, dum fuerunt vnà cum Græcis, necessitate adacti, aduersus copias dimicarunt: at vbi res Pers.

3 Lacedæmonio agro

pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonij, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate subigamus. tu nanq; calles quò tendant eorum consilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmoniis Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium & cæteræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prosperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideant & meliorem oderint. Quòd si è præsenti conditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profectò fient nobis aduersarij pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulque omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vnà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neque tu illis vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris, si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hîc illi.

bellum

bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad prospiciendum nobis. Quòd si Lacedæmonij aduersus Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haudquaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neq; verò illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex iis quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quoniā ciuis quidē ciui secundis rebus prædito inuidet, [1] eumque malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodem consultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolētissimus, eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Dematatum veteris hospitem meum, posthac [2] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit [3] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum aliis multis indiciis, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium exanduisse in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatū erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculū miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe po-

1 eumque tacito prosequitur odio. neque cōsilium petenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimum, nisi summū virtutis gradū attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Potest illud τῇ στιγῇ aliter etiam exponi.*

2 abstinere quemlibet iubeo.

3 *vel*, Capite eius abscisso.

riculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem cõmentus est: Sumptis duarum tabellarũ pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno cõsilium regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademque Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei ascultantes Lacedæmonij literas repertas legerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

1 quum sem animaduertisset. *vel excogitasset*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, qui inscribitur VRANIA.

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenuè alacriterq; pro se illorum naues armauerant. Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarenses, qui viginti. Chalcidenses totidem sibi ab Athenienſibus præbitas armauerunt: Æginetæ, vndeuiginti: Sicyonij, duodecim: Lacedæmonij, decem: Epidaurij, octo: Eretrienses, septem: Trœzenij, quinque: Styreenses, duas: Chij, totidem, cum totidem penteconteris, *id est nauigijs quinquagenum remorum*. Quibus auxiliares erant Locri Opuntij cum septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; præbuerint, mihi dictũ est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarũ, nume-

2 octodecim

numerus fuit ducentarum septuaginta vnius. His ducem, penes quem summa imperij esset, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVrycrdæ filium. Nam socij negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, sequuturos esse Athenienses ductores, sed exercitū qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem ineundam mitteretur, agitatum sermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Athenienſibus permittere: cæterum recusantibus sociis, cessere Athenienses, quòd magni facerent Græciā superesse: quam intelligebant esse periturā si de principatu contenderent: recte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod cōcorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, non repugnandum putauerūt, sed tantisper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum ostenderunt. Siquidem posteaquam expulso Persa iam de illius terra diiudicabant, superbia Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisium se cōtulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quòd præter opinionem suam expectationem q; res barbarorum succederent, consultabant de faciēda fuga ex Artemisio interiorem in Græciam. Quorum cōsultatione cognita, EVbœenses obsecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præstolaretur, vsquedum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Athenienſium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perstarēt donec pugna nauali decerneretur. Themistocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit: hoc persuaso, Adimātum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita alloquutus est iureiurando interposito: Tu verò haudquaquam nos deseres, quem egò maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia

r in Græciā interiorem.

corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quã acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quòd putabant eam ab Athenienſibus ad hoc ipſum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum veniſſent, quumq; id quod etiam antè audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemiſium ſtationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, ſi fortè eos interciperent. Cæterùm ex aduerſo inuadendum non videbatur, ne Græci, conſpectis ipſis obuiam tendentibus, fugam capeſſerent, noxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum inſidiantium ne ſacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc rem tranſigendã hoc ſunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Geræſtum ad EVripum, ne circumuehentes EVbœam ab hoſte cernerentur, ſed eum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò ferebat obſepiẽtibus. reliqua verò claſſe ex aduerſo ingruente. Quo capto conſilio quas conſtituerãt naues miſerũt, nõ habẽtes in animo ipſi eo die Græcos adoriri, nec priuſquam ſignum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de ſuo aduentu. His circumminiſſis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recenſendis dum occupati ſunt, Scyllias quidã Scionæus qui iiſdem in caſtris erat, omniũ ea tempeſtate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Perſis ſeruauit, multa & ſibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos tranſire, ſed quum ad eam diem non fuiſſet nactus occaſionem, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertum quónam modo illinc tranſierit. demiror tamen ſi verum eſt quod refertur. refertur enim, quum ex Aphetis mare ſubiiſſet, non prius emerſiſſe quàm ad Artemiſium peruenit, octoginta ferme maris ſtadia emenſus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendaciis ſimilia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemiſiũ peruenisse. Is vbi eò peruenit, Græcos

noxque fugientes exciperet, alioqui enim euaſiſſent; quum tamen, vt quidem illi conſilium inibãt, ne igniferum quidem fuga ſuperesse oporteret. Q. d. *Rationem enim inire volebãt qua omnes ad vnũ in ſuas manus venirẽt & ne ignifer quidem elaberetur. Eſt enim τῶν αὐτῶν λόγων quod nos dicimus, Aleur conte, aut, Selõ qu'ils faiſoyent leur conte.*

cos

eos certiores fecit & naufragij facti & nauium ad circumeundam EVbœam dimissarum. Hoc illi audito inter se colloquuti sunt: & quum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, & classi hostium quæ circumageretur occurrerent. Pòst, vbi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducesq; paucis cum nauibus venientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. meritòsanè id sperantes, quòd viderent paucas esse Græcorum naues, suas verò multo plures atq; velociores. itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quòd viderent circumueniri illos, quorum neminem animaduerterent esse rediturum. adeo enim infirmæ res Græcorum esse videbantur. At ij Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisq; adnitebatur, vt ipse primus aliqua naui Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus sermo atq; respectus. Græci, vbi eis signum datum est, primùm conuersis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus capessunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi, & à fronte. mox triginta barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Cherſis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit vir Athenienſis Lycomedes Æschrei filius: idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunchi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti, Barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio, solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ ætatis) immensa vis aqua-

rum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac naufragia ad Aphetas efferebantur & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hęc audientes qui illic erant milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum deueniissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At iis quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrentur, inualit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, quum essent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebãtur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atq; hi quidem circa EVbœæ cõcaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erat, vbi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas stabilierũt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietè agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti. naues Cilicum inuasere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò vt Græcorum

2 id est. Res nauf agio demersa.

2 nauium prori aduolabantur.

3 naues suas loco non mouerunt. vel, Naues immotas sinebant.

4 se tantulam suam classem profligare. id est, nè peruicaciam contingere ne profligaretur a Græcis

eorum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur à paucis nauibus in fugā conuerti. Itaq; multæ Græcorū naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Ægyptij nauauerunt operam, cum aliis magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autē eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius qui domestico sumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat: Vbi vtrique libēter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci autem direpto prælio reuecti, etsi cæsorum corporibus, ac naufragiis potiti erant, tamen quòd malè affecti essent, præcipueque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo in vlteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent, dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisque dixit se astutiam quandam habere, qua speret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, additque, ad eam transigendam hos ab illis agendum esse, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quisq; mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quam hostē. Ac monuit vt suis quisq; popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunū curam fore, vt sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora est itū. nam EVbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neq; exportauerant quicquā neq; importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoq; ipsis obscuras

It in Græciæ interiora

effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum iuga barbaricus canabacea iactat in æquor,
EVbœa capræ mugientes fac procul absint.

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat vt in plerisque aduersa fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trachine speculator. nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret iis qui apud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Atheniensis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad nuntiandum iis qui ad Artemisium agebant, si quid noui pedestribus copiis contigisset. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum gesta erant. Qua isti re audita non iam sibi differendum abitum putauerunt: sed vt quiq; locati erant, abscesserunt: primi, Corinthij, postremi, Athenienses. Quorum Athenienſium velociſſimis nauibus delectis Themistocles ad aquas potabiles se cõferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium venientes legerunt, in hęc verba: Viri Iones, haud iuste facitis, militantes aduersus patres, & Græciam redigentes in seruitutem. Sed (quod præcipium fuerit) state à nobis: sin hoc facere non potestis, [1] saltem nunc sitis in medio. quod & ipsi facite, & Cares vt faciant obsecrate. Quòd si horum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti quàm vt possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam conseremus, fronte agatis instructè, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti consilio scripsit, vt si literæ regem laterent, Iones inducerent ad deficiendum à rege ad se: sin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, infidos eidem redderet Iones, vt à præliis nauali bus summouerentur. Postquam autem hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidã Histiæus nauigio aduectus, barbaris nuntium attulit Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine, quòd fidem non haberent, seruari iusso, naues veloces ad rem explorandam miserunt. qua re perlatos nuntiata, simulatque refulsit sol, omnis

[1] *Videntur hic mendosa esse Græca exẽplaria: sed ex coniectura elicitur hic sensus.* Et vos è medio nobis subducite. *id est. Subducentes vos, ne in medium aduersum nos prodite. Vel, Subducite vos, ne vobis prodeundũ sit, &c. Vocantur autẽ Athenienses Ionũ patres, vt supra, pag. 176.*

[2] Iuspectos

omnis classis addensata ad Artemisiũ contendit: vbi ad meridiem vsq; immorata, mox ad Histiæam processit. Eò appulsi, vrbe Histiæorum potiti sunt,* & optimã portionem agri Histiæi maritimosque vicos omnes percursauerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cęsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erãt autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit. &, ne à classiario exercitu cerni possent, eam humum exagitauit, foliisq; constrauit. Præco vbi ad Histiæam peruenit, facto totius exercitus cœtu hæc dixit, Viri socij, rex Xerxes dat veniam cuicunq; libet relictis ordinibus ire visum quemadmodũ pugnetur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigiis: ita multi visere cupiebãt. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios esse ac Thespięses credebant qui stati iacebant, quum etiam seruos cernerent.[2] Itaq; res eos qui transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò cõferti eundem in locum quater milleni cõportati sitiq; essent. Atq; hunc quidem diem in spectaculo cõsumpserunt: postero autẽ classiarij Histiæam ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt: ad quos pauci quidã ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & operam suã præstare cupientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique cum ab aliis Persis, tum verò à quodam præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum atq; equestre. Rursus eodem percontante quódnam illis præmium esset propositũ propter quod certarent, oleaginã coronam inquiunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimã dixit sententiã,[3] quæ apud regem pro timida est habita. Audiẽs enim præmium illis coronã esse, non pecuniã, silentium tenere non potuit quin coram omnibus

* Ellopiã; agri & Histiæę regionis maritimos vicos omn. p. S.

1 Helotes: *quod erat seruis Lacedæm. peculiare nomen.*

2 Sed enim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidem certè istud erat, horum (*id est barbarorũ*) cadauera mille dũtaxat iacentia cõspici, illorum autem iacere quatuor millia, eundẽ in loco cõfertim cõgesta. *Illud autem γελοῖον, (id est ridiculum) non dere ipsa, sed de Xerxe dicitur, quòd vocem in commiscẽda hac strage posuerit. Quòd ad verbum ita Gallica lingua expresserit, Et de faict c'estoit vne grande mocquerie de vouloir quẽ ce Valla autem in re etiam lapsus est quòd illos mille ab his quatuor millibus non distinxerit.*

3 propter quam à rege pro timido (*vel ignauo*) est habitus.

dicerer, Papæ Mardoni, in quos viros induxisti nos ad pu- «
gnandum? qui nõ pecuniarum certamẽ agitant, sed virtu- «
tis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore post acceptam apud «
Thermopylas calamitatem cõfestim Thessali caduceato- «
res ad Phocẽses mittunt, vtpote iis infensi, cum semper an- «
tea, tum præcipuè post nouissimam cladem. Etenim non
multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quàm ipsi Thes-
sali & eorum socij omni cum copia bellum Phocẽsibus in-
tulissent, à Phocensibus fugati sunt ac * malè mulctati. [1] nã
quum ad Parnassum vsque processissent Phocenses, secum
habentes Telliam vaticinum illum Eleum, ibi Tellias hic
huiusmodi rem eis commentus est: Sexcẽtos viros è Pho-
censibus præstantissimos gypso tam ipsos quàm arma il-
linit, eosque sub noctem in Thessalos dimisit, dato præce-
pto vt quemcunq; albicantẽ non cernerent, eum obtrun-
carent: Hos primum Thessalorũ excubitores, aliud quod-
dam prodigium esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo
exhorruerunt, vt tribus millibus cæsorum atq; scutorum
Phocenses potiti sint: quorum scutorum dimidium apud
Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerũt: & ex
decima pecuniarum huius pugnæ factæ sunt statuæ gran-
des, quæ circa tripodem eregione delubri Delphis visun-
tur: & alteræ eiusmodi in Abis repositæ. Hoc Phocenses in
peditatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt.
Equitatum quoq; eorundem, qui in suum agrum incursa-
uerat, insanabili clade afflixit. ad ingressum enim qui est
iuxta vrbẽ Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras
illic inanes deposuerunt, humumque desuper iniecerunt,
eamq; reliquo solo exæquauerunt: atq; ibi Thessalos ex-
pectarunt incursuros. In eos Thessali impetu dato, tanquã
rapturi, in amphoras inciderũt, ibiq; equorum crura con-
fracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus infensi Thessali
misso caduceatore ita dixere. [2] Nunquid dissimulatis am- «
plius Phocenses agnoscere non esse vos nobis pares? qui & «
antehac inter Græcos, quãdiu partes illorũ nobis placue- «
runt, semper vobis antecelluimus, & nũc apud barbarum «

* *alij*, aspere tractasti. S.

[1] Quumque *Thessali* ad Parnassũ cõpulsi essent, vates Tellites Eleus Phocẽsibus, apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla legit Iussum ad Phocẽses remittit, quod tamen de vitiorum. deus nationi eõsem tanenum nõ est. Sed Vallam in errorẽ induxit fortasse prapostera interpunctio, qua in suo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo absoluto posito, videlicet ea Φωκέων ἱερεῖα, pro τῶν Φωκέων ἱερέων: quod nihil aliud est quàm si omisso illo participio, sta τῶν quidè multo breuius) dixisset τοῖς Φωκεῦσι μόνοις Τελλίης ὁ ἠλεῖος σοφίζεται τοιόνδε: qua obseruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adiumẽto esse potest.*

[2] Nunc demũ Phocenses sententia mutata agnoscite etiã magis *quam antea*, vos nequaquam nobis esse pares. *At Valla interrogatiuũ hac legit, quum tamen vera verbi γινώσκειν significatio interrogationem admittere non videatur.*

adeo pollemus vt penes nos sit & agro vos exuere, & in seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non sumus memores, nisi vt eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc Thessali Phocensibus denuntiabant, quòd soli Phocenses inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idque nulla alia causa, (vt ego coniectura comperio) quàm Thessalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequuturi, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatẽ esse sentiendi cum Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis ' podeon angustus illic octoginta non amplius stadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponneso, metropolis est. Hãc igitur Doridem regionem ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Medis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebant. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorũ enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, ² qui vertex est iuxta vrbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrũ Phocensem incursauerunt: (sic enim ducebãtur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroq; vastarũt. Vrbes etiã ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nã per agrantes eam iuxta Cephissum amnem, cuncta populati sunt, & hinc vrbẽ *Drymon incẽderunt, illinc Charadram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est fluminis accolas*: & Abas, vbi delubrum Apollinis erat locuples & thesauris donariisque compluribus

* *Paus. Δρυμαίαν vocat*, 18.34. *itidemq; Plin. lib. 4. ca. 3. Stephanus vero Δρυμίαν.*

' *Quidã, Tractus angustus alij, Prominentia angusta. Camerarius autẽ ita hunc locum reddit*; Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus. latitudine parẽs ad millia passuũ circiter quatuor. *i. quasi* *però extẽditur.*

² Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, qua ad vrbem Neonem vergit, seorsum situs vocaturq; ille *vertex* Tithorea; *vel, Tithareus, vt conueniat cũ voce Latina Vertex masculin. vt* Τίθορεα *cum Græca famin.* κορυφη. *Sic paulo pòst* κορυφῆς *meminit vocatæ* Ἀμφικείας. *Ego autem* κειμήλιον ἑαυτῆς *pro* κειμήλιον ἑαυτῆς, *sed nescio quo dã lectionis sensu satisfacit.*

exornatum, in quo, vt tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per mõtana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprãtium exstinxerunt. Prętergressi quoque Parapotamios, pertenere ad Panopeas. Vnde bifariã copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hâc iter intẽderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebãtur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cum alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filij donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent: se enim sufficturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerũt, liberis vxoribusq; in Achaiam traiectis. Pleriq; igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Coryciũ antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Deniq; omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est vaticinum*. Postea verò quam barbari subeuntes appropinquabant, templumq; cernebant, interim propheta cui nomẽ erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quæ [1] intus proposita fuerant, eaq; nefas erat cuiquã mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nuntiatum. Vbi autẽ barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ

1 *Ex in qua paulo post sequuntur, videtur colligi hic pro ἔσω ϑεν reponendum esse* ἔξω ϑεν.

[1] quod

[1]quod est ante templum, tum verò etiã maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [2]res profectò hæc valde miranda: nam arma Martia sua sponte extra delubrum propositа apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignum. quum enim barbari ad sacellum Mineruę quod est ante templum accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderũt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosq; eorum interceperunt: atq; ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatioq; extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnã eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerũt: & quum rediissent, referebant (vt ego accipio) alia se præter ea quę dixi miracula vidisse, duos armatos [3]humana natura augustiores institisse sibi, cædem faciẽtes atq; insequentes. Hos autem duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & AVtonoum, quorum fana visuntur, Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ędem Mineruę: AVtonoi verò, prope Castaliam, sub Hyampeo vertice. Saxa autem quę à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram vsq; memoriam integra extant in fano * Mineruæ protemplaris locata, ad quod [4]per barbaros deuoluta peruenere. [5]Atq; hic receptus à templo horum virorum fuit. Græcorum autẽ classis ab Artemisio profecta, rogatu Athenien sium ad Salaminem subsitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienses, tũ vt liberos atq; vxores ex Attica subducerent, tum vt cõsultarent quid sibi agendum esset. Nam in rebus quæ contigerant, cõsilium capiendum habebant, tanquam opinione frustrati: quippe qui quum putassent inuẽturos se

1 *Videtur potius* θεοχόλιτος *esse cognomentũ Minervæ, à prouidendo ita dicta. nisi fortè legit Valla* θεοχόνιος, *quę pro eo quod hic Fanum, statim Sacellum dicit, & Ædẽ. Cuius interpretationẽ sequendo, quæ paulo pòst habetur, videlicet Fano Minervæ protẽplarii, hic reponendũ fuerit, Minervæ quæ est ante templum.*

2 Nã & hoc magnũ quidẽ miraculũ est, (*quod videlicet modò dictum fuit*) Martia arma conspecta fuisse extra templum exstãtia sua spõte: (*vel à seipsis, i. sine vllius opera*) sed quæ illud sequuta sunt, inter quælibet spectra, maxima

est admiratione dignum; *vel. præ quibuslibet spectris, aut ostentis.*

3 Statura humana procteriores ipsos insequi, stragem inter persequendum edentes. * *Pro* Προναίης, quod *secutus est interpres, legitur apud Paus. 323. 40.* Προνοίας: *quod sonat* Mineruæ Prouidentiæ. *Eadem tamen Pausanias &* Προνοίη A'θηνᾶς (*id est* Protemplaris Mineruæ) *mentionem facit 289. 25. Suid. ac quoq; vtramq; agnoscit; sed ita vt* Προνοίλη *hic legerit.* Προναίαν *ex* AEschylo, *Callimacho, & Demosthene citat Paul. Leopard. Emend. lib. 5. c. 1 S.*

4 *id est, Per templum barbarorum.*

5 *id est, Atq; ita multitudo, à templo se receperunt.*

Peloponnēſes ad excipiendū barbarū in EVbœa ſubſidentes, horū nihil inuenerant, ſed audiebāt illos Iſthmū muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſupereſſent, & terrā ſuā obtinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terrā ſuam profecti propoſuere edictum vt qua quiſq; Athenienſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe * obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua nō ceſſant libamina proponere, quæ ſint è melle confecta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes eoq; promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtituram. exportatis itaque rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquam autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarij qui ad Trœzenia erant, eodē confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluresq; multo cōtractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & a pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVrybiade Euryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienſes. quæ claſſis ex his conſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij, totidē quot ad Artemiſium præſtiterant: Sicyonij, quindecim: Epidaurij, decem: Trœzenij, quinq;: Hermionenſes, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gētis (Hermionenſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti. nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nūc vocatur, abducti. Hæ copiæ Peloponneſium erant. Eorum autē qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſuprà quàm cæteri naues præſtabant, ſoli centū octoginta. quippe quibus nō adfuerunt in pugna

* verſatū. nec ſolùm hæc dicunt, ſed etiā perinde ac ſi eſſet. menſtrua ei *libamina* apponūt, libum *ſcilicet* mellitum; *ſeu* placentam mellitam. S.

pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quod quũ Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæenses, vbi iuxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pieriã ore Bœotiæ, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. ita dum in suis cõseruandis occupãtur, relicti fuere. Athenienses autem sub Pelasgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranai nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidę cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarenses autem tantundem copiarum quantum ad Artemisium attulerunt. Ampracij, septẽ cum nauibus auxilio venerũt: Leucadij, cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed iis oram suam tutabãtur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuę velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat OEnone. Post Æginetas eadem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, septem. hi Iones sunt. Dehinc autem Chij eadem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxij autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorum iussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tunc trierarchi. Naxij autem Iones sunt ab Athenienſibus ducentes originem. Styreenses quoq; eadem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtriq; Dryopes sunt. Seriphij etiã & Siphnij & Melij fuere in partibus. hi enim soli ex insulanis terram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir ter pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes

sol

ter] id est ter in certamine Pythico victor.

prębuerunt: Melij autem & Siphnij & Seriphij pentecon-
teros, [a] *id est biremes*: Melij duas, Siphnij Seriphiiq; vnam
vtrique. Melij, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnij &
Seriphij, ab Athenienſibus Ionęs. Summa nauium, præter
penteconteros, fuit trecentæ [b] quinquaginta octò. Quæ
poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem con-
uenerunt, inter eorum duces conſultabatur, EVrybiade
rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbínam ex iis
locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pu-
gna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat:
itaque de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum
ſententię in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum an-
te Peloponneſum decertarẽt, hac videlicet ratione, quòd,
ſi malè pugnaſſent, ad Salaminem quidem, obſeſſis ſibi in
inſula nullum ſubſidium oſtendebatur: ad Iſthmum verò
dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Pe-
loponnenſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis
nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum, eam-
que omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe e-
rant, Bœotiam peragrantes, incenſa tum Theſpienſium,
qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Platæenſium vr-
be, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideò
autem Theſpiam & Platæam incenderunt quòd à Theba-
nis acceperant illas ciuitates nõ ſentire cum Medis. A tra-
iectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere bar-
bari, vnum menſem triuere tranſeundo in Europam, tres
alios dum in Atticam peruenere, Calliade ſummum A-
thenis magiſtratum gerente: vrbemque deſertam cepere,
paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, nec-
non quæſtoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præſe-
pta foribus atque lignis arce ſubeuntes arcebant: qui non
exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia victus, [c] ſi-
mul opinione oraculi ſoluendi, quod reddiderat ſibi Py-
thia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpre-
tantes ex oraculo effugium eſſe, non naues. Hos Perſæ, ca-
ſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem A-
reon pagon Athenięſes vocant, hunc in modum obſede-
runt: Sagittas ſtupa circumdatas vbi incẽderant, emitte-
bant in illorum vallum, Athenienſes, quãquam obſeſſi, &

ad

[a] *Atqui ipſemet huius libri initio penteconteros interpretes. nempe quinquagenum remorum.*

[b] *Septuaginta octo.*

[c] *Simul quòd oraculũ inueniſſe ſibi viderentur. i. oraculi ſenſum, ſiue mentem.*

ad vltimum malorum deducti, etiam inſcenſo vallo, tamen reſiſtebant: ac ne verba quidem Piſiſtraridarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis ſubeuntes deuoluebant ſaxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops conſilij fuerit, quòd eos expugnare non poſſet. Tandem ex difficultatibus acceſſus quidam apparuit barbaris. neceſſe enim erat, ſecundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente eſt, ſubiici Perſis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & adſcenſus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte, etſi loco præruptо, quidam conſcenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem aſcendiſſe viderunt Athenienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atque extincti ſunt, partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderant, primùm ad portas contendunt, eisque patefactis ſupplices trucidant: atque vbi omnium ſtragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Suſa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene geſtas, ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuntium miſerat, conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit vt conſcenſa arce hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomniis viſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitens, quòd templum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erant exequuti ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Eſt in arce hac, Erechthei (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, vt apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienſes qui ab rege iuſſi erant rem diuinam facere, altero ab incenſione die quum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite virgulto cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatū eſt vti res circà Athenienſium arcem ſe haberent, eò perturbationis deuenere, vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propoſitum nego-

tium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac vela tollerẽt 109
tanquam profecturi: cæteriq; qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante Iſthmum prælio nauali decernendum. Et quum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themiſtoclem pergentem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus vir Athenienſis quidnam ab ipſis decretum eſſet: & quum ab eo audiſſet decretum eſſe vt ad Iſthmum
1 pro Peloponneſo, *alibi vertit.* proficiſcerentur, & 1 ante Peloponneſum dimicarent, Si iſti, inquit, à Salamine proficiſcantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad ſuam enim quiſque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quiſpiam cohibere poſſit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit conſilij inopia. Quare ſi quid comminiſci poꝛes, perge, & quod decretum eſt conare irritum reddere, & EVrybiadem à ſententia reuocare, vt hîc perſtet. Themiſtocles, quum hæc admonita ſibi admodum probarentur, nullo reddito reſponſo ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem cõuenit, ait velle ſe de negotio communi cum eo colloqui. Hũc ille in nauem ingreſſum iubet loqui quæ vellet. Cui Themiſtocles aſſidens, quæcunque à Meneſiphilo acceperat, tanquam à ſemetipſo refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à ſententia reuocauit: perſuaſitque vt è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ij poſteaquam congregati ſunt, priuſquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipſos coegerat, Themiſtocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themiſtocles, inquit, in certaminibus ij qui ante alios ſurgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themiſtocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur. Comiter autem Corinthio quum reſpondiſſet, ad EVrybiadẽ conuerſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, poſteaquã à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros: (præſentibus enim ſociis, nõ putabat ſibi decorum quempiam accuſare) ſed aliunde oratione ſumpta, In te nunc, inquit, ſitum eſt ſeruare Græciam, ſi mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibuſdam credens, claſſem ad Iſthmum abducas. vtrunque enim, quum audieris, inter ſe comparato. Si ante Iſthmum confliges, in patẽti pelago

lago dimicabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiãsi in aliis feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Æginam. nam illos vnà comitabitur suus pedester exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primùm si in arcto conflixerimus nos, paucæ naues cum multis, profectò [1] si æquà belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc liberi collocati sunt & vxores. [2] Est & alia hîc causa propter quam item debes præcipuè hîc manere, quòd pro Peloponneso & Isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas. Quòd si id quod spero continget, vt classe vincamus, barbari neque ad Isthmum nobis aderunt, neq; vsquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus, Megara, Æginamq;, atq; Salaminem, apud quam *credibile est nos hostibus fore superiores. [3] Credibilia enim suadentibus hominibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidem vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, vtpote cui patria non esset: quinetiam EVrybiadem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demum id sinere quum vrbē Themistocles habuisset: videlicet exprobrans quòd Athenæ captæ essent, tenerenturque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quàm illis, [4] vnde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hæc quum ratione significasset, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens, Tu verò si hîc manes, vir eris egregius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli momentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos, [5] sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam

1 si rationi cõsentaneus sit belli exit⁹.

2 Sed & hoc inter cætera est quod in primis amplecti debes: hîc manens, pro Peloponneso & Isthmo nihilo seci⁹ pugnabis.

* Λόγιόν ἐστι *significat potius* oraculo prædictum est. *Leos. Emend. lib. 8. c. 1. vertit* fatale est. S.

3 Consilia enim agitanctibus rationi consentanea, succedunt illa vt plurimum. at si quis agitem, consilia rationi nõ consentanea, ne ipse quidē deus ad humanas deliberationes vult se accommodare.

4 tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos enim ex Græcis illos inuad. posse ꝓpulsare.

5 Ita vt nos habemus.

Iam nunc, & nihil innouantes circa rerum nostrarum statum.

noſtra eſt: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus ſociis deſtituti meorum verborum reminiſcemini. Hæc dicente Themiſtocle, EVrybiades [1] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formidabat ne ſi ad iſthmum claſſem reduxiſſet, ab Athenienſibus deſereretur: quibus deſerentibus, iam reliqui non eſſent in pugnãdo hoſtibus pares. Ita ſententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ij qui altercationibus velitati fuerant circa Salaminem, quum illic eſſe apparerent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & ſimul oriente ſole, extitit terræ & maris motus: propter quod viſum eſt faciendum vt Æacidas in auxilium inuocarent. [2] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine ſunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos Æginam miſerunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Athenienſis, atque idem exul, & apud Medos factus illuſtris, per id tempus quo Attica regio Athenienſibus deſolata, à pedeſtri Xerxis exercitu vaſtabatur, ſe fortè fuiſſe vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriaſium, vidiſſeq; puluerem triginta ferme millium virorum procedentem ab Eleuſine; & quum demirarẽtur quorúmnam hominum eſſet ille puluis, ſtatim ſe audiſſe vocem, quæ vox ipſi videretur iacchus myſticus: & Demaratum (vt qui eſſet ſacrorum quæ fierent in Eleuſine ignarus) interrogaſſe quídnam eſſet quod ita ſonaret, ſeque dixiſſe, Demarate, [3] non abierit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palàm eſt, quum Attica ſit deſolata, numen ab Eleuſine reſonans, venire auxilio Athenienſibus ac ſociis. & ſi quidem in Peloponneſum incumbat, periculum regi erit, eiuſque copiis quæ ſunt in continente: ſin ad claſſem quæ ad Salaminem eſt conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem ſolennia Athenienſes quotannis celebrant Cereri atque Proſerpinæ: & his ſacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, eſt in hoc feſto bacchantium. Et ad hæc dixiſſe Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam

hoc

[1] in diuerſam à priore ſententiam addu cebatur. *vel, Ad ſentiẽdum aliud quàm prius induceba tur. Ad verbũ, Redocebatur, i. Diuerſum ſentire docebatur. vel, Dedocebatur quod ſentire edoctus fuerat.*

[2] Sicut autẽ deliberatum fuerat, ita hęc fecerunt quũ enim diis omnibus preces fudiſſent, illinc quidẽ, ex ipſa *nimirũ* Salamine, Aiacẽ Telamonemq; inuocauerunt: ad Æacum autẽ cæterosque Æacidas inuocandos nauem Æg. miſ.

[3] fieri nõ poteſt quin magna aliqua cl.

» hoc verbum dixeris. nam si ad regem referatur, capite
» plecteris, vt nec ego te nec alius quispiã hominum queat
» eripere. quamobrem tene silentium. hæc autem expeditio
» diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. [1] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubem, eamque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præstò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Quæ omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parij autem in Cythno [2] relicti, quò bellum caderet exspectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus vbi præsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoque gentis tyrannis ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos prælium nauale faceret necne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni, » quæ dico, regi referas: [3] me neque in prælijs ad EVbœam » gestis ignauissimam extitisse, neque minima contulisse

1 Post illum autẽ puluerẽ ac vocem ortam esse nubem.

2 quum remansissent.

3 me, quę nec in naualib. ad Eubœã prælijs me ignauissimè gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiã meam proferendo, quæ maximè ẽ re tua esse cẽseo, indicare: atque ideo hæc dico, Parce naulib⁹, nec pręlium nauale cum iis viris, &c.

in te, domine. ideo, quum talis ſim, æquum eſſe, ea quæ in rem tuam maximè eſſe ſentio, demonſtrare. Itaque hoc tibi ſuadeo, vt nauibus parças, nec prælium nauale facias cũ iis viris qui tanto ſunt tuis in mari præſtantiores, quanto fœminis viri. Quid enim neceſſe habes omnino venire in diſcrimen pugnæ naualis? nónne Athenas habes quarum gratia expeditionem ſumpſiſti? nónne reliquam Græciam? ac nemo tibi obſiſtit? Qui tibi obſiſtebant, ita ſummoti ſunt vt eos decebat. Quòd autem ego recaſuras hoſtium res arbitror, id exponam: Si non inſtabis pugnæ naualí committendæ, ſed claſſem perges hûc continere ad terram, aut etiam tendere ipſe in Peloponneſum, tunc tibi, domine, ſuccedent ea quorum gratia veniſti. neque enim diu tibi reſiſtere Græci poſſunt, ſed dilabentur, & abs te ad ſuas quiſque vrbes defugient. quoniam neque commeatus eſt eis in hac inſula, vt ego audio, neq;, ſi tu in Peloponneſum pedeſtres copias duces, hîc eos credibile eſt perſtituros qui illinc huc aduenerunt, neq; de pugna pro Athenienſibus facienda curaturos. At ſi pugnam nauálem gerere, approperabis, vereor ne copiæ nauticæ malè re geſta pedeſtribus ſint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte: vſu venire vt bonis quidem hominibus mali ſerui ſint, malis autem boni. Ideoque tibi (qui virorum es optimus) ſerui ſunt mali, qui numero ſociorum cenſentur Ægyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quib⁹ nulla vtilitas eſt. Hæc loquente Artemiſia, quicunq; ei bene volebant, noxiam illi rebatur ſuam orationẽ, tanquã aliquid mali paſſurę ab rege, quẽ vetaret pugnam facere naualem: at ij qui malè conſultum illi volebant inuidebantq;, vtpotè cui inter primos omnium ſociorũ honos haberetur, gaudebant eius quam dixerat ſententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, poſtquã ad eum ſunt relatæ ſentẽtiæ, magnopere delectatus eſt Artemiſiæ ſententia: & quũ iam antea officioſam eſſe ſenſiſſet, tunc multo impenſius collaudauit. Nihilominus vt [1] plurib. ſtaretur iuſſit, ratus ad EVbœam ſuos ſponte malè pugnaſſe, quòd videlicet ipſe abfuiſſet: itaque conſtituit ſpectaculo pugnæ naualis intereſſe. Claſſiarij vbi nuntiatum eſt illinc eſſe ſoluẽdum, claſſem Salaminem verſus ducunt, & per otium in aciẽ ſunt digeſti. Sed quum

[1] *id eſt, Sententiis plurium. Qu'on ſe teint à la plus grande voix.*

eos

eos dies defeciſſet quo minus prælium committerẽt, (nox enim interuenit) in poſterum diem ſeſe inſtruebãt: quum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios, tum verò Peloponenſes, quòd ipſi deſidentes in Salamine, pro Athenienſium terra eſſent certaturi: qui ſi ſuperarentur, in inſula deprehenſi forent obſidendi, ſua terra ſine præſidio relicta. Per eandem noctem pedeſter exercitus barbarorum contendebat in Peloponneſum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per continentẽ ingrederentur. Nam vbi Leonidem cum ſuis apud Thermopylas occubuiſſe accepere Peloponenſes, celerrimè ex vrbibus cõcurſu facto, Iſthmum inſederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi conſidentes, primùm viam Sironidem obſtruxerunt, deinde conſilio inito Iſthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorum eſſent) ceſſante. nam & lapides & lateres & ligna, & ciſtas ſabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neq; nocturno. Hi autem è Græcis fuerunt qui ad Iſthmum auxilio cum omni copia venerunt: Lacedæmonij, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliaſij, & Trœzenij, & Hermionẽſes. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnenſibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponneſum gentes ſeptem, quarum duæ indigenæ eũdem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij: vna, Achaica, quę nunquam illa quidem è Peloponneſo exceſſit, ſed priſtino loco egreſſa, alienum incolit: reliquæ quatuor è ſeptem aduentitiæ ſunt, Dorienſes, Ætoli, Dryopes, Lemnij. Ac Dorienſium quidem multæ ſunt & inſignes ciuitates: Ætolorum autem ſola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Aſina, quæ ad Cardamylam Laconicam ſita eſt: Lemniorum autem, omnes Pararetani. Cynurij autem, quum ſint indigenæ, ſoli putantur Iones eſſe, ſed effecti ſunt Dores, ſub imperio Argiuorum impoſiti, & progreſſu temporis, quum eſſent Orneatæ, itemque accolæ. Harum igitur ſeptem gentium cæteras præter eas quas recenſui, è

medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quę audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, nō tam pro seipsis quàm pro Peloponeso soliciti, adeo vt alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVribiade consilij inopiam: tandem verò res erupit in medium, consiliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenienſibus verò & Æginetis & Megarenſibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium euicit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atq; eorum pædagogo liberorum suorum: quē post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [1] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorū profectus hæc inquit, Dux Athenienſium, quòd partibus regis fauet, prœoptatq; « res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam « clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos « fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exe- « quendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligen- « tiam eos dilabi finatis. nam neque inter se consentiūt, ne- « que vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cer- « netis eos qui vobiscum & eos qui cōtra vos sentiūt. Hac re « Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habētes barbari, tum in insulam paruā nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiiciunt, tum mediam circa noctem cornu quo ad vesperam spectabat producūt Salaminem versus, eam circumituri: producūt item qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebāt ne qua Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traiiciebant

[1] quo tēpore Thespienses ciues recipiebant, *id est ius ciuitatis donabant.*

ebant Persas, vt commisso nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorũ eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnæ sita) ij Persæ ' suos seruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clãculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non, veris volens euidenter loquentia conari refellere,

' alios seruarent, alios interimerent.

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
Spe stolida fortes quòd Athenas marte subegit,
Compescet inuenem meritissima pœna superbum,
Instinctum furtis, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs æri, mars sanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul & Victoria pollens.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neq; ipsé de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Ægina Aristides Lysimachi filius, Athenienſis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iustissimum censui. Hic vir consilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. præsenserat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc ipso contẽdere debemus inter nos hac de re, vter nostrum de patria præclarius mereatur. te verò certiorẽ facio, peræque esse Peloponnensibus multa verba facere ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipsemet vidi, refero: nunc ne si velint quidem, Corinthios atque ipsum EVrybiadem enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus vndique sumus. quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles, Vtilia sanè, inquit,

iubes bonũ afferẽs nuntium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipse tu conspicatus fieri venisti nuntiatum. [1] vt enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit vt Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia nuntiatum venisti, per teipsum nuntiato. Quoniam si ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, vti res habet ipse referas. Quod vbi feceris, si tibi fidem habebunt, optimè habet: sin minus, perinde nobis erit. neq; enim si vndiq; circumdati sumus, vt tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Ægina venisse, & ægrè elapsum, latendo stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam: ideoq; hortari se vt ad defensionem sui illi sese præpararent. Hæc loquutus Aristides, retrò abiit. Rursus autem inter duces altercatio orta, plerisq; eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Sosimenis filius, qui omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenij in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanq; prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidem, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum, quum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorũ cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atq; industria exi- 113
stunt, ex hortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. quib. ingressus, rediit ab Ægina triremis quæ profecta ad Æacidas erat. moxq; omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes continuò barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci [2] quum inhiberent remos, cessimq; irẽt, Aminias Palleneus vir Athenien sis, euectus naui in hostilem incurrit, cui implicitus quum hæ re-

[1] Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta esse.

[2] quum inhiberent vt appulsuri. *Bud.*

ret,

ret, neq; abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio cõserti sunt. Huc in modum aiunt Athenienses extitisse initiũ pugnæ: Æginetæ verò, nauem quæ ad Æacidas abierat fecisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulachrũ mulieris fuisse eis oblatũ: & quum apparuisset, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed
» prius bis verbis conuitiatum, [1]O dæmonij, quousq; remos
» inhibebitis? Cæterùm aduersus Athenienses instructi erãt Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem occidentemq; vergebat. Aduersus Lacedęmonios instructi erant Iones. hi autẽ cornu tenebant quod ad auroram spectabat & Pireum: quorũ pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebãt, pleriq; minimè. Enimuerò cõplurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcos naues expugnauere: sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorũ duntaxat ideo mentionem facio, quòd Theomestor ob hanc nauatam operã à Persis tyrannus Sami sit creatus, Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autẽ de rege, Persica lingua Orosangæ vocantur. De his quidem ita res habet. Multitudo autẽ regiarum nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompositè & inconsultè agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis cõtigit: quanquam eo die fuerũt atq; exiterunt longè seipsis præstantiores, & quàm ad EVbœã exiterant, pro se quisq; adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quòd ab eo se singuli cõspici arbitrabantur. Et de aliis quidem vel barbarorũ vel Græcorũ singulatim, quomodo dimicauerint, nõ possum pro cõperto referre: circa Artemisiam verò hoc rei gestũ, ex quo impensius illa regi cõmendata est: Posteaquã regiæ res in multũ tumultuationis deuenerãt, hoc interim tẽpore Artemisia, quũ nauem suã Attica insequeretur, nullũ habẽs effugiũ. quia ante ipsam naues amicorũ, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciendũ, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticã nauem, in nauem sociam, quæ erat virorum Calyndensium,

[1] O miseri.

impegit, quaque rex Calyndensium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huiciam inde quum essent in Hellespontο, contentio interceserat, tamen incertum an consultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospero casu vsa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam conspicatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimans hanc Artemisiæ nauem aut Græcam esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt bene præliatur, vtq; « nauem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid « verè id opus Artemisiæ esset: & illos, vtpote qui planè nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset hostilem fuisse. nam præter cætera quæ mulieri (vt dictum est) prosperè cesserunt, hoc quoq; accessit, quòd è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur dixisse, Viri quidem extiterunt mihi « fœminæ, fœminæ autem, viri. Hæc aiunt dixisse Xerxem. « In eo prælio cum alij multi & illustres viri tam Persarum Medorumq; quàm aliorum sociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natandi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum pleriq;, in mari periere. Posteaquam autem eorum primæ naues in fugam versæ sunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur præterire, vt & ipsi aliquam operam regi nauarent, vndiq; in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Ionas tanquam proditores, quòd propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur,

1 in regis conspectu nauarent,

214 tur, sed vt ij Phœnices qui illos insimulabant, [1] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam, demersit: & in hanc Æginetica impulsa ipsam depressit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excussérunt, eorumq; conscensa naui potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, vt erat supramodum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est è regione Salaminis, nomine Ægaleo, & scribæ trierachum illum à familia & vrbe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant: barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto subsistentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Æginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Æginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [2] Ischeni filius: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnà cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in Æginam. Polycritus vbi insperit Atticam nauem agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Æginetis quòd cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autem quorum naues supererant, fuga se propripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt Æginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus Ægineta: Athenienses q;

[1] talem mercedem acciperent. *id est, quas pœnas volebant dare Iones, ipsi eas darent.*

[2] *Supra, pag. 193. Ischenoi fil. Sed ibidem mole Pythius.*

EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animaduertisset. quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eam caperent, propositumque præmium decem millium drachmatum ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare, Atilla (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum, atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque inspecta fuga nauis imperatoriæ itidem abiisse: Et quum fugiendo venissent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset cum non constaret, scirentque neminem suę classis ad ipsos misisse, eos ob id cõiectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt victores hostium euadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum cæteris ad classem suorũ, rè iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: quod ipsi Corinthij negant, seque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius vir Athenienſis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionem feci per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erant, sumptis, genere Athenienſibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ

nomi-

1 se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *vel, Se eo animo esse, & ad Se parato esse ad ea.*

nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam nauale pertinent, faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictũ, ac redditũ Lysistrato Athenienſi, viro sortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebant remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. Cognita sua clade Xerxes veritus nequis Ionum à Græcis subornatus aut sua
815 sponte ad soluendos pontes in Helleſpontum nauigaret, vnde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo cõsultabat. nolens tamẽ neq; à Græcis neq; à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: naues que Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnã naualem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Perſidẽ misit qui præsentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius transcurrit in rebus humanis. quod negotiũ hũc in modum est à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via constat, totidem equos ac viros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neq; vis niuium, neq; imber, neq; æstus, neque nox destinet quin propositum sibi cursum celerrimè conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax quam Vulcano per vices ferre cursores perseuerant. Hanc equorum cursitationẽ Perſæ angarnion appellant. Primus igitur nuntius Susa perlatus, Xerxem Athenis potitum esse, tanta Perſas qui relicti erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto cõsternerent, & per eas odores incenderent, & ipsi in sacrificiis & gaudiis versarentur: secundus autem ita eos cõsternauit vt vniuersi vestes dilaniarent, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterentur, culpam in Mardonium refundẽtes, nõ tã de classe quàm de ipso Xerxe soliciti: idq; tandiu dum Xerxes illos ita affectos redeũdo sedauit. At Mardonius quum videret Xerxẽ magnã è pugna nauali iacturam

feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo timens. Xius erat tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellũ: putabatq; ſibi conducibilius eſſe periclitari aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè vita defungi: quanquam opinio eius de ſubigenda Græcia propenſior erat. Hoc quum ſecum agitaſſet, regem hac oratione eſt alloquutus, Domine, noli mœrore ob hanc rem geſtã capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen quo omnia noſtra conſtant, in lignis eſt, ſed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: vnde qui ſe obuios tulere, pœnas dedere. Quòd ſi tibi videtur faciendum vt Peloponneſum tentemus, continuò tentemus: ſi videtur ſuperſedendum, ſuperſedeamus licet. nec animo conſterneris. neque enim vlla poſſunt ratione ſubterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuiq; ſint ſerui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quòd ſi tibi conſtitutum eſt vt ipſe cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re conſilium. Ne committas rex vt Perſæ Græcis ludibrio fiant. non enim res Perſarum afflictæ ſunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales ſi Phœnices & Ægyptij & Cyprij & Cilices fuere, [1] nihil iſta ad Perſas attinet culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſontes ſunt, iam mihi credito. ſi tibi non videbitur permanendum, remea ipſe ad ſolum natale cum pleraq; parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militũ debeo Græciam in tuam redigere ſeruitutem. His auditis Xerxes, [2] vt ex malis, gauiſus eſt, voluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit ſe, [3] vbi ad concilium retuliſſet, reſponſurum vtrum eorum eſſet facturus. Et quum in concilium vocaſſet delectos Perſarum proceres, placuit ei Artemiſiam quoq; ad conſultandum accerſi: quam ſolam conſtabat antea quæ facienda eſſent intellexiſſe. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes ſummotis aliis Perſarum conſiliariis atq; ſatellitibus, hunc in modum alloquutus eſt, Iubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponneſum, negans vllam culpam huius damni eſſe penes Perſas atq;

pede-

[1] nullum enim rebus damnum attulerunt Perſæ.

[2] *Sic Græci habent ad verbũ pro eo quod eſt, Tanquam illo offerente aliquod inter tot mala ſolatiũ. vel, Tanquam illo ex rebus aliquis deſperatis aliquem extrũ proponente.*

[3] vbi deliberaſſet. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ ſequuntur.*

» pedestres copias, [1] sed eis volentibus hoc tentari debere.
» Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta
» myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græ-
» ciam: me verò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuer-
» ti. Tu igitur, quę de pugna nauali non gerenda probè con-
» suluisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo
» bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti respondens
» Artemisia, Arduum, inquit, rex, [2] me dicẽtem tibi optima,
» prosperum consilium dare: tamen statu rerum præsenti-
» um mihi videtur esse faciendũ vt tu ipse domum remees:
» Mardonium verò hîc relinquas cum iis quos vult, si modò
» velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ
» ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succe-
» dant, [3] tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint:
» siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non
» magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesti-
» carum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profe-
816 ctò Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursi-
» tabunt siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit
» momenti, Græciąue vincendo non vicerint, seruo tuo in-
» terempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia ex-
» peditionem sumpsisti) reuertẽris. Delectatus eo consilio
Xerxes, quòd idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) non remansisset si vel cuncti atque cunctæ id ei suasissent. adeo perterritus erat. Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eum filij nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Mineruæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac venalem mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vi-

[1] sed lubentiter se re ipsa comprobaturos *vel*, huiusmodi se documentũ esse daturos.

[2] me tibi cõsulenti optimum dare cõsilium.

[3] quod geritur, tuum est, *id est*, Tuũ consetur: Eius laus tibi adscribitur.

tam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati, [1] in omni genere, fidei gratia. Cæterùm vt alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed nõ vsquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum aliis muneribus deductus est, progressúq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quum aũt rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrum Mysiũ, qui à Chiis incolitur, sed Atarneus vocitatur. ibi inuentũ Panionium atq; agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primùm recensens ei quorper illũ esset assequutus bona, deinde pollicens quã gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illic commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quẽ postea quam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omniũ post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorũ quispiã vel tibi vel tuorũ cuipiã mali fecit, [2] quòd ex viro neutrum me reddidisti: putabásne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [3] vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filiis in conspectum eius adductis, qui quatuor erãt, coegit patrẽ genitalia illorũ recidere: quod quum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita suppliciũ ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes autẽ filiorum Ephesum deducendorũ negotio Artemisiæ demandato, accitũ Mardoniũ iussit è copiis quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellespontum versus abierunt, prosę quisq; accelerantes ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem aduentarent, minuta quædam cõtinentis protenta promontoria barbari suspicati naugia esse, perdiu illinc

1 omnis fidei gratia, *ad verum, pro. Quacunq; in re fidere ipsi aliquis velit. t. Quæcunq; illis qui committere, in quibus eorum fidem experiatur.*

2 propter quod me ex viro nihil esse fecisti? *Sic ad verbũ habẽt Græca, quæ Valle exponere videntur voluisse, non reddere erat eunuchus, nihil est, quod sit neutrum, nec vir, nec fœmina. Ouidius Hei mihi quod domitam nec vir nec fœmina nec fœmina per nec vir nec fœmina. Idem in Ibin. Deq; viro fiat nec vir nec fœmina, vt Atys.*

3 vt de pœna quam mihi daturus es queri nõ possis. *id est. Tam graues mihi des pœnas quã tua flagitia merentur.*

Hinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt. Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidē pedestres copias hostium perstare, rati classem quoque circa Phalerum esse, ac pugnam nauale commissum iri, se ad resistendum apparabant. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi centebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequentes, rectà ad Hellespontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam E Vrybiades opponebat sententiam. quòd diceret fore vt si dissoluerent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam. Persa enim si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidem agenti, nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò offenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti, nec verò & rebus gerendis operā danti omnia possent per Europā succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quineriā rem frumentariā habiturum ex annuis semper fructibus Græcorū. Nunc autem videri, illum vtpote victum nauali prælio, nō perstiturum in Europa: ideoq; permittendum fugere, dum in terram suam fugiendo perueniret. de qua terra deinde certamē fieri iubebant. Huic sententiæ aliorū Peloponnensiū duces assensere. At Themistocles postquā animaduertit se nō posse plerisq; persuadere vt ad Hellespontum nauigarent, adit Athenienses, qui præcipuè indignabantur hostē effugere, animatiq; erant ad nauigandum in Hellespontum, etiā per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; ita est alloquutus. Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros ad necessitatē redactos prēliū instaurasse, & superiorē quā accepissent calamitatē emēdasse: itaq; nos, quoniā inuenimus quo pacto & nosipsos & Græciā tueremur, repulsa tāta hominū nube, nō insequamur eos fugiētes. Neq; enim nos ista effecimus, sed dij pariter & heroes, qui inuiderunt vnū esse virū & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atq; sceleratissimus qui sacra perinde atq; profana habens, vtraq;

1 Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minimè quieturum. (*id est aliquid tentaturū*) quod quiescenti nec quicquā successurum foret, nec vllus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliquid tentaret, omnia poss. *vel, Fore enim vt Persa si intercept. &c. ad bellum non vbique veniret.*

incendit, deorũq; simulachra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscũ in præsens tempus agitur. ideoq; nunc quidẽ, vt & nostri ipsorum & nostrorũ domesticorum curam geramus, & vt spatium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem habeat, in Græcia maneamus, barbaro prorsus eiecto: quum autẽ ver appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparandi, vt siquid apud Athenienses accideret aduersi sibi, haberet quò se conuerteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tameri ab eo deciperentur, assensi sunt. [1] nam quum anteà prudẽs habitus fuisset, postea verò prudens ac bona consulens cõpertus esset, prorsus ad ei assentiendum promptierant. Ille, vbi Athenienses ipsius sententiã probauere, misit eueſtigio viros quosdã cum nauigio ad exponẽda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentũ deuenirent: quorũ vnus erat [2] Sicinus eius contubernalis. Hi postea quam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atq; ita eum alloquutus est, Themistocles Neoclis filius, dux quidem Athenienſium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denuntiatũ, gratia tibi inseruiẽdi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluendi: Itaq; nunc [3] magno cum silentio te illuc recipias. Hac re nuntiata, isti abiere. At Græci, postea quam decreuerunt neq; persequendam sibi vlterius barbarorum classem, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluendũ traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dãdas vtiq; esse pecunias, respondẽrãt [4] Athenas proportione magnas esse atq; felices, & diis propitiis bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatẽ redactos, Andriorumq; insulam totidem propitia numina nunquam derelinquere, sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatẽ: quibus diis obnoxios Andrios pecuniã non daturos. nunquam insulam ipsorũ relinquere, sed in ea gratum domicilium semper habere; Paupertatem videlicet & Impossibilitatẽ: quæ deæ quũ Andriis obtigissent, non esse daturos pecunias.

1 Nam quũ, vt anteà prudens habebatur, ita etiã re ipsa prudens & consultus compertus esset. *vel, vt antea sapiens habeb.*

2 ille Sicinus *cuius videlicet fallax fuit modo mensio.*

3 sine vlla præcipitatione. *ad verbũ, cum magna quiete. Gall. Tout à loisir.*

4 Athenas merito esse magnas & opulẽtas; quippe quæ vtilibus deab. bene instructæ essent: *vel, quibus dua vtiles deæ supperetẽt.* at vero Andrios solum inops incolere, duasq; inutiles deas

quam

quam enim Andriorum impossibilitate validiorem fore
Athenienſium potentiam. Hæc illi quum reſpondiſſent,
nec pecuniam dediſſent, obſidebantur. Themiſtocles verò
('neq; enim vnquam acquirendo ceſſabat) ad cæteras in-
ſulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eiſdem
nuntiis eiſdemq; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat
vſus: niſi pecuniam darent quam poſcerentur; exercitũ ſe
Græcorũ illuc adducturũ, & eam inſulã obſeſſam deleturũ.
Hæc dicendo, ingentẽ pecunię vim coegit, à Caryſtiis atq;
etiã à Pariis: qui audito tum Andrũ obſideri quòd cũ Me-
dis ſenſiſſent, tum Themiſtoclem maximo in honore in-
ter duces eſſe, hoc metu pecuniam miſere. Aliarum autem
inſularum aliqua pecuniam dederit nécne, affirmare ne-
queo. reor tamẽ alias quoq; dediſſe, non has ſolum. Quan-
quam Caryſtiis ne hac quidem re contigit effugere cladẽ,
vt Pariis, qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtem deui-
tarunt. Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clam cæteris
ducibus exegit pecunias ab inſulanis. At copiæ Xerxis illic
aliquot poſt pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœo-
tos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio viſum eſt
ſimul regem præmittere, (intempeſtiuum enim propter
anni tempus belligerari) ſimul in Theſſalia ſatius eſſe hy-
bernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponneſum. Is
vbi in Theſſaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia
Perſarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum
duce Hydarne, qui negauit ſe regem eſſe relicturum. Item
ex aliis Perſis thoracatos, & [2] mille equites: ad hæc Medo-
rum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has na-
tiones ſibi totas deſumpſit: ex aliis autem ſocijs paucos,
quorum duntaxat aut [3] ſpeciem animaduertebat, aut ali-
quod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna
gente Perſarum delegit torquatos & armillatos: ſecundo
loco, Medos, qui non numero Perſis inferiores erant, ſed
218 robore: ita vt vniuerſi, triginta myriades vnà cum equiti-
bus eſſent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet
delectum copiarum, & Xerxes circa Theſſaliam agit, o-
raculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxem
pœnas necis Leonidæ repoſcerent, & quod daretur ex eo
reciperent. Mittunt igitur quamcitiſſimè Spartiatæ ca-

1 Semper enim corradę alicunde pecuniæ cupidus erat.

2 illos mille eq.

3 indolem

duceatorem. Is adhuc in Theſſalia nactus exercitum, vbi in conſpectum Xerxis venit, ita verba fecit, Rex Medorum Lacedæmonij te & Heraclidæ qui è Sparta ſunt pœnas cædis repoſcunt, quòd regem ipſorum interemiſti dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit; ac diu reſponſo non reddito, Hic, inquit, (monſtrato Mardonio, vt ille ei aſſiſtebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Caduceator hoc reſponſo accepto diſceſſit. Xerxes Mardonio in Theſſalia relicto, ipſe ad Helleſpontum ire maturabat: intraque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunque veniebant & ad quoſcunque homines, eorum direptis fructibus veſcebantur: vbi autem nihil fructuum reperiebant, ipſa herba, vt è ſolo germinabat: nonnulli, delibatis corticibus, & ſtrictis frondibus arborum, tam agreſtium quàm manſuetarum, nihil omnino relinquentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde peſtilentia excipiente ac dyſenteria, *id eſt tormine-bus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quanque veniebat, vti illos curarent & paſcerent: quoſdam etiam in Theſſalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: vbi lacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuerſus non offendit. Eum Pæones Thracibus quum dediſſent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thracibus qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Biſaltorum ac terræ Creſtonicæ Thrax facinus eximium fecit. hic & ſe volentem negauit Xerxi ſeruiturum, eoque in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne aduerſus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, ſiue aliunde belli libidine inſpiciundi, militauere cum Xerxe. qui poſtquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam oculos effodit. Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt.

Perſæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Helleſpontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, ſed tempeſtate diſſolutas. Ibi copioſiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla

a recepit.

nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc aliquis vestrûm declaret se curam habere regis. in vobis enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et vbi primùm in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrem nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturum. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat Xerxem, quum rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse, [2] adhibuisseque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos [3] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide careat) illic primùm zonam [4] resoluisset

1 Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suâ hac de re proferentibus haud vnus fuerit qui neget regem hoc facturum fuisse: Persas iuss. *Ad verbum, Ex decem millibus sententiarum (vel opinionum) vnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an alium sensum eliceve possit.*

2 & hospitij fœdus cum illis iniisse. *vel, hospitij necessitudinem cum illis contraxisse.*

3 Ac tiremi auro intertexta. *vel (vt alij) tiremi inaurata, Certè intertexta improprie hic dicetur. At Valla núen legit pro regnei.*

4 soluisse vt liberum omni metu.

adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Hellespontum sita quam Strymon, atque littus ex quo nauem illum conscendisse ferunt. Cæterùm Græci posteaquam Andrũ expugnare nequeunt, conuersi in Carystum vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia 119
diis primitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam vsque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum duodecim, decem, truncam nauis partem manu sustinens: eodem in loco stans vbi Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati sunt nunquid perfectas & gratas primitias accepissent. Quibus ille respondit habere se quidem à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: sed reposcere donum optimè nauatæ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audissent Æginetæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum nauis æreum stant apud angulum, proximè Crœsi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò vbi peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisq; sententiam scriptam detulere, quémnam ex omnibus primũ, & quem secundũ iudicarent. In ea autem suum quisq; nomẽ inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset, existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam superfederint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciam omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse tamen quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, vt honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij & splendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVrybiadæ: solertiæ verò ac

dexte-

dexteritatis, Themiſtocli dederunt, vtrumq; oleagina corona donantes. præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præſtātiſſima: laudatumq; verbis amplisſimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, diſcedētem ad Tegeaticos vſq; fines comitati ſunt. Hunc ſolum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatę abeuntem deduxerūt. Eidem poſtquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [2] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore inſaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarū reſpectu, non ſui, ab Lacedæmoniis honores aſſequutum. Et quum non faceret finē talia dicendi, inquit ei Themiſtocles, O homo, ita res habet, neq; ego ſi Belbinitanus forem, ſic à Spartanis honoratus fuiſſem: neq; tu, etſi Athenienſis. Atq; hæc hactenus. Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Perſas cum antea illuſtris, tum ex rebus Platæenſibus factus illuſtrior, regem deducebat iis ſexaginta millibus quę ſibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus eſt, quum iam ille in Aſia eſſet, regreſſus circa Palenen agebat, vtpote Mardonio per Theſſaliam Macedoniamq; gubernante, nec alias copias obire curante. Nec è ſua dignitate exiſtimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos caſu incidiſſet. Etenim Potidæatæ, poſtquā rex præteriit, & claſſis Perſica à Salamine fugiens abiit è conſpectu, à barbaris defecerāt: mox aliis quoq; qui Palenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obſedit: & ſuſpicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipſos obſedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è ſinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus poſtquā obſidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemq; adminiſtrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidenſi. Ita Chalcidēſes Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obſidendæ impenſius incumbebat, Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magiſtratu de faciēda proditione tranſegit, incertū mihi quōnam modo ab initio, neq; enim traditur. ad extremum ita actum eſt: Quoties exaratū libellū aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eū ſagittæ poſtremo inuoluebat,

1 *curru omnium qui Spartæ erant præſtantiſſimo; vel pulcherrimo.*

2 *Timodem Aphidnæus Valla autē Ἀφιδναῖος omiſit, aut potius non legit. quod certe ſuſpectū etiam reddunt quæ ſequūtur.*

adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo cõuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem sauciũ turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subitò reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. aderat autem & cæterorum Pallenensium commilitium. Perlecto libello magistrat⁹ & cognito proditionis authore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atq; hunc quidem in modũ Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum verò 440
tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ supererant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quãta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hanc causam extitisse, quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulachrum quod situm est in suburbanis, impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi videntur verè dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cũ aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis pleriq; epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesq; superuenerãt, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodẽ ascitus erat istorum collega. Hi vtpote magnopere percussi, nõ audebant occasum versus producere, ne vnus quidẽ: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, erectas naues cum

Ioniis

Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libēter abscessissent. ¶ Atque vt se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quónam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nōdum cogebatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxādridę, qui fuit Theopōpi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, prēter duos, qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Ægi nam profecta, aduenium eò nuntij Ionum iidem qui superierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam libērarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi, septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratiōne patefacta per vnum ex ipsis qui rem deuulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamq; se contulerunt, & tunc Æginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægréque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum Ionum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantū Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neq; Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat,

¶ De mari pugitur animū abiecerāt, sed lōge superiorē, &c. *ad verbum. Circa mare igitur animo victi erant, vel animū ceciderant. Id est, De pelo igitur mari gerendo spem abiecerant.*

inde mouens misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunq; sibi liceret peruaderet ad oraculum cōsultandum: edocuitq; quid vellet ab oraculis scire. Quid autem fuerit haud cōpertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quàm de rebus presentibus fuisse. Constat hunc * Murem in Lebadiam venisse, & mercede corrupto quodam indigena, Trophonium descendisse, & ad Abas Phocensiū, ad oraculum: quinetiā prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinem Ismenium consuluisse, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas est in templis scisitari oracula: tum quodam non Thebano, sed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco * vaticinum esse, quòd quum Amphiaraus optionem eis dedisset vtrum mallent vate vti se, an auxiliatore: Thebani sibi auxiliatorem eum maluerunt. ea propter nefas est vlli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem Copaidem, ante montem, proximè vrbem Acræphiam. Ad hoc templum postquam peruenisset is qui Mus appellaretur, sequutos eum tres viros publicè delectos ad describenda ea quæ homini responderentur. & statim antistitem barbara lingua vsum: & qui eos subsequebantur, stupuisse audiētes barbaram linguam pro Græca. Quumque nescirent quid in presenti negotio agerēt, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abstulisse, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exarasse, eaq;, vt dicebāt, lingua Caria: & vbi illa scripsisset, digressum in Thessaliā abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, † tum quia in eum propensi erant Persæ, (quippe cuius sororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perses, ex qua genuerat Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygię data erat incolēda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atq; munificum esse virum, Mardonius mittendum

221

* Murem Lebadeam (*Boetiæ oppidū*) venisse, & mercede pellecto quodā indigena, ad Trophonium (*i. ad antrum Trophonij*) descendisse. S.

* μαντεύεσθαι *significat hic versus* Oraculū consulere: *vt annot. Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 8.*

† tū quòd affinitate cum Persis iūctus esset.

dum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuũ esse audiens, [1] & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus author extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem cõcipiebat facilè potiundi maris, prout etiam contigisset. nam terrestribus copiis longè sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorũ. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant vt Athenienſem sibi socium asciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriũdi, Gauanes, Æropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebęam. vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autem natu minutis pecoribus pascẽdis. [2] Erant autem priscorum hominum tyrãnides in re nummaria exiles, nõ solùm populares facultates: adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc quũ animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarij, dum coqueretur, effici duplũ quàm erat, idq; semper contingere, indicauit marito. [3] Ille re audita, illico ingressus est vt ostẽtum cerneret, quónam modo quid maius excresceret: moxq; accitis mercenariis, vt à sua domo discederent imperauit. Et quũ isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse vbi mercedem accepissent: [4] tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens, in deum contumelioſus) dignam

1 & quem cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuũ autorem exstitisse credebat.

2 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, nõ solùm populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinã subigebat: sed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarij, in duplã molem excrescebat. Quod quum semper contingeret, id matito indicauit. *Dicit autem τὸ φύραμα pro τὸ φύρωμα, perinde est enim ac si dixisset. Erat enim olim ipſi quoq; reges pecunia inopes. Quod Herodotus subiungit; ne cui mirum videatur quòd rex ipse illos pascendis suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex enim facions autem, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideoq; particula adeo vtitur.*

3 At illi, vt audiuit, statim hæc cõgitatio animum subiit, *(vel illi in mentem venit)* factum illud magnum aliquid portendere. ideoq; accersitis mercenar. *Ad verbum, Portentum esse* [hanc rem] *& ad magnũ aliquid spectare, vel tendere. At Valla errorem inceptum ab ἐπήλθε, prosequutus est in φίρους.*

4 Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, sole tunc fortè per fumarium *(siue camminum)* domũ ingrediente, dixit furore correptus. At ego hanc mercedem vobis dignã rependo. ostendebat autem solem. *vel, At ego vobis hanc mercedem persoluo. id est, in mercedem: vel pro mercede: vt μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare illos debere abundè magna mercedis loco duxere quòd saltem illos à se dimitteret.*

vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fu-
marium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Æ-
ropus, stetere attoniti. at puer, Accipimus rex quę das, prę- «
loquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in «
paumento domus solem: circumscriptumque quum ter
in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. ' Quale autem
esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum as-
sensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam as-
sessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos
interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui
tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab Ar-
go erant: hic amnis, posteaquam eum Temenidæ transie-
rant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus trāsiri ne-
quierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ
Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ
sexagenum foliorum, fragrantiori odore quàm cæteræ:
& in quibus (vt fertur à Macedonibus) Silenus fuit excep-
tus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hye-
mem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam ob-
tinuerunt Temenidæ, cęteram Macedoniam subegerunt.
Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander ori-
undus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ
pater Alcetæ fuit Æropus, Æropi Philippus, Philippi ' Ar-
gæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ
fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio
missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc «
inquit: Nuntius mihi ab rege venit in hæc verba: Atheni- «
ensibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nūc «
autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: «
præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suáque liberta- «
te potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus «
inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nun- «
tius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi «
per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid in- «
sanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, «
nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & co- «
pias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum «
est? quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sa-
pitis)

1 At regi quidam ex eius assessoribus, quòd ageret puer, & quod ille, quū omnium natu minimus esset, quæ sibi data erāt accepisset, id certo cōsilio factū esse. renuntiauit. *Nam ἀπεφοίτα (ranissimum aliquot loquēdi genus) hoc videtur significare. q. d. Gallicè, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé.*

2 Argæus.

3 quo si potentiores extiteritis eūq; viceritis, (quę nequaquam speratis, si sapitis)

piris) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, equiparando vos regi, priuari solo vestro, [1] & pro vobis ipsis assiduè discurrere. imò potius his molestiis vos explicare, quum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatem belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis. Hæc me iussit, Athenienses, apud vos Mardonius dicere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil commemorabo. neq; enim nunc primùm eam cognouistis. Obsecro autem vt Mardonio morem geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc cum his mandatis veniissem. Quippe regis vires supra humanas sunt, & manus prælonga. [2] Quòd nisi properè assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuâ cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. [3] Itaque inducite hoc in animum quod magnopere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonij, id ne fieret vehemẽter extimuerunt, reminiscentes oraculorum fatale esse vt ipsi cũ cęteris Dorienſibus è Peloponeſo eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. ideoque sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit vt concioni adessent Lacedæmonij, extraxerant enim Athenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonij audirent venire à barbaro nuntium ad societatem contrahendam. quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nuntij Spartanorum ita loquuti sunt. Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos ne quid noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à barbaro admittatis: quòd id neque iustum sit vllo modo, neque decorum cum aliis Græcis, tum præcipuè vobis: Idque multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum

1 & semper de vita vestra periclitati. Vos igitur potius in gratiã *eum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regem ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscum citra dolũ & fraudem societate belli, liberi estote.

2 Nisi igitur statim cũ illis pacisc amini, luculẽtas cõditiones vobis proponẽtibus, quibus pacisci volũt.

3 Enimuero moré gerite. magni enim vestra refert, regé magnũ vobis solis Græcorũ iniurias cõdonare, & amicitiã vobiscũ inire velle.

est decertatum, quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: [2] cuius totius vos præcipui autores fuistis, & Græcis causa seruituris, res nullo pacto tolerãda. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia proximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alturos. Neque verò vos Alexander Macedo seducat, [3] commendans Mardonij orationem. facit enim quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc quum nuntij dixissent, Athenienses Alexandro ita respondерunt, Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores esse quàm nostras, vt id [4] nihil interfit exprobrare nobis: attamen in tutãda libertate eatenus restistemus quatenus valebimus. Vt autem societatem cum barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos, si tu tentaueris, persuadebimus. [5] Tu verò renuntia Mardonio Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem iniruros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulachra incendit. [6] Tu quoq; posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Athenienſibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro respõderunt. nuntiis autem Spartiatarum ista, [7] Lacedæmonios vereri ne fœdus

2 Adde quòd Athenienses, qui horũ omniũ autores extiterũt, primos ex Græcis iugũ seruitutis subire, res est profectò intoleranda: quũ præsertim vos constet semper & iã inde a princ. *vt legatur ἀγεϊ ἴσα δυ δουλοσύνης.*

2 ad rem domesticã pertinentia.

3 poliens, *id est exornans*

4 nihil opus fit

5 Atq; adeo nunc renũcia Mard.

6 Tu quoq; ne posthac in conspectũ Athenienſium venias orationem huiusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris *(vel bene de nobis mereri)* ad cõmittenda nefaria nos hortare.

7 Veritos quidem esse Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus initemus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui scireris qua sint animi magnitudine præditi Athenienses, eo metu correptos fuisse, quoniam neque tantum, &c *Vt sit sensus, illum quidem timorem humanum fuisse, id est à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse: non debuisse tamen vllum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Athenienſium mag-*

nitu-

fœdus ineamus cum barbaro, sanè humanũ est: neq; hoc verentes eos turpe est venisse, quibus mens Athenienſium inexplorata esset: quoniam neq; tãtum auri vsquam gentium est, neq; regio vlla specie & bonitate præstans, quam nos accipientes; vt cum Medis sentiremus, ad tradendam seruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus, etsi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum atque idem maximum, quòd deorum ædes effigiesque incensæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis vltum ire necesse est potius quàm cum iis fœderari qui ista fecerunt: deinde, quum simus Græci eiusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fana & sacrificia cõmunia sunt, & mores adsimiles, eorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. Ex quo, si antea nescieba tis, nũc ita accipiatis, dum vel vnus Athenienſium superetur, nunquam nos conuenturos esse cum Xerxe. Vestram autem erga nos prouidentiam, [1] quòd consulatis nobis domo carentibus ita vt domesticos nostros alere velitis, gratiam habemus: & [2] licet beneficium vestrũ cumulatum sit, nos tamen ita illud tolerabimus vt nihil vobis molestiæ adferamus. Quod quũ ita sit, copias primo quoque tempore emittendas curate. Nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nuntium nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

gnitudinem & animi perfectã habeant. Simplicior tamẽ est sensus. & ad verba ista quæ sequuntur, accommodatior.

εἰ μὴ σφόδρα ἐπιχείρητον ἐπιστρέφοιτο, ſi ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἐπιστρέφοιτο sunci posset. eo modo quo dicitur κακῶς ἐπίστασθαι & κακῶς εἰδέναι, pro οὐκ ἐπίστασθαι. Sed & φρόνιμος ſimpliciter pro proposito ac mente posumus etiam fortasse accipere cum Valla.

1 Atque adeò hoc scitote si antea nescieritis;

2 quòd ita vobis prospiciatis quorum euentæ sunt fortunæ, vt alere domesticos nostros velitis.

3 At vos quidem beneuolentiæ officio pleuè iam defuncti estis: nos verò quibus poterimus modis nos sustentare pergemus, nihil vobis facessendo negotij. *Négant enim se velle vti beneficio illo quod offerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illi habeant non minus quàm si vterentur. Ideoq; χάριν ἐπιπλήττουσι. Referendum est ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præstiterint. q. d. Iam bos vobis abunde obstrinxistis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos esse vos dixistis,*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, qui inscribitur CALLIOPE.

HOc ab Athenienſibus reddito reſponſo Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius autẽ, poſteaquam regreſſus ad eum Alexander Athenienſiũ reſponſa indicauit, mouens è Theſſalia citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum ſumens, [1] Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. Equibus Thorax Lariſſæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam. [2] Mardonius autẽ, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadẽdoque non ſinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponendis caſtris oppotuniorem eſſe quàm illum, vbi ſubſidens cõſequeretur vt omnem Græciam ſine prælio ſubigeret. Arduum enim eſſe vniuerſis etiam hominibus vi ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſent. Si verò feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negotio validiſſima quæq; illorũ conſilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes ſunt in ciuitatibus: miſſa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui tecum non ſentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani ſuadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi faſtu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præſertim ſperans incenſis per inſulas ignibus declaraturum ſe regi Sardibus agenti, Athenas ab ipſo teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienſes ne tunc quidem inueniſſet, ſed pleroſque eorum in clade ad Salami-

nem

1 At Theſſaliæ duces adeo nõ pœnit. *vel, Theſſalia principes, aut primores.*

2 Porro quũ in Bœotiam peruenisſet exercit⁹, Mardonium adeuntes Thebani, cõſiliũ illi dabant, nullũ locũ illo caſtris ponẽdis opportuniorẽ eſſe dicentes: neque vlterius progredi eum ſinebant, ſed ibi conſidentem dare operam *volebat* vt Græciam vniuerſam ſine præl. ſubigeret.

nem esse audiret, vrbē cepit desertam, decimo mēse quàm fuerat ab ipso rege capta. Eò postquam venit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non benè uolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is vbi in senatum venit, Mardonij mandata exposuit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quòd pecuniam à Mardonio accepisset, siue quòd id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses, tam ij qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato dè
814 Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, vltrò domum Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem in modum Athenienses in Salaminem transierunt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso vēturas sibi auxilio expectabant, tandiu hostes in Attica habuere statiua: at vbi & socij tardius segniusq; agunt, & Mardonius aduentans iā esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nuntiosq; in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ vocantur Hyacinthia: quę festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Athenienſium Lacedæmonem venerunt, ducentes secum Megarensium ac Platæensium

legatos, ephoris aditis, ita loquuti sunt, Atheniēses ad hæc nos referenda miserunt, regem Medorum cum nostram nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus: nos tamen pudore ' Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi non ignoremus cōducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quàm bellū gerere, tamen sponte nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in omnem metum deueneratis ne paciscerem cum Persa, posteaquam compertam habuistis sententiam nostram nequaquam prodendi Græciam, & murum quē in Isthmo inædificabatis absoluistis, nullam habetis Athenienſium rationem: & quum conueneritis nobiscum de occurrendo Persę ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducētes barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; vobis Atheniēses in præsens vsque succensent quòd non estis officio functi: quod superest, vt primo quoq; tempore nobiscum copias mittatis, iubēt: quò barbarum in Attica (quoniam ' in Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra, vbi cāpus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hęc vbi accepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt: postero die in alterum: idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbētes, Isthmum muro interclusere, ad finemq; perduxere. ³ Nō ausim dicere hanc fuisse causam cur isti tātopere soliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Atheniēses Medorum partes sequerētur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putātes nō amplius se quicquam Athenienſibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nōdum perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & respōsum & exitus Spartiatarum fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedęmonios maximę inter hospites potētiæ, quum audis-

1 Iouis Græci.
2 Bœotia frustrati sumus. *i. spe confligendi cum hoste in Bœotia.*
3 Cur aūt antea quidem, quū Alexāder venit Athenas, cā anxiè obstiterint quominꝰ Athenienſes Medorū partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non possum quā q; murū Isthmi extruxerant, seq; iam Atheniēsium opera nil opꝰ habere existimabāt: at quū Alexander in Atticā venit, nondū extructus erat, sed opus hoc ꝓmouebant, Persas vehementer extimescētes. Tādem verò & respons. &c. *Valla imposuit vocabulū ἀλλὰ λόγε, quod iunxit cū proximis præcedentibus verbis, quū ad τὸ αὖ-*

audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his verbis eos alloquutus est, Ita se habet, viri ephori: si Athenienses nõ sentiunt nobiscum, sed cum barbaro, quamuis valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactę sunt babaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis quàm aliquid decernant quod cladẽ Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animũ admittentes ephori, cõfestim nihil colloquuti cum nuntiis qui à ciuitatibus venerant, quinq; millia Spartiatarum quũ adhuc nox esset ' dimiserunt, præposito eis Pausania Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidẽ Plistarchi Leonida geniti: sed quum is puer esset, Pausanias præfectus est, qui eius patruelis erat & idẽ tutor. nã Cleombrotus Anaxandridę filius, pater Pausaniæ, iam non supererat, nõ diu pòst quàm copias quæ murum extruebant in Isthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat aũt ab Isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quòd sibi inter sacrificandum aduersus Persam sol in cœlo obscuratus esset. Elegit aũt Pausanias sibi collegam EVryanactem Doris filiũ, suum gentilem. His copiis è Sparta cum Pausania profectis, nũtij de illarũ profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quiq; ciuitatẽ. Vbi adierunt, ita verba fecere, Vos quidẽ Lacedæmonij desidentes hìc Hyacinthia agitis, ac ludìtis, sociis proditis: Athenienses verò, vt à vobis læsi, & ob penuriam sociorum, ita vt poterunt cum Persa tranfigẽt. Soluta autẽ societate vobiscum, palàm est nos, quum regis fuerimus socij, militię comites futuros in quamcunq; regionẽ nos illi educẽt. Inde vos discetis quídnam vobis ex ea re sit euenturum. Hęc loquutis nuntiis Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabãt. Hoc illi nõ intelligẽtes, quid diceretur scisciabãtur. Sciscitati, & rem omnem edocti atq; stupefacti, quam celerrimè abiere ad illos insequẽdos, & cum iis quinq; millia finitimorum Lacedęmoniorũ delecta. His Isthmum versus ire maturantibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium:

nov feratur, hoc modo ἐσὶ ἴχω εἰπεῖν τὸ αὔπνον ἀπόγα ἤ ὄν, &c.

1 emiserunt. septenis Helotibus circa vnumquenq; collocatis.

Quæ verba à Valla hic omissa, repetuntur pag. 228.

qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cupe.et ac scire quid ab Athenien sibus ageretur, neq; populatus neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerẽtur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & si quid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumque extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neque adequitabilis esset Attica regio, neq; ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatẽ amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nũtius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc vsq; Europę ad solem occidentem versus longissimè processit hęc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atq; ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerũt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quòd vellet cum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magni-

magnitudine castrorum, verùm per singulas frontes dena stadia habēte. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificè apparato Mardonium ipsum & Persarū honoratissimos quinquaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem sunt sequuti. Cætera quæ referam, ex Thersandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtrosq; seorsum discubuisse, sed[1] in singulis lectis alternos Persam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Persam qui eodem thoro recumbebat, Græcè ipsum interrogasse cuias esset: se verò respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu mihi mensæ consors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum, vt ipse quoque præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt? horum omnium paruo pòst tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse. Admiratumque se eam orationem, ad illum dixisse, Nónne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atque hæc permulti Persarum quum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est autem hoc in hominibus acerbissimum, eum qui multum sapit,[2] minimè potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, atque adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prælium ad Platæas factum est. Porro Mardonio in Bœotia statiua habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant,[3] & ad Athenas congregati sunt, præter Phocenses. nam & isti vehementer partibus Medorum studebant, non tamen voluntarij, sed coacti. Sed iidē non multis pòst diebus quàm Thebas itum est, & ipsi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, missis equitib.

1 in fing. lectis binos, Persis.

2 nihil in potestate habere. *i Eũ qui sapientia magna praeditus sit, vel prudentia, non habere res vllas in potestate, sed cogi ad res eas a quib. alioqui eius sua prudentiæ dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

3 & vnà cum eo aduersus Athenas mouerunt.

iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit vniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocenses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est: quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortatur, O Phocenses, palàm est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenq; vestrûm oportet egregium virum esse potius quàm dedentes nos fœdissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barbaros esse inter Græcos, quibus mortem [1] intulerunt. His suos Harmocydes hortabatur. Quos vbi concluserè equites, inuehebantur tanquam ad eos occidēdos, telis intentis veluti emissuri. nonnulliq; emiserunt. Phocenses ex aduerso stãtes facto orbe quoquouersus quum sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiere. [2] Incertum an ad hos interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites: & postea quam animaduerterunt eos ad defendēdum se conuertere, veriti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscesserint, tanquam à Mardonio iussi: an experiri voluerint num quid isti præstantiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone Mardonius ita inquit, Bono estote Phocēses animo: viros enim strenuos vos esse dedistis specimen, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt gesta. Lacedæmonij vbi ad Isthmum venere, illic castra communiere. quod quum audirent cæteri Peloponenses, vtiq; ij quibus meliora cordi erant, cernerentq; Spartiatas egredi volentes, indignum se putauerunt à Lacedæmoniis se in exeundo superari: itaque quum pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinem peruenerunt; vbi quũ pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Asopum castra habere; inito de hac re consilio, e regione tetenderunt sub Citheronis radicibus. In quos Mardonius quòd in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius

[1] machinati sint, *vel moliti.*

[2] Affirmare autẽ non possumus an, &c.

fistius (à Græcis Macisius dictus) vir apud Persas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo fræno & aliis insignibus eximiè ornato, Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant fortè Megarenses ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari, nullaque magis ab equis adiri poterat: hac, impressione facta equitum, Megarenses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Megarenses aiunt, viri socij, Nos soli excipiendis hostibus impares sumus, qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationem: vbi hactenus tametsi ægrè, tamen strenuè fortiterque restitimus. nũc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pausanias experiri fecit Græcos, siqui alij vltrò ad locum irent, vt Megarensibus succederent. Recusantibus cæteris Athenienses susceperе hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra habẽtibus instructi succesſere, sagittariis sibi assumptis. qui quum aliquandiu pugnassent, hic fuit pugnæ exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equis Masistij, vt erat præ aliis eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus: Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circumsistunt: equoque prehenso, hominem sese defensantem interimunt, quum aliquandiu non potuissent. Ita enim erat armatus: scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis confertũ, desuper Phœniceum paludamentum. [1] Eius thoracẽ quum ferirent, nõ prius aliquid profecerunt quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum se recipiebant, quod actum erat cognouere: sed postquam constitere, quia nemo ipsis imperabat, statim desiderauerunt ducem: cognitoq; quod gestum erat, mutuò se adhortati, omnes in hostem equos admisere, vt mortuum eriperent. Eos autem conspicati, nõ iam turmatim sed vniuersos pariter irruere, cæterum exercitum in-

[1] Eius autem thoracẽ percutientes, nihil proficiebant. donec quidam re animaduersa &c. *id est, Sed quidã tandem re animaduersa &c.*

clamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præſidio venere copiæ, non amplius perſtitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, ſed alios [1] ſuper illum è ſuis amiſere. Digreſſi illinc duo circiter ſtadia, conſultantes quid facto opus eſſet, decreuere ſibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in caſtra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit, exſtincti Maſiſtij, viri ſecundum Mardonium honoratiſſimi tam apud Perſas quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaſerit, & ſeipſos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem ſuo more Maſiſtium defunctum honorabant. Græci autem, poſtquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo ſunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plauſtro impoſitum per ſtationes circumtulerunt. erat autem ſpectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis ſtationibus ad intuendum Maſiſtium pergebant. Dehinc cenſuerunt ad Platæas deſcendendũ, quòd ſibi Platæenſis ager multo eſſet opportunior habendis caſtris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatẽ. Vbi viſum eſt in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem eſt, ſatius abire, & diſpoſitis ſtationibus illic habere caſtra, ſumptis armis abierũt per radices Cithæronis ſecundũ Hyſias in agrum Platæenſem. Eò quum peruenere, ſtationes nationatim communierunt, proximè fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in diſtinguendis nationibus magna ſanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienſes, vtroſque ſe dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & ſua facinora præclara tum recentia tum priſca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos ſemper digni honore à ſociis omnibus habiti ſumus, quotieſcunque à Peloponnenſibus communiter in externas peregrinationes itum eſt, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ poſt mortem EVryſthei ſunt conati in Peloponneſum redire. quo tempore hanc dignitatem aſſequuti ſumus ob hanc rem geſtam: Poſteaquam cum

[1] præter illũ

227

cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in Isthmum profecti consedimus aduersus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire vt vterque exercitus confligendo periclitaretur: sed vt aliis acquiescentibus, secum singulari certamine dimicaret is quem Peloponnēses iudicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Peloponnenses fœdus in hæc verba percusserunt, Si vinceret Hyllus Peloponnensium ducem, vt Heraclidæ in paterna reuerterentur: sin victus esset, retrò Heraclidæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitarent. Ab omnibus sociis ad eam rem voluntarius electus est dux atque idem rex noster Echemus Aeropi filius, Phegei nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Peloponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus, tum hoc, vt alteri cornu præessemus quoties communiteritur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu præesse malitis: alteri verò cornu vt præsimus nobis vendicamus, quemadmodum vsque fecimus ad hoc tempus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, Athenienſibus ſumus digniores qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit vt æquius sit nos alterum cornu tenere quàm Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses. Etsi scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata referre constituit præclara facinora tum vetusta tum noua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt necesse habemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium sit, [1] qui semper egregij fuimus, esse primos potius quàm Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud Isthmum se prædicant interfeciſſe, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum

[1] bonam operam nauantibus.

seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriaq; potiti sumus de iis qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarũ facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostrã terrã excurrere. Ac ne in heroũ quidẽ laboribus qui ad Troiam bellauerũt, fuimus in postremis. Sed nihil admodũ pertinet horũ facere mentionẽ. Terenim siue qui tunc egregij fuere, nũc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autẽ res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut quorumcunq; aliorum Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorũ per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus vt hunc loci honorẽ consequamur. Verùm non decet in hac rerum conditione de loci dignitate cõtendere: vbicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lacedæmonij videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaque ducite nos, tanquã vobis parituros. Hęc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorũ exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui supervenere Græcorum,[2] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorũ decem millia, quorum quinq; millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata trigintaquinq; millia seruorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. [3] Applicauerant autẽ sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundũ hos stabant Corinthiorũ quinq; millia. [4] Præter hos inueniebantur apud Pausaniã stantes trecenti Potidæatæ eorũ qui ex Pallene erant.

1 Qui enim tunc strenui fuere; fieri possit vt nũc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri possit vt nũc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis (*vel, de natata igitur olim opera*) hęc dixisse sit satis.

2 Pro οἱ μὲν χειν ἐθέλοντες *hunc legisse suspicor* οἱ μὲν χὴν ἐλθόντες: *quæ lectio, non illa, mihi probatur.*

3 Delegerant autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virtut.

4 Impetrauerant autem à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid.

nō erāt. Iuxta hos ſtabant Arcadū Orchomenioruū ſexcēti: iuxta hos Sicyoniorū tria millia. Hos ſequebantur Epidauriorū octingēti: ſuper hos locati erant Trœzenij mille. iuxta Trœzenios [1] totidē Lepræatæ. poſt hos Mycenæorū & Tirynthiorū quadringenti. Secundum hos, mille Phliaſij dehinc Hermionenſes trecenti. iuxta Hermionenſes, Eretrienſium & Styreorum ſexcenti. iuxta hos, Chalcidenſium quadringenti. poſt hos, Ampraciatarum quingenti. poſt eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos ſequebantur Pallenenſium qui ſunt ex Cephallenia, ducenti. poſt hos inſtructi Æginetarum quingenti, iuxta hos Megarenſium tria millia, quos ſequebantur Platæēſium ſexcenti. Vltimi & iidem primi ſtabant Athenienſes, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi filio. Hi omnes, præter eos qui ſepteni circa ſingulos Spartanos ſtabant, fuerūt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ, aduerſus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinq; millia, ſeptēni circa ſingulos Spartiatas collocati, quorum vnuſquiſq; ad pugnandum erat inſtructus. [2] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quę pugnare poſſet, [3] ſexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id eſt centum octo millia ducenti.* Sed numerum vndecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderāt ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erant, poſteaquam Maſiſtium luxerunt, cognito Græcos apud Platæas eſſe & ipſi ad Aſopum qui illac fluit, ita ſunt eregione à Mardonio collocati: Aduerſus quidem Lacedæmonios Perſæ, qui quia numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant, vſq; ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robuſtiſſimū in exercitu erat, id aduerſus Lacedæmonios ſtaret.

1 ducenti Lepræatæ.

2 Reliquorū autem Lacedæmoniorū & Græcorum milites leuiter armati erant triginta quatuor millia quingenti, vtpote vno vnumquenque circumſtente. *id eſt. Ita quidem rationem horum numeramundo, vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnū habuiſſe vni ſibi adſtantem ſingulos dicamus, nō ſeptem, vt Spartiatas. Dixit autem οἱς τοῖς ἰσὸν pro οἷς ἴσος ἐστ, vt modo dixerat οἷς ἐστιν ἐπλ. quod & ipſum Valla potius quàm per nominatiuum, vertiſſe ita debuit, vtpote ſeptēni circa ſingulos Spartiatas collocatu. vel, vtpote ſeptenis vnumquenque Spart. circumſtentibus.*

3 Sexaginta nouem millia. *nam inter ſex myriades (quæ ſexaginta millia efficiunt) & ἑκατοντάδες πέντε (id eſt quingenti) interiectum eſt τὸ ἐννια χιλιάδες, quæ Valla fortaſſe in ſuo exempl. non habuit.*

citu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthiis & Potidęatis & Orchomeniis & Sicyoniis. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorumq; & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorum Styreorumque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis & Anactoriis, & Leucadiis, & Pallenensibus, & Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Atheniensium Platæensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [1] mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatique fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæque accolas. [3] Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maximè celebres maximeque insignes, & præcipuè mentione dignæ: necnon cæterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptiis pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. nõ enim cum pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptij censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò Mardonij auxiliariorum, nemo numerũ (neq; enim numerati fuerant) nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse conjecto. Tot ex aduersõ instructi fuere pedites: equitat[9] verò seorsum erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatimq;, vtriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi

1 filios mille Phoc.

2 sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnasso vicina se receperant: è quibus excurrêtes, Mardonij exercitum & Græcos qui cum eo erant agebant ac ferebant, i. diripiebant.

3 Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in acie instructarum, earũ quidem quæ quũ amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximiq; fiebant. Sed & ex aliis nationibus aliqui immixti illis erant. Phrygum & Thracum, & Mysi & Pæonum.

4 & Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi. qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti. hos autem è nauibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset.

thochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedęmoniis ciuitate donatus. Nam cōsultanti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. quūq; se exerceret in quinq; certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in cōtentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiā, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturū quàm si Spartiatā se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quū audissent, ab initio ferentes indignè, oraculū missum omnino fecerunt: tandē imminente hoc ingenti Perfici exercitus metu, annuebāt, impertireq; homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentū: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatā eadem conditionē qua & ipse fieret. Hoc autē dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatē deposcens. Etenim Melampus quū ab Argiuis mercede conduceretur è Pylo ad compescendū morbum furoris mulierum Argiuarū, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quū plures è mulieribus insanirent, ita obtemperātes, quod Melampus poposcerat daturi reuerterunt. ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quę vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiā partē regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorē in modū egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorū Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinq; maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argiuis: tertium, quod in Dipæēsi-

bus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Athenien sibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capesserent. Mardonio autem capessendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Huncante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiotem. nam vt erat ligneis atq; ferratis [1] soleis vinctus, ferro quod illatū fuit potitus, cōfestim excogitauit opus omniū quæ nos nouimus animosissimū. [2] Commentus enim quatione reliquū pedis educeretur, prȩcidit sibi dimidiū pedē. hoc acto, quāuis ab excubitoribus obseruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeā versus, noctu iter faciēs, interdiu syluis se abdens atq; immorās, vt trinoctio Tegeam peruenerit. Lacedæmoniis eum passim perscrutātibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentē cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmoniis, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmoniis hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio nō exigua summa conductus, cupidè sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendā Leucadium Hippomachū) [3] quumq; dilab e-

1 *Sunt qui cataſtam interpretentur.*

2 Pedis enim extremā partem resecuit, quum prius ad reliquam educēdam dimensus spatium esset.

3 quumque subingrederentur Græci, & eorum numerus crescceret.

230

dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Citharonis custodiendos curaret, quòd diceret [1] assiduè Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures deprehendisse. Iam autẽ dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligẽs, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Citharonis qui Platæas ferunt: quæ Bœotij Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouchebantur vsque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem vsque dies nihil est actum. [2] at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas castris eregione positis, & Mardonius stationẽ grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantium hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimùm copiis ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis comparatent: atque ibi confidentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suam traderent libertatem: ne-

1 subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam alitem d.

2 quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo castra castris opposuerant, & valdè auctus fuisset Græcorũ numerus, necnon Mardonius stationẽ illam grauatè ferret, ibi venere in colloq.

que opportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarent oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius. Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vtpote bene cognitam habens. Est oraculum, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicunque vestrûm bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit vt omnia [1] apparerent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyriis & Encheleorum copiis. Quod autem de hoc prælio redditum est è Bacide, id verò hoc fuisse,

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
Barbaricæ Grais acies clamore cohunt.
Hic multi occumbent defunctis munere vitæ,
Quando sagittifera aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagrã ac Glisantem interfluit. Insequenti nocte quàm Mardonius de oraculis

[1] apparatent, & vngula ordine di ponerent.

ullis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quum multum processisset, conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonũ, ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitque suos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, pleriq; remanserunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendã equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athenienſium duces, velle se in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum sequuti sunt. quos Alexãder, vbi venere, his verbis alloquutus est, Viri Athenienses, hæc ego vobis verba pro depositо trado, necui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem nisi de vniuersa Græcia solicitus essem: quippe qui vetusta origine Græcus sum, nec vellem videre Græciam pro libera seruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitũ litare non posse, alioqui olim iam conflicturũ fuisse. Is nunc sacrificia valere finere constituit, & vbi primùm illuxerit, vobiscũ confligere: extimescens admodũ (quantũ ego coniicio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc vos parati estote. Quòd si differet Mardonius, nec cõmittet certamẽ, vos perseuerate hic manere: ad paucos enim dies eis suppeditat cõmeatus. Quòd si hoc bellum vobis ex sententia finietur, debebit aliquis vestrũm reminiſci mei meęq; liberationis, qui Gręcorũ causa rem adeo temerariam, libenter tamẽ feci, vt ad vos consiliũ Mardonij deferrem: ne barbari ex improuiso vos adorirentur. Ego autẽ sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem. Duces Athenienſium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atq; ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppositos Bœotos & Theſſalos: quorum sumus ex-

1 ex libera factam seruã *vel, in seruitutẽ redactam.*

2 periculosam, vos quidem Athenienses in acie stare aduersus Persas necesse est; nos autẽ aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idq; hac de causa quòd Medos eorumq; pugnam nouerit is, ex prælio apud Marathonẽ gesto; nos verò viros hoſce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medoru periculum fecit; at Bœotos & Theſſalos experti sumus. Itaq; sumpta arma

perti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis ar- "
mis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. "
Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim "
iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduer- "
sus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos "
dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis "
oratio. nunc quandoquidem ipsi feciſtis huius rei mentio- "
nem, & nobis iucunda oratio est, & parati sumus istud ex- "
sequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permu- "
tauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardo-
nium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplò & ipse
conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pau-
sanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum,
rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mar-
donius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in
loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas ita inquit, La-
cedæmonij, vos verò fama fert omnium qui istic sunt es- "
se præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordi- "
nes deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut i- "
pſi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe "
antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, "
aciemq; deserentes, & relegato Athenienſibus periculo, "
consistentes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neuti- "
quam est factu præstantium virorū. Ex quo plurimùm de "
vobis nos fefellit opinio, quos expectamus [1] ex nominis "
gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouoca- "
tum, quòd cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, "
pugnare velletis. At [2] nihil tale inuenimus quale ferebatur "
sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam "
ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: vt quandoqui- "
dē vos inter Græcos præstātissimi esse existimamini, & nos "
inter barbaros, dimicemus totidem vtriq; numero, & si vi- "
deatur vt cæteri quoq; itidem, & illi postmodum pugnent: "
sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos "
soli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ij totum exerci- "
tum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quum ali-
quandiu expectasset, nemine quippiam respondente, re-
trò abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorē in modum
lętatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos im-
misit.

1 pro celebritate vestra: *id est, vt consentaneum esset illi fama quæ de vestra fortitudine spargebatur.*

2 nihil tale vos dicere cōperimus, sed pot.

mittit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes, qui quum essent hippotoxotæ, *id est equites sagittarij*, cominus pugnare [1] insueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græ-
392 corum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebãt: cæteri Græci, vt quiq; stationes habebant, maius minúsve procul illinc aberãt. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem pergebant hunc in modum aqua exercitus exutus quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum aliis de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominũs ad castra reuerterentur. De hoc autem deliberantibus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundum in insulam quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadiis aberat, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluuius supernè è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rursusq; intercapedine trium fermè stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vsum haberent, neq; ab equitatu, sicuti quum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum esset vbi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithærone intercluſa. Hæc vbi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitũ diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo cõuenerat, pleriq; sumptis vtensilibus abscesserunt, [2] non habentes in animo quem ad locum vt irent

[1] *Sequutus est lectionẽ quæ & in quibusdã vet. cod. habetur ἄπορος pro εὔπορος.*

[2] non hab. in animo eũ de quo cõuenerat locum petere: sed quum se loco mouissent, iter Platæam versus tenebant, lubenter equitatũ effugientes.

conuenerant. Nonnulli, vt moueri coptum est, iter Plataeensem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templumque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quò vbi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis vt sumptis armis irent quâ cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati quum essent, Amõpharetus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum 'peregrinos neq; vltrò dedecoraturum esse Spartam: quinetiam mirati id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVryanax cum indignè ferentes non parêre sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copiis, conabanturque persuadere homini non id facto opus esse. & alij quidem hortabantur [2] solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent intelligentes Lacedæmoniorũ ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus moueꝛe cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: scisciteturque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadẽtibus, donec ventũ est ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amõphareto inter altercandũ sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Athenienſem, qui iussus erat percontan-

[1] *id est barbaros, vt ipse Herodotus antea docuit pag. 225. sed & paulo post rursum exponit.*

[2] Amompharetũ, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat.

tem

tem, respondit, vt illis referret præsentē rerum suarū statū, obsecrans eos vt ad sese venirent, & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campū deflexere. Amompharetus autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat, opperiens Amompharetus cohortem, eo consilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingrūebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat, Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Lariſæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filij Aleuæ quídnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt. Proripuerunt autem, quia illos necesse erat cum iis prælio decernere qui non falsò sunt hominum præstātissimi. vnde nullius esse se prætij, inter Græcos, & ipsos nullius prætij viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Persarum inexpertis, sanequàm ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius ad-

a Athenienses autē acie instructa cōtrarium Lacedæmonijs iter tenuerūt. Lac. enim prærupt occup. & Cith. radices metu equitatus: & ipsi deors.

b Atque (vt declararunt postea quam illis necesse fuit cum iis prælio decernere qui non falso sunt hominum præstantissimi) quum ipsi nullius pretij essent inter Græcos, nullius pretij viros se ostendebant. *Vide & nostram interpretationem in libro Concionant.*

mirabar formidare Lacedæmonios, & præformidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in vrbem Thebanorum concedere obsidendos, [1] quam sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquutus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen, tanquam fugam capessentium: Lacedæmoniosque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planũ digressos non cernebat. Cæteri autẽ barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes, [2] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à sociis noctu elapsis & nos Lacedæmonij & vos Athenienses; quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendũ, vt quàm strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis venire: nunc, quoniã totus in nos equitatus contendit, debetis vos ad partem maximè laborantem suppetias ferre. Quòd si vobis aliquo discrimine occupatis fas nos est subsidio venire saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mittatis: quos agnoscimus longè omnium qui in hoc bello sunt promtissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc vbi audiere Athenienses, quum mouerent ad ferendã strenuè opem & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est vt [3] Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cum leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæ-

[1] quam ipse quoq; rex ex me audiet.

[2] nullo delectu, nulloq; ordine v. ing. *vel, Inordinate & confuse.*

[3] Athenienses ad ferẽdas suppetias ire non possent, quod enim obiectũ erat, negotium illis faceſſebat.

cedæmoniis dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio præsentibusque copiis. & quum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter vt [1]sa- [1] quum præ-
tagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respi- merétur Spar-
ciens ad templum Iunonis Platæensium, Pausanias, im- tiatæ.
plorauerit deam, obsecraueritq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocãte, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto pòst & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex aduerso stetere. Ad quorum gerra primum pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni plurésve aut pauciores in singulos irruebant, tamẽ quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius
224 qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maximè parte hostem vrgebat. qui quamdiu superfuit, tãdiu Persæ resistentes seseque defensantes strauere multos Lacedæmoniorum. Postea verò quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alij quoque terga vertentes cessere Lacedæmoniis, [2]quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes [2] plurimum
enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & vltio necis enim illis (Per-
Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum fis) officieb.
Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorum nomina in Leonida recensui. Illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquãdiu post bellum Medicum trecẽtos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscũ erat bellum conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas

autem Persæ postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autē me admiratio, quum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsq; millia hominum) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacunq; ipse duceret, & qui viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repentè effuso cursu fugæ se dedit non ligneum murum versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè perueniendi ad Hellespontum. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agētibus, Bœoti tamen perdiu cum Athenienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ij qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Athenienſibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo, [1] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam eum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, [2] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugā capesserunt, præter equitatum tum alium, tum Bœotorum qui hactenus profuit fugientibus, vt assi-

1 quæ nec eā quoquā pugnauerat, nec vllū egregiū facinus ediderat:

2 quòd quū Persas fugientes vidissent, ita demū omnes fugæ se dederūt, præter equit.

vt assidue adhærẽs hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses & Phliasij nullo ordine eunt: Corinthij rectà per colles quâ itur ad Cereris templum: alibi per campum, quæ planissima viarũ erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eosque adorti sexcentos strauerunt: cæteros ad Cithæronem vsque persequuti terga ceciderunt. Et isti quidem Megarenses atq; Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cęteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupãt. Illis cõscensis quam commodissimè possunt murum præstruunt, ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, nõ modò sese barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioq; extitit, eaq; permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murum transcẽderunt, subrueruntq;. atq; ea parte se Græci infuderunt, [1] quorũ Tegeatę introiere principes: iidemq; tentorium Mardonij diripuerũt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonij ex ære totum, spectatu dignum: quod præsepe Mardonij Tegeatæ in templo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in v-
835 num cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tẽpus, & tot myriadibus interceptis exterriti. Quos tanto studio Græci trucidabant vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [3] triginta sunt omnino desiderati; Tegeatarum, sedecim: Athenienſium,

1 ex quibus primi Teg. introierẽt

2 quos adeo facile ex ar Græcis trucidare vt ex trig.

3 nonaginta

duo & quinquaginta. Porro inter barbaros ſtrenuiſſimi extiterunt, è peditibus quidem Perſæ, ex equitibus autem Sacæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Athenienſeſq; multum eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re poſſum oſtendere, niſi quòd omnes hi eos qui ſibi oblati ſunt, vicerunt: Lacedæmonij verò quod robuſtiſſimum fuit hoſtilis exercitus ſuperauerunt. Quorum longè præſtantiſſimus extitit mea ſententia Ariſtodemus, [1] is qui ſolus trecẽtorum, quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc nauauere operam Poſidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata. Quanquam quum ſermo haberetur quisnã præſtantiſſimus extitiſſet, ij Spartiatæ qui adfuere, cenſuerunt Ariſtodemum, etſi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deſeruiſſe, & propalàm mori voluiſſe: Poſidonium verò, qui perire noluiſſet, ob id extitiſſe tanto præſtabiliorẽ virum. verùm id fortaſſe liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti ſunt, præter Ariſtodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob cauſam prædictam ſibi occumbendum putauit. Hi ſunt qui ad Platæas nobiliſſimi extitere, nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in caſtra Græcorum [2] præſtantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, ſed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pauſania ſacrificaſſet, ſedens in ordine, ſagitta per latera ictus eſt: & quum aliis pugnantibus ipſe exportaretur, ſeſe morientem miſerabatur, ad Aimneſtum virum Platæenſem inquiens, nõ ſibi dolere quòd pro Græcia periret, ſed quòd nihil manu vſus eſſet, nullamq; operam nauaſſet dignã & ſe & ſua cupiditate nauãdi. Ex Athenienſibus eminuiſſe fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelenſi. Decelenſes autem rem aliquando geſſerunt (vt ipſi Atheniẽſes aiunt) in omne æuum fructuoſam. ſiquidem quum olim ad inueſtigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eiicerent, ignari quónam loci ſubducta Helena eſſet, tunc Decelenſes feruntur, & (vt quidam volunt) ipſe Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius Athe-

1 *Vide ſuprà, pag. 200.*

2 formoſior

Athenienſium ſoli, ne vaſtaretur, expoſuiſſe illis omnem rem geſtam, eosque deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hanc vſque memoriam in Sparta immunitas vectigalium & dignitas præſidendi: adeo quidem vt bello quod multis poſtea annis inter Athenienſes atque Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæmonij quum cęteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſimè inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quā, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obijciebat, ne illi irruentes, ipſum ex ordine ſummouere poſſent: rurſus eiſdem in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero fermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram nō ferream ex balteo alligatam, ſed inſignitam in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus Æginam Athenienſibus, Eurybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium vnà cum Leagro Glauconis filio dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet. Poſt barbarorum ſtragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Teaſpis viri Perſæ: hæc quum accepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipſas ornatas, cum veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eoque deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantem, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex, inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quam etiam hoc facto demeritus es quòd iſtos extinxiſti neque dæmonum neque deorum reſpectum habentes. Equidem genere ſum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi raptam ex Co vir Perſes habuit. Huic reſpondens Pauſanias,

a tum & supplex, tũ quod sis (si modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quo cũ mihi maior quàm cũ alio quoquam circũ illa loca habitantiũ, hospitij necessitudo intercedit. 1. Tũ eo nomine quòd sit supplex, & ideò inuiolabilis.

Bono, inquit, animo esto, 'tum quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridę Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolũt hospitis summi. Hæc loquutus, eam impræsentiarum ephoris qui aderant commendauit: postmodum in Æginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuò Mantinei superuenerunt re iam confecta: qui se animaduertentes venisse serò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thessaliam vsq; persequuti sunt, etsi vetãtibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Idem postea domũ reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio mulctauerũt. Hactenus de Mantineis & Eleis. Erat autem apud Platæas in exercitu Æginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dij tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes, truncum in crucem sustulerunt: quibus si vicem reddes, laudem nanciscēris primùm ab omnib⁹ Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes Ægineta, beneuolentiam atq; prouidentiam amplector: tamen ab equitate iudicandi deerras. nam & me & patriam quos in altũ extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sæuire in mortuum, aisque me auditurum melius si istud fecero. quod barbaros decet poti⁹ facere quàm Græcos, quodq; in illis exprobramus. quare ego neque Æginetis, neque iis quibus ista probantur assentior: contentusque

tusque sum Spartiatis placere vt honestè agam, honesteque dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnificè esse parentatum, innumerabilibus horum funeribus. Tu verò posthac ad istud consulendum ne me adieris: quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc quū ille audisset, abiit. Pausanias autē edicto proposito ne quis de præda quid tangeret, iussit [1] seruos omnem comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectosq; auro & argento constratos: crateras etiam aureos, phialasq;, & alia vasa potoria, necnon saccos super plaustra, interlucentibus intus incluſis ex auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæsorum cadaueribus exuebant armillas & torques & acinaces aureos. Nā varij generis vestimenta nullius momēti habebantur, earumq; rerum multum furto subtrahentes serui Æginetis venundabant, multum, quod occultare non poterant, repręsentabant. vnde principium extitit ingentium diuitiarum Æginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercātibus. Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decē cubitorū Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes: itemque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operam nauauerant ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Perūtur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentoque & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteosque [3] probè instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ

1 Heloten, quod erat proprium seruorum Lacedæm. nomen: quod & paulo post & aliis locis obseruandum.

2 nulæis scribendum quæsdam.

3 Valla apparet verba quæ in vulga edit. desunt legisse, videlicet ἐξ ὑπερῳδίνας, καὶ τραπέζας χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς: quæ & in nostris vet. cod. habentur.

apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. [1] Id quum illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatum dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuocaui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigendos venit qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platęensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum. [2] Postero die quum Mardonij cadauer non exstaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædam dispertierunt, cæsos separatim quisq; suos tumularunt. Lacedæmonij, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modũ Lacedæmonij sepulti sunt. [3] Tegeatæ verò & Athenienses suos vtriq; promiscuè condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasij suos ab equitatu interemptos. [4] Horum omnium sepul-

1 Quũ autẽ hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eund. cachinn.

2 At Mardonij cadauer postridie *quã ille occubuit*, ex oculis summotum fuit: sed à quo, id verò mihi certò cõpertum non est.

3 Tegeatę verò seorsum à *Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humauerunt. Athenienses quoque suos vno eodemque in loco. & Megarẽses. & Phliasij. &c. *vt ὁμῶ id sit quod de Tegeatis per ἰδίᾳ; significauit: quod reddidi confertos, accipiõs pro In eundem locum coacernatos. Potest tamẽ ὁμῶ ita etiam accipi & fortasse melius, vt cõmune fuerit Athenienſibus, Megarenſibus & Phliaſiis ſepulchrũ.*

4 Πλήθεσι *videtur ex ſequentibus exponendum ὑπλίτοι q.d.* Atq; horum quidem omnium sepulcra vacua non fuerunt, sed in iis cadaueta verè condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulcra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, poste-

ſepulchra fuerunt plena. Nam aliorum ſepulchra quæ ad Platæas oſtenduntur, ea ſunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubeſcebant ſe à pugna abiiſſe, quum ſero ſuperueniſſent. Quippe tumul' illic viſitur qui dicitur Æginetarum: quem ego audio decem poſt hãc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæenſi illorum hoſpite excitatum fuiſſe. Græcis ſtatim à cæſorum humatione in agro Platæenſi, inito conſilio viſum eſt bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis ſenſiſſent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitiſſent: &, ni eos dediſſent, non prius ab vrbe diſcedendum quàm eam euertiſſent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obſedere Thebanos, iuſſos dedere quos diximus viros. Abnuẽtibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumque adoriebantur. Quibus ab agro vaſtando non diſcedentibus, vicesimo die Timegenides ad populates ita inquit, Viri Thebani, quandoquidẽ Græcis ita conſtitutum eſt, nõ prius abſcedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abſit vt noſtra cauſa Thebanus ager amplius vexetur: ſed ſiue per cauſam depoſcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis ſenſimus: non autem nos ſoli.) ſiue reuera depoſcentes nos vrbẽ obſident, noſipſi nos in diſceptationẽ exhibemus. Eum Thebani ſanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, eueſtigio caduceatorem ad Pauſaniam miſere, velle ſe viros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad ſe Pauſanias adductos culpa abſoluit, negãs pueros factionis Medicæ eſſe participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipſi quidem putabant ſe crimen refutaturos, ac pecunia elapſuros: Pauſanias autem hoc ipſum ſuſpicãs fore, vbi illos accepit, dimiſſis omnibus ſociorum copiis, Corinthũ deductos ſupplicio affecit. Hæc

rorum rationem habẽtes. Ibi enim eſt Æginetarum quod vocatur ſepulcrũ à Cleade AVtodici filio, illorũ hoſpite, eorũ rogatu decem etiam poſt annis (vt audio) extructũ. *Obſeruandum eſt autem* χώμασι *dicere, nõ* τάφους, *eo quod illi quidẽ pro ſepulcrũ ea vellint haberi (vnde dicit* κολάζομεν τάφῳ, *q. d.* κολάζομεν τάφους ἀλλ' ἐπὶ τοῖς, χώμασι δὲ μᾶλλον) *at reuera ſepulcra non eſſent, ſed aggeres tantũ ſepulcra ſimulantes, ſiue imitantes, quos inquam pro ſepulcris habere vellent, non à ſuæ ætatis hominib⁹ (vtpote quibus cognita fraus eſſet) ſed à poſteris. Ideo illud* τῶν ὑπεναντίων ἕνεκα ἀνθρώπων *verto, poſterorum rationem habentes: vel, poſterorum ratione habita. Neq; enim placet interpretari in poſterorum gratiam: quod illos in hanc opinionem adducere, eſſet illis imponere, non autem gratificari. Poteſt tamen ſimpliciter verti, id facientes propter poſteros. At Vdalla aliam quem verba ferre nõ poſſunt ſenſum ſequutus, vertit,* Quum ſero ſuperueniſſent.

hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, vt è Platæis fugiēs porrò se proripuerat, Thessali, quū ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabāt de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestę. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocēses retulerat quippia. & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, maturo (vt cernitis) quam celerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendum. Mardonius autem ipse cum suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstate. hæc enim vos in tempus præstitisse non pœnitebit. Hęc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamque agebat, rectà Thraciam versus, tāquam verè properans: ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorū in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerāt, vel quòd fame atq; labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die cōtigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci cōsiderent, ij qui vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestratidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi è Samiis clam Persis ac tyrāno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami cōstituerant. Hi quum audierūt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tantummodo viderēt hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam vt expectarent, tamen fore vt nō aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturque barbarum, quę facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prelium. Si quid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerētur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, scisitabatur

cum

tum Leutychides, (siue ominis gratiâ volens audire nomen, siue casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respõdet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius oratione, si quam instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum societatem. Hęc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quum Samij exemplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, iussit eũ cuius nomen pro augurio acceperat, secũ nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EVenij filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quę interdiu secũdum flumen pascuntur quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [1] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarũt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt vt, quia vigiliam edormisset, viſu priuaretur. Quem posteaquã excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neq; humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis * pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarum ouium EVenium iniquè luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illi[a] vltione cessaturos quam ei satisfeciſſent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod

[1] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

* *Interpres legit* αἰσχεα: *sed verior scriptura est* αἰσθεα, *id est* oracula: *vt monuit Paul. Leop. Emend. lib. 3. c. 1. S.*

habentem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatę silętio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedętem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percōtantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorū patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ij qui ei assidebant, excipiętes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ « pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oracvlo eis reddito. « EVenius, vbi omnē rem audiuit, indigno animo tulit se fuisse deceptū. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitū, quòd se filium EVenij, cuius non esset, nuncuparet. Cæterum postquam litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, seseque ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In 239
continentem autem ideo nauigabant vt essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munimenta valli circumdare, in illarum suumque præsidium.

Hoc

Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienſium templum Mycales, præteruecti ad Gæſonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleuſiniæ cernitur templum, quod Philiſtus Paſiclis filius condidit, ſectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi ſubductas naues munimento circumdederunt: & è ſaxis ſtipitibusq; mitium arborum, quas ipſi exciderunt, & circum munitiones depactis ſudibus ſe inſtruxerunt, tanquam & obſidendi & victoria potituri, in vtrunq; enim caſum ratione inita ſeſe apparabãt. Hos abiiſſe in continentẽ poſtquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugiſſent, ægrè ferebant, incerti quid agerẽt, retróne ſe reciperẽt, an tenderent in Helleſpõtum. Tandem neutrum horum viſum eſt eſſe faciendum, ſed porrò eundum in continentem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliisq; quibuſcunque opus erat, ad Mycalen nauigant: & quum proximè caſtris hoſtium fuere, neminem ex aduerſo obuiam ferri vident, ſed naues intra murum ſubductas, & magnam vim peditatus pro littore diſpoſitam. Ibi primùm Leutychides nauẽ littori applicans quam maximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiens, Viri Iones, quicunq; è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Perſæ. Vbi pugnam conſeruerimus, debetis ante omnia reminiſci libertatis. deinde teſſeræ Hebes. Atq; hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit diſcat. Huius autẽ facti eadem mens fuit quæ Themiſtoclis ad Artemiſium: quòd videlicet hæc verba, ſi latèrent barbaros, inductura ad obſequendum Iones eſſent: ſin delata ad barbaros, redditura eis Græcos ſuſpectos. His per Leutychidem admonitis, ſecundo loco Græci naues littori admouẽt, & ex illis in littus egreſſi, ſeſe ad pugnãdum inſtruebant. Quod facientes quum cernerent Perſæ, & ſcirent Samios fuiſſe adhortatos, arma Samiis adimunt, ſuſpicati illos ſentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienſes à Xerxe, & illuc claſſe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum viatico remiſerant. Quo nomine non in minimam ſuſpicionem venerant, quòd quingenta hominum capita hoſtium Xerxis liberaſſent. Præ-

terea Mileſiis, tanquam maximè locorum gnaris, Perſæ imperant vt compita quæ ad cacumina Mycales ferūt cuſtodiant: eo cōſilio facientes id, vt Mileſij ab exercitu abeſſent. Hunc in modum abiis Ionibus qui aliquid rerum nouarum molituri videbantur, ſi facultatem nacti eſſent, Perſæ ſibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris teſtudine ſeſe conſtipauerant. Græci, vbi inſtructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit in vniuerſum exercitum rumor, caduceumq; ſupra fluctus poſitum apparuit. Rumor autē huiuſmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia ſuperaſſe Mardonij copias. Multis autem ſignis res quę diuinitus fiunt, declarantur. etſi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad ſubeundum vltrò periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranque pugnam fuerint Cereris Eleuſinię templa. nam apud ipſum Cereris fanum (vt à me ſuperius demonſtratum eſt) in agro Platæēſi pugna commiſſa eſt, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit adiſtos fama victoriæ Pauſaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei geſta eſt, apud Mycalen veſperi. quarum vtranque eodem eiuſdem menſis die geſtam eſſe, non diu pòſt ab his rem repetentibus declaratum eſt. Ante rumoris autem aduentum ſubibat iſtos timor non tam de ſeipſis quàm de Græcia, ne Mardonio ſubiiceretur. at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impenſius atque properantius ad congrediendum proceſſerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam inſulæ eis & Helleſpontus propoſita præmia eſſent. Athenienſes porro, & qui iuxta erant inſtructi, penè dimidium copiarum, iter tenebant per littus atque planitiem: Lacedęmonij autem, & deinceps collocati per cōfragoſa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienſes in altero cornu præliabantur. Perſæ, quoad ſibi gerra manſere recta, ſeſe defenſauere, nihilo inferiores hoſtibus: poſtea verò quàm Athenienſium & eorum qui cum Athenienſibus erant copiæ adnixæ ſunt, vehementius ſe mutuò adhortantes,

tantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthij & Sicyonij & Trœzenij. ita enim erant ij in acie collocati. Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorum duo classiarij exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem dimicãtibus Persis superuenere Lacedæmonij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyoniis, tum eorũ dux Perilaus. Quin etiam Samij qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio 1 pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias iere. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros. Milesiis autem præceptum erat vt exitus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, vt si qui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienses, & ex Athenien sibus Hermolycus Euthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystij facta, cavus in Geræsto iaceret. Secundum autem Athenienses egregij extitere Corinthij Trœzenijque ac Sicyonij. Græci verò per quam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum, egesta illinc in littus

1 pugnã alteram in partẽ inclinare. (*obij. Pugna anceps esse.*)

præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [1] cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandum esse vt Iones a Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis sensissent, electis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. At Athenienses è contrario, [2] non esse principatum Ioniæ summouendum, nec Lacedæmoniis de iplorum coloniis consultandum, & quum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponnenses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea desciturος. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontum nauigabant. Ij verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darij filius, qui pugnæ malè gestæ adfuerat conuitiari Artayntę cum aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuisse ignauiorem, [3] qui ita illam præfecturam administrasset: dignumq; omni malo esse, qui de regia domo malè meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferès, acinacem in Masistem stringit, interficiēdi auidus, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, vt stabat à tergo, hominē medium accipit, sublatumque humi allidit. intereaq; satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis cuius fratrem seruasset, quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisque peruenerunt. vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat

1 cuius ipsi imp, obtinerent; Ioniam autem barbaris relinquerent. neq; enim videbatur eis fieri posse vt per omne tępus Ionib⁹ tutandis prȩesse̅nt: sin autē non tutarētur, Ionibus suam à Persis defectionē ingratam fore putabant.

2 nullo pacto fœdibus suis summouendos esse Iones censebāt.

3 qui ita munere imperatorio functus esset.

mabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quũ potiri non posset, neque donis missitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, a Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Masistis amore cessauit [1] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui postea quam iurauit, mulier intrepidè amiculum poposcit. Xerxes enim uero recusare, non ob aliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rem quæ agebatur, iampridè suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illã esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculũ dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellã concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpã & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore quo vir suus Xerxes regalẽ instrueret cœnã, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnę nomẽ Persicè Tycta, Græcè Τέλεον. i. perfecta: in qua rex solum caput [2] ornatur, Persasque strenis donat (hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Ma-

[1] & permutatis *sui amoris* vicibus, adamauit, atque adeo potitus est ea quæ Darij quidẽ vxor, Masistæ autẽ erat filia:

[2] *Diuersam à nostra lectionem videtur ipse sequutus.*

fistæ vxore donaret, Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, vxorem germani dono dari, eamque insontem negotij illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit: tradensq; vxori ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea vir eximius: tamẽ cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [1] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [2] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, quarum vnam tu filio tuo duxisti vxorem) iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam. [3] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: fine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ira Xerxes. Atqui, inquit, [4] ita tecum, Masista, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extrà abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cũ fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus aciicit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domũ proripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, cõfestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibusque diligebatur. Sed hæc eum

1 Quæ est ista importuna vxoris apud me oratio? *Id. Quorsum spectat?*

2 ex qua liberi mihi sunt.

3 Tu verò qui mihi vim adfers, hanc me rem contendens.

4 ita res tuæ comparatæ sunt. *vel, ita si res tuæ habent. vel ita timendo. idem loquendi genus ita res agitur.*

3 *Id est. Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quam rex de eo quod moliebatur, certior fieret.*

eum [1] perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

[1] molientem, *vel*, agentem

Græci à Mycale profecti Hellespontum versus, primùm circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde soluentes, Abydum tenuerunt: & quum pontes quorũ præcipuè causa illuc ierant credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autem & eorũ duci Xantippo, illic manendum, vt Chersonesum tentarent. Itaque Peloponnenses quidem abiere: Athenienses verò Abydo in Chersonesum traiicientes, Sestum obsidebant. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validissimo muro præditam, conuenere cum alij ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [2] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protesilai sepulchrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ nec non phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliaque donaria quæ Artayctes rege donante compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt discant alij non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicendo [3] facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protesilaum in prouinciam regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte, ad Sestum exportauit, fanumque seuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat,

[2] Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli.

[3] facilè domũ illius viri à Xerxe impetraturus erat, de iis quæ ille cogitabat nihil suspicato.

in adyto, *id est in templi loco in accessu*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem, quam non expectauerat, ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non poſſent. itaque orare duces ſuos vt ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos quàm aut murum expugnaſſent, aut ipſos Reſpublica Athenienſium accerſiſſet. [1] adeo res illa eis cordi erat At ij qui cum Artayćte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis veſcerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerunt fugam, cum alij Perſæ, tum Artayctes & OEbazus delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus, alij vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapſum, Thraces Apſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerunt, cæterùm eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autē cum ſuis initia poſterius fuga, quum pauci eſſent, ſuper AEgos fluenta circumuenti, quum perdiu ſeſe defenſaſſent, partim occubuerunt, partim viui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerūt, interque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis, vni eorum qui iſtos ſeruabant, dum [2] carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ igni impoſita * reſiluit palpitauitque, quemadmodum piſces recens capti. Qua de re quum circumfuſi admirarētur, Artayctes oſtentum vt vidit, accito viro qui ſalſuram coquebat, Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt quòd iſtud metuas oſtentum quod non tua cauſa extitit, ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante qui mortuus ac ſale conditus habet à diis poteſtatem. [3] eum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur ei [4] donaria reſtituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam, pro mea verò ipſius ſalute ac filij [5] ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Athenienſium ducem

1 ita tandem illi præſente rerum ſtatum boni conſulere cœperūt.

2 piſces ſalitos torret, *vt alij interpret.*

* vibrauit: *ſeu*, concuſſa eſt: *a verbo* πάλλω. S.

3 de eo à quo iniuriam acceperit. pœnas ſumendi.

4 hęc redemptionis præmia ei tribuere volo:

5 ducenta Athenienſibus, ſi ſeruatus fuero.

cem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quò Proteſilaum vlciſcerentur, vt hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alij aiunt, intumulum vrbi Madyto imminentem) depactis humi aſſeribus ſuſpenderũt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquam apud templa repoſituri. Nec aliud præterea quippiam geſtum eſt per eum annum. Huius autem Artayctæ, qui ſuſpenſus eſt auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas: quam excipientes Perſæ, ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Perſis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & aſperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ ſunt nobis confines vrbes, multæ lõginquę: quarum vnam incolentes, efficiemur admirabiliores apud pleroſque. Decet autem hoc eos viros facere qui poſſunt. nam quando facultas nobis præſtabitur melior quàm dum multorum hominum imperium habemus, & vniuerſæ Aſiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iuſſit eos illud facere: ſed ita vt iubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandũ aliis amplius, ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe vt è mollibus regionibus molles viri exiſtant, néue ex eadem terra admirandę fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia Perſæ ſuperati, à ſua deſtiterunt: præoptaruntq;

exile ſolum incolentes, imperare aliis
quàm campeſtre colentes,
aliis ſeruire.

1 Imperium obtinet *vel*, *imperio pollet.*

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITAQVE HOMERI libellus,

Ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab Henrico Stephano multis locis recognita.

At versus qui passim inserti occurrunt, Conradus non verterat: ideoq; eos partim ex eiusdem Henrici Stephani, partim ex aliorum interpretatione habes.

HERODOTVS Halicarnasseus[1] de genere, vita atque adeo ætate Homeri studens quam verissima referre, hæc tradidit, Quum vetusta illa Æolũ ciuitas Cuma primùm conderetur, eodẽ cum aliæ permultę omnisq; generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; commigrarũt, inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus,[2] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Menalopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitq; è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cloanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti consuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella ista è fortuito concubitu prægnans deprehenderetur:[3] id quod paulisper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehemẽter rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiam *quo illam excuteret*, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ędificabant. Ciuitati autẽ quæ condebatur, nomen imposuit Smyr-

1 De Homeri natalibus, ætate & vita hæc memoriæ prodidit: quæ ex actissimè ad veritatem persequi est conatus.

2 non cum multis, sarcinis *illuc se cõferens*, sed tenues fortunas habens.

3 quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc.

Smyrnã Theſeus, ab vxoris nomine cuius memoriã relinquere volebat. Hic Theſeus è primariis Theſſalorum fuit, qui Cumã condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè inſtructus. Cum exportata huc Critheidem Cleanax Iſmeniæ Bœotio commiſit, ex iis qui Coloniã illuc duxerant, in primis ſibi amico. Progreſſu deinde temporis, Critheis cũ aliis mulierculis ad feſtũ quoddam egreſſa iuxta fluuiũ Meletem, quum partui iam vicina eſſet, Homerũ peperit, non cæcum, ſed videntem: nominauitq; eum Meleſigenẽ, à fluuio videlicet prope quem editus eſſet. Quum aũt apud Iſmenian Critheis antea diuerſata eſſet, ab eo digreſſa, manuaria induſtria ſe filiumq; alebat aliunde alia ſumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honeſtis diſciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas muſicenq; tradebat: hic [1] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à diſcipulis in mercedem acceperat. [2] Illa verò induſtria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium ſolicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Meleſigenem in filium adoptaturus, liberaliterq; ſimul aliturus inſtituturusq;
444 eſſet. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis ſpem de ſe polliceri. Perſuaſa igitur Critheis, Phemio aſſentitur. Meleſigenes cum naturæ bonitate præſtans, tum cura accedẽte inſtitutioneq;, cõtinuò omnes ſui ordinis adoleſcentes facilè præuertit: atq; nõ ita multò pòſt eruditionis auctibus creſcens nihilo ipſo Phemio [3] in diſciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus vniuerſa ei legaſſet, paulò pòſt Critheis quoque fato concedit. Meleſigenes itaq; ludo præfectus, ſuiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominũ admiratione, non apud ſuos modò, verùm apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc mercatus gratia conueniebant. Erat enim Smyrna emporiũ celebre, vnde frumenta è vicinis agris abunde cõuecta exportabãtur. Peregrini igitur quũ ab opere ceſſarẽt, Meleſigeni libenter vacabant. Commodum inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis ſoluens nauem

1 quum vitam ſolitariã degeret.

2 Illa igitur opus apud eã faciebat, modeſte & caſte ſe gerẽs, quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nuptiãs ſibi ſolliciteret, cum alia quibus ſe ei illi perſuaſurum ſperabat, tum ſe filium eius adoptaturum, eumque ita educaturum & inſtituturũ vt in virum egregiũ euaderet, poſſicens. Siquidẽ hunc cern.

3 in docendo *pueros* erat inferior.

meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria.[1] At hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: quanimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum:[2] adeo vt appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaque delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigēs eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus polleus: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atque hic accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atque ego affirmare non dubitem. iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit,[3] cum quo iam inde diu vltrò citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbū recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumque Hermi

prata

1 addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atque his potissimùm adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iam tum cogitabat. Proinde rel.

2 Verisimile est autem eū illarum omnium rerum cōmentarios cōfecisse. Porro q.

3 eumque diu variæ nauigationis socium habuit,

prata transies, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum colonia, qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hic memoratur primùm Melesigenes apud coriarij officinam cõsistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Αἰδοῖοι ξείνων καὶ φεπτῆρες ἠδὲ δόμοιο,
Οἵ πόλιν αἰπήεσσαν Κύμην Ἐλαιπίδα ναίετε,
Ναίετε, Σαρδιλίης πόδα νείατον ὑλήεντα,
Ἀμβρόσιον πίνοντε ὕδωρ θείης ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατα τέκεθ' Ζεύς.

id est,

Hospitium præbete viri profugoque, vagoq;,
Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alti comantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hîc commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est, quum videret oculis tam miserè mulctatum: iussitq; præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præ-
145 sentibus etiam aliis, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. [1] Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurq; ad nostra vsq; tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturusq; hæc pronuntiauit carmina,

[1] Et quum sententiam suã proferret de iis quæ in mediũ proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

Αἶψα πόδες μὲ φέροιεν ἐς αἰδοίην πόλιν ἀνδρῶν
Τῶν γὰρ ἐγὼ μὲν φρὴν ἐμὴν δρίσω. id est,
Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbem,
Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.

Profiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Lariſſam iter fecit, vtpote compendioſiſſimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante ſocero, epigramma hoc ſcripſit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inſcriptum viſitur,

Καλκῆ παρθένος εἰμὶ Μίδᾳ ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἐστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Ἡέλιός τ' ἀνίῃσι λαμπὴ, λαμπράς τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥείωσιν, ἀνακλύζῃ δ' ἁλὸς οἶδμα,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

id eſt,

Ænea ſum virgo, Midæ quæ incumbo ſepulchro:
Dum fluit vnda leuis, ſublimis naſcitur arbor,
Dum ſol exoriens & ſplendida luna relucet,
Dum fluuij labuntur, inundant littora fluctus,
Hic conſtanter ago, lacrymaſq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic eſſe viator.

Reuerſus autem Cumam, in ſenum paſſim conuenticulis carmina ſua quæ fecerat oſtentabat, colloquiique ſuauitate auſcultantes in ſui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poeſin ſuam recipere, pergit eoſdem conſuetudine ſua oblectare, ac poſtremò huiuſmodi conditionem proponere, ſi publicè eum alere vellent, ſe ciuitatem Cumanorum celeberrimam redditurum. Qui præſentes hæc audiebant, inſtitutum probabant: addentes ſe quoque adiuturos, ſi petitionem ſuam ad ſenatum referret, vt votis ſuis fieret ſatis. Meleſigenes his verbis erectus, collecto ſenatu in curiam proceſſit: rogatoque eo cuius id muneris erat, vt in ſenatum duceretur, ille nihil recuſans vbi opportunum videbatur, hominem deduxit. Hic conſiſtens Meleſigenes, eadem verba habuit in ſenatu quæ paulò antè in illis conuenticulis de alimentis præſtandis propoſuerat. Vbi dixiſſet, egreſſus pro curia ſedebat. Dum autem ſenatores agitarent quidnam par eſſet homini reſpondere, viſumque eſſet cum ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Meleſigenem audierant, petitionem admittendam: vnus tantum è ſenatoribus refertur Meleſigenis

genis postulatis calculo suo repugnasse, interque alia multa, hæc quoque commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est cæcos* alendos susciperent, futurum esset vt continuò turbam & multam & inutilem haberent. Atque hic primùm Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat.

Οἴη μ' ἄασε δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γλυκύθυμον,
Νήπιον ἀϊδρείης ἐπὶ γηθήσαντι μητρὸς ἀπ' ἀλλάων,
Ἦν ποτ' ἐπὶ ζώσαν βαλὴν Διὸς αἰγιόχοιο
Λαοὶ φερέοικοι, μάρναν ἐπισσύντερες ἵππων.
Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κλίνοντες Ἄρηϊ
Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγαίετον ἀπτολιέθρον,
Ἦν τε δὶ ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος.
Ἔνθεν ὀπορνύμενον κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἡφαιστίῳ κλῄσαν δέ μιν χθονὶ καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Ὃ δ' ἀπανηλοθλιβὴς ἱερὴν ὁπὶ φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃσι τῶν μιν τε παθὼν τις φασίστιν αὐδῆς;
Ὅς σφιν ἀνειδείησιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τλήμων τοι θεὸς ὥπασε γλυκυμείλιον ὦκα,
Τλήσομαι, ἀκράαντον τὸν φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέ τι μοι φίλα γύια μένειν ἐρατὴς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι μεγὰς δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον ὦκα ἐόντα.

id est,

Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum,
Infanti mihi lac venerandæ ex vbere matris
Præbuit, Æolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præter labente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nom ne dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit:

Illi audire ſacræ ſpreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiumq́ paranit,
Non impunè feret læua quod mente volutat:
At mihi quam dederint naſcenti numina ſortem,
Ægro animo quamuis, certum eſt perferre patiq́.
Sed iam per ſacræ veſtigia ponere Cumæ
Compita non ſuadet mihi mens, potiusq́ remota
Inq́ peregrina ſedem mihi quærere terra.

Cuma deinde abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquam inſignis poeta in illa regione exiſteret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo ſibi victum parauit, in conuenticulis videlicet paſſim carmina ſua oſtentans. Erat autẽ eo tempore apud illam Theſtorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduerſa Homeri poeſi, huiuſmodi verbis Homerum compellauit, paratum ſe inquiens & miniſtrare ei, & victum ſuppeditare, ſi carmina quæ meditatus eſſet, deſcribere pateretur, & alia ſubinde faciens, ad ſe deferret. Homerus, iam miniſterij alicuius, atq; adeo neceſſariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratusque apud Theſtoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium eſt,

[1]Ἰλιον ἀείδω, ϑ Δαρδανίλω ἰύπωλον,
[2]Ης πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ ἠυκόμοιτες Ἄρηος.

id eſt,

Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Danaũ Mauorte ſatis mala plurima vexit.

Phocaidem quoque quam vocant, Phocenſes apud ſe cõdiram ab Homero aſſerunt. Iam verò Theſtorides, vbi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata deſcripſiſſet, conſtituit è Phocea diſcedere, Homeriq́ue poeſin pro ſua venditare. Vnde factum vt quum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Theſtoridem huiuſmodi ſit vſus diſticho,

Θεστορίδης, θνητοῖσιν ἀϊδίστων πολέωνως,
Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόος ἀνθρώποισι. *id eſt,* [3]47

[1] *legend.* Θεστορίδη, θνητ. &c.

[1] *Theſtoride, ex multis, mortalibus abdita quæ ſunt,*
Mens habet in primis cæcos humana receſſus.

Theſto-

Theſtorides igitur relicta Phocea in Chium conceſſit: vbi erecto ludo carmina illa pro ſuis euulgans, egregiam ſimul laudem ſibi parauit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus ſuo eodemque more viuere pergebat apud Phocenſes, nimirum è poeſi victũ habens. Tempore deinde non ita multo pòſt, viri aliquot è Chio eruditi audientes eadem carmina quæ iam ſæpius in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à quodam ludimagiſtro pro ſuis cũm magno fructu oſtentari. Homerus intelligens continuò Theſtoridem eſſe, magno ſtudio properabat in Chium tranſmittere. Et quum portum adiiſſet, neque offendiſſet nauem qua traiiceret, eſſent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam ſoluere pararent, bellè conuenire videbatur ſi per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem ſe nauigationis reciperent, multis blandisque vſus verbis, quibus quod poſceret perſuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iuſſerunt nauem eum conſcendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his verſibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοδεινὲς ἐνοσίγαιε,
Εὐρυχόρῳ μεδέων ἠδὲ ξαωθῇ Ἑλικῶνι Θ'.
Δὸς δ' ἄρον καλὸν ἐπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύτῃσι, οἵ νηὸς πομποὶ ἠδ' ὀχῆες ἵενται.
Δὸς δ' ἐς ὑπαώρειαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδῆόν μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε πατρίμολον ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὤλεσε τὸ Ζηῒ ξένιον ξεινίλη τε τεραπίζῃ.

id eſt,

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis, ſpatioſaq; culta Helicone:
Da precor his nautis reditum, ventosq; ſecundos,
Qui mihi ſunt comites placidi, nauisq; magiſtri:
At mihi da miſero ſacram contingere terram,
Aerius qua parte Mimas ad ſidera ſurgit.
Inde hominis iuſti me fac ſuccedere tectis,
Vlciſciq; virum qui me improbitate fefellit,
Leſit & hoſpitij ſacra iura Iouemq; benignum.

Vbi verò ſecundo vento Erythræam appuliſſent, Home-

rus in naui diuersatus est, postero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quumq; iam pergendo ad Etythræam appropinquasset, deprehendissetq; vrbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina;

Πότνια γῆ, πάνδωρε, δὲ τεὸς μάφιφορος ὄλλυς,
Ὡς ἄγαν δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖα οἷς ἐχάλασσης. id est
O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana alijs & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà alijs, in quos conuerteris iram

Ingressus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocea vidisset, ab hoc cõtendit vt secum dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque quum in portu nãualibusq; nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et fortè fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt Homerus autem hæc cecinit carmina,

Ναῦται πανοπόροι συναρῆ σὺν ἀλίτλιτοι ἔστε, 948
Πτωχάσιν ἀνθρώποισι βίου δύσζηλοι ἐόντες,
Αἰδεῖσθε ξεινοῖσι Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μίτοχος ξείνοις Διὸς ὃς κ' ἀλίτηται.
id est,
Infidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnæq; parata
His quibus hospitij non est pia tessera curæ.

At verò in altum iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodem vnde soluerant, recurrerent, vbi etiam dum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ἡμῖν

Ὑμᾶς, ὦ ξένοι, ἐλάσειν ὁ ἄνεμος ἀντίος ἡγούμενος· ἀλλ' ἐπὶ τῷ νεῷ μεδεξιοῦσθε, καὶ τὰ λοιπὰ ὑμῖν ἔσται.

Id est, Vos, o peregrini, ventus aduersus excepit: sed me nunc quoque admittite, & secunda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere, si velit, nauē. Recepto Homero rursus vela faciunt: quumque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerū in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens, oberransq; ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicq; quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui τερέβιλον, alij κῶνον appellant, Homerus autem hos cecinit versus,

Ἄλλη πίς σε πύκη μελίνοα καρπὸν ἴησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ὑψιμέθοντος,
Ἐνθασίδηρος Ἄρη καὶ ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται· εὖτ' ἂν μὲν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι. *id est,*

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida,
Hinc ferrum veniet Martis valideq; secures
His vbi consistet campus Cebrenia plebs.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idā montem ædificare parabant, vnde ferrum effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocem caprarum quæ ibidem fortè pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quùm ferocius eum adorirentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, compellatosque canes, ab Homero excussit. Atq; vbi diu multumq; admiratus fuisset, quòd nimirum cæcus existens eò locorum peruenisset, tandem accedens rogabat quisnam esset, & cuius rei indigens, quibusque modis ad inhabitata illa vastaque loca diuertisset. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucū pertraxit. [t] siquidem homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, in cœnsoque igne, cœnam instruxit: qua oppositā iussit cœnare secum hospitem. At verò quum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

t nec enim inhumanus (vt conijcere licet) erat Glaucus. *Non inhumanū enim fuisse Glaucum veri simile est.*

Γλαῦκε πίπτων ἐπιτὼ τοὔπος τὸ σὺι φρεσὶ θῆσω.
Πρῶτον μὲ κυσὶ δαῖτον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶσι ὡς χθ ἄμεινον, ὁ χθ ὃς πρῆξιν ἀκούσει
Ἀνδρὸς ἐπιχθονίου, ὃς ἐς ἔρκεα θῆρες ἴοντες.

id est,

Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Præ foribus ſtabuli canibus ſua fercula primùm
Fac tradas: nam ſic meliùs. cuſtodibus illis,
Nec ſera nec fures venient ad ſepta doloſi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus eſt admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis ſermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores ſuos, ciuitatesq; quas adiiſſet, commemoraret, Glaucus hæc audiens præ admiratione ſtupebat: eratque iam tum cubandi tempus & quieti ſe dabant. Poſtero die Glaucus cogitauit ad herum ſuum proficiſci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commiſſis ſocio capris paſcendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens ſe quam feſtinantiſſimè iturum. Deſcendens autem ad Boliſſum (id erat vicino huic loco nomen) herumq; ſuum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res ſe habebat; quòd nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cepit cum Glauco expoſtulare, qui quoſlibet citra delectū errores mutilosque reciperet aleretque: tamen præcepit vt hoſpitē ad ſe perduceret. Glaucus verò ad Homerū reuerſus narrauit. iuſſitque ſequi ſe in vrbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ ſucceſſum. Quibus non grauatim aſſentiens Homerus, caprarium ſequitur. Hic Chius *Glauci herus* vbi in colloquium cum Homero veniſſet, reperiſſetque hominem eſſe [1] cordatum, multaq; rerum peritia inſtructum, cœpit ſuadere ei vt apud ſe commoraretur, liberorumque quos habebat adoleſcentes, formandorum curam ſuſciperet. Ille accepta conditione, pueros ſibi creditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicraque eius extant, apud Chium illum condidit in Boliſſo. hincq; cœpit per vrbē inclarescere. Iam verò Theſtorides, vt pri-

[1] naturali ingenij dexteritate præditum,

vt primùm intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capescebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [1] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliauit. [2] Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarum vna decessit innupta, altera viro Chio elocauit. Enimuerò hìc poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merẽtibus. Et primùm quidem Mentori Ithacensi, in Odissea, vt qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficij gratia eius nomen poesi suæ inserens, Vlyssis fingit socium: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquã Ithacensium præstantissimo atq; æquissimo. Aliis etiam plerisq; locis eundem laudibus vehit. siquidem Mineruã, quoties cũ aliquo humana specie congredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori gratiã eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit, in hæc verba,

Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν εὐήχεα θῆκε
Φημίῳ, ὅστις πολλὸν ἀναύετο κοῖτας ἀείδων.

id est,

Phemius at cunctis præstantior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præco tenebat.

Et rursum,

Αὐτὰρ φορμίζων ἐπεβάλλετο κηλὸν ἀοιδῆς.

id est,

Fundere & hanc pulsam modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularij in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his versibus,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος ἐκγεγαυῖα
Υἱὸς, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσων.

id est,

Anchialo Mentes forti genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus est ars nautica, cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inserit his versibus,

1 dexteritate
2 Hinc igitur quum satis superque facultatũ cõparasset: *vel*, *Quum abũde magnas facultates acquisisset.*

Αἴας δ' ἐσσύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠύτε πύργον,
Χάλκειον τετραβόειον, ὃ οἱ Τύχιος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος Ὕλη ἔνι οἰκία ναίων.

id est,

Comminus accessit clypeo septemplice tutus
Aiax: huic clypeum turpu fabricarat ad instar
Vrbis in Hyle Tychius: non sutor doctior alter.

A poesi verò hac inclarescens Homerus nõ per Ioniam fo-lùm celebrabatur, sed in ipsam vsq; Græciã multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iam eruditionis existimatione augescentem multi viserent, inciderunt fortè qui suaderent vt in Græciam se transferret. Quod consiliũ admittẽs, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumque intelligens Argos multis egregiisq; elogiis celebratum, Athenas non item, poesi suæ inserit, in maiori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δ' ζείδωρος ἄρουρα.

id est,

Ortum ab Erechtheo populum: nutriuerat illum
Pallas Erechtheum tellus quem vasta crearat,

Menestheum etiam, ducem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idque his carminibus,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' ἅπα τὶς ὁμοῖος ἐπιχθόνι ζώουτ' ἀνῆρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

id est,

Hos tunc ducebat patria virtute Menesthеus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamonium ipsosq; Salaminios Atheniensibus in nauium nomenclatura annumerauit, ficscribens,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

id est,

Bis sex è Salamine rates Telamonius Aiax

Egit.

Egit, & adduxit ſtatuens in littore iuxta
Cecropias naues.

Poſtremò in Odyſſea Mineruam, poſtquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſium vrbem, quam præcipuè colebat, conceſſiſſe fingit.

Ἰκτο δ' ἐς Μαραθῶνα & εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δυσὶ δ' Ἐρεχθῆι & πυκινὸν δόμον.

id eſt,

Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaq́ Erechthei ſubiit.

[1] Hæc vbi hũc in modum meditatus compoſuiſſet, animo, in Græciam traiiciendi, commodum profectionem capeſſens, Samum appulit: contigitq; fortè vt eodem tempore Samij Apaturia feſtum agerẽt. Hic Samius quidam agnito Homero, (vtpote quem iam antè in Chio vidiſſet) contribules ſuos adiens, indicauit tanti hominis aduẽtum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebat adduci eũ. Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hoſpes, Apaturiorum feſtum agit ciuitas, inuitãt te contribules ad idem feſtum concelebrandum. Homerus adfuturum ſe affirmans, comitatur inuitantẽ. Porro quum iã illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quę in triuio Cæotropho ſacra faciebãt. Sacrificã occurſantis aſpectu indignata, exclamat, Vir, inquiẽs, faceſſas à ſacris. Homerus dictũ illud in animo voluens, rogabat quisnam eſſet qui loqueretur, & cui deo ſacrificaret. Dux eius indicauit mulierem eſſe quæ Cæotropho ſacrificaret. Quod audiens Homerus, huiuſmodi carmina protulit,

1 Quũ igitur hęc poẽ tuæ inſeruiſſet, & res ad ſuã in Græciam profectionẽ neceſſarias comparaſſet Samum appi

Κλῦθί μοι ὀλχομένου χειροτρόφε, δῖος ὑμεναῖε
Τλῶός νίον μ' ἀγήναδε φιλόπτολιν δύσιν,
Ἦ δ' ἐπιτερπέσθω πολιοκρόταφοισι γάμοισι,
Ὧν ἄρη μ' ἀπαμβλώσῃ, ὑμὸς δ' μῦθος ἐμοὶ

id eſt,

Diue preces audito meas, mulierq́ fac iſta,
Auerſata rorum immenili ætate vigentum,
Canorum veterumq́ ſenum capiatur amore,
Eſt ætas effœta quibus, ſed prompta voluntas.

Vbi verò ad contribulum collegium acceſſiſſet Homerus, iamque in limine ædium conſiſteret in quibus epulum in-

structũ erat, aliqui narrant iam dum ardente igne poetam ceciniſſe, alij poſtea accẽſum quàm carmina iſta ceciniſſet,

Ανδρὸς μ' εὐφαεος, πολιῆς· πυρὶ γηθόσυνος, πόλις·
Ἵππους δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες, θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον· ἀπὸ χαροπὸν βασιλῆες
Ἢ μενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμε τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένῳ δ' πυρὸς χαροπώτερος εἶκε ἰδέσθαι.

Vt patres, nati, ſic turres ſunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, ſic aquora naues,
Sic & opes ornant edes: præſentia regum
Auguſto in ſolio decorat fora lata ſedentum:
At lucente domus multo eſt auguſtior igne.

1 Quum autẽ ingreſſus eſſet, & accubuiſſet.

[1] Ingreſſus autem reclinatusq; , cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeq; ab accumbentibus eſt habitus, ibidemque ea nocte cubile ſibi parauit. [2] Craſtino die conſpicantes eum figuli quidam qui in figlina lateruncules tegulasque coquebãt, quum intelligerent hominem eſſe eruditum, [3] compellarunt iuſſerunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia eacunq; eſſent quæ haberent, ſe illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, *id eſt fornax*:

2 Poſtridie autem abeuntem eum conſpicati fig.

3 Aduocarũt & iuſſ.

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ἀ κεφαλῆς,
Διῦρ' ἀγ' Ἀθηναίη, κῆ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνῳ·
Εὖ δ' μφαθεῖεν κῆτυλοι, κῆ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυχθλῶαί τε καλῶς, & πιμῆς ἄνου ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δ' κερδίωνα, ἡμῖν δ' ἀπὸ ὣς σφι νοῆσαι.
Ην ἐπ' ἀναιδείῃ τρεφθέντες ψεύδηται ἄρηθε,
Συγκαλέω δ' ἠπειῆα καμίνῳ δηλήτορας,
Σιώτας, & ὁμῶς Σμφοκρηνόν τε & Ἄσβεστον, ἡ δ Σαβάκτην,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῆδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορεύζει.
Πεῖρε πυρεύουσιν & δώμασι σιὴ δ καμίνῳ
Πᾶσι κυκηθείη, κερσμείων μείζα κακυσαύντων.
Ὡς γνοὺς & ἐπαύειν βρύκει, βρύκει δ καμίνῳ,
Πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κερσμείζα λεπὰ ποιῶσα.
Διῦρε & Ηελίη θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἀρεια φάρμακα δῶκε, κάκυε δ' αὐτές τε & ἔργα.
Διῦρε δ κ Χείρων ἀγάστυ πολέας Κενταύρους,
Οἰθ' Ηγκλείους χῶρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο,

97

Τύπλοισιν

Τύπλοιεν παιδὶ ἔργα κακῶς, πίπλοι ἢ κρίμνον.
Αὐτὸ δ' εἰμεύζοντες ὁρμαθὸν ἔργα ποτηρεῖ·
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτὸν κακοδαίμονα τέχνῃ.
Ὅς ἢ ὑστερικὸν ψεῖ, δὲ τάτε πᾶν τὸ πεσσωτον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσχωνται αἴσιμα ῥίζειν.

id est,

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc aades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulchrè vt durescant calices, & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
253 *At si depositò iuuat irridere pudore,*
Huc precor vt pestes veniant quæcunq; per orbem
Grassantur, fundant & in hunc mala caminum.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atq; Sabaclet.
Contere tu Pallas flammamq; & vasa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.
Insuper Omodamus feruatq; & damna det arti,
Omnia miscето, fornacem, vasa, domumq;,
Vt fragor immensus fiat, figuliq; tremiscant:
Non secus ac malæ crepitu clauduntur equinæ,
Sic subita fornax crepiteq; cadatq; ruina,
Inq; lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc quoq; Solis ades nata, incantare perita,
Inq; ipsos & opus tua noxia sparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq; manu Herculea cecidere superq; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumq; caminum
In nihilum penitus redigant. figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Deniq; qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atq; inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes ostiatim adiens aliquid accipiebat, canês hęc carmina quę Eresione *hoc est ramalia* vocantur: ducente eum comitanteque aliquod puerorum indigenarum choro,

Δῶμος ἀφνειοῖο πεφασμένος ἀνέρος ἀλκῇ,
Ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δ' ἐν βρίθει ὄλβου θ' αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνητε θύραι· πλεῖαι δ' ἔσαν ἔσω
Πολλοῦ, σὺν πλούτῳ δ' εὐφροσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσσα δ' ἄγχιστα, μεσταὶ μὲν εἴη;
Κυδοιάνη δ' αἰεὶ ξὺν ἡρεδόπου ἕρπει μάζα.
Τῇ παῖδες γουνοῦνται διφάσιοι βησσηέν
Ἡμίονοι δ' ἄξονι κραταιῇ πόδες ἐς τάδε δῦμεν.
Αὐτὴ δ' ἰσοϋφαίνοι ἐπ' ἠλακάτῃ βεβαυῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμαι σιαύσι, ὡς χαλιδοῦν·
Ἔσηκ' ἐν εὐθύροισι· κῆ εἰ ἐμοί τι δώσεις. εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑξομεν. ἐγὼ σιωπήσομαι σιγαδόν· ἤλθομεν.

id est,

Venimus ad magnas ædes ciuemq; potentem,
Cuius diuitiis resonat domus atq; redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq; sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sintq; laboratæ Cereris repleta canistra:
Excelso currus nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasq; laboret.
Aſt ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non secus atq; redit sub tectum garrula Progne.
Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebãt. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: soluensq; vnà cum popularib. quibusdam, ad Ion appulit: vbi stationem non ad vrbem sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumq; diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique † ex vrbe Homero vacabant, eumq; audientes, reuerenter obseruabant. Iam verò nautis cæterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum considentibus, fortè pueri piscatores eò appu-

† ex vrbe descendẽtes, operã Homero dabãt, eumq; audientes admiratione prosequebãtur.

appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerũt,
Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ propo-
nemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos
proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunque cepimus, reliqui-
mus: quæ verò non cepimus, nobiscũ portamus. Et quum
nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explica-
bant: significantes nimirum se, quum piscium nihil ca-
pere possent, desidentes in sicco pediculos venatos: & ho-
rum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inue-
nissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc di-
xit carmina,

Τοίων δ' παίδων ἐξ αἰῶνα σόλ@ ἐκγεγάασιν,
Οὔτε βαθυκλήρων, ἔτ' ἄπειρα μῆλα νεμόντων.

id est,

Hi vos, ô pueri tales genuere parentes,
Nec latis fundis gregibus neq; mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, non (vt arbitrãtur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulchro multo pòst tempore Ienses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ἐνθάδε τλῶ ἱερὸν κεφαλὸν κρύψε γαῖα κλυπῆος,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμητορ@ θεῖον Ὁμηρον.

id est,

Condidit humus caput hæc sacrum, qui versibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

Porro quòd Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neq; Dorienſis, partim è iam dictis perspicuũ esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in suam poesin trãsferre studuerit, par est aut lautissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expẽdentes, indidem pronuntiabitis. nam quum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd cum patriis institutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὖ ἴρυσιν μὲν πρῶτα ἐϊσφάξαν ἠδ' ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπλυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.

id est,

Protractas iugulant pecudes, & tergora coſtis
Diripiunt, femorumq; toros & crura recidunt,
In partes q; ſecant geminas: tum pinguia nidor
Viſcera nube tegit denſa.

In his verſibus de iliis nulla mētio, quibus in ſacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam Æolicam gētem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque verſibus quòd Æolius exiſtens, ſuæ gentis ritibus vſus ſit.

Καῖε δ' ἐπὶ σχίζης ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε νέοι· ὃ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν. 255

id est,

——— tum ſegmina carnium
Ipſe focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda ſenex, & vina ſupernigrantia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circunſtant,

Æoles enim ſoli inteſtina quinq; verubus defixa torrebāt, reliqui Græci tribus. etenim πίμπε dicunt Æoles pro πέντε, *id eſt quinq;* Atq; hæc ſanè de genere, vita, interituque Homeri à nobis relata ſint. Cæterùm ætatem Homeri, ſi quis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hiſce facile deprehēdet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòſt atque triginta Leſbus oppidatim habitari cœpit, quū antea nullam prorſus haberet ciuitatem. Poſt Leſbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porrò à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnā Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni ſunt ſexcenti viginti duo ad Xerxis vſq; in Græciā traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Helleſponto cum exercitu ex Aſia in Europā penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & ſexaginta octo poſt Troianum bellum annis extitit Homerus.

Eiuſ-

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

quam rei quæ alioqui apud Ægyptios rara & notabilis esset, mentionem facit. *Cæterùm voluisse illos arbitror in hac frugalitate, aut victu frugi (nisi quis μετρίαν τροφὴν moderatum victum, aut parcum & parabilem, aut etiam tenuem interpretari malit) antiquum etiam morem repræsentare, tanquam fortasse conantes eum revocare. Legimus enim libro V, ex quodam Apollonio, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις δὲ ὁπόταν εὐφροσύνως δειπνῶσι καὶ συμποσίων γένωνται, καθήμενοι μὲν γὰρ ἐσθίουσι, τροφῇ τῇ λιτωτάτῃ καὶ ὑγιεινοτάτῃ χρώμενοι, καὶ οἶνον ὅσον ἱκανὸν αὐτοῖς ἐστὶ πιόντες εὐφραίνονται.* Id est, Quinetiam apud Ægyptios antiquitus conuiuia temperanter celebrantur. Sedentes enim cœnabant, viliſſimo quidem ſed ſaluberrimo cibo contenti: ac vino quantum ad exhilarandum animum ſatis eſſet.

HENR. STEPHANVS LECTIONIS *Herodoti ſtudioſis.*

HACTENVS de Ægyptiacis quoque legibus & inſtitutis quædam velut appendix ad Herodotum, ſicut antea de Perſicis. Dari enim illam amplíorem minimè viſum eſt, ſicut nec hanc. Quam tamen quoniam titulus promittit non hiſtoricorum tantùm ſed aliorum etiam ſcriptorum locos exhibituram, duorum poetarum, vnius inter tragicos celeberrimi, alterius inter comicos non incelebris, verſus adiungam. Illius tragici, cui nomen eſt Sophocli, verſus, (qui omnino aſſentiuntur his Herodoti pag. meæ edit. Græcolat. 64, verbis, *οἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ' οἴκους ἐόντες, ὑφαίνουσι.*) in OEdipo Coloneo, pag. 283, meæ etiam editionis, ſunt hi,

Ὦ παῖ· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις
Φύσιν κατηκασθέντα καὶ βίου τροφάς.
Ἔνεστι γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατ' οἴκους
Θακοῦσιν ἱστουργοῦντες, αἱ δὲ σεμνόμοι
Τὰ τῶν ἔξω βίον βορᾶς προσαιροῦσ' αἰεί.

At verò Anaxandridæ comici versus subnobi, aduersus Ægyptios, animalia, tanquam deos colentes.

Οὐκ αὖ δυναίμην συμμαχεῖν ἡμῖν ἐγώ.
ΟΥ̓Δ᾽ οἱ τρόποι γὰρ ὁμονοοῦσ᾽, οὔδ᾽ οἱ νόμοι
Ἡμῖν, ἀπ᾽ ἀλλήλων δ᾽ διέχουσιν πολύ.
Βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δ᾽ ὗν᾽ ὦ θεῖς θεοῖς.
Τὸν ἔγχελυν μέγιστ᾽ ἡγῇ δαίμονα,
Ἡ μεῖς δ᾽ ἥκιστ᾽ ὄψον μέγιστον ἡδὺ πολύ.
ΟΥ̓κ ἐθίζ᾽ ὕειν, ἐγὼ δὲ γ᾽ ἥδομαι
Μάλιστα τύπτων. κυνὸς σέθεν, τύπτω δ᾽ ἐγώ.
Τοῦτον καπαθοῦσαν λοιπὸν αὖ λάβω.
Τοὺς ἱερέας δ᾽ οὐδὲ μὰ ὁλοκλήρους νόμος
Εἶναι, παρ᾽ ὑμῖν δ᾽, ὡς ἔοικεν, ἀπηρτημένους.
Σὺ μὲν τ᾽ αἴλουρον κακὸν ἔχοντ᾽ ἰδὼν ἴδῃς,
Κλαίῃς· ἐγὼ δ᾽ ἥδιστ᾽ ὀπτοπίνας δέρω.
Δώσεται παρ᾽ ὑμῖν μυγάλη, παρ᾽ ἐμοὶ δέγ᾽ οὔ.

Quos ex tempore ita reddidi,

Patrocinari non queo vobis ego.
Nec moribus enim nos sumus nec legibus
Consentientes: dissidemus plurimum.
Boucm tu adoras, sacrifico deis eum.
Anguilla deus est maximus, te iudice.
Obsoniorum iudicamus maximum.
Haud es suillam, vescor hac ego libens.
Canem veneraris, ipse contra verbero,
Obsonium voratur illi quum meum.
Nostra integri vult lex sacerdotes sient
Omni sui parte, integros haud vestra vult.
Felem se habentem quum tu videris malè,
Ploras: ego libens perimo, pòst pellem aufero.
Araneus mus pollet istic, non & hic.

INDEX

INDEX IN HERODOTVM ET CTESIAM.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrarum paginarum numeris, sed iis qui interiorib. marginis lateri sunt adscripti. quos ideo sequi libuit, quia etiam Graeca editionis margini à Stephano sunt appositi: vt si quis Latina cum Graecis conferre velit, expeditè quae cupit inuenire possit. Quibus verò praefixa sunt duae istae literae, Ct. ad Ctesiam te remittunt.

A

ABAE oppidum Phocensium, vbi delubrum locuples Apollinis 205. 206.220

Abantes Ioniae populus 27

Abaris Hyperboreus 104

Abdera vrbs à Teiis condita, vbi 30.182.218

Abrocomes & Hyperanthes Darij filij 199

Abronychus Athenienſis 104

Abſinthij populus 151

Abulites 8,Ct.

Abydus vrbs 146.173.175. Abydus ponte à Xerxe iungitur 4,Ct.

Accipiter Ægyptiis ſacer 50. accipitrum ſepultura vbi 51

Accipitrum ſeptem paria ſeptem Perſarum omen 85

Aceratus propheta 206

Aces fluuius 91

Achæmenidarum cognatio vnde 24

Achœmenes Darij filius Ægypti preſes 168.180. achæmenes ab Inaro interimitur 72.168. achæm. Xerxis frater Demarato contradicit 201

Achæmenidis Artox. fr. in Ægyptum exped. 5,Ct. Achæmen. obitus Ib. Achæm. vltio Ib.

Achęorum duodecim genera & partes 27. Achæi Iones Peloponneſo eiecerunt 27. Achæorum in Athamantis poſteros actio 196

Achæię Cereris templum 136

Achelous fluuius 41.184

Acheron fluuius vbi 108.142

Achilleius curſus vbi 106.109

Achilleum oppidum 143

Acinacis à Xerxe in mare deiicitur 176

Acræphia oppidum vbi 221

Acriſij progenitores qui 154

Acrothoon vrbs vbi 172

Adicran Libyum rex 121

Adimantus Corinthiorū dux 202.209.214

Adraſt⁹ Phryx ob fratricidiū à Croeſo expiatur 7. Adraſt. cuſtos Atyis Ib. Adraſt. Gordij filius Midae nepos 7.8. Adraſt. ſibiipſi mortē

conſciſcit 8. Adraſt. calamitoſi monumentum 137
Adria à Phoceſ. occupatur 29
Adyrmachidæ Libyum primi vbi 122
ex Adyto edita vox 29
¶Æaces Syloſontis fil. Sami tyrannus 148
Æaci fanum 140
Æacides Samius 118
Ædes hoſpitæ Veneris vbi 57
Ædificiũ è ſolido ſaxo vbi 69
Ædificia ex virgultis 125
Ægaleus mons vbi 214
Ægæ Ioniæ ciuitas 27
Ægeæ Æoliæ ciuitas Ibid.
Ægea vrbs in Pallena 184
Ægeum mare 111
Ægeus Lycum fratrem Athenis eiicit 31. Ægeus Oiolici filius vnde Ægidæ tribus 119
Ægialees ab Ægialo dicti 137
Ægialees Pelaſgi 180
Ægicores Ionis filius 137
Ægila locus 123.124
Ægilea Styreorum inſula 161
Ægina (alias Argiua) Ariſtodemi vxor 153
Ægina Aſopi filia 139
Æginæ nomen 207. æginetarum ſtrenuitas 214. æginetarũ odia in Athen. 139. æginetæ ab Athenienſib. ſuperantur 159. æginetæ Epidauriorum ſubditi 159 æginetę & Cretenſes vt Samios ſubiugarint 81. æginetarum in Samios ſimultas vnde 81. æginetæ Iouis fanum conſtruxerunt 70. æginetæ Dario terram & aquam dant 153
Ægion ciuitas 27
Ægiræ Achaica ciuitas 27
Ægiroeſſa Æoliæ ciuitas Ib.
Ægis Mineruæ vnde 125
Ægli populus 88
Ægroti Babyloniorum quo moto curentur 36. ægrotos Indi epulantur 88
Ægyptꝰ quę regio & Ægyptij 42 ægyptus fluuij donum 40. ægypti diuiſio ſecundum Iones 42.68. ægypti diuiſio ſecundum Herod. 42. ægyptus, Aſiæ & Africæ terminus 42. 87. ęgypt. quorum deorum nomina neſciat 48. ægypt. Africæ finitima 50. 87. ægypto phœnix ſacroſancta 51. ægypt. vitibus caret 52. ægypt. quorum deorum oracula habeat Ib. ægypti linum 56. ægypt. in XII regulos diſtributa 64. ægypt. inexpugnabilis 86. ægyptus ſorte diſtributa 56. ægyptus & Libya Perſis tributaria 87. ęgypt. ab Artoxerxe deficit 4, ćt. ægyptus ad Perſas redit 5, ćt. ægyptij thoraces Perſis in vſu 25. ægyptij duodecim deorũ primi inſtitutores 40. ęgyptij aras, ſimulachra, delubra primùm diis ſtatuerũt Ib.

ægy-

ægyptiorum agrorū cultura ſpontanea 42. ægypt. ſementis Ibid. ægyptij qui ſint ex Iouis Ammonij oraculo 40. ægypti ſe primos exiſtimant 39. ęgypt. inſtituta & mores 45. ægyptij ſacerdotes raſi Ib. ægyp. cū feris veſcuntur Ib. ægypt. circunciſio, & huiꝰ rei cauſa 45. 56. ægypt. veſtitus 45. 52. ægypt. ſcriptura & literarū duplex vſus 45. ęgypt. religio, cultꝰ erga deos maximus 46. ęgypt. victus 52. ægypt. fabis abſtinent 46. ægypt. ſacrificādi ritus Ib. ægypt. maxima dea Ib. ægypt. victimę 46. 47 ęgyp. ablutiones poſt cōtactum ſuem Ib. ægypt. ſubulcum ingredi tēplum nefas 48. ægyptij quo tempore ſues immolēt, & ſuilla carne veſcāturIb. ęgypt. prędipui cōuentus 49. ęgyp. fuſtuaria pugna 50. ægypt. ferę ſacræ Ib. ęgypt. cura circa feras Ib. ægypt. crocodili ſacroſancti 51. ægypt. purgamina 52. ægypt. Aſrorū ſaluberrimi Ib. ægypt. panis cœleſtis appellatꝰ Ib. ægy. aer immutabilis Ib. ægyp. vinū ex ordeo Ib. ęgyp. cātilena Ib. ęgyp. prodigiorū diuinationūq; obſeruātiſſimi Ibid. ægypt. medicina quomodo ſit diſtributa 53. ægypt. lugendi ritus Ib. ægyp. mos in condiēdis cadaueribus Ib. ægypt. vnguēta qualia 54. ægy. naues Ib. ęgypt. reges 55. 56. 61. 63. 64. 67. 73. ęgypt. ferię 60. ęgyptij immortalitatē animarū primi aſſeuerauerūt Ib. ægypt. calamitas 62. ægy. progenies 64. ęgyp. Caſtrę locus vbi 66. ęgypt. myſteria 69. ęgypt. pluuia portētoſa 72 ægy. capita cur dura Ib. ægypt. fuga Ib. ægyptij ignem animal aſſerūt 75. ægyptiorū clades apud Iraſam 121. ægypt. à Perſis defectio 167. In ęgypt. Dar. exerc. parat. Ib. ægypt. ab Aprie rege defectio 121. ægyp. per proditionē à Cambyſe capti 2, ct. ægypt. vincunt 5, ct. ægypt. clades Ib. ægypt. Sarſamam præficit Megabyz. Ib. ęgypt. quidā vocaliſſimus 11. ægyptiacæ Thebæ 33. ægypt. regionis natura & deſcriptio 40. 45

Ænea oppidum vbi 184
Ænesidemꝰ Hipp. ſatelles 189
Ænigma piſcatorum 253
Ænus vrbs & vbi 111. 177
Ænyri, Cœnyri 153
Æoles à Crœſo ſubacti 2. 5. ęolū in Xerxis exercitu armatura 180. ęol. tributarij Dario 87. æol. olim Pelaſgi appellati 180. ęol. mos in ſacrificiis 254. æol. ab Hymea

capiuntur 176. æolicæ ciuitates 27
Æorpata Scythis quid 114
Æris copia apud Massagetas 39. ære qui primi se armarint 66. æreus Iupiter & Neptunus vbi 236
Æropus, Gavanes, & Perdiccas fratres 221
Aeris mutatio in hominibus causa morbi 52
Æs alienũ debere apud Persas turpissimum 26. æs apud ægyptios pretiosissimum 75
Æschines Eretrien. dux 160
Æschrionia trib⁹ Sam. vbi 75
Æschylus poeta 67
Æsopus fabularum scriptor genere Iadmius 62
Æstatis & hyemis simulachra vbi 59
Æstus in India 9, &c.
Æthiopes ex Ægyptiis institutis mãsuetiores facti 44. æth. Nomades Ib. æthiops vt Ægypto imperarit 63. æthiopes quem regẽ creent 74. æthiop. hominum maximi, pulcherrimi, & eorũ mores Ib. æthiopum sepulchra vitrea 75. æthiopes Cambysi dona ferunt 88. æthiopum genitura nigra 89. æthiopes extremi hominum 90. æthiopes contra Cambys. 101. æth. circuncisio 54. æth. in Xerxiano exercitu armatura 178. æthiopum discrimen Ib.
¶ Africæ terminus quis 42. africæ deserta 44
Africus & Auster venti duo omnium pluuiosissimi 43
Agaristæ proci 164. Agaristæ somnium 165
Agasicles Halicarnasseus 27
Agathyrsus Herculis fili⁹ 100
Agathyrsi populus 105. 113. Agathyrsorum mores & amicitiæ Ib.
Ager Caicus 150
Agetus Alcidæ filius, Aristonis amicus 155
Aglauriæ Cecropis filię templum 208
Aglomachi turris 122
Agora locus 177
Agrestium boum vbi ingens multitudo 184
Agrianæ populus 129
Agrianes fluuius 111
Agricolator vbi contemptui habeatur 128
Agyllensium calamitas 30. agyllenses Phocensibus iusta ex oraculo soluunt 30
Ahena citra ignem feruentia 10. ahenum Samium 120
Aiax finitimus ac socius Ath. 137. aiax Telamonius 210. 219
Aimnestus Spart. Mardonij occisor 234. aimn. Platęensis 235
¶ Alabanda vrbs 221
Alalia à Phocensibus ędificatur

tur 30
Alarodij populus 88. alarodiorum in Xerx exerc. armat. 179
Alati serpentes vbi 90
Alazeris Barcæorum rex 122
Albæ columnæ 146
Album littus vbi 172
Alcæus Herculis filius 2
Alcæus poeta 143
Alcides Caunius 6, &c.
Alcinor & Chromius Argiui 15
Alcmæon astutè aurũ à Crœso asportat 164. Alcmæon Megaclis f. Clisthenis gener 165. alcmæonidæ obnoxij crimini piaculari 10. 137. alcmęonidæ genus Athen. 136. alc. an scutũ Persis prodiderint 163. alc. generis claritas 164. alcm. tyrannidis osores Ib.
Alcon Molossus procus filiæ Clisthenis 165
Aleæ Mineruæ templũ 12. 234
Aleæ lũdus & tesserarũ à Lydis primum inuentus fertur 18
Alevadæ Thessaliæ reges 168. alevadarum machinæ 192
Alexander Priami filius 1. rapit Helenam 57
Alexãder Macedo aureus 219. alexãdri tyrannidis origo 221. alexandri progenies Ib. alexander Amyntæ f. dux & rex Macedonum 231
Algæ Achaiæ 192
Aliarchus Arcesilaum strangulat 121. aliarchus dolo interficitur Ib.
Alilat Vrania Arab. dicitur 72
Alitta Venus Arabibus dicta 25
Alizones populus 106
Alogune Bab. Artox. pellex 6, &c.
Alopecę Atticæ 136
Alpeni vicus 193. Alpenę vrbs vbi 198
Alpheus & Maron fortiss. fratres 200
Alpis fluuius vbi 106
Alysonij populus 87
¶ Amasis rex 47. 52. 64. 67. 68. amasis regis monumentũ Ib. amasis rex Saitanus Ib. amasis ex pelui simulachrũ statuit 67. amasis regis mos Ib. amasis Mineruæ vestibulum erexit Ib. amasis amicitia cum Cyrenæis 70. amasis Græcorum amans quid eis donarit Ib. amasis varia donaria Ibid. amasis Cyprum omnium primus cepit Ib. amasis regis mors 73. amasis cadauer verberibus cęditur 74. amasis cadauer crematur Ib. amasis epistolá ad Polycratem 78. amasis picturati thoraces 9. amasis Barcæos dolo capit 126
Amasis Maraphius Aryandis contra Ayrenæos dux 122
Amathusij populus 144. 145

Amaxăpeus fons amarus 106
Amazones populus 114. amazonum cũ Sauromatis cõmixtio Ibid. amazonum sedes vbi Ib. amazonum nuptiæ 115
Ameſtris Xerxis vxor 177. 183. 241. ameſtris crudelitas in Maſiſtæ vxorem 241
Amiantus Lycurgi filius 165
Amici deploratio 73. amicus prudẽs omnium rerũ pretioſiſſi. 130. amicus amicũ quæ roget 155
Amictus lignei 11, ct.
Amilcar Carthaginẽs rex 191. amilcaris genus & mors Ib.
Aminias Pallenęus Atheniẽ. certamen init 213
Aminochis fortuna 195
Amiſtris Onophæ filia, Xerxis vxor 3, ct. amiſtris & liberorum luctus 4; ct. amiſtris Megabyzũ Artoxerxi cõciliat 5, ct. amiſtris libido 6, ct. amiſtris Apollonidẽ excruciat Ib. amiſtris Zopyri cædẽ vltiſcitur Ib. amiſtris mors Ib.
Amiſtris Ochi filia Ib. amiſtris Terituchmis vxor 7, ct.
Amompharetus Pitaneti 232. amomphareti victoria 235
Ammon Ægyptiis quid 47. ammonis oraculũ de Ægypt. 42. ammonis oraculi origo 49
Ammonij populus vbi 47. 124
Amorges Perſarum dux 146
Ampa vrbs vbi 149
Ampelon promontorium 183
Amphiarao aureus clypeus à Crœſo donatus 9. amphiarai expeditio in Thebas ab Homero cõſcripta 245. amphiarai templum apud Delphos 17. & oraculũ 220
Amphicæa oppidum 206
Amphicrates Sami rex 81
Amphictyonidis Cereris tẽplum 196. amphictyonis fanum, & ſedilia Ib. amphictyones templũ Apollinis Delphicũ ſtruendum locant 70. 136
Amphiloch⁹ Amphiarai f. 87
Amphilytus Acarnan ariolus 11. amphilyti vaticiniũ Ib.
Amphimneſtus Epidamnius 164
Amphion 141
Amphiſſa vrbs vbi 206
Amyntas Macedo, Perſas vt exceperit 129. Hippiæ vrbem donat 142
Amyntas Amyntæ nepos, Aſiaticus 221
Amyrtę⁹ 63. amyrtęi Ægypti rex à Cambyſe captus 2, ct.
Amytis filia Aſtyagis 1, ct. amytis & Spitama Aſtyagẽ occultant Ib. amytis à Cyro in vxorem ducta Ib. amytis Perſacã excarnificat Ib. amytis Cambyſem monet 2, ct. amytis veneno ſe necat Ib. amytis Cãbyſem

byſę in ſomnis vexat 3,ct.
Amytis Xerxis filia Ib. amytis Megabyzi vxor 4,ct. amytis adulterij accuſatur à marito Ib. amytis Inarum ad ſupplicium poſcit 1,ct. amytis libido 6,ct. amytis morbus & mors Ib.
¶Anacharſis ſapiens 105. & eius cædes 109
Anacreon Teius 91
Anactorium templum 234
Anaua vrbs Phrygiæ 173
Anaxagoras rex Cypri 8,ct.
Anaxandrides Lacedæmoniorum rex 12. anaxandrides & eius vxores 133
Anaxilaus Rhegiorum Tyrannus 149.191
Anchimolius Aſteris f. & eius cædes 136
Ancora Sophanis 135
Anderica Ciliciæ ſtathmus 163
Andia Artoxerxis pellex 6,ct.
Androcratis fanum vbi 227
Andromeda Cephei filia 177
Androphagi populus vbi 101. androphagorum mores 113
Andrus inſula 131. andrũ Græci obſident 217
Angarion Perſis quid 215
Angites fluuius vbi 182
Angrus fluuius 106
Anguilla Ægy. ſacroſancta 51
Animarũ immortalitas atq; tranſmigratio, primis Ægyptiis cognita 60. animarũ immortalitatem Zamoxis Thracas edocet 112
Animal Indicum 9,ct. animalia Indica grãdiora cæteris 89. animalcula Indiæ tinctoria 11,ct. animalia quæ eſui ſunt plura, noxia pauciora 89
Anni humanæ vitæ ſeptuaginta 6. annus ab Ægyptiis primùm inuẽtus, inque duodecim menſes ab eiſdem diſtinctus 40
Anopæa mons & vicus 198
Antacæi cete ingentia Boryſthenis 106
Antandros vrbs vbi 175
Antandrus locus 130
Anthela vrbs 193
Anthele vicus vbi 196
Anthylla oppidum 55
Antichares Eleonius 133
Anticyra vrbs 196
Antidorus Lẽnius ad Græcos transfugit 263
Antropophagũ animal 9,ct.
Anyſis vrbs 63
Anyſis cæcus Ægypti rex Ib. anyſis imperium Ægypti recuperat Ibid.
¶Apaturia Iones Athenis oriundi celebrant 27
Aper immenſus Myſorum opera deuaſtans 7. aper in africa nullus 125
Aphetæ loci nomen 195
Aphidnæ produntur Tyndaridis 235
Amphlyſtij Iouis templũ 195
Aphrodiſias inſula vbi 122
Aphytis Pallenæ vrbs 184

Apia vrbs vbi 42
Apidanus fluuius Theſſaliæ 184
Apis aula vbi 66
Apis Græcorum lingua quid Ib. apis apparuit: feriatur Ægyptij 75. ſigna eius Ib. Cambyſes ferit Ib.
Apollinis Iſmenij tẽplum 9. 17. 135. 220. apollinis imbre Crœſus è pyra liberatur 16. apollinis Triopij ſacrũ atq; certamen 27. apollinis oraculũ apud Ægypt. 52. apollo Ægyptiis Orus dictus 64. 67. apollinis tẽpla vbi 66. apollinis & Dianiæ parentes 67. apollo ad Metapontinos ſolos Italorum venit 101. apollinis ara ab Ariſteo extructa Ib. apollo Scytharũ deus 107. apollo OEtoſyr⁹ apud Scythas Ib. apollinis oraculũ Batto redditum 120. apollinis fons vbi 121. apollinis ſimulachrum 163. apollinis delubrum apud Abas 206. apollinis oraculum apud Delphos Ib. apollinis arma ſponte apparẽtia Ib. apollinis Ptoi fanum 220. apollinis ædes à Mard. diripienda 4,&c.
Apollonia vrbs vbi 111. 238
Apolloniates ager 238
Apolloniatis oraculum redditur Ib.
Apollonides Cous medicus Artox. 4,&c. apollonidis cẽ Amyti coitus 6,&c. apollonides cruciatur & viu⁹ defoditur Ib.
Apologus Cyri ad Iones 26
Apparitæ populus 87
Apries rex Ægypti 67. 121. apries ſtrãgulatur 68. apriis bellum cũ Sidoniis & Tyriis 67
¶ Aqua diuerſarum qualitatum vbi 124. aqua Stygis vbi 157. aqua adeo debilis vt ne lignum quidem ferat 75. aqua quæ potata coagulatur 10,&c. aqua demẽtans Ib. aquam quod lignum cogat 11,&c. aqua attolens ponderoſa 12,&c.
¶ Ara duodecim deorum vbi 40. araæ à quibus primũm, diis conſecratę Ib. ara Dianæ 111. ara Iouis forenſis 133. ara Herculis 193. ara vẽtorum in Thyia Ib. ara Ionis diabateris à Dario ſtructa 3,&c.
Arabia vbi 41. 89. 104. arabiæ mons 40. & humus 41. arabia tributorum immunis 87. arabia quæ producat 89. arabici ſinus deſcriptio 41. 104.
Arabum dei 72. arabum fides cõſtantiſſima 72. arabum in Xerxiano exercitu armatura 178. 179
Ararus Scythiæ fluuius 105
Araxes fluuius 37. & eius curſus

ſus quò tendat 104. araxis accolæ quo victu & veſtitu vtantur 37
Arbarius à Secundiano deficit 6, ct.
Arbor Siptachora 11, ct. arbor lacrymãs Ib. arbor electrifera Ib. arbores Indicæ 12, ct. arborea lana optima vbi 89
Arcades 27. 69. 134. arcadia & eius incolæ quales 11
Arceſilaus Batti filius, Cyrenę rex 121. arceſilaus inimicos perſequitur Ib. arceſilaus ſtrangulatur Ib.
Arceſilaus arceſilai nepos regno paterno eiicitur Ib. arceſilaus Samum fugit Ib. oraculum conſulit 122. recuperat ſua, & oraculo nõ ſatisfaciens, occiditur Ib.
Archander Phthij Achæi filius 55. archandri vrbs Ibid.
Archiæ, & Lycopæ in expugnando Samo feruor 80
Archias Samius vnde dictus 57
Archidamus Zeuxidami f. 156
Archidice nobilis in Græcia meretrix, & eius amaſius à Sappho cõuitiis notatus 62
Archilochi Parij de Gyge lãbi 5
Arcis Athen. expugnatio 138
Ardys rex, filius Gygis 3. ardys Prienenſes expugnauit Ib.
Areius pagus 208
Arena aurea 89
Argadeus Ionis filius 137
Arganthonius Tarteſſiorum rex 30. Arganthonius moritur Ib.
Argentei & aurei nummi primùm à Lydis percuſſi 18
Argẽtifodina Bactrica 10, ct. argentũ in vſu Scythæ non habent 108. argentifodinæ Indicæ 10, ct. argentum & ferrum apud Maſſagetas non eſt in vſu 39
Argilus Græca vrbs vbi 183
Argiopius locus quidam 233
Argippœi populus & eorum victus 102
Argis & Opis virgines ſacra ex Hyperboreis aſportantes 103
Argiui 134. argiuorum cum Spartiatis de agro Thyrea cõtentio 15. argiuorum fines ditioque Ibid. argiuorum raſura in præſenti clade Ib. argiuorum mulieribus vetitum aurum ferre in præſenti clade Ibid. argiuis redditũ oraculũ 188. argiui Xerxi ſubdi maluerunt quàm Lacedæmoniis eſſe inferiores Ibid. argiuorum cũ Perſis affinitas Ibid. argiui mercede militant in Peloponneſo 11. argiui ad Mardoniũ mittunt nuntium 225. argiuorum ad Artaxerxem legatio 189. argiui muſica cæteros Græcos antecellũt 93.

argiuorum mulieres Melampus sanat 229
Argiua Autesionis filia, Aristonis vxor 113
Argos ab Homero maximè celebratum 17. argos ciuitatum Græciæ nobilissima 1. argos à seruis tenetur. argi lucus à Cleomene incenditur 157
Argûs ædificator 123
Argonautarum posteri à Pelasgis Lemno eiecti 18. argonautæ Herculem amittunt 195
Argon Heraclidarũ primus Sardium rex 2
Ariabignes Darij filius 181. 213
Ariantes rex 110
Ariaramnis aduersus Scythas expeditio 3, &c.
Aridius Nerbalus Arbali filius 180
Aridolis Alabandensium tyrannus 195
Arienę & Astyagis cõnubiũ 13
Arietes cur non mactentur à Thebanis 47. arietes Thebanis sacrosancti 47
Arij populus 88. 177. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Arimaspi viri vnoculi vbi 90. 101. 102. & vnde dicti Ibid. arimaspij versus 101
Ariomardus Caspiorum dux 178 ariomardus Moschorũ & Tibarenorũ dux 179
Arion Methymnęus dithyramborum primus author 23
arion Methymnæus delphino insidens ad Tænarũ euectus est Ib. arionis ingens donariũ in Tænaro 5
Arpithes Scyth. rex 109
Arisba Lesbi ciuitas 28
Aristagoras Cyzicenus 118. aristagoras Cumæus 132. Aristagoras Myleti tyrannus 131. aristagoras Ionicæ rebellionis author 132. aristagorę oratio ad Cleomenẽ 134. aristagorę mors 146
Aristeas Corinthius 186
Aristeus Proconnesius versificator 101. aristei Proconnesij statua Ibid.
Aristides Lysimachi f. Athen. 212. aristidis nobile facinus 214. 228. aristidis consilio sagittarij ex Creta accersiũtur 4, &c. aristidis astu Xerxes à Salamine fugit 4, &c.
Aristocyprus Soliorũ rex 145
Aristodemus Spartarum rex 153. aristodemus militiam deserens, infamis 200. ad Platæas infamię notã strenuitate delet 235
Aristodicus Heraclidis f. Cumæus oraculũ consulit 29
Ariston rex 12. 155. ariston Byzantius 132
Aristophilides Tarent. rex 94
Arizanti gens Medicę nationis 19
Arma Martia sponte apparẽtia

tia 206
Armenij pecuarij 35.134. armeniorũ in Xerxiano exercitu armatura 178
Arpoxais Targitai filius 99
Arſacas Ochi regis filius 6,ct. arſacas patri ſuccedit 7,ct.
Arſamenes Vtiorum dux 178
Arſames Æthiopum dux Ib.
Arſites Artoxerxis ſpurius 6, ct. arſites à fratre Ocho deficit 6,ct. arſitæ cædes 7,ct.
Artabanus Hyſtaſ. filius Xerxis patruus 169. artabani oratio de bello aduerſus Græcos ſuſcepto Ibid. artábani ſomniũ 175. artabanꝰ Suſa dimittitur 176
Artabazꝰ Pharnacis f. Parthorum dux 178. artabazi fuga cum Perſis 234.237
Artaba menſura Perſica 35
Artaca 151
Artachæes Achęmenides genere,& eius proceritas 183
Artaria vrbs 101
Artæꝰ Artachęi filiꝰ 172. artęi Cephanes antea dicti 177
Artapanus Artaſyræ filius apud Xerxẽ ſpectatus 3, ct. artapani cũ Leonide ad Thermopylas præliũ 4,ct. artapanus Xerxem occidit 4,ct. artapanus Artoxerxi inſidians ab ipſo occiditur Ib. artapani filiorum interitus Ib. artapani præfecti ab Artox. defectio Ib.
Artaphernes Darij frater 130. 131. artaphernes Sardium præfectꝰ 138. artaphernes Ionib. vectigalia imponit 152. artaphernes vnus ex ſeptẽ magis occiſoribus 3,ct.
Artarius ſatrapa 5, ct. artarius Megabyzum monet Ib.
Artaſyras Hyrcaniꝰ Cambyſis conſiliarius 2,ct. artaſyras Mago regnum tradere conatur 3,ct. artaſyras à ſeptẽ cõiuratorib. aſſumitur ad occidendũ Magum Ib. artaſyrę mors Ib. artaſyras in Artyphiũ mittitur 6,ct.
Artaxerxes quid Græcis ſignificęt 60. artax. Xerxis filius 182.188
Artayctes Macronũ dux 179 artayctes nefarius in Seſto Xerxis prætor 242. artayctes captus ſuſpenditur Ib.
Artaynta Xerxis amaſia,& eius clades 241
Artayntes Artachæi fil. 220 conuitiis petitur à Maſiſte, inſurgit,reprimitur 240
Arteatæ Perſarum genus 24
Artembares Medus 21.22. artẽbaris oratio ad Perſas 242
Artemidis. i. Dianæ tẽplũ 193
Artemiſia Lygdamis fil. mortuo marito Xerxis exercitũ ſequuta 180. artemiſia pugnã nauali ẽ diſſuadet 210. 215. artemiſiæ glorioſa pugna 213. artemiſiæ capiẽdæ præmium 214. artemiſiæ Xerxes liberos ſuos abdu-

cendos dat 216
Artemisium vbi 103.193
Artibarxanes eunuchus 8,ct.
Artimpasa Venus cœlestis apud Scythas 107
Artiscus fluuius vbi 112
Artochmes Armeniorũ dux 178
Artontes Mardonij filius patris humatoribus præmia reddit 237
Artostes Ochi filius 6,ct.
Artoxares à Secundiano deficit 6,ct. artoxares Ocho insidians occiditur 7, ct. Artoxares Paphlagon eunuchus 5, ct. Artoxares relegatur Ibid.
Artoxerxes Xerxis filius 3,ct. artox. Artapanum se occidere machinantem interficit 4, ct.artox. rex Ibid. artoxerxis luctus ex graui casu Ib.artoxer.Bactra,quę desciuerãt à se, capit Ib artoxerxis in Ægyptum exercitus , ct artox.ægrè Græcis ignoscit Ib artoxerxis aduersus Megabyzũ exercitus Ib artoxerxis cũ Megabyzo pactum Ib. artoxerxes Megabyzum occidi iubet Ib artoxe. mors 6, ct. artoxerxis spurij Ib. artoxerxis mater Paryzatis Ibi ¶Artox Ochi filius Ib. artoxerx. vxor Statira 7, ct artox in fratris Cyri cædem uer sęuitia 7,ct.artox. cum Græcis fœdus 8,ct. artox. Cyri hostes remunerat Ib.artox.& euagoræ dissensio Ibid.
Artozostra Darij filia, Mardonij vxor 152
Artybij equus, cædes 145
Artyphius Artabani f. Gandariorum dux 178.artyphij Megabyzi filij fortitudo 5, ct artyphius superatur 6, ct.artyphij mors 7, ct.
Artystona Cyri filia 87. Darij vxor ex omnibus charissima 178
Arxares Ægypti satrapa 6,ct.
Aryandes Ægypti prętor 122. aryandes a Dario morte affectus ibid. aryandicum argentum Ibid.
¶ Asbystæ populus vbi 122
Ascalon vrbs Palæstinæ 20
Aschi liquoris genus 102
Asia à Phraorte subacta 19. asiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares sibi cõciliauit Ib asiæ imperium à Scythis occupatur 20. asię termini quot & vbi 104. Asia vnde sortita nomen 105. asiæ & Europæ descriptio 104.
Asias familia Sardibus 105
Asina Dryopum vrbs 211
Asini Pygmæorum 10,ct.asini apud Scythas non visuntur 116. asinorum vox Scythiæ insueta Ib. asini vbi cornibus præditi 125. asini non

non potantes vbi Ib. asinorum vocem & formam equi Scythici non ferunt 116. asinarius Demarati pater dicitur 156
Asmach populus vbi 44
Asonides Ægin. nauarch⁹ 133
Asopus, & duæ eius filiæ 139. asopus fluuius 162.166.225
Asopodorus Theban. equitū dux 234
Aspadates Cambysis eunuchus 2,&c.
Aspamitris Xerxis occisoris tormenta 4,&c.
Asphaltus bitumen 32.163
Asphathines Persa 83
Assa vrbs vbi 183
Assesia Mineruæ templum 4
Assyria quæ & vbi 42.104. assyriæ siccitas 35. assyriæ leges quomodo irrigetur, frumentumq; proueniat Ib. assyriorum imperium 18. assyriorum bellū cum Phraorte 19. assyrij à Medis subiguntur 20. assyr. Ven⁹ Mylita vocata 25. assyr. bellum cum Cyro 32. assyr. armatura in Xerxiano exercitu 17. assyrij Græcis Syrij dicti Ibid.
Astyages Cyaxaris f. Med. rex 8.13. astyages à Cyro capitur 13. astyagis cū Crœso affinitas Ib. astyagis cū Ariena nuptię Ib. astyages Crœsi au⁹ maternus 14 astyages patre defūcto Scytharum regnū suscipit 20. astyagis somnia Ib. astyages Cyrū agnoscit 22. astyag. Harpagi filium mactat Ib. astyages Harpagum proditorem arguit Ib. in bello contra Persas capitur 24. astyages alio nomine Astyiges dictus 1,&c. astyag. Cyro non consanguineus Ib astyages fugiēs à Cyro capitur Ib. astyages à Cyro honoratur Ib. astyages a Cyro & Amyti accersitus Ib. astyages à Petisaca desertus fame perit Ib. astyagis sepulchrum Ib.
Asychis Ægyptiorum rex 62. asychidis regis pyramis laterития 63
Asylum Herculis 57
¶Atarbechis vrbs vbi 46.175
Atarnes fluuius 105. atarnes Darij regis frater 199
Atarneus ager Mysiæ piacularis 29.216
Athamas Æoli filius 195
Athenades Trachinius 198
Athenagoras Samius ad Leutychidem mittitur 238
Athenæ à Pisistrato occupantur 10. athenæ Græciæ & Ioniæ insignior vrbs 27. athenarum à Pisa distantia 40. athenæ tyrannis liberatæ 136. athenarū arx 187 athenæ captæ 208. athenarum arx incensa Ib. athenarum incendium 225. a-

thenæ ab Homero celebratæ 151. athenas vacuas Xerxes capit 4, ct. athenas & earum arcē Xerxes incendit Ib. athenienſes ſanctimonia iurisiurandi adacti ſeruare Solonis leges 5. athenienſes Græcorū potentiſſimi 9. athenienſium cum finitimis Eleuſine pugna 5. athenienſes nunquam ſolum mutarunt 9. 190. athen. Ipones genere 9. athenienſes Ionicum nomen fugiunt 27. athenienſium in Ionia colonorum vxores Caricæ cum eis cibum capere renuūt, & nomine compellare, & quare 27. athenienſium ex ſeditione, Piſiſtrati tyrānis 10. atheniēſes partim taxillis, partim ſomno occupati, à Piſiſtrato inuaduntur 11. athenienſium tribus & nomina vnde 137. atheniēſes Lacedæmoniorū opē contra barbaros implorāt 161. athen. cū Mitylenæis pugna 143. athen ex Laureo redit⁹ metallici 187. athen. Mileti expugnationē ęgrè ferunt 149. athen. Perſarū ſocietatem ambiunt 138. athen. democratiæ author 165. athen. vt tyrannis liberati 135. athen. ad Mardonium reſponſum 222. ath. Græciæ vindices 186. athenienſiū præſtantia 138. 139. athen. mutua cædes 140. athen. quidā fibulis à mulieribus confectus Ib. ath. cum Æginetis bellum 159. athen. xiidij 162. athen. panegyries 162. ath. apud Marathonē victoria 163. athen. vxores à Pelaſgis raptæ 166. ath. laus 169. ath. ſolum cur à Perſis vaſtatū 185. athen. Græciæ liberatores 186. athen. oraculum Ib. athen. nunquam ſolum verterunt 190. athen. vnde dicti 207. athen. virtus in propugnanda arce 208. athen. præclara facta 227. ath. iniurias Xerxes vlciſcitur 3, ct. athen. ad Salaminem profugium 4, ct. athen. Inaro claſſem mittunt aduerſus Perſas 5, ct.

Atticorum lingua 10. atticarum mulierum vna cum liberis cædes 166. atticus medimnus quid ſit 35. 154. atticorum in ſacrificando conſuetudo 140. attica vt Lemno cohæreat 166

Athos mons & eius Iſthmus ac vrbes 172. athos mons effoditur Ib.

Athous eunuchus 6, ct.

Athres fluuius vbi 105

Atlanticum mare vbi 37

Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 124

Atlas fluuius 105

Atlas mons, & cur columna cæli 124
Atossa Cyri filia 83. atossa Darij vxor 87. 167. atossæ in mamilla vlcus 94
Atramyttium vrbs vbi 175
Atrayntes dux Pactienſium 178
Atridę exercitus aduerſus Iliũ 172
Attaginus Phrynonis filius Thebanus Mardoniũ cum ſuis excipit opiparè 225. attaginus Perſarũ primarius apud Thebas fautor, ad ſupplicium à Græcis poſcitur 237
Attrahendi vi præditum lignum 10, ct.
Atys Lydi pater 178. atys Crœſi filius 6. atyis oratio ad Crœſum patrem ſuum, venandi ſibi copiã denegantem 7. atys Adraſto cuſtodiendus datur Ib. atys cuſpide ictus paternũ ſomniũ implet 8. atys Crœſi filij mors Ib. atys Manis filius, Lydorum rex, colonias in Hetruriã per filiũ Tyrrhenũ mittit, fame coactus 18
¶Auchatæ Scythæ 99
Aues quadrupedes 10, ct. auis δικέφαλος 10, ct. aues vt venentur Indi 11, ct.
Auguriũ expulſionis magorum 85
Auras fluuius vbi 105
Aurum & argentũ à quo primum percuſſum 18. aurum Indicũ 88. aurum Indicum 10, ct. auri immenſa vis à Gyge Delphis dicata 5. auri magna vis in ſeptẽtrionalibus Europæ plagis 90. aureacea arena vbi 89. & quomodo diripiatur Ib. aurea platanus atq; vitis 175. de aureis metallis certamen 235. aureus trip⁹ apud Delphos 236, aureum aratrũ, iugũ, ſecuris, & phiala, cœlo delapſa in Scythiã: & circa illa oſtentum 99
Auſter & africus venti omniũ pluuioſiſſimi 43. auſter aduerſus ſe bellantes Pſyllos flatu in arena obruit 123
Autonous & Phylacus Delphorum heroes, & aduerſus Perſas vindices, eorũq; delubra 207
Auxeſiæ & Damiæ ſimulachra 139
¶Axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide dirimit 184
¶Azabaritas eunuchus 6, ct.
Azanes Artæi filius Sogdorũ dux 178
Aziris portus vbi 122
Aziriſtus locus vbi 121
Azotus, vrbs Syriæ à Pſam. expugnata 67

B

BABYLON Aſſyriæ vrbs celeberrimi nominis 2. babylonis ſitus & magnitudo 32. babylonis cẽtum

æreæ portæ Ib. babylonis conſtructio Ib. babylonis duæ plagæ Ib. babylon à Cyro capitur 35. babylonis principatus, Perſis Satrapia dicitur Ib. babylonis obſeſſio à Dario 97. babylon ſecundò capitur 98. babylonis à Xerxe defectio 3, ct. babylon à Megabyzo capta Ib. babylonica regio foſſis diſtincta 35. babylonicæ regionis potẽtia quãta, Ib. babylonicæ palmę vſus & diuerſitas Ib. babylonica nauigia orbicula ta Ibid. babylonicæ regionis prouent⁹ 35. babyloniæ fertilitas Ib. babylonicarũ virginum auctio 36. babyloniorum tyrannus Labinetus 14. babyloniorũ fœdus cum Crœſo Ib. babyloniorum leges & inſtituta 96. babijloniorum quorundam victus ib. babyloniorum cultus Ibid. babyloniorum comata capita Ib. babyloniis ſceptrum geſtare ſine inſigni, nefas Ib. babyloniorum medica cura erga ægrotos ſuos Ib. babylonij vt ſe aduerſus ſe cundam obſidionem munierint 96. babylonij vt fœminas in obſidione tractarint 96. 97. babylonio.um in melle ſepulchra 36. babyloniorũ ablutio poſt coitum 36. babyloniorum fœda lex de mulierib. Ib. babyloniorum talentum 87

Bacchus Ægypt. Oſiris dictus 46. bacchi feſtum apud Ægyptios, & de phallis 48. bacchi delubrum 111. bacchica Dionyſi ſacra 110. bacchici ſacrificij inuẽtor quis 48. bacchica & Orphica 52. bacchanalia Græcorum Scythæ improbant Ib. bacchantium vox 210

Bacchiadæ qui apud Corinthios 14

Bacidis oraculũ 204. 211. 214

Bactra deficiunt ab Artoxerxe 4, ct. bactra capiuntur Ib. bactriorum dux Hyſtaſpes 178. bactriorum in Xerxis exercitu armatura Ib. bactrij Cyro oppugnãti ſe dedunt 1, ct. bactriis præficitur Tanyoxarxes 2, ct. bactriana natio 28. 88. bactrica argentifodina 10, ct.

Badres genere Paſargades 122. badres Hyſtanis filius Milyarum dux 179

Bagæus Artontis filius 93

Bagapates Cyrũ ſepelit 2, ct. bagapates Mago regnum tradere conatur 3, ct. bagapates à ſeptem principib⁹ aſſumptus, claues eis regię dat Ib. bagapates ſepulchro Darij aſſidet Ib. bagapates moritur Ib. bagapatis cruciatus

ciatus 8,&c.
Bagasaces Thracum dux 178
Bagorasus 6,&c. bagorasi cædes Ib.
Βαλλάδης aqua 12,&c.
Barba sacrificę Mineruę ominosa 216. barba Pygmæorum 10,&c.
Barbarorum vociferatio 233. barbarorum apud Marathonem ingēs strages 163. barbarorum fuga cum Artabazo 234. barbarorum cædes 235
Barca oppidum 87,121,122. barcæ obsidio 126. barcæ vicus Bactriacus 127
Barcæorum expugnatio 126. 127. barcęorum deditio 73. barcæorum fœdus cum Persis 126
Barena vrbs Crœso donatur 1,&c.
Barisses vnus ex septem magi occisor 3,&c.
Baris nauigij genus 55
Battus Polymnesti filius 120. batti filia 68. batti & Batti claudi regnum 121. batto vnde nomen inditum 120
Beatus qui diem suum rectè obierit 6
Beccus quid sit 40
Belides portæ Babylonis 97
Belitanæ sepulchrum Xerxes visit 3,&c.
Bellorum Græcorum initia 1. belli inter Cambysem & Amasin occasio 71. bellum cum Argiuis seruorum 178. bellum Peloponnensiū 235
Benemeriti Crasangæ Persis dicti 213. benemeriti qui vocarentur 12. benemeriti apud Persas honorātur 97
Beneuolentia Ind. in reges 10,&c.
Bernicus mons vbi 221
¶Biantis Prienęi responsio ad Crœsum 5. biantis Prienæi consilium ab Ionibus spretum 31
Bibli quid Ionibus 135
Bisalteorum regis facin' eximium,& pœna in filios 218
Bisaltia regio vbi 183
Bisanthes oppidum vbi 186
Bistones Thraciæ populus Ib. bistonis lacus Dicææ contiguus 182
Bithyni populus quis 178. bithyni à Crœso subacti 5
Biton & Cleobis secūdo loco beati 6. bitonis & Cleobis Argiuum genus Ib. biton & Cleobis in certaminibus victores Ib. bitonis & Cleobis felicissimus exitus Ibid. bitonis & Cleobis effigies apud Delphos Ib.
Bœbeis lacus vbi 184
Bœotia terra 48
Bogis amplissimæ laudes 182
Boges Eionis vrbis præfectus Ib.
Bolbitinum ostium Nili effossum 42
Bolissus locus 249

Boreæ vxor Orithyia Erechthei filia 195. boreę delubrũ ab Athen. extructũ Ib.
Boryes vbi gignantur 125
Borysthenes fluuius vbi 101. 106. 113. borysthenes huberrimus 106. borysthenitarum imperium 101. borysthenitæ populus vbi 101.106
Bosporus Cimmerius 100. 113. bosporum & Istrum Darius ponte iungit 3,&c.
Bottiæis terra vbi 184
Boues mares Ægyptij immolant 46. boues immolandos vt explorent Ægyptij Ibid. boum sepultura apud Ægyptios Ibid. boum veneratio apud Ægyptios Ib. bos lignea sepulchri loco vbi 61. bobus vbi cornua non succrescãt 107. boues prępositę pascẽtes 124 boum agrestiũ ingens vis vbi 184. boues Pygmæorum 10,&c.
¶Branchidæ populus 8. branchidarum oraculum de Pactya 29
rauron insula 118.166
Brongus fluuius 106
Brundusium vrbs 113
Brygi populus 152
Bubares Megabyzi filius 172. bubares Persa Amyntę gener 221
Bubastis Æg. Diana 61. bubastis oppidum 49.63. bubastis hoc est Dianæ templum 63
Bucolicum ostium Nili effossum 42
Bodij gens Medica 19
Budini populus vbi 102.113. budinorum mores Ib.
Bulis Spartiata Nicolai filius 185
Bara Ioniæ ciuitas vbi 27
Busæ Medicæ nationis populus 19
Busiris oppidum 49
Butis vrbs 66
Byblesia vbi 32
Bysantium 111.151

C

CAbales Libyes vbi 122
Cabalij populus 87
Cabelees Mæones quẽ cultũ in Xerxiano exercitu tulerint 179. cabelees Mæones aliàs Lasinij dicti Ib.
Cabirorum orgiis Thraces initiantur 48. Cabirorum templũ aliis præter sacerdotem inaccessum, Cambyses adit & profanat 77
Cadauera Persarum quomodo humentur 26. cadaueris paterni oppignorandi lex 62. cadauera vbi nõ crementur 72. cadauera mortua vt sepeliãt Nasamones & Nomades 125. cadaueris regij sepultura qualis apud Scythas 108
Cadmæa victoria Phocẽsibus obtigit 30. cadmææ literæ

135. cadmæorum ab Argiuis eiectio 136
Cadmus Tyrius 48. 135. cadmus Scythis f. Cous 191. cadmi iustitia Ib.
Cadytis vrbs Syriæ 57.71
Caicus ager vbi 150. & fluuius 175
Caira vel Carica Halyattis vxor, Crœsi mater 17
Caira vestis 140
Calamus Indicus 9, &c.
Calandæ Indiæ populus 88
Calasiris vestis genus apud Ægyptios 52
Calasiries Ægyptij 68. calasirium Ægyptiorum plagę quæ Ib.
Callatebus vrbs vbi 173
Callatiæ Indi parentibus vescuntur 87
Callias Eleus Iamideorum vaticinus 133
Callias Phœnippus Hipponici pater 164. calliæ filiæ tres 164. callias Hipponici f. 188
Calliadates in pugna ad Ther. Xerxi consilium 4, &c.
Callimachus Aphidnæus 162 callimachi cædes 163
Callipidæ Græcoscyhæ 101
Callipolitani populus 188
Callista insula 119
Calui à natali vbi 102. calui tiei causa 72
Calyndici montes vbi 31
Calystrij Indi 11, &c.
Cama mons vbi 99
Camarina vrbs 189. camarinæi Ib.
Cambysis nuptiæ cum Mădane 20. cambyses Cyro patre defūcto, regnum suscipit 39. 2, &c. cambysis expeditio aduersus Ægyp. Ib. cambyses aduersus Amasin bellum mouit 171. cambysis ortus 71. cambysis expeditiones 74. cambysis dona ad regē Macrobiorum Ib. cambyses Apin vitulum Æg. Deum ferit 76. cambysis somniū 76. 82. cambysis parricidia 76. cambyses sororem interimit Ib. cambysis morbus Ib. cambyses vmolentus 77. cambysis crudelissima facinora Ib. cambysis fatum, imprecatio 82. mors 83. cābysi quæ prodigia acciderint 2, &c. cābysis angores Ib. camby. mors: camb. sepelitur Ib. cābyses Amyrteū & Ægyptios capit 2, &c. cambyses Tanyoxarcem fratrem interficit Ib. cābyses magum dolosè in Tanyoxarcis locū sufficit Ib.
Cameli formidini sunt equis 15. cameli Indici forma 83
Camicum Acragantini incolūt 192. camici oppidi obsessio Ib.
Caminus poemation Homeri 312
Camirus oppidum 27

Campſa oppidum 184
Campus Niſæus Medicæ regionis 174
Canales coriacei miræ longitudinis 72
Canaſtræum promontorium 184
Candaules Græcis Myrſilus dictus Sardiũ tyrannus 2. candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus Ib. candaules Sardium nouiſſimꝰ rex Ib. candaulis amor in vxorem ſuam Ib. candaulis vxor Gygi nuda viſa Ib. cãdaulis interitus 3
Canes Indici 9, ct. caninum caput habentes 11, ct.
Cana ſupercilia 12, ct. cani iuuenes Ib.
Canobicum Nili oſtium vbi 42. 57. 70
Capilli Pygmæorum 10, ct.
Cappadocibus à Crœſo bellũ infertur 13. cappadoces Græcis Syri nominãtur Ib. cappadoces populus 13. 134
Caprarum immolatio vbi 46
capripedes homines vbi 102
Caput ſine ſutura 237. capita Ægyptiorũ cur firma 72. capita Perſarũ cur fragilia Ib. capite carẽs partus 2, ct.
Carcinitis oppidum 106. 113 ad Cardamylam Laconicam ſita Aſina 211
Cardia vrbs 151. 177. 242
Cares populꝰ 31. Cares in poteſtatẽ à Crœſo redacti 5. cares inſularum olim habitatores 31. carum inuenta tria memorantur Ib. cares indigenę & aborigines Ib. cares Ægyptij 50. 66. 87. carum cum Perſis prælium 146. cares Pedeſenſes 149. carum in Xerxianoexercitu armatura 180
Caria pars Ioniæ 26. caria à Perſis capitur 150
Caricarum mulierum lex aduerſus maritos 27
Carius Iupiter 137. carij Iouis templum apud Mylaſſos 31
Carnia vrbs vbi 179
Carmanorũ præfectus Tanyoxarces 2, ct.
Carmen Orthium 4
Carnia feſta 194. 211
Carpathium mare 79
Carpion arbor Indica 12, ct.
Carpus fluuius 106
Carthagin. bellum cum Phocenſ. 30
Caryſtus vbi 103. caryſtus obſeſſa & capta 160
Caſambus Ariſtocratis filius 156
Caſeus ſuauiſſimus 12, ct.
Caſiæ collectio 90
Caſius mõs 71. 72. caſius mõs Ægyptum & Syriam diſterminat 67
Caſmena vrbs 189
Caſpatyrus oppidum 89. 105
Caſpium mare 37. 104. caſpij maris longitudo & latitudo 37

Caſpij populus 88.caſpiorum in Xerxis exercitu armatura 178.179.
Caſſandane Cambyſis mater 71
Caſſiterides inſulæ vbi 90
Caſſius mons vbi 40
Caſthanæa vrbs vbi 194
Caſtor & Pollux Tyndaridæ 119
Caſtorum teſticulorũ medica vis & operatio 114
Caſtratio iuuenum 150
Catadupa 42
Cataractes fluuius vbi 173
Catiari Scythæ 99
Caucaſus mons 20.37.88.caucaſij populus 37
Caudæ Cynocephalorũ 11,&c.
Caunus vrbs vbi 144. caunus oppugnatur 6,&c.
Cayſter fluuius 143
¶ Cebrenia à quibus ædificata 248
Cecropidæ, Cranai, Pelaſgi 207
Ceiorum cœnaculum 104
Celenæ vrbs vbi 173
Celtæ populus vbi 45.106
Cepheus Beli filius 177
Cephiſſus amnis 206
Cercaſi populus vbi 42.55
Cercopũ hedræ 198
Ceres Ægyptiis Iſis dicta 67. cereris templũ 60.106. cereris & Liberi principatus apud inferos 60.cereris Achææ templum 136.cereris templo adhærẽs, manibus truncatur 159. cereris Amphictyonidis fanũ 196.cereris & Proſerpinæ ſacra 210. cereris Eleuſinię templum 233
Certamen Triopij Apollinis 27
Ceruus in Africa nullus 125
¶ Chalcedonenſes à Dario mulctantur 3,&c.chalcedonẽſes Xerxes vlciſcitur Ib.
Chalcedonius populus vbi 131
Chaldæi inter Aſſyrios 178
Chaleſtra oppidum 184
Chalybes in poteſtatẽ à Cræſo redacti 5
Champſæ crocodili dicti 71
Charadra oppidum Phocenſium 206
Charaxus Mitylenæus 62
Charitimidis gloria 5,&c.
Charopinus 143
Chemmis inſula vbi 66
Chemmis oppidũ Ægypti 53
Cheopes Ægyptiorũ rex 60. cheopes Ægyptiis ne ſacrificarent interdixit Ibid. cheopes filiam ſuam proſtituit 61
Chephrenis regis Ægypti tyrannis 61
Cherſoneſus vbi 167. & eius præſtãtiores vrbes 131.cherſoneſus Atheniens. ditionis 167
Chidori fluuij aqua Xerxis copiis deficit 184
Chidori origo Ib.
Chileus Tegeata 224

Chilon Lacedæm. vir præstãs 201
Chilonis Lacedæm. cõsilium 10
Chius oppidum & insula 26. 70. chiorũ bellum 4. chiorũ constantia & cædes 148. chiorum prodigia 150
Choaspes fluuius cuius solius aquam rex bibit 34.134.135
Chœnix quid 154
Chœreatæ, trib. Sicyonia 137
Chœreæ locus 161
Choramniis præfecitur Tanyoxarces 2. &c.
Choraſmij populus . 88.90. choraſmiorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Chorus iuuenũ pestilentia ab sumptus 150
Chromius Argiuus 15
¶ Cicones Thraciæ populus 177.182
Cilicia vbi 42.45.87. cilices populus 87.134. cilicum in Xerxiano exercitu armatura 180. cilices vnde dicti Ib.
Cilix Phœnix Agenoris filius 180. cilix Syennesis Oromedontis filius. Ib.
Cilla Æoliæ ciuitas. 27
Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, Crœso vetustior 2. cimmeriorũ è sedibus suis electorũ in Asiam trãsitus 3. cimmerij ex Asia per Halyattẽ exacti 3. cimmerij ex Europa pulsi 20. cimmerij vbi 100. cimmerij muri Ib. De cimmeriis duo referuntur Ib. cimmeriorum populi & regis pugna Ib. cimmeriorum sepultura Ib. cimmerius Bosporus vbi 100.113. cimmerium fretum vbi 105
Cimonis res gestæ, cædes & sepulchum vbi 161
Cimon Miltiadis pater, & eiusdam nominis, ipsius filius 166. qui Bogem Xerxis præfectum Eione obsidet 182
Cinnabari 9, &c.
Cinnamomũ quomodo colligatur 90
Cineas rex Thessaliæ 136
Cinyps fluuius vbi 123.133. cinypis fertilitas 126
Cippi Herculis 45. cippi duo aureus & smaragdinus in tẽplo Herculis 47. cippi Sesostris nomine inscripti 55. cippi Darij regis vbi 111. cippus Crœsi regis vbi 173 cippo Midæ regis Gordij filij epigramma ab Homero inscriptum 245
Circuncisionis Ægyptiorum causa 45. circuncisio quibus communis 56
Cissij: cissiorum regio 87.134. 135. cissiorum in Xerxis exercitu armatura 179. cissiæ portæ Babylonis 97
Citaris insigne regium 6, &c.
Cius fluuius vbi 105

Cius Myſia vrbs capitur 146
¶Clazomenę vrbs 26.70. clazomenæ vrbs capitur 146
Cleades Platæenſis Æginetis in prælio defunctis tumulum ſtruit 237
Cleander Phigaſeus vates 158
Cleander Patareus Gelę tyrãnus 189
Clearchus Lacedæm. Cyri dux 7,ct. clearch⁹ circumuenitur 8,ct. clearchi tumulus palmifer Ibid.
Cleobis & Biton à Solone ſecundo loco beati habiti 6. cleobis & Biton Argiuum genus Ib. cleobis & Biton in certaminibus victores Ib. cleobis & Bitonis feliciſſimus exitus Ibid. Eorumque effigies apud Delphos Ibid.
Cleodæus Hylli filius 153
Cleombrotus & Leonides gemini . 133.211
Cleomenes Spartiatarum rex 96.153. cleomenes virorum iuſtiſſimus 96. deomenis mater,&natiuitas 113. cleomenis regnum Ibid. cleomenis cum Ariſtagora colloquium 134. cleomenes contra Piſiſtratidas 136. cleomenes Achiuum ſe, non Dorienſem eſſe ait 138. cleomenes cum Arcadib. cõtra Spartam 157. cleomenis profugium 156. cleomenis inſania 157. cleomenes ſeipſum laniat Ib. cleomenes lucrum Argi incendit Ib.
Cleonæ vrbs vbi? 172
Clinias Alcibiadę f. victor 204
Cliſthenes Alcmæonides Atheniẽſis, Sicyonij cliſthenis nepos 137. cliſthenes Athenis eiicitur Ib.
Cliſthenis Sicyonis tyrannus 137.164. cliſthenis oratio ad procos filiæ ſuæ 165
Clytiades ex Iamideorũ genere vates . 229
¶Cnidus ciuitas 27.70
Cnidij Lacedęmoniorum coloni 32. Cnidiorum regio Ib. Cnidij de Iſthmo fodiẽdo Pythiam conſulunt Ib.
Cnidiorum deditio Ib. Cnidij Samios quoſdam ſeruãt 122
¶Cobon Ariſtophanti filius 155
Codri Melanthi filij, nepotes reges . 27
Codrus Athenienſium rex 136
Cœnyorũ locus: prope quem metalla Thaſia 153
Coes Erxandri filij oratio ad Darium 112. Coes donatus Mitylenę à Dario 132
Coitus hirci cum muliere 47. coitus in templo 50. coitus Indorum in propatulo 89. coitus & partus viperæ 90. coitus Naſamonũ in propatulo 123. coitus

Cynocephalorum 11,&t
Colæus Samię nauis in Ægyptum tendentis nauclerus 120
Colaxais Argitai filius 99
Colchi vbi 20.56.88.104
Colchorum circunciſio 56
Colchicum linum 56
Colias ora Atticæ 214
Colleſtis Ægyptius panis 52
Coloniam in Thuſciam Lydi deduxerunt 18
Colophon vrbs 26.colophon à Gyge capitur 3.colophonij & Epheſij ſoli ex Ionibus ab Apaturiis arcẽtur 27
Coloſſæ Phrygiæ oppidũ 173
Coloſſi lignei concubinarum Mycerini regis 61. coloſſi Androſphinges vbi 69. coloſſus ante templum Vulcani Ibid.
Colubri ab equis deuorantur 14
Columbæ Dodoneę nigrę 49
Columnæ Herculis vbi 100. 120.124.columnæ albę vbi 146
Colus cum fuſo fœminis tractanda, non arma 121
Coma Lacedæmoniorum 15 coma Babyloniorum 36
Combapheus Ægyptum Cãbyſi prodit 2,&t
Combrea vrbs 184
Commẽtarij Homericæ profectiobis 244
Compedes Lacedæmoniorũ apud Tegeatas 12
Compſatus fluuius 182
Conchylia in montib. vbi 41
Conon 8,&t.
Conſultant Perſæ inter pocula 25. conſultationis vſus quis 169
Contadeſdus fluuius 111
Copais palus vbi 221
Coquendi modus citra lebetem 107
Corcyra vrbs: corcyręi populi 79. corcyræorum oratio ad Xerxem 191
Coreſum vbi 143
Corinthia veſtis 140. corinthiorum mulieres à Periandro denudatæ 142. corinthiorum reip. conſtitutio 141. corinthiorum theſaurus 9. corinthiorum cum Samiis & Corcyræis diſſenſiones 79
Cornua quib⁹ in locis maturius proueniant aut ſerius 103
Corobius 119.120
Corona oleagina olympiorum præmium 205. coronari in ſomnis videri, quid 171.172
Coronæi populus 139
Corycium antrum 206
Corys fluuius Arabiæ 72
Coſmartidone Artoxerxis pellex 6,&t.
Cotyle quid ſit 154
¶Cranai. Pelaſgi nominati 207
Cranapes Mitrobatæ, filiꝰ ab Oro-

Orcete infestatus 92
¶ Craftis: Craftia Minerua 133
Crater Pausanię in ostio Ponti 110. crater Samius & Argolicus 120. crater Lacedęmonius ad Crœsum 13
Crathis Ægarum fluuius perpetuus 27
Cremni emporium vbi 102
Creston oppidum 9. crestoniatarum lingua 10. crestonicus ager 184
Cretæ antiqui incolæ 31. cretenses, & responsum oraculi 191.192. creta Atheniens. sagittarios aduersus Xerxes accersunt 4, &c.
Crex animal. 52
Crimina vt exploret Indię rex 10, &c.
Crios Polycriti 153.156
Crisæus campus 206
Crisrana regiarum ędiũ 1, &c.
Crisali Cappadociæ 171
Crobyzi populus Thracię 105
Crocodili natura 51. crocodilus animal ἀμφίβιον Ib. crocodilus solus animaliũ inferiorem mãdibulam non mouer Ib. crocodilus animalium soli trachilo pacatus Ibid. crocodili Ægyptiis sacrosancti Ib. crocodili capiendi modus Ibid. crocodilus tricubitali magnitudine vbi 125
Crocodilopolis 65
Crœsi genus altius repetitur 2. crœsus Halyattis filius Ib. crœsus quarum regionum tyrannus fuerit Ibid. crœsus ad pendendum tributum Græcos coegit 2. 5. crœsus Iones, Æoles, Dores subegit Ib. crœsus Lacedæmoniorum amicus 2. crœsi regnũ 5. crœsus Grecorũ primus Ephesiis bellum intulit 5. crœsus quas gẽtes in potestatem redegerit Ib. crœsi somnium de filio Aty 6. crœsi liberi Ib. crœsus Adrastum ob fratricidium expiat 7. crœsus ob mortẽ filij duos annos in luctu transigit 8. à Crœso tentata oracula, vera deprehensa Ib. crœsus donaria & hostias Pythio consecrat Ib. crœsus potentissimos Gręciæ sibi conciliare conatur 9. crœsi legati de ineunda pace ad Lacedæmonios 12. crœsus aduersus Cappadociã exercitum parat 13. crœsi affinitas cum Astyage Ib. crœsus exercitũ Halym fluuium traiicit 14. crœsus Pteriorũ vrbem expugnat Ib. crœsus Syrorum prædia denastat Ibid. crœsus Syros exterminat Ibid. crœsi & Cyri regum pugna Ibid. crœsus capitur 14. 15. 16. crœso oraculum de muto filio redditum 16. crœsi filius vocalis factus 16. crœsi regnum quot

annorum Ib. crœsus super
ingentem lignorũ struem
impositus, Solonis recor-
datur Ib. crœsus Apollinis
imbre è pyra liberatur Ib.
crœsus a baui sui crimẽ luit.
17. crœsus Apollini com-
pedes mittit 17. crœsi fra-
ter Pantaleon ex Iade fœ-
mina susceptꝰ Ib. crœsi Cy-
ro datum consilium 16.37.
crœsus Cambysi traditur
38. crœsus Cambysem desi-
pientem admonet 77. &
inde periclitatur Ib. crœ-
sꝰ mittendꝰ crater 79. crœ-
si in Brãchidarum templo
repositæ pecuniæ 132. crœ-
si in Alcmæonem munifi-
centia 164. crœsi cippus vbi
173. crœsus à Cyro oppu-
gnatur 1, & 7. crœsi filius ob-
ses Cyro datus interficitur
Ibid. crœsi vxor se è muro
præcipitat Ibid. crœsus qua
arte è vinculis euaserit Ib.
crœsus quomodo liberatꝰ
Ib. crœsus à Cyro vrbe do-
natur Ibid.
Crophis mons vbi 44
Crossea regio 184
Crotoniatarum cum Sybari-
tis bellum 133. crotoniata-
rum genus 208
¶ Ctesię Persica quot in libros
distributa 1, & 7. Ctesię libro-
rum seris Ibid. Ctesias He-
rodoto repugnãtia narrat
Ibid. Ctesias vnde accepe-
rit quæ narrat Ib. Ctesias à
Xenophonte in aliquibus
dissendit Ib. Ctesias quãdo
floruerit Ibid. Ctesiæ liber
18. 7, & 7. Ctesiæ lib. 19. 20. 8,
& 7. Ctesiæ lib. 21. 22. 23. Ib.
Ctesias medicꝰ Paryssatidis
8, & 7. Ctesiæ in Græcos hu-
manitas Ib. Ctesiæ epistolæ
& actiones 8, & 7. Ctesiæ
Indica Ionicè scripta 9, & 7.
¶ Cubitus regius quid 32. cu-
bitus Ægyptius, Samius
68
Culicum vis ingens apud Æ-
gypt. 54
Cultus Babyloniorum 35
Cuma ciuitas Æoliæ 27. 243.
cuma capitur 146. cumani
Pactyam à Cyro deficien-
tem recipiunt: & de red-
dendo, oraculum cõsulunt
28. 29
Curiẽses Argiuorũ coloni 145
Currus Xerxis 174. currus sa-
cer Iouis 218
Cyaneæ insulæ vbi 111
¶ Cyaxares Medorum tyran-
nus 13. 20. cyaxaris puer
trucidatus, in moremque
venationis apparatę offer-
tur ei à Scythis 13. cyaxa-
res Phraorti patri succedit
19. cyaxares Asiæ populos
primus in prouincias & or-
dines ac acies bellicas di-
stinxit 19. cyaxaris præliũ
cũ Lydis Ib. cyaxares Asiã
sibi conciliat Ib. cyaxares

Ninum

Ninum ciuitatem obsidet 20. cyaxares x l imperij sui anno moritur lb.
Cybeles templum cõcrematur 144
Cyclades insulæ 131
Cydippa Terilli filia, Anaxilai vxor 191
Cydonia vrbs à quibus condita 78. & eius sacra 81
Cydra vrbs vbi 173
Cyllyrij Syracusanorum quorundam serui dominos eiiciunt 189
Cylon Athenienſis 137
Cynægir' Euphorionis f. nauem aduersariam prehensans, manu truncatur 163
Cyneſij populus 45
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis septentrionis plagis 106
Cynocephali vbi 125. & 11, ct.
Cynosura 212
Cyno Mitradatis bubulci vxor, Cyri nutrix 21
Cynosargi 163
Cynthij populus 207
Cynurij populus Ionicus 211
Cyprij versus non Homeri 18
Cyprus à quo primùm capta 7 . cyprus tributaria facta ab Amasi lb. cyprus insula 134. cypri claues 145. cyprij Persis se dedunt 74. cypriorum defectio à Medis 144. cypriorum ad Iones oratio 145. cyprij in seruitutem redacti lb. cypriorũ in Xerxiano exercitu armatura 180. cypriorum varia genera lb.
Cypsela quid 142
Cypseli Eetionis filij thesaurus Delphis 3. cypselus Periandri pater 4. 142. cypselus vnde appellatus lbid.
Cyranis insula vbi 125
Cyrena vrbs 87. cyrenæi populus 120. cyrenæorum deditio 73. cyrenæorum pugna cum Ægypt. 121. cyrenæorum 7000. à Libybus cæsa lbid. cyrenæarum fœminarum superstitio 124. cyrenaicæ regionis fœcunditas 126. cyrenensium distributio 121
Cyrmianæ Thraces 112
Cyrni ciuitas condita à Phocensibus 30. cyrnum cõdi Pythia pronuntiat lbid.
Cyrtas vrbs 5, ct.
Cyrus Cambysis filius 8. 20. cyri mater, Astyagis filia 17. 20. cyri & Crœsi pugna in regione Pteria 14. cyri nobile stratagema lb. cyrus Iones à Crœso alienare conatur 14. cyrus vt Crœsum superarit. 6. cyrus humanam sortem in Crœso videt lbid. cyrus cur multus dictus 17. cyrus infans morti destinatus, clàm nutritur 21. cyri nutritus pater Mitradates

21. cyrum pueri ruſtici regē eligūt 21. cyrus à magis regnaſſe dicitur 23. cyr⁹ à cane edūcatus fertur Ib. cyr⁹ contra Aſtyagē exercitum parat 24. cyrus exercitūPerſicū excipit Ib. cyrus totius Aſię dominus 25. cyri ad Ionas apologus 26. cyrus Aſſyriis bellū infert 32. cyrus in Babylonē exercitū ducit 34. cyrus Gyndem fluuium vlciſcitur 34. 135. cyrus Babylonem capit 34. 35 cyrus in Maſſagetas expeditionem parat 37. cyri ſomniū & eiuſdē interpretatio 38. cyri caſus in pugna contra Maſſagetas 39. cyrus ſanguine à Tomyride exſatiatur 39. cyrus Smerdi aures amputat 83. cyr⁹ pater: Cambyſes dominus: Darius inſtitor 87. cyri filiæ Ib. cyro null⁹ Perſarum ſe cōferre dignabatur 98. cyrus Aſtyagi nō conſanguineus 1, &c. cyrus Aſtyagē fugientē capit Ib. cyr⁹ Aſtyagem honorat Ib. cyrus Amytin Aſtiag. filiam ducit, marito eius interfecto Ib. cyrus Bactrios oppugnat, & per deditionem capit Ib. cyri aduerſus Sacas bellum Ib. cyrus à Sparethra Amorgis vxore capitur Ibid. cyrus Amorgis ope crœſum & Sardis oppugnat Ib. cyrus Crœſum liberatū vrbe donat Ibid. cyrus Derbices oppugnat 2, &c. cyrus iaculo ictus moritur Ibid. cyrus Cambyſi filio regnū tradit Ibid. cyri teſtamentū & ad hæredes admonitio Ib. cyri etymologia 6, &c. cyri mater, Paryſatis Ib. cyrus ſepelitur Ib.

Cyrus apud fratrem Artoxerxem inſimulatur 7, &c. crimine liberatur Ib. deficit à fratre Ib. exercitum inſtruit, obit, & quomodo Ib. ei⁹ cadauer vt fœdatum Ib.

Cythera inſula vbi 15. 201

Cytiſſorus, & eius poſterorū calamitas 196

Cyzicus vrbs vbi 151

D

¶ DAdicae populus 87. Dadicarū in Xerxiano exercitu armatura 178

Dædalum inueſtigat Minos 192

Dai Perſarum genus 24

Damas Siritanus Samyris filius 164

Damaſithymus Candaulis filius 180. Damaſithym⁹ Calyndenſium rex 213

Damaſpia Artoxerxis vxor 6, &c.

Damię & Auxeſię ſimulachra 139

Danaes Acriſij fil. progenies 154

Danaus & Lynceus Chemmi-

ssui 53. danai filiæ tẽplum Mineruæ in Lindo extruxerunt 70
Daphnæ Pelusiæ 44.56
Daphnis Abydenus 118
Dardanus vrbs vbi 175. dardanus vrbs capitur 146. dardanei populus 34
Daridæ populus 88
Darius Hystaspis filius 33.38. 83. 167. darij regis auaritia 34. darij regis statua 52. darij ad monarchiam exhortatio 86. darij ad aggrediendum Magum consilium 84. darius quo machinamento imperio Persarũ potitus 87. darius rex Persarum declaratur Ibid. darij matrimonia Ib. Liberi 167. darij lapideum simulachrum 87. darius institor ob exactionẽ tributi Ib. darij thesaurus & annuũ tributum 87. 88. darius Orœtẽ & inimicos persequitur 92. darius luxato pede Democedem accersit & quæ cum illo egerit 93. darius bene de se meritos remunerat 95. darius Cambysis satelles 95. darius Babylonem obsidione cingit 97. darij elogium celebre de Zopyro 98. darij expeditio in Scythas 99. darius Indos subegit 105. darius quot vrbes in Scythia condiderit 116. darij crudele factum 111. darius duobus cippis exercitus sui gentes inscribit Ib. darij de Magabyzo elogium 118. darius à Macedonibus terram & aquã poscit 129 darius emissio in cœlum iaculo Iouem precatur 144. darius à Græcis terram & aquam petit 153. darij vxores, liberi & successores 167. darius Sãdocem crucifixum liberat 195 darij filiorum interitus 199. darij moneta 122. darius quid Græcis significet 160 darij liberi de imperio disceptantes 167. darij obitus Ib. darij legati in puteum coniiciuntur 185. darij vxor & duo filij 199. darius Hystaspis filius vnus ex septem Magi occisor. Ib. 3, &. dar. equi sui hinnitu rex fit Ib. darij sepulchrum Ib. darij parentes sepulchrum visuri cadunt lethaliter Ibid. darius parentũ casum vindicat Ibid. darij aduersus Scyth. bellum Ibid. darius Bosporum & Istrum ponte iungit Ib. darius à Scythis fugatur Ibid. darius Chalcedonios mulctat Ib. darius Ioui diabaterio arã statuit Ibid. darij mors Ib. darij sepulchro assidet Bagapates Ib.
Darianus exercitus aduersus Scythas 171

Darius Xerxis filius Artayntam ducit, quam Xerxes adamat 240
Dariæus Xerxis filius 3,&t. dariæus parricidij accusatur 4,&t. dariæus insons occiditur Ibid. dariæi innocentia patefit Ibid.
Dariæus Ochus 6,&t.
Datis Medus natione 160. datis oratio ad Delios Ib. datis pietas in sacra 163. datis Græciam populatur 3,&t. datis mors Ib datis cadauer Persis denegatur Ibid.
Dauliorum vrbs accenditur 206
Dauriſes Darij gener Persarũ dux Iones persequitur 145. 146. dauriſes à Caribus obtruncatur 146
¶Decelea transit Mardonius 225. deceleæ parcunt Lacedemonij: & cur 235
Decelensium immunitas vectigalium ob ipsorum & Decelęi erga Atticam beneficium 235
Decimæ Ioui necessariò reddũtur 17
Deioces Phraortis filius 18. deiocem Medi sibi iudicẽ constituunt 18. deioces Medorum rex ob iustitiæ specimen declaratur 19. deioci regia à Medis ædificatur Ibid. deioces in exercenda iustitia incorruptus 19. deioces exploratores & auscultatores delictorum in sua ditione constituit Ib. defuncto Phraortes f. succedit Ibid.
Deiphonus vates 138
Delos inconcussa antea, tremuit 160. delus insula à Pisistrato expiatur 11. delij sacri à Dati appellantur: neć à Persis læduntur 160, delię puellę & pueri parentãt Hyperochæ & Laodicæ Hyperboreis 103. deliorum de Hyperboreis sententia Ib. delium Thebanorum 163
Delphici oraculi responsum ad Crœsum 8. dilphicum oraculum verax à Crœso deprehensum Ibid. delphicum sacrum, ipsum se deus tutaturum respondet 206. delphicum templum Matacas Xerxis iussu spoliat 4
Delphorum fuga 206. delphorum indigenæ Heroes 207
Delubra à quibus primùm diis statuta 40. delubrum Iouis olympij vbi Ib.
Delta Nili Ægypti pars 48
Demaratus Spartiatarum rex 138. demaratus Cleomenẽ insectatur 153. demarati nominis etymologia 155. demarati parentes qui Ib. demarati fuga Ib. demarati elogium 156. demarati cum Xerxe de rebus Græcorum colloquia 181. 197. demarati stratagema 201.

dema-

demarati tabellæ pugillares & ingeniosa clàm nuntiandi ratio Ib. demaratus ad Xerxem accedit 4,&t. demaratus Xerxem à Lacedęmoniis inuadēdis prohibet Ib. demarati in pugna ad Thermopylas ad Dariū consilium Ib.
Democedes Crotoniēsis, Polycratis medicꝰ, exul & captiuus, à Dario accersitur, & ad medendum adigitur 92.93. democedes splendidis muneribus donatur à Dario 93. democedis in medicina profectus Ibid. democedis apud regē honor & existimatio 93.94. democedes explorator in Græciam mittitur 94. democ. socios Persas destituit: & ducit vxores Ib.
Democratiæ & æquabilis status vtilitas 139. democratiæ & tribuum Athenienſiū author Clisthenes 165. democratiam tyrānidi vrces præoptant 118. democratiam Otanes Persis suadet 152. democratiæ laus & reprehensio 85.86
Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 207
Demonax Mantinæus 121
Demophilus Diadromei filius 19
Dēs tussi excussus, euanuit: & quid significet 161. dentes ex vno osse 237. dentes habens partus 12, &t. dentatus vermis Ib.
Depositi reddendi argumentum 158.159
Derbicum cum Cyro prælium 2,&t. derbicibus præficitur Spitades 2,&t.
Dersæi Thraciæ populus 182
Derusiæi Persarum genus 24
Detractio importunissima res 170
Deus Ægyptiorum maximus 46. deorum oracula apud Ægyptios 52. deorum acres vindictæ 127.216. deorum ira etiam in nepotes extenditur 185. deorum nomina ex Ægypto in Græciam perlata 48
¶Diabaterij Iouis ara 3,&t.
Diacœle via 161
Diactorides Cranonius 165
Dianæ templum vbi maximū 63.66. dianæ & Apollinis parētes 66.67. diana Ægypt. Bubastis dicta 63.97. dianæ puluinar, & asylū 79. dianę regiæ sacra apud Thressas & Pæonidas, 103. dianæ in Braurone adducūtur Athenienses mulieres 166. dianę orthosiæ Byzantij ara 111. dianæ templum 193
Dicæa vrbs Græca 182
Dicæi ab Attica ad Medos transfugæ diuinatio 210
Dictyes vbi gignantur 125

Dictynnes delubrum 81
Dies repentè in noctem versa Lydorum Medorumque bello 13. & 19. diei natalis obseruatio apud Ægyptios 52. diei in horas distributio à quibus facta 57
Dienecis Spartani præstantia 199
Digitorum octo manus 12, &c.
Δικαιογεος auis 10, &c.
Dindymenæ matris sacer mons 14
Dion vrbs vbi 172
Dionysi nomẽ quando apud Athenienses 49. dionysi educatio 90. dionysi Bacchei festa 110. dionysi oraculum apud Satras 182. dionysus Ægyptiis Osiris dictus, & in quorum deorum numero 64. dionysus tonsus & Vrotalt Arabibus appellatus 72. dionysi festum & de phallis 48
Dionysij Phocensis oratio ad Iones 148. dionysius Iones vexat Ibid. Re malè succedente, fugit & ad prædas se conuertit 149
Dionysiophanes Ephesius 237
Dioscurorum nomen Ægyptiis ignotum 48. dioscuros Castorem & Pollucem excepit hospitio Euphorion 165
Dipæenses populus 229
Dithyramborum primus autor quis fuerit 4. dithyrambus Harmatidei filius vnus ex Thespiensibus victoribus primariis 200
Diues & fortunatus 6
Diuitiæ cynocephalorum 11, &c.
¶Doberes populus vbi 129. 182
Dodona 48. 49
Dodonæarum sacerdotum de oraculo Dodonæo responsum 49. earum nomina & numerus Ib. dodonææ columbę Ib. dodonæum oraculum apud Græcos vetustissimum omnium Ib. dodonæi primi Græcorum Hyperborea sacra acceperunt 103
Dolonci Thraces 151. dolonci aperiunt Miltiadi oraculum 151
Dolopes Xerxiani exercitus natio 194
Domus ex sale vbi 124. domibus carentes 11, &c.
Dona quantum apud milites possint 202. dona à Dario in medicum collata 93. donaria à Gyge Delphis consecrata 3
Dores populus Asiæ à Crœso subacti 2. 5. dorum migratio 9. dores Pentapolitæ 27. dorum quinq; vrbes Ib. dores Epidaurij Orchomeniis admixti Ib. dorum ex insulis in cõtinentem migratio 31. dorum in Asiam prima

prima expeditio 81. dorum in Attica expeditiones 138. dores vnde propagati 180. dorum Asianorum in Xerxiano exercitu armatura 180. dorico genere excellentes 9. doricum vestimentum 140. doricæ tribus mutantur 138. dorica gens 9. 27. 31. dorienſium ſacra 27. dorienſium principum origo 153. dorienſium ciuitates 211
Doriæi offenſi Sparta diſceſſus, migrationes: bella: obitus 133
Doris regio 206
Doris Anaxandridæ filij vltio à Gelone facta 190
Doriſcus Thraciæ littus & ingens campus 172. 177. 182
Dorus Hellenis filius Doricæ gentis autor 9
Dotus Megaſidis filius, Matienorum dux 178
¶Dropici Perſarum genus 24
Drymos vrbs 206
Dryopes populus 27. 206. 211
Dryopis regio 206
¶Duodecim deorum inſtitutores Ægyptij 40. duodecim deorum ara vbi Ib
¶Dyma vbi 27
Dymanatæ tribus. Sicyonia 137
Dyras fluuius vbi 196
Dyſenteria in Xerxis exercitu 218
Dyſorus mons vbi 129

E

EBENVM vbi naſcatur 90
¶Echatana 19. 28. echatana Syriæ 81. 82
Echem⁹ Æropi filius Tegeatarum rex Hyllum interimit 227
Echinadum inſularum mare vbi 41
Echines genus murum apud Afros 125
Eclipſis ſolis 174
¶Edoni Thraciæ populus 182. edonorum nouem viæ 183
¶Eetion Cypſeli pater 3. eation Echecratis filius 141. eetioni oraculum redditur Ibid.
¶Effigies argentea piſtricis Cræſi 9
¶Eion vrbs ſupra Strymonem 172. 182
¶Elatea oppidum 206
¶Elbo inſula 63
Elea regio mulos non fert 103
Elector menans fluuius 11. Ct. electrum vnde 90, electrũ vt colligant Indi 11, Ct.
Elephantina vrbs 41. 42. 51. 69
Elephantes Æthiopię 90. elephantes murifragi 9, Ct.
Eleus vates 93. eleus Agæi filius Peloponneſius 165
Elei, Minyarum vrbes delent 119. elei de certaminis à ſe inſtituti iuſtitia apud Ægyptios gloriantur 67. elei tardius ſe ad certamen veniſſe dolent 236. eleorum

Agnotheteę à quo ſummoti 164
Eleûs Cherſoneſi vrbs 172
Eleuſina inuadit Cleomenes 138. Eleuſinię Cereris templum 233.239
Elis Ætolorum ciuitas 211
Elorus fluuius 189
Enagees qui dicantur 137
Enagees fœminei morbi curatores apud Scythas 20
Enaries androgyni 108
Eneti Illirica gens 36. eneti ad Adriam 128
Enienſes Xerxiani exercitus gens 194
Enipeus Theſſaliæ fluuius 184
¶Epaphi, boues mares 46. epaphus Ægyptiorum lingua Apis dicitur 66. epaphi natalis, feſtus Ægyptiis 75. epaphus è vacca genitus 75. epaphi ſigna 76
Epheſus vrbs Lydiæ 26.41
Epheſiis à Crœſo bellum infertur 5. epheſij à Crœſo obſeſſi, vrbem Dianæ dicãt 16. epheſij & Colophonij à celebrandis Apaturiis arcentur 27. epheſinum templum celebre 65
Epialtes Eurydemi fil. Xerxi iter per mõtes oſtendit 199
Epidaurij 27. epidauriorum ſoli ſterilitas, vnde 39. ex epidauro Æginetæ 207
Epigrammata Spartiatarum 200. epigramma tripodis Cadmæarum literarũ 136 epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 200
Epium Minyarum oppidum 119
Epizeli prodigioſa cæcitas 163 Equi colubros vorant 14. equi camelos reformidant 15. equus cãdidus ſacer, Dario in Gynde ſubmergitur 34. equorũ & canũ numer⁹ regis Babylonij 35. equi à Maſſagetis ſoli immolãtur 39. equi fluuiales Papremitanis ſacri 51. equorũ fluuialium natura & ſpecies 16. equi ſylueſtres candidi 106 equi Sigynarũ hirſuti 128. equi Niſæi 89. equus Artybij terribilis 145. equæ olympicicertaminis victrices 161. equi Darij hinnitus regni omen 3, &c. equi Pygmæorum 10, &c. equa leporem enixa 177. equarũ iubæ pro criſtis quibus 178. equæ Theſſaliæ omniũ optimæ 195. equeſtriũ Xerx. copiarũ numerus 179
¶Eraſinus fluuius 157
Erechtheo Epidaurij quotannis ſacra offerre ſpondent 139. Athenienſes erechtheo regnante, quum dicti fuiſſent Cranai, vocati ſunt Athenienſes 207. erechthei terrigenę templum in arce Athen. 208
Ereſione poëmation Homeri 252

Eretria turbata & consilij inops 160. eretria capta, direpta, incensa 161. eretrienses 207
Eridanus fluuius: & nomē illud vnde 90
Erochus oppidum 206
Erophantes Parineus 118
Erycis regio, Heraclidarū 133
Erythia insula 100
Ἐρυθρὴ βῶλος oppidum Ægipti 52
Erythræ Ionum in continente oppidum 26
Erythræi populus 147. erythræorum cūm Chiis bellum 4
Eryxo Arcesilai vxor 121
¶ Etearchus Ammoniorum rex 44. etearchi regis sermo de Nili ortu Ibid. Etearchus rex in Oaxo 120
Etesiæ venti, causa inflationis Nili 43
¶ Euænetus, Lacedæmoniorum dux 192
Euagoras Laconis filius 161
Euagoræ regis cum Artoxerxe simultates 8, &c. euagorę & Cteſiæ negotia 8, &c.
Eualcides Eretriensium dux occumbit 144
Euboicum pondus 87
Euboenses Græcos discedere volentes rogant vt maneant 202. Euboenses Siculi 189. euboēsis plebs vehundata Ib.
Euclides & Cleander Hippocratis filij 189
Euelthon Salaminis princeps 121
Eueſperides vbi 122. 126
Euenius excæcatur 238
Eumenes Anagyrasius Atheniēsis, in Ægyna victor 212
Eunuchi in pretio habiti 216. eunuchus nihil est Ib.
Eupalinus Megarensis architectus 81
Euphorbus & Philagrus proditores 161
Euphrates Babylonem perfluit 32. euphrates in rubrum mare ex Armeniis decurrit 32. 33. euphratis ductus atque anfractus 33. & 34. euphrates Armeniam à Cilicia disterminat 135
Euripus 192
Europa Tyriorum regis filia nil 5. europa à Cretensibus rapitur 1. europæ filij Sarpedon & Minos 31
Europæ extrema 90. 105. europæ dimensio: & vnde dicta 104. 105. europę laudes 168
Euryanax & Pausanias duces 232
Eurybates Argiuorū in Ægina dux 160. eurybatem Sophan. prouocat occidit 215
Eurybiates Euryclidæ filius 202. 207
Eurydamæ Leutychidis vxor 156
Euryleon in prælio occum-

bit 133
Eurymachus à Platæenſib. interficitur 200
Euryſthei genus ex regib. Lacedæmoniis 133. euryſthei mors 227
Euriſthenis familia 153. euryſthenes vnde dictus Ib.
Eurytus & Ariſtodemus 200
Euxinum mare 2.13
Euxinus pontus, & eius accolę 104
¶Examinandi ſontes ratio apud Indos 10, ct.
Exampæus locus vbi 110. exampæi ahenum Ib.
Exemplũ iuſtæ vindictæ corrupti iudicis 130
Exercitu donari apud Perſas eximium 241
Exitus rerum inſpiciendus 6
Experimenti compendia 169
Expiandi rit⁹ apud Lydos idẽ qui & apud Græcos 7

F

FABIS Ægyptij ſacerdotes abſtinent 46. Faba in ferendis ſuffragiis 162
Fames mira 142. famis diſcutiendæ inuentum apud Lydos 18. fames Xerxis exercitum inuadit 218
Fanum Panionium 27. fanũ Iouis Beli apud Babylonios 33. fanum Iouis Thebani Ibid. fanum Protei regis Ægyptiorum 57. fanum Dianæ vbi maximũ 63. fanum Latonæ 66
Fatis fruſtra obſiſtitur 17. 82
Fax Vulcani apud Græcos 215
¶Felis prolis amantiſſima 50. felium ſepultura vbi 51
Feræ Ægyptiis ſacræ 5 .ferãrum cura apud Ægyptios Ib. ferarum interfector apud Ægyptios morte mulctatur 50
Ferri compactionem qui primus excogitauerit 5. ferrũ fontis Indici 9, ct.
Feſtum Theophaniæ 9. feſtum accenſionis lucernæ apud Ægypt. 50. feſtum ſimulachri lignei 50
¶Fides Arabum conſtantiſſima 72
Filij Ionis, & inde cognominatæ tribus Athen. 137
¶Flamma è pectore ſimulachri in templo Iunonis 158
Flos purpureus 11, ct.
Fluminũ veneratio apud Perſas 26. flumina Scythiæ 105. flumina quæ Xerxis exercitum potu deſtituunt 17⁶. 182. fluuius melliflu⁹ 10, ct. fluuius παντεχαεθοφόρος 11, ct. fluuius electro manans Ibid.
¶Fœderis ineundi ritus apud Medos & Lydos 13
Fœmina ſemiuipera 100. fœminæ virili virtute 213. fœminæ agreſtes vbi 125. fœcmineus morbus Scythas inuadit 20
Fontes Mæandri vbi 173. fons miri-

mirificus 75. fons amarus 106.110. fons Apollinis 121. fons solis vbi 124. fons Indiæ aurifluus 9, &c. fons piscosus: fons vinifluus 10, &c. fons cuius aqua coagulatur potara Ib. fons Indicus quadratus 12, &c.
Formæ in Xerxe dignitas 194
Formicæ Indiæ, Græciæ 89.
Fortuna Aminoclis Cratinei 195. fortunę circus eosdem fortunatos esse semper nō finit 37. fortunatus & dives 6
Fori apud Persas non est vsus 28. fori vsum apud Græcos ludit Cyrus 28
Fratrem prę marito & liberis fœmina saluum vult 91
Frigoris mira vis vbi 102.103
Fructus ebrios reddens 37
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruūt 175. fulgure carentes 9, &c.
Furis apud Ægypt. callidiss. cōmentū 59 fures vt Sardanapali thesau. diripuerunt 65
Fustuaria pugna apud Ægyptios 50

G

GADES 100
Gæson 239
Galaica olim, nunc Briantica 182
Galepsus vrbs Græca 184.
Galli & gallinæ Indicæ 10, &c.
Gamori Syracusani 189
Gandarij populus 87. gandariorum in Xerx. exercitu armatura 178
Garamantes populus 123.124
Gargaphius fons 227.231
Gavanes, Æropus, & Perdiccas fratres 221
¶Gebeleizis dæmon Getarū 112
Gela oppidum à Linoiis conditum 189. Geloorum euersio Ib.
Geleon Ionis f. 137
Gelonis Herculis f. 100
Gelonus vrbs 113
Geloni populus 113.114. Gelonorum regio, mores, victº Ib. geloni agriculturæ operam nauant Ib.
Gelō Dinomenis filiº 187. gelon Syracusana vrbe & Sicilia vt fuerit potitº 189. ad gelonem mittuntur legati Græcorum ad opem contra Persas petendam Ib. gelonis magna imperandi libido 190. gelon eadem die qua Themist. Barbaros Amilcarem deuicit 191
Gemma Indica 9, &c. gemmiferi montes Ib
Genitura Indorum qualis 89:
Geometriæ ortus ac Ægypt. 56
Gephyræi gens 135. gephyræorum origo Ibid. gephyræi literas in Græciam intulerunt: gephyræorum migratio: sacra Ibid.

Geræſtum vbi 102.240
Gergithæ ab Hymee capiuntur 146
Germanij Perſarum genus 24
Gerrhus fluuius & locus 101. 105. gerrhi & Nili fontes ſoli Herodoto ignoti 106
Gerrha Perſica 233
Geryonis vaccæ 100
¶Gigamæ Libyes 122
Gigonus oppidum vbi 184
Gilus Tarentinus 94
Gindanes populus 123. gindanarum mulierum fimbriæ Ib.
Ginge Paryſatidis familiaris occiditur 8,&c.
Glauci Chij inuentũ & opus 5.
Glauci Epicydidis equitas 158. glauci ſtirps extrita 159
Glaucus Hippolochi filius, & eius poſteri 27
Glaucus caprarius 248
Gliſantem Thermodon inter fluit 231
¶Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit 57
Gnurus Myci filius 109
¶Gobryas Darij filius Syrorũ dux 178
Gobryas vnus ex ſeptem magi occiſoribus 83. gobryas in bello contra Scythas Dario quid conſulat 117
Gonnus vrbs vbi 184. & 192
Gorgo Cleomenis filiola ſcitè patrem monet 134. gorgo Leonidæ vxor vt Demarati tabellas aperiri iuſſerit 208
Gorgonis cãput 54
Gorgus Salaminiorũ rex 144. gorgus ad Medos trãsfugit Ib. gorgo Salamin reſtituta 145
¶Græcia à Dati inuaditur 3,&c. græcæ gentis laudes 10,85
Græcorum oracula 8. græci eadem ſemper lingua vſi 10. græcorum Athenienſes ſapientiſſimi 10. græci Cappadoces vocant Syrios 13. græcorum & Perſarum in cultu deorum collatio 25. græci à mẽſis famelici diſcedere dicuntur à Perſis Ibid. græcorum intercalandi ratio 40. græci Ionũ nomen refugiunt 27. græcorum feſtiuitatum nomina quomodo terminentur 27. græcorum negotiationes 28. græci Scytharũ mores cum Naſamonum moribus confundunt 39. græcorum ſcriptura & calculi 45. græci ab Ægyptiis pleraque ſumpſere 48. Græcorum nomen quando Pelaſgi aſſumpſerint Ib. græca lingua in Ægypto 66 græcorũ in Ægypto ſub Amaſi negotiationes, fana, vrbes 70. græci Pondici de Scythis quid dicant 100. græcoſcythę Callipidę 101. græci quid de regib⁹ Lacedæmoniis dicant 153. græci Olym-

Olympiorum pręsides 130.
grǽcorum dij nouiſſ. 64.
grǽcorum natalitia 102.
grǽcorum literæ ex Phœnicibus 135. grǽcorum bellorum initia 1. grǽcorum in Colchidem nauigatio Ibid. Graeci in Aſiã priores expeditionem fecerũt Ibid. Grǽcorũ reſponſum ſuper raptu Medeæ Ib. grǽci imperiũ Priami euerterũt 2. graeci ante Crœſi imperiũ liberi Ib. graeci Aſiatici à Crœſo ſubacti 6. grǽcorũ imbecillitas in bello ineũdo 169. grǽcorũ iuſiurandum 185. graeci Meuelaum ſequuti 143. grǽci pauperes, at ſtrenui 181. graeci qui terram & aquam Xerxi dederunt 185. graeci Xerxis ſocij 187. grǽcorum de conſpirãdo contra barbaros conſiliũ 187. grǽcorum ſpeculatores à Xerxe capiũtur 187. grǽcorum oratio ad Gelonem 189. grǽcorũ Perſam operientiũ catalogus 196. grǽcorum in bellãdo virtꝰ 199. graeci exteris inuidi 201. grǽci Spartanũ ducem quærunt 202. grǽcorum claſſis aduerſus Xerxẽ 202. grǽcorũ claſſica victoria 203. 204. grǽcorũ de inſequendo Perſa cõſultatio 216. Grǽcorum ad Platǽas exercitus ſumma 228. grǽcorũ prǽda è Perſarũ clade 236. grǽcorũ ſepultura 237. graeci Thebanos quòd Medós ſequuti fuiſſent, obſident 237. grǽcos quo prętextu Xerx. oppugnet 3, &c. grǽcorum & Perſarũ ad Salaminẽ pręlium 4, &c. grǽcorum victoria in Salamine Ib. grǽci ex pacto ad Artoxerxem proficiſcuntur cum Inaro 5, &c. grǽcorum interitus & fuga Ibid. grǽcanicorum operum tria maxima apud Samios 81
Gratiarum collis nemoribus frequens 123
Grinus Theræ inſulæ rex 119
Grues Scythicæ vbi hybernẽt 43
Grumi grandes ſalis in montibus 124
Grỹnæa Æoliæ ciuitas 27
Grypes auri cuſtodes 90. 101. 10, &c.
¶Gyges Daſcyli filius Cãdaulis ſatelles 2. gyges Cãdaule interempto, vxore eiꝰ & regno potitur 3. gyges ſuffragio Delphici oraculi Lydorum regnum poſſedit Ibid. gygis atnepos de Candaulis morte pœnas dedit Ib. gyg. donaria Delphis conſecrata Ib. gyges barbarorum primus apud Delphos munera poſuit Ib. gyges Mileto & Smyrnæ

arma intulit 3. gyges colophonem cepit 3. gygis à baui crimen Crœsus luit 17 gyges Heraclitarũm fatelles Ib.
Gygadas vocatur Delphis aurum & argentum à Gyge dicatum 3
Gygæus lacus proximus Halyartis sepulchro 18
Gygæa Alexandri soror 130. gygęa Amyntę filio Bubaris vxor 221
Gymnicum certamẽ Persis 54
Gymnopædiæ 155
Gyndis fluminis ortus 34.37. gyndis fluuij riuuli 34.37. 135

H

HÆMVS mons triũ fluuiorum pater 105
Haliacmon fluuius 184
Halicarnassus ciuitas 27
Halizones populi vbi 101
Halyattes successor Sadyattis 3. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmorios ex Asia exigit 3. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ib. halyattes ad tibiarum fistularumq; cantum in expeditionem procedebat Ib. halyattes paternum bellũ administrat Ib. halyatti oraculũ à Pythia redditur 4. halyattis cum Milesiis fœdus Ib. halyattes Mineruæ quo delubra ædificauit Ib. halyattis regnum & mors 5. halyatti defuncto Crœsus in regno succedit Ib. halyattis dona delphis cõsecrata Ib. halyattes fugientes Scythas recipit 13. halyattis vxorum, Carica altera, altera Ias genere 17. halyattis sepulchrũ apud Lydos 18. halyattis sepulchrum ab emptitiis hominib⁹ & ancillis constructum Ib.
Halys amnis 2.5.13.19.24.135. halys amnis in mare Euxinũ voluitur 2. halys amnis Medicum imperium & Lydum disterminat 13
Hamilcar Carthaginensiũ rex 191 hamilcaris genus & mors Ib.
Harmamithres Persici equitatus præfectus 179
Harmocydis oratio ad milites Phocenses 226
Harpagus Medus 14. harpag. Astyagis familiaris, eique omnium Medorum fidissimus 20. harpagi coram Astyage purgatio 22 harpagi filium Astyages mactat 22. harpag⁹ propriũ filium comedit 22.29. harpagus Medos in Astyagem concitat indignè ab eo tractatus 23. harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recõditæ 23. harpagus exercitui Astyagis contra Cyrũ præficitur 24. harpagus capto Astyagi

Astyagi insultat 24. harpagus, Ionia subacta, in Cares exercitum traducit 31. harpagus Cyrum in potestatē regni euexit 29. harpagus inferiorē Asiam subigit 32. harpagus in Mazaris defuncti locum sufficitur 29
Harpagus Persa Darij dux 150
¶Hebes tessera 139
Hebrus fluuius vbi 111.177
Hecatæus historiographus, & eius genealogia 64. hecatæi de defectione & bello Persico sententia 132. hecatæus Hegesandri filius 146. hecatei de Pelasgorum electione sententia 166
Hector successor Troiani regni 59
Hedoni Thraciæ populus 182. hedonorum nouem viæ 183
Hegesicles & Leo Spartiatarum tyranni 11
Hegesipyla, Olori filia Miltiadis vxor 152
Hegesistratus Hippiæ sp. Sigæi tyrannus 142
Hegesistratus Telliadeus aruspex vt è vinculis euaserit 229. hegesistrati interitus 230
Hegesistratus Samius Samiorum explorator 238
Hegetorides Antagoræ filius 235. & 236
Hegias quomodo ciuis Spartanus fratris ope fact⁹ 229
Hegiæ Ephesij in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4, &c.
Helenæ ab Alexandro raptus 1.57. helena Menelao redditur 18. helenæ templum in Therapne 155
Helice vbi 27
Helicus, Terituchmis frater cæditur 7, &c.
Heliopolis solis vrbs 40.49. 50. heliopolitani, Ægyptiorum solertissimi 40
Helis Ætolorum ciuitas 211
Hellanicus mēdacij arguitur 7, &c.
Helles filiæ Athamātis sepulchrum 177
Hellespontus vbi in Ægæum intret 111. hellespontī pons 173. hellespontō Xerxes cōpedes iniicit Ibid. hellespontō stigmata à Xerxe inuruntur Ibid. hellespontum Xerxes muneribus donat 176
Hellespontias ventus subsolanus, 194
Hellespontij populus 87
Hellus in Hermum influit 14
Heneti populus 36. & 128
Hephæstienses populus 167
Heracleum Atticæ angustiæ 4. &c. heracleum Salamini aggere Xerx. iungere conatur ibid.
Heraclidæ Sardium reges ex oraculo 2. heraclidarum genus è serua Ib. heraclidarum imperium quot an-

norum Ibid. heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 3
Heraclidarū genealogia 220
Heraclides Ibanolius 146
Hercules Iouem visendum se exhibere nolentē qua specie viderit 46. herculis Tyri Phœniciæ templum 47. hercules Ægyptius & Græcus Ib, herculis Thasij templum Ibid. hercules vnus ex 11 diis 47. herculis parentes ab Ægyptiis oriūdi Ibid. hercules vetust⁹ deus Ibid. herculis templum vbi 47.57.136. 162. 163. herculis in templo cippi 45. 47. de heacule fabula Ibid. herculis oraculū apud Ægyp. 52. hercules plures 74. herculis columnæ vbi 120. herculis tres filij 100. hercules Scytharum deus 107. herculis vestigium vbi 110. herculis ara vbi 193. hercules ab Iasone derelictus 195. ad opem herculis ferēdam emersit Dyras fluuius 196
Herma vbi 194
Hermeus sinus 243
Hermiona Dryopum ciuitas 21. hermionenses Dryopes 207. hermionei Samiis dant Thyream insulam 81
Hermippus nuntius 147
Hermolyci præstantia: sepulchrum 149
Hermophantus 143
Hermotimus Pedasensis eunuchus 216
Hermotybies Ægyptij milites 68. 229. hermotybium Ægyptiorum plagæ Ibid.
Hermus fluuius 14. 144. 244. hermus fluuius iuxta Phociam vrbem in mare effunditur 14
Herodoti peregrinatio 40. 44. 47. herodoti sententia de incremento Nili 43. herodoti de origine oraculorū Græcorum sententia 49. Herodoti & Homeri ac Hesiodi ætas quanti interualli 49. Herodoti & Dionysij ætas 64. Herodoti de raptu Helenæ sententia 58. herodoto contraria de Zopyro Ctesias narrat 3, &. herodotus mēdacij arguitur 7, &.
Herodotus Basilidis filius Ionum ad Lacedæm. legatus 220
Heroicum conditorium 156
Heroum indigenarum nomina gerebant tribus Athen. 137
Herpys Thebanus 230
Hesiodus & Homerus deorū opifices 49. eorumq; ætas Ibid. Hesiod⁹ de Hyperboreis retulit 103
Hexapolis nunc Pendapolis dicta 27

Hieron Gelonis frater 189
Hieronymu Andrius 229
Himera vrbs 191
Hipoleon promontoriũ Scythiæ 106
Hippagogæ naues 153
Hipparchi insomuiũ 135. hipparchi interfectores Ib.
Hippiam Spartiatæ reducere conantur 141. hippias tyrannus Atheniẽsis 136, hippias exul Artaphernem in Athen. concitat 141. hippias oraculorũ peritus 142, hippias Pisistrati filius 161. hippiæ quum Persas Marathonẽ ductaret, somniũ Ibid. hippię dens tussiendo excussus Ibid.
Hippobatarum prædia 138
Hippoclides Tisandri filius 165 hippoclidis proci præstantia Ibid.
Hippoclus Lampsacenus 118
Hippocrates Megaclis fil. & eius progenies 165
Hippocrates pater Pisistrati 10. 136. hippocrati portentum ingens visum 10
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelę tyrãno succeoit 189. hippocratis filij Ib. hipp. vrbes vicinas obsidet Ib. hipp. Scythæ Zanclæorum tyranno vincula iniicit 149. hippocratis mors 189
Hippomach⁹ Leucadius aruspex Græcorum 230
Hippotoxotæ quid 231
Hirci coitus cum muliere 47
Histiæus Milesius 118. histiæi ad Scythas oratio Ib. histięi erga Darium fides Ibid. histiæus à Dario petit Myrcinum 128. histiæus Sardis à Dario accersit⁹ venit 130. histiæus vt Aristagoræ defectionem indicet 132. histiæ⁹ Dario callida oratione decepto, in Ioniã redit 145. histiæus Sardib. aufugiens à Dario deficit 147. histiæus à Chiis in vincula conicitur 147. hist. literæ produntur Ib. histiæi vulnus Ib. histiæus capitur, & in crucem tollitur 150
Histiæus Tymnis filius 180
Histiæa vrbs capitur 205
Histiæotis ora super Artemisium 193. histiæotis regio ad Ossam & Olympum 9
¶Hoarus fluuius vbi 116
Homerus & poetæ Oceanum fluuium finxerunt 43. Homerus & Hesiodus deorũ opifices, eorumq; ætas 49. homerus vt scripserit de raptu Helenæ 58. homerus versus Cyprios non fecit 58. homerus de hyperboreis 103. homericis versibus Argi celebres: eorũq; cantores Sicyone electi à Clisthene 137. homeri de boum cornuũ pullulatione sententia 207. homerus

Athenienſes in exercitu contra Iliũ laudat 190. homeri Epigoni 103. homeri cæcitas 244. homeri epigramma in Midam Phrygum regem 245. homeri nomen vnde Ibid. homeri minor Ilias 246. homeri Phocais Ib. homerus apud Chium 249. homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides Ib. homeri vxor & filiæ Ib. homeri Caminus 251. homeri Ereſione 252. hom. mors & ſepulchrum 253. homeri ſepulchri inſcriptio Ibid. homerus Æolicus Ib. homeri ætas 254. homericæ profectionis commentarij 244
Homiuorum animal 9,&t.
Homo fato functus vbi per lætitiam terræ demandetur 127. homini fatiùs mori quàm viuere 6. hominis calamitoſa conditio Ibid, hom. prima & naturalis vox 40. homines in fortuitornm arbitrio & non contrà 175. homo ſibi malorum autor non Deus 17. homines ferè omnes præter Græcos & Ægyptios in templis coeunt 50. homo hominem fato impendenti eripere nequit 78. homines molles mollis regio fert 242
Hoples Ionis filius 137
Horæ diei à quibus inuentæ ſint 57
Horti Midæ Gordij filij 221
Hoſtiæ Pythio à Crœſo conſecratæ 8
Hotaſpes Artachæi filius Aſſyr. dux 178
¶Humanarum rerum inconſtantia 2.16.37. humana vitæ anni ſeptuaginta 6. humanæ vitæ breuitas & calamitas 175
¶Hyacinthia Lacedæm. ſolennia 224
Hyampeus vertex 207
Hyampolis vrbs 206
Hyatæ tribus Sicyonia 137
Hybla vrbs 189
Hydarnes Perſa 183. hydarnes Hydarnis filius Perſarum dux 179
Hydrias regio 146
Hyela in agro OEnotriæ ciuitas 30
Hyænæ vbi naſcantur 125
Hygennenſes populus 87
Hylæa locus 100,106,109
Hylleæ tribus Sicyonia 137
Hylliprogeniei celebritas 153. hyllus Herculis filius 196. hyllus interimitur 227
Hymees Perſa 146. hymeæ obitus Ibid.
Hymeſſus 166
Hymni deorum ab Homero conſcripti 245
Hypachæi quondam Cilices appellati 180

Hypa-

Hypacyris Scythiæ fluuius 105.106
Hypanis fluuius impotabilis 101.106.110
Hyparchus fluui⁹ Indiæ 11,ct.
Hyperanthes & Abrocomes Darij filij 199
Hyperborei vbi 101. hyperboreorum sacra 103
Hyperoche & Laodice Hyperboreæ virgines 1b.
Hyrcani populus vbi 90
Hyrgis fluuius 106
Hyria vrbs à quibus condita 192
Hysiæ oppidum 138
Hystaspes Xerxis filius 3,ct.
Hystaspes Arsamenis filius 38
Hystaspes Darij filius 178
Hystaspes Darij pater Persarum satrapa 83
Hystriches vbi gignantur 135

I

IACCHVS mysticus 210. iacchus festũ Atheniensium 1b.
Iadmon Samius herus Æsopi 62
Ialysſus oppidum 27
Iamidei 229
Iapyges Messapij 113.192
Iapygia 94.113.192
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 2
Iasonis æreus tripus 113
Iatragoras 132
¶Iberiam Phocenses occupãt 29
Ibis Ægyptiis sacra 50.52. Ibidis forma 52. ibidum duplex genus Ibid.
¶Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 184
¶Ida mons 175.& regio 28
Idernes vnus ex septem Persarum principibus 3,ct. idernes Artoxerxis socer 7,ct.
¶Ieiunia & festus dies Isidis 124
Ienysus vrbs Syriæ 71
¶Ignem Persæ deum Arbitrantur 73. ignis Ægyptiis animata belua dictus 1b. igni sepelire 7,ct. ignis perpetuus 10, ct. ne ignifer quidem elabatur 202
¶Ilias minor Homeri 246
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 175
Ilij expugnatio, barbarorum & Græcorum simulatis origo 2. ilium 41. ilij obsessio & expugnatio 58. iliensis ager 143.175
Ilissus fluuius 175
¶Imbecillitas fortissima necessitas 192
Imbribus vacantes 124
Imbrus 130
Immortales Getæ 112. immortales qui apud Persas 179
Imperium Priami à Græcis euersum 2. impossibile fortem fato destinatem posse effugere 17. impossibilitatis numen 217
¶Indus fl. fert crocodilos 105.

indi in mare ostium explorat Darius Ibid. inarus Lydus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 4,ct. inaro mittunt classem Athenienses 5, ct, inarus Achæmenidem vulnerat Ibid. inarus victor Ibid. inarus vulneratur, fugit Byblum Ib. inarus cum Græcis ex pacto ad Artox. proficiscitur Ibid. inarus ab Amyti tribus crucibus figitur Ibid
Inconstãtia rerum humanarum 2
Indathyrsus filius Saulij, rex Scytharum 109. 115
India pluuiæ expers 9, ct. indiæ fons aurifluus Ibid. indiæ fiuuius mellifluus 10. ct. indiæ rex vt exploret sõtes Ib. indiæ fluuius παντα-χοθοφορος 11, ct. indiæ arbor dulcis Ib. indi Callatiæ parentibus vescuntur 78. indorum multitudo 88. indi Calandiæ Ibid. indi pecuarij & eorum mores Ib. indorum nauigia Ibid. indi ęgrotos suos epulantur Ib. indorum coitus in propatulo 89. indorum genitura atra Ibid. indis sol maturinus ardentissimus Ibid. indi vt aurum colligant Ibid. indi à Dario subacti Ibid. indorum in Xerx. exercitu armatura 178. 179. indi Derbicum aduersus Cyri socij 2, ct. indus quidã Cyrum iaculo percutit lethali Ib. indorum multitudo 9. ct. indorum iustitia 9. ct. 10, ct. indorum locus sacer Ib. indi iusti Ibid. indi tonitruum expertes Ibid. indorum nigredo Ibid. indi Pygmæi Ibid. indorum venandi lepores ratio Ibid. indorum lacus oleosus Ib. indorum argẽtifodinæ Ib. Indorum montes auriferi Ibid. indi sani Ibid. indi longævi Ibid. indi vt aues venentur 11, ct. indi vt electrum colligant Ibid. indi cynocephali Ibid. indicum aurum 88. indicæ regionis descriptio & situs Ibid. indicæ formicæ 89. indici cameli forma & pernicitas Ibid. indica animalia grãdiora cæteris Ibid. indici canes 9, ct. indici galli & gallinę Ibid. indici montes gemmiferi Ibid. indicus æstus Ibid. Indicum mare Ibid. indicus calamus Ibid. indicum animal Ib indicus sol 1 . ct. indicæ oues Ibid. indicæ palmæ Ibid. indicus serpens Ib. indica auis Ibid. indicum lignum πολγξεον Ibid. indici asini syluestres 12, ct. indicus vermis Ibid. indicæ arbores Ibid.

Inge-

Ingenium Persarum quale 17
Infantes Cynocephalorum 11, &c.
Infernæ sedes 60
Inopiæ & impossibilitatis numina 217
Insomniorum ludibria 171
Institores primi, Lydi extitere 18. institor quare Darius fuerit appellatus 87
Institutio Persarum puerorũ 15
Insulæ in Araxo 37.
insulæ OEnusæ 30.
insula natans vbi 661.
insulæ Euchinades vbi 41.
insula Chemmis 66.
insulæ beatorum vbi 75.
insulæ rubri maris 88.
insulæ Cassiterides Herodoto ignotæ 90. insulani Iones qui 26.27
Intaphernes vnus ex septem Magi occisoribus 87. intaphernis facinus eiusque & domesticorum omniũ interitus 91
Intercalationes mẽsis à quibus introductæ 6.40.
Io f. Inachi reg. 1. Io à Phœnibus rapitur Ibidem. io stuprata 2. io vt à Græcis depingatur 46
Iolcon Thessali Hippiæ offerunt 142
Ion Xuthi filius 196
Ioniæ translatio 240. ioniam Harpagus subigit 1. iones à Crœso subacti 2. 5. ionum lingua 16. 26. Iones ad Cyrum legatos mittunt qui obedientiæ iugum acceptent: & quid Cyrus responderit 26. ionum regio, Asiaticarum pulcherrima, & eius descriptio Ibid. ionum duodecim in Peloponneso quoque ciuitates 27. Iones insulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet Ibid. ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius Ibid. iones qui se præstantiores iactent. & de eorum vxoribus Ibid. iones ab Achiuis, suis sedibus pulsi Ibid. ionum reges qua progenie oriundi Ibidem. iones veri & genuini qui Ibidem. ionũ qui ab Apaturiis arceantur Ibidem. quorum ionum sit Panonium sacrum Ibid. ionum insularanorum deditio 30.31. iones Biantis consilium spernunt 31. iones secundò in seruitutem rediguntur 31. iones in Ægyptum quomodo venerint 66. ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 117.118 iones captas Sardis incendunt 143. iones ad Ephesum vincuntur 144. iones mari vincunt 145. iones tertiò subiugati 151. iones

quomodo Ægyptum diuidant 42. iones vbi & vnde dicti 87. 207. iones ignauissimi hominum 118. ionum & Carum fuga 146. ionibus Persarum mineintentatæ 148. ion. laborum nauticorum insueti Ib. ion. Dario tributarij 152. ionũ in Xerxis exercitu armatura 180. iones Pelasgi Ægialees appellati Ib. ionibus solum suũ permissum 240. ionico genere excellentes 9. ionicæ rebellionis occasio 131. ionicarum nauium catalogus 147
Iupiter expiator hospitalis 8. iupiter apud Persas 25. iupiter Bel apud Babylonios 33. iupiter Ammon 47. iupiter Thebanus 49. iupiter liberator, & eius templum 95. iupiter Scytharũ deus 107. iupiter Papæus apud Scythas Ibid. iupiter Lycæus 127. iupiter Carius 137. iupiter Lacedæmonius 154. iupiter cœlestis Ibid. iupiter sub specie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 177. iupiter æreus decem cubitorum vbi 236. ioui decimę necessariò reddũtur 17. iouis Carij fanum apud Mylassos 31. iouis Beli tẽplum & simulachrum 33. iouis Thebani templum 33. 124. iouis simulachrum arietina facie 47. iouis fanũ apud Thesprotos 49. iouis cultus apud Meroen 44. iouis oraculum apud Ægyptios 52. iouis Ammonij templum à Cambyse incensum 73. iouis diabaterij ara 3, & 4. iouis Beli puluinar 98. iouis forensis ara 133. iouis militaris templum 146. iouis olympij delubrum 40. iouis currus in Xerxiano exercitu 174. 218. iouis Amphlystij templum 195
¶Iphigenię apud Tauros cultus 113
Ipni locus quidam 194
¶Irasa locus vbi 121
¶Is vrbs & flumen 32. is flumen 32. is fluuius in Euphratem se deuoluit Ib.
Isagoras Tisandri filius 137
Isis δημήτης id est Ceres dicta 49. 67. isidi vaccæ sacræ 46. 124. isidis simulachrum bubula cornua habens 46. isidis templum maximum in vrbe Busiri 49. isidis & Dionysi filij Ibid.
Ismaris lac famosissimus 182
Ismenij Apollinis templũ 17
Issedones populus 101. 102. issedonum mores Ib.
Issedoni populus 37
Ister vbi 106. 113. ister semper sibi par 106. istri ortus & fluxus 45. ister & Bosporus à Dario põte iunctis, & 4.

Isthmus Cnidiæ 32. isthmus Chersonesi muro præsept⁹ à Miltiade 115
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo 9
¶Itanus oppidum 119
¶Iudices regij apud Persas 76. iudicis cortupti iustæ vindictæ exemplum 131
Iuncus esui aptus 54
Iunonis festum 6. iunonis duæ imagines vbi 70. iunonis templum vbi 111. 232. 233
Iurare per aquam Stygis 157
Iusti principis officium 74
Iustitia Cynocephalorum 11. ct. iustitia Indorũ 9. ct. 10. ct
¶ Ixabates Cambysis eunuchus 2, ct. ixabates Cãbysem sepelit 3, ct. ixabates Magi index interficitur 3, ct.
¶Iyrcæ populus Scythiæ 102

K

KIKI quid sit 54

L

LABDA Amphiones filia 141
Labynet⁹ Babyloniorum tyrannus 14
Labynitus Assyriæ rex 34
Labytinthus 65
Lacedæmonij Crœso amici 2. 9. Græcorum potentissimi Ib lacedęmoniorum leges à Lycurgo 11. lacedęmonij bellum Tegeatibus inferũt 12. lacedęmoniorum compedes apud Tegeatas. Ib. lacedæmonij quibus artibus Tegeatibus facti sint superiores Ib. lacedæmon. Argiuorũq; pro agro Thyrea dimicatio 15. lacedæm. coma post victoriã de Argiuis Ib. aduersus Polycratẽ expeditio 79. in Samum expeditio 78. mos in sumendis suppliciis 119. de seipsis opinio 153. lacedemoniorum regum funera 154. lis de progrediẽdo ad bellum 161. oratio ad Platęenses Ib. ad Hydarnem Persam 185. ad Athenienses 222. lacedęmoniorum virtus 181. consuetudo 197. frugalitas 136. lacedæmoniorum occiserum sepultura 237. laced. ad Plataeas victoria 4, ct. ad Thermopylas clades Ibid.
Lacmon mons vbi 238
Lacrines legat⁹ ad Cyrum 28
Lacrimæ arboris Indicæ 11, ct.
Lactis emulgendi mos apud Scythas 99. lacte victitantes 11, ct. lactis coagulationem prohibens radix Ibid.
Lacus Tritonidis 124. lacus vnde pix hauritur 125. lacus Stymphalius vbi 157. lacus oleosus Indorum 10, ct. lacus piscosus & salsus Ib. lacus Bœbeis vbi 184. lacus Gygæus vbi 18. lacus famosissimus 182
Ladainsula vbi 147

Ladicé vxor Amasis 70. ladicæ votum Ib.
Laij delubrum 119. oraculum 131. & genus 136
Lampito Leutychidis filia 156
Lamponium vbi 130
Lampsacum vrbs 146
Lana arborea vbi 89
Laodamas Phocensis 118. laodamas Ereoclis filius 136
Laodice 103
Laos oppidum 149
Laphanes Euphorionis filius 165
Lapidicinę ad pyramides Méphios 40
Lapis Porinus, Parius 136. lapis Melampygus 198. lapidum aceruus a Dario congestus 112. lapideus leo vbi 199
Larissæ Æoliæ ciuitas 27
Lasus Hermionis filius 168
Lauacrum Indorum nobiliorum 12, &c.
Laxij Sauromatæ vbi 102
¶Leænæ partus 90
Lebæa vrbs 221
Lebedus 26
Lectis non vtentes 11, &c.
Ledanum aliàs Ladanum 90. ledanum quomodo comparetur Ib. ledani medica vis Ib.
Legati Darij in puteum conjecti 185. legatinon violandi Ib.
Leges Athenienſium à Solone conditæ 5. leges & inſtituta Babyloniorum 36
Lemnum oppidum 130. capitur 167
Lemnia facinora 166
Leon viri nomen 193
Leo Sardius 15
Leobota Spartiatarum rex 11
Leocides Phidonis Argiuorũ tyranni filius 164
Leon & Hegesicles Spartiatarum tyranni 11
Leonis ex auro effigies 9. leonum natura atq; loca 184. leones vbi gignantur Ibid. leo lapideus 199
Leonides 133. in crucem tollitur 201. leonidis regis Spartiat. genealogia 196. leonidæ mors 199. leonidæ cædis vindicta 218. leonidæ ad Thermop. cum Xerxe conflictus 4, &c.
Leontini populus 189
Lepreum oppidum 119
Leprosos vt vocent Persæ 5, &c.
Lepus ex equa natus 177. leporis fœcunditas 89. lepores vt veneturtur Indi 10, &c.
Leros insula 146
Lesbus insula vbi 29. lesbus quãdo habitari cœpta 254. lesbij à Polycrate victi 78
Leucadi⁹ Hippomachus aruspex 230
Leucadij Dorica gens 207
Leucon oppidum Libyæ 121
Leutychides Menaris filiꝰ 155. leutych. Spartiat. rex. Ib. leutychidæ fuga & mors 156.

leutych. oratio de depoſito reddendo 158. leut. genealogia 220. Stratagema 239
Lex Caricarum mulierum in maritos 27. lex oppignorandi paterni cadaueris vbi 62. lex omnium rex & domina 182
¶Liberi cultus apud Meroen 44. liber Græcis Oſiris dictus 64
Libya vnde ſortita nomẽ 105. libyæ, Aſiæ & Europæ magnitudo 104. libya arboribus nuda 123. libya & eius incolæ 124. 125. 126. libyes primi Neptuni nomen habuerũt 48. libyes ſolis deorum omnium ſoli & lunæ ſacrificant 125. libyes Ægyptiis ſe dedunt 121. licyes Cãbyſis ſe dedũt 73. libyes Ægypto contermini 87. libyum variæ nationes 122. libyes Nomades, id eſt paſtoritij 124. 125. libyes ſaluberrimo corpore Ibid. libyum paſtoritiorum ſacrificia Ibid. libyes vbi 126. libyum inuenta quæ Græci didicerunt 125. libyum in Xerx. exercitu armatura 179. libycus mons 41. 60
Libyſſarum mulierum eiulatus 125
Liches Delphici oraculi coniector 12
Lignum πλέγεσθαι admota attrahens 10, ct. lignum coagulans 11, ct. lignei amictus 11, ct.
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 178
Liliorum ingens vis vbi 54. liliorum radices eſui aptæ Ibid.
Limeneion regionis Mileſiorum 4
Lindi populus è Rhodo 189
Lindos oppidum 27
Linum Colchicũ, Sardicum, Ægyptiacum. 56
Linus modulationis genus apud Ægyptios 52
Lipaxus vrbs vbi 184
Lipoxais Targitai filius 99
Lypſydrium oppidum 136
Liſſæ oppidum vbi 284
Liſſus fluuius vbi 182. liſſi fluuij aquæ Xerx. copiis non ſuffeçerunt Ibid.
Literæ Hiſtiæi produntur 147. literarum mira occultatio 201. literæ Themiſtoclis ad lones lapidi inciſæ 204. literarũ per ſagittam tranſmiſſio 219. literæ capiti impreſſæ 132. literæ Græcorum ex Phœnicibus 135
Littus pulchrum vbi 149
¶Locri Epizephyrij pop. Ib.
Locri Ozolæ populus 206
Longæui Indi 10, ct. longæui Cynocephali 11, ct.
Lotiones Cynocephalorũ Ib.
Lotos vbi plurima 54. loti radix eſculenta Ib. loti fructꝰ deſcriptio 123

Lotij muliebris vſus 57
Lotophagi populus vbi 123
¶Lucernarum accẽſarum feſtum apud Ægyptios 50. lucernarum accenſio 198
Lucinæ tributum 103
Lucus platanorum 146
Ludorum primi inuentores Lydi 18
Luna Perſarum præſes 174. lunæ feſtum 48
Lupi ex hominibus 113. luporum ſepultura 51
Lutræ vbi capiantur 114
Luxus Perſarum 236
¶Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 223.224
Lycæus Iupiter 127
Lycaretus Mæandri germanꝰ 130
Lyciæ ignis perpetuus 10, &c.
Lycij in poteſtatem Cræſi redacti 5. lyciorum è Creta origo 31. lycij ab Harpago victi 32. lycij populus Dario tributarius 87. lyciorum in Xerxis exercitu armatura 180. lycij quondã Termilæ vocati Ib. lyciorum nomen & leges 31
Lycius Cyberniſcus Sicæ filiꝰ 180
Lycon Athenienſis prodit Piſiſthenem 7, &c.
Lycophronis Periandri filij interitus 80
Lycurgus Ariſtolaidis filiꝰ 10. lycurgus & Megacles Piſiſtratem eiiciunt Ib. lycurgus Spartiata integerrimę vitæ Ib. lycurgo oraculum à Pythia redditur Ib. lycurgus legumlator apud Lacedæmonios Ibid. lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor Ibid. lycurgi delubrum apud Spartiatas Ib.
Lycus fluuius 116. lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 31
Lyda mons à Pedaſiis extructus 32
Lydus Atyis filius 2
Lydeus fluuius 184
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 18. lydia Halyattis regis ſepulchroſe nobilem iactat Ib.
Lydi populꝰ antè Meones vocati 2. lydorum ſtrenua gens 14. lydorum gens equitandi peritiſſima Ibid. lydorũ mores & leges 18. lydorum ritus ineundi fœderis Ib. lydorum expiandi ritus idẽ qui apud Græcos 7. lydorum filiæ omnes proſtituuntur 18. lydi primi caupones inſtitoreſq; Ibid. lydorum partes primæ in conſulendis oraculis 9. lydorum Medorũq; fœdus 13. lydorum Medorumq; quinquennale bellum Ib. lydorũ medorũq; bello dies repentè nox facta Ib. lydorum lum Perſis conflictus & fuga 14. lydi pri-

di primi. omnium aurum argentumque ad vtendum percusserunt 18. lydi primi inuentores ludorum Ibid. lydi in Thusciam colonias deduxerunt Ibid. lydorum diuisio Ibid. lydorum cum Cyaxare prælium 19. lydi Sardibus per Gyrum exacti 28. lydi Carib. germani 31. lydi populus tributum Dario pendens 87. lydorum in Xerxis exercitu armatura 178
Lygdamus Naxius 11

M

MACAE populus 123.133
Macedones à Dario subacti 152
Machlyes populus 123
Macrobij populi Æthiop. 74
Macranes populus 50. macronum in Xerxis exercitu armatura 179
Mactoriũ vrbs super Gelã 189
Madyes filius Protothyę Scytharum rex 20
Madytus vrbs 173
Mæander fluuius 92.146. & eius fontes vbi 173
Mæandri campus 4. mæandri campum Mazares incursat 29
Mæandrius Polycratis scriba 92. mæandrium Sami procurator 95. mæandrij oratio ad Samios Ibid.
Mæotei populus vbi 116
Mæotis palus vbi 20. 99. 105. 106. 111. 113. 115. 116
Magdolus oppiudum vbi 67
Magi populi Mediæ 19. magi Persarũ 26. magorum commentũ vt Persarum imperiũ occupent 82. magi cuiusdam imperiũ apud Persas 83. magus Cambysi succedens 3, &c. magus interficitur: Magorum cędes 85. magophonia Persarum festum celebre Ib. & 3, &c.
Magistum oppidum 119
Magna cum periculis suscipiuntur 176
Magnarum iniuriarum magnæ vindictæ 59
Magnesia vrbs vbi 92
Magnetes populus 87
Malæ dextrę in contumeliam derasæ 60
Malea promontotium vbi 15
Malena 150
Males Ætolus 164
Mãdane Astyagis filia 20. mẽdane Cãbysi nuptũ datur Ib.
Mandrocles Samius 111. & eius monumentum Ib.
Maneros Ægyptiis quid 52
Mantieni montes 34. 37. *Vide* & Matieni
Mantiena vrbs 121
Manus octo digitorum 12, &c.
Marothon locus 161. maratho nem occupat Pisistratus 11. narathonia clades 163. marathonia pugna 3, &c.
Mardonius Xerx. exercitus imp. 179. mard. Gobryæ

filiꝰ 152.168.179. mard. vulneratur 152. mard. à præfectura ſemouetur 160. mar. oratio de bello Græciæ inferẽdo 169. mard. in Lacedęm. obiurgatio 231. mard. cædes 234. mard. vnus ex ſeptem magi occiſoribꝰ 3. &. mar. antiquus apud Xerxem ſpectatus 3, &. mard. bello aduerſus Platæenſes præficitur 4, &. mard. fuga Ib. mard. mors Ib.
Mardi Perſarum genus 24
Mardus Hyrœdes Sardiũ muros primum conſcendit 15
Mare Sardonium vbi 30. mare Caſpium 37. mare Atlanticum, rubrum, auſtrale 37. 67. 88. 104. 179. mare Indicum 9, &. mare Echinadum inſularum 41
Marea vrbs vbi 42
Mares quam armaturã in Xerxiano exercitu tulerint 179
Mariandeni populus 87
Mariandyni à Crœſo ſubacti 5. mariand. in Xerxiano exercitu armatura 178. mariandynus ſinus vbi 104
Maris fluuius 105
Maronea Græca vrbs 182
Martis oraculũ 52. 178. marti ſoli ſimulachra faciunt Scythæ 107. martis ſepulchrũ apud Scythas 107
Marſagetes Scythię regis frater captus 3, &.
Marſyas fluuius 146
Martichora animal Indicum 9, &.
Maſanges Aorizi filiꝰ dux 178
Maſcamis elogium 182
Maſij Perſarum genus 24
Maſiſtes Darij filius Xerxis exercitus imperator 179
Maſiſtius à Græcis Maciſius dictus 226. maſiſtij interitus Ibid.
Meſiſtæ & liberorum eius cędes 245
Maſagetę populus ferus & robuſtus 37. maſſag. deus ſol 38. maſſag. victus Ib. maſſag. vxores communes Ib. maſſag. ſenes immolantur Ibid.
Maſtyes populus 128
Matacas Xerxis iuſſu, Delphorum templum diripit 4, &.
Maternum genꝰ paterno nobilius apud Lycios 31
Matieni populus 13. matienorum in Xerxis exercitu armatura 178
Matris Martis templũ vbi 50
Maxyes Libyes vbi 125
Mazares Medus 29. mazares Prienẽſes ſubigit Ib. mazares Męandri campũ incurſat Ib. mazares moritur Ib.
Meci populus 88
Mecyberna Græca vrbs 184
Medea Colchorum regis filia 1. medeæ raptus à Græcis Ibid.
Medicæ regionis facies 21
Medi vbi 104. medorum appella-

pellatio vnde 177. medorum tyrannus Cyaxares 13. medorũ & Lydorum mos ineundi fœderis Ibid. medorum bellem quinquennale cum Lydis Ibid. medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta Ibidem, & 19. medorum ab Assyriis defectio 18. medi Assyrios subigunt 10 |medorum à Dario defectio 21. medorum imperium ad Persas translatum Ibid. medorum in Xerxis exercitu armatuta 177. 179. medi Deiocem sibi iudicem constituunt 19. medi regi suo regiam ædificant Ibidem. medi à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 20. 25 medi Ninum ciuitatem expugnant 20. medi inebriatos Scythas interimunt Ibid. medis canis spaco dicitur 21. medicum imperium Halys fluuius terminat 13. medicum nomen Græcis terrorem incutere solet 163. medicus exercitus contra Græcos 1, &c. medicæ nationis gentes 19.3, &c. medici singuli singulorũ mor borum apud Ægyptios 53

Medimnus Atticus mensuræ genus 35.154

Megabates Persa 131

Megabazus Megabatis filius 180

Megabernes Spitamæ filius 1. &c. megabernes Barcaniis à Cyro præficitur 4

Megabyzus Persa 83. megabyzi oratio ad suos de oligarchia 86. megabyzus Zopyri filius 98. megabyzi elogium 118. megabyzus in Pæones exercitum ducit 128. megabyzus Xerxis exercitus imperator 179. megabyzo Ctesias tribuit quę Herod. Zopyro 3, &c. megabyzus Xerxis gener Ibid. megabyzus Babylonem capit 4, &c. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templũ Delph. recusat Ibid. megabyzus vxorem adulterij apud patrem accusat. Ibid. megabyzus Artapani machinas prodit Ibid. megabyzus in coniuratorũ prælio vulneratur Ibid. megabyzus in Inarum mittitur 5, &c. megabyzus Inarum vulnerat Ibid. megabyzus cum Græcis pacisci tur Ib. megabyzi luctus Ibid. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ibid. megabyzus vulneratur Ibid. megabyzi victoria Ibid megabyzi strenuitas Ibidem. megabyzus expacto ad regem ve-

nit Ib. megabyzus mortis periculũ euadit Ib. megabyzus relegatur Ib. megabyzus regi recõciliatur Ib. megabyzus moritur 6,&c.
Megacles Alcmæonis filiº 10. 164. 165. megacles & Lycurgus Pisistratũ imperio Athenienſiũ eiiciunt 10. megacles Clisthenis gener factus 165. megacles Hippocratis filius Ib.
Megacreon Abderites 183
Megapanus Hyrcanorũ dux 177
Megarenſis populus 189. megarenſis plebs venundatur Ib.
Megiſtæ inſcriptũ epigramma 200
Megiſtię extiſpicia 198. megiſtias Acarnan à Melampode progenitus 199
Melampus Amytheonis filius 48. melampodis poſtulata ab Argiuis 229. melampus Bacchici ſacrificij inuentor apud Ægypt. Ib.
Melampygus lapis 198
Melanchlæni populus vbi 113. meláchlonorum mores & nomenclatura Ib. melanchlænorum victus humana caro Ib.
Melanippus Aſtaci filius 137. 141. melanippus Alcæi ſodalis Ib.
Melanopus Ithagenis filius 143
Melas fluuius 196. melas ſinus & fluuius eiuſdem nominis 177
Meles primus rex Sardium 15
Meleſigenes vnde appellatus 243
Meletes fluuius Ib.
Melibœa vrbs 194
Melienſes populus 195
Melienſis ſinus vbi 103
Meliſſa Periandri vxor 79. meliſſa à Periandro occiſa ibid.
Mellis vbi maxima copia 125. mellifluus fluuius 10,&c.
Melois amnis 233
Melyenſes populus 87
Memnonia regia 135. memnoniæ Suſæ 188. memnonis vrbs vbi 135
Memphis vrbs 68. memphis vrbs à Mene primùm condita 55. memphios vrbis ſitus & deſcriptio Ib.
Mendaciũ dicere quando expediat 84
Mendes quid lingua Ægyptiaca 47
Mendetis templum 46
Mendeſium oſtium Nili 42
Mendeſia prouincia 46 47
Mendeſij cur oues immolẽt, capris abſtinentes 46. mẽdeſij capros venerãtur 47. mendeſij caprarios præcipuo honore afficiunt Ibid.
Menelaus Helenã recipit 58
menelai portus vbi 122
Menes primus regnaſſe fertur,

tur 55
Mensa solis 74
Mensis intercalaris 6. à græcis tertio quoque anno introductus 40
Mentes nauicularius 244
Mentiri apud Persas turpissimum 26
Mentor Ithacensis homerum sedulò curat 244. mentoris in Ithaca virtutes prædicatæ Ib.
Mentulę portentum apud Ægyptios 48
Menostanis in Megabyzũ expeditio 5, &t. menostanis clades & fuga Ibid. menostanes Secundianum monet 6, &t. menostanes se occidit 7, &t.
Menon Cyri dux 7, &t. menonis doli 8, &t.
Meones Lydorum nomen assumpserunt 1
Meraphij Persarum genus 24
Mercurij statua porrectũ veretrum habens 48. & templum 63. mercurius quibus gentibus colatur 128
Mermnadæ populus 2. mermnadarum tyrannus 3
Metoe oppidum vbi 44
Mesambria vrbs vbi 122. 182 mesambriam vrbem quis condiderit 151
Messana Olim Zancla 191
Metalla aurea atq; argentea vbi 182. de metallis aureis certamen 235. metallum salis 124
Metapontini populi vbi 101
Metiochus Miltiadis filius 152
Metra Venus 25
Metrostes Terutichmis frater 7. &t.
¶Micythus Anaxilai famulus 192
Midas apud Delphos munera posuit 3. midæ sella apud Delphos Ibid. midas Gordij filius, Phrygiæ rex Ibid. & 245. midæ horti 221. midæ epigrammata ab Homero 245
Milesiorũ eum Halyatte bellum 3. milesiorum duo ingentia vulnera 4. milesiorum oppugnatio per XII annos 4. milesiorum cum Halyatte fœdus Ib. milesij Cyro confœderati 26. milesiorum correctio 131. milesiorũ & Carum fuga 146
Miletus oppugnatur 3
Miletus vrbs Ioniæ prima 26. capta diripitur 149
Militiæ ordo à quo primùm distributus 19
Militum Cambysis de pastio 75
Milo Crotoniates luctator 94
Miltiades Cimonis filius Chersonesi tyrannus 151. miltiades Athenienſiũ dux 117. 11. miltiades victor in Olympico certamine 151. miltiades capitur Ibid. miltiades Chersonesso potitur 152.

miltiades Parios obſidet 163. miltiadis accuſatio & obitus 166. miltiades Dati ad Marathonem, occurrit 3,&c.
Milyas Aſiæ regio 31. milyæ Solymi dicti Ibid. milyarum in Xerx. exercitu armatura 179
Mineruę templi deflagratio 4 mineruę templum cognomine Aſſeſiæ Ib. miueruæ duo templa apud Aſſeſum Ib. mineruæ Pallenidis fanum 11. mineruæ feſta virginum pugna ab Auſibus inſtituta 124. mineruæ Pedaſiæ ſacrificæ barba pullulat 32. mineruæ Aleæ tẽplum apud Tegeatas 12.234 tutelaris apud Chios 29. oraculum apud Ægyptios 52. Veſtibulum apud Saios 69. Inaurata ſtatua vbi 70. Lapidea duo ſimulachra Ibid. Parentes 124. Templum in Sigeo 143. Fanum 206. Sciradis templum 214 mineruæ ægis 125. mineruæ Craſtiæ fanum 133. mineruæ in arce adytum Dorienſibus non accedere licitum 138. minerua vrbana 139. mineruæ Iliadi 10000 boues immolantur à Xerxe 175. minerua protemplaris 207
Minoa Selinuſiorum colonia 133
Minos & Sarpedon Europæi filij 31. minois cædes 192
Minyæ populus 27. 118. minyæ commento ſuarum vxorum liberantur 19
Miraculum maximum Periandro oblatum 4
Mitradates paſtor, Cyri nutritius 21.23. mitradates Vdiaſtis filius 3, &c. mitradates patri ſuccedit Ib. mitradatis cædes 8,&c.
¶Mneſiphilus Athenẽſis 209
¶Modus ineundi exercitus numerum 177
Mœnia lignea Budinorũ 114
Mœris Ægyptiorum rex 55. mœris præclara opera Ib.
Mœrios ſtagnum 51. 65, & eius deſcriptio 87.4,&c.
Mola aurea ſex talentorum 4,&c.
Moloſſi populus 27
Mons Arabicus 40.41.60. mons Atlas vbi 124. mons ingens euerſus indagandis metallis 153. montes gemmiferi 9,&c. montes auriferi 10, &c. mons Sardonis 9, &c. montes feruentiſſimi Indiæ 10, &c. montes qui aluuntur 11, &c.
Mophis mons 44
Moræ compendia 170
Morbus fœmineus Scythas inuadit 20
Mors optatiſſimũ perfugium ærumnoſæ vitæ 175. mortem

tem contemnunt Indi 10, ct. mortui exemplar apud Ægyptios 52.53. mortuorum apud eosdem condituræ Ib. mortui cum lætitia vbi humentur 127
Moschi populus 88. moschorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mosynœci populus 88. mosynœcorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mula mulum ancipit. peperit 177. mulæ partus 97. mulæ Xerxis funus expectant 6. ct. muli vbi non gignantur 103. mulorum species Scythis horrendæ 16. muli Pygmæorum 10, ct.
Mulier exuendo tunicam & pariter verecundiam exuit 22. mulierũ raptus illicitus 1. mulieris offensio vindictam quærit 3. mulieres mulierem prædicant 6. mulieris simulachrũ ex argento 9. mulieribus Babylonicis semel in vita cum exteris coire lege impositũ 36. De mulierib. Ægyptiis 45. mulieres quæ oracula in Græciam intulerũt, columbæ vocatæ 49. mulierum pudenda cippis à Sesostre inscripta 55. mulieris cum marito suo solo concumbentis vrina Pheroni visus restitutus 57. mulieris opinio quid possit 94. mulieres Corinthiorum denudatæ 142. mulier ex turpissima formosissima facta 154. mulierum Atticarum vnà cum liberis cædes 166. mulieres stuprando extinctæ 206
Munerum regiorũ apud Persas pretiosiss. 4, ct.
Munychia 212
Mus Europæus 220
Mulæi sortes & earundem editor 168
Musici Argiui 92
Mustelæ Lybicæ 125
Murium tria genera apud pastorales Lybies 125. muriũ auxilia 63
Murichides Hellespõtius 223
Murus ligneus Persarum 144 & eiusdem expugnatio 234
Mycalæ promontorium 27
Mycerin⁹ rex Ægypti 62. mycerini clementia & iustitia Ib. mycerini filiæ mors & sepultura 61. concubinę Ib. oraculum 62. & pyramis 63
Mycorum in Xerx. exercitu armatura 178
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 184
Mylassa oppidum vbi 146
Mylassorum fanum 31
Mypsæi Thraces 112
Mylitta Assyriis Venus appellata 25.26
Myrcinus vrbs vbi 146

Myrias quid sit 177
Myrina Æolicæ ciuitas 27
Myrinæi populus 167
Myrios stagnum 40
Myris rex 41
Myrorhoda arbor 12.ct.
Myrses Persarum dux 146
Myrsilus aliàs Candaules dictus 2
Myrsus Gygis filius 92
Mysi populus vbi 87. mysi Caribus germani 31. mysi à Crœso subacti 5. mysorum in Xerxis exercitu armatura 178
Mysia ab Hymee capitur 31
Myus vrbs Ioniæ 26
Myusij populus vbi 147

N

NAPARIS Scythiæ fluuius 105
Nasamones populus 44. 123
nasamonum coitus in propatulo Ibidem. nasamonum iusiurandum & diuinatio Ibidem. nasamonum cadauerum sepultura 126
Nascentium deploratio 127
Natacas eunuchus apud Xerxem spectatus 3.ct.
Natho insula vbi 68
Natura solertia 90. Natura leonum atque eorundem loca 184
Naucrates oppidum 55.58
Naues Ægyptiorum è spina 54. naues rubrica delibutæ 81. naues quinis drachmis venditę 159. nauium Persarum catalogus 179. nauibus longis qui primi vsi fuerint 186. nauiculę Babyloniorum 35
Naufragi vbi immolentur 113
Nauplia 157
Naxus insula 131. naxus insula à Pisistrato subacta 11. naxi fons vinifluus 10.ct.
Naxij populus 189
¶ Nebris 106
Necessitatis numen 217
Necus rex Ægyptiorũ Psammitichi filius 67. 104. necis victoria contra Syros 67. necus à quo interemptus 66
Neleus Codri filius 239
Neon vrbs vbi 206
Neptunus Libyum deus 48. neptunus Thamimassades 107. neptuno Helliconio Panionium locus sacer 27. neptunus liberator, & eius templum 195. neptuni templũ apud Potidæatas 220. neptunus æreus septem cubitorum 326
Nestus fluuius Abderorum 184
Neuri populus & eorum mores 101
¶ Nicandra Dodonæorum sacerdos 49
Nicodromus Cnœthi filius 159
Niger sinus vbi 152
Nigredo Indorum 9.ct.

Nilus Ægypti fluuius 105. nili fluminis origo 42. 44. nili fluminis ostia 42. nili fluminis natura & incrementum 42. 43. nilus solus amnium aura caret Ibid. nili fontes ignoti Ibid. 45. & 106. nilus scopulosus 44. nilus Libyam mediam diuidit 45
Ninus Assyriorũ vrbs 65. nini oppidi situs 35. ninum ciuitatem Cyaxares obsidet 20. ninum ciuitatem Medi expugnant Ib.
Niphraga (*vel potius* Phagres, vnus Pierum murorum 182
Nisa oppidum vbi 88
Nisæi equi 89. nisæus campus grandes fert equos 174
Nitetis Apriæ regis filia 71
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 33. nitocris Ninum oppidum sibi subegit Ibid. nitocris epitaphium 34. nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciscitur 55
Nitri ingens vis 53
¶ Nocranis oppidum 157
Noes fluuius 105
Nomades Scythæ 3. 13, nomadum Scytharum seditio Ib. nomades Libyes 124. nomades Sagartij 179
Norondabates vnus ex septẽ magi occisoribus 3. ct.
Noua vrbs oppidum in Pallena 184
Nouem fontes vbi 186
Nouus murus ciuitas Æoliæ, & Cumanorum colonia 27. 244
Nox pro die vbi extitit 174. noctes in dies commutare 62
¶ Nuces Ponticæ 11. ct.
Nudium oppidum 119
Numina Persarum 25
Nummi primùm à Lydis percussi 18
Nuntium Crœso & Lydis è Delphis 9. nuntiorum Persicorum celeritas & ratio 217
¶ Nymphodorus Pythei f. 186

O

Oarvs fluuius 116
Oasis vrbs vbi 75
Oaxus oppidum Cretæ 120
¶ Obeli, Pheronis donaria 57. obeli in fano Minervæ 68
¶ Occisorum Xerxis & Persarum pugna 4. ct.
Oceani ortus vbi 100
Ochus Persarum rex Artoxerxis spurius 6. ct. ochus Hyrcaniorum præfectus à patre constitutus 6. ct. ochus rex creatur Ibid ochi mors 7. ct.
Octamasades Scylis frater 110
Oculos in pectoribus gestantes 125

¶Odomanti populus vbi 129
Odorum oleum 12,ct.
Odryſes vbi 112
¶OEa locus vbi 139
OEbares Darij equiſo 86
OEbares Aſtyagem captum vincit 1,ct. œbarę ſtratagema in capiendis Sardib⁹ 1, ct. œbares ſe fame enecat Ib.
OEbares Megabyzi filius 151
OEbazus vir Perſa 241. œbazi liberi occiduntur 111
OEcetor Gelonis progenitor 189
OEdipodi delubrum extructum 119
OEnoen Bœotij occupant 138
OEnone inſula 207
OEnotriæ ager vbi 30
OEnuſæ inſulæ vbi Ib.
OEroe inſula vbi 232
OEtæi montes vbi 198
OEtoſyrus Apollo apud Scythas 107
¶Offa ſalſura reſiliit 242
¶ Oiolycus vnde appellatus 119
¶ Olbiopolitæ populus vbi 101
Olea in arce Athenienſ. 208 oleagina corona Olympiorum præmium 205
Olen Lycius 103
Olenus 27
Oleum ex lacte 11, ct. oleum ex verme Indico 12,ct. oleum myrorhodinum 12,ct. oleum quo vtuntur Indi Ibidem. oleoſus lactis 10,ct.
Oliatus 132
Ollas pulſandi mons 154
Olophyxus vrbs vbi 172
Olorus rex Thraciæ 152
Olympus mons Myſiæ 7. olympus & Oſſa Theſſaliæ montes 9. 184. olympij Iouis delubrum 40. olympieni à monte olympo dicti 178. olympiorum præmium corona oleagina 205
Olympiodorus Lamponis filius 226
Olynthiorum ab Artabazo obſeſſio 219. olynthij ab Artabazo trucidantur Ib.
¶Oneſilus Gorgi frater 144. oneſili dolus & mors 144. 154. oneſili caput ſupra portas ſuſpenſum Ibid. oneſili ſacrificia Ib.
Onetes Phanagoræ filius 198
Onochonus Theſſaliæ fluui⁹ 184. onochonus Xerx. exercitui defecit 195
Onomacrit⁹ ſortilegus Athenis eiicitur 168
Onophas vnus ex ſeptem Perſarum principibus 3,ct. onophas Xerxis ſoter Ibid. onophas claſſis Perſicę præfectus 4,ct.
¶Opœa Spargapithis vxor 109
Ὠφέλιμος aqua 12,ct.
Ophryneus vrbs vbi 175

Opificum ignobilitas vbi 68
Opiniones de Nili fluminis natura & incremento 43
Opis ciuitas 34
¶Oraculorum origo, secundū sententiam Herodoti 49. oracula Græcorum 8. oracula apud Græcos prima 5. eorumque origo 49. oracula apud Ægyptios quę 52. oraculum Halyatti à Pythia redditum 4. oraculū Delphicū Crœso redditur 8. idem Crœsus verum deprehendit Ib. oraculum Lycurgo à Pythia redditur 11. oraculum captiosum Spartiatis redditū 11.& 12 oraculum Pythiæ de ossibus Orestis Ib. oraculum Crœso redditum de muto filio 16. oraculum Branchidarum de Pactya 29. oraculum Hammonis de Ægyptiis 42. oraculum Dodonæum omnium vetustissimum 49. oraculi Ammonis origo Ibid. oraculū Pheroni regi redditum 57. oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 62. oraculum de ærea phiala 66. oraculum Latonæ sacrum Ib. oraculū Siphnis redditum 81. Corinthiis 14. Argiuis 149. oraculum Doloncorum 151. Martis 178. Dionysi 182. Athenienſium 186. Argiuorum 188. Cretensium 191. Spartiatarum 199.230. Bacidis 204.212.214. amphiarai 220 oraculum Persis à Bacide redditū 230
Oratio Prexaspis ad Persas 84. Otanis de statu populari 85. Cois Mitylæneorū præfecti 112. Histiæi Milesij ad Scythas 118 Aristagoræ ad Cleomenem 134. Soclis 141. Histiæi ad Dariū 144. Cypriorū ad Ionas 145. Persarum ad Ionum tyrannos 148. Leutychidis de reddendo depositō 158. Datis ad Delios 160. Clisthenis ad procos filię suę 165. Xerxis de inferendo bello Græciæ 168. Artabani de bello aduersus Græcos suscepto 169. Xerxis ad Persas 176. Corcyræorum ad Xerxem 191. Harmocydis ad Phocenses 226
Orbelus mons vbi 129
Orbis partitio secundum Herodotum 104
Orchomenij populus 27. orchomeniorum ager 206
Orci filius 159
Ordissus Scythiæ fluuius 105
Ordo militiæ à quo primùm distributus 19
Orestes Agamemnonis filius 12. orestis proceritas & sepulchrum Ib.

Oricus portus 238
Oriſcus Perſicæ claſſis nauarchus 5.ct.
Orithyia Boreæ vxor 195
Orneatæ populus 211
Orœtes indignam Polycratis ſuffixi cruci mortem luit 92.orœtis dolus Ib.
Orontes accuſatus cæditur 7. ct.
Oropus 161
Oroſangæ quid Perſica lingua 213
Orphea vnde ortum duxerint 25
Orthium carmen 4
Orthocorybantes populus
Orus Oſiris filius rex Ægypti 64. orus Græcis Apollo dicitur Ib.
Oryes vbi gignantur 125
Oſiris Ægyptiis Bacchus & Dionyſus dictus 46.64
¶ Oſſa & Olympus Theſſalię montes 9.184
Oſſa quinque cubitorum 237
Oſtenta Xerxi oblata 177. Oſtenta Delphis nuntiata 206
Oſtia Nili ſeptem numero 142
¶ Otanes Pharnaſpis filius 83. otanis oratio de ſtatu populari ad Perſas 85. otanes Amaſtris pater dux Perſarū 177. Otanis morbus 96
Othrys mons Theſſaliæ 184
Ouium mira duo genera quæ habet Arabia 90
oues ſacræ Solis vbi 2;8.
oues Pygmæorum 10.ct.
oues Indicæ 10.ct.
oxendras Ochi filius 6.ct.

P

PActolvs fluuius qui ramenta è Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 28. pactyas Perſis traditus 29
Pactyica regio vbi 88.89.105
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 178
Pæan carmen quale 127
Pæoniæ ſitus 118
Pæones populus 143. pæones tranſportati Ibid.
Pæonius ager vbi 184
Pæſus vrbs vbi 146
Pæti Thraciæ populus 182
Palæſtina & Paleſtini 20.71
Palladis ſacerdotis barba 32
Pallena Plegra prius appellata 184
Pallenidis Mineruę templum 11
Palmarum Babyloniarum diuerſitas 35. Palmarum ſpathæ 178. palmæ Babylonię vſus quis 35. palmæ vbi multæ 123. 124. palmæ Indicæ 10. ct. palmæ Babylonicæ Ibid.
Panniſus Theſſalię fluuius 184
Pamphiliorum in Xerxis exercitu armatura 180
Pamphilij populus 87
Pan vnus inter VIII deos 47.

pan Ægyptius vetuſtiſſimus deorum 64. panis templum vbi 161. panis ſimulachrum 47. pan quibus parentibus ortis lb. panætius Soſimenis filius 212
Panegyries Athenienſium 162
Panes Perdiccæ dupli effecti 221
Pangæus mons vbi 129
Panionium locus 27. 31. ſacer Ibid.
Panionius Chius 216
Panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 153
Panormus portus vbi 29
Παντεχαθοφόρος fluuius vbi 11, ct.
Pantagnot⁹ Polycratis frater 78
Pantaleon Halyattis filius, Crœſi frater 17
Pantarba gemma 9, ct.
Panthelęi Perſarum genus 24
Pantheræ vbi gignantur 125
Panthimati populus 88
Panticapes fluuius 101. 116
Pantita ſeſe ſtrangulat 200
Papæus Iupiter apud Scythas 107
Paphlagones populus 2. 13. 87. paphlagones a Crœſo ſubacti 5. paphlagonũ in Xerxis exercitu armatura 178
Papraces piſces 129
Papremus oppidum 49
Papremitanis equi fluuiales ſacri 51
Paralatæ Scythæ vnde 99
Parapotamij populus 206
Paraſange quid 40. 135. 152
Paretaceni populus Mediæ 19
Πάρεζον lignum 10, ct.
Parientes ſemel tantum 12, ct
Paris Alexander ad Proteum ducitur 57
Parius lapis 336
Parino vrbs 146
Parmiſes Amytis frater capitur 1. ct.
Parmys filia Smerdis filij Cyri 179
Parnaſſus mons vbi 205. parnaſſi vertices duo 206
Paroreatæ populi 119
Parthenius fluuius vbi 56
Parthenius mons vbi 161
Parthi populus 88. 91. parthorum in Xerxis exercitu armatura 178. parthiis præficitur Tanyoxarces 2, ct.
Partus leænæ & viperæ 90. partus diuerſa tẽpora 156. partus dentes habẽs 12. ct.
Parus inſula 131. parus a Miltiade obſidetur 165
Parycanij populus 87. parycaniorum in Xerxis exercitu armatura 178
Paryſatis Cyri & Artox. mater 6, ct. paryſatis Ochi vxor, conſiliaria eius 6. 7, ct. paryſatis Amiſtris iniurias vlciſcitur 7, ct. paryſatis Cyrum filium luget 8, ct. paryſatis in Bagapatem ſæuit lb. paryſatidis in Cyri hoſtes crudelitas lb. paryſa-

tis nullum veneno è medio tollit 8,&c.
Pasargadæ Persarũ genus 24
Pataici dij 77
Patarbemi aures nasusq; præscinduntur 68
Patari oppidum Lyciæ 33
Paterę aureæ sex à Gyge apud Delphos positæ 3. pateræ aureæ Delphos à Crœso missæ 9. pateræ aheneæ mira capacitas 15
Paternorum opificum successio vbi 154
Patiramphes Xerxiani currus auriga 174
Patizithes magus 81
Patrenses populus vbi 27
Patumus oppidum Arabię 67
Pausanias Cleombroti fil. 110. 224.234. pausaniæ exercitus ordo 231. pausanię victoria aduersus Mardoniũ 34 pausanias Mardonio ad Platæas occurrit victor 4, &c. pausaniæ præda 236
Pausicæ populus 88
Pausiris Amyrtæi filius 73
¶Pecuarij Armenij vbi 35. pecuarij Indi 88 pecuarij Persæ 24
Pedasenses populus vbi 216
Pedasij populus ab Harpago expugnati 32
Pedes octo digitorum 12,&c.
Pediæ oppidum vbi 206
Pedunculorũ comestores 114. præmorsus 122
Pelasgi populus 27. 48. & eorum lingua 10. pelasgi Ægialees nũc Iones dicti 180. pelasgi, Cranai, & Cecropidæ 207. pelasgi ex Attica exacti 166
Peleon Ionis fil. 137
Pelius mons vbi 123.184
Pella vrbs Bottięidis terrę 184
Pellena Achæorum pars 27
Pelops Phrỳx Persarum seruꝰ 170. pelopis Phrygis regio 168
Peloponnesij gentes septẽ 211. peloponnesiũ bellum 235
Pelusium ostiũ Nili 42.66.72
Peneus fluuius Thessaliæ 172. 184.192
Pennis oppletus aer 103
Pentapolis antè Hexapolis appellata 27
Penthylus dux Paphius 195
Perębi populus 184
Percotes vrbs vbi 146
Perdiccas, Gavanes, & Æropꝰ fratres 221 perdiccę panes dupli effecti Ibid.
Pergamum murorũ Pierum vnus 182
Perialla vaticina 155
Periander Cypseli filiꝰ Corinthiorum tyrãnus 4.79. periandro maximum miraculum oblatum 4. periander cum defuncta concubuit 142. periandri de non recipiendo filio edictũ 80. periandri duo filij 79
Perinetades Demarmeni filius 133

Perinthus vrbs vbi III. perinthi expugnatio 127. perinthij à Persis subacti 127. perinthiorum cum Pęonibus singulare certamen Ibid.
Persarum origo vnde 188. persarum complura genera 24. persarum aspera regio 13. persæ aratores, persę pecuarij 24. persarũ præstantissimi pasargadæ Ib. persarum institutio qualis 25. persarum numina quæ Ib. ritus dum Ioui immolant Ib. persæ Vranię Veneri sacrificant Ibid. persis Venus Metra appellatur Ib. persarum natalitia Ib. persæ inter pocula consultant Ibid. pers. necessitudo vicinitatis maxima Ib. persarũ φιλανθρωπία Ib. persę externarũ rerũ studiosissimi Ib. persis flumina religiosissimè coluntur 26. persarum mos in sepeliendis cadaueribus defunctorum Ibid. persæ gyrum cœli Iouem appellant 25. persæ deos ex hominibus ortos esse negant Ibid. persæ ignem deũ arbitrantur 73. persarum victus habitusq; priscus 13. Victus viuendiq; spatium 74. persarum ingenium 17. persarum conuiuia 129. persarum cædes in cõuiuio 130. persæ criniti 149. persæ Cephenes appellati 177. persæ immortales qui 179. persæ Mard. luxus 234. persarum vxores per vices concumbunt 87. persis oraculum redditum 230. persarum tabellionum cursus & modus 215. Magi 26. Satrapęæ 87. clementia 26. 73. capita cur fragilia 72. persarum cum Lydis conflictus 15. persę in potestatem Medorũ redacti 19. persis à Phraorte bellũ infertur Ib. persarũ à Cyro defectio 24. 25. persarũ bellica arma 143 persarũ cũ Caribus consertum bellum 146. persarum duo millia cæsa à Caribus Ib. persarum obtruncatio Ib. persarum oratio ad Ioniæ tyrãnos 148. persarum minę Ionibus intentatę Ib. persarum ornatus in Xerx. exercitu 176. persarum equestrium copiarũ numerus 179. persarum cum Lacedæmoniis cõgressio 197. persarũ naufragium ad Eubœam 203. persæ & Sacæ Derbices superant 2, ct. persarum septem principes Magũ regem cædunt 3, ct. persarũ regũ munus quod pretiosissimum 4, ct. persarũ ad Thermopylas clades Ibid. ad Platæas Ibid. persarũ & Græcorũ ad Salaminem prælium Ib. persarum & occisorum Xerxis

pugna lb. persæ certamen in Ægypto renouant 5,&t. persarum victoria Ibid.
Persicum mare 104. persici equitatus præfecti 170. persicarum nauium catalogus Ibid. persicarum copiarum apud Platæas ordo 228. persicus aduersus Græcos exercitus 4,&t. persica classis capta 5,&t.
Perseus Assyrius 154. perseus Danaes & Iouis filius 177. 178. persei specula 42. persei tẽplum, simulachrum, sandalium vbi 53. perseus Gymnicorũ ludorum institutor Ibid. persei profectio in Ægyptum 54
Persacas Astyagem fame enecat 1,&t. persacas ab Amyti excarnificatur Ib.
Petisas Vsiris filius 5,&t.
Petra tribus 141. petræ Trachiniæ locus 196
Phædyma Otanis filia 83
Phagres, *vide* Niphragã.
Phalerus vrbs 136.139
Phalli 48
Phanazatres Indorũ dux 178
Phanes Halicarnasseus genere 71. phanem vlciscuntur Ægyptij 72
Pharandates Theaspis filius 235
Pharensis populus 27
Pharnacyas eunuchus 6,&t. pharnacyæ cædes 7,&t.
Pharnaspes Achæmenides 71
Pharnuches præfectura submouetur 179
Phaselis vrbs 70.10,&t.
Phasis 20.56.158
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 243.244
Pheneum vrbs 137
Pherendates Sarãgarum dux 178.179
Pheretime Arcesi. regis mater 121. pheretimæ in Barcæos crudelitas 126. pheretimæ miseranda mors 127
Pheron rex cæcus 57. pheroni oraculum redditur Ibid. pheronis donaria Ibid.
Phiala in balteis Scytharũ 100
Phidippides Athen. 161
Philæus Æaci filius 151
Philachrus & Euphorbus proditores 161
Philaon Chersis filius 203
Philippus Butacides Olympionices 134
Philitionis pyramides 61
Phillis Pangæorum regio 182
Philocyprus à Solone versib⁹ celebratus 145
Phirmus Athenien sis 193
Phla insula 123
Phocais Homeri 246
Phocæa regio 26.30.70 phocæa quomodo capta & à Persis occupata 30
Phocenses 27. phoc. primi longis nauibus vsi sunt 29. phocens. murus 30. phocensiũ demigratio in Cyrnum Ib. phocensium execratio

eratio Ib. phocensium cum Tyrrhenis & Carthaginiēsibus nauale bellum Ibid. phocenses prælio victi Cyrno secedunt Ib. phocensibus Cadmea victoria obtigit Ib. phocēses in Rhegiū demigrant Ibid. phocenses capti lapidantur Ib. phocēsium in Thessalos eruptio 205. phocensium regio à barbaris vastatur Ib.
Phocia oppidum 14
Phœbi fanum vbi 155
Phœnices dissensionū authores cum Græcis 1. phœnices Palæstini 56. 179. phœnices ad Libyā cognoscendam missi 104. phœnices quibus literis vtantur 135
Phœnix Ægypt. auis sacrosancta 51. phœnicis auis descriptio Ibid.
Phœnix fluuius 193. 196
Phraortes filius Deiocis 19. phraort. patre defūcto succedit in regnum Ib. phraortes bellum Persis intulit Ib. phraortes Persas in potestatem Medorum redigit Ibid. phraortes Asiam sibi subegit Ibid. phraortis interitus apud Assyrios Ib. phraorti Cyaxares in regnum succedit Ibid.
Phrataguna Carij regis vxor 199
Phronima Etearchi filia 120. phronima concubina Polymesti Ibid.
Phryges populus vbi 13. phryges à Crœso subacti 5. phryges antiquissimi 39. phrygum in Xerxiano exercitu armatura 178. phryges Bryges dicti Ibid
Phrynichi comædia 149
Phthiotis ora 9
Phthires 11. ct.
Phya mulier ex tribu Pæanea 10. phya Pisistrato vxor ducitur Ibid.
Phylacus & Autonous, Delphorum Heroes, & eorum delubrum 207
Pidorus vrbs vbi 183
Pieria ora Bœotiæ 187
Pieria pix 125
Pierum muri vbi 182
Pigres Pæones 128
Pindus mons vbi 184
Pinus locus 248
Pini natura quæ 151
Pirus, aliàs Melas, ingens fluuius 27
Piromis Græcè quid 64
Pisa vrbs vbi 40
Pisagas Persis leprosus 5, ct.
Pisatorum ænigma 253
Piscibus Ægyptus abstinet 46. piscium qui Ægypto sacri 51. piscium genitura in stagnis apud Ægyptios 54. pisces pabulum equorum vbi 129. piscium mira copia Ibid. pisces Papraces & Tilones Ibid.
Pisistratus Hippocratis filius

Athenienſ. tyrannus 10. piſiſtrati nobile cõmentum Ib. piſiſtratus Athenarum imperio potitur Ib. piſiſtratus Athenis eiicitur Ib. piſiſtrati vxor Phya Ibid. piſiſtratus illegitimè cũ vxore çoit Ib. piſiſtratus Marathonem occupat 11. piſiſtrati in Athen. copiæ Ib. piſiſtratus tertiò vrbe Athenis potitur Ib. piſiſtratus Naxum inſulam ſubegit Ibid. piſiſtratus Delum inſulam expiat Ibid. piſiſtratidæ Athenis pulſi 136
Piſſyrus vrbs, & lacꝰ in ea ſalſus & piſcoſus 182
Piſtricis Cræſi effigies apud Delphos 9
Piſuthnes ab Ocho deficit 7, ct. piſuthnis cædes Ibid.
Pitanæ ciuitas Æoliæ 27
Pittaci Mitylenæi reſponſum ad Cræſum 5
Pituitæ fluxus remedia 125
Pix Pieria vbi Ibid.
Praxidoras Cindyenſis 146
Præcianorum lingua 10
Prinæa inſula Libyæ 119.120. 122
Platæa vrbs incenditur 208. platæarum pugna 239. 4, ct
Platæenſis clades 233.234. platæenſes à Xerxe oppugnantur 4, ct.
Platanus aurea atq; vitis 173. platanorum ingens lucus 146. platanus aureo monili à Xerxe donata 173
Plinthinetes ſinus vbi 40
Pluuia nulla apud Theræos per ſeptem annos 119. pluuia apud Ægyptios portẽtoſa 72. pluuiæ expertes Indi 9, ct
Plynis portus vbi 122
¶Pocula ex cornibꝰ aſini ſylueſtris 12, ct.
Podeon Doridis 206
Pœne modus apud Perſas 25. 26
Pœni, *vide ſuprà* Libyes
Pogon Trœzeniorum portus 207
Poli & gnomonis inuẽtio 57
Polichnitani populus 192
Pollux & Caſtor Tyndaridę 119
Polyas Anticyrẽſ. genere 204
Polycratis prodigioſa fortuna 78. polycr. ſmaragdꝰ Ib. polycr. callidũ cõmentum 81. polycr. cædis occaſio 91. polycr. filiæ ſomnium 92. polycr. cruci affixus Ibid.
Polymneſtus Theræus 120
Polynices 119
Pons funeſtus à Seſoſtre 56. pons Iſtri & Boſpori à Dario factus 3, ct. pons Abydi à Xerxe factus 3, ct.
Ponticum genus arboris 102
Pontus Euxinus 105. ponti amplitudo 111
Porata, alias Pyreton Scythiæ fluuius 105
Porcis India caret 10, ct.
Porinus lapis 136

Portentum ingens Hippocrati visum 10. portentū Crœsi visum 14
Posideium vrbs vbi 87
Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 184.219
Potidæatarum à barbaris defectio Ibid.
Præda Græcorum è Persarū clade 237. præda Paus. 236
Prælium circa Masistij cadauer 226
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur 234
Præsij populus vbi 192
Prasiadis paludis inhabitatores 129
Prexaspes persa 76. prexaspes se præcipitem dat è turri 84. prexaspis oratio ad Persas Ibid.
Prexaspes Aspathinis filius 180
Priene vrbs Ioniæ 26. prienen Ardys expugnat 3
Prienenses pop. 147. prienens. à Mazare subiguntur 29
Primogenitus ex lege succedit in regnum 153
Procles Epidauri tyrannus 79 procles capitur 80
Prodigium 210. prodigiorum maxima obseruatio 52. prodigiosa cæcitas 163
Promenæa Dodonæorum sacerdos 49
Propontidis longitudo 111
Prosopitis insula & eius latitudo 46
Protei Pheronis in regno successor 17. protei fanum apud Memphin Ibid.
Protemplaris Minerua 207
Protesilai templum vbi 173

Prouerbia

Animus in auribus habitat 174. Cadmea victoria 30. Dolosi homines, dolosa & eorum vestimenta 74. Episcythison 128. Ettripode oraculum 113. Hunc calceū tu quidē consuisti: Aristagoras autē sibi induit 147. In frigidum furnum panes ingerere 142. Isthmum fodere 32. Longæ regum manus 222. Lemnia facinora 166. Molles viri ex mollibus regionibus 242. Mulæ partus 97. Mulierē ignauior 240. Non est istud curæ Hippoclidæ 165. Ouem lupis relinquere 119 Sylosondis amiculum 95. Ver ex anno exaruisse 190
Proxenus Bœotius decipitur 8, &c.
Prytaneum 161. 196
Psammenitus Amasis filius Ægypti rex 72. psammenitus deponitur 73. psammenitus epoto taurino sanguine obiit Ib.
Psammis rex Ægypti, Neci fil. 67. psammis mors Ibid.
Psammitich⁹ Ægypti rex 20. 39. 14. 66
Psittacus auis 9, &c.

Pſylli populus vbi 123. pſyllorum expeditio aduerſus auſtrum Ib.
Pſyttalea inſula vbi 212
Pteria locus cappadociæ munitiſſimus 14. pteria vrbs à Crœſo expugnatur diripiturque Ib.
Ptoi Apollinis ſanum 320
Pudenda pueris qui præcidãt 56. pudenda Ægyptij mũditiæ cauſa præcidunt 45.
Pugna inſtructa reſtibus 179
Puluinar Dianæ 79
Purpureus flos 11,ct.
Puteus trifarias rerum ſpecies exhibens 163
Pygmæi Indi 10,ct.
Pygres Seldomi filius 180
Pylos locus 191
Pylæ 193.196
Pyramides apud Memphin 40.pyramides Mœris reg. Ægypt. 55. pyramis regis Cheopis 60. pyramis è quæſtu meretricio 61. pyramis Chephrenis Ægypt. regis Ib. pyramides Philitionis paſtoris Ib. pyramis Mycerini regis 62.pyramis Rhodopis mulieris proſtãtis Ib. pyramis regis Aſychis lateritia 63
Pyrene vrbs 40
Pyreton fluuius Scythiæ 105
Pyrgus oppidum 119
Pythagoras Mneſarchi f. 112
Pythagoras monarcha Selinuntis 133
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 28
Pythiæ oraculũ Lycurgo redditum 11.pythiæ oraculum de oſſibus Oreſtis Lacedæmoniis redditũ Ib. pythiæ oraculum ad Crœſum 17. pythiæ oraculũ de Iſthmo Cnidiis datum 32
Pythij qui 154
Pythius Atyis f. Lydus 173 pythij ingẽtes facultates Ib. pythij filius à Xerxe diſſectus 174
Pythij Iſchenoi fil. præſtantia 193
Pythogenes in Inycũ oppidũ relegatur 149

R

RAdix dulcis,lactis coagulationem impediens 12,ct.radix vomitum ciens Ib.
Raſura Argiuorum 15
¶Regem vbi conſpici nefas 19.reges colunt Indi 10, ct.rex Indiæ,vt ſontes examinet Ibid. rex vbi ſtatura maximus delegitur 74
Rerum humanarum inconſtantia 2. rerum omnium inſpiciendus exitus 6. res diuinitus futuræ ſignis declarantur 239
Reſtibus in ſtructa pugna 179
Rhadinace genus olei & eius vis 163

Rhampſinitus rex Ægypti & eius ſimulachra 59. rhampſinitus filiã proſtituit 60. rhampſiniti ingẽtes pecuniæ 59. rhampſiniti deſcenſus ad infernas ſedes 60.
Rhapſodi Homericorum carminum exploſi 137
Rhegium 30. Rheginorùm maxima cædes 192
Rhenea 160
Rhodium mare vbi 32
Rhodogune Xerxis filia 3,&t. rhodogunæ luctus 4.&t.
Rhodopis meretricis pyramis & monumentũ in templo Delphico 62
Rhodope mons 105
Rhodus ciuitas 70
Rhoxanæ partus ſine capite, & quid ominetur 2,&t
Rhoxane inceſta 7,&t. rhoxane viua ſecatur Ib.
Roſæ ſexagenûm foliorum 221
Rubrum mare 37.40.67
Ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt 37
Rhyndace auicula 8,&t.
Rhypes populus 27

S

SABACVS rex Æthiopum 63.66.ſabaci regis iuſtitia viſum 63
Sabyllus Gelous 189
Sacæ populus 28.88.178. ſacarum in Xerxiano exercitu armatura, & dux 178. ſacæ & Perſæ Derbices ſuperant 2,&t.
Sacer Indorum locus 9,&t. ſacrum morbum quid prohibeat 12,&t.
Sacerdotes Ægyptiorum raſi 45.46
Sacrum Panionium 27. ſacra Dorienſium Ib. ſacra Triopij Apollinis Ib. ſacra Cabyrorum à Pelaſgis ſumpta 48
Sadyattes Ardyi in regno ſuccedit 3. ſadyattis ſuccedit Halyattes Ib. ſadyattis imperium apud Lydos 4
Sagartij Perſarũ genus 24.88
Sagitta ad Iouem excuſſa 144. ſagittarij peritiſſimi 11,&t.
Sai vrbs Ægypti 43.49.68. Saitanorum regum ſepultura 68. Saiticum oſtium Nili 42
Sal ſua ſponte creſcens 106. ſalis colles vbi 124. ſalinarij Ægyptij conubitus cum muliere mortua 53. ſalſuræ offa vbi reſilierit 242
Sala vrbs Samothraciæ 177
Salamis Athenienſium refugium 209. ſalaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 4,&t.
Samothracię populus Pelaſgi 48. ſamothracij muri 182
Samus & Samiorum lingua 26. ſami euerſionis per Darium, cauſa 91. ſamus Syloſonti traditur 96. ſamiorũ Æſchrionia tribus 75. ſa-

miorum crater 120. ſamij Zanclam occupant 149
San litera apud perſas nomina magnificentiæ terminantur 26
Sana vrbs 172.184
Sanacharib⁹ rex Arabum, Ægyptum inuadit 63. ſanacharibi ſtatua lapidea 64
Sandanis Lydus 13
Sandoces Thaumaſij f. cruci affigitur 195
Sanguis victimæ non fluens 2,&c.
Sanitas Indorum 10,&c.
Sapæi Thraciæ populus 182
Sapientes non eſſe potentes acerbum 225
Sappho poetria 62
Sarangæi populus 88.91
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 178
Sardanapalus rex Nini 65.ſardanapali theſaurus Ib.
Sardena mons 244
Sardis à Cimmeriis captæ 3. ſardis expugnantur 15. ſardis captæ & cõcrematę 144 ſardis quo ſtratagemate ab OEbare captæ 1, &c. Sardiũ reges Heraclidæ 2. Sardiũ primus rex 2. 15 Sardius leo circumlatus vrbi 15.ſardium expugnatio in tertiũ annum dilata 17
Sardonium linum 56. ſardonium mare 30
Sardo gemma 10,&c.
Sardonis mons 9,&c.
Sarga vrbs 185
Sarpedõ & Minos Europę filij 31
Sarſamas Ægypti præfectus 5,&c.
Saſpires populus 20.88
Sataſpes Achæmenides 104. ſataſpes cruci affixus 105
Satibarzenes Orontem criminatur 7,&c.
Satræ Thraciæ populus 182
Satrapiæ Perſarum 87
Satragydæ populus Ib.
Sauromatę Amazonibus miſcentur 114. ſauromatæ ſolœcizantes 115
Scabiei remedium 12,&c.
Scamander fluuius 136.ſcamãdri aqua exercitui Xerxis defecit 175
Sceptra gerendi ratio apud Babylonios 36
Schœni quid 40
Sciathus inſula 193.102
Scidros oppidum 149
Scione vrbs in Pallena 184
Sciradis Mineruæ templũ 214
Scironis via 211
Scholę tectum in pueros corruens 150
Scolix vermis Indicus 9,&c.
Scolopois vbi 239
Scopaſis rex 115
Scutũ Perſis oſtendiſſe dicuntur Alcmæonidæ 163. Et quomodo fuerit oſtenſum 164
Scylace vrbs 10
Scylax Garyandeus 105.Scyla

eis supplicium 131.132.
Scyles Aripithis filius 109. & eius mors 110
Scyllias vrinator 203
Scythas Herculis filiº 100. scytharum origo 99. scytharum regum origo 100. scythæ nomades pecuarij 13 101.106.118. scytharum Nomadum seditio 13.100. scythæ trucidatũ coctumque puerum Cyaxari loco venationis offerunt 13. scythæ ad Halyattem cõfugiunt Ib. scythæ in Asiã transeunt 20.100. scythæ Cimmerios ex Europa pellunt 20. scythæ Mediam occupant Ib. scytharum cũ Medis ad Caucasum congressio Ib. scythæ fusis Medis, Asia potiuntur Ib. scythæ Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde fœmineo morbo corripiũtur Ib. scythæ à Medis inebriati quum Asiam aliquandiu obtinuissent, occiduntur Ib. scythæ à Sesostre subacti 56. scytharum serui cur oculis orbentur 99. scytharum ratio emulgẽdi lactis Ib. scythæ Auchatæ Ib. scythę aratores 101.106. scythę regij 106. scytharum mores 105. scytharum dij & iusiurandum 108. scyth. mos in cædendis victimis 107. scytharum in hostes sæuitia Ib. scyth. mos inundi fœderis 108. scyth. regum sepultura 109. scyth. à Scyale defectio 110. scythæ suorum institutorum obseruantissimi Ib. scythis eorumque equis asinorum & mulorum vox insueta 116. scyth. munera ad Darium 117. scyth. intemperantia 158. scythæ Persis Sacæ appellati 178. Scythę ab Ariar. primùm, deinde & à Dario oppugnantur 3, &c.
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 3, &c. Scytharcis Persas fundit Ib.
Scythia vetus vbi 113. scythiæ duæ partes Ib. scythiæ flumina 105. scythia lignorum inops 107. scythicæ grues vbi hybernẽt 43. scythicum gramẽ 106. scythicus exercitus contra Mediam 172
Scythes Zancleorũ rex in vincula coniicitur 149
Sebẽnyticum ostium Nili 42
Secũdianº rex Persiæ 6, &c. Secundianus dolo occid. Ib.
Sedem non perforatã habentes 6, &c.
Selbonides stagnum 40
Selymbria oppidum 151
Semen Indicum quale 89
Semiramis Babyl. regina 33. semiram. egregia monumenta Ib.
Senectæ maximus honos a-

pud Ægyptios 52. ſenes vbi mactentur 88
Sepia locus 157.194
Sepelire igne 7,&c. ſepulchralis agger ſua ſponte corruens 8,&c. ſepulchrũ palmiferum Ib. ſepulchrum Halyattis apud Lydos 18. ſepulchra Babyloniorum 36. ſepulchra vitrea 75. ſepulchrũ Helles filiæ Athamantis 177
Serbonis lacus 71
Seriphij populus 207
Sermone carentes 11,&c.
Sermyla Græca vrbs 184
Serpentum ſacrorum deſcriptio 51. ſerpentum ſepultura in Iouis templo Ib. ſerpẽtes alati 52. ſerpẽtes alati thuriferas arbores obſeruantes 89. ſerpentum vis apud Neuros 113. ſerpentib⁹ veſcentes vbi 124. ſerpens arcis Athenarũ cuſtos 207. ſerpens Indicus 10,&c.
Serrium promontorium 177
Serui Scythatum cur oculis priuentur 99. ſerui boni interdum hominibus malis, & cõtrà 211. ſeruorum bellum 158
Seſoſtris rex Ægypti 55.56. ſeſoſiris quas gentes ſubegerit 55. ſeſoſtris inſcriptiones Ib. & monumenta 57
Seſtus vrbs 118.173. ſeſtus à Græcis obſidetur 241
Sethon Ægypti rex Vulcani ſaced. 63
Sicania nunc Sicilia dicta 192
Sicyon 137. ſicyonorum tribuum nomina Ib. ſicyonis & Æginetis irrogata mulcta ab Argiuis 159
Sidon Græca vrbs 58.94
Sidonius Tetrãneſtus Alleſij filius 180
Sigeum & eius occupatio 136. 140. 143. ſigeum troicum 104
Sigma litera apud Perſas magnificentię nomina terminantur 26
Sigynæ populus vbi 128. ſigynarum appellatio Ib.
Sileni Marſyæ pellis in vtrem formata vbi ſuſpenſa 173
Sillicypria Kiki, & ex his vnguentum 54
Silphium vbi 122.125
Simiarum comeſtores 125. ſimiarũ vbi maxima vis Ib. ſimiæ paruæ Indicæ 9,&c.
Simonides Ceus: & ei⁹ encomia 144
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 200
Simulachrum piſtricis Crœſi 9. ſimulachra ab Ægyptiis primùm diis cõſecrata 40. ſimulachrum Iouis arietina facie 47. ſimulachrum Panis Ib. ſimulachra æſtatis & hyemis 59. ſimulachrum ex pelui: & quid ſignificet 69. ſimulachrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas

ditas 70. ſimulachra Mineruæ lapidea duo Ibid. ſimulachrum Iſidis bubulis præditum cornibus 46. ſimulachrum Mercurij porrectum veretrum habens 48. ſimulachrum Darij lapideum 87. ſimulachrum Vulcani Pataicis ſimile 77. ſimulachra ſoli Marti faciunt Scythæ 107. ſimulachra ex oleis, Damię & Auxeſiæ 139
Simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
Sindus vrbs 184
Singus vrbs ad mõtem Atho 183
Sinope vrbs 14.45.100
Sinus Arabici maris deſcriptiõ 41
Siphnus inſula locupletiſſima 81. ſiphnij quas naues Salaminem miſerint 208
Siptachora arbor 11, &c.
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux 178
Siſamnes Hydarnis fil. Ariorum dux Ibid.
Siſyra genus penulæ Ibid.
Sitalces Thracum rex 110.186
Siuph vrbs Ægypti 69
Smaragdus Polycratis 78
Smerdis Cambyſis fr. 76. & eius à fratre cædes. Ib. ſmerdin occiſum à ſe Cambyſes luget 82
Smerdis fictitius regno potitur 83. ſmerdis ex auribus amputatis agnoſcitur 73. ſmerdis occiditur 85
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 183
Smila oppidum vbi 184
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Cliſthenis 164
Smyrna à Gygę oppugnata 3. ſmyrna aq Halyatte capitur Ib. ſmyrna à Colophoniis condita Ibid.
Smyrna Æolię ciuitas & celeberrimum emporium 27. 243
Sobolis procreandæ præmia apud Perſas 25
Sogdi populus 88. ſogdorum in Xerx. exercitu armatura 178
Sol Maſſagetarum deus 38. ſoli Maſſagetæ equos immolant 39. ſol cauſa exundationis Nili 43. ſolis inſuetus ortus & occaſus 64. ſolis menſa vbi 74. ſolis fons vbi 124. ſolem execrãtes Ibid. ſolis eclipſis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 174. ſol Græcorum deus Ib. ſol pro mercede redditus 221. ſol obſcuratus 224. ſolis ſacræ oues vbi 238. ſol Indicus 9, &c.
Soli vrbs, & eius obſeſſio 145
Solonis peregrinatio in Ægy. 5. ſolon legiſlator Athen. Ib. ſolon à Crœſo humaniter exceptus Ib. ſolonis cũ

Crœſo de beatitudine colloquium 5.6. ſolon Crœſi diuitias nihili duxit Ib. ſolonis lex Athen. data 70
Solois promontorium 45
Solymi olim Milyæ dicti 31
Somnium filiæ Polycratis 92
Sontes vt examinet Indiæ rex 10,ct.
Sophanes Eutychidis f. Decelenſis 235. ſophanis ancora Ib.
Sophiſtarum totius Græciæ peregrinatio 5
Soporiferum ſtercus 10,ct.
Sororem Cambyſes ducit, occidit, & aliam ſuperinducit 76
Soſiclis Corinthij de reſtituẽdo Hippia oratio 141
Soſtrates 120
¶Spaco Medis canis appellatur 21
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat 4,ct. ſpamitræ tormenta Ib.
Sparethra regina Cyrũ in prælio capit: & maritũ liberat 1,ct
Spargapiſes Tomyridis f. à Cyro capitur 38. ſpargapiſes ſeipſum interimit Ib.
Spargapithes Agathyrſorum rex 109
Sparta vrbs Lacedæm. 200
Spartanorum tyrãni Leon & Hegeſicles 11. ſpartiatarum inſtituta à quo Ib. ſpartiatarum rex Leobota Ib. ſpartiatarũ reſpub. & leges beſ licæ à Lycurgo Ib. ſpartiatæ Lycurgum delubro ędificato colunt Ib. ſpartiatarũ cũ Argiuis de Thyręo agro contentio 15. ſpartiatarum regum dignatio & iura 154 ſpart. ſenatus Ib. & lex 138. ſpart. oraculum 199. ſpart. cędes ad Thermopylas Ib. eorumq; epigrãmata 200. ſpart. reges 220
Spaſmi remedia 125.12,ct.
Spathæ palmarum 178
Speculatores Græcorum 187
Speluncas inhabitantes 11,ct.
Sperchius amnis Anticyram præterlabitur 196
Sperthies Aneriſti f. ſe offert ad ſatisfaciendũ Xerxi 185
Sphẽdadates mag⁹ Tanyoxar cẽ apud Cãbyſem accuſat 2,ct. ſphendadates dolosè ſuccedit Tanyoxarci interfecto Ib. ſphẽdadates Cambyſi ſuccedit 3,ct. ſphendadatis cædes Ib.
Spina Ægypti & eius gummi 54
Spitamis Amytis marit⁹ 1,ct.
Spitamas à Cyro occiſus Ibid.
Spitaces Spitamæ fil. 1,ct.
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 2,ct.
Spitradates Piſuthnem perſequitur 7,ct.
Sponſa vbi dotem concubitu quærat 123
¶Squamoſi piſces Ægypt. ſacri

Sacri 51
¶Stadium, passꝰ, cubitus, pes 65
Stagirus Græca vrbs 183
Stathmi regij quid 134
Statira Artoxerxis vxor 7,&c. Statira Paryſatidem vlciſcitur 7,&c. Statira veneno tollitur 8,&c.
Stentoris lacus 177
Stercus ſoporiferum 10,&c.
Steſagoras Cimmonis fil. 161 Steſagoræ cædes 151
Steſenor Curij tyrannus 145
Stratias Chius 118
Strattes Chiorũ tyrannus 220
ΣΤρουθίλος & κῶνος quid 248
Struchates populus 19
Struthij ſubterranei vbi 125
Strymon fluuiꝰ 11.128.143.182. 183
Strymonij populus 178
Stryma Thaſiorum vrbs 182
Stygis aqua vbi 107
Stymphalius lacus Ib.
Styracis vſus ad quæ vtilis 89
Styreenſes quas præbuerint naues 207
Styx & eius aqua 157
¶Sua quenq; inſpicere debere 2
Suadelæ numen 217
Subulci apud Ægyptios profani 48
Succeſſionis ius apud Spartiatas 167
Suniacum iugum vbi 113
Sus animal ſpurcum apud Ægyptios 47. ſus hoſtia Lunæ & Liberi patris 48. ſues ſacrificandi modus Ib. ſues apud Scythas 107. ſue abſtinent Ægyptij 124
Suſa oppidum 34.134.135
¶Sybaris vrbs capitur, & diripitur 133.149. ſybaritanum bellum 133
Syene vrbs Thebaidos 44
Syenneſis Cilicum rex 146
Syenn. duos hoſtes iuuat 7, &c.
Syleus campus 183
Syloſon Polycratis fr. Æaci f. 78.95
Syloes promontorium 104
Symanum mare vbi 32
Syrges fl. in Męotidem influit 116
Syri Græcis Cappadoces 2.13. 41.87.134.178. ſyrorũ prædia Crœſus deuaſtat 14. ſyros Crœſus exterminat Ib. ſyrorum in exercitu Xerxiano armatura 178.179. 180
Syria Ægypto contermina 58 ſyria Palæſtina 87.179.180 ſyriæ præfectus Megabyzus 5,&c.
Syropæones in Aſiam abducti 129

T

TAbella totiꝰ orbis 134 Tabellionum Perſarum curſus & modus 215
Tabiti quid 107
Tachompſo inſula 44
Tænarus locus 191

Talentum Babylonicum 87
Talos & fel in iecore habent asini Indici 12,&c.
Talthybij ira in Lacedæmonios 185. talthybij tẽplum apud Spartiatas Ib. talthybius Agamemnonis pręco Ib. talthybij ira in Lacedæmonios pacata Ib. talthybiatarũ honos apud Spart. Ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 231. tanagræi Thebanorum vicini 139. tanagricus tractus 135
Tanais fluuius 105.106.115.116
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 2,&c. tanyoxarces dolosè à Cambyse occiditur Ib. tanyoxarces fictitius Ib.
Tarentum vrbs 113
Tarentinorum maxima cædes 192
Targitaus & eius tres filij 99
Tarteſſus emporium nobile 120. tarteſſum phocenſes occupant 29. tartefſiorum rex Arganthonius 30
Tauchira oppidum 122
Tauri Iphigeniã Agamemnonis filiam colunt 113. taurorũm populorum mores Ib. taurica gens Ibid. taurici montes 99
Taxacis Scythiæ rex 115
Tearus fluuius & eius medica vis 111. teari fontes partim calidi partim frigidi Ib.
Tegea Arcadum 161.192. tegeates 11. tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 12
Teos oppidum vbi 26.31. teus à Græcis in Ægypto condita 70. teij demigrant in Thraciam odio Cyri 30. teij Abdera condunt Ibid.
Τέλος Perſis Tycta, id eſt cœna 241
Tellias vaticinus 205
Tellus beatiſſimus à Solone iudicatur 5. telli filij fideliter inſtituti Ib. telli obitus ſplendidiſſimus Ibid.
Tellus eadem non fert omnia 6. tellus Scytharum deus 107. tellus Apia Scythis dicitur Ibid.
Telmiſſes coniectores 14
Telus inſula 189
Telys Sybaritarum rex 134
Temeſius Clazomenius Abderorum fundator 30
Tempe locus vbi 192
Tenedus 28
Tenus Æoliæ ciuitas 27.160
Terituchmes Ochi gener 7. &, terituchmis ſtuprũ: cædes Ibid.
Termilæ vocantur Milyæ 31
Terra & aqua munera 116. terræ diuiſio 42. terræmotus tanquã prodigiũ vbi 103
Tethrippotrophus 155
Tethronium oppidum 206
Teucri 175
Thalamia quid 131.132

Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionib⁹ prædixit 13. thaletis Milesij inuentum in traducendo fluuium Cresi exercitu 14. thal. Milesij consilium Ionibus datum 31. thaletis Milesij de incremēto Nili sententia innuitur 43
Thamanæi populus 88
Thannyra Inari Libyis filius 73
Thasus & eius conditores 47. 153
Thasij subacti 152
Theasides Spartiata 158
Thebæ Ægyptiæ 40. thebarum Ægyptiarum mirum 72. thebæ olim Ægyptus vocatæ 42. thebani Iouis fanum 33. thebanis arietes sacrosancti 47
Thebanis stigmata inurūtur regia 200. thebani à Græcis obsidentur Ib. thebani Xerxem contra Platęenses instigant 4, ct.
Themistocles Neoclis f. 187. 192. 217. themistoclis corruptio 202. themistoclis commentum 204. 211. themistoclis literæ ad Iones lapidi inscisæ 204. themistoclis cum Aristide simultas 212. themistoclis vafrities, exactio, auaritia 217. themistocles omnium Græcorum prudentiss. Ib. themistocles Creta sagittarios aduersus Xerxem accersit 2. ct. themistoclis astu Xerxē è Salamine aufugit Ib.
Themiscyra vbi 112
Theogoniæ cantus in sacrificiis Persarum 25
Theophaniæ festum 9
Thera septem annos pluuiam non sensit 119. thera insula, quondam Callista Ib. theræorum coloniæ 120
Therambus in Pallena vrbs 184
Therapne locus 155
Theres Auresionis f. Cadmē genere 119
Therma vbi 173. thermæus sinus 184
Thermodon fluuius 56. 227. 230. 231
Thermopylarum mons 193. 198. ad thermopylas Xerxis ct Leonidæ prælium 4, ct.
Theron Acragātinorum monarchus 191
Thersander Theræ auus 119
Thesmophoria sacra 69
Thespia vrbs inceditur 208
Thespienses 139
Thesprodi populus 142. 208
Thessalię descriptio 184. thessaliæ equæ omnium optimæ 195
Thessalus dux 133
Thestorides literarum professor 246
Thoes vbi nascantur 125
Thomanij populus 1
Thonis præfectus Canobici

oſtij 57
Thoraces picturati Amaſis regis 79
Thoracis Theſſali in pugna ad Thermopylas ad Xerxē conſilium 4, ct.
Thorica tribus 113
Thraces à Crœſo ſubacti 5. thraces à Seſoſtre ſubiugātur 56. thraces populus Aſiæ 87. thraces cannabē veſtiūtur 109. thraces aduerſus tonitrua ſagittas excutiunt 112. thraces Bithyni & Strimonij appellati 178. thraces Xerxis ſocij 194. thraces Iouis ſacrum currum cum equis abegerunt 218. thracū ſepulturæ quales 118. thracum in Xerx. exercitu armatura 178. thracum ſacrificia 242. thracia tellus 112. thracia gēs. eiuſque mores 127. 128. thracię muri 151
Thrachinienſium procerū ad Xerxem in pugna ad Thermopylas conſilium 4, ct. thrachinienſes Perſas per auia ducunt Ibid.
Thraſybuli Mileſiorum tyrānicommentum 4
Thriaſius campus 210
Thrixæ oppidum 119
Thus vbi & quomodo colligatur 89
Thyiæ Cephiſſi filiæ fanū 193
Thyrea ager vbi 15
Thyrea inſula 81. 157
Thyſſagetæ populus vbi 101. 116
Thyſus vrbs 171
Tiarantus fl. Scythiæ 105
Tibareni populus 88. tibarenorum in Xerx. exercitu armatura 179
Tibeſis fl. Scythiæ 105
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis cædem prodit Amyti 2, ct.
Tigranes Achæmenides Medorum dux 177. tigranis ſententia 205. digranis ducis ſpecies & ſtatura 239
Tigris fluuius in rubrum marē infunditur 34. tigris Opin prēterlabitur Ib. tigres tres & eorum ortus 135. tigris oſtium 149
Tilones piſces 129
Timapherņis in prælio ad Thermopylas ad Xerxem conſilium 4, ct.
Timnes Spargapithis f. 109
Timo ſacrifica, Paria genere 166
Timon Androbuli f. 186
Timonax Timagoræ filius 180
Tinctura Indica & Perſica 11, ct.
Tirynthia regio 157
Tiſamenus Græcorū aruſpex 229
Tiſſaphernes in Piſuthnē mittitur 7, ct. tiſſaphernes Piſuthni ſuccedit Ibid. tiſſaphernes Cyrū criminatur Ib.

Ib. thiſſaphernes Græcis inſidiatur 8, ct. thiſſaphernes Clearchum & Græcos regi mittit Ib.
Titormus Ætolus frater Malis 164
¶Tmolus fluuius & mons 15. 18.144. tmolus fluuius auri ramenta profert 18
Tomyris Maſſagetharum regina à Cyro bello petitur 37.38. tomyridis magnanimitas 39
Tonitrua vbi nulla 103. 9, ct. tonitrua in Xerx. exercitũ ingruunt 175
Tormenda per ſcepham 4, ct.
Torona Græca vrbs 172.184
¶Trachea Cherſoneſus 113
Trachiniæ petræ 196
Trachis vrbs Ibid.
Traſpies Scythæ 99
Trauſi populus Thracię, eiuſque mores 127
Trauus fl. 182
Tria capita, ſeu capita quercus, locus 230
Triopij Apollinis ſacrum atq; certamen 27
Triopium Cnidiorum regio 32.104
Tritæenſes Ioniæ gens 27
Tritęchmas Artabazi filius 35
Triballica planities 106
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 113
Triton fl. & tritonis palus 123
¶Tumulus palmifer 8, ct.
Tutelaris Mineruæ templum apud Chios 29
¶Tychius coriarius Homeri hoſpes 244. ab Homero celebratur 249
Tycta Crætè πλάθανα id eſt cœna 243
Typhon Ægypti rex 64
Tyrannis lubrica res 80. tyrannidis incommoda 141
Tyrannorum mores 85
Tyres fl. Scythiæ 100. 105. 106-110
Tyritæ Græci 106
Tyrius Mapen nauarch' Xerxis 107
Tyrus quando extructa 47
Tyriorum caſtra, locus 57
Tyrodiza Perinthiorum ora 172
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrreniam ducit 18
Tyrreni Phocenſes oppugnant 30
Tyrrenia ſeu Thuſcia 18. tyrreniam Phocenſes occupant 29

V

VAccæ Iſidi ſacræ 46. vaccæ vbi non alantur 124. vaccinam non guſtantes Ibid.
Vaticini Scytharum 108
Vdiaſtes Terituchmem interficit 7, ct. vdiaſti lingua exciditur Ib. vdiaſti ſuccedit Mitradates f. Ibid.
Velocitas Cynocephalorum 11, ct.
Venandi lepores ratio apud

Indos 10,&c. venandi asinos syluestres ratio 12,&c.
Veneni dandi mira ratio 8,&c. venenum serpentis Indici 10, &c. quæ venena prohibeant 12,&c.
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatũ 20. veneris fanum apud Cyprum Ib. veneris templum apud Cythera Ib. venus Mylitta Assyriis dicta 25 35. venus Arabibus Alitta 25. venus Persis Metra Ib. veneris tẽplum apud Atarbechas 46. veneris hospitæ ædes 57. venus Scytharum dea 107. ab iisdem Artimpasa dicta Ib.
Venti Etesię causa exundationis Nili 43. ventorum ara in Thyia 193
Veretra Pygmæorum 10,&c.
Vermis fl. Indici 11,&c.
Verticis rasura apud quos in vsu 123
Vesta Scytharum dea 107
Vestes laneæ vbi profanæ 52. vestes Cynocephalorum 11,&c.
Vestigium Herculis vbi 110
Vestibulo Cereris adhærens manibus truncatur 159
Victimæ cædendæ ritus apud Scythas 107
Vinum ex hordeo apud Ægyptios 52. vinum suauissi. 12, &c.
Viri ærei vbi visi 66. viri agrestes 125. viri pro mulieribꝰ exornati 129.130
Virginum auctio apud Babylonios 36. virgines vbi devirginentur à rege 122. virginum anniuersarius conflictus 123
Viræ humanæ breuitas & calamitas 175
Vitiliginis remedium 12,&c.
Viuos defodere Persis in vsu 182
Vocalissimus Ægyptius 118
Vomitũ excitans radix 12,&c.
Vrbana Minerua 139
Vrbium Græciæ incrementa decrementaq; 2. vrbs vetus Æginæ à Nicodromo occupatur 159. vrbes à Dario in Scythia conditæ 116
Vraniæ Veneris fanum vetustiss. 20. vraniæ Veneris templum à Scythis diripitur Ib. vranię Veneris apud Persas sacrificia 25. vrania Venus Alilat Arabibus dicta 72
Vrina hirci spasmi remedium 125
Vrna olei inexplebilis 3,&c.
Vrsorum ac luporũ, sepultura 51
Vrotalt Arabibus quid 72
Vsiris cum Megabyzo cõflictus 5,&c. vsiris capitur Ib.
Vtrij populus 88. & eorum in Xerx. exercitu armatura 178
Vulcani sacerdotes 40. vulcani maximũ templũ Memphi

phi 55. Vulcani veſtibula Ib. vulcani coloſſ. 69. & fax 215 vulc. templum & ſtatua 77 Vulpanſeres Ægyptiis ſacri 51 ¶ Vxor Candaulis Gygi nuda viſa 2. vxorum mactatio ad mariti funus 127. 128. Vxores Athenienſ. raptæ 166

X

XANTHIVS campus 166
Xanthij populus Ib.
Xanthippus Ariphronis f. 165. 173. 220
Xenagoras Praxilai f. Halic. 240
Xerxes Darij filius 33. 3, &c. xerxis vxor Ameſtris Onophæ filia 177. & 3, &c. & eius liberi 216. 3, &c. xerxis genealogia 170. xerxis quid Græcis ſignificet 160. xerxes rex Perſarũ declaratur 167. xerxes cur bellum Græc. bel. intulerit 168. 3, &c. xerxis omnium prima aduerſus Ægyptum expeditio 168. xerxis vrnam olei Babylone explere nequit 3. &c. xerxi Babyloniorũ defectio nuntiatur Ib. xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferendo 168. xerxis iuuenile ad Artabanum reſponſum 170. xerxis oratio qua expeditionẽ in Græcos reuocat Ib. xerx. ſomnia 170. 171. xerxis copiæ omnium maximæ 172. xerx. Helleſponto compedes iniicit 173. xerxis crudelitas 174. xerxiani exercitus ordo Ib. exerxiani exercitꝰ to nitru & fulgura ingruentibus bona pars exanimati 175. xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat Ibid. xerxes luſtrato ſuo exercitu & certamine nauali cum voluptate ſpectato, lacrymas profundit Ib. xerxis & Artabani colloquiũ Ib. xerxi duo hoſtiliſſima eſſe reſpondet Artabanus Ibid. xerxis oratio ad Perſas 176. xerxis dona in Helleſpontũ collata Ib. xerxis exercitus in Europam traiectus 177. xerxi quæ oſtenta oblata ſint Ibid. xerxes exercitum ſuum luſtrat Ib. xerxis copiarum catalogus & numerus 176. 4, &c. xerxis duces qui fuerint 179. 180. xerxis feſtiuum ſtratagema 183. 188. xerxis copiis Chidori aqua non ſuffecit 184. xerxis magnanimitas 185. xerxis in Græciã aduentus 186. xerxis confidentia 187. xerxiana claſſis 194. xerxis formę dignitas Ib. xerxi naues 400. ſubmerſæ 195. xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit Ib. xerxes abydum ponte iungit 4, &c. xerxis cũ Leonide ad Thermopylas cõflictꝰ Ib. xerxis ad Ther-

mopylas,clades 205.xerxis ridiculum factum Ib.xerxē Thebani in Platæenſes incitant 4,ct.xerxes Athenas capit & incendit Ib. xerxes Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur Ib. xerxes è Salamine fugit 216. 4, ct. xerxis impietas 217. xerxis copias fames & peſtes extinguit 218.xerxis reditus in Aſiā 218.4,ct.xerxes tempeſtate vexatur Ib. xerxis crudele factū Ib. xerxis amores 40.241.xerxis in fratrē crudelitas 241.xerxes ad templum Delphicū diripiendum mittit 4,ct. xerxes Amytis filiæ impudicitiam obiurgat Ib. xerxes interficitur à ſuis Ib.xerxis cædes cognoſcitur Ib. xerxis occiſorum & Perſarum pugna Ib.
Xerxes iunior Artoxerxi ſuccedit 6,ct. xerxes ebrius occiditur Ibid.
¶Xiſtum aureum Amphiarao donatum 9
¶Xuthus Ionis pater 180

Z

ZAbeces Libyum vicini 125
Zacynthus vbi 156. zacynthi fontes piſcoſi 10,ct. zacynthij pop. 81.156
Zancla nūc Meſſana dicta 191. zanclæi populus 149.189
Zamolxis dæmon 112
Zaris vrbs 7,ct.
Zegeries murium genus in Libya 125
Zauxidamus Leutycnidis f. 156
¶Zir amiculi genus 178
¶Zoa à Batto condita 121
Zona vrbs Samothraciæ 177
Zopyrus ſe mutilat 97.zopyri ad Babylonios ficta fuga Ibid. zopyrus Babylonici exercitur dux declaratur 98. zopyri præſtantia Ibid. zopyrus Megabyzi pater Ib. zopyri cædes 3,ct.zopyro quæ tribuit Herodotus,Cteſias Megabyzo 3,ct
Zopyrus Megabyzi f, 98.5,ct. zopyri filia à Sataſpe vitiata 104. zopyri fortitudo 5. ct.zopyrus à rege deficit & Athen.fugit 98.6,ct.zopyri cædes 6,ct
Zoſtur locus 216
¶Zygantes Libyum vicini 125 zygantes ſimiarum comeſtores Ibid.

FINIS

In editionibus ſuperioribus, Gallicis, Italicis, Germanicis, emendandi errores.

Hos etiam ſuperiorum editionum periculoſos errores, paucos è multis, ex eorum genere quorum in epiſtola ad lectorem mentio facta eſt, hic adiungere libuit. P.103.*v* crura *pro* extremos *habent illæ ſuperiores editiones* externos. *Paulò pòſt*, *v.* ea quam] *prò* vapulauerunt *h.* epulauerunt. P.109, *v.* nunquid) *pro* nomina *h.* omnia. *P.*112. *v.* rem] *pro* Marti *h.* matri. P.114. *v.* vitam] *pro* hirudinibus *h.* hirundinibus. P.118.*v.* odor] *pro* nitro *h.* intro. *Et aliquando poſt*, *h.* impetraſſe *pro* imperaſſe: *&* vinum. *pro* vnum. P.136,*v* dum celſ.] *pro* porro quinquaginta. *h.* ſex & quinquaginta, *poſito* ſex *pro* ſed P.147.*v.* exut.] *pro* in paluſtria *h.* in plauſtra. P.177,*v.* nentes] *pro* prohiberent *h.* prouiderent. P.188,*v* nunc] *pro* calculum *h.* clanculum. P.198,*v.* qui] *pro* aurum h. Auſtrum. P.211, *v.* ſtophil.] *pro* nauibus, *h.* manibus

P.214,*v.* ſuadebat] *pro* impetum *h.* imperium. P.252, *v.* qui] *pro* ætate *h.* æſtate. P.257.*v.* in agros] *pro* abnuiſſent *h.* habuiſſent. P.264.*v.* duxerant] *pro* non longo *h.* longo: P.271,*v.* gunt Asbyſtæ *h.* pertingũe *pro* non pertingunt. P. 282,*v.* erunt] *pro* ripam *h.* rupem. P.293,*v.* verbis] *pro* nox *h.* non. P.294,*v.* in contin.] *pro* continentem *h.* cõcionem. P.320.*v.* ramenta] *pro* ramenta *h.* æramenta. P. 342. *v.* nihil] *pro* primigenium *h.* primi ingenium. *P.* 348, *v.* dixit] *pro* viatico *h.* vaticinio. *P.* 400,*v.* queſtres] *pro* octo myriades *h.* octo millia myriadum. *P.*403, *v.* expect.] *pro* nõ *h.* nos. *P.*404,*v.* ſinus] *pro* nos, *hnõ.* P. 412,*v.* omnis] *pro* repurgabat *h.* repugnabat. *P.* 418,*v.* ere] *pro* gratiã *h.* Græciam. *P.*431,*v.* quenque] *pro* prerã *h.* portã *P.* 457,*v.* ita] *pro* hos omnes *h.* non omnes *P.* 464,*v.* nis] *pro* non ſentire *h.* conſentire. *P.* 481, *v.* quutus] *pro* comibus *h.* communibus, *P.* 513.*v.* mitium] *pro* mitium *h.* feliciũ. *qui error typographicus ex iis eſt qui in Lexicis religioſè ſeruati fuerunt ſicut & variæ interpretis errores.*